วารสารวิชาการ

สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Journal of Pacific Institute of Management Science
Humanities and Social Sciences

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2563 | Vol. 6 No. 2 May - August 2020

Print ISSN 2586-8462
Online ISSN 2697-4487

วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค รายสี่เดือน

วารสารวิชาการ

สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Journal of Pacific Institute of Management Science
Humanities and Social Sciences

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2563 | Vol. 6 No. 2 May - August 2020

Print ISSN 2586-8462
Online ISSN 2697-4487

วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค รายสี่เดือน

วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค
(สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)
Journal of Pacific Institute of Management Science
(Humanities and Social Sciences)
Online ISSN 2697-4487 Print ISSN: 2586-8462

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2563 **Vol.6 No.2 May – August 2020**

กำหนดออกวารสารทุก 4 เดือน (ปีละ 3 ฉบับ) **จำนวนพิมพ์: 300 เล่ม**

ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์นักวิจัยนักวิชาการและนิสิตนักศึกษาตลอดจนผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสนำผลงานวิชาการและงานวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อีกทั้งแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องได้แก่ พระพุทธศาสนารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์เศรษฐศาสตร์ การจัดการ บริหารธุรกิจ พัฒนาสังคมและการศึกษา

อัตราค่าสมาชิก

สามัญรายปี (ปีละ 2 ฉบับ) 500 บาท

เจ้าของวารสาร

สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค

รูปแบบการดำเนินการกลั่นกรองบทความ

กองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญกระบวนการจัดทำวารสารตั้งแต่การคัดเลือกบทความและมีผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณากลั่นกรองบทความบทความละ 2 ท่านในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการและในการประเมินใช้รูปแบบผู้ประเมินไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้ประเมิน

กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

ดร.เพ็ญศรี บางบอน

กองบรรณาธิการภายในสถาบันสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรเจต ไชยพันธ์พงษ์	อธิการบดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระ พันธุ์งาม	รองอธิการบดี
อาจารย์ ดร.ผกาภรณ์ บุสบง	ผู้ช่วยอธิการบดี
อาจารย์ ดร.ฐิติพงศ์ ไชยองค์การ	ผู้อำนวยการหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
อาจารย์ ดร.สุนีย์ ยังสว่าง	อาจารย์ประจำหลักสูตร (สาขาวิชาการจัดการ)

อาจารย์ ดร.ปองภพ ลีนะวงศ์	อาจารย์ประจำหลักสูตร(สาขาวิชาการพัฒนาองค์การ)
อาจารย์ ดร.ฑิฏิวุฒิ ศรีมานพ	อาจารย์ประจำหลักสูตร(สาขาวิชาสังคมศาสตร์)
อาจารย์ ดร.สุวิมล ไชยพันธ์พงษ์	อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
อาจารย์ ดร.รุ่งฤดี รัตน์ชัยศิลป์	อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

กองบรรณาธิการภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
ศาสตรคาจารย์กิตติคุณ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ	จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.ชิดชนก เหลือสินทรัพย์	จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ เสนาะ ติเยาว์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม	มหาวิทยาลัยเกริก
รองศาสตราจารย์ดร.รัฐบุรุษ คุ้มทรัพย์	สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุดดาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.จิตตินันท์ วุฒิกร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ดร.สุนทร ทาซ้าย	วิทยาลัยนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ดร.วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ	มหาวิทยาลัยเกริก
รองศาสตราจารย์ดร.เพ็ญประภา ภัทรานุกรม	มหาวิทยาลัยเกริก
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ พัฒนพงศ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระเจ้าเกล้าพระนครเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ อิงอาจ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา สามัคคีธรรม	มหาวิทยาลัยเกริก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสวียน เจนเขว้า	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดุลย์ ทานาราช	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณกร วรากุลรักษ์	มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
อาจารย์ ดร.สุชาติ ค้าทางชล	มหาวิทยาลัยเกริก
อาจารย์ ดร.ธณัฏพงษ์ ศรีเรืองสมบัติ	มหาวิทยาลัยเกริก
อาจารย์ ดร.เสาวภาคย์ แหลมเพ็ชร	มหาวิทยาลัยเกริก
อาจารย์ ดร.เกสินี ชิวปรีชา	มหาวิทยาลัยเกริก
อาจารย์ ดร.Ping XU	มหาวิทยาลัยเกริก
อาจารย์ คุณหญิง ดร.ณฐนนท ทวีสิน	วิทยาลัยทองสุข
อาจารย์ ดร.สาริศา เจนเขว้า	วิทยาลัยนครราชสีมา
อาจารย์ ดร.ศศิรดา แพงไทย	มหาวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น
อาจารย์ ดร.ชีวิน อ่อนละออ	มหาวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น
อาจารย์ ดร.ธนกิจ ไชยมาดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
อาจารย์ ดร.กันยาวีร์ เมฆีวราพันธุ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
อาจารย์ ดร.ภาณุพงศ์ สามารถ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
อาจารย์ ดร.สุธี แก้วเขียว	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
อาจารย์ ดร.สุธาสินี วิยาภรณ์	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
อาจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ นิลคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ติดต่อสำนักงานกองบรรณาธิการวารสาร

222/2 หมู่ 1ถนนพหลโยธิน ตำบลบ้านต๊ำ
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 56000
โทรศัพท์ +661(0)54 411288-9
Fax +661(0)54 887093-5
Email:

การเผยแพร่

จัดส่งให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เว็บไซต์วารสาร

www.ipacific.ac.th/journal

จัดพิมพ์โดย

กอบคำการพิมพ์
เลขที่ 7/28 ถนนประตูกลอง 2
ตำบลเวียง อำเภอเมืองพะเยา
จังหวัดพะเยา 56000
โทรศัพท์ : +66 5441 1264

บทความวิชาการและบทความวิจัย ในวารสารฉบับนี้ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนเท่านั้น
ขอสงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค จัดทำขึ้นฉบับนี้เป็นปีที่ 6 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม 2563 บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารดังกล่าว เป็นบทความวิจัยและบทความวิชาการ ที่คณาจารย์ และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษานักวิชาการ นักวิจัย อีกทั้งผู้ที่สนใจทั่วไป

ในการจัดทำวารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์นักวิจัยนักวิชาการและนิสิตนักศึกษาตลอดจนผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสนำผลงานวิชาการและงานวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อีกทั้งแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องได้แก่ พระพุทธศาสนารัฐศาสตร์รัฐประศาสนศาสตร์นิติศาสตร์เศรษฐศาสตร์การจัดการบริหารธุรกิจ พัฒนาสังคมและการศึกษาโดยกองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น และที่สำคัญวารสารฉบับนี้ได้ผ่านการรับรองจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre) อยู่กลุ่มที่ 2 มาระยะเวลาหนึ่งแล้ว และกองบรรณาธิการ ได้ให้ความสำคัญในการดำเนินการจัดทำวารสารฯ ให้เป็นไปตามมาตรฐานของ TCI ซึ่งในปี 2563 เป็นต้นไป กองบรรณาธิการได้เห็นชอบขอปรับการออกวารสารเป็นปีละ 3 ฉบับ คือ มกราคม-เมษายน, พฤษภาคม-สิงหาคม และกันยายน-ธันวาคม สำหรับวารสารฉบับนี้ มีบทความของคณาจารย์และนักศึกษา ที่ผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความ จำนวน 38 บทความ เป็นบทความวิจัย 35 บทความ และบทความวิชาการ 3 บทความ ดังปรากฏในหน้าสารบัญ บทความในวารสารฉบับนี้ มีลักษณะที่หลากหลาย ซึ่งครอบคลุมกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อีกทั้งยังเป็นบทความของบุคคลภายนอกมาจากหลากหลายหน่วยงาน กองบรรณาธิการ ยินดีที่จะรับบทความวิจัยและบทความวิชาการในสาขามนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อเผยแพร่ไปสู่สถาบันการศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ ในครั้งต่อไป

กองบรรณาธิการ วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค ขอขอบคุณผู้ที่ส่งบทความทุกท่านที่ให้ความสนใจส่งบทความมาลงตีพิมพ์เผยแพร่ และผู้บริหาร บุคลากรของสถาบันฯ ที่ให้ความร่วมมือร่วมใจจนทำให้วารสารทุกฉบับได้สำเร็จตามกำหนดเวลา ตลอดจนขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้เสียสละเวลา ในการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะอันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป

อาจารย์ ดร. เพ็ญศรี บางบอน
บรรณาธิการ

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับ

รองศาสตราจารย์ ดร.จิตตินันท์ วุฒิกร	มหาวิทยาลัยราชาภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธนากร ธนาธารชูโชติ	มหาวิทยาลัยปทุมธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.จรัสพงศ์ คลังกรณ์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงศ์ สุขสม	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
รองศาสตราจารย์โกมล ปราชย์กตัญญู	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณกร วรากุลรักษ์	มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร ฉายประเสริฐ	มหาวิทยาลัยปทุมธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยสร สมบุญมาก	มหาวิทยาลัยนครพนม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา อนัตธนาชัย	สถาบันราชพฤกษ์
อาจารย์ ดร.จักร์พงษ์ เปี่ยมเมตตา	สถาบันราชพฤกษ์
อาจารย์ ดร.เสาวภาคย์ แหลมเพ็ชร	มหาวิทยาลัยเกริก
อาจารย์ ดร.อดุลย์ ทานาราช	วิทยาลัยนครราชสีมา
อาจารย์ ดร.สุชาติ ค้าทางชล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
อาจารย์ ดร.ญานกร โท้ประยูร	สถาบันราชพฤกษ์

สารบัญ

หน้า

Analysis of Xin Tai Financial Fraud
: Fan Yang.....1
Relationship between Corporate Social Responsibility Performance and Corporate Financial Performance - Listed Companies in China's Power Industry
: Yazhou Wang.....11
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
: นิยม พัฒนศรี.....27
ศึกษาสภาพการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
: จิรัฏฐ์ เหมือนวิหาร.....38
ศึกษาผลการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน อย่างยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ
: จิรัฏฐ์ เหมือนวิหาร.....50
แนวทางการจัดการความปลอดภัยในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
: ชยรพ พานิชอัตรา.....62
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเลือกใช้บริการร้านสปาของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
: วิชสุดา ร้อยพิลา.....71
การวัดมูลค่า ตามกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (ปี 2564)
: จักรพันธ์ พงษ์เภตรา.....77
คุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจในศตวรรษที่ 21
: จิตติมา จันทกาศ.....86
ความรู้และพฤติกรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาต่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
: มิ่งขวัญ ศิริโชติ.....99
การกำกับและการปรับปรุงกลไกองค์กรเศรษฐกิจการประมงจังหวัดชายแดนใต้
: ชินสัคค สุวรรณอัจฉริย.....110
การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักศึกษาครู
: พัฒน์พงศ์ ตันเจริญ.....121
รูปแบบการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น
: กรกช เปี่ยมทรัพย์.....133

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

การบริหารจัดการสาธารณภัยอย่างยั่งยืนของจังหวัดภูเก็ต
: สมศักดิ์ คงทอง.....143
การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร
: ดลิน ยังพิชิต.....154
ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสำรองจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นของผู้ประสบภัยจากรถ
: ธิดารัตน์ บุญมาก.....166
ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความพึงพอใจในชีวิต และความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 64 คลองสามวา
: เพ็ญพิชญ์ จันทรานภาภรณ์.....177
ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดและบทลงโทษผู้ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551
: ภัทรานุช อธิปัตยกุล.....187
การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาไทย สาขาวิชาภาษาจีนสื่อสารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
: เซียว ซานซาน.....198
การบริหารจัดการกลยุทธ์การตลาดธุรกิจแผ่นเหล็กเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จสูงสุด
: ลัดดา วิศวผลบุญ.....207
ตัวแบบการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ ในเขตกรุงเทพมหานครเพื่อความสำเร็จ
: พิชิต โอเจริญชัย.....218
การเปรียบเทียบตัวชี้วัดของการเป็นเมืองที่มีระบบพลเมืองอัจฉริยะ
: โสภิตา ไชยคำ.....225
ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพราง ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550
: หาญณรงค์ เรืองรักษ์.....235
สมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา
: กนกพร ถาวรประเสริฐ.....245
การประเมินความโปร่งใสเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลนคร ในประเทศไทย
: จุรินทร์ มั่นคง.....257

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
: เจียรนัย จันขุนทด.....267
ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
: ณัฐพันธุ์ ศรีจินดา.....276
เปรียบเทียบตัวชี้วัดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างอัจฉริยะ
: ธัญญารัตน์ ภู่ทอง.....288
ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
: ลัดดา วัจนะสาริกากุล.....302
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์
: สมชัย ธรรมารัตน์.....312
การนำโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ไปปฏิบัติ
: พนิดา งามจรัสศรีวิชัย.....323
การพัฒนารูปแบบการจัดการโซ่อุปทานของเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย
: ปฏิพล หอมยามเย็น.....334
แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด
: ปาริชาติ ช้วนรักธรรม.....347
คุณค่าตราสินค้า ความไว้วางใจ และความพึงพอใจ ที่มีความสัมพันธ์ต่อ ความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส
: ธนวัฒน์ ประสานธรรมคุณ.....357
ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการกับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ของ MK Restaurant ในกรุงเทพมหานคร
: ภารัชต์ พุทธรัตน์.....368
การจัดอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์ในโครงการคลินิกหมอครอบครัวของ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง
: ศรัญญา อินต๊ะเชื้อ.....380

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของบัณฑิตพยาบาลศาสตรวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี
The 21st Century Skills of Baccalaureate Nursing Graduates from
Boromarajonani College of Nursing, Chon Buri
: เอกพจน์ สืบญาติ.....393
การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทย
: บุญส่ง วรสิงห์.....403

แนวทางการเตรียมต้นฉบับ.....414

Analysis of Xin Tai Financial Fraud

Fan Yang*, Trairat Kaewkerd*, Haining Li*

Nattavadee Kotrakul*, Sompatsorn Pandee*, Pimsupak Sedtheesakolwatchara*

School of Management, Shinawatra University, Thailand

Abstract

The purposes of this study were to; 1) study the way Xintai Electric conducted Financial Fraud. 2) study the approach to prevent Financial Fraud.

The sample consisted of the financial fraud case of Xintai Electric, the first company in the Growth Enterprise Market (GEM) market that was forced to withdraw from the market after the China Securities Regulatory Commission issued the Delisting Opinion.

The instruments used for gathering data were the main financial indicators used in the analysis come from Xintai electric financial statements and annual reports.(financial statements publicly issued by listed companies)Then analyze through collection and arrangement.

The research results were the lack of legal awareness of the integrity of the company's internal managers. In order to go on the market and to keep the market after the market, it is due to the performance of the company in order to protect the city. Counterfeiting is not easy to find, and the punishment is very low after being discovered. All factors combined together make Xintai Electric successfully cheat. Finally, aiming at the emergence of fraud, according to the motivation of fraud, we put forward some measures, such as strengthening moral quality construction, introducing external supervisors, high reputation independent directors, implementing audit rotation system and improving illegal costs.

Keywords: Financial Fraud Theory of Fraud Risk Factors Financial Statement Analysis Prevention and Control

Introduction

This paper analyzes and studies the financial fraud case of Xintai Electric, the first company in the Growth Enterprise Market (GEM) market that was forced to withdraw from the market after the China Securities Regulatory Commission issued the Delisting Opinion. This paper takes Xintai Electric financial fraud as an example. It introduces its fraud cases, and then analyzes the means of its fraud, including four aspects: the reduction of accounts receivable, the

Received: 2020-02-16: Revised: 2020-03-20: Accepted: 2020-04-01

preparation of less bad debts, the use of tax incentives and less material cost. After that, the two aspects of financial statements and financial indicators are also analyzed, including the changes in the assets and liabilities items, the composition, the profit table, the internal logical connection between the cash flow statement, the analysis and comparison of the operation ability and profitability of the same industry. Then, using the theory of fraudulent risk factors to analyze the motivation of the financial fraud of Xintai Electric.

Research Questions

1. How Xintai Electric conducts Financial Fraud?
2. How to Prevent Financial Fraud?

Research Objectives

1. To study the way Xintai Electric conducted Financial Fraud.
2. To study the approach to prevent Financial Fraud.

According, research objectives mainly including the fictitious collection of accounts receivable, the undercount of bad-debt provision, the take advantage of tax preference, the undercount of material costs. And improve integrity building, promote the listing system of registration system, introduce institutional investors, and increase the cost of illegal activities.

Literature Review

The Motivation Theory of Fraud

Albrecht (1988) proposed the “three-factor theory”of fraud: pressure, opportunity and excuses. Bologana (1993) and others proposed the “four-factor theory”or GONE theory, which mainly refers to: greed, opportunity, need, exposure. Pankaj Saksena (2001) Through research, it is found that when the internal factors of the enterprise and the external factors are combined, the probability of corporate fraud will increase substantially.

Li Ruoshan (2002) found through empirical research that the main reasons for fraud in contemporary enterprises are: imperfect internal control system of enterprises, expansion of personal money demand of fraud leaders and excessive punishment of fraud. Wang Shuai (2015) also believes Both internal and external factors affect financial fraud.

The Methods Theory of Fraud

Beasley and Carcello (2000) focus on the technology industry and financial services industry companies. A comparative analysis of companies with financial fraud and non-financial fraud from the late 1980s to the 1990s was conducted.

Huang Xinjian (2006) believes that the use of local government support for enterprises is also a means for enterprises to carry out financial fraud. Zhu Jinyu (2007) found through statistical analysis that listed companies usually use more than three different means for financial fraud at the same time. Wang Lidong (2013) Analyze and summarize the financial fraud of listed companies by confirming or deferring the income in advance, depreciating the depreciation of fixed assets, underwriting liabilities, scrambling expenses, inflating sales costs, exaggerating sales scope, etc.

The Recognition Theory of Fraud

Beneish (1999) pointed out that the M. score model for discovering Enron's financial fraud is looking for fraud characteristics from the analysis of the company's historical data. Farber (2005) found that the corporate governance of these companies was significantly worse by studying the financial fraud companies that were investigated.

Wen Yongjun (2009) found through regression research that the tradable shares accounted for the company's total share capital ratio, the type of audit report issued by the firm, the ratio of accounts receivable to liquid assets in financial indicators, and the cash flow and total assets generated by operating activities.

The Governance Theory of Fraud

Warfield (2011) found through research that the more complete the ownership structure, the less likely the corporate fraud is, and proposed the fraud prevention countermeasures to optimize the ownership structure. Prawittal (2012) studied whether the source of internal audit is related to the fraudulent behavior of financial statements

He Yu (2009) believes that the combination of internal audit and internal control is the focus of fraud prevention. Wang Li (2014) improves the implementation of internal control system, ensures execution efficiency, strengthens internal audit, standardizes governance system, and improves accounting and auditing.

Methodology

Based on the existing literature and previous research, this paper first introduces the basic situation of Xintai Electric and reviews the process of fraudulent issuance. Secondly, it

analyzes the fraud methods and analyzes the business status of financial statements and indicators. Furthermore, based on the theory of fraud motivation factor, this paper analyzes the motivation of Xintai Electric fraudulent issuance, and finally proposes the corresponding prevention and control suggestions from the source for the motivation.

1. Equity Structure

The analysis of Xintai Electric's shareholding structure mainly selected the shareholding structure in 2013. Liaoning Xintai Co., Ltd. is the controlling shareholder of Xintai Electric. Its main business is project investment management planning, financial consulting services, chemical raw materials, construction materials, etc. The proportion of shares is 32.58%, and the second largest shareholder Liu Guiwenhas a share ratio of 13.01. %. As the controller of Liaoning Xintai Co., Ltd., Wende B. Since 2009, he has served as chairman and general manager. He holds 77.35% of Liaoning Xintai, and Wendeyi's wife Liu Guiwen holds 13.33% of Liaoning Xintai. In this way, the two directly and indirectly hold a 42.54% stake in Xintai Electric, which is a monopoly. The third largest shareholder, Liaoning Shuguang Industrial Co., Ltd., holds 10% of its shares, and its main business is auto parts manufacturing and automobile sales. In addition, Cai Hong, the tenth largest shareholder, is the brother-in-law of Liu Guiwen.

Xintai Electric's top ten shareholder structure in 2013, but according to Xintai Electric's 2014 and 2015 annual reports, the top ten shareholders are basically the same, but the shareholding ratio among shareholders is increasing. In the meantime, the top three shareholders in 2014 and 2015 were Liaoning Xintai Co., Ltd., Liaoning Shuguang Industrial Co., Ltd. and ShixinRonghe Investment Management Co., Ltd.

2. Organization structure

Xintai Electric has its own organizational structure, including the shareholders' meeting, the board of directors, the board of supervisors and other management organizations. It is relatively complete and meets the requirements of internal governance. The number of personnel in each functional department also meets the relevant provisions of the Securities Law.

Based on the accounting and auditing theories, the case analysis method was used to study the financial fraud of Xintai Electric and then propose corresponding measures.

Case Analysis Method: Taking Xintai Electric's financial fraud incident as the research object. First of all, the analysis of its means uses four methods to conduct fraud: defying accounts receivable, under-resolving bad debts, using tax incentives, and underestimating

material costs. Secondly, through the collection and sorting of the data of the year of listing and the data of the previous four years for business analysis.

3. Data Collection Procedures

Most of the main financial indicators used in the analysis come from Xintai electric financial statements and annual reports. (financial statements publicly issued by listed companies) Then analyze through collection and arrangement.

4. Data Analysis Procedures

Mainly includes three aspects: means analysis, report analysis and motivation analysis. The first is the analysis of means. It mainly analyzes Xintai Electric's four methods: fictitious recovery of accounts receivable, under-material cost, use of tax incentives and under-reporting of bad debts for financial fraud. Secondly, report analysis, mainly it analyzes the relevant report data of Xintai Electric before listing, including the balance sheet, income statement, cash flow statement and corresponding financial indicators changes, and analyzes the operation before listing. The third is the motivation analysis, mainly it is based on the motivation factor theory to analyze the motivation of Xintai Electric's financial fraud, including moral quality, fraud motivation, potential fraud opportunities, the possibility of fraud being discovered and the nature and extent of punishment.

Findings and Discussion

Expected Findings

Improvethe Moral and Legal Awareness of the Management

From the financial fraud incident of Xintai Electric, it has revealed that the moral level of most managers in Chinese enterprises is too low. The good integrity of a manager affects the integrity of the entire company, so strengthening the moral construction of managers is a top priority.

First of all, increase the integrity of moral education for relevant personnel, regular training, on time assessment, establish a sense of integrity in the company. Secondly, it will strengthen the propaganda and warnings for moral education, and praise the company executives and intermediaries who have strong moral responsibility and outstanding contributions through media such as Internet TV.

The level of management legal awareness is also related to the fraud of listed companies. Implementing the pre-employment assessment system of the management, the management of the listed company must pass the assessment of the legal knowledge related to the company's operation before it can be employed. In addition, listed company managers must participate in a continuing education program of laws and regulations every year. Finally, the legal professionals with strong professionalism in the industry are hired as legal consultants to form legal concepts in the company.

Improve the Performance Evaluation System for Executives

Change the management's assessment system, introduce reasonable performance assessments such as balanced scorecards and other performance assessment tools, and comprehensively use diversified indicators such as economic value added, market value added, and residual income, and no longer use only the single indicator of accounting profit. The model evaluates the performance of listed companies from multiple perspectives and is more objective and comprehensive. Secondly, improve the employment standards, compensation mechanism and incentive mechanism of senior management, combine short-term incentives with long-term incentives, introduce non-financial indicators, and use the firm to conduct assessment and score. Finally, understand the compensation of competitors and the salary level of the same industry, establish a reasonable salary system, actively update the performance appraisal system, and conscientiously implement the performance appraisal system.

Develop Funds for Institutional Investor and Independent Director

Institutional investors such as securities investment funds, insurance companies, and social security funds are introduced to form shares in the public, and the distribution structure of equity is optimized. The dual agent status of institutional investors, its unique advantages in the collection and processing of information, makes the company more transparent in information disclosure. Secondly, institutional investors have more advantages in terms of capital and talents than those of small and scattered shareholders. They can also grasp the overall situation and long-term development of the company, avoid short-sightedness, and guarantee the authenticity of accounting information.

In addition, an independent director fund is established outside the company. The remuneration of independent directors is not directly issued by the company and is issued through the independent director fund. This is beneficial to independent directors who are not

subject to the remuneration. Since the current remuneration of independent directors in China is the same in each company and has no incentive effect, according to the different performance of independent directors, different remunerations, fixed remuneration and floating value will be formulated to better play the role of independent directors. Finally, appropriately reduce the proportion of independent directors nominated by the controlling shareholder, and increase the number of independent directors nominated by small and medium shareholders.

Discussion

Implement Firm Rotation and Financial Institution Mutual Inspection Mechanism

Intermediaries are important external forces for fraudulent distribution. In the process of Xintai Electric fraudulent issuance, Beijing Xinghua Certified Public Accountant attached an obligation to assist, lost professionalism and lacked independence. The auditing firm that implements the rotation of the accounting firm system and audits the same enterprise may not exceed the maximum of five years. In addition, after an external audit of a listed company, strict restrictions on the company's other consulting services are not strictly accepted to improve the independence of the firm. Secondly, actively develop the signed CPA as a partner of the firm, improve audit cautiousness and audit quality, implement corresponding legal responsibilities, and raise awareness of responsibility. Finally, the audit fees are optimized, and different audit fees are applied to companies with different property rights and different industry attributes, and premiums are imposed on enterprises with high risks.

In addition, Xintai Electric's self-made false bank statements, running water and illegal seals did not receive paper on the bank, but they acknowledged that bank personnel did not maintain independence. Improve the supervision and management of the bank itself, increase the frequency of inter-inspection between banks, implement a six-month and one-small investigation, and improve the off-site supervision capability of the bank in a one-year inspection, and report to banks that have irregular operations and poor supervision. Criticized and announced. Secondly, the bank itself should also strengthen the training of employees, eliminate illegal operations, strengthen audits, and promptly discover counterfeit bank documents and avoid violations and seals. Finally, pay special attention to listed companies with bad records, and cooperate carefully to maintain their credibility.

Implement Classified Disclosure System

US listed companies are broadly divided into three categories: large-scale accelerated disclosure companies, accelerated disclosure companies, and non-accelerated disclosure companies. The corresponding financial information disclosure time is 60 days, 75 days, and 90 days after the end of the fiscal year. Using the network and electronic filing as the main channel, the EDGAR system is used to report accounting information, and information users also use this system for inquiries. Compared with the United States, the disclosure of China’s annual report is in the newspapers and websites designated by the CSRC, and the time is also within 4 months after the end of the first fiscal year. It can be seen that China's long disclosure time and disclosure channels are more traditional, and information asymmetry provides opportunities for fraud.

Drawing on the US disclosure system, we will establish a disclosure system suitable for China. First, according to different industries, different sizes of listed companies to develop different information disclosure systems, classified disclosure, and the corresponding disclosure time provisions, do not carry out "one size fits all". Second, accelerate the process of disclosure of electronicization, implement online disclosure, improve the transparency of information disclosure, and find fraud in time. In addition, professional institutions are set up to deal with the information disclosure of listed companies, and the listed companies are supervised to provide timely and effective information and to accept the inspection at any time.

Raise the Cost of Breaking the Law and Improve the Compensation Mechanism

After Xintai Electric’s fraudulent issuance was exposed, it was fined 8.32 million yuan, only 1% to 5% of the funds raised. The rest of the company was fined between 30,000 yuan and 8.92 million yuan and some other Treat. Most of China’s fraudulent issuance is on administrative penalties.

This punishment is lighter than that of foreign countries. The US Securities Exchange Act clearly stipulates the legal liability of listed companies for breach of information disclosure requirements, including civil liability, administrative liability and criminal liability. However, our country’s punishment in this regard is too low and the boundaries are blurred. The government should continue to improve relevant laws and regulations, so that major punishment decisions are well-founded and provide legal reference. Increase the punishment for financial fraud, implement a fraud, be punished for life, increase the amount of fines, and actively promote the implementation of criminal penalties as soon as possible. Eliminate the opportunistic luck of fraudsters and prevent them from committing second fraud.

In addition, we will further improve the claims and protection mechanisms for relevant investors and provide corresponding legal basis for safeguarding the interests of relevant investors. Reduce investor litigation costs, reduce litigation procedures, shorten litigation cycles, and facilitate the public. Timely implementation of class actions, defense evidence, etc., effectively establish a mechanism for defending rights for small and medium-sized investors, and improve the efficiency of the civil litigation protection rights for the interests of the offenders. In addition, the system of accountability according to law is strictly implemented, and the joint responsibility of the responsible persons is investigated according to law, and the system of prior payment is strictly regulated. Finally, the Small and Medium Investor Rights Protection Association was established to provide free consultation and advice services for small and medium investment lawsuits.

Conclusion and Recommendations

Summary of Finding

Xintai Electric has fraudulently listed the company by deducting accounts receivable, under-receiving raw material costs, making less bad debts preparations, and using tax incentives, and continued to implement financial fraud after listing. Based on the analysis of financial statements and financial indicators, focusing on key subjects and accounts, we can find that Xintai Electric's poor management, poor performance, and fraudulent motives. Combined with the theory of fraud risk factors, we found that Xintai Electric's fraud is mainly based on the following five aspects: the first moral factor, because the company's controllers and executives lack corresponding professional ethics and integrity, cannot resist the lure of money. Second fraud Motivation factor, Xintai Electric, which is listed through fraud, has generated fraudulent motives for not being delisted and unreasonable performance appraisal system. Third fraud potential opportunity factor, Xintai Electric’s “one big share” and independence The failure of the directors and the dereliction of duty of the board of supervisors have resulted in fraudulent opportunities. The possibility factor of the fourth fraud was found to be less likely to be discovered due to the dereliction of duty of the external audit, the poor supervision of the sponsor institution and the government's cover-up. The extent and nature of the fifth fraud is punishable. Because the laws of the securities market are not standardized, and the corresponding claims mechanism is lacking, the degree of fraud is light.

Aiming at the above-mentioned motivation analysis, the corresponding countermeasures for preventing and dealing with financial fraud of listed companies are put forward. First, the moral training and legal awareness of the company's senior management are strengthened, and the integrity atmosphere is formed within the company. The second is to improve the listing and delisting system, The executives' assessment adopts a multi-dimensional and multi-dimensional mechanism. The third introduces institutional investors, external supervisors, development network voting and cumulative voting system. The fourth implements the firm's audit rotation system, establishes a diversified supervision system, improves the disclosure mechanism, and establishes finance. Early warning system, etc.. Fifth, increase the cost of illegality, improve the compensation mechanism, and establish a credit file.

Recommendations

Of course, there are still some shortcomings in this paper. The analysis data involved in this article mainly comes from the listing plan announced by XintaiElectric, the company's annual report and the news media's relevant reports on the forced delisting of Xintai Electric and the CSRC. There is no internal first-hand resource for the external information such as the administrative penalty decision letter of Tai Electric. The information that can be obtained is limited, and the research may not be comprehensive enough, and the analysis is not thorough enough.

References

Albrecht. Accounting education: charting the course through a perilous future [J]. Journal of Government Financial Management,2005,32(1):87-89.

Bartov. Discretionary-accruals models and audit qualification[J]. Journal of Accounting and Economics,2000,30(15):421-452.

Beneish, M.D.1999. The Detection of Earnings Manipulation[J]. Financial Analysts Journal, 2005,12(5):24-36.

Beck Mauldin. Who is really in charge? Audit Committee VS CFO Power and Audit Fees[J]. The Accounting Review,2014, 89(6):2057-2085.

Ciccotello, Alam. Does the location of directors matter? Information acquisition and board decisions[J]. Journal of Financial and Quantitative Analysis,2014,49(1):131-164

Cohen, Hoitash, Wright. The effect of audit committee industry expertise on monitoring the financial reporting process[J]. The Accounting Review,2013, 89(1):243-273.

Grovernan, Friedman. How Auditors Can Detect Financial Statement Misstatement[J]. Journal of Accountancy, 2015,18(6):83-86.

Jiandong Chen, Douglas Cumming, WenxuanHou, Edward Lee. Executive integrity, audit opinion, and fraud in Chinese listed firms[J]. Emerging Markets Review,2013,16(5):72–91.

Jiambalvo. Incidence and circumstance of accounting errors [J]. The Accounting Review, 1991,28(6):66-67.

Ortiz Molina. Do Voting Rights Affect Institutional Investment Decisions [J]. Financial Management, 2008, 37(3): 713-745.

PankajSaksena. The relationship between environmental factors and management fraud:an empirical analysis[J]. International Journal of Commerce & Management,2001,13(1): 120-139.

Ross Sharapov. When the leader follows: avoiding dethronement through imitation [J]. Academy of Management Journal ,2015,58(3):658-679.

Summers, S.L. & Sweeney, J.T. Fraudulent Misstate Financial Statements and Insider Trading: All Empirical Analysis[J]. The Accounting Review, 2015,23(2):131-146.

Shawver. Predicting management fraud in IPO companies[J]. Management Accounting Quarterly, 2009,21(12):22-26.

Treadway. Fraud commission issues final report [J]. Journal of Accountancy,1997,13 (3) : 121-126.

Wells. Irrational rations [J].Journal of Accountancy,2001,12(4):24-32.

Warfield TD, John J Wild, Kenneth L Wild. Accounting choices and informativeness of earnings [J]. Managerial Ownership,1999,14(3):113-115.

Relationship between Corporate Social Responsibility Performance and Corporate

Financial Performance-Listed Companies in China's Power Industry

Yazhou Wang*, Angkana Phiewla-or*, Piengpatcharee Cheapeng*

Nuengruetai Champathin*, Sophita Boonrueang*, Thitima Pongkumsing*

School of Management, Shinawatra University, Thailand

Abstract

The purpose of this study is to use quantitative analysis to better understand the degree of relevance of social responsibility performance and financial performance of state-controlled listed companies.

The sample consisted of selecting energy companies listed on the Shanghai and Shenzhen stock exchanges as a population of 50 state-run listed companies. In 2008, the State Property Regulatory Commission issued recommendations regarding central corporate social responsibility operations. In 2011, the State Assets Regulatory Commission issued the outline for the implementation of the plan. The 12th Five Year Plan for Central Coordination Development in 2012, the State Asset Regulatory Commission established a regulatory committee.

The instruments and research methodology were to begin with corporate social responsibility theory, stakeholder theory and contract theory, and selects energy companies listed on the Shanghai and Shenzhen stock exchanges as a population of 50 state-run listed companies. Theoretical analysis, research hypothesis and research equation modeling analysis of results, regression analysis, and audits show that the current corporate social responsibility is positively correlated with the current financial performance.

The research results were found that the fulfillment of corporate social responsibility not only helps the company to build a good image, increase the reputation of the company, but also improve the financial efficiency of the organization. TER indicates that the state the stability of the responsibilities of the listed power companies to the government is better. PER, some companies perform poorly in environmental responsibilities in 2018; the standard deviation is 0.0698535, which indicates that state-controlled listed power company's performance of environmental responsibility is very stable. DER, indicating that the overall performance is very stable. OCR, the average value is 78.137012, which indicates that the overall operating cost

Received: 2020-01-28: Revised: 2020-04-14: Accepted: 2020-05-02

of the power industry is relatively high; the standard deviation is 15.52566931, which also indicates that different power companies perform Customer responsibilities vary widely. EPS, indicates that the returns to shareholders from different companies are significantly different; the standard deviation the value is small, which indicates that the company's performance of social responsibility to shareholders is stable. The performance of social responsibility of state-controlled power companies have a positive impact on corporate financial performance.

Keywords: Corporate Social Responsibility Performance and Corporate Financial Performance

Introduction

Background of the Study

From a stakeholder perspective, the main idea is that companies should be responsible to government creditors, employees, suppliers, consumers, public welfare and the environment while seeking profit for shareholders to achieve common sales promotion goals. From 2001 to 2018, the Chinese government is working on promoting and controlling the corporate social responsibility operations of listed companies "Corporate Social Responsibility Guidelines of Listed Companies", "Environmental Disclosure Guidelines of Listed Companies", "Guidelines for supporting internal control of the company", "Document issuing center ".

Statement of Problems

There are a few researches in the academic community about corporate social responsibility in the energy industry.

Research Questions

By conducting empirical research on the relationship between state-controlled power companies in fulfilling their social responsibilities and financial performance, is it verified whether state-controlled holding power companies' corporate social responsibility will affect corporate financial performance?

Research Objectives

The purpose of this study is to use quantitative analysis to better understand the degree of relevance of social responsibility performance and financial performance of state-controlled listed companies.

Conceptual Framework

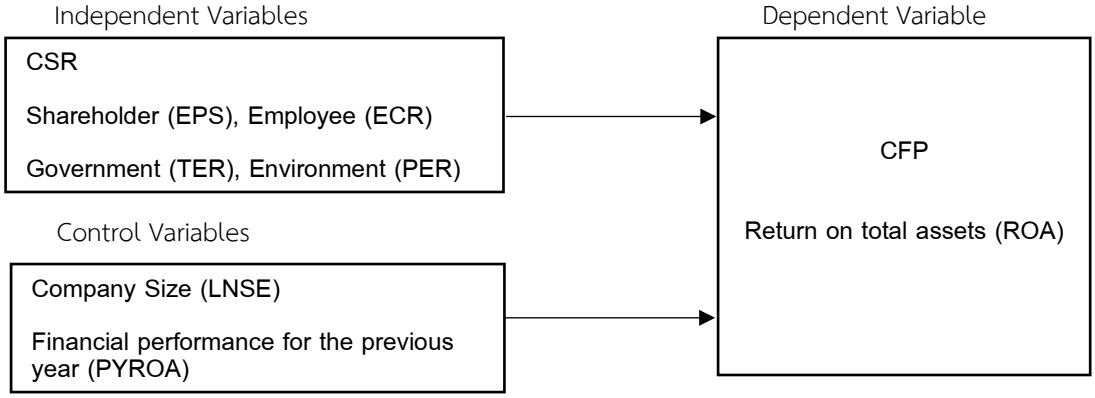

Figure 1-1. Conceptual Framework

Research Hypothesis

Hypothesis: State-controlled power companies can improve their financial performance by fulfilling their social responsibilities. That is, state-controlled power companies have a positive impact on their financial performance.

Scope of Research

In this study, our main objective is to determine whether the state-controlled holding company has a corporate social responsibility that has a positive impact on the company's financial performance or not.

1. Research Limitation Insufficient sample data and deficiency in empirical research

2. Research Significance It is a matter of great concern to companies to study whether corporate social responsibility will lead to a decline in financial performance.

3. Definitions of Terms CSR: Corporate social responsibility refers to the responsibilities and obligations that an enterprise should perform to its stakeholders in the course of its own business development.

CFP: Corporate Financial performance is a subjective measure of how well a firm can use assets from its primary mode of business and generate revenues

Stakeholders: Stakeholders are parties that have an interest in the company and can influence and be affected by the business.

Business contract: An enterprise is a legal entity composed of a series of explicit contracts and implicit contracts.

Literature Review

1. Related Concept Definition

1.1 Corporate Social Responsibility

The core theme of corporate social responsibility is to use ethical methods to deal with and interact with stakeholders (Hopkins,2003), which will not harm any of the stakeholders (Carroll,1979). Corporate Social Responsibility is an activity performed by companies voluntarily (Sethi,1979). The theme and direction of corporate social responsibility is to provide better conditions for different stakeholders and improve the social and natural environment (Riordan,1997; Steiner,1972). In various perspectives today, social responsibility is regarded as an activity that involves the continuous and joint participation of all stakeholders in the business (Waddock,2004).

1.2 Corporate Financial Performance

There are many indicators in measuring the financial performance of an organization. Net return on assets, return on total assets, total turnover, and total debt to assets ratio can reflect the financial situation of an organization to a certain extent.

2. Theoretical Basis

2.1 Corporate Social Responsibility Theory

Among the many concepts that limit corporate social responsibility based on the most famous overall responsibility theory internationally is the Carroll (1979) Corporate Social Responsibility Pyramid concept, which is a corporate social responsibility concept that is most respected.

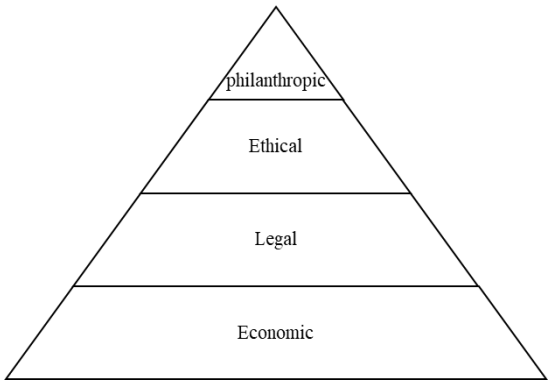

Figure 2-1. Carroll's corporate social responsibility pyramid model

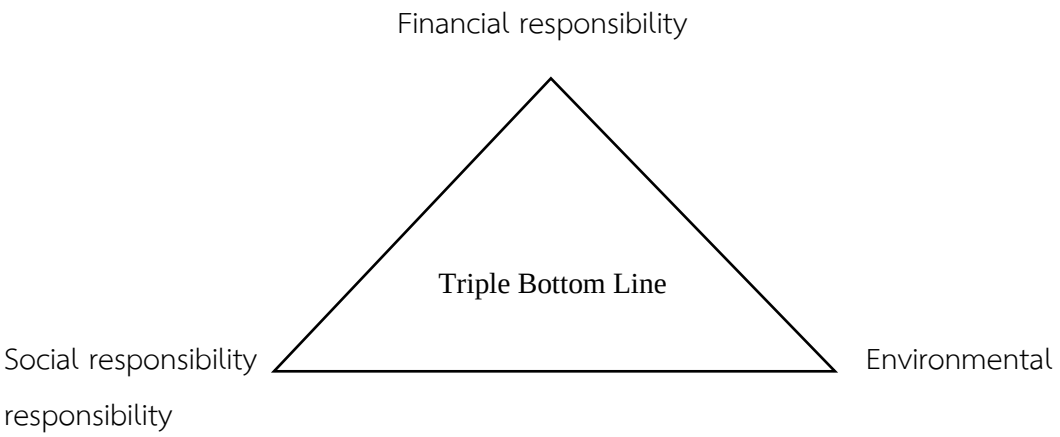

Figure 2-2. John Elkington's Triple Bottom Line

On this basis, the British scholar John Elkington put forward the triple bottom line theory in 1997, which believes that companies must actively perform social economic responsibility, environmental responsibility and social responsibility while conducting business.

The more mature theories in China include the "Four in One" theoretical model composed of the four aspects of responsibility management, environmental responsibility, market responsibility, and social responsibility proposed by the Chinese Academy of Social Sciences.

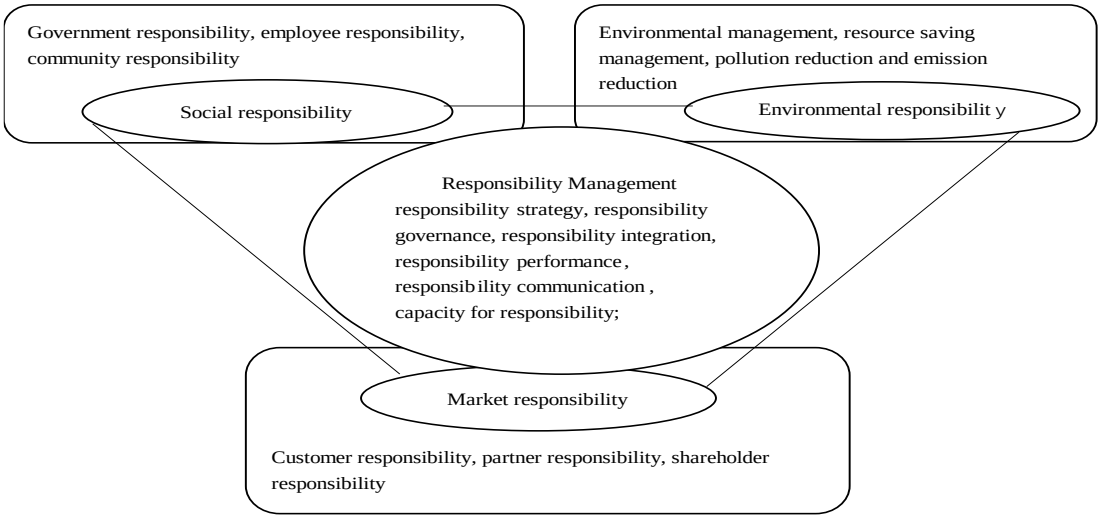

Figure 2-3. "Four in One" Model of Chinese Academy of Social Sciences

2.2 Stakeholder Theory

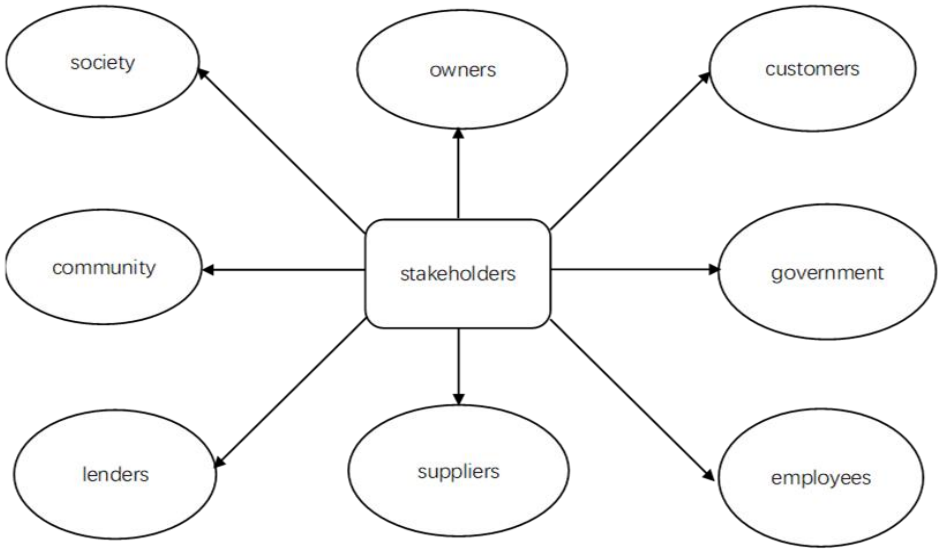

Figure 2-4. Stakeholder theory

Owen D. Yong, one of the managers of General Electric Company, stated in a speech in 1929 that the company has the responsibility and obligation to protect the interests of shareholders, corporate customers, employees, and the public. This is the origin of the stakeholder theory. In 1959, Penrose put forward a new viewpoint. He believed that the enterprise is composed of human assets and interpersonal relationships.

2.3 Business Contract Theory

From the perspective of stakeholders, to study the impact of corporate social responsibility performance on financial performance, we must use the social contract theory to understand the nature of the company and its operations, in order to analyze the economic consequences of its various behaviors, and social responsibility. Perform qualitative and quantitative research on the economic consequences of performance.

2.4 Summary

In summary, corporate social responsibility and financial performance are closely linked.

3. Theoretical Analysis of Research Variables

According to the foregoing, the proposal of the stakeholder theory provides a theoretical framework for the content research of social responsibility. According to the corporate social responsibility pyramid theory proposed by Carroll (1979). we can see that corporate social responsibility is defined as four levels: economic responsibility, legal responsibility, ethical responsibility and charitable responsibility. Wushu Chang (2008) also divided corporate social

responsibility and environmental responsibility, resource responsibility, quality responsibility, and moral responsibility.

3.1 Social Responsibility of Power Companies for Shareholders

Shareholders are investors and business owners. Value and profit of the organization is the profit of shareholders.

3.2 Social Responsibility of Power Companies for Employees

Employees are a fundamental part of an organization and a direct value creator. Service employees in the organization create value for the company's business management and core competitiveness in order to obtain resources for survival and development. Therefore, companies must pay attention to their needs and protect their rights

3.3 Social Responsibility of Power Companies for The Government

The government, in addition to having macro- economic functions for the economy, including income distribution functions, resource allocation functions, economic security, and development and market control functions. Therefore, there is a direct and indirect relationship between the government and various companies.

3.4 Social Responsibility of Power Companies for the Environment

The company's social responsibility for the environment included: complying with laws and regulations and administrative policies related to environmental protection, does not undermine future development for short-term benefits; and establishes an environmental protection management system.

3.5 Social Responsibility of Power Companies for Social Welfare

The organization is a part of society. Peace and social progress are creating space for the development of the organization. Therefore, organizations should take the initiative to take responsibility for social welfare and support the overall development of society with their own resources.

3.6 Social Responsibility of Power Companies for Customers

The electric power company that produces electricity must respect the customer, on the one hand, understand the needs and wants of customers and try to meet customer needs.

Research Design

1 Selection and Definition of Variables

1.1 Explained Variable: An Indicator of Corporate Financial Performance

This article will use financial indicators to represent the financial performance of the company as the explanatory variables

1.2 Explanatory Variables: Corporate Social Responsibility Indicators

1) Shareholder Responsibility Indicator: Identity of shareholders' responsibility: Shareholders are business owners. Corporate responsibility to shareholders is to plan a more profitable development plan for the organization so that shareholders can gain more wealth by holding or selling corporate shares.

2) Employee Responsibility Indicator: This article selects the employee compensation ratio. This indicator mainly measures the proportion of employees' compensation to operating income.

3) Government Responsibility Indicator: This article selects the tax expense ratio. The higher the value of this indicator, it means that the enterprise actively operates in good faith and pays taxes in full according to the government requirements, performs its responsibilities to the government better.

4) Environmental Responsibility Indicator: This article selects the ratio of Penalty expense. This indicator mainly emphasizes the requirement for companies to reduce noise, pollutants, and waste and waste emissions.

5) Social Welfare Responsibility Indicator: This article selects the donation expense ratio. This indicator mainly reflects whether the enterprise actively participates in social public welfare activities, donates money and supplies, and supports social public welfare undertakings.

6) Customer Responsibility Indicator: This article selects the operating cost ratio.

1.3 Control Variable

This paper chooses the total asset logarithm as the measure of company size. At the same time, considering that this article uses the return on total assets as the explanatory variable, and these two indicators are used as control variables for research and analysis.

2 Selection of Samples and Data Sources

In this paper, the listed power companies in Shanghai and Shenzhen stock market are used as research samples.

Variable	Variable meaning	Variable symbol	Financial indicator	Financial indicator formula
Explained variable	Financial Performance	ROA	Return on total assets	Return on total assets = net profit before interest / taxes / total assets
Explanatory variables	Shareholder responsibility	EPS	Earnings per share	Earnings per share = (net profit-preferred stock dividend) / number of ordinary shares outstanding.
	Employee responsibility	ECR	Employee compensation ratio	Employee compensation ratio = Employees payable / Business income.
	Government responsibility	TER	Tax expense ratio	Tax expense ratio = tax payable / operating income.
	Environmental responsibility	PER	Penalty expense ratio	Penalty expense ratio = confiscated expenditure / operating income.
	Social welfare responsibility	DER	Donation expense ratio	Donation expense ratio = public welfare expenditure / operating income.
	Customer Responsibility	OCR	Operating cost ratio	Operating cost ratio = operating cost / operating income.
Control variable	Company Size	LNSE	Natural logarithm of total assets	Natural logarithm of total assets=ln (e^ total assets)
	Financial performance for the previous year	PYROA	Return on total assets in the previous year	Return on total assets in the previous year = Net profit before interest and taxes in the previous year / Total assets in the previous year

3 Model Establishment

This paper considers that the financial performance indicators of the company and the social responsibility measures of different stakeholders assume a linear relationship in financial performance, and established a multivariate linear regression model for empirical research and analysis of this topic as follows:

$$ROA=\alpha+\beta_1 EPS+\beta_2 ECR+\beta_3 TER+\beta_4 PER+\beta_5 DER+\beta_6 OCR+\beta_7 PYROA+\beta_8 LNSE+\varepsilon$$

Where α is a constant term, β1 to β8 are the coefficients of each explanatory variable and the control variable, and ε is a random interference term.

Research Methodology

1) Literature Research Method

This paper defines the connotation of corporate social responsibility and financial performance, reviews relevant perspectives, establishes a research framework, and proposes corporate social responsibility to companies Whether there is a positive impact on financial performance.

2) Theoretical Research Method

This paper conducts a multi-dimensional analysis of the relationship between corporate social responsibility and corporate financial performance, puts forward Research hypotheses.

3) Empirical Research Method

This article analyzes the impact of corporate social responsibility on corporate financial performance through theoretical analysis, proposes research hypotheses

Data Collection Procedures

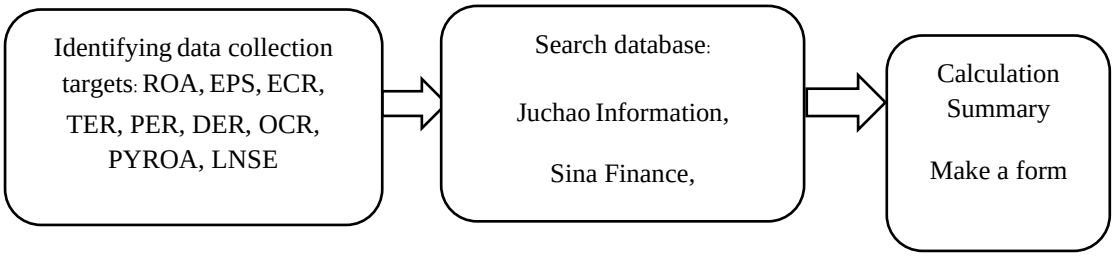

Figure 3-1. Data collection procedures

Data Analysis Procedures

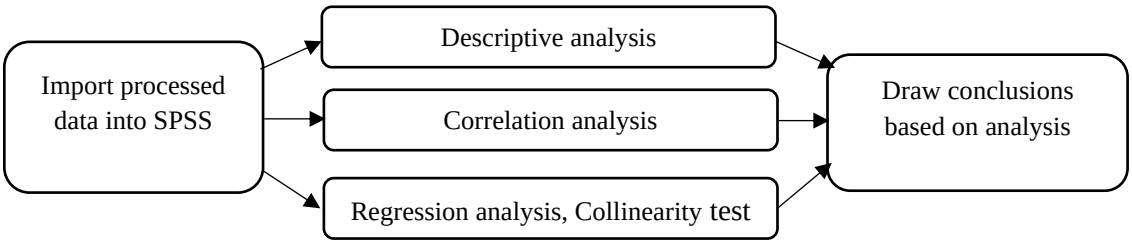

Figure 3-2. Data analysis procedures

Organization of The Research Chapters

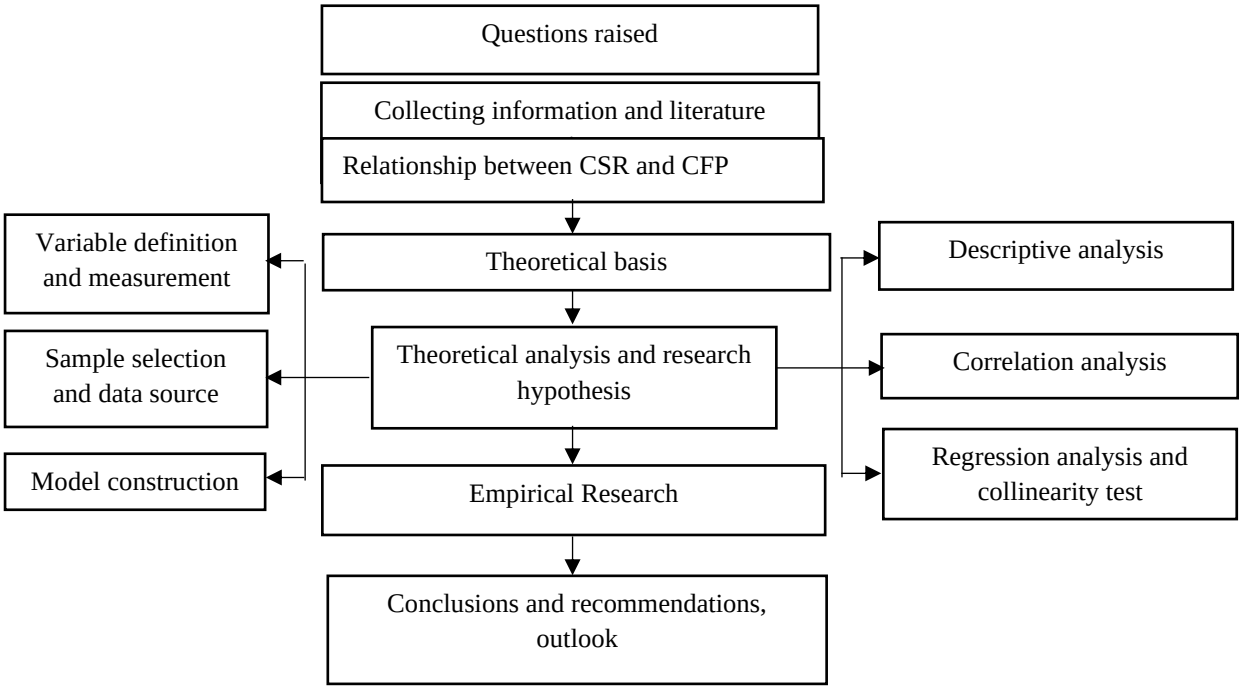

Figure 1-2. Organization of Route

Findings and Discussion

Collect Data and Summarize Data

After manual sorting and collecting, the relevant data of the 50 companies of China's State-controlled Power Shanghai and Shenzhen in 2018 were processed as follows:

Sample company code\variable	ROA	EPS	ECR	TER	PER	DER	OCR	PYROA	LNSE
sz000690	2.3717	0.21	0.5708	7.0947	0	0.5829	68.4191	0.6225	14.59
sh600674	11.8079	0.811	5.5855	8.0248	0	0.127	50.1265	11.8165	14.98
sh601991	1.0658	0.0718	0.2016	1.4905	0.0154	0.0165	84.3305	1.0448	17.18
sz000958	1.4238	0.13	0.2133	1.0393	0	0	86.5176	1.079	13.89
sz000791	2.6632	0.4996	1.6172	1.6155	0.0231	0.005	51.4141	1.3298	14.46
sz000899	2.5304	0.19	0.3	0.9688	0	0.0644	88.2343	0.221	13.54
sh600979	3.1841	0.2655	4.6879	2.7415	0.2435	0.0113	68.7751	3.568	13.59
sh600098	2.0619	0.2571	2.0254	0.4816	0.0029	0.0219	89.9619	2.421	15.16
sh600310	0.7466	0.0827	0.318	0.3232	0.0033	0.00008	93.6052	0.8427	14.18
sh600236	6.2164	0.3933	0.1866	6.8107	0.012	0.0976	48.6892	6.9411	15.34
sh600795	0.6618	0.061	0.5843	1.8399	0.0518	0.0779	81.392	1.0136	17.12
sz000883	4.0309	0.278	1.1949	1.3687	0.0073	0.024	79.7843	4.7117	15.39
sz000722	2.3367	0.2	8.3456	7.8069	0	0.0109	56.5341	2.5142	12.68
sh600027	1.0296	0.157	0.2906	1.8163	0	0	87.6476	0.3639	16.93
sh600025	3.5977	0.32	0.2386	2.2859	0	0.1043	49.0821	1.4367	16.64
sz000875	0.672	0.05	0.2191	0.7267	0.0718	0.0025	81.0102	-0.9031	15.2
sz000600	2.0999	0.241	1.5006	1.3546	0.0467	0	83.8648	1.0341	14.97
sh601016	2.8818	0.124	0.312	2.0738	0	0.0368	46.658	2.4361	14.58
sh600578	1.2476	0.13	1.2857	0.774	0.0236	0.0103	89.2948	0.4534	15.74
sh600644	2.6761	0.1502	7.4853	2.8857	0.0955	0.0849	76.5872	2.0097	12.72
sh600131	4.2578	0.2	1.6172	1.0476	0	0.116	83.8255	3.2885	12.39
sh600101	3.125	0.31	0.9292	1.3439	0.0225	0	85.8952	3.4064	12.66
sh600863	2.5413	0.13	0.7449	2.4537	0	0.0008	78.5704	1.9259	15.27
sz002039	3.2543	1.2043	0.0998	10.269	0	0.0419	49.3821	3.1394	14.33
sh600116	3.9928	0.22	15.937	1.6035	0.0119	0.0116	79.4582	6.1331	13.15
sh600021	3.801	1.1171	0.5134	2.2251	0.0133	0	78.5554	2.0946	16.1
sz000601	3.303	0.28	0.5793	1.271	0.0097	0.0859	77.7463	5.0942	13.82
sz000027	0.8828	0.17	3.9626	8.6959	0.0047	0.0359	73.3718	1.2239	15.96
sh600509	0.1824	0.043	0.8145	0.3653	0.1082	0.00007	78.0794	0.8607	14.58
sh600780	1.8331	0.1954	3.9031	1.2601	0.0967	0.0047	85.7409	0.6452	13.99
sz000543	2.3073	0.31	0.3576	1.8883	0.023	0.0024	93.9916	0.2957	14.88
sh600995	10.9855	0.62	0.6907	0.3747	0.0133	0.0063	70.1199	5.9349	12.52
sh600505	2.5762	0.1729	1.6817	1.6152	0	0.0939	75.8543	1.8321	12.62
sz001896	-4.1334	-0.574	0.6482	0.4035	0.0081	0.0006	103.29	0.1481	14.57
sz000767	0.0999	0.1038	0.3632	1.2702	0.3406	0.0061	94.4532	-4.3464	15.43
sh600900	7.6126	1.0278	0.2031	4.382	0.0001	0.2117	37.1093	7.4461	17.2
sz000966	2.3039	0.1883	0.7494	4.0417	0.0106	0.0029	90.0358	-1.3131	13.75
sh600023	3.8891	0.3	0.3629	1.3105	0.0013	0.0293	90.5132	4.3385	16.21
sh601985	2.7244	0.3043	1.1555	4.6088	0.2641	0.0092	58.2446	2.7463	17.29
sh600744	0.3121	0.03	0.3571	1.673	0.0074	0.0176	92.9478	-6.2595	14.38
sh600969	0.8578	0.1039	0.8495	1.1698	0	0.0718	84.4683	0.8544	14.07
sh600011	0.6156	0.07	0.4291	0.868	0	0.0115	88.6956	0.6239	17.51
sz000531	1.0507	0.1196	0.5153	6.4972	0.0099	0.0591	81.7909	2.2017	13.85
sh600452	7.8808	1.56	1.1226	0.513	0	0	80.6506	5.7606	13.07
sh600758	0.7032	0.09	3.6072	0.6255	0.0703	0	84.9402	2.7925	14.24
sh600982	3.7436	0.2068	0.3101	1.1805	0.0141	0.0029	87.0126	2.7839	13.09
sz000539	1.2611	0.09	1.3086	1.4485	0.0463	0.0107	88.4642	1.606	15.81
sz000037	0.4023	0.032	2.3827	0.8488	0	0.0005	92.9555	0.0104	12.71
sz000695	4.3535	0.1644	0.0254	1.1838	0	0.0387	90.8135	1.4474	11.36
sh600719	0.1478	0.0067	0.0439	0.3456	0.047	0	87.9462	0.2071	12.24

Analyze Data

From the table 4.2, ROA, the data fluctuations are small, indicating that the return on total assets is appropriate as an explanatory variable. EPS, the standard deviation is 0.3478467, which indicates that the returns to shareholders from different companies are significantly different. ECR, indicate that different companies have different treatments for employees, and the overall performance is relatively stable.

Descriptive analysis

	N	Minimum	Maximum	Mean	Standard deviation
ROA	50	-4.1334	11.8079	2.634908	2.6693318
EPS	50	-.5740	1.5600	.256570	.3478467
ECR	50	.0254	16.0000	1.669816	2.7631382
TER	50	.3232	10.0000	2.400756	2.4472803
PER	50	.0000	.3406	.034400	.0698535
DER	50	.0000	.5829	.043007	.0896400
OCR	50	37.1093	103.2895	78.137012	15.2566931
PYROA	50	-6.2595	11.8165	2.037584	2.8359763
LNSE	50	11.3600	17.5100	14.565400	1.5166911

Valid N (list status)	50				

Table 4-2. Descriptive Statistics

		ROA	EPS	ECR	TER	PER	DER	OCR	PYROA	LNSE
ROA	Pearson Correlation	1	.708**	.139	.259	-.172	.202	-.545**	.781**	-.126
	Saliency (bilateral)		.000	.336	.069	.231	.159	.000	.000	.383
	N	50	50	50	50	50	50	50	50	50
EPS	Pearson Correlation	.708**	1	-.004	.333*	-.113	.105	-.509**	.504**	.065
	Saliency (bilateral)	.000		.977	.018	.433	.468	.000	.000	.655
	N	50	50	50	50	50	50	50	50	50
ECR	Pearson Correlation	.139	-.004	1	.184	.072	-.050	-.123	.309*	-.266
	Saliency (bilateral)	.336	.977		.201	.617	.728	.393	.029	.062
	N	50	50	50	50	50	50	50	50	50
TER	Pearson Correlation	.259	.333*	.184	1	-.065	.407**	-.607**	.301*	.123
	Saliency (bilateral)	.069	.018	.201		.655	.003	.000	.034	.395
	N	50	50	50	50	50	50	50	50	50
PER	Pearson Correlation	-.172	-.113	.072	-.065	1	-.161	.023	-.228	.128
	Saliency (bilateral)	.231	.433	.617	.655		.265	.875	.111	.377
	N	50	50	50	50	50	50	50	50	50
DER	Pearson Correlation	.202	.105	-.050	.407**	-.161	1	-.344*	.166	.056
	Saliency (bilateral)	.159	.468	.728	.003	.265		.014	.248	.698
	N	50	50	50	50	50	50	50	50	50
OCR	Pearson Correlation	-.545**	-.509**	-.123	-.607**	.023	-.344*	1	-.545**	-.181
	Saliency (bilateral)	.000	.000	.393	.000	.875	.014		.000	.209
	N	50	50	50	50	50	50	50	50	50
PYROA	Pearson Correlation	.781**	.504**	.309*	.301*	-.228	.166	-.545**	1	-.037
	Saliency (bilateral)	.000	.000	.029	.034	.111	.248	.000		.799
	N	50	50	50	50	50	50	50	50	50
LNSE	Pearson Correlation	-.126	.065	-.266	.123	.128	.056	-.181	-.037	1
	Saliency (bilateral)	.383	.655	.062	.395	.377	.698	.209	.799	
	N	50	50	50	50	50	50	50	50	50

**. Significant correlation at the 0.01 level (both sides).
*. Significant correlation at 0.05 level (both sides).

Table 4-3. Correlation

TER indicates that the state the stability of the responsibilities of the listed power companies to the government is better. PER, some companies perform poorly in environmental responsibilities in 2018; the standard deviation is 0. 0698535, which indicates that state-controlled listed power company's performance of environmental responsibility is very stable. DER, indicating that the overall performance is very stable. OCR, the average value is 78.137012, which indicates that the overall operating cost of the power industry is relatively high; the standard deviation is 15.52566931, which also indicates that different power companies perform Customer responsibilities vary widely. EPS, indicates that the returns to shareholders from different companies are significantly different; the standard deviation the value is small, which indicates that the company's performance of social responsibility to shareholders is stable.

Correlation Analysis

A Pearson correlation coefficient test on the correlation of the variables. The results are shown in Table 4-3. ROA and EPS have a significant positive correlation at the level of 1%, indicating that the better the financial performance of state-controlled power companies, the corresponding the higher the earnings per share.

Regression Analysis

The results of the regression analysis are shown in the following table: The regression coefficient of EPS on ROA is positive and significant at the level of 1%; it indicates that when the state-controlled power enterprise fulfills its responsibility to shareholders, it creates greater value for shareholders, and also Will create more wealth for the company, that is, the company's performance of social responsibility to shareholders will improve the company's financial performance.

Model	R	R square	Adjust R square	Standard estimate error
1	.883[a]	.781	.738	1.3671542

a. Predictor: (constant), LNSE, PYROA, DER, PER, ECR, TER, PS, OCR.

Table 4-4. Model summary

model	sum of squares	df	Mean square	F	Sig.
regress	272.508	8	34.063	18.224	.000[b]
Residual	76.634	41	1.869		
total	349.141	49			

a. Dependent variable: ROA

b. Predictor: (constant), LNSE, PYROA, DER, PER, ECR, TER, EPS, OCR.

Table 4-5. Relationship between CSR and ROA

model		Non-standardized coefficient		Standard coefficient	t	Sig.	Collinear statistics	
		B	Standard error	trial version			Tolerance	VIF
1	(constant)	6.711	2.916		2.301	.027		
	EPS	3.199	.709	.417	4.514	.000	.628	1.593
	ECR	-.063	.083	-.065	-.761	.451	.733	1.365
	TER	-.122	.108	-.112	-1.138	.262	.551	1.816
	PER	1.379	3.012	.036	.458	.650	.862	1.161
	DER	2.584	2.481	.087	1.042	.304	.771	1.296
	OCR	-.019	.020	-.108	-.959	.343	.421	2.376
	PYROA	.521	.096	.553	5.406	.000	.511	1.958
	LNSE	-.291	.140	-.165	-2.085	.043	.851	1.175

a. Dependent variable: ROA

Table 4-6 Coefficient

The following conclusions can be drawn from Table 4-6

The regression coefficient of ECR on ROA is negative, not significant, and has a small negative impact; it indicates that the benefits provided by state-controlled power companies to employees have not yet achieved the purpose of improving corporate financial performance. The regression coefficient of TER to ROA is negative, not significant, and the negative impact is small. It shows that the state- controlled power companies have contributed to the government's fiscal revenue and have not improved their financial performance. The regression coefficient of PER to ROA is positive and not significant. It shows that the state-controlled power companies do not pay enough attention to environmental protection, which reflects to a certain extent the better the financial performance of the enterprise, the more fines will be paid. This situation is unreasonable. The regression coefficient of DER on ROA is positive and not significant. It shows that the more voluntary donations such as public charitable donations from companies, the more support they can get to a certain extent, creating more space for the development of the company, which means that the company's fulfillment of social responsibility for social welfare will improve the company financial performance. The regression coefficient of OCR on ROA is negative and not significant. However, it shows that when the financial performance index of the company rises steadily, the operating costs will be reduced accordingly; it shows that consumers will feel the good product quality and services of the company, and have

produced long-term or larger business relationships, representing the company's fulfillment of social responsibility to customers will improve the financial performance of the business.

Collinearity Test

According to Table 4-7, the other eigenvalues are much larger than 0 and the condition index is much smaller than 30. However, when the eigenvalues are close to 0 and the condition coefficient is larger than 30, only constants and control variables the variance of LNSE (company size) is greater than 50%, indicating that there is no co-linearity among the explanatory variables, so the regression analysis based on the research model in this article is meaningful.

model	dimension	Eigenvalues	Condition index	Variance ratio								
				(constant)	EPS	ECR	TER	PER	DER	OCR	PYROA	LNSE
	1	5.229	1.000	.00	.01	.01	.01	.01	.01	.00	.01	.00
	2	1.158	2.125	.00	.03	.00	.01	.26	.09	.00	.04	.00
	3	.821	2.524	.00	.01	.23	.00	.01	.29	.00	.07	.00
	4	.656	2.823	.00	.18	.34	.01	.00	.19	.00	.00	.00
	5	.569	3.031	.00	.10	.01	.02	.56	.02	.00	.01	.00
	6	.320	4.045	.00	.02	.01	.49	.07	.21	.00	.29	.00
	7	.230	4.766	.00	.59	.30	.21	.02	.15	.00	.43	.00
	8	.014	19.571	.01	.03	.06	.20	.06	.01	.55	.11	.31
	9	.003	41.725	.99	.03	.05	.04	.00	.02	.45	.06	.69

a. Dependent variable: ROA

Table 4-7. Collinear diagnosis

According to the correlation analysis in Table 4-3, to sum up, the performance of social responsibility of state-controlled power companies have a positive impact on corporate financial performance.

Conclusion and Recommendations

1) According to financial statements and corporate social responsibility reports of energy companies, most energy companies strictly comply with national laws and regulations, respond to national environmental protection policies and claims and increase investment and try on Environmental protection.

2) Corporate social responsibility at present and current financial results have a significant positive relationship.

3) The approval and support of the people is a powerful external force to promote companies to fulfill their social responsibilities. Companies actively fulfill their social responsibilities, which helps companies to establish a good image. Gaining a higher reputation in the society will help increase corporate profits and enable the company to achieve rapid development, which in turn will encourage companies to perform their social responsibilities more actively.

4) Promote broad participation of mass media, industrial groups and social organizations and strengthen social governance Based on the good work of the government.

Recommendations

1) Accelerate the construction of the corporate social responsibility legal system, formulate laws and regulations related to corporate social responsibility, and promote the implementation of corporate social responsibility in accordance with the law.

2) All electric power companies should establish a sense of corporate social responsibility and put corporate social responsibility in every link of corporate development.

3) Continuously improve the people's awareness of social responsibility, and gradually realize the self-formation mechanism.

4) Continuously promote the extensive participation of the mass media, industry groups, and social organizations, and strengthen social supervision.

Outlook

We can conduct in-depth research in the following areas:

1. Lacking its general definition Chinese scholars can learn from foreign theoretical research based on China's national condition and the background of Chinese culture, propose the creation of social responsibility theory suitable for China, establish a social responsibility system.

2. This research mainly uses the content analysis method, that is, the analyzed data mainly comes from corporate financial statements, notes, corporate social responsibility reports,

etc. The data source is relatively single, and only some quantitative research can be carried out. If the quantitative analysis and qualitative analysis are combined, it is believed that the analysis results will have stronger credibility and practicality.

References

Carroll, A.B. (1979). A three-dimensional conceptual model of corporate performance [J]. Academy of Management Review, 1979. 4(4): p.497-505.

Davis, K., W.C. Frederick and J.E. Post. (1988). Business and Society. 1988, New York: McGraw-Hill.

Jeffrey S. Harrison, R. Edward Freeman. (1999). Stakeholders, Social Responsibility and Performance: Empirical Evidence and The Theoretical Perspectives[J]. Academy of Management Journal,1999,42(5):479-485.

Riordan, C.M., R.D. Gatewood and J.B. Bill. (1997). Corporate image: employee reactions and implications for managing corporate social performance[J]. Journal of Business Ethics, 1997. 16: p.401-12.

Gary Simpson and Theodor Kohers. (2002) The Link between Corporate Social and Financial Performance: Evidence from the Banking Industry[J]. Journal of Business Ethics, 2002,35(2):97-109.

Sethi, S.P. (1979). A conceptual framework for environmental analysis of social issues and evaluation of business response pattern[J]. Academy of Management Review, 1979. 4(1): p.63-74.

Wu Shu Chang. (2008). Based on Corporate Social Responsibility Lack and Findings——Taking "Small Commodity City" as an Example[J]. Friends of Accounting, 2008, 15: 91~92.

Waddock, S. (2004). Parallel universes: companies, academics, and the progress of corporate citizenship[J]. Business and Society Review, 2004. 109(1): p. 5-42.

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

The Participation of Community for Touring area Development in koh Samui district Surat Thani province

นิยม พัฒนศรี
Niyom Phatsanasri
อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
Usually Professor in Public Administration
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์ 1)เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเกาะสมุย 2) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์ และการพัฒนาร่วมกับท้องถิ่นเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีความยั่งยืน และ 3) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่แก่ชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอเกาะสมุย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยเลือกพื้นที่การวิจัย อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเนื้อหาการวิจัยเกี่ยวกับ (1)การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว (2)การวางแผนเพื่อส่งเสริมและรักษาแหล่งท่องเที่ยว (3)การมีส่วนร่วมในการขยายฐานเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (4)การประชุมร่วมกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และ (5)การจัดเก็บข้อมูลเพื่อการประเมินผลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การเก็บรวมรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับประชาชนในชุมชน 7 ตำบล จำนวน 35 คน นำมาวิเคราะห์เขียนรายงานการวิจัยเชิงพรรณนา เชิงอธิบายปรากฏการณ์ของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเกาะสมุย โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ออกเป็น 6 ประเด็น ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการมีส่วนร่วมมาเป็นทฤษฎีหลักในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนในชุมชนอำเภอเกาะสมุย มีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือ 1) การรักษาระบบนิเวศในชุมชน โดยการไม่ทำลายป่าไม้ และการรักษาความสะอาด 2) การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตสินค้า/ของที่ระลึกจำหน่าย 3) การรักษา /สอดส่องดูแลความปลอดภัยนักท่องเที่ยว 4) การต้อนรับนักท่องเที่ยวประดุจดังญาติ 5) การจดบันทึกข้อมูลนักท่องเที่ยวเพื่อการวางแผนเพื่อการท่องเที่ยวฤดูกาลต่อไป

คำสำคัญ : ชุมชน, การท่องเที่ยว, เกาะสมุย

Abstract

The study was The participation of community for touring area development in Samui district, Surat Thani province have purpose 1) To study Community participation in tourist attraction development of Koh Samui district. 2) To study ways of promoting, conserving and developing together with the locality to make the tourist destination sustainable. And 3) To create new knowledge for the community in the development of tourist attractions in Koh Samui district. It’s qualitative research. The researcher chose the research area in Koh Samui Island, Surat Thani

Received: 2020-04-18: Revised: 2020-05-22: Accepted: 2020-07-12

province. There is research content about 1) Conservation of natural resources for tourism. 2) Planning for promoting and preserving tourist attractions. 3) Participation in expanding the economic base of tourism with the local. 4) Meetings with local tour operators and 5) Data collection for evaluation on tourism. Data collection through in-depth interview With 35 people in 7 sub-district communities. Analyze and write report and descriptive research. Explanation of community phenomena in tourist attraction development in Koh Samui District. By dividing the in-depth interview form into 6 issues. The researcher uses participation theory as the main theory in data analysis.

The result of the opinions that people in the community of Koh Samui district Have a part to develop important tourist destinations which are 1) Preserving the ecosystem in the community by not destroying forests and keeping it clean. 2) Promoting local wisdom, producing products / souvenirs, selling. 3) Maintaining / surveillance of tourist safety. 4) Welcome tourists like relatives. 5) Tourist information recording for planning for next season tourism.

Keyword : Community, Tourism, Koh Samui

บทนำ

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของบุคคลจากสถานที่ซึ่งเป็นที่อาศัยอยู่ประจำไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราวและเดินทางกลับไปสถานที่อาศัยเดิม โดยการเดินทางนั้นไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพโดยตรง แม้ว่ารูปแบบของการท่องเที่ยวบางประเภทจะมีเรื่องของอาชีพ หรือธุรกิจการงานเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่บ้าง เช่น การท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดประชุม การจัดสัมมนา การจัดฝึกอบรม นักท่องเที่ยวหรือผู้เดินทางท่องเที่ยวมักจะมีเหตุผลหรือประเภทของจุดมุ่งหมายในการเดินทางที่แตกต่างกันออกไปโดยมีปัจจัยประกอบที่เป็นตัวสนับสนุน หรือ แรงผลักที่เป็นส่วนบุคคลซึ่งไม่เท่ากัน ปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่ รายได้ เวลา โอกาสครอบครัว การได้รับข้อมูลข่าวสาร และความสนใจส่วนบุคคล เช่น สนใจเรื่องราวของชนเผ่าวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อม นันทนาการ หรือความต้องการที่จะได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ เป็นต้น ซึ่งไม่ว่าจะเดินทางด้วยเหตุผลใดก็ตาม สิ่งที่นักท่องเที่ยวต่างก็คาดหวังที่จะได้รับ คือ ความสุข ความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน ความรู้และประสบการณ์ใหม่ที่สนองตอบความต้องการส่วนบุคคลที่มีอยู่ tourist หมายถึง นักท่องเที่ยวที่เดินทางจากที่พักอาศัยของตน แล้วกลับมาเกินกว่า 24 ชั่วโมงและได้พักแรมที่ไหนแห่งหนึ่งชั่วคาบเวลาหนึ่ง บางประเทศก็เรียกว่า night visitor excursionist หมายถึง นักท่องเที่ยวแบบเช้าไป เย็นกลับ หรือกลับมาถึงบ้านภายใน 24 ชั่วโมงโดยไม่พักแรม ณ ที่ใด บางประเทศก็เรียกว่า day visitor visitor หมายถึงอย่างเดียวกับ tourist แต่เป็นคำที่ประเทศหนึ่งใช้เรียกนักท่องเที่ยวจากประเทศที่เข้ามา ในประเทศของตน และบางทีก็เรียกเต็มยศว่า foreign visitor นอกจากนี้ในประเทศที่ใช้คำvisitor แทนคำ tourist นี้มักจะใช้คำว่า tourist หรือ domestic tourist ให้หมายถึงนักท่องเที่ยว ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศหนึ่งแล้วท่องเที่ยวไปแต่เฉพาะภายในประเทศของตนเอง

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำ โดยปกติ การท่องเที่ยวหมายถึง การเดินทางของคนจากที่แห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง เป็นการชั่วคราวโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการพักผ่อน หรือหาความรู้ ซึ่งครอบคลุมถึงการเดินทางเพื่อธุรกิจตราบที่ผู้เดินทางยังมิได้ตั้งหลักแหล่งถาวรและไม่ได้รับรายได้เพื่อยังชีพจากเจ้าของถิ่นปลายทางโดยการท่องเที่ยวยังเป็นผลรวมของ

ประสบการณ์พิเศษกับสัมพันธภาพซึ่งเกิดจาการเดินทางและการพักแรมต่างถิ่นเป็นการชั่วคราวโดยมิได้ประกอบอาชีพ ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล 3 ประการ คือ 1. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว 2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ 3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตาม ที่มิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อมวลมนุษย์ชาติที่ปรารถนาการเดินทางท่องไปในโลกกว้างด้วยวัตถุประสงค์ต่างๆกัน มีพัฒนาการมายาวนานจนกลายเป็นธุรกิจอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดใน โลกมีมูลค่าถึงร้อยละ 9 ของผลิตภัณฑ์ประชาชาติของโลก (ข่าวสารการท่องเที่ยว ออนไลน์ 2555) สำหรับประเทศไทยถือเป็นอันดับ 1 ในภูมิภาคอาเซียน เป็นแหล่งสร้างและกระจายรายได้ไปยังภูมิภาค ต่างๆของประเทศที่มีมูลค่ามหาศาล อย่างไรก็ตามการเติบโตอย่างรวดเร็วในขณะที่ขาดการดำเนินการที่ ดีและเหมาะสม จะทำให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการโดยเฉพาะการเปลี่ยนไปของสภาพแวดล้อมด้านการท่องเที่ยวจนกระทั่งแหล่งท่องเที่ยวนั้นหมดเสน่ห์ในการดึงดูดผู้คนให้เข้ามาเยี่ยมเยือนอีกต่อไป จากการนำสถิติที่ผ่านมามาประเมินร่วมกับสถานการณ์และทิศทางการท่องเที่ยวในปัจจุบัน โดยผู้เชี่ยวชาญ มีการประมาณการว่าจำนวนนักท่องเที่ยว ในเอเชียแปซิฟิกจะเพิ่มขึ้นเป็น 400 ล้านคน โดยขยายตัวเฉลี่ยปีละ 6.5 - 7% ขณะที่ประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub region – GMS) จะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มจาก 16.5 ล้านคนในปีพ.ศ. 2545 เป็น 60 ล้านคน ในปีพ.ศ. 2557 โดยการท่องเที่ยวนั้น มีหลาย รูปแบบ ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการพักผ่อนของแต่ละบุคคล ทำให้ ทางเลือกของการท่องเที่ยวมีลักษณะแตกต่างกันออกไป อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงมีรูปแบบที่ ต่างๆกัน มีทั้งการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อทรัพยากร (Responsible Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อ แก้ไขปัญหาความยากจน (Pro-poor Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวที่ เป็นธรรม (Fair Trade Tourism) โรงแรมที่มีนโยบายการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (Green Hotel) การ ท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) การท่องเที่ยวโดยการอาสาสมัคร (Volunteer Tourism) (ปรีดี โชติช่วง,ออนไลน์,2552) โดยวัตถุประสงค์หนึ่งในการแบ่งเป็นรูปแบบต่างๆกันเพื่อ สามารถจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และสามารถบำรุงรักษาการ ท่องเที่ยวในรูปแบบนั้นๆให้มีต่อไปอย่างยั่งยืน Ceballos Lascurain (1991) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ธรรมชาติ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชมศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืช พรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติ โดยต้องเป็นการท่องเที่ยว ที่ก่อให้เกิดความรู้และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย และต้องมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบ ที่เหมาะสม ถือว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวของไทยเกิดขึ้นก่อนการพัฒนาทางบกในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นการท่องเที่ยวหรือการเดินทางของขุนนาง และพ่อค้ามากกว่าสามัญชน ทั้งนี้เพราะการเดินทางเต็มไปด้วยความยากลำบาก ขาดระบบการคมนาคมที่ดี การคมนาคมทางบกใช้เกวียน ช้าง ม้า และวัว เป็นพาหนะในการขนส่ง สำหรับทางน้ำใช้เรือติดต่อระหว่างแม่น้ำลำคลองต่างๆ ภายในประเทศ สำหรับการติดต่อกับต่างประเทศก็ใช้เรือใบหรือเรือสำเภาเป็นพาหนะที่สำคัญในการเดินทาง หลังจากที่ประเทศไทย ได้เปิดการค้าขายกับต่างประเทศอย่างเสรี ในปีพ.ศ. 2398 ได้มีการปรับปรุงการค้าขายกับต่างประเทศให้ทันสมัย และอำนวยความสะดวกให้แก่พ่อค้าต่างประเทศมากยิ่งขึ้น ทำให้การค้าขายเจริญรุ่งเรือง และมีการก่อสร้างทางรถไฟจากกรุงเทพฯ เชื่อมติดต่อกับภูมิภาคต่างๆ และก่อสร้างทางเกวียนเชื่อมระหว่างเมืองและสถานีรถไฟทางเกวียนดังกล่าวแล้วได้ขยายเป็นถนนรถยนต์ในเวลาต่อมา หลังจากสร้างทางรถไฟ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ผู้บัญชาการรถไฟในขณะนั้น ได้จัดตั้งแผนกโฆษณาของการรถไฟขึ้น ในปี พ.ศ. 2467 เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมทางด้านการท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกแก่ชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในเมืองไทย โดยมีการส่งเรื่องราวของเมืองไทย

ไปเผยแพร่ในสหรัฐอเมริกา ต่อมา ทำหน้าที่รับรองและให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาประเทศไทย รวมทั้งโฆษณาเผยแพร่ประเทศไทยให้เป็นที่รู้จักแก่ชาวต่างประเทศ ต่อมางานนี้ก็ได้ย้ายตามกรมพระกำแพงฯ ไปที่กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ต่อมาจึงค่อยย้ายมาขึ้นกับกรมโฆษณาการสำนักนายกรัฐมนตรี ในปีพ.ศ.2479 กระทรวงเศรษฐการเสนอโครงการบำรุงอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยมีแผนงาน3ประการได้แก่ 1. แผนงานโฆษณาชักชวนนักท่องเที่ยว 2.แผนงานรับรองนักท่องเที่ยว 3.แผนงานบำรุงสถานที่ท่องเที่ยวและที่พัก (ททท.,ม.ม.ป.1) งานดังกล่าวดำเนินติดต่อเรื่อยมาจนกระทั่งหยุดชะงักระยะหนึ่งในสงครามโลกครั้งที่2 ในวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ.2492 คณะรัฐมนตรี ได้ให้โอนกิจการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากกระทรวงพาณิชย์และคมนาคมมาอยู่กับกรมโฆษณาการ สำนักนายกรัฐมนตรีและให้เรียกหน่วยงานนี้ว่า “สำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว” ในปีพ.ศ.2493 หน่วยงานดังกล่าวแล้ว ได้ยกฐานะเทียบเท่ากอง เรียกว่า “สำนักงานท่องเที่ยว” ในปีพ.ศ.2502ได้มีประกาศราชกฤษฎีกาแยกสำนักงานท่องเที่ยวออกจากกรมประชาสัมพันธ์หรือกรมโฆษณาการ จัดตั้งใหม่ให้เป็นหน่วยงานอิสระขึ้นอยู่กับสำนักนายกรัฐมนตรี เรียกหน่วยงานนี้ว่า “องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย” มีชื่อย่อว่า “อ.ส.ท.” (ททท., ม.ม.ป. : 2) โดยเปิดดำเนินการขึ้น ณ อาคารสนามเสือป่า ถนนศรีอยุธยา ฝั่งตรงข้ามวัดเบญจมบพิตร ในวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2503 โดยมีท่านพลเอกเฉลิมชัย จารุวัสตร์ เป็นผู้อำนวยการคนแรก และถือว่า วันนี้เป็นวันกำเนิดขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หลังจากประเทศไทยได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้การพัฒนาประเทศขยายตัวขึ้นเกือบทุกด้าน การติดต่อระหว่างประเทศ ประกอบกับการคมนาคมที่ได้พัฒนาจนทำให้การเดินทางสะดวก รวดเร็ว ทั้งภายในและระหว่างประเทศ จึงทำให้การท่องเที่ยวขยายตัวขึ้นอย่างมาก ขอบข่าย อำนาจหน้าที่ขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เริ่มมีจุดจำกัด และข้อบกพร่องในการแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้ทันกับการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อ.ส.ท. จึงได้ร่างพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและได้ผ่านการพิจารณาจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งทำหน้าที่แทนรัฐสภา ในวันที่ 20 เมษายน พ.ศ.2522 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 96 ตอนที่ 72 วันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ.2522 ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้เปลี่ยนชื่อใหม่ของ “องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย” เป็น “การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย” ใช้ชื่อย่อว่า “ททท.” (ททท., ม.ม.ป. : 2) โดยมีวัตถุประสงค์และนโยบายหลัก ดังนี้ (ททท., 2538 : 12 - 14) 1) ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ตลอดจนการประกอบอาชีพของคนไทยในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 2)เผยแพร่ประเทศไทยในด้านความงามของธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา และวิวัฒนาการของเทคโนโลยี ตลอดจนกิจการอย่างอื่น อันจะเป็นการชักจูงให้มีการเดินทางท่องเที่ยว 3)อำนวยความสะดวกและปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว 4)ส่งเสริมความเข้าใจดี และความเป็นไมตรีจิตระหว่างประชาชน และระหว่างประเทศ โดยอาศัยการท่องเที่ยว 5)ริเริ่มให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวและเพื่อพัฒนาปัจจัยพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว

สำหรับประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทุกๆภาคเพราะภูมิประเทศที่เป็นธรรมชาติสวยสดงดงามดึงดูดความสนใจของมนุษยชาติ ในส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางภาคใต้ คนในชาติและคนต่างชาติ จะต้องมาเที่ยวที่เกาะสมุย ดังคำถามที่ว่า **“ทำไมต้องไปเที่ยวสมุย”** เกาะสมุย เป็นเกาะที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ต่างขนานนามให้ว่า เป็น“สวรรค์กลางอ่าวไทย” เนื่องจากเกาะสมุยเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น สวยงาม น้ำทะเลใสบริสุทธิ์ หาดทรายขาว น้ำตกใส อีกทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมของชาวเกาะสมุย ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเสน่ห์ทำให้นักท่องเที่ยวที่เคยมาเยือนเกาะสมุยแล้ว ต้องหวนกลับมาอีกครั้ง ซึ่งส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการเติบโตแบบก้าวกระโดด

แหล่งท่องเที่ยวบนเกาะสมุยจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สำคัญยิ่ง เป็นแหล่งหารายได้ให้ประชานชนในพื้นที่ ผู้ประกอบการในท้องที่ได้มีรายได้จากการท่องเที่ยวโดยอาศัยธรรมชาติเป็นทุนเดิมของการท่องเที่ยว ผู้วิจัยเป็นบุคคลหนึ่งที่มีถิ่นเกิดในจังหวัดนี้ มีความเป็นห่วงที่จะรักษา หวงแหนให้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะสมุยแห่งนี้ ได้เป็นมรดกตกทอดไปสู่รุ่นลูกรุ่นหลาน มีความคิดว่าจะทำอย่างไรให้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีความยั่งยืน จึงได้ทำการวิจัยในเรื่องนี้เพื่อเป็นคำตอบให้กับชุมชนในเรื่องการท่องเที่ยว โดยหวังว่าองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย จะเป็นประโยชน์ไว้กับแผ่นดินนี้ เป็นการอนุรักษ์ให้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะสมุยแห่งนี้เป็นมรดกตกทอดสู่ลูกหลานในอนาคตสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์ และการพัฒนาร่วมกับท้องถิ่น เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีความยั่งยืน
3. เพื่อสร้างองค์ความรู้แก่ชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ทำให้ทราบการร่วมมือกับท้องถิ่น เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. ทำให้ทราบแนวทางการปฏิบัติการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด
4. ทำให้ทราบความสัมพันธ์ การติดต่อประสานงาน กับหน่วยงานต่างๆเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
5. ทำให้ทราบแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของประชาชนในชุมชน เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน
6. เพื่อให้ทราบองค์ความรู้ของชุมชนเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
7. เพื่อให้ทราบข้องมูลจากการวิจัยในครั้งนี้ ใช้เป็นฐานข้อมูลในการวิจัยครั้งต่อๆไป

คำถามการวิจัย

1. ชุมชนในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีส่วนร่วมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หรือไม่ อย่างไร
2. ชุมชนในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีส่วนร่วมกับท้องถิ่นเพื่อพัฒนา ส่งเสริม อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว อย่างไรบ้าง
3. ประชาชนในชุมชนมีองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตน เรื่องใดบ้าง และมีความเข้าใจเรื่องนั้นอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นการเก็บข้อมูลจากพื้นที่วิจัยเชิงประจักษ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและมีความเป็นปัจจุบันที่สุด ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยมุ่งประสงค์เก็บข้อมูลในชุมชนแต่ละชุมชนของอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยยึดเอาการประกาศจัดตั้งชุมชนของเทศบาลนครเกาะสมุย จำนวน 118 ชุมชน การสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดโควต้า (Quota sampling) กับประชากรในชุมชนนั้นๆ แล้วเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามโควต้า แต่ละชุมชน ได้จำนวน 35 คน การสุ่มตัวอย่างแต่ละชุมชน ใช้การสุ่มตัวอย่าง แบบบังเอิญ(Accidental sampling) ตามรายละเอียด ดังนี้

ชื่อตำบล	จำนวนชุมชน	โควต้า (1 คน : 1 ชุมชน)
อ่างทอง	18	5
ลิปะน้อย	14	5
ตลิ่งงาม	8	2
หน้าเมือง	16	5
มะเร็ต	21	6
บ่อผุด	22	6
แม่น้ำ	19	6
รวม 7 ตำบล	118 ชุมชน	35 คน

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ (interview) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth interviews) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยมีความเชื่อมโยงระหว่าง เนื้อหา คำถามการวิจัย และวัตุประสงค์การวิจัย แบบสัมภาษณ์จะเป็นการตอบคำถามการวิจัยได้เป็นอย่างดี แบบสัมภาษณ์มีลักษณะแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ส่วนที่ 1 จะเป็นแบบคำถามเพื่อให้ได้คำตอบตามที่ต้องการในกรอบที่ผู้วิจัยต้องการที่หาคำตอบ ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นอิสระ มีข้อเสนอแนะ

การสร้างเครื่องมือวิจัย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยกำหนดโควต้ากลุ่มตัวอย่างในชุมชนเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล การสร้างเครื่องมือได้วิเคราะห์คำถามการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย นำมาตั้งเป็นคำถามที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกัน และสามารถตอบคำถามการวิจัยได้ โดยหาความเที่ยงตรงของเนื้อหาตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยออกแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth interviews) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน มีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

2. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth interviews) มาให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อหาความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหา แล้วนำมาปรับแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นได้นำไปสัมภาษณ์ประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง
3. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth interviews) มาปรับปรุงแก้ไข ข้อสัมภาษณ์เพื่อเกิดความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ จนได้แบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ที่สุด จึงนำไปสัมภาษณ์กับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวมรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย เป็นการสัมภาษณ์และการสนทนากับประชาชนในชุมชนต่างๆ เกี่ยวการเรื่องการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ด้วยตนเอง ในการสัมภาษณ์และสังเกตปรากฏการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมแต่ละชุมชน พร้อมบันทึกภาพในพื้นที่วิจัย

การตรวจสอบข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาครบตามจำนวนแล้ว ผู้วิจัยจึงถ่ายเทปคำพูดมาเขียนเป็นเอกสาร คำสัมภาษณ์แล้วจัดเนื้อหาแต่ละหัวข้อสัมภาษณ์มาจัดเป็นกลุ่มคำถาม ทั่วทุกชุมชน จะได้ข้อมูลครบถ้วนละสมบูรณ์ พร้อมที่จะนำมาใช้ในบทที่ 4ของงานวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยกำดำเนินการ 2 ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่ 1)วิเคราะห์เชิงพรรณนา เป็นการพรรณนารายละเอียดของชุมชนด้วยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้แล้วพรรณนาให้เกิดความเข้าใจการมีส่วนร่วมของชุมชน

การวิเคราะห์เชิงอธิบาย เป็นการอธิบายเพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเรื่องต่างๆที่เป็นปรากฏการณ์ปัจจุบัน การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นส่วนที่สำคัญในการที่จะทำให้การท่องเที่ยวมีความยั่งยืนต่อไปในอนาคตหรือไม่

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในชุมชนอำเภอเกาะสมุยมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือ

1) การรักษาระบบนิเวศในชุมชน โดยการไม่ทำลายป่าไม้ และการรักษาความสะอาด

2) การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตสินค้า/ของที่ระลึกจำหน่าย

3) การรักษา /สอดส่องดูแลความปลอดภัยนักท่องเที่ยว การให้แสงสว่างตามเส้นทางสัญจร

4) การต้อนรับนักท่องเที่ยวประดุจดังญาติ และการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว

5) การจดบันทึกข้อมูลนักท่องเที่ยวเพื่อการวางแผนเพื่อการท่องเที่ยวฤดูกาลต่อไป

การอภิปรายผล

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยจะนำข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเกาะสมุย เพื่อให้เห็นปรากฏการณ์ของชุมชนแต่ละแห่ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1 กรณีชุมชนในตำบลอ่างทอง มีส่วนร่วมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่สำคัญ ตือ

1.1) มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ระบบนิเวศของชุมชน และการรักษามลพิษจากขยะโดยให้ทิ้งขยะในที่ที่ได้จัดเตรียมไว้ให้ มีการแยกขยะก่อนทิ้งทุกครั้ง

1.2) มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตลาดประชารัฐ ควบคู่ไปกับการรักษาความสะอาด

1.3) มีส่วนร่วมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประดิษฐ์อุปกรณ์เครื่องใช้ ของที่ระลึกจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว

1.4) มีส่วนร่วมในการรณรงค์ใช้ถุงผ้า แทนถุงพลาสติก และห้ามทิ้งถุงพลาสติกลงในแม่น้ำลำคลอง หรือทะเล

1.5) มีส่วนร่วมในการจดบันทึกข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในแต่ละฤดูกาล และสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเกาะสมุย

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้ ชุมชนมีความต้องการที่จะรักษาระบบนิเวศ รักษามลภาวะ การใช้ถุงผ้า แทนการใช้ถุงพลาสติก เพื่อลดปริมาณขยะ นอกจากนั้นยังต้องหาข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับวางแผนประกอบการธุรกิจให้กับครอบครัวในครั้งต่อไป ประเภทที่พัก อาหาร การรับจ้างต่างๆ ในการบริการนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมทุกๆอย่างเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในครอบครัว และเศรษฐกิจชุมชนอีกด้วย

2. **กรณีชุมชนในตำบลลิปะน้อย** มีส่วนร่วมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่สำคัญ คือ

2.1) มีส่วนร่วมป้องกันไม่ให้ธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยไม่ให้มีการตัดไม้ทำลายป่า และมีการปลูกต้นไม้เพิ่มเติมในท้องที่

2.2) มีส่วนร่วมในการผลิตสินค้า OTOP และสิ่งของที่ระลึกเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

2.3) มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวที่เปิดใหม่ หรือสถานที่ที่นักท่องเที่ยวไม่คุ้นเคย

2.4) มีส่วนร่วมในการปรับปรุง ซ่อมแซม เส้นทางเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการให้แสงสว่างให้เพียงพอในเวลากลางคืน

2.5) มีส่วนร่วมรณรงค์ไม่ให้บุกรุกที่สาธารณะเพื่อการก่อสร้างทุก ๆ อย่าง และสอดส่องดูแลการก่อสร้างไม่ให้กีดทางสัญจร

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้ มีการรณรงค์การรักษาสภาพธรรมชาติไม่ให้เปลี่ยนแปลงไปด้วยการทำลายป่าไม้ อีกทั้งยังช่วยกันปลูกป่า ป้องกันการบุกรุกพื้นที่สาธารณะเพื่อการปลูกสร้าง ตลอดถึงการปรับปรุง ซ่อมแซม เส้นทางการคมนาคม การให้แสงสว่างเส้นทางสัญจรเพื่อให้เกิดความปลอดภัย การประกอบกิจกรรมทุกๆอย่างเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการที่จะพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวต้อนรับนักท่องเที่ยว ที่จะนำเอาเงินมาใช้จ่าย ประชาชนในชุมชนก็จะมีเศรษฐกิจครัวเรือนดีไปด้วย

3. **กรณีชุมชนในตำบลตลิ่งงาม** มีส่วนร่วมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่สำคัญ คือ

3.1) มีส่วนร่วมรักษาความสะอาดบ้านเรือน ชุมชน ไม่ทำลายสัตว์น้ำในทะเล

3.2) มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นให้มีการท่องเที่ยวทางน้ำ เช่นในป่าโกงกาง เพื่อศึกษาธรรมชาติของสัตว์น้ำ รักษาระบบนิเวศในพื้นที่

3.3) มีส่วนร่วมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยไมตรีจิตที่เป็นกันเอง ให้ความรัก ความผูกพันกับนักท่องเที่ยวประดุจดังญาติ

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้ มีความต้องการจะรักษาชีวิตสัตว์ในทะเลเพื่อให้มีความสมดุลทางธรรมชาติ จะเป็นอาหารของคนในอนาคต และเพื่อการรักษาคุณภาพน้ำไม่ให้เน่าเสีย ระบบนิเวศยังคงอยู่คู่กับชุมชน ส่วนการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เป็นกันเอง เป็นการผูกสัมพันธ์และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวได้มาเยือนอีกในครั้งต่อๆไป

4. กรณีชุมชนในตำบลหน้าเมือง มีส่วนร่วมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่สำคัญ คือ

4.1) มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำลำคลอง และทะเล

4.2) มีส่วนร่วมในการเชิญชวนการปลูกต้นไม้ในแต่ละพื้นที่ เพื่อความร่มรื่นและรักษาระบบนิเวศ

4.3) มีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว ติดป้ายบอกเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้ จะเน้นในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำลำคลอง และทะเล พร้อมรณรงค์การปลูกต้นไม้ทดแทน เป็นการรักษาสมดุลทางธรรมชาติในพื้นที่ เพราะสิ่งเหล่านี้ช่วยให้ชุมชนเกิดความร่มรื่น น่าอยู่ น่าอาศัย น่าเที่ยว เป็นการจุดประกาย ความสนใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยว นำรายได้มาให้คนในชุมชน

5. กรณีชุมชนในตำบลมะเร็ต มีส่วนร่วมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่สำคัญ คือ

5.1) มีส่วนร่วมการอนุรักษ์ธรรมชาติ รักษาแม่น้ำลำคลอง ทะเล คอยสอดส่องดูแลไม่ให้เผาป่า รณรงค์การปลูกป่าด้วยมะพร้าวน้ำหอมเพราะเป็นพืชเศรษฐกิจของที่นี้

5.2) มีส่วนร่วมในการให้การต้อนรับนักท่องเที่ยว การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว การรักษาความสะอาดในพื้นที่ท่องเที่ยว

5.3) มีส่วนร่วมในการจดบันทึกสถิติการมาเที่ยวของนักท่องเที่ยว ประจำเดือน หรือแต่ละฤดูกาลเพื่อนำมาเป็นข้อมูลการท่องเที่ยว สำหรับการต้อนรับ การวางแผนขยายกิจการเพิ่มเติมในอนาคต

5.4) มีส่วนร่วมอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของเกาะสมุย และการสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเกาะสมุยแห่งนี้

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้ เป็นการจดบันทึกสถิติการมาเที่ยวของนักท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมที่มีความก้าวหน้า เพราะได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว ทำให้ทราบถึงความต้องการเรื่อง ที่พัก เรื่องอาหาร เรื่องยานพาหนะ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ให้รายได้กับผู้ประกอบการทั้งสิ้น หากเราได้ทราบเสียก่อนก็เท่ากับว่าเราได้วางแผนงานในเรื่องนี้ได้ถูกต้อง

6. กรณีชุมชนในตำบลบ่อผุด มีส่วนร่วมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่สำคัญ คือ

6.1. มีส่วนร่วมในการรณรงค์การปลูกต้นไม้ทดแทน และการบำบัดน้ำเสียก่อนทิ้งลงทะเล

6.2. มีส่วนร่วมในการจัดงานสมุยเฟสติวัล เป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของเกาะสมุยให้คนต่างชาติรู้จัก และอยากที่จะมาท่องเที่ยวมากขึ้น

6.3. มีส่วนร่วมในการร่วมเดินท่องเที่ยววันหยุดร่วมกับนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างมิตรภาพที่ดี

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้ ส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะผูกความสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ดีสำหรับอนาคตข้างหน้า เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวกลับไปแล้ว ในฤดูท่องเที่ยวปีต่อไป ทำให้นักท่องเที่ยวต้องมาเที่ยวที่นี้อีก และจะใช้บริการกับที่นี้ทุก ๆ อย่าง ด้วยความเป็นกันเองดุจเหมือนญาติ รายได้ในครัวเรือนก็จะเกิดขึ้น

7. กรณีชุมชนในตำบลแม่น้ำ มีส่วนร่วมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่สำคัญ คือ

7.1. มีส่วนร่วมในการรณรงค์การทำลายป่าไม้ แม่น้ำ ทะเล และการรักษาความสะอาดของสถานที่การกำจัดขยะ

7.2. มีส่วนร่วมในการจัดระเบียบท่าเทียบเรือ การขึ้นลงของนักท่องเที่ยว และการใช้เสื้อชูชีพเมื่อมีการท่องเที่ยว หรือมีกิจกรรมทางน้ำ

7.3. มีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักท่องเที่ยว การต้องการที่พัก ตลอดจนความต้องการบริโภค เพื่อทราบข้อมูลในการเตรียมตัวต้อนรับ และบริการในฤดูกาลหน้า

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้ มีความต้องการจัดระเบียบท่าเรือ การขนส่งไป กลับ เพราะต้องการให้มีความปลอดภัย รวมถึงการสวมใส่เสื้อชูชีพ เมื่อมีการท่องเที่ยวทางเรือ เป็นการมีส่วนร่วมในการ

รักษาความปลอดภัย ที่ถือเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการท่องเที่ยว เมื่อได้จัดเตรียมในเรื่องนี้ ทำให้เกิดความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวถึงเรื่องความปลอดภัย นักท่องเที่ยวจะเกิดความเชื่อมั่นและจะมาเยือนเป็นประจำ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. การเปิดพื้นที่และให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ รับทราบ เกี่ยวกับการพัฒนาให้มากขึ้น การเก็บข้อมูลให้รวมเอาคนต่างชาติด้วย เพราะจะได้ทราบความต้องการของผู้บริโภค

2. กระทำให้การอนุรักษ์ พัฒนาสิ่งธรรมชาติเป็นหน้าที่ของประชาชนเป็นผู้รับผิดชอบ โดยเกิดความรับผิดชอบ ความตระหนัก

3. ให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางด้านการอนุรักษ์/พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดเป็นศูนย์กลางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

4. กระทำให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นนี้

5. ให้มีการวิจัยเฉพาะนักท่องเที่ยว เพื่อได้ทราบข้อมูลเหตุจูงใจที่มาท่องเที่ยวเกาะ สมุยแห่งนี้

6. ให้มีการวิจัยช่วงที่นักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวมากที่สุด กับการวิจัยช่วงที่นักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวน้อยที่สุด เพื่อการเปรียบเทียบความแตกต่าง

7. ให้มีการวิจัยเฉพาะหน่วยงานราชการ เอกชนผู้ประกอบการ เพื่อจะได้ทราบถึงการตอบสนองต่อการท่องเที่ยวบนเกาะสมุย

บรรณานุกรม

กฤษ โสสุด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นิยม พัฒนศรี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ชุมชนน้ำตกหินลาด อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2563).

กิ่งดาว ขวัญสมคิด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นิยม พัฒนศรี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ชุมชนบ่อผุดบ้านเขาพระ อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2563)

จินตนา สุจจานันท์, (2549). **การศึกษาและการพัฒนาชุมชน.** เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เจนณรงค์ พูลสวัสดิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นิยม พัฒนศรี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ชุมชนหาดเฉวงน้อย อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2563).

จุฑาพันธ์ สุภาวงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นิยม พัฒนศรี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ชุมชนบ้านล่างพัฒนา อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2563).

เจนณรงค์ พูลสวัสดิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นิยม พัฒนศรี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ชุมชนหาดเฉวงน้อย อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2563).

จุฑาพันธ์ สุภาวงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นิยม พัฒนศรี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ชุมชนบ้านล่างพัฒนา อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2563).

เฉลิมชัย ปัญญาดี, เทพ พงษ์พานิช และอดิศร คันธรส. (2549). **การพัฒนาการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน.** : เชียงใหม่. มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ชาคริต ช่วยบำรุง. (2554). **บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลเขากอบ** อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์, (2550). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในพื้นที่บริการของโรงเรียนล้อมแรดวิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง.** วีทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถ่ายเอกสาร.

ทรงวุฒิ นาคเรือง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นิยม พัฒนศรี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ชุมชนลิปะน้อยรวมใจ อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2563).

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552).**บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). **การมีส่วนร่วม : หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง** พิมพ์ครั้งที่ (2) กรุงเทพมหานคร : สิริลักษณ์การพิมพ์.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ , (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท . กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภา.

นันทนา แหวนนาค, ประทุมมาลย์ พวงโต และสิริกานต์ ธัญวงษ์พันธ์. (2551). **การมีส่วนร่วม ของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น** ; กรณีศึกษาอุทยาน ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. สารานิพนธ์ : มหาวิทยาลัยนเรศวร. สืบค้นเมื่อ เมษายน. 10/ 2563. จาก http://library.nu.ac.th

ปองทิพย์ นาคินทร์. (2556). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน** กรณีศึกษา ตลาดเก่าอ่างศิลา เทศบาลเมืองอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พัชรี สิโรรส, (2546). **การมีส่วนร่วมของประชาชน.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คณะรัฐศาสตร์.

ยุพาพร รูปงาม, (2545). **การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ.** ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณพิต. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

รัฐกรณ์ แสงโชติ. (2554). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตเทศบาลตำบลปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน.** สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุภิรา พลนิด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นิยม พัฒนศรี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ชุมชนมะเร็ตหัวเลี้ยว อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2563).

สุเมธ อินทร์พรหม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นิยม พัฒนศรี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ชุมชนบ้านเฉวงเกาะฟาน อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2563).

ศึกษาสภาพการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

Study the Waste Water Treatment Management of City Municipality and Lumluka District Municipality in Pathumthani Province

จิรัฏฐ์ เหมือนวิหาร*
Jirat Muanwiharn*
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค*
Department of Public Administration Faculty of Management Science, Pacific Institute of Management Science*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี และเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบบผสานวิธีในการวิจัย เชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีจำนวน 425 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way-ANOVA) โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’s) และการทดสอบค่าที(t-test) ในการทดสอบสมมติฐาน และการทดสอบสมมติฐานการถดถอยพหุคุณแบบขั้นตอน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ของเทศบาลเมืองอำเภอลำลูกกา และผู้นำชุมชนประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งสิ้นจำนวน 55 คน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) การจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการพัฒนาประสิทธิผลการจัดการบำบัดน้ำเสียมีค่าสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยการจัดการบำบัดน้ำเสีย และนโยบายการจัดการบำบัดน้ำเสีย ตามลำดับ 2) เพศ การศึกษา อายุที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและ เทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) นโยบายการจัดการน้ำเสียและปัจจัยการจัดการบำบัดน้ำเสีย สามารถร่วมกันอธิบายความผันแปร ของการพัฒนาประสิทธิผลการจัดการการบำบัดน้ำเสียของการพัฒนาประสิทธิผลการจัดการการบำบัดน้ำเสีย ของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีโดยรวม ได้ร้อยละเท่ากับ 63.80 4) แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการบำบัดน้ำเสียควรมีการสนับสนุนให้มีระบบบำบัดน้ำเสียของ เทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีทุกแห่ง และมีการจัดการบำบัดน้ำเสียตั้งแต่ครัวเรือนก่อนปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำลำคลองสาธารณะ รวมทั้งการสร้างความเข้าใจในการจัดการการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีอย่างต่อเนื่อง คำสำคัญ: การจัดการ บำบัดน้ำเสีย นโยบาย เทศบาล ปทุมธานี

คำสำคัญ: การจัดการ บำบัดน้ำเสีย นโยบาย เทศบาล ปทุมธานี

Received: 2020-04-29: Revised: 2020-05-23: Accepted: 2020-06-04

Abstract

The purposes of this research were to study the waste water treatment management of City Municipality and Lumluka District Municipality in Pathumthani Province and make the enhancing guidelines for waste water treatment management of City Municipality and Lumluka District Municipality in Pathumthani Province. Mixed method was operated in this research. In quantitative process, sample were 425 participants of City Municipality and Lumluka District Municipality in Pathumthani Province. Instrument used for collecting data was a questionnaire. The statistics used in analyzing data were percentage, arithmetic mean, standard deviation, the techniques of t test and one-way analysis of variance (One-way ANOVA) by Scheffe's as well as Multiple Regression Analysis for hypothesis testing. In qualitative process, there were content analysis of structured interview of 55 key informants from City Municipality and Lumluka District Municipality in Pathumthani Province' s administrators and officers, community leader and inhabitants in this research. Results revealed that: 1) Each aspect of the waste water treatment management of City Municipality and Lumluka District Municipality in Pathumthani Province were in moderate level which waste water treatment management effective development was the highest. 2) Different gender, education and age of participants had different opinions of waste water treatment management of City Municipality and Lumluka District Municipality in Pathumthani Province at the 0.05 level of statistical significance. 3) Policies and factors of waste water treatment management variables were related to overall waste water treatment management of City Municipality and Lumluka District Municipality in Pathumthani Province in relatively high level. The predictive power of these 2 independent variables was 63.80%. 4) Enhancing guidelines for waste water treatment management of City Municipality and Lumluka District Municipality in Pathumthani Province were supporting of waste water (ค) ค treatment system in every City Municipality and District Municipality in Pathumthani Province and developing household waste water treatment system before draining to public water resources as well as campaigntocreate understanding in waste water treatment management of City Municipality and Lumluka District Municipality in Pathumthani Province continuously.

Keywords: management, waste water treatment, policy, municipality, Pathumthani

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะด้านแหล่งน้ำเป็นประเด็นหนึ่งที่ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาน้ำเสียหรือปัญหาด้านคุณภาพน้ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื่องจากประชาชนไม่ตระหนักถึงความขาดแคลนน้ำ มีพฤติกรรมการอุปโภคและบริโภคน้ำอย่างฟุ่มเฟือยไม่ให้คุณค่าต่อคุณภาพของน้ำส่งผลให้เกิดปัญหาคุณภาพน้ำขึ้นมาได้ ซึ่งแหล่งกำเนิดของน้ำเสียแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ (1) น้ำเสียจากชุมชน เป็นน้ำเสียที่เกิดจากกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ส่วนใหญ่น้ำเสียเหล่านี้จะมีสิ่งสกปรกในรูปของสารอินทรีย์เป็นองค์ประกอบหลัก (2) น้ำเสียจากอุตสาหกรรมเป็นน้ำเสียที่เกิดขึ้นจากกระบวนการอุตสาหกรรม

ตั้งแต่การล้างวัตถุดิบ กระบวนการผลิต การล้างวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องจักรกลรวมทั้งการทำความสะอาดโรงงานซึ่งน้ำเสียจากอุตสาหกรรมจะแตกต่างกันไปตามประเภทของวัตถุดิบ กระบวนการผลิต และระบบควบคุมและบำรุงรักษา ดังนั้นน้ำเสียจากอุตสาหกรรมจึงมีทั้งสารอินทรีย์และสารอนินทรีย์เป็นองค์ประกอบโดยเฉพาะสารเคมี และโลหะหนักเป็นต้น (3) น้ำเสียจากเกษตรกรรม น้ำเสียประเภทนี้มีองค์ประกอบของทั้งสารอินทรีย์และสารอนินทรีย์เช่นกัน ขึ้นกับลักษณะการใช้น้ำ ปุ๋ย และสารเคมีต่างๆ ในกระบวนการผลิต หากเป็นพื้นที่เพาะปลูก จะพบธาตุอาหาร เช่น ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โปแตสเซียม และสารเคมีทางการเกษตรในปริมาณสูง ส่วนถ้าเป็นน้ำเสียจากการปศุสัตว์จะพบสารอินทรีย์เป็นจำนวนมากแทน (4) น้ำเสียที่ไม่ทราบแหล่งกำเนิด ได้แก่ น้ำฝน และน้ำหลากที่ไหลผ่านและชะล้างความสกปรกต่างๆ เช่น กองขยะมูลฝอย แหล่งเก็บสารเคมี ฟาร์มปศุสัตว์ คลองระบายน้ำต่างๆ เป็นต้นซึ่งในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาอย่างมากเกี่ยวกับการจัดการและการบำบัดน้ำเสีย

การจัดการบำบัดน้ำเสียของประเทศไทย มีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรจำนวนมากและมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้แทนโดยก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย อาทิเช่น ปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นตามเมืองใหญ่ๆที่มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ปัญหามลพิษทางอากาศที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมและการจราจรที่หนาแน่นขึ้นซึ่งส่งผลทำให้เกิดสภาวะโลกร้อน ปัญหามลพิษทางน้ำที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำหรือแม้แต่น้ำเสียที่ปล่อยมาจากบ้านเรือน จากการประกอบอาชีพต่างๆของประชาชนส่งผลให้น้ำในแหล่งน้ำสาธารณะเกิดการเน่าเสีย เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก และเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมส่วนใหญ่ต้องใช้น้ำในการเกษตร ปัญหาน้ำเสียจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ควรมีการจัดการแก้ไขอันดับต้นๆ ซึ่งปัญหาน้ำเสียที่เกิดขึ้นในประเทศไทย หากเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ ขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นนั้นสามารถทำการจัดการได้ไม่ยากเท่าไหร่นัก เนื่องจากมีกฎหมายควบคุมการปล่อยน้ำเสียหรือมาตรฐานการควบคุม ข้อกำหนดต่างๆตามกฎของกระทรวงอุตสาหกรรมหรือกรมโรงงานอุตสาหกรรมแต่น้ำเสียชุมชนซึ่งเกิดจาก บ้านเรือนที่พักอาศัย โรงแรม อาคารพาณิชย์ ร้านอาหาร กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นเป็นปัญหาที่ค่อนข้างจัดการได้ยาก เนื่องจากประชาชนในชุมชนยังขาดความรู้ ความตระหนักต่อปัญหาน้ำเสียบางคนคิดว่าปัญหาน้ำเสียที่เกิดขึ้นมาจากแหล่งอื่นจึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการช่วยกันแก้ไขจัดการปัญหาน้ำเสีย(นงนภัส คู่วรัญญู เที่ยงกมล. 2554 : 49) ปัจจุบันน้ำเสียได้มีการทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นจนส่งผลเสียต่อระบบนิเวศน์และนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนด้วยกันเองหรือระหว่างกลุ่มชนกับรัฐ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เกิดสภาวะปัญหาโลกร้อน ปัญหามลพิษทางน้ำ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงที่ผู้คนส่วนใหญ่ต้องประสบด้วยตนเอง จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจ และสามารถกระตุ้นให้ประชาชนทุกคนในโลกเริ่มทบทวนถึงสาเหตุและแนวทางในการแก้ไข้ปัญหาน้ำเสียอย่างเป็นองค์รวมด้วยการเริ่มต้นแสวงหาความรู้ ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นว่าแท้จริงการดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ต้องอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกันซึ่งและกัน (นงนภัส คู่วรัญญู เที่ยงกมล. 2554 :1) และทรัพยากรน้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของทั้งมนุษย์ สัตว์ พืชและเป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่สุดในโลกที่ทำให้เกิดสิ่งมีชีวิตขึ้นมาในโลก น้ำจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งการเริ่มต้นการดำรงอยู่และการสิ้นสุดของสรรพสิ่ง นอกจากนี้น้ำยังเป็นแหล่งที่ก่อกำเนิดชุมชนมนุษย์และอารยธรรมอันเก่าแก่ในโลกล้วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับน้ำทั้งสิ้น (บุญรับ ศักดิ์มณี. 2546 : 4)

จากปัญหาข้างต้นจึงทำผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาถึงการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เป็นอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคอะไร แล้วมีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อจัดการน้ำเสีย ทั้งนี้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการบำบัดน้ำเสียในจังหวัดอื่นๆ ให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

2. เสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลอำเภอเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัยประกอบด้วย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 นโยบายการจัดการน้ำเสีย และปัจจัยการจัดการบำบัดน้ำเสียที่ส่งผลต่อการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกได้แก่ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ของของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีจำนวน 15 คน และผู้นำชุมชน/ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 20 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 35 คน ซึ่งคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยวิธีการสัมภาษณ์

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการแจกแบบสอบถามได้แก่ ประชากรเทศบาลเมืองอำเภอลำลูกกา ในจังหวัดปทุมธานีโดยการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamaneซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 425 คน โดยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิโดยสุ่มเป็นสัดส่วน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายจากจำนวนประชากรเพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างกระจายไปทั่วจำแนกตามพื้นที่เทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น คือ ตัวแปรอิสระประกอบด้วย

1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ การศึกษา สถานภาพ รายได้ และจำนวนผู้อาศัยในครอบครัว

2) นโยบายการจัดการน้ำเสีย ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์มีความชัดเจน ด้านสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติ และด้านวัดผลการประเมินได้

3) ปัจจัยการจัดการน้ำเสีย ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการจัดการน้ำเสีย กฎระเบียบการจัดการน้ำเสีย ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยด้านปริมาณและคุณภาพ และ ด้านงบประมาณ

2. ตัวแปรตาม คือ การจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองอำเภอลำลูกกา ในจังหวัดปทุมธานีมี 5 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ 2) ด้านความพึงพอใจของการจัดการ 3) ด้านคุณภาพชีวิต 4) ด้านความยั่งยืนและ 5) ด้านสิ่งแวดล้อม

เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบประสานวิธี ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณดังต่อไปนี้

1.การวิจัยเชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อใช้เก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ ซึ่งมีกระบวนการสร้างเครื่องมือวิจัยดังนี้1) นำกรอบความคิดในการวิจัยและหน่วยในการจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวแล้วข้างต้นมาใช้เป็นหลักในการกำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ2) สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด3) นำแบบสัมภาษณ์ไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแนะนำและปรับปรุงแก้ไข 4) นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างการวิจัยโดยตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์จริง5) จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และขณะที่สัมภาษณ์เมื่อพบประเด็นที่เกี่ยวข้องก็ปรับปรุงเพื่อครอบคลุมประเด็นที่ต้องการให้มากที่สุด

2.การวิจัยเชิงปริมาณ

1) ศึกษาจากตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการบำบัดน้ำเสียในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถาม2) ศึกษาวิธีสร้างเครื่องแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 3) สร้างแบบสอบถามตามที่ศึกษาในข้อ 1 และข้อ 2 ให้ครอบคลุมเนื้อหา จำนวน 74 ข้อ 4) นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแนะนำและปรับปรุงแก้ไข 5) เครื่องมือวิจัยที่เป็นแบบสอบถามมีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยอาศัยความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินประเด็นคำถามว่าสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยนั้น ซึ่งได้ค่าที่ยอมรับได้ ในของแต่ละคำถาม มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งประกอบอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ดังนี้6) นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 4 ไปลองใช้ (Try Out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน ในอำเภอศรีราชา จังหวัดปทุมธานี เพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบัค (Cronbach) ได้ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 และ7) จัดเตรียมแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองอำเภอลำลูกกา ในจังหวัดปทุมธานีผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยแบบประสานวิธี ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยดำเนินการแจกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2560 โดยผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. วิจัยเชิงคุณภาพ

ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ของของเทศบาลเมืองอำเภอลำลูกกา ในจังหวัดปทุมธานีดำเนินการดังต่อไปนี้1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังหัวหน้าหน่วยงานราชการนายกเทศบาลเมืองลำลูกกาต่อไปที่ถูกแนะนำให้สัมภาษณ์ต่อเพื่อแจ้งความประสงค์ในการขอสัมภาษณ์ 2) นัดหมายวัน เวลาและสถานที่สำหรับการสัมภาษณ์ทั้งเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามที่นัดหมาย 4) ถอดเทปบันทึกคำสัมภาษณ์พร้อมทั้งวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำมาประกอบการสรุปผลการวิจัยต่อไป

2. วิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสำคัญ ดังนี้1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังหัวหน้าหน่วยงานราชการนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองลำลูกกาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์และเก็บข้อมูล 2) ทำหนังสือกำกับแบบสอบถามแต่ละบุคคลตามจำนวนที่กำหนดทุกราย และ3) ติดตามผลของการสัมภาษณ์และแบบสอบถามเพื่อรับแบบสอบถามกลับคืน

3. กรรมวิธีทางข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามได้ทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยได้จัดเตรียมความพร้อมของข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ ดังนี้

1) ตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถาม

2) กำหนดรหัสของข้อมูล และกำหนดค่าคะแนนที่จะให้แก่คำตอบในแต่ละข้อ

5 คะแนน คำตอบ ระดับความคิดเห็นมากที่สุด

4 คะแนน คำตอบ ระดับความคิดเห็นมาก

3 คะแนน คำตอบ ระดับความคิดเห็นปานกลาง

2 คะแนน คำตอบ ระดับความคิดเห็นน้อย

1 คะแนน คำตอบ ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

3) ดำเนินการลงรหัสพร้อมให้คะแนนในแบบสอบถามแต่ละข้อทุกแบบสอบถาม

4) นำแบบสอบถามที่ลงรหัสและให้คะแนนแล้วไปบันทึกเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิจัยเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ของของเทศบาลนคร ในจังหวัดชลบุรีตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล2) นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงในรูปแบบข้อความเพื่อง่ายต่อการแยกประเด็น3) ทำการวิเคราะห์และจัดแยกประเด็นตามกรอบแนวคิดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 4) สังเคราะห์เนื้อความของข้อมูลที่ได้โดยเปรียบเทียบกับทฤษฎีหลักที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์5) สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ของของเทศบาลเมืองลำลูกกา ในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการอ่านสรุปเนื้อหาและนำเสนอข้อมูลแต่ละประเด็น โดยการสังเคราะห์เนื้อหา

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

1) สถิติเชิงพรรณนา ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแบบสอบถามข้อมูล ส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ การศึกษา อายุ รายได้ และจำนวนผู้อาศัยในครอบครัว โดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2) สถิติอนุมาน

(1) การวิเคราะห์ข้อมูลนโยบายการจัดการบำบัดน้ำเสีย และปัจจัยการจัดการบำบัดน้ำเสียกับการจัดการบำบัดน้ำเสียในเทศบาลเมืองอำเภอลำลูกกา ในจังหวัดปทุมธานีใน 5 ด้าน คือ ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ ด้านความพึงพอใจของการจัดการ ด้านคุณภาพชีวิต ด้านความยั่งยืนและด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวัดระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่ส่งผลต่อการจัดการบำบัดน้ำเสียในเทศเมืองอำเภอลำลูกกา ในจังหวัดปทุมธานี

(2) ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F-test (One -way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงใช้สถิติการเปรียบเทียบรายคู่พหุคูณโดยวิธีของเชพเฟ่ (Sheffe’)

(3) ใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยแบบขั้นตอน (Stepwise Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องศึกษาสภาพการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา ในจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยสรุปการวิจัยตามประเด็นวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. นโยบายการจัดการบำบัดน้ำเสีย 1) ด้านวัตถุประสงค์นั้น มีวัตถุประสงค์การบำบัดน้ำเสียมีความชัดเจน มีการควบคุมการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียในชุมชนให้อยู่ในระดับค่ามาตรฐาน มีการตรวจสอบการบำบัดน้ำเสียในสถานประกอบการต่างๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ 2) ด้านสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติมีการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้ครบทุกด้าน 3) ด้านวัดผลการประเมินผลได้มีการวัดผลการประเมินการบำบัดน้ำเสียให้ได้คุณภาพให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอยู่เสมอส่วนการสำรวจความคิดเห็นนโยบายการจัดการบำบัดน้ำเสียอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยการบริหารจัดการบำบัดน้ำเสีย 1) ด้านภาวะผู้นำนั้น ผู้นำต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบำบัดน้ำเสียอย่างท่องแท้จริง มีความกล้าหาญในการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาในการจัดการน้ำเสีย และมีทีมงานที่มีความรู้ความสามารถในการจัดระบบบำบัดเสียของเทศเมืองอำเภอลำลูกกาในจังหวัดปทุมธานีได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านการมีส่วนร่วมเทศบาลเมืองอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาการบำบัดน้ำเสีย 3) ด้านการจัดการน้ำในเทศบาลเมืองอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีผู้บริหารต้องมีความรู้การบริหารจัดการการบำบัดน้ำเสียอย่างเชี่ยวชาญ และอบรมในการบริหารจัดการการบำบัดน้ำเสียอย่างต่อเนื่องแก่ผู้ปฏิบัติ4) ด้านกฎระเบียบการจัดการการบำบัดน้ำเสียในเทศบาลเมืองอำเภอลำลูกกาในจังหวัดปทุมธานีมีกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียประกอบด้วย พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งกฎระเบียบการจัดการการบำบัดน้ำเสียนั้นมีประโยชน์ต่อการบริหารจัดการการบำบัดน้ำเสียเทศบาลเมืองอำเภอลำลุกกาในจังหวัดปทุมธานีให้มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง 5) ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการบริหารจัดการการบำบัดน้ำเสียเทศบาลเมืองอำเภอลำลูกกาในจังหวัดปทุมธานีนั้นมีเทคโนโลยี่ที่ทันสมัยโดยใช้ระบบบำบัดน้ำเสียแบบบ่อเติมอากาศ (Aerated Lagoon : AL) และการบริหารของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีได้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่างๆ มาช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพการบำบัดน้ำเสียได้เป็นอย่างดี 6) ด้านปริมาณและคุณภาพ มีการบริหารจัดการการบำบัดน้ำเสียเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีมีโรงบำบัดน้ำเสียเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาสามารถบำบัดน้ำเสียได้วันละ 1,000 ลูกบาศก์เมตร ส่วนคุณภาพน้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วนั้นมีมาตรฐานตามกฎหมายที่กำหนดไว้ และ7) ด้านงบประมาณ มีการบริหารจัดการการบำบัดน้ำเสียเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีได้มีการสนับสนุนงบประมาณในแต่ละปีมีความเพียงพอในการจัดการการบำบัดน้ำเสียส่วนการสำรวจความคิดเห็นปัจจัยการบริหารจัดการบำบัดน้ำเสียมาก ในด้านกฎระเบียบการจัดการน้ำเสีย ด้านปริมาณและคุณภาพบุคลากร และด้านงบประมาณ

3. การจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี1) ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ มีการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีในการบำบัดน้ำเสียชุมชนได้ค่ามาตรฐานตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมสิ่งแวดล้อมได้ดี 2) ด้านความพึงพอใจในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี โดยประชาชนในเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีมีความพึงพอใจของการจัดการบำบัดน้ำเสีย3) ด้านคุณภาพชีวิตมีการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลใน

อำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี โดยคุณภาพชีวิตของประชาชนในเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีอยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจากมีการจัดการบำบัดน้ำเสียโดยการรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์แก้ไขอย่างถูกวิธี ซึ่งทำให้ลดปัญหาการเสื่อมโทรม น้ำเน่าเหม็น รวมถึงเป็นการลดปริมาณแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงและเชื้อโรคต่างๆ ได้ 4) ด้านความยั่งยืนมีการจัดการการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีที่เน้นให้มีการรณรงค์การจัดการการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในลำลูกกาอย่างต่อเนื่อง จัดอบรมให้ความรู้แก่เยาวชน ประชาชนในเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี และจัดหลักสูตรการจัดการบำบัดน้ำเสียในโรงเรียนของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา5) ด้านสิ่งแวดล้อมมีการบำบัดน้ำเสียอย่างถูกวิธี ได้มีค่ามาตรฐานตามที่กำหนดไว้ต่อของเทศบาลเมืองอำเภอลำลูกกาในจังหวัดปทุมธานีได้อย่างมีประสิทธิภาพส่วนการสำรวจความคิดเห็นการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีโดยภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก ในด้าน ด้านคุณภาพชีวิต ด้านความยั่งยืน และด้านสิ่งแวดล้อม

4. ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี1) การสร้างจิตสำนึกในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี2) การสร้างเครือข่ายในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี3) การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี4) ส่งเสริมงบประมาณในการการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีอย่างเพียง5)การสนับสนุนให้มีระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีมีทุกแห่ง 6) การจัดการบำบัดน้ำเสียตั้งแต่ครัวเรือนก่อนปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำลำคลองสาธารณะ 7) ควรมีการสร้างความเข้าใจในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีอย่างต่อเนื่อง8) การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีอย่างเพียงพอ

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน

ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัยเรื่องการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีผู้วิจัยสรุปผลทดสอบสมมติฐานตามลำดับนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีแตกต่างกัน

1) ปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามเพศพบว่า เจ้าหน้าที่ของของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาทั้งเพศชายและหญิงมีระดับความคิดเห็นการจัดการบำบัดน้ำเสียต่อการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการบรรลุวัตถุประสงค์มีการจัดการบำบัดน้ำเสียต่อการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามการศึกษา พบว่า การศึกษาแตกต่างกันมีการจัดการบำบัดน้ำเสียต่อการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพบความแตกต่างดังนี้แล้ว จึงทำการเปรียบเทียบรายคู่เพื่อหาคู่ที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ด้วยค่าสถิติ Scheffe พบว่า การจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาแตกต่างกันกับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา การศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า และการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามีความกับโรงงานขนาด

ใหญ่ ส่วนการศึกษาระดับมัธยมศึกษา การศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไปไม่มีความแตกต่าง

3) ปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามอายุ พบว่า อายุแตกต่างกันมีการจัดการการบำบัดน้ำเสียต่อการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพบความแตกต่างดังนี้แล้ว จึงทำการเปรียบเทียบรายคู่เพื่อหาคู่ที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ด้วยค่าสถิติ Scheffe พบว่า การจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีที่มีอายุ 21-25 ปีแตกต่างกันกับอายุ 31-35 ปี และอายุ 26-30 ปีแตกต่างกันกับอายุ 31-35 ปี และอายุ 41 ปีขึ้น ส่วนอายุ 18-20 ปี อายุ 31-35 ปี และอายุ 36-40 ปีไม่มีความแตกต่าง

4) ปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามรายได้ พบว่า รายได้ในการจัดการบำบัดน้ำเสียต่อการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีไม่มีความแตกต่างกัน 5) ปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามจำนวนผู้อาศัยในครอบครัว พบว่า จำนวนผู้อาศัยในครอบครัวในการจัดการการบำบัดน้ำเสียต่อการจัดการการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีไม่มีความแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 นโยบายการจัดการน้ำเสีย และปัจจัยการจัดการบำบัดน้ำเสียมีอิทธิพลต่อการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองอำเภอลำลูกกาในจังหวัดปทุมธานีพบว่า นโยบายการจัดการน้ำเสียและปัจจัยการจัดการบำบัดน้ำเสียมีอิทธิพลร่วมกันต่อการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีโดยมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกำหนดเท่ากับ 0.639 แสดงว่า นโยบายการจัดการน้ำเสียและปัจจัยการจัดการบำบัดน้ำเสียสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีโดยรวมได้ร้อยละเท่ากับ 63.39 โดยผลการวิเคราะห์อิทธิพลของนโยบายการจัดการน้ำเสีย และปัจจัยการจัดการน้ำเสียที่มีอิทธิพลต่อการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีโดยภาพรวมพบว่า ปัจจัยการจัดการน้ำเสียมีอิทธิพลต่อการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลอำเภอเมืองลำลูกกาในจังหวัดปทุมธานีโดยรวมมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และปัจจัยที่มีอิทธิพลในงบประมาณ เทคโนโลยีที่ทันสมัยปริมาณและคุณภาพ การมีส่วนร่วม กฎระเบียบการจัดการน้ำเสีย และวัดผลการประเมินได้ต่อการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองอำเภอลำลูกกาในจังหวัดปทุมธานี โดยรวมมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกำหนดเท่ากับ 0.702 แสดงว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผันแปรของการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีโดยรวม ได้ร้อยละเท่ากับ 69.70 และปัจจัยทีมีอิทธิพลในงบประมาณเทคโนโลยีที่ทันสมัยปริมาณและคุณภาพ การมีส่วนร่วม กฎระเบียบการจัดการน้ำเสีย และวัดผลการประเมินได้ต่อการจัดการการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีโดยรวมมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 6) แนวทางในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้บริหารเจ้าหน้าที่ของของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีส่วนการวิจัยเชิงปริมาณโดยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม นำกลับมาวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยจึงได้สรุปและเสนอแนวทางในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีที่เหมาะสม ดังปรากฏดังภาพ

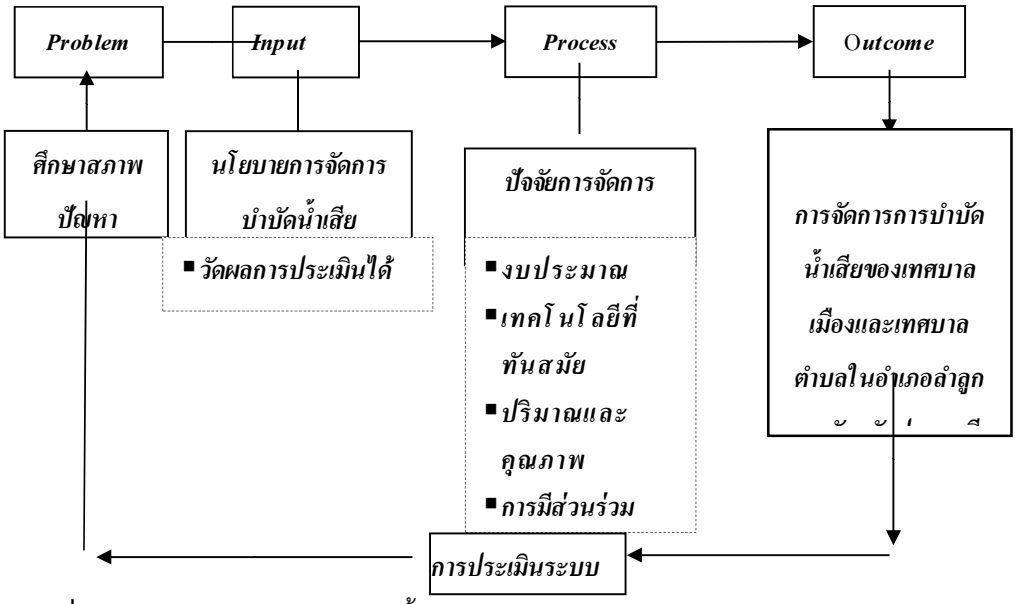

ภาพที่ 1 แนวทางในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี

อภิปรายผล

ในการอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีมี 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นโยบายการจัดการบำบัดน้ำเสียด้านวัตถุประสงค์ มีนโยบายการจัดการน้ำที่มีความเหมาะสม ครอบคลุมถึงการรักษาสภาพการจัดการการบำบัดน้ำเสีย แต่ขาดการลงทุนและขจัดปัญหาน้ำเสียต่อเนื่อง เพื่อช่วยแก้ปัญหาตามหลักการบริหารให้ครอบคลุมคุณภาพการจัดการบำบัดน้ำเสีย โดยประกาศให้ชุมชนทราบถึงนโยบายการบำบัดน้ำเสียตลอดจนเฝ้าระวังและสร้างจิตสำนึกของชุมชน และปฏิบัติตามนโยบายอย่างสม่ำเสมอ และมีการส่งเสริมกิจกรรมในการจัดการน้ำเสียพร้อมทั้งเสริมสร้างกลไกและสมรรถนะขององค์กร รวมทั้งมีคณะกรรมการติดตามตรวจสอบ ประเมินผล ซึ่งผ่านการประเมินตามเกณฑ์ของนโยบายการจัดการน้ำเสียที่กำหนดไว้ทุกครั้ง

2. ด้านความพึงพอใจของการจัดการน้ำเสียมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครในจังหวัดชลบุรีนั้นประชาชนยังไม่พอใจต่อการบริหารจัดการในคุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานค่อนข้างต่ำ เนื่องจากระบบประปามีปัญหาระบบโครงสร้างที่ไม่สมบูรณ์ ไม่มีมาตรการบริหารจัดการและการบำรุงรักษา

3. ด้านคุณภาพชีวิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการน้ำเสียมีการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ มีการอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ในการบำบัดน้ำเสียอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้สามารถการจัดการให้สภาพแวดล้อมเป็นเมืองน่าท่องเที่ยวและเหมาะแก่การพักผ่อนทำให้ประชาชนมีสุขภาพดีแข็งแรง

4. ด้านความยั่งยืนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารมีความตั้งใจในการจัดการน้ำเสียในชุมชนเป็นอย่างดี สามารถชักจูงเจ้าหน้าที่หรือพนักงานให้ปฏิบัติตามระเบียบการบริหารจัดการน้ำเสีย นอกจากนั้นแล้วผู้บริหารยอมรับฟังความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ และชุมชน เป็นแบบอย่างที่ดีให้คำแนะนำในการจัดการกิจกรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเสียอยู่เสมอ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วน

ร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการจัดการน้ำเสีย มีการกำหนดพื้นที่โครงการแก้ไขปัญหาน้ำเสียโดยพิจารณาจากสภาพภูมิประเทศ สภาพชุมชน มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีคุณภาพมาใช้ในการจัดการน้ำเสีย มีการจัดทำแผนและตั้งงบประมาณในการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย มีจำนวนพนักงานที่เหมาะสมปฏิบัติหน้าที่ได้ดีและมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในการบริหารจัดการน้ำเสียให้บรรลุเป้าหมาย

5. ด้านสิ่งแวดล้อมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารขององค์กรมีแนวปฏิบัติตามนโยบายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการน้ำเสียมีเป้าหมายการควบคุม ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง จัดให้ชุมชนมีความสะอาดเหมาะสม ถูกสุขอนามัย ชุมชนอาคารบ้านเรือนหรือสำนักงาน ปลอดเชื้อโรค และไม่มีน้ำเน่าเสีย สภาพแวดล้อมเหมาะกับการลงทุนด้านเศรษฐกิจ มีความพร้อมในการประกอบกิจการได้เป็นอย่างดี ไม่มีมลพิษทางน้ำที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ สภาพแวดล้อมดี เป็นเมืองที่สะอาดน่าท่องเที่ยว เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ สังคมเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งมีการบริหารจัดการน้ำเสียตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการสิ่งแวดล้อมทำให้ไม่มีมลพิษทางน้ำที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของชุมชนและใกล้เคียงองค์กรมีการจัดการออกแบบเครื่องจักรกลเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเสียตามเกณฑ์มาตรฐานไม่ส่งผลกระทบสิ่งแวดล้อม องค์กรมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์การลดประหยัดใช้น้ำจากชุมชนเพื่อให้เกิดน้ำเสียลดน้อยลงและเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม องค์กรมีการลดปริมาณน้ำเสียจากชุมชนในเขตเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

1) รัฐควรการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งระดับประเทศและระดับพื้นที่ต้องให้ความสำคัญในการสร้างความเข้าใจในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีไม่กระทบต่อความเป็นอยู่ และพื้นที่ที่เป็นแหล่งอาหาร และพื้นที่เกษตรกรรม

2) การพัฒนาประเทศต้องคำนึงถึง มิติการจัดการการบำบัดน้ำเสียให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และชุมชน และทำให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น

3) ผู้บริหารได้มีการปฏิบัติตามนโยบายประสิทธิผลการจัดการการบำบัดน้ำเสียอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารองค์การได้มีการปฏิบัติตามนโยบายอย่างจริงจัง กำหนดผู้ปฏิบัติหน้าที่การควบคุมตามนโยบายวางเป้าหมาย การควบคุม ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

4) ผู้บริหารได้มีการจัดการการบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพอยู่แล้ว ซึ่งการทำให้ชุมชนมีการจัดการการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีมีความเหมาะสม โดยมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดการการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลลำลูกกามากยิ่งขึ้นและ

5) ผู้บริหารมีการปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด ซึ่งถือว่าเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีได้คำนึงถึงการจัดการการบำบัดน้ำเสียที่ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมากฉะนั้นเทศบาลเมืองลำลูกกาควรมีการส่งเสริมให้มีการสร้างความเข้าใจในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีอย่างต่อเนื่องในองค์กรเอกชน ชุมชนให้ช่วยกันเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ

บรรณานุกรม

คณะกรรมการวิชาสิ่งแวดล้อมเทคโนโลยีและชีวิต. (2553).**สิ่งแวดล้อมเทคโนโลยีและชีวิต**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 10.

คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2555).**แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)**. กรุงเทพฯ.

นิภาพรรณ เจนสันติกุลและไชยณัฐ ดำดี (2555) **แผนพัฒนาอุดมศึกษาของชาติ : จุดร่วมด้านการศึกษาของประเทศไทยในประชาคมอาเซียนและคุณลักษณะอุดมศึกษาไทยในอนาคต.** วารสารดำรงราชานุภาพ ปีที่ 12 ฉบับที่ 44 กรกฎาคม–กันยายน 2555 ; สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงมหาดไทย. บพิธการพิมพ์ จำกัด.

นงนภัส คู่วรัญญู เที่ยงกมล. (2554). **การวิจัยเชิงบูรณาการแบบองค์รวม.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญรับ ศักดิ์มณี. (2546). **การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประสานมิตร.

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (พ.ศ.2535). และพระราชบัญญัติการ สาธารณสุข พ.ศ. (2535). กรุงเทพฯ :กฎระเบียบการจัดการการบำบัดน้ำเสีย.

ไวพจน์ กุลาชัย (2552). **การเมืองในองค์การและทัศนคติของข้าราชการตำรวจเกี่ยวกับประสิทธิผล**

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. (2542).**เอกสารประกอบการประชุมคณะอนุกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรม บริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก ครั้งที่ 1/2542**.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

สำนักเสริมสร้างความเข็มแข็งชุมชน. (2555). **ทำเนียบผู้นำองค์กรเครือข่ายพัฒนาชุมชนดีเด่น ประจำปี 2555**.

Steers, R. M. (1980). When is an organization effective?. A process approach to understanding effectiveness. Organizations Dynamics, 5, 50-63.

Metcalf & Eddy, Inc. (1991). Wastewater Engineering : Treatment,Disposal and Reuse. 3rd ed., New York : McGraw-Hill.

Parsons, Wayne. (1995). Public policy : An introduction to the theory and practice of policy analysis. UK : Edward Elgar Publishing.

Price, J.L. (1968). Organizational Effectiveness : An Inventory of Propositions. Homewood, Ill : Richard D Irwin, Inc.

Georgopoulos, B.S. and Tannenbaum, A.S. (1975). The study of organizational effectiveness. American Sociological Review, 22, 53.

Gibson, Jame. L, John M. Ivancevich and James H. Donnelly. (1982). Organization : Behavior Structure, Process. 6thed. Plano, TX : Business Publication.

ศึกษาผลการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน อย่างยั่งยืน ของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ

Study of Knowledge Management Project for Sustainable Community Strengthening of Community Colleges in the North

จิรัฏฐ์ เหมือนวิหาร*
Jirat Muanwiharn*
สาขาวิชารัฐประศาสนศาตร์ คณะวิทยาการจัดการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค*
Department of Public Administration Faculty of Management Science, Pacific Institute of Management Science*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ 3) เสนอแนะข้อคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) การวิจัยเอกสาร 2) การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำองค์กรชุมชน ผู้นำองค์ปกครองท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นชุมชน ประชาชน ที่เข้าร่วมโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนรวมจำนวนทั้งสิ้น 24 คนวิเคราะห์ข้อมูลโดยการอุปมานวิเคราะห์และการตีความ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนที่เข้าร่วมโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนจำนวน 320 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันและด้านการสร้างอาชีพและรายได้ตามลำดับ

2) ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ พบว่า(1) ปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (2) ปัจจัยการบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยการอยู่ในระดับมากและ (3) ปัจจัยด้านการจัดการโครงการของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือไปปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

3) ปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือปัจจัยการบริหารจัดการและปัจจัยด้านการจัดการโครงการของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือไปปฏิบัติซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ 3 ตัวมีความสัมพันธ์กับผลการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนใน

Received: 2020-06-09: Revised: 2020-06-30: Accepted: 2020-07-06

ภาคเหนือโดยรวมในระดับสูงสามารถอธิบายความผันแปรของระดับผลการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือโดยรวมได้ ร้อยละ 64.9

4) การบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือควรมีการเปรียบเทียบผลการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความอย่างยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนทุกๆภูมิภาคของประเทศไทย นำมาเปรียบเทียบผลการบริหารจัดการโครงการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและจากกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ

คำสำคัญ: การบริหาร การจัดการความรู้ ความเข้มแข็ง ชุมชน ความยั่งยืน

Abstract

The objective of this research were to 1) study the results of knowledge management project for strengthening the sustainable community of community colleges in the northern region. 2) Studying factors affecting the management of knowledge management project for strengthening. Community of the community colleges in the north. 3) Suggestions for the management of the knowledge management project to strengthen the community of the community colleges in the north more appropriate. By using integrated research qualitative research tools used in the research were 1) document research 2) in-depth interviews with 2 key informants, including community organization leaders. Local government leader folk philosopher local knowledge and local leaders, communities, citizens participating in the knowledge management program to strengthen the sustainable community of community colleges. A total of 24 people analyzed the data by analogy, analysis and interpretation for quantitative research. The sample consisted of village headmen, members of the sub-district administration organization. And 320 peoples participating in the knowledge management program to strengthen sustainable communities of community colleges. The tools used for data collection were 5 level scale estimation questionnaire, data analysis using percentage, mean, standard deviation and stepwise multiple regression analysis.

The results of the research revealed that:

1) The results of the knowledge management project for strengthening the sustainable community of the community colleges in the north in the overall average of the average level with the highest conservation of local wisdom followed by in creating new knowledge immunization and career-building and income respectively.

2) Factors affecting the management of the knowledge management project to strengthen the community of the community colleges in the northern region, found that (1) the policy implementation of the community colleges in the north the average is at a medium level. (2) Management factors there is a high level of average and (3) the project management factors of community colleges in the north to implement Have a mean at a medium level.

3) Policy implementation factors of community colleges in the northern region management factors and the project management factors of the community colleges in the north which are 3 independent variables are important to the outcome of the knowledge management project to strengthen the sustainable community of the community colleges in the north at a high level able to explain the variation of the results of the knowledge management program to enhance the sustainable community of the community colleges in the northern region by 64.9%.

4) Knowledge management project management for community strengthening of community colleges in the north. The results of the knowledge management project should be compared to enhance the sustainability of community colleges in all regions of Thailand. To compare the results of project management to strengthen and from various activities of the project.

Keywords: Management, knowledge management, community strength, sustainability

บทนำ

จากการที่รัฐให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องในการขยายโอกาสทางการศึกษาในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาภาคบังคับที่ขยายจาก 6 ปี เป็น 9 ปี และการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น 12 ปี ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 3 สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ทำให้ประชาชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้เตรียมรองรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นแบบต่อเนื่องทุกปีการศึกษา โดยการจัดทำโครงการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งมีจำนวนมากจนสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่ไม่สามารถรับเข้าเรียนได้ เป็นการแบ่งเบาภาระของสถาบันอุดมศึกษาในการรับเข้าเรียนศึกษาต่อ ซึ่งการเตรียมกำลังคนในด้านนี้สอดคล้องกับนโยบายการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดหลักสูตรวิทยาลัยชุมชนระดับอนุปริญญาขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ในการประกอบอาชีพของประชากรในท้องถิ่น

จากสภาพความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนจะเน้นให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาซึ่งบริหารจัดการโดยชุมชน มีวัตถุประสงค์ในการให้การศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาการและวิชาชีพตามหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของบุคคลและชุมชน ในห้วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา วิทยาลัยชุมชนได้พิจารณาทบทวนกรอบนโยบาย และวิธีการจัดการศึกษามาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนโดยยึดบทบาทและการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนมากขึ้นเป็นลำดับ ตลอดจนปรับบทบาทวิทยาลัยชุมชนให้เป็นการศึกษาในกระแสหลักเพื่อชุมชน มิใช่การศึกษาทางเลือกในชุมชนอีกต่อไป พัฒนาการเชิงนโยบายครั้งนี้เป็นการยกระดับของวิทยาลัยชุมชนให้มีทิศทางที่กว้างขึ้น มองเห็นความเชื่อมโยงของการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนที่เชื่อมโยงกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมากขึ้น โดยยังคงดำรงรักษา วิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนไว้ วิทยาลัยชุมชนทุกแห่งจะจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อรองรับการดำเนินโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 และกำหนดเป็นแผนระยะปานกลางของแต่ละวิทยาลัยชุมชนต่อไปด้วยโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ประกอบด้วย

ชื่อกิจกรรมหรือโครงการย่อยภายใต้กิจกรรม 1) การจัดการความรู้ด้านเกษตร2) การจัดการความรู้เพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน/การจัดการความรู้เพื่อสืบสานวัฒนธรรม 3) การจัดการความรู้เรื่องผ้าพื้นเมือง 4) การจัดการความรู้ด้านอาหาร 5) การจัดการความรู้เพื่อดูแลผู้สูงอายุเด็ก และผู้ด้อยโอกาส 6) การเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรคนหนึ่งของวิทยาลัยชุมชนซึ่งมีตำแหน่งเป็น ครู วิทยฐานะครู ชำนาญการพิเศษ ทำหน้าที่สอนและปฏิบัติหน้าที่บริหารงานในฐานะรองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนพิจิตรได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นว่ามีความสำคัญยิ่ง ซึ่งถ้าหากไม่มีการศึกษาหาผลและปัญหา การบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนอย่างยั่งยืน ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการโครงการฯ และการเสนอแนะข้อคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการฯ ที่มีความเหมาะสมกับชุมชน สังคม และพื้นที่ของภาคเหนือแล้วก็จะส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อคุณภาพการบริหารจัดการโครงการดังกล่าว และส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนในชุมชนและสังคม รวมตลอดถึงงบประมาณของประเทศที่สูญเปล่า ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อให้ผลการวิจัยเป็นไปตามกรอบการวิจัยและครอบคลุมเป้าหมาย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยไว้ 3 ประการ ดังนี้

1.3.1 เพื่อศึกษาผลและปัญหาการประเมินผลโครงการจัดการความรู้เพื่อการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ

1.3.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการประเมินผลโครงการจัดการความรู้เพื่อการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ

1.3.3 เพื่อเสนอแนะข้อคิดเห็นที่มีต่อการประเมินผลโครงการจัดการความรู้เพื่อการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือและการนำเอาองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาโครงการฯ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยต้องการทราบว่า ผลการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือเป็นอย่างไร จึงได้ทบทวนวรรณกรรมด้วยการอ้างอิงหนังสือราชการ เอกสารที่เกี่ยวข้องตลอดจนปรึกษากับคณะกรรมการในประเด็นกรอบแนวคิดการวิจัย โดยแบ่งกรอบแนวคิดไว้ดังนี้

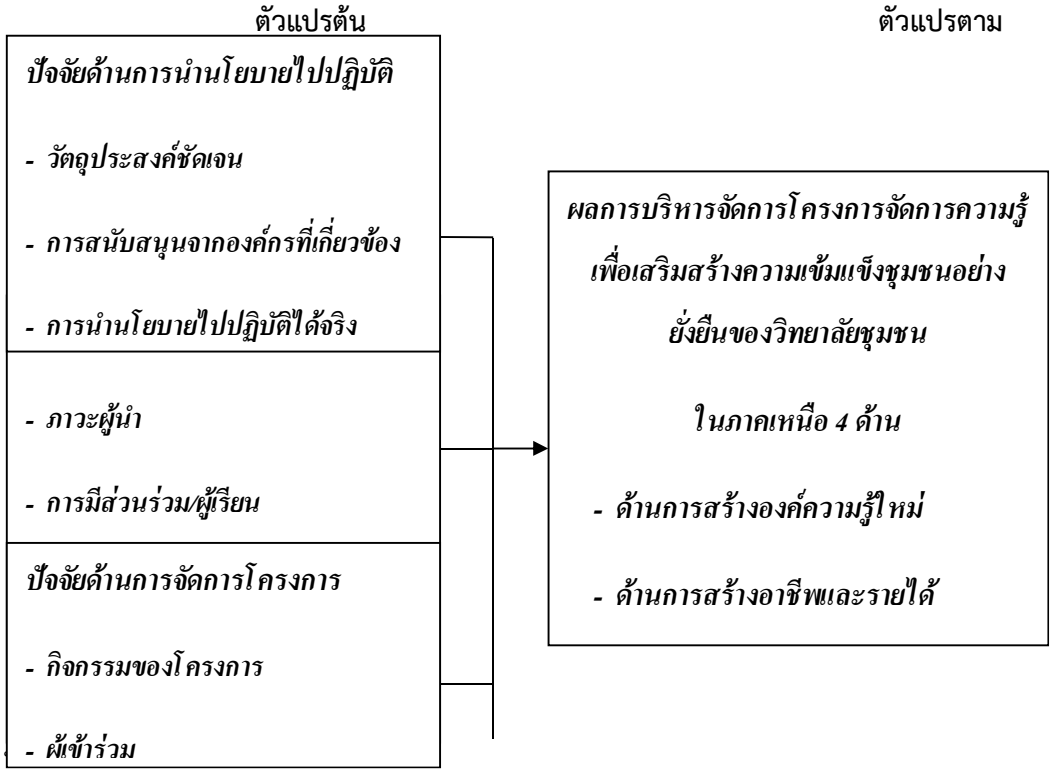

ระเบียบวิธีการวิจัย

โดยใช้แบบผสานทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้เครื่องมือ คือ

1. การวิจัยเอกสาร

2. การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 คน ในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ และระดับพื้นที่ จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำองค์กรชุมชน ผู้นำองค์ปกครองท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้นำท้องถิ่นชุมชน ประชาชน เลือกโดยเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการอุปมานวิเคราะห์ และตีความ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 คน จากประชากร จำนวน 1,600 คน ที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชน ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ โดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีความเชื่อมั่น 0.87 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเรื่อง ผลการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนอย่างยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นตัวสนับสนุน ดังนั้นเครื่องมือวิจัยที่ใช้จึงประกอบด้วย 1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interviews) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure) ในการสัมภาษณ์ผู้นำองค์กรชุมชน ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้นำท้องถิ่นชุมชน จำนวน 12 คน และประชาชนผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนอย่างยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ จำนวน 12 คน ในฐานะที่บุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีส่วนร่วมและมีส่วนได้เสียกับการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความ

เข้มแข็งชุมชนอย่างยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ตำแหน่ง ระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติซึ่ง มีจำนวนทั้ง26 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการบริหารจัดการซึ่งมีจำนวนทั้ง 22 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการจัดการโครงการ มีจำนวนทั้ง 16 ข้อ

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนอย่างยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือซึ่งมีจำนวนทั้ง 16 ข้อ

ตอนที่ 6 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับผลการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนอย่างยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 4 ข้อ

การตรวจสอบเครื่องมือ

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือหรือแบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนอย่างยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ

2. ให้ความหมายและเขียนนิยามปฏิบัติการจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3. เขียนข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการ ตัวแปรต้นและตัวแปรตามซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตรประเมิน (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจโดยผู้เชี่ยวชาญที่ได้ตรวจและแก้ไข เพื่อพิจารณาความสอดคล้องและครอบคลุมของแบบสอบถาม หลังจากมีการปรับแก้ข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วก็ทำการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ .06 ขึ้นไป

4. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 3 เสนอต่อประธานและกรรมการควบคุมวิจัยพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้นำองค์กรชุมชน ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้นำท้องถิ่นชุมชน จำนวน 12 คน และประชาชนผู้ที่มิใช่กลุ่มตัวอย่างแต่ในพื้นที่มีโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น เช่น ศูนย์การศึกษานอกระบบหรือตามอัธยาศัย, องค์การบริหารส่วนตำบล, พัฒนาการอำเภอ และองค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิแอลฟา ตามวิธีของครอนบาค Cronbach)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาผลการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้าง ความเข้มแข็งชุมชนอย่างยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ดำเนินการขอความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์กับผู้นำองค์กรชุมชน ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้นำท้องถิ่นชุมชน จำนวน 12 คน และประชาชนผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการ การบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนอย่างยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ ของวิทยาลัยชุมชน ทั้ง 5 แห่ง เช่น วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน วิทยาลัยชุมชนตาก วิทยาลัยชุมชนพิจิตรวิทยาลัยชุมชนแพร่และวิทยาลัยชุมชนน่าน โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และนัดหมายผู้ที่จะสัมภาษณ์ในจำนวน 24 ชุด ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interviews) หรือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure)

2. การจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ขอความอนุเคราะห์ผู้นำองค์กรชุมชน ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นชุมชน และประชาชนผู้ที่เข้าร่วมโครงการในการตอบแบบสอบถามจำนวน 316 คน

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

1 ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมในรูปแบบของการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interviews) แบบมีโครงสร้าง (Structure) ได้วิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้เพียงพอหรือยัง ได้ข้อมูลตรงกับที่ต้องการหรือไม่

ขั้นตอนที่ 2 จัดเรียงลำดับคำสัมภาษณ์ บุคคล เวลา สถานที่ เป็นต้น ให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การใช้กรอบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่มีกรอบ 3 ประการ คือ การลดทอนข้อมูล การแสดงข้อมูล และการสรุป หรือยืนยันข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมี 2 ระยะ คือ ระหว่างเก็บข้อมูล กับ หลังจากเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอข้อมูล

2. ข้อมูลที่เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) หรือข้อมูลเชิงปริมาณสำหรับผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแต่ละแห่ง นำมาจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อเป็นข้อมูลเสริมความแม่นและความชัดเจนของข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผัน (CV) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

7.2.1 ข้อมูลจากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยกำหนดคะแนนการตอบ ดังนี้

ระดับน้อยที่สุด	กำหนดให้	1 คะแนน
ระดับน้อย	กำหนดให้	2 คะแนน
ระดับปานกลาง	กำหนดให้	3 คะแนน
ระดับมาก	กำหนดให้	4 คะแนน
ระดับมากที่สุด	กำหนดให้	5 คะแนน

7.2.2 นำข้อมูลจากแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อคำนวณหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

7.2.3 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาแปลความหมายของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจโดยใช้เกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 103)

ค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	แปลความได้ว่า	ระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.50	แปลความได้ว่า	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.50	แปลความได้ว่า	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	แปลความได้ว่า	ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.50	แปลความได้ว่า	ระดับน้อยที่สุด

7.2.4 นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางและอธิบายความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลและปัญหาการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ พบว่า

1.1 ปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.32, S.D.=0.18) ในรายด้านทุกด้านมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ปัจจัยการบริหารจัดการ พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.35) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการโดยรวมรายด้านทุกด้านมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ปัจจัยด้านการจัดการโครงการของวิทยาลัยชุมชน ในภาคเหนือไปปฏิบัติ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.39, S.D.=0.28) และรายด้านทุกด้านมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือโดยภาพรวม พบว่า ปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการจัดการโครงการมีต่อผลการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชนในเหนือ โดยภาพรวม(Y) ในด้านการติดต่อประสานงานของผู้รับผิดชอบโครงการ (x_7) ด้านชุมชนภาคสังคม (x_{10}) ด้านการมีส่วนร่วม (x_6) ด้านการสนับสนุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง(x_2) ด้านผู้เข้าร่วม/ผู้เรียน (x_9) ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติได้จริง (x_3) ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง (R^2) ได้ร้อยละเท่ากับ 73.40

3. เสนอแนะข้อคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ ประกอบด้วย

3.1 ควรการส่งเสริมในจากการบริหารจัดการความรู้ฯ ตามกิจกรรมในโครงการทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ขึ้นในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

3.2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการฯ มีความรู้ด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้นมากขึ้นกว่าเดิม

3.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการฯ สามารถเรียนรู้ ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีได้ดีขึ้น

3.4 ควรส่งเสริมให้มีการประกาศ ยกย่อง เชิดชูผู้รู้ในภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักแก่คนในชุมชนและบุคคลทั่วไป

ผลวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีความคิดเห็นของผู้ตอบ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือในด้านวัตถุประสงค์ชัดเจน

(n = 320)

วัตถุประสงค์ชัดเจน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติการ
1. วัตถุประสงค์ของของโครงการฯ มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาต่างๆ ในชุมชน เช่น ปัญหาความยากจน, ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงแหล่งเงินทุน มีภาระหนี้สิน ปัญหาการว่างงาน เป็นต้น	3.59	0.49	มาก
2. วัตถุประสงค์ของของโครงการฯ มีการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมพัฒนา	3.21	0.42	ปานกลาง
3. วัตถุประสงค์ของโครงการฯ เพื่อเป็นการบริหารจัดการความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน	3.35	0.48	ปานกลาง
4. วัตถุประสงค์ของโครงการฯ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งให้กับชุมชน	3.30	0.45	ปานกลาง
5. วัตถุประสงค์ของโครงการฯ เพื่อเป็นการสร้างอาชีพและส่งเสริมการมีรายได้ของคนในชุมชน	3.40	0.49	ปานกลาง
6. วัตถุประสงค์ของโครงการฯ เพื่อเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน	3.32	0.46	ปานกลาง
รวม	**3.36**	**0.32**	**ปานกลาง**

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 1 สรุปได้ดังนี้

ปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ ในด้านวัตถุประสงค์ชัดเจน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.36, S.D.= 0.32) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อวัตถุประสงค์ของของโครงการฯ มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาต่างๆ ในชุมชน เช่น ปัญหาความยากจน, ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงแหล่งเงินทุน มีภาระหนี้สิน ปัญหาการว่างงาน เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.59, S.D.= 0.49) และรายข้ออื่นๆ มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลางที่ใกล้เคียงกัน

สรุปข้อมูลโดยรวม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ สรุปโดยรวมได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.32, S.D.= 0.18) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า รายด้านทุกด้านมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลางที่ใกล้เคียงกัน พบว่า ข้อวัตถุประสงค์ของของโครงการฯ มีความสอดคล้องกับสภาพความต้องการต่างๆ ในชุมชน เช่น การสร้างอาชีพ, การเพิ่มรายได้ การลดภาระหนี้สิน ลดปัญหาการว่างงาน เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.36, S.D.= 0.32) และรายข้ออื่นๆ มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลางที่ใกล้เคียงกัน ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์

1.1 ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ โดยรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านโดยรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ประชาชนที่อาศัยในชุมชนมีความคิดเห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือโดยรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยการบริหารจัดการ พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.35) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการโดยรวมรายด้านทุกด้านมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลางที่ใกล้เคียงกัน ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์

2.1 ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าปัจจัยการบริหารจัดการโดยรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านโดยรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ประชาชนที่อาศัยในชุมชนมีความคิดเห็นว่า ปัจจัยการบริหารจัดการโดยรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านการจัดการโครงการของวิทยาลัยชุมชน ในภาคเหนือไปปฏิบัติ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.39, S.D.= 0.28) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า รายด้านทุกด้านมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลางที่ใกล้เคียงกัน ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์

3.1 ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าความร่วมมือของโรงงานโดยรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านโดยรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง

3.2 ประชาชนที่อาศัยในชุมชนมีความคิดเห็นว่าความร่วมมือของโรงงานโดยรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านโดยรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลของการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.34, S.D.= 0.29) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า รายด้านทุกด้านมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลางที่ใกล้เคียงกัน ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์

4.1 ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมโดยรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านความพึงพอใจของพนักงานโดยรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง

4.2 ประชาชนในชุมชนมีความคิดเห็นว่าต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมโดยรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านโดยรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีต่อผลการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ โดยภาพรวม (Y) ในด้านการติดต่อประสานงานของผู้รับผิดชอบโครงการ (x_7) ด้านชุมชนหรือสังคม (x_{10}) ด้านการมีส่วนร่วม (x_6) ด้านการสนับสนุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง (x_2) ด้านผู้เข้าร่วมหรือผู้เรียน (x_9) ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติได้จริง (x_3) มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ โดยภาพรวม

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปโดยรวม ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.32, S.D.= 0.18)

เมื่อพิจารณารายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า รายด้านทุกด้านมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลางที่ใกล้เคียงกัน พบว่า ข้อวัตถุประสงค์ของของโครงการฯ มีความสอดคล้องกับสภาพความต้องการต่างๆ ในชุมชน เช่น การสร้างอาชีพ, การเพิ่มรายได้ การลดภาระหนี้สิน ลดปัญหาการว่างงาน เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.36, S.D.= 0.32) และรายข้ออื่นๆ มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลางที่ใกล้เคียงกัน ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์

1. ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือโดยรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านโดยรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง

2. ประชาชนที่อาศัยในชุมชนมีความคิดเห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือโดยรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นโยบายของวิทยาลัยชุมชนยังเป็นนโยบายที่มีความคล้ายคลึงกับนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล นโยบายขององค์การพัฒนาชุมชน และนโยบายของห้องสมุดประชาชนที่มีการนำความรู้และการสร้างอาชีพให้กับชุมชน เพื่อที่จะสร้างความมีอยู่มีกินให้กับชุมชนให้ชุมชนมีงานทำ มีรายได้เพิ่มเติมจากรายได้ประจำในกรณีที่อยู่ในช่วงว่างงาน ซึ่งลักษณะของวัตถุประสงค์ของนโยบายจะคล้ายคลึงกันจึงทำให้บางชุมชนที่ไม่ได้รับการบริการจากวิทยาลัยชุมชนอย่างชัดเจนก็จะไม่เข้าใจ และมองว่านโยบายของวิทยาลัยชุมชนยังต้องได้รับการบอกเล่าหรือชี้แจงจากวิทยาลัย จะด้วยวิธีการใดก็ตามที่จำทำให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งชุมชนยังต้องการการมีส่วนร่วม การประชาสัมพันธ์การวางแผน และการกำหนดเป้าหมายของการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนอย่างยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ ซึ่งสอดคล้องกับที่ได้ศึกษารูปแบบการวางแผนพัฒนาการศึกษาแบบ มีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผนจำแนกได้ 10 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา 2) การกำหนดวัตถุประสงค์และนโยบาย 3) การกำหนดมาตรการ 4) การกำหนดเป้าหมาย 5) การทำแผนงาน/งาน/โครงการ 6) การกำหนดค่าใช้จ่ายตามแผน 7) การจัดทำแผนพัฒนาประจำปี 8) การนำแผนไปปฏิบัติ 9) การติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษา 10) การทบทวนปรับปรุงแผนพัฒนาการศึกษา เมื่อพิจารณาระดับการมีส่วนร่วมโดยจำแนกตามกลุ่มบุคลากร พบว่า ผู้บริหารระดับสูงมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการศึกษาตามสภาพที่เป็นจริงมากที่สุด รองลงมาคือผู้บริหารระดับกลาง ผู้บริหารระดับต้นและอาจารย์ มีเพียง 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 7 การจัดทำแผนพัฒนาประจำปี และขั้นตอนที่ 9 การติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษา ซึ่งผู้บริหารระดับกลางมีส่วนร่วมมากกว่าผู้บริหารระดับสูง ด้านความต้องการมีส่วนร่วม พบว่า ผู้บริหารระดับสูงต้องการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ทุกขั้นตอน ผู้บริหารระดับกลางและระดับต้นมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมใกล้เคียงกัน และกลุ่มที่ต้องการมีส่วนร่วมต่ำสุดคืออาจารย์ และสอดคล้องกับสำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์ (2545) ศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการสร้างชุมชนเข้มแข็ง พบว่า การดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเข้มแข็งของชุมชนได้แก่ การสร้างความมั่นใจ อบอุ่นใจให้แก่ประชาชนการสนับสนุนให้มีการดูแลกันเองในชุมชน การสนับสนุนให้มีการช่วยเหลือชุมชนอื่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เสนอนโยบาย และนอกจากนั้นงานวิจัยยังพบว่า แท้จริงแล้วบทบาทในการเป็นผู้นำการพัฒนาในทัศนะของประชาชนยังคงให้ความสำคัญแก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นหลัก เนื่องจากความต่อเนื่องของบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในชุมชน เป็นผู้นำพัฒนาให้ประชาชนคงให้ความไว้วางใจแก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อยู่อย่างไม่เสื่อมคลาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ ปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ 1) วัตถุประสงค์ของของโครงการฯ มีการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมพัฒนา 2)โครงการฯ มีการใช้งบประมาณตามแผนที่วางไว้ 3)มีการจัดกิจกรรมจริงในชุมชน เช่น การประชุม การฝึกอบรม การลงมือปฏิบัติงานของผู้เข้าร่วม 4) ผลการประเมินได้มีการนำไปเผยแพร่ต่อหน่วยงาน องค์กรชุมชนอื่นๆ และหน่วยงานต้นสังกัด 5) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ 6) คณะทำงานตามโครงการฯ ในชุมชนของท่านมีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ของโครงการฯ 7)ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการฯ มีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการทุกขั้นตอน 8) ปัจจัยด้านกิจกรรมของโครงการ 9) กิจกรรมตามนโยบายของโครงการฯ สามารถปฏิบัติ โดยตอบสนองความต้องการของชุมชนได้จริง 10) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการฯ สามารถนำเอาความรู้ และทักษะที่ได้ไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเอง และครอบครัวได้ 11) ผลการบริหารจัดการโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนอย่างยั่งยืนของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือ 12) ผลจากการบริหารจัดการความรู้ฯ ตามกิจกรรมในโครงการทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ขึ้นในชุมชน 13) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการฯ มีความรู้ด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น ด้านคอมพิวเตอร์ ด้านการบริหารจัดการความรู้ และด้านทักษะอาชีพ 14) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการฯ สามารถเรียนรู้ ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีได้ดีขึ้น และ15) มีการประกาศ ยกย่อง เชิดชูผู้รู้ในภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักแก่คนในชุมชนและบุคคลทั่วไป

รายการอ้างอิง

ติน ปรัชญาพฤกธิ์. (2551). ศัพท์รัฐประศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2543). การบริหารผลการดำเนินงาน (Performance Management) ในรวมบทความวิชาการ 100 ปี รัฐประศาสนศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีรยุทธ บุญมี. (2541). ธรรมรัฐแห่งชาติ ยุทธศาสตร์กู้หายนะประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สายธาร.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2543). การสร้างธรรมาภิบาล (ในสังคมไทย). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประเวศ วะสี. (2538). การปฏิรูปทางการเมืองทางออกของประเทศไทย. กรุงเทพฯ. หมอชาวบ้าน

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2550). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ : บพิธ.

วรเดช จันทรศร.(2547). รัฐประศาสนศาสตร์ : จากอดีตสู่อนาคตของการวิจัยในการพัฒนาการบริหารราชการแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : สหายบล็อกและการพิมพ์.

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (2550). นโยบายสาธารณะ แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ.กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.

Anderson, James E. (1994). Public Policy-Making : An Introduction. 2 nd.ed. New york : Houghton Mifflin Company.

Campbell, D.T., and J.C. Stanley. (1963). Experimental and Quasi-Experimental Designs for Research. Chicago : Rand McNally.

Dye, Thomas R. (1984). Understanding public Policy. 5 th.ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice – Hall, Inc.

แนวทางการจัดการความปลอดภัยในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
Approach to Development of Safety Management in the Electronic Commerce

ชยรพ พานิชอัตรา* พงษ์พิษณุ ภักดีณรงค์*
Chayarop Panichuttra* Pongpitsanu Pakdeenarong*
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ*
Master of Public Administration (Security Management). Royal Police Cadet Academy*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้แนวทางการจัดการความปลอดภัยของผู้บริโภคในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดย มีกลุ่มตัวอย่างเป็น ผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าออนไลน์ จากกลุ่มคนวัยทำงาน ที่มีอายุระหว่าง 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 400 คน แบ่งเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาความปลอดภัยและอุปสรรคของผู้บริโภคในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าออนไลน์ จากกลุ่มคนวัยทำงาน ที่มีอายุระหว่าง 18 ปี ขึ้นไป ซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่สถิติเชิงพรรณนา ใน การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง หาความสัมพันธ์โดยการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ใช้ t-test dependent และ One way ANOVA เพื่อหาผลต่างของระดับความคิดเห็นด้วยวิธีจับคู่พหุคู่ และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์

ส่วนที่ 2 เป็นการศึกษาแนวทางการจัดการความปลอดภัยในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในการเก็บข้อมูลใช้การสนทนากลุ่มผู้อำนวยการสำนักพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ รองผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมาย เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้า เจ้าหน้าที่สำนักกองขายตรงและตลาดแบบตรง สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษกรรมการบริหาร บริษัท อสมท จำกัด ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายกรณีซื้อสินค้าจากร้านค้าทางออนไลน์ ผู้ประกอบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ นักการเงินและธนาคาร ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาความปลอดภัยและอุปสรรคของผู้บริโภคในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มี 2 ระดับ ได้แก่ ระดับหน่วยงานและระดับบุคคล 2) แนวทางการจัดการความปลอดภัยของผู้บริโภคในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ประกอบไปด้วย 6 ด้าน ได้แก่ (1) สร้างแนวทางในการให้ความรู้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้า/บริการทางออนไลน์ กับร้านค้าที่มีความน่าเชื่อถือและมีความมั่นคงปลอดภัย (2) ส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในการชำระเงินค่าสินค้า/บริการทางออนไลน์ อย่างปลอดภัย (3) ส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้ความใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตนเองและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (4) ภาครัฐควรปรับปรุง พัฒนากฎหมายเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้มีความทันสมัย (5) เพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐให้เพียงพอกับปริมาณงานที่เกี่ยวข้อง (6) จัดทำคู่มือการซื้อสินค้า/บริการทางออนไลน์แจกจ่ายประชาชนทั่วไป

คำสำคัญ: พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์; ความปลอดภัยในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

Received: 2020-06-09: Revised: 2020-06-30: Accepted: 2020-07-06

Abstract

This research has an objective to seek for guideline of safety management of consumers in conducting the electronic for commerce. The samples were the experienced online consumers (who are 400 working people being 18 years old upwards).

This study is divided into 2 parts; 1st part: To study and analyze the problem on safety and obstruction of consumers in conducting the electronic commerce. The data was collected by using the questionnaire, whose respondents were the experienced online consumers (who are working people being 18 years old upwards). The descriptive statistics were used to analyze general information of sampling group. Then, the researcher sought for the relationship and testing the difference of average by using t-test dependent and one-way ANOVA (in order to seek the difference of level of opinion by mean of Multiple Comparison, including correlation analysis. 2nd part: To study the guideline of safety management of consumers in conducting the electronic commerce where the sampling group are state officers. The researcher has collected data by interviewing many groups from many Directors of Office of e-Commerce, Deputy Executive Director of Office of Legal Affairs, Officers of Office of Digital Development for Business (who relate to e-commerce). Moreover, the researcher conducted the depth interview with Assistant Director of Office of Digital Development for Business (Electronic Transactions Development Agency), including the officers of Department of Business Development, Ministry of Commerce, the officers of Center for Consumer Protection in Direct Selling and Direct Marketing Business, the expert in special case of Department of Special Investigation, the executive of MCOT Public Company Limited, the injured consumers in case of buying of goods from online shop, operator of electronic commerce, financiers, bankers. The study result shows that

1) the problem on the safety and obstruction of consumers in conducting the electronic commerce has 2 levels, which are, agencies level and individual level.

2) guideline of safety management of consumers in conducting the electronic commerce comprises 6 aspects, as follows: (1) To establish guideline in sharing knowledge for consumers in online buying of goods/service by buying goods/service from reliable shop with safety; (2) To promote the consumers to have knowledge and understanding in making payment for the price of goods/service charge for online buying of goods/service safely; (3) To promote the consumers to have knowledge and understanding in their rights and duties and the laws on electronic commerce; (4) the public sector should improve, amend the laws on electronic commerce to become modern in order to protect the consumers and the operators of electronic commerce to have security and safety; (5) To increase manpower of officers of state agencies to be adequate for the relevant workload; (6) To prepare the manual of online buying of goods/service and distribute such manuals to public

Keywords: Electronic Commerce; The Safety in Conducting the Electronic Commerce

บทนำ

ในยุคกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกสังคมปัจจุบันหรือที่เรียกว่า โลกาภิวัฒน์ (Globalization) ได้มาถึงจุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ โดยเฉพาะของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการติดต่อสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) ซึ่งมีผลกระทบต่อชีวิต ความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรม ระบบการทำงาน และระบบเศรษฐกิจของโลกอย่างมากมาย ในยุคสังคมสื่อสารปัจจุบัน การที่อุปกรณ์อิเล็ก ทรอนิกส์และเครือข่ายบริการสัญญาณอินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันอย่างแพร่ หลาย ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์แบบพกพา สมาร์ทโฟน ฯลฯ ซึ่งประชาชนทั่วไปสามารถ เข้าถึงได้ง่ายเพราะสามารถซื้อมาใช้ได้ในราคาที่ถูกประกอบกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ก็สามารถเชื่อมต่อกับสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ง่ายเพราะสัญญาณแทบจะครอบคลุมในทั่วทุกพื้นที่ จึงก่อให้เกิดเทคโนโลยีนวัตกรรมแบบใหม่ขึ้นมาหลายรูปแบบ เช่น การค้าขายรูปแบบใหม่หรือเรียกว่าการซื้อสินค้า/บริการผ่านทางออนไลน์ ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถเข้าถึงการซื้อขายสินค้า/การบริการได้โดยง่าย ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดในโลกก็สามารถทำได้สะดวก รวดเร็ว

จากการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ.2556 - พ.ศ.2561 พบว่ามีระหว่างปี 2556 - 2559 สถิติการซื้อของออนไลน์/บริการทางออนไลน์จะอยู่ในลำดับ 8 รองจาก 1.การใช้ Social Network 2.การใช้ YouTube 3.การค้นหาข้อมูล 4.อ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 5.รับส่งอีเมล์ 6.ดูโทรทัศน์/ภาพยนตร์ /ฟังวิทยุออนไลน์ 7.ดาวน์โหลดซอฟต์แวร์/เพลง/ละคร/เกมส์ 8.ซื้อสินค้า/บริการ และในปี พ.ศ. 2560 - 2561 พบว่าสถิติการซื้อของออนไลน์/บริการทางออนไลน์สูงขึ้นจนติด 1 ใน 5 ถึงสองปีซ้อน

ปัญหาที่สำคัญในการซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบัน ที่ใคร ๆ ก็ได้สามารถเข้ามาขายสินค้า/บริการทางออนไลน์ได้ ผู้บริโภคอาจตกเป็นเหยื่อของบุคคลที่ตั้งในมาหลอกขายสินค้า/บริการทางออนไลน์ เช่น ไม่ส่งมอบสินค้า ส่งสินค้าที่มีสภาพชำรุดบกพร่อง ส่งสินค้าปลอม ส่งสินค้าไม่ตรงตามที่ผู้ซื้อต้องการ และที่สำคัญเมื่อเกิดเหตุดังกล่าว ผู้ขายมักไม่รับผิดชอบ หลีกเลี่ยงหรือเพิกเฉยต่อข้อเรียกร้องใน เรื่องความเสียหายของผู้บริโภค โดยการปิดอีเมล์ หรือลบเว็บไซต์เพื่อให้ข้อมูลที่สำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเสนอขายสินค้าได้สูญหายไป ทำให้ผู้บริโภคขาดพยานหลักฐานหรือข้อมูลในการดำเนินคดีกับผู้ขายอีกทั้งเป็นการยากที่จะติดตามตัวผู้ขายมาดำเนินคดีทางแพ่งและทางอาญาได้ เมื่อผู้บริโภคไปขอให้หน่วยงานของรัฐ หรือเอกชนที่ทำหน้าที่รับเรื่องร้องเรียน หน่วยงานเหล่านั้นก็ไม่มีขีดความสามารถที่จะเข้าไปกำกับดูแลเนื่องจากยังไม่มีอำนาจที่จะบังคับให้ผู้ขายต้องปฏิบัติในทันที ผู้ซื้อจะต้องพึ่งพาหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเป็นผู้ดำเนินการให้เท่านั้น ประกอบกับในบางครั้งผู้ซื้ออาจไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อย่างดีพอ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาปัญหาความปลอดภัยและอุปสรรคของผู้บริโภคในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
2) เพื่อหาแสวงหาแนวทางการจัดการความปลอดภัยของผู้บริโภคในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

ประโยชน์ที่ได้รับ

1) ทราบพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
2) ทราบปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

3) ได้แนวทางการจัดการความปลอดภัยในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดมาตรการในการจัดการความปลอดภัยของหน่วยงาน สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน)

กรอบแนวคิดงานวิจัย

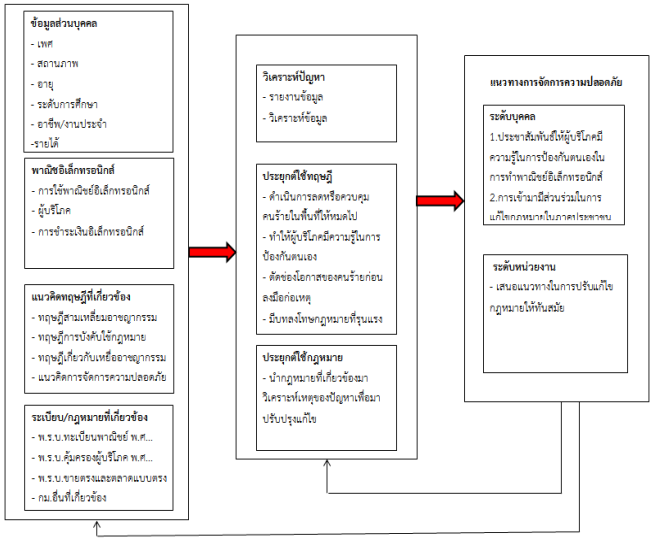

ภาพแสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ คือกลุ่มผู้ใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยซึ่งคำนวณได้ 34 ล้านคน (ที่มา: คิดคำนวณมาจากจำนวนผู้ใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในการซื้อสินค้าออนไลน์จำนวน 50.8% จากรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2560 สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเทียบได้กับจำนวนประชากร.ประมาณ 34 ล้านคน ตามประกาศสำนักทะเบียน กรมการปกครอง ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2560 ระบุว่าประชากรไทยมีจำนวน 66,188,503 คน) สามารถคำนวณจำนวนตัวอย่างโดยใช้สูตรโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่าง 400 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

1) ปัจจัยส่วนบุคคล 7 ข้อได้แก่ 1.1) เพศ, 1.2) อายุ, 1.3) การศึกษา, 1.4) สถานภาพ, 1.5) ตำแหน่ง, 1.6) ประสบการณ์, 1.7) รายได้ และ 2) สอบถามความสำคัญเกี่ยวกับการใช้และปัญหาในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภค จำนวน 17 ข้อ 3) สอบถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 7 ข้อ 4) ข้อเสนอแนะ โดยในส่วนคำถามนี้จะเป็นคำถามลักษณะปลายเปิดให้ผู้บริโภคเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 1 ข้อ เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่น สะดวก และปลอดภัยในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย มีค่าความ

เชื่อมั่นซึ่งคำนวณด้วยสูตรคำนวณสัมประสิทธิแอลฟ่า (Coefficient) ด้วยวิธีของ Cronbach เท่ากับ .92 และผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณมาสร้างแบบสัมภาษณ์ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่าง โดยการสนนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง หาความสัมพันธ์/ การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ใช้ t-test dependent และทดสอบสมมติฐานด้วยค่า F-test โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One way ANOVA /การหาผลต่างของระดับความคิดเห็นด้วยวิธีจับคู่พหุคูณ (Multiple Comparisons Test) ด้วยค่าสถิติ Fisher’s Least Significant Difference (LSD) และการหาค่าความสัมพันธ์ด้วยวิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับการวัด และประเภทของตัวแปรที่ศึกษา โดยการกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แล้วจึงนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณไปสร้างแบบสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นสำคัญ

ผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 61.8) สถานภาพโสด (คิดเป็นร้อยละ 59.3) มีอายุ 18-25 ปี (คิดเป็นร้อยละ 36.8) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (คิดเป็นร้อยละ 57.8) มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา (คิดเป็นร้อยละ 32.3) มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาทขึ้นไป (คิดเป็นร้อยละ 30.0) ผู้บริโภคจะซื้อทางออนไลน์ต่อครั้งเป็นจำนวนเงิน 501-2,000 (คิดเป็นร้อยละ 47.5) ชำระเงินเพื่อซื้อสินค้าทางออนไลน์โดยวิธีทางวิธีออนไลน์/ชำระทางอิเล็กทรอนิกส์ (คิดเป็นร้อยละ 82.0)

ปัจจัยการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จากการได้ศึกษาปัจจัยการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในการตัดสินใจเลือกเว็บไซต์หรือแอพพลิเคชั่นเพื่อซื้อสินค้าและบริการทางออนไลน์ ที่มีต่อผู้บริโภคในการประกอบ การตัดสินใจซื้อสินค้า ทั้งนี้พบว่าปัจจัยการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในการตัดสินใจเลือกเว็บไซต์หรือแอพพลิ เคชั่นเพื่อซื้อสินค้าและบริการทางออนไลน์ ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความสำคัญในการประกอบการตัดสินใจโดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.93 เมื่อพิจารณาในการตัดสินใจเลือกเว็บไซต์หรือแอพพลิเคชั่นเพื่อซื้อสินค้าและบริการทางออนไลน์ ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความสำคัญในการประกอบการตัดสินใจ พบว่าทุกปัจจัยอยู่ในระดับมาก โดยมีเว็บไซต์หรือแอพพลิเคชั่นที่มีระบบการชำระเงินที่มีความน่าเชื่อถือเป็นปัจจัยอันดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 และปัจจัยในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการออนไลน์น้อยที่สุด คือเว็บไซต์หรือแอพพลิเคชั่นที่มีการรับรองรับประกันความพอใจโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57

ระดับการใช้และปัญหาความปลอดภัยในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (การซื้อสินค้าและบริการทางออนไลน์) ด้านตระหนักถึงปัญหาความปลอดภัยและอุปสรรคในการซื้อสินค้าและบริการทางออนไลน์กับระดับความรู้และความเข้าใจของผู้บริโภคเกี่ยวกับกฎหมายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

ระดับการใช้และปัญหาความปลอดภัยในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ด้านตระหนักถึงปัญหาความปลอดภัยและอุปสรรคในการซื้อสินค้าและบริการทางออนไลน์กับระดับความรู้และความเข้าใจของผู้บริโภคเกี่ยวกับกฎหมายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ มีค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 กล่าวคือ ระดับการใช้และปัญหาความปลอดภัยในการทำพาณิชย์ ด้านตระหนักถึงปัญหาความปลอดภัยและอุปสรรคในการซื้อสินค้าและบริการทางออนไลน์มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และความเข้าใจของผู้บริโภคเกี่ยวกับกฎหมาย

พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ r (Pearson Correlation) เท่ากับ 0.368 มีค่าความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกล่าวคือระดับการใช้และปัญหาความปลอดภัยในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ด้านตระหนักถึงปัญหาความปลอดภัยและอุปสรรคในการซื้อสินค้าและบริการทางออนไลน์มากขึ้นปริมาณระดับความรู้และความเข้าใจของผู้บริโภคเกี่ยวกับกฎหมายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จะเพิ่มขึ้น

การสนทนากลุ่ม

ผลจากการสนทนากลุ่มสรุปความคิดเห็นประเด็นปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดการความปลอดภัยในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลักๆ ได้แก่

1) ปัญหาความปลอดภัยและอุปสรรคในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระดับบุคคล พบปัญหา 9 ด้าน คือ (1)ผู้บริโภคสั่งซื้อสินค้าจากผู้ขายโดยชำระเงินไปแล้วแต่ไม่ได้รับสินค้า (2)ผู้บริโภคเมื่อชำระเงินค่าสินค้าไปแล้วก็ไม่สามารถติดต่อผู้ขายได้ (3)ผู้บริโภคได้รับสินค้าที่ไม่ตรงตามต้องการ (4)ผู้บริโภคได้รับสินค้าที่มีสภาพชำรุดเสียหาย (5)ผู้บริโภคได้รับสินค้าล่าช้าหรือไม่ตรงตามเวลา เพราะการขนส่ง (6)ผู้บริโภคขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการซื้อสินค้า/บริการทางออนไลน์ให้เกิดความปลอดภัย (7)ผู้บริโภคขาดความรู้ความใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของผู้บริโภคในการซื้อสินค้า/บริการทางออนไลน์ (8)ผู้ประกอบการขาดการบริหารการจัดการที่ดีจึงทำให้ไม่สามารถส่งสินที่ดี หรือมีคุณภาพ หรือตรงตามกำหนดให้กับผู้บริโภค (9)ก่อนซื้อและขณะซื้อ ผู้บริโภคควรให้ความสำคัญเว็บไซต์หรือแอพพลิเคชั่นขายสินค้าและบริการทางออนไลน์ที่มีความถูกต้องน่าเชื่อถือ

2)ปัญหาความปลอดภัยและอุปสรรคในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระดับหน่วยงาน พบปัญหา 2 ด้าน คือ (1)มีการละเลยหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย (2)ปัญหาความไม่ทันสมัยหรือช่องว่างของกฎหมายจึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย

การสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการจัดการความปลอดภัยของผู้บริโภคในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ มีผลการสัมภาษณ์ที่เป็นแนวทางในการสร้างการจัดการความปลอดภัยขึ้นมา ดังนี้

1) สร้างแนวทางในการให้ความรู้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้า/บริการทางออนไลน์ กับร้านค้าที่มีความน่าเชื่อถือและมีความมั่นคงปลอดภัย

2) ส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในการชำระเงินค่าสินค้า/บริการทางออนไลน์ อย่างปลอดภัย

3) ส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้ความใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตนเองและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

4) ภาครัฐควรปรับปรุง พัฒนากฎหมายเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้มีความทันสมัย เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้มีความมั่นคงปลอดภัย

5) เพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐให้เพียงพอกับปริมาณงานที่เกี่ยวข้อง

6) จัดทำคู่มือการซื้อสินค้า/บริการทางออนไลน์แจกจ่ายประชาชนทั่วไป

อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางการจัดการความปลอดภัยของผู้บริโภคในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ประกอบไปด้วย 6 แนวทาง ดังนี้

1) สร้างแนวทางในการให้ความรู้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้า/บริการทางออนไลน์ กับร้านค้าที่มีความน่าเชื่อถือ และมีความมั่นคงปลอดภัย โดย สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (2561) ได้กล่าวไว้ว่า เนื่องจากผู้บริโภคบางส่วนยังไม่กล้าหรือไม่มั่นใจกับการซื้อสินค้า/บริการทางออนไลน์ เพราะกลัวโดนหลอก หรือได้ยินข่าวไม่ดีเกี่ยวกับช้อบปิ้งทางออนไลน์ ในขณะที่บางส่วนหลังจากซื้อสินค้าไปแล้วประสบปัญหา ได้รับสินค้าไม่ถูกต้องครบถ้วน, ชำรุดเสียหาย, สินค้าที่ได้รับไม่ต้องตามที่ต้องการ สอดคล้องกับการศึกษาของ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (2561) ที่พบว่าจากการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ระหว่างปี 2556 - 2561 มีวิธีการตรวจสอบพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ก่อน/ขณะ และหลังการซื้อสินค้า/บริการออนไลน์ พบว่า ผู้ซื้อควรรู้สิทธิและหน้าที่ของผู้บริโภคในโลกออนไลน์ สร้างช่องทางการซื้อ-ขายออนไลน์ มีการติดตามสถานการณ์จัดส่งสินค้าและการรับสินค้า ก่อนส่งคำสั่งซื้อให้ตรวจสอบที่อยู่ของเว็บไซต์หรือ ยูอาร์แอล(URL) ว่าถูกต้องเป็นจริงหรือไม่ และต้องมีการการตรวจสอบเครื่องหมายรับรองความน่าเชื่อถือ (Trustmark) ด้วยก่อนตัดสินใจซื้อสินค้า/บริการ

2) ส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในการชำระเงินค่าสินค้า/บริการทางออนไลน์ อย่างปลอดภัย กระบวนการส่งมอบเงินเพื่อชำระเงินอันเป็นผลมาจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ระหว่าง ผู้จ่ายเงินและผู้รับเงิน ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งบุคคล หรือ องค์กร นอกจากนั้นยังรวมถึงองค์การที่เป็น ตัวกลางแทนผู้จ่ายเงินและผู้รับเงิน จะต้องเป็นรูปแบบการชำระเงินที่ผู้ขายและผู้ซื้อยอมรับตามความสะดวกของผู้ซื้อ สอดคล้องกับ ธนาคารแห่งประเทศไทย (2561) ได้กล่าวไว้ว่าปัจจุบันภาพของการที่จะต้องไปชำระค่าสินค้า/บริการที่จะต้องไปเข้าคิวเพื่อชำระค่าสินค้าที่สถานที่ประกอบธุรกิจเหล่านั้นได้กลายเป็นอดีตไปแล้ว เมื่อผู้บริโภคสามารถชำระค่าราคาหรือบริการต่างๆ ได้หลายช่องทางมากขึ้น จึงทำให้เกิดค่านิยมในการชำระสินค้าแบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการชำระเงินผ่านทางออฟไลน์ เช่น ชำระเงินผ่านตู้เอทีเอ็ม ชำระเงินผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารหรือเครื่องรับฝากเงิน, ชำระปลายทางกับพนักงานโดยตรง, ชำระผ่านผู้ให้บริการเคาน์เตอร์ชำระเงิน ซึ่งจำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในการชำระเงินค่าสินค้า/บริการทางออนไลน์ ตาม 6 วิธีของการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-payment

3) ส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้ความใจเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ของตนเอง และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ภาครัฐและทุกภาคส่วน สอดคล้องกับ องค์กรผู้บริโภคสากล (Consumers International) (2561) ได้กล่าวไว้ว่าผู้บริโภคเองก็มีหน้าที่รับผิดชอบต่อตนเอง 5 ประการ คือ (1) การตระหนัก รู้อย่างมีวิจารณญาณ (2) มีส่วนร่วมหรือดำเนินการ (3) ความรับผิดชอบต่อสังคม (4) ความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ (5) ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว สิทธิและหน้าที่ของผู้บริโภค ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลที่นำมาปรับใช้กับผู้บริโภคทั่วโลก สามารถนำมาใช้เป็นมาตรฐานในการคุ้มครองผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้า/บริการต่างๆ สำหรับการซื้อขายในรูปแบบทั่วไปและในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งปัจจุบันการซื้อขายในรูปแบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-Commerce

4) ภาครัฐปรับปรุง พัฒนากฎหมายเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้มีความทันสมัย เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้มีความมั่นคงปลอดภัย จากสถานการณ์ปัจจุบันพบว่า กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่บัญญัติหรือที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันยังคงมีความล้าหลัง ไม่ทันต่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐ์รดา แสงจันทร์จิราธร (2556) ที่พบว่า กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคในการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ได้ ต้องมีการปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

5) เพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐให้เพียงพอกับปริมาณงานที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบปัญหาและข้อขัดข้องเรื่อง การจดทะเบียนพาณิชย์(อิเล็กทรอนิกส์) และการจดทะเบียนขายตรงและตลาดแบบตรง เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีอัตรากำลังไม่เพียงพอที่อำนวยความสะดวกให้กับผู้ประกอบพาณิชยกิจ ทำให้ ไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่ต้องการมาจดทะเบียนขายตรงและตลาดแบบตรงได้อย่างเต็มที่ ซึ่งปัญหาการไม่จดทะเบียนพาณิชย์นี้เป็นปัญหาสำคัญของผู้บริโภค หากกรณีที่ผู้ได้รับความเสียหายจากผู้ประกอบพาณิชยกิจในเบื้องต้นจะไม่ทราบว่า ผู้ประกอบพาณิชยกิจนั้นเป็นผู้ใด สถานที่ หรือติดต่อได้อย่างไร สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรนิติ คลองมีคุณ (2556) ได้กล่าวไว้ว่า โครงสร้างอำนาจหน้าที่ และรูปแบบที่กำกับดูแลการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย ควรมีการปรับเปลี่ยนให้องค์กรในระดับพื้นที่เป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายหลัก ส่วนองค์กรในส่วนกลางมีหน้าที่ดำเนินตามมาตรการทางกฎหมาย และแก้ไขให้กับผู้บริโภคในเรื่องที่มีพฤติการณ์สำคัญหรือสถานการณ์พิเศษเท่านั้น เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิมีความสะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมประชาชนในทุกภาคส่วนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

6) จัดทำคู่มือการซื้อสินค้า/บริการทางออนไลน์แจกจ่ายประชาชนทั่วไป เหตุผลที่ควรต้องเร่งจัดทำคู่มือการซื้อสินค้า/บริการทางออนไลน์เพื่อให้เป็นการสร้างแนวทางที่ถูกต้องและปลอดภัยในการซื้อสินค้าและบริการทางออนไลน์ให้กับผู้บริโภค สอดคล้องกับการศึกษาของ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) สพธอ.หรือ ETDA (2561) พบว่าผู้บริโภคบางส่วนยังไม่กล้าหรือมั่นใจกับการซื้อสินค้า/บริการทางออนไลน์ เพราะกลัวโดนหลอก โดยเหตุผลที่ควรต้องเร่งจัดทำคู่มือการซื้อสินค้า/บริการทางออนไลน์ มีดังนี้ (1) เพื่อให้ผู้บริโภคทราบถึงสิทธิและหน้าที่ในการซื้อสินค้าและรับบริการทางออนไลน์ (2) เพื่อให้ผู้บริโภคมีความตระหนักถึงความปลอดภัยในการซื้อสินค้าและบริการทางออนไลน์ (3) เพื่อให้ผู้บริโภคทราบและเข้าใจขั้นตอนการซื้อสินค้าและบริการทางออนไลน์ว่า ก่อนซื้อ ขณะซื้อ และหลังซื้อมีวิธีการตรวจสอบการระมัดระวัง ได้อย่างไรบ้าง (4) เพื่อให้ผู้บริโภคใช้เป็นแนวทางในการจัดการความปลอดภัยในการซื้อสินค้าและรับบริการทางออนไลน์

บรรณานุกรม

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2561). **พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์.** คู่มือปิดร้านค้าออนไลน์ Easy Online Shop.

ณัฏฐ์รดา แสงจันทร์จิราธร. (2556). **การคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในธุรกรรมการซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์.** วิทยานิพนธ์นิติศาตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. [ออนไลน์]. (2561). **ก้าวทันระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์.** เข้าถึงได้จาก : https://www.bot.or.th/Thai/PaymentSystems/Pages/default.aspx

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2541 [ออนไลน์]. (2544). **ความหมายของผู้บริโภค.** เข้าถึงได้จาก : http://law.longdo.com/law/217/rev336

วิฑูรย์ สิมะโชคดี และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. (2538). **วิศวกรรมและการบริหารความปลอดภัยในโรงงาน.** พิมพ์ครั้งที่ 12 กรุงเทพฯ : โครงการสนับสนุนเทคนิคอุตสาหกรรม สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

วีรนิติ คลองมีคุณ. (2556). **การคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น:ศึกษารูปแบบและมาตรการทางกฎหมายขององค์กรตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522,** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศุภร เสรีรัตน์. (2540). **พฤติกรรมผู้บริโภค.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า

ศรีวราห์ รังสิพราหมณกุล. (2558). **การป้องกันอาชญากรรมเชิงรุกโดยทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม.** กรุงเทพฯ: กองบัญชาการตำรวจ นครบาล.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2538). **พฤติกรรมผู้บริโภค.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2560). **รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2560** (พิมพ์ครั้งที่ 1).

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์(องค์การมหาชน). (2561). **Checklist รู้ทันซื้อขายออนไลน์.**

องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ(OECD). [ออนไลน์].(1997). **ความหมายของคำว่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์.** เข้าถึงจาก : http://aruneeboonkasem.blogspot.com/2013/11/1-introduction-to-e-business-and-e.html

Blogger. [Online]. (2018). **E-commerce.** Available : http://computerknowledge28.blogspot.com/

Consumers International. [Online]. (2018).**Consumer Rights.** Available : http://www.consumers international.org/who-we-are/consumer-rights#responsibilities>.

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ Master of Public Administration (Security Management). Royal Police Cadet Academy, Thailand รวมถึงชื่อและตำแหน่งอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ กลุ่มงานคณาจารย์ คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ Associate Professor of Police Science Faculty, Royal Police Cadet Academy, Thailand)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเลือกใช้บริการร้านสปาของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Factors Related to of Spa Service of Thai Tourists in Hua Hin Prachuap Khirikhan

วิชสุดา ร้อยพิลา*
Wichsuda Roiphila*
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*
Faculty of Liberal Arts Bangkok Thonburi University*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาใช้บริการร้านสปา และเพื่อศึกษาการให้บริการของร้านสปาที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสปาของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 400 คน เป็นการวิจัยสถิติเชิงปริมาณ(Quantitative Statistics) วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล และการเลือกใช้บริการร้านสปาของนักท่องเที่ยวชาวไทยโดยใช้ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (Type equation here) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) t-test และ F-test (ANOVA) พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 54.50 มีอายุระหว่าง 26-35 ปี จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 36.80 การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 48.00 อาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.20 รายได้มากกว่า 20,001 บาท จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องเลือกใช้บริการของร้านสปาของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.15) ด้านราคาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.00) ด้านจัดช่องทางการจัดจำหน่ายอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.03) ด้านส่งเสริมการตลาดอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.14) ด้านบุคคลอยู่ในระดับมาก (= 4.16) ด้านกระบวนการอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.18) ด้านสถานที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.00)

คำสำคัญ : การบริการ, สปา, หัวหิน

Abstract

This purpose of this research was to study Factors Related to of Spa Service of Thai Tourists in Hua Hin Prachuap Khirikhan. The sample of this study consisted of 400 respondents. Statics used in analyzing data were percentage, mean, standard deviation (SD), t-test and F-test (ANOVA)

Research results show that mostly 218 females, representing 54.50 percent, aged between 26- 35 years, 147 people, accounting for 36.80%, bachelor degree study, 192 people, accounting for 48.00%, 153 private businesses, accounting for 38.20% The more than 20,001 Baht 150 representing 37.50 percent of respondents comment on potential service spa to influence the selection of spa tourists in Hua Hin, Thailand. Prachuap Khiri Khan Province When considering each aspect, it is found that the product is in a high level ($\bar{x}$= 4.15), the price is in

Received: 2020-05-31: Revised: 2020-06-10: Accepted: 2020-06-16

a high level ($\bar{x}$= 4.00), the place is in a high level ($\bar{x}$= 4.03), promotion Is at a high level ($\bar{x}$= 4.14), in the personal aspect, is in a high level ($\bar{x}$= 4.16), in the process at a high level ($\bar{x}$= 4.18), in the physical pvidence is at a high level ($\bar{x}$= 4.00)

Keywords : serviced; Spa; Huahin

บทนำ

ปัจจุบันตลาดธุรกิจบริการมีการขยายตัวและกำลังได้รับการตอบรับอย่างดียิ่งจากผู้บริโภค เนื่องมาจากสภาวะแวดล้อมที่ค่อนข้างตึงเครียด ซึ่งโดยเฉพาะคนไทยส่วนใหญ่ที่เจอวิกฤตการณ์ต่างๆที่เกิดภาวะความเครียด ความกังวลและความกดดันทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายก่อให้เกิดความเมื่อยล้า ปวดเมื่อย อาการเหล่านี้อาจจะถือเป็นสาเหตุทำให้คนไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการดูแลใส่ใจสุขภาพของตนเองมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ธุรกิจบริการเกี่ยวกับสุขภาพได้รับความสนใจและได้รับการตอบสนองจากผู้บริโภคมากขึ้นตามไปด้วย (มนสิชา สุขชม และ อุบลวัลย์ รอดเอี่ยม,2556)ในภาพรวมอุตสาหกรรมสปามีการขยายตัวเพิ่มขึ้นทั้งในด้านจำนวนผู้มาใช้บริการและสถานที่ให้บริการ เนื่องจากไทยมีความพร้อมทั้งด้านบุคลากร สถานที่ และทรัพยากรประกอบกับมีบริการสนับสนุนสุขภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศ อาทิ นวดไทยการใช้สมุนไพรไทย และมีจุดเด่นด้านอัธยาศัยและมารยาทในการให้บริการ ทำให้ธุรกิจบริการในสาขานี้มีอัตราการเติบโตค่อนข้างสูง (อรทัย จันทรโรและคณะ,2559) อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นเมืองที่กำลังเติบโต อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมีนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประชาติปีละประมาณ 1.8 ล้านคน เดินทางมาพักในอำเภอหัวหินระยะเวลาเฉลี่ยตั้งแต่ 7 - 15 วัน และมีอีกไม่น้อยที่พักนานถึง 1 เดือน ดังนั้นอำเภอหัวหินจึงเป็นเมืองที่เหมาะสมในการทำธุรกิจสปา จึงทำให้ในปัจจุบันมีธุรกิจสปา ที่จดทะเบียนเป็นสถานประกอบการ สปาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีจำนวนมากถึง 130 แห่ง (Department of Health Service Support, 2013 อ้างถึงใน วรลักษณ์ เขียวมีส่วน,2561)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเลือกใช้บริการร้านสปของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งผลการศึกษาจะสามารถนำไปประยุกต์ให้สอดคล้องกับสถานะการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ประกอบการเกี่ยวกับธุรกิจสปาในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการเลือกใช้บริการร้านสปาของนักท่องเที่ยวชาวไทย อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจปากับการเลือกใช้บริการร้านสปาของนักท่องเที่ยวชาวไทย อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์

ขอบเขตของปัญหา

การศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ทำการวิจัยได้ศึกษาเฉพาะประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขต ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเลือกใช้บริการร้านสปาของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์พิจารณา 7 ด้าน คือ ส่วนผสมทางการตลาดในธุรกิจบริการ (7P's)

2. ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วง เดือนสิงหาคม- กันยายน พ.ศ. 2562

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้เลือกใช้กลุ่มตัวอย่างคือนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวใน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วิธีดำเนินงานวิจัย

รูปแบบ / วิธีการวิจัย

1. ประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการร้านสปา อำเภอ หัวหินจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. วิธีสุ่มตัวอย่างวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative Research) โดยเริ่มจากการวิจัยสืบค้น (Exploratory Research) ข้อมูลทุติยภูมิจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) และใช้เทคนิคการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยกานสร้างแบบสอบถามขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

4. นำข้อมูลการสำรวจไปวิเคราะห์ค่าทางสถิติด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปซึ่งสถิติที่ผู้วิจัยได้ใช้ในการวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนาประกอบด้วยค่าความถี่ร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการภายในร้านสปา อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในปี 2562 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการที่ร้านสปาในช่วงเดือนสิงหาคม ปี 2562

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตอนที่ 1 เป็นคำถามส่วนบุคลซึ่งจะมีเป็น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้

ตอนที่2 เป็นแบบสอบถามปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดเป็นด้านต่างๆ ได้แก่ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion) ด้านบุคลากร (People) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านลักษณะนำเสนอทางกายภาพ (Physical Evidence)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องลงรหัสและนำข้อมูลมาลงเครื่องคอมพิวเตอร์ ผู้วิจัยประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จทางสถิติ ประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาใช้สถิติ ดังนี้

1. สถิติเชิงปริมาณ (Quantitative Statistics) วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคล ส่วนผสมทางการตลาดโดยใช้ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวิเคราะห์ตัวอย่างและปัจจัยข้อมูลทั่วไปของตัวอย่างและปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการร้านสปา อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์

2. การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) คือการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปลอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคล และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเลือกใช้บริการร้านสปาอำเภอหัวหิน โดยวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample T-Test) วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม 3 กลุ่มขึ้นไป โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) การทดสอบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทำการทดสอบเป็นรายคู่ต่อไปเพื่อดูว่าคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน โดยใช้วิธีของ Fisher's Least Significant Difference (LSD)

สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน จำนวนทั้งหมด 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26-35 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว และมีรายได้มากกว่า 20,001 บาท

ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเลือกใช้บริการร้านสปา

การเลือกใช้บริการร้านสปา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	4.15	.587	มาก
2.ด้านราคา (Price)	4.00	.597	มาก
3.ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	4.03	.607	มาก
4.ด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion)	4.14	.611	มาก
5.ด้านบุคคล (People)	4.16	.608	มาก
6.ด้านกระบวนการ (Process)	4.18	.506	มาก
7.ด้านสถานที่ (Physical Evidence)	4.00	.630	มาก
รวม	4.10	.428	มาก

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเลือกใช้บริการร้านสปาของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขต อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน พบว่า

2.1 นักท่องเที่ยวที่เลือกใช้บริการร้านสปา เพศชายและเพศหญิง มีเพศต่างกันจะมีผลต่อการเลือกใช้บริการร้านสปาโดยรวมแตกต่างกัน โดยด้านผลิตภัณฑ์, ด้านราคา และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 นักท่องเที่ยวที่เลือกใช้บริการร้านสปาที่มีอายุแตกต่างกัน จะมีผลต่อการเลือกใช้บริการร้านสปาโดยรวมแตกต่างกัน โดยด้านผลิตภัณฑ์, ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย, ด้านบุคคล, ด้านกระบวนการและ ด้านสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 นักท่องเที่ยวที่เลือกใช้บริการร้านสปาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน จะมีผลต่อการเลือกใช้บริการร้านสปาโดยรวมแตกต่างกัน โดยด้านผลิตภัณฑ์และ ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.4 นักท่องเที่ยวที่เลือกใช้บริการร้านสปาที่มีอาชีพแตกต่างกัน จะมีผลต่อการเลือกใช้บริการร้านสปาโดยรวมแตกต่างกัน โดยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย, ด้านบุคคล, และ ด้านสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.5 นักท่องเที่ยวที่เลือกใช้บริการร้านสปาที่มีรายได้แตกต่างกัน จะมีผลต่อการเลือกใช้บริการร้านสปาโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่รายด้านช่องทางการจัดจำหน่าย, ด้านบุคคล, และ ด้านสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 26-35 ปีมากที่สุด ระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพทำธุรกิจส่วนตัว รายได้ มากกว่า 20,001 บาท ซึ่งสอดคล้องกับไพโรจน์ สมศรี (2553) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการสปาในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรีของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับผู้อาศัยในท้องถิ่น พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 21-30 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้ต่อเดือน 20,001 – 25,000 บาท และภรภัทร วุฒิวัฒนกุล (2557) ได้ศึกษาเรื่องแผนธุรกิจร้านสปาเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุ 20-30 ปี มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้ส่วนบุคคลเฉลี่ยต่อเดือน 15,001- 25,000 บาท

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเลือกใช้บริการสปาของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษาพบว่าความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านกระบวนการ ด้านบุคคล ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านราคาและด้านสถานที่ ตามลำดับ ซึ่งแตกต่างกับวิจัยของ อรทัย จันทรโร (2559) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเลือกใช้บริการสปาของนักท่องเที่ยวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัจจัยทางการตลาดมีความสำคัญต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการสปาของนักท่องเที่ยวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการให้บริการ ด้านลักษณะทางกายภาพและด้านบุคคลากร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรทำการศึกษาโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการอื่นเสริม นอกจากใช้แบบสอบถามอย่างเดียว เช่น ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ซึ่งอาจจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องและได้รายละเอียดมากกว่านี้

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ 7 Ps ที่มีผลต่อการใช้บริการ ในเขตพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบผลวิจัยว่ามีความเหมือนหรือแกต่างกัน

บรรณานุกรม

ไพโรจน์ สมศรี. 2557. **การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการ สปาในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรีของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับผู้อาศัยในท้องถิ่น** [ออนไลน์] http://www.northbkk.ac.th/ [สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2562]

ภรภัทร วุฒิวัฒนกุล. 2557. **แผนธุรกิจร้านสปาเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี.**การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

มนสิชา สุขชมและ อุบลวัลย์ รอดเอี่ยม. 2556. **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดบริการกับพฤติกรรมการใช้บริการนวดแผนไทยของผู้บริโภคในโรงพยาบาล เขตกรุงเทพมหานคร.** วารสารวิทยบริการ ปีที่ 24 ฉบับที่ 8 ตุลาคม – ธันวาคม 2556 .มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วรลักษณ์ เขียวมีส่วน.2561.**แนวทางการพัฒนาศักยภาพธุรกิจสปา เพื่อตอบสนองความคาดหวังในการให้บริการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ บริเวณอำเภอหัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์.**วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2561

ศัชชญาส์ ดวงจันทร์.2558.**ความคาดหวังต่อการเลือกใช้บริการสปาเพื่อสุขภาพและความงาม.**วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2559.

สิทธิชัย ธรรมเสน่ห์.(2554).**การบริหารจัดการธุรกิจสปาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.** สืบค้นจาก [ออนไลน์] http://ssruir.ssru.ac.th/handle/ssruir/463[สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2562]

โสภิตา รัตนสมโชค.(2558).ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด(7Ps) ที่**มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการรถไฟฟ้าเฉลิมพระเกียรติ(บีทีเอส) ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร.**การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สืบค้นจาก [ออนไลน์] http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/ [สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2562]

อรทัย จันทรโร.2559. **พฤติกรรมการเลือกใช้บริการสปาของนักท่องเที่ยวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี.**วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2559

การวัดมูลค่า ตามกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (ปี 2564)
Valuation Based on Conceptual Framework for Financial Reporting - 2021

จักรพันธ์ พงษ์เภตรา*
Jackraphan Phongpetra*
อาจารย์ประจำสาขาบัญชี คณะบัญชี มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
Lecturer in Accounting, Faculty of Accounting, Rajapruk University

บทคัดย่อ

กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงินฉบับใหม่ ที่คาดว่าจะมีผลบังคับใช้ในประเทศไทยปี 2564 ได้กำหนดเกณฑ์การวัดมูลค่าองค์ประกอบของงบการเงินไว้ การวัดมูลค่าคือการกำหนดจำนวนที่เป็นตัวเงินเพื่อรับรู้องค์ประกอบของงบการเงินในงบแสดงฐานะการเงิน และงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ การวัดมูลค่าจะเกี่ยวข้องกับการเลือกใช้เกณฑ์ในการวัดค่าต่างๆ ในสัดส่วนที่แตกต่างกันในลักษณะที่ไม่เหมือนกันซึ่งเกณฑ์ในการวัดค่าต่าง ๆ มี 3 หลักเกณฑ์ ดังนี้

1. การวัดมูลค่าด้วยราคาทุนในอดีต (Historical cost measurement bases)
2. การวัดมูลค่าด้วยมูลค่า ณ ปัจจุบัน (Current value measurement bases)
   2.1 การวัดด้วยมูลค่ายุติธรรม (Fair value)
   2.2 มูลค่าการใช้และมูลค่าปฏิบัติตามภาระให้แล้วเสร็จ (value in use (for assets) , fulfilment value (for liabilities))
   2.3 ต้นทุนปัจจุบัน (Current cost)

ราคาทุนในอดีต เป็นมูลค่าที่สะท้อนถึง ราคาทุน ณ วันที่เกิดรายการครั้งแรก ของสินทรัพย์ ณ เวลาที่ได้มาหรือสร้างกล่าวคือเป็นมูลค่าของต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นในการได้มาหรือสร้างสินทรัพย์ ประกอบด้วยสิ่งตอบแทนที่จ่ายไปให้ได้มาหรือสร้างสินทรัพย์และต้นทุนการทำรายการ ราคาทุนในอดีตของหนี้สินเมื่อเกิดขึ้นหรือเข้ารับภาระคือสิ่งตอบแทนที่ได้รับเมื่อหนี้สินเกิดขึ้นหรือกิจการเข้ารับภาระหักต้นทุนการทำรายการ ดังนั้นราคาทุนในอดีต จึงเป็นเกณฑ์เบื้องต้นในการวัดค่าสำหรับสินทรัพพย์ หรือหนี้สิน ณ วันที่เกิดรายการ และวันรายงานทางการเงิน

มูลค่า ณ ปัจจุบัน (Current Value) เป็นมูลค่าที่มีความหมายกว้างกว่ามูลค่าปัจจุบัน (Present Value) ที่ระบุไว้ในกรอบแนวคิดฉบับเดิม เนื่องจากมูลค่าปัจจุบัน (Present Value) ตามกรอบแนวคิดฉบับเดิม เป็นมูลค่าปัจจุบันของค่าเงินในอนาคตภายใต้ช่วงเวลาและอัตราผลตอบแทนที่ได้กำหนดไว้ แต่มูลค่า ณ ปัจจุบัน เป็นการใช้มูลค่า ที่ให้ข้อมูลที่เป็นตัวเงินเกี่ยวกับสินทรัพย์ หนี้สิน รายได้ และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องที่ใช้ข้อมูลที่ปรับปรุงให้สะท้อนสภาพ ณ วันที่วัดมูลค่า ซึ่งแตกต่างจากราคาทุนในอดีต เนื่องจากการปรับปรุงมูลค่า ณ ปัจจุบันของสินทรัพย์และหนี้สินให้สามารถสะท้อนการเปลี่ยนแปลงประมาณการกระแสเงินสดและปัจจัยอื่นที่สะท้อนในมูลค่า ณ ปัจจุบัน ตั้งแต่วันที่วัดมูลค่าครั้งก่อน กับการวัดมูลค่าในเวลาต่อมา

คำสำคัญ : การวัดมูลค่า; กรอบแนวคิด; รายงานทางการเงิน

Abstract

Conceptual framework for new financial reporting which is expected to be effective in Thailand in 2021 has set the criteria for measuring the value of components of financial

Received: 2020-08-04: Revised: 2020-08-15: Accepted: 2020-08-19

statements. Measurement is the determination of monetary amounts in order to recognize the components of a financial statement in the statement of financial position and the statements of comprehensive income. Measurement of value involves the selection of various measurement criteria in different proportions in a different way. There are 3 measurement criteria as follows

1. Historical cost measurement bases
2. Current value measurement bases
   2.1 Fair value
   2.2 Value in use for assets and fulfilment value for liabilities
   2.3 Current cost

The historical cost is the value that reflects the cost at the first transaction date of the asset at the time of acquisition or creation, that is, the value of the total cost incurred in acquiring or creating the asset. It consists of consideration paid to acquire or create assets and transaction costs. The historical cost of debt when it occurred or burdened is compensation received when liabilities occur or the business undertakes to deduct transaction costs. The historical cost, therefore, is the basic criterion for measuring assets or liabilities at the transaction date and the date of financial report.

Current Value is a value that has a wider meaning than the current value specified in the original conceptual framework due to the present value according to the original conceptual framework is the present value of the future currency under the specified time period and rate of return but the present value is the use of value that provides monetary information about assets, liabilities, income, and related expenses that use the updated information to reflect conditions at the measurement date which is different from the historical cost due to the adjustment of present value of assets and liabilities to reflect changes in cash flow projections and other factors that reflect current value since the previous measurement date and later measurement.

Keyword: Valuation Based; Conceptual Framework; Financial Reporting

บทนำ

ในปี 2561 คณะกรรมการมาตรฐานรายงานทางการเงินระหว่างประเทศ (International Accounting Standards Board) ได้ออกกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (Conceptual Framework for Financial Reporting) ในประเทศไทยคาดว่าจะมีผลในปี 2562 โดยกรอบแนวคิดดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) ช่วยคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (คณะกรรมการฯ) พัฒนามาตรฐาน การรายงานทางการเงิน (มาตรฐาน) ที่อยู่บนแนวคิดที่สอดคล้องกัน

2) ช่วยผู้จัดทำพัฒนานโยบายการบัญชีที่สอดคล้องกันเมื่อไม่มีมาตรฐานใช้กับรายการนั้นหรือเหตุการณ์อื่นหรือเมื่อมาตรฐานอนุญาตทางเลือกนโยบายการบัญชี

3) ช่วยฝ่ายต่าง ๆ ให้เข้าใจและตีความมาตรฐานฉบับต่าง ๆ กรอบแนวคิดไม่ใช่มาตรฐานรายงานทางการเงิน ดังนั้นในเรื่องต่างๆ ของกรอบแนวคิดไม่มีประเด็นใดเหนือกว่ามาตรฐานหรือข้อกำหนดในมาตรฐาน กล่าวคือในกรณีที่มาตรฐานรายงานทางการเงินได้ระบุข้อปฏิบัติไว้ ผู้ปฏิบัติงานทางบัญชีต้องปฏิบัติตามข้อที่ระบุไว้ในมาตรฐานดังกล่าว แต่กรณีที่มีเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงที่ต้องปฏิบัติ แต่ไม่ได้ระบุไว้ในมาตรฐานใดๆ ผู้ปฏิบัติงานทางบัญชีต้องใช้กรอบแนวคิดนี้เป็นกรอบในการนำเสนอรายงานทางการเงิน ซึ่งกล่าวถึงลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูลทางการเงินที่มีประโยชน์ งบการเงินและกิจการที่เสนอรายงบการเงิน การรับรู้รายการและการตัดรายการบัญชี การวัดมูลค่า การแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูล โดยหนึ่งในเรื่องสำคัญของกรอบแนวคิดคือ **เกณฑ์การวัดมูลค่า (Measurement Base)** ซึ่งเป็นบริบทหนึ่งของกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน ที่มีความแตกต่างจากเดิมบางประการ

เกณฑ์การวัดค่า (Measurement Base)

องค์ประกอบที่รับรู้ในงบการเงินกำหนดเป็นเชิงปริมาณในรูปตัวเงิน ซึ่งต้องเลือกเกณฑ์การวัดมูลค่า เกณฑ์การวัดมูลค่าเป็นลักษณะที่ระบุไว้ของรายการที่วัดมูลค่า เช่น ราคาทุนในอดีต มูลค่ายุติธรรมหรือมูลค่าที่ต้องปฏิบัติให้เสร็จ (Fulfilment) การใช้เกณฑ์การวัดมูลค่าสินทรัพย์หรือหนี้สิน สร้างหลักเกณฑ์การวัดสินทรัพย์หรือหนี้สิน และรายได้หรือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง ในการพิจารณาลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูลทางการเงินที่มีประโยชน์และข้อจำกัดด้านต้นทุนมีแนวโน้มจะทำให้การเลือกฐานการวัดมูลค่าแตกต่างกันสำหรับสินทรัพย์ หนี้สิน และรายการของรายได้และค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกัน

มาตรฐานการรายงานทางการเงินอาจจำเป็นต้องอธิบายวิธีใช้เกณฑ์การวัดมูลค่า ที่มาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับนั้นเลือก คำอธิบายอาจรวมถึง

- การระบุเทคนิคที่อาจหรือต้องใช้ประมาณค่าวัดที่ใช้กับเกณฑ์การวัดมูลค่าเกณฑ์หนึ่ง
- ระบุวิธีการวัดมูลค่าอย่างง่ายที่มีแนวโน้มให้ข้อมูลใกล้เคียงกับเกณฑ์การวัดมูลค่าที่นิยมกว่า
- อธิบายวิธีการดัดแปลงเกณฑ์การวัดมูลค่า

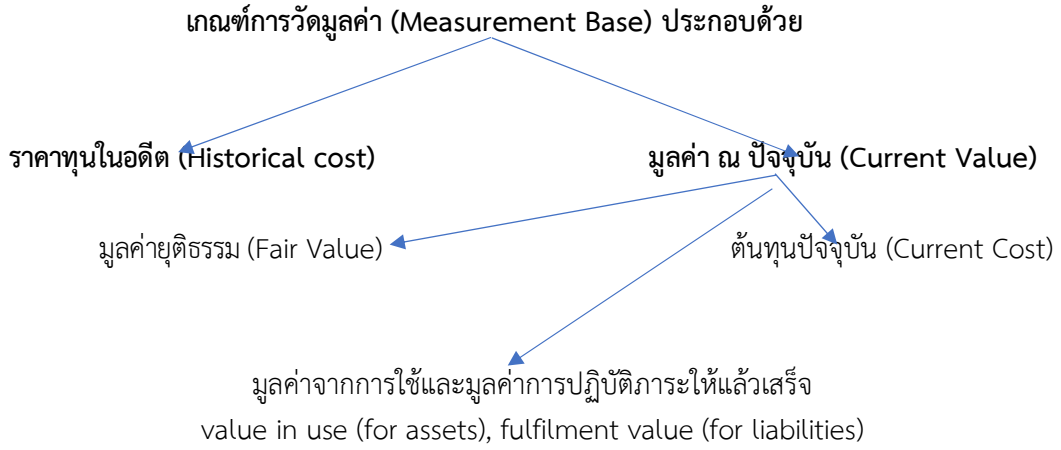

1. การวัดมูลค่าด้วยเกณฑ์ ราคาทุนในอดีต (Historical Cost)

ราคาทุนในอดีตให้ข้อมูลที่เป็นตัวเงินเกี่ยวกับสินทรัพย์ หนี้สิน รายได้และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ข้อมูลที่ได้มาจากหรืออย่างน้อยเป็นส่วนหนึ่งจากราคาของรายการหรือเหตุการณ์อื่นที่ทำให้เกิดการค่าขึ้น ราคาทุนในอดีตแตกต่างจากมูลค่า ณ ปัจจุบันโดยไม่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงมูลค่า ราคาทุนในอดีตของสินทรัพย์ ณ เวลาที่ได้มาหรือสร้าง คือ มูลค่าของต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นในการได้มาหรือสร้างสินทรัพย์ ประกอบด้วยสิ่งตอบแทนที่จ่ายไปให้ได้มาหรือสร้างสินทรัพย์และต้นทุนการทารายการ ราคาทุนในอดีตของหนี้สินเมื่อเกิดขึ้นหรือเข้า

รับภาระคือสิ่งตอบแทนที่ได้รับเมื่อหนี้สินเกิดขึ้นหรือกิจการเข้ารับภาระหักต้นทุนการทำรายการ ดังนั้นราคาทุนในอดีต จึงเป็นเกฑณ์ในการวัดค่าสำหรับสินทรัพย์ หรือหนี้สิน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายการเริ่มแรกของรายการทางบัญชีเมื่อได้มาหรือสร้างหรือหนี้สินเกิดขึ้นหรือกิจการเข้ารับภาระซึ่งเป็นผลของเหตุการณ์ที่ไม่ใช่รายการตามเงื่อนไขตลาด การระบุต้นทุนอาจเป็นไปไม่ได้หรือต้นทุนอาจไม่ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเกี่ยวกับสินทรัพย์หรือหนี้สิน

ราคาทุนในอดีตของสินทรัพย์เป็นการสะท้อนถึงการใช้ทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจบางส่วนหรือทั้งหมดที่ประกอบเป็นสินทรัพย์ (ค่าเสื่อมราคาหรือค่าตัดจาหน่าย) หรือเป็นการจ่ายที่ได้รับเพื่อยกเลิกส่วนของสินทรัพย์ทั้งหมดหรือบางส่วน สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การวัดค่าตาม มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 16 เรื่องที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ หรือผลกระทบของเหตุการณ์ที่เป็นสาเหตุที่ราคาทุนในอดีตของสินทรัพย์ไม่ได้รับคืนต่อไป (การด้อยค่า) สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การวัดค่า ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 การด้อยค่าสินทรัพย์ และ รายการคงค้างของดอกเบี้ยที่สะท้อนส่วนประกอบการจัดหาเงินของสินทรัพย์ (ต้นทุนกู้ยืม) สอดคล้องกับหลักเกฑณ์การวัดค่า ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 23 ต้นทุนกู้ยืม

การวัดค่าสินทรัพย์และหนี้สินเป็นพื้นฐานการในการวัดค่าเริ่มแรกที่สะท้อนถึงการได้มาของสินทรัพย์หรือการจ่ายคืนเพื่อชำระหนี้สินเพื่อปลดเปลื้องภาระที่มีอยู่ในปัจจุบัน อีกแนวทางหนึ่งที่ใช้เกณฑ์การวัดมูลค่าราคาทุนในอดีต กับสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงิน ที่เป็นเครื่องมือทางการเงิน คือการวัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย ราคาทุนตัดจำหน่ายของสินทรัพย์ทางการเงินหรือหนี้สินทางการเงิน ซึ่งสามารถสะท้อนประมาณการกระแสเงินสดในอนาคตคิดลดด้วยอัตราที่กำหนดในการรับรู้รายการเริ่มแรก กรณีเครื่องมือที่อัตราผันแปร อัตราคิดลดให้ปรับปรุงเพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงอัตราที่ผันแปร ราคาทุนตัดจาหน่ายของสินทรัพย์ทางการเงินหรือหนี้สินทางการเงินให้ปรับปรุงตลอดช่วงเวลาให้แสดงภาพการเปลี่ยนแปลงในภายหลัง เช่น รายการคงค้างของดอกเบี้ย การด้อยค่าของสินทรัพย์ทางการเงิน และการจ่ายหรือการรับ

2. การวัดมูลค่าด้วยเกณฑ์ มูลค่า ณ ปัจจุบัน (Current Value)

การวัดค่าด้วย มูลค่า ณ ปัจจุบัน ให้ข้อมูลที่เป็นตัวเงินเกี่ยวกับสินทรัพย์ หนี้สิน รายได้ และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องที่ใช้ข้อมูลที่ปรับปรุงให้สะท้อนสภาพ ณ วันที่วัดมูลค่าซึ่งแตกต่างจากราคาทุนในอดีต เนื่องจากการปรับปรุง มูลค่า ณ ปัจจุบันของสินทรัพย์และหนี้สินสะท้อนการเปลี่ยนแปลงประมาณการกระแสเงินสดและปัจจัยอื่นที่สะท้อนในมูลค่า ณ ปัจจุบัน ตั้งแต่วันที่วัดมูลค่าครั้งก่อน กับมูลค่า ณ ปัจจุบันของสินทรัพย์หรือหนี้สินไม่ได้มาจากราคาของรายการหรือเหตุการณ์อื่นที่ทำให้เกิดสินทรัพย์หรือหนี้สิน

มูลค่า ณ ปัจจุบัน (Current Value) เป็นมูลค่าที่มีความหมายกว้างกว่ามูลค่าปัจจุบัน (Present Value) ที่ระบุไว้ในกรอบแนวคิดฉบับเดิม เนื่องจากมูลค่าปัจจุบัน (Present Value) เป็นมูลค่าปัจจุบันของค่าเงินในอนาคตภายใต้ช่วงเวลาและอัตราผลตอบแทนที่ได้กำหนดไว้ โดยมูลค่า ณ ปัจจุบันประกอบด้วย

-มูลค่ายุติธรรม (Fair Value)

-มูลค่าการใช้มูลค่าการปฏิบัติภาระให้แล้วเสร็จ (value in use (for assets), fulfilment value (for liabilities)

-ต้นทุนปัจจุบัน (Current Cost)

มูลค่ายุติธรรม (Fair Value) กำหนดจากมุมมองของผู้ร่วมตลาด ไม่ใช่มุมมองเฉพาะกิจการ และเป็นอิสระจากเวลาที่ได้สินทรัพย์มาหรือหนี้สินเกิดขึ้น ในหลักการสินทรัพย์หรือหนี้สินที่เหมือนกันที่วัดด้วยมูลค่ายุติธรรมจะมีมูลค่าเป็นจำนวนเงินเดียวกันทุกกิจการที่เข้าถึงตลาดเดียวกัน กรณีนี้เพิ่มความสามารถเข้าใจได้ทั้งจากงวดสู่งวดของกิจการที่เสนอรายงานและในงวดเดียวกันระหว่างกิจการต่าง ๆ มูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์หรือหนี้สินสามารถกำหนดได้โดยตรงโดยการสังเกตราคาในตลาดซื้อขายคล่อง กระบวนการของการวัดมูลค่า

ด้วยมูลค่ายุติธรรมเสียต้นทุนต่ำ เข้าใจง่าย และมูลค่ายุติธรรมสามารถพิสูจน์ยืนยันผ่านการสังเกตโดยตรง เช่น มูลค่าหุ้นที่มีการซื้อ ขายในตลาดหลักทรัพย์ หรือราคาทองคำ (สอดคล้องกับมาตรฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 13 เรื่อง มูลค่ายุติธรรม ซึ่งกำหนด มูลค่ายุติธรรมไว้ว่า เป็นราคาที่จะได้รับจากการขายสินทรัพย์ หรือจะจ่ายเพื่อโอนหนี้สินในรายการที่เกิดขึ้นในสภาพปกติระหว่าง ผู้ร่วมตลาด ณ วันที่วัดมูลค่า ดังนั้น การใช้มูลค่ายุติธรรม ในการวัดค่าสินทรัพย์ มีหลากหลายที่ใช้วัดทางด้านสินทรัพย์ที่มิใช่สินทรัพย์ทางการเงิน เช่น การวัดมูลค่ายุติธรรม ตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 16 เรื่อง ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ ที่กำหนดให้รับรู้รายการ ในประเด็นการแลกเปลี่ยนที่มีเนื้อหาเชิงพาณิชย์ (การแลกเปลี่ยนสินทรัพย์กับกิจการอื่น กรณีที่เป็นสินทรัพย์ที่เหมือนกัน) หรือกรณีที่กิจการเลือกที่จะตีมูลค่าสินทรัพย์เพิ่มขึ้น ต้องใช้มูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ที่ได้มาเป็นเกณฑ์ในการรับรู้รายการดังกล่าว ส่วนสินทรัพย์ทางการเงิน ตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ที่ให้ความสำคัญอย่างมากในการวัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรม เช่น กำหนดให้กิจการวัดค่าเครื่องมือทางการเงินในส่วนของสินทรัพย์ทางการเงินที่เป็นตราสารทุนต้องวัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมทั้งหมดไม่ว่าจะผ่านกำไร ขาดทุน (PL) หรือกำไร ขาดทุนเบ็ดเสร็จ (OCI) และตราสารหนี้ทุกชนิด ที่ไม่ได้วัดค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย (Amortized Cost) ก็ต้องวัดด้วยมูลค่ายุติธรรมเช่นกัน

การวัดมูลค่ายุติธรรมเป็นการวัดมูลค่าสำหรับ รายการสินทรัพย์หรือหนี้สินรายการใด รายการหนึ่ง ดังนั้นเมื่อกิจการวัดมูลค่ายุติธรรม กิจการต้องพิจารณาถึงลักษณะของสินทรัพย์หรือหนี้สินนั้น ซึ่งผู้ร่วมตลาดจะนำมาพิจารณาในการกำหนดราคาของสินทรัพย์หรือหนี้สิน ณ วันที่วัดมูลค่า ลักษณะดังกล่าวมีตัวอย่างดังต่อไปนี้

สภาพ และสถานที่ตั้งของสินทรัพย์ และ ข้อจำกัด ในการขายหรือใช้สินทรัพย์ (ถ้ามี)

กรณีสินทรัพย์ที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นที่ดิน แม้อยู่ใกล้ หรือขนาดที่ใกล้เคียงกัน ถ้ามีข้อจำกัด ในการขายหรือการใช้ มูลค่ายุติธรรมอาจแตกต่างกัน เช่น กิจการสองแห่งมีที่ดิน ติดกัน แต่กิจการเป็นหมู่บ้านจัดสรรที่ดินดังกล่าวต้องนำมาเป็นสวนหย่อมส่วนกลาง จำกัดในการใช้และขาย แต่ที่ดินอีกกิจการหนึ่งเป็นส่วนสนุก มีโครงการสามารถนำมาเป็นโครงการส่วนสนุกส่วนเพิ่ม ทำการที่ดินส่วนแรกมีข้อจำกัด ในการขายหรือการใช้อาจมีมูลค่ายุติธรรมที่แตกต่างจากที่ดินอีกกิจการหนึ่งได้

อย่างไรก็ตาม มาตรฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน กำหนดให้มีการวัดรายการหนี้สินทางการเงิน บางรายการ ที่กำหนดให้วัดมูลค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรหรือขาดทุน (Fair Value through profit and loss) โดยทั่วไปมูลค่ายุติธรรมเป็นราคาที่จะได้รับจากการขายสินทรัพย์ หรือจะจ่ายเพื่อโอนหนี้สินในรายการที่เกิดขึ้นในสภาพปกติในตลาดหลัก (หรือตลาดที่ให้ประโยชน์สูงสุด) ณ วันที่วัดมูลค่าภายใต้สภาพปัจจุบันของตลาด (ราคาขายหรือโอนออก (exit price)) โดยไม่คำนึงว่าราคาดังกล่าวจะสังเกตได้โดยตรงหรือได้จากประมาณการโดยใช้เทคนิคการประเมินมูลค่าวิธีอื่น

ในกรณีที่ไม่มีราคาเสนอซื้อขายสำหรับการโอนหนี้สิน หรือตราสารทุนของกิจการอย่างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันและรายการอย่างเดียวกันนั้นมีบุคคลอื่นถือเป็นสินทรัพย์ กิจการต้องวัดมูลค่ายุติธรรมของหนี้สินหรือตราสารทุนนั้นจากมุมมองของผู้ร่วมตลาดที่ถือรายการ อย่างเดียวกันนั้นเป็นสินทรัพย์ ณ วันที่วัดมูลค่า หรืออาจต้องใช้เทคนิคการประเมินมูลค่าเข้าช่วย

มูลค่าการใช้ และมูลค่าการปฏิบัติภาระให้แล้วเสร็จ (value in use (for assets), fulfilment value (for liabilities) เนื่องจากมูลค่าจากการใช้และมูลค่าการปฏิบัติตามภาระแล้วเสร็จ สามารถสะท้อนมุมมองเฉพาะกิจการ ค่าวัดเหล่านี้อาจแตกต่างกันสำหรับสินทรัพย์หรือหนี้สินที่เหมือนกันในกิจการที่แตกต่างกัน ความแตกต่างนี้อาจลดความสามารถเปรียบเทียบได้โดยเฉพาะหากสินทรัพย์หรือหนี้สินที่ก่อให้เกิดกระแสเงินสดในลักษณะใกล้เคียงกัน เมื่อมูลค่ายุติธรรมไม่สามารถสังเกตโดยตรงในตลาดซื้อขายคล่องและปกติ ดังนั้นจึงต้อง

กำหนดมูลค่าจากการใช้ และมูลค่าการปฏิบัติภาระแล้วเสร็จ เพื่อใช้ในการวัดค่าสินทรัพย์และหนี้สินขึ้น ซึ่งอาจต้องใช้เทคนิคการประเมินมูลค่าด้วยวิธีต่างๆ เข้าใช้

-**มูลค่าการใช้ (Value in use, VIU)** มูลค่าจากการใช้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าปัจจุบันของประมาณการกระแสเงินสดจากการใช้สินทรัพย์และการจำหน่ายในที่สุด ข้อมูลนี้อาจมีคุณค่าทางการพยากรณ์เพราะข้อมูลสามารถใช้ประเมินอนาคตของกระแสเงินสดรับสุทธิในอนาคต มูลค่าการใช้ถูกระบุไว้ใน มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 36 เรื่อง การด้อยค่าของสินทรัพย์ ระบุองค์ประกอบใดบ้าง ที่ต้องรวมอยู่ในการคำนวณมูลค่าจากการใช้สินทรัพย์

-การประมาณการกระแสเงินสดในอนาคตที่กิจการคาดว่าจะได้รับจากสินทรัพย์

-การคาดการณ์เกี่ยวกับความผันผวนที่อาจเกิดขึ้นกับจำนวนเงิน หรือจังหวะเวลาของกระแสเงินสดในอนาคต

-มูลค่าของเงินตามเวลา โดยใช้อัตราดอกเบี้ยปัจจุบันในตลาดจากการลงทุน ที่ปราศจากความเสี่ยง

-ราคาที่ได้คำนึงถึงความไม่แน่นอนที่สืบเนื่องมาจากสินทรัพย์ และ

- ปัจจัยอื่น เช่น การขาดสภาพคล่อง ซึ่งผู้ร่วมตลาดจะสะท้อนในการกาหนดกระแสเงินสดในอนาคตที่กิจการคาดว่าจะได้รับจากสินทรัพย์

มูลค่าการใช้ดังกล่าวข้างต้น เป็นส่วนหนึ่งของการเปรียบเทียบกับมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์มูลค่าใดจะมีมูลค่ามากกว่า หรือที่เราเรียกว่า มูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน การประมาณการมูลค่าจากการใช้ของสินทรัพย์ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปนี้ ประมาณการกระแสเงินสดรับและจ่ายในอนาคตที่จะได้รับจากการใช้สินทรัพย์อย่างต่อเนื่องและจากการจำหน่ายสินทรัพย์ และ ใช้อัตราคิดลดที่เหมาะสมเพื่อคิดลดกระแสเงินสดในอนาคตดังกล่าว

เกณฑ์ในการประมาณการกระแสเงินสดในอนาคต ในการวัดมูลค่าจากการใช้ มีดังนี้

-ประมาณการกระแสเงินสด โดยอาศัยข้อสมมติที่สมเหตุสมผลและมีหลักฐานสนับสนุนซึ่งแสดงถึงการประมาณการที่ดีที่สุดของฝ่ายบริหารภายใต้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่จะเป็นอยู่ตลอดอายุการใช้ประโยชน์ที่เหลืออยู่ของสินทรัพย์ และกิจการต้องให้น้ำหนักกับหลักฐานสนับสนุนที่ได้จากภายนอก

-ประมาณการกระแสเงินสดโดยอาศัยงบประมาณ หรือประมาณการทางการเงินล่าสุด ซึ่งได้รับการอนุมัติจากฝ่ายบริหาร แต่ต้องไม่รวมประมาณการกระแสเงินสดรับหรือจ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการปรับโครงสร้างในอนาคต หรือจากการปรับปรุง หรือทาให้สินทรัพย์นั้นดีขึ้น การประมาณการโดยอาศัยงบประมาณหรือประมาณการดังกล่าวต้องครอบคลุมระยะเวลาอย่างมากที่สุด 5 ปี นอกจากมีเหตุผลสนับสนุนเพียงพอว่าควรครอบคลุมระยะเวลาที่นานกว่านั้น

-ประมาณการกระแสเงินสดหลังจากช่วงเวลาของงบประมาณหรือประมาณการล่าสุด โดยการปรับประมาณการกระแสเงินสดที่คาดการณ์จากงบประมาณหรือประมาณการด้วยอัตราการเติบโตที่คงที่หรือลดลงสาหรับปีถัดไป นอกจากมีเหตุผลสนับสนุนว่ากิจการควรใช้อัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้น อัตราการเติบโตนี้ต้องไม่สูงกว่าอัตราการเติบโตถัวเฉลี่ยระยะยาวของผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรมหรือประเทศ ที่กิจการนั้นดาเนินงานอยู่หรือของตลาดซึ่งสินทรัพย์นั้นถูกนาไปใช้ นอกจาก มีเหตุผลสนับสนุนว่ากิจการควรใช้อัตราการเติบโตที่สูงกว่า

การประมาณการกระแสเงินสดในอนาคตต้องไม่รวมจานวนต่อไปนี้เพื่อป้องกันการคานวณซ้ำ

-กระแสเงินสดรับจากสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดกระแสเงินสดรับ ซึ่งเป็นอิสระอย่างมากจากกระแสเงินสดรับที่เกิดจากสินทรัพย์ภายใต้การพิจารณา (เช่น สินทรัพย์ทางการเงินประเภทลูกหนี้) และ

-กระแสเงินสดจ่ายที่เกี่ยวข้องกับภาระผูกพันซึ่งได้รับรู้เป็นหนี้สินไว้แล้ว (เช่น เจ้าหนี้ เงินบาเหน็จบานาญ หรือประมาณการหนี้สิน)

-กิจการต้องประมาณการกระแสเงินสดในอนาคตจากสภาพในปัจจุบันของสินทรัพย์ และ การประมาณการดังกล่าวต้องไม่รวมกระแสเงินสดรับหรือจ่ายในอนาคตที่คาดว่า จะเกิดขึ้นจากรายการต่อไปนี้

-การปรับโครงสร้างในอนาคตที่ยังไม่ตกลงผูกพันเป็นที่แน่นอน หรือการปรับปรุงหรือทำให้สินทรัพย์นั้นดีขึ้น

-มูลค่าการปฏิบัติภาระให้แล้วเสร็จ (fulfilment value (for liabilities))

มูลค่าการปฏิบัติตามภาระให้แล้วเสร็จ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าปัจจุบันของประมาณการกระแสเงินสดที่จำเป็นต่อการปฏิบัติตามภาระหนี้สินให้แล้วเสร็จ ดังนั้น มูลค่าการปฏิบัติตามภาระให้แล้วเสร็จอาจมีคุณค่าทางการพยากรณ์โดยเฉพาะหากหนี้สินจะปฏิบัติตามแล้วเสร็จมากกว่าการโอนหรือชำระด้วยการเจรจาต่อรองหนี้สินดังกล่าว ซึ่งปกติหนี้สินเป็นภาระที่กิจการต้องชดใช้เพื่อให้ปลดเปลื้องภาระที่มีอยู่ออกหรือสามารถทำการตัดรายการออกได้

รวมถึงหนี้สินอนุพันธ์ที่ต้องวัดภายหลังด้วยยุติธรรมด้วย เดิมรายการทางด้านหนี้สินจะถูกวัดค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย (amortized cost) กรณีที่หนี้สินเป็นรายการของเครื่องมือทางการเงินที่เป็นตราสารผสม (hybrid instrument) ที่ประกอบไปด้วยตราสารหลัก (host contact) ในส่วนที่เป็นตราสารหนี้ เช่น หุ้นกู้ หรือตราสารหนี้อย่างอื่น เช่น บัตรเงินฝาก ซึ่งมีส่วนของอนุพันธ์ทางการเงินแฝงรวมอยู่ด้วย (embedded derivatives) ตราสารผสมที่เป็นตราสารหนี้เหล่านี้ กิจการอาจเลือกวัดด้วยมูลค่ายุติธรรมผ่านกำไร ขาดทุน

-หนี้สินทางการเงินกับการวัดมูลค่าการปฏิบัติภาระให้แล้วเสร็จ หนี้สินทางการเงินทั้งหมดให้วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย ยกเว้นหนี้สินทางการเงินที่วัดมูลค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรหรือขาดทุน หนี้สินดังกล่าวรวมถึงหนี้สินอนุพันธ์ (ไม่รวมถึงหนี้สินอนุพันธ์ที่เป็นสัญญาค้ำประกันทางการเงิน หรือที่ได้รับการกำหนดให้เป็นเครื่องมือที่ใช้ป้องกันความเสี่ยงที่มีประสิทธิผลในการป้องกันความเสี่ยง) หนี้สินอื่นที่ถือไว้เพื่อค้าและหนี้สินที่กิจการเลือกกำหนดให้วัดมูลค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรหรือขาดทุน ทางเลือกในการวัดมูลค่าด้วยมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่มีการรับรู้รายการเมื่อเริ่มแรก กิจการอาจเลือกกำหนด (ไม่สามารถยกเลิกได้) ให้รับรู้สินทรัพย์ทางการเงินหรือหนี้สินทางการเงินที่ต้องวัดมูลค่าด้วยวิธีราคาทุนตัดจำหน่ายหรือมูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น ไปเป็นการวัดมูลค่าด้วยวิธีมูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรหรือขาดทุนแทน หากการกำหนดดังกล่าวช่วยขจัดหรือลดความไม่สอดคล้องของการวัดมูลค่าหรือการรับรู้รายการอย่างมีนัยสำคัญ (บางครั้งเรียกว่า “การจับคู่อย่างไม่เหมาะสมทางการบัญชี” หรือ “Accounting Mismatch”) หรือเพื่อให้ได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการวัดมูลค่าการปฏิบัติภาระให้แล้วเสร็จ สำหรับหนี้สินทางการเงินเพื่อค้า จึงเหมาะสมกว่าการเลือกแบบราคาทุนตัดจำหน่าย เช่นหนี้สินที่เป็นหุ้นกู้ที่มีอนุพันธ์ทางการเงินแฝงอยู่อาจทำให้ราคาไถ่ถอน หรือปลดเปลื้องภาระหนี้ ไม่ใช่ราคาทุนหรือราคาตามบัญชีที่ปรากฏอยู่งบการเงิน

-มูลค่าการปฏิบัติภาระให้แล้วเสร็จ (fulfilment value (for liabilities)) อาจตั้งใช้เทคนิคการประเมินมูลค่าในการวัดมูลค่าการปฏิบัติภาระให้แล้วเสร็จ ตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 13 มูลค่ายุติธรรม ได้กล่าวถึงเทคนิคในการประเมินมูลค่า

ต้นทุนปัจจุบัน (Current Cost) คือ ต้นทุนของสินทรัพย์เทียบเท่า ณ วันที่วัดมูลค่าประกอบด้วยสิ่งตอบแทนที่จะจ่าย ณ วันที่วัดมูลค่าบวกต้นทุนการทารายการที่จะเกิด ณ วันนั้น ต้นทุนปัจจุบันของหนี้สินคือสิ่งตอบแทนที่จะได้รับจากหนี้สินเทียบเท่า ณ วันที่วัดมูลค่าหักต้นทุนการทารายการที่จะเกิดขึ้น ณ วันที่วัดมูลค่าต้นทุนปัจจุบันเหมือนราคาทุนในอดีตคือมูลค่าซื้อเข้า ต้นทุนนี้สะท้อนราคาในตลาดที่กิจการจะได้มาซึ่งสินทรัพย์หรือจะเกิดหนี้สิน ดังนั้นต้นทุนนี้แตกต่างจากมูลค่ายุติธรรม มูลค่าจากการใช้ และมูลค่าการปฏิบัติตามภาระให้แล้วเสร็จที่เป็นมูลค่าขายออก อย่างไรก็ดี ต้นทุนปัจจุบันสะท้อนสภาพ ณ วันที่วัดมูลค่าแตกต่างจากราคาทุนในอดีต ในบางกรณี ต้นทุนปัจจุบันไม่สามารถกำหนดโดยตรงด้วยการสังเกตราคาในตลาดซื้อขายคล่องและต้อง

กำหนดทางอ้อมด้วยวิธีอื่น เช่น หากราคามีพร้อมเฉพาะสินทรัพย์ใหม่ ต้นทุนปัจจุบันของสินทรัพย์ที่ใช้อาจต้องประมาณด้วยการปรับปรุงราคาปัจจุบันของสินทรัพย์ใหม่ให้สะท้อนอายุและสภาพปัจจุบันของสินทรัพย์ที่กิจการถือครอง

ข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์และหนี้สินที่วัดด้วยต้นทุนปัจจุบันอาจเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเพราะต้นทุนปัจจุบันสะท้อนต้นทุนที่สินทรัพย์เทียบเท่าอาจได้มาหรือสร้าง ณ วันที่วัดมูลค่าหรือสิ่งตอบแทนที่จะได้รับจากการเกิดหรือเข้ารับภาระหนี้สินเทียบเท่า ต้นทุนปัจจุบันเหมือนราคาทุนในอดีต ต้นทุนปัจจุบันให้ข้อมูลราคาทุนของสินทรัพย์ที่ใช้หรือรายได้จากการปฏิบัติตามภาระหนี้สินให้แล้วเสร็จ ข้อมูลนั้นอาจใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งกาไรปัจจุบันและอาจใช้เป็นปัจจัยนาเข้าเพื่อพยากรณ์กาไรในอนาคต ต้นทุนปัจจุบันแตกต่างจากราคาทุนในอดีต ต้นทุนปัจจุบันสะท้อนราคาที่ครอบคลุมในเวลาใช้หรือปฏิบัติตามภาระแล้วเสร็จ เมื่อการเปลี่ยนแปลงราคามีนัยสาคัญ รายได้ที่ใช้ต้นทุนปัจจุบันเป็นเกณฑ์อาจมีประโยชน์ต่อการพยากรณ์รายได้ในอนาคตดีกว่ารายได้ที่ใช้ราคาทุนในอดีตเป็นฐาน ในการรายงานต้นทุนปัจจุบันของการใช้ (หรือรายได้ปัจจัยจากการปฏิบัติตามภาระแล้วเสร็จ) จึงจาเป็นต้องแยกการเปลี่ยนแปลงมูลค่าตามบัญชีในรอบระยะเวลารายงานเป็นต้นทุนปัจจุบันของการใช้ (หรือรายได้ปัจจุบันจากการปฏิบัติตามภาระแล้วเสร็จ) และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงราคา ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงราคาบางครั้งเรียกว่า กำไรหรือขาดทุนจากการถือครอง

ผลกระทบต่องบการเงิน ต่อการเลือกใช้เกณฑ์การวัดค่า

หากมูลค่าของสินทรัพย์หรือหนี้สินอ่อนไหต่อปัจจัยตลาดหรือความเสี่ยงอื่น ราคาทุนในอดีตของสินทรัพย์หรือหนี้สินอาจแตกต่างอย่างมีนัยสาคัญจากมูลค่า ณ ปัจจุบัน ดังนั้น ราคาทุนในอดีตอาจไม่ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจหากข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงมูลค่าสาคัญต่อผู้ใช้งบการเงิน ตัวอย่าง ราคาทุนตัดจาหน่ายไม่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเกี่ยวกับสินทรัพย์ทางการเงินหรือหนี้สินทางการเงินที่เป็นอนุพันธ์ นอกจากนี้ หากราคาทุนในอดีตเป็นราคาที่ใช้ การเปลี่ยนแปลงมูลค่ารายงานไม่ใช่เมื่อมูลค่าเปลี่ยนแปลง แต่รับรู้เมื่อเหตุการณ์ เช่น การจาหน่าย การด้อยค่า หรือการปฏิบัติตามภาระแล้วเสร็จ เกิดขึ้น การตีความอาจไม่ถูกต้องเพราะหมายความว่า รายได้และค่าใช้จ่ายทั้งหมดรับรู้เมื่อเหตุการณ์เกิดขึ้นแทนการรับรู้ตลอดช่วงเวลาที่ถือครองสินทรัพย์หรือหนี้สิ เนื่องจากการวัดมูลค่าด้วยราคาทุนในอดีตไม่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงมูลค่าอย่างทันเวลา รายได้และค่าใช้จ่ายที่รายงานตามเกรฑ์นี้อาจขาดคุณค่าทางการพยากรณ์และคุณค่าทางการยืนยันโดยไม่แสดงภาพผลกระทบครบถ้วนของฐานะเปิดต่อความเสี่ยงของกิจการจากการถือครองสินทรัพย์หรือหนี้สินระหว่างรอบระยะเวลารายงาน ดังนั้นการแสดงราคาด้วยต้นทุนในอดีต จะมีความหมายต่อผู้ใช้งบการเงิน กรณีที่เป็นการรับรู้รายการเริ่มแรก มากกว่าการวัดค่าในเวลาต่อมา โดยทั่วไปมูลค่ายุติธรรมจะให้ข้อมูลที่จำเป็นต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจมากกว่า เพราะเป็นราคาที่สะท้อนสภาพที่แท้จริงของสินทรัพย์และหนี้สินได้ดีกว่า

การเปลี่ยนแปลงมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์หรือหนี้สินสะท้อนการเปลี่ยนแปลงความคาดหวังของผู้ร่วมตลาดและการเปลี่ยนแปลงความนิยมความเสี่ยง ข้อมูลที่สะท้อนความเปลี่ยนแปลงอาจไม่ให้คุณค่าทางการพยากรณ์หรือคุณค่าทางการยืนยันแก่ผู้ใช้งบการเงินขึ้นอยู่กับลักษณะของสินทรัพย์หรือหนี้สินที่วัดมูลค่าและลักษณะกิจกรรมทางธุรกิจของกิจการ กรณีนี้อาจเกิดเมื่อกิจกรรมทางธุรกิจของกิจการไม่เกี่ยวข้องกับการขายสินทรัพย์หรือโอนหนี้สิน เช่น หากกิจการถือสินทรัพย์เพื่อใช้งานเท่านั้นหรือการเก็บกระแสเงินสดตามสัญญาหรือหากกิจการปฏิบัติตามภาระหนี้สินของกิจการ

ข้อเสนอแนะ

การวัดค่าของสินทรัพย์และหนี้สิน เป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของนักบัญชี เดิมนักบัญชีให้ความสำคัญต่อการวัดมูลค่าด้วยวิธีราคาทุนเดิม (Historical Cost) แต่เนื่องจากการให้ข้อมูลและการพัฒนาการวัดมูลค่าเพื่อให้สามารถให้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจต่อผู้ใช้งบการเงินมากยิ่งขึ้น สามารถนำข้อมูลในงบการเงินสามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจด้วยข้อมูลที่ทันต่อเวลา และสามารถให้ข้อมูลที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น (Looking Forward) ทำให้การวัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรม (Fair Value) มีความสำคัญมากขึ้น โดยมูลค่ายุติธรรมเป็นราคาที่สะท้อนมูลค่า ณ ปัจจุบัน ได้ดี สามารถให้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันต่อผู้ใช้รายงานทางการเงินได้ดี ธุรกิจควรกำหนดการวัดค่าสินทรัพย์และหนี้สินตามมาตรฐานรายงานทางการเงินที่ทำหน้าที่กำหนดการวัดค่า โดยพยายามใช้มูลค่ายุติธรรมระดับ 1 ซึ่งเป็นมูลค่าที่สะท้อนราคาของผู้ร่วมตลาด และสามารถสะท้อน มูลค่า ณ ปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม มูลค่า ณ ปัจจุบัน (Current Value) เป็นมูลค่าที่มีความหมายกว้างกว่ามูลค่าปัจจุบัน (Present Value) ที่ระบุไว้ในกรอบแนวคิดฉบับเดิม เนื่องจากมูลค่าปัจจุบัน (Present Value) ตามกรอบแนวคิดฉบับเดิม มูลค่า ณ ปัจจุบัน เป็นการใช้มูลค่า ที่ให้ข้อมูลที่เป็นตัวเงินเกี่ยวกับสินทรัพย์ หนี้สิน รายได้ และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องที่ใช้ข้อมูลที่ปรับปรุงให้สะท้อนสภาพ ณ วันที่วัดมูลค่า ซึ่งแตกต่างจากราคาทุนในอดีต เนื่องจากการปรับปรุงมูลค่า ณ ปัจจุบันของสินทรัพย์และหนี้สินให้สามารถสะท้อนการเปลี่ยนแปลงประมาณการกระแสเงินสดและปัจจัยอื่นที่สะท้อนในมูลค่า ณ ปัจจุบัน ตั้งแต่วันที่วัดมูลค่าครั้งก่อน กับการวัดมูลค่าในเวลาต่อมา

บรรณานุกรม

สภาวิชาชีพบัญชี. (2562). **ร่าง กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน.**

สภาวิชาชีพบัญชี. (2562). มาตรฐานการบัญชี ฉบับที 16 ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์.

สภาวิชาชีพบัญชี.(2562). **มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉลับที่ 9 เครื่องมือทางการเงิน.**

สภาวิชาชีพบัญชี. (2562) **มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 13 มูลค่ายุติธรรม.**

สภาวิชาชีพบัญชี. **เรื่อง กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน** (ปรับปรุง 2558). 2558

David Alexander, Anne Britton, Ann Jorissen, Martin Hoogendoorn and Carien van Mourik. **International Financial Reporting and Analysis**. Sixth edition. 2015

IFRS' Conceptual Framework Project Summary. Conceptual Framework for Financial Reporting. March 2018

คุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจในศตวรรษที่ 21
Characteristics of Graduates Business Administration in 21st Century

จิตติมา จันทกาศ* อัจฉรา วัฒนาณรงค์* นรา สมประสงค์*ราชันย์ บุญธิมา*
Jittima Janthangard* Achara Whattananarong* Nara Somprasonk* Rachan Boonthima*
หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา
Doctor of Philosophy, The field of educational administration, College of Management
University of Phayao

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่ถูกขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมมุ่งเน้นการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ โดยมีสถาบันการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะตามความคาดหวังของสังคมและตลาดแรงงาน สำหรับสาขาวิชาบริหารธุรกิจตระหนักถึงความสำคัญของคุณลักษณะบัณฑิตและคาดหวังผลิตบัณฑิตให้มีคุณสมบัติและคุณลักษณะของการเป็นนักธุรกิจ เป็นผู้ประกอบการตลอดจนเป็นผู้ปฏิบัติงานในวงการธุรกิจและอุตสาหกรรมซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศจากการศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21คุณลักษณะของบัณฑิตคณะ/สาขาวิชาบริหารธุรกิจที่กำหนดไว้ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศรวมทั้งคุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจตามความต้องการของสถานประกอบการพบว่าคุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจที่ต้องการในศตวรรษที่ 21 ได้แก่คุณลักษณะด้านการสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์ คุณธรรมและจริยธรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้การบริหารธุรกิจ ภาวะผู้นำ การตัดสินใจ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ความรับผิดชอบ การเป็นผู้ประกอบการ การบริหารจัดการ การปรับตัวและการจัดการตนเอง คุณลักษณะของบัณฑิตเหล่านี้เป็นบทบาท หน้าที่และความท้าทายของสถาบันอุดมศึกษาในการวางแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์สามารถดำรงชีวิต พัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพด้านการบริหารธุรกิจท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรงและการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : คุณลักษณะของบัณฑิต, บริหารธุรกิจ, ศตวรรษที่ 21

Abstract

There are lots of changes of the modern world in21st century. Thailand stepped into the economy, which is driven by innovation. Focus on investment in human resources. Educational institutions' a key mechanism for producing graduates to meet the expectations of society and the labor market. The field of business administration recognizes the importance of graduate characteristics and expects the graduates to possess the qualifications and attributes of being a businessman, entrepreneur as well as a practitioner in the business and industry. This affects the Economy and the country. From study of characteristics of desirable graduates in the 21st century, characteristics of graduates of Faculty/Department of Business Administration which is set up in higher education institutions both in country and abroad include characteristics of

Received: 2019-07-09: Revised: 2019-07-18: Accepted: 2019-07-31

business administration graduates according to the needs of enterprises. Characteristics of the required business administration graduates in the 21st century are characterized of communication, problem solving, teamwork, moral and ethics, information technology, creativity, business administration knowledge, leadership, decision-making, self-learning, responsibility, entrepreneurship, management and self-learning. These characteristics of graduates are a role, duties and challenges in development of student characteristics as desirable graduates, can live, self-improvement and professional development in business administration amid fierce competition and the changing world of the 21st century effectively.

Keywords: Characteristics of graduates, Business Administration, 21st Century

บทนำ

การออกแบบการศึกษาในปัจจุบันมีบริบทที่สำคัญคือความเป็นพลวัตของการเปลี่ยนแปลงการก้าวผ่านจากศตวรรษที่ 20 เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เป็นกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมืองของทุกประเทศแนวโน้มสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกย่อมจะส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการจัดการศึกษาไทยทั้งในด้านคุณภาพการศึกษาการเข้าถึง ความเท่าเทียมและการปรับตัวเข้ากับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะประเทศไทยที่ต้องก้าวเข้าสู่กระแสใหม่ของการเปลี่ยนแปลงจากสังคมไทยที่มีลักษณะเป็นสังคมบริโภคเปลี่ยนไปเป็นสังคมที่มีความรู้เป็นพื้นฐาน เน้นการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และสามารถแข่งขันได้ในระดับชาติและนานาชาติ ขณะเดียวกันยังคงความเป็นไทยไว้อย่างภาคภูมิ หรืออาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคของระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Economy) (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ, 2550) เป็นเศรษฐกิจที่ถูกขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Innovative Driven Economy) มุ่งเน้นการลงทุนในทุนมนุษย์ (Human Capital Investment) ที่จะเป็นผู้สร้างนวัตกรรม มีสถาบันการศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้สร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานในภาครัฐและเอกชน

การจัดการศึกษาของคณะ/สาขาการบริหารธุรกิจ เป็นการผลิตบัณฑิตให้มีคุณสมบัติและคุณลักษณะของการเป็นนักธุรกิจ เป็นผู้ประกอบการตลอดจนเป็นผู้ปฏิบัติงานในวงการธุรกิจและอุตสาหกรรมให้ตรงกับความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานดังนั้นคุณภาพของการจัดการศึกษาจะเป็นสิ่งที่กำหนดคุณภาพของแรงงานในระบบเศรษฐกิจได้ ไม่ว่าจะเป็นทักษะพื้นฐานทั่วไปและทักษะฝีมือเฉพาะ ซึ่งแรงงานที่ผ่านระบบการศึกษาจะได้รับวุฒิบัตรการศึกษา เป็นปัจจัยในการกำหนดลักษณะของอาชีพการทำงาน (พิริยะ ผลพิรุฬห์, 2556) และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีนโยบายการพัฒนาบัณฑิตว่าต้องมีความเป็นพลวัต (Dynamic) เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก มีวัตถุประสงค์ของการพัฒนาบัณฑิตด้วยการสร้างกรอบทิศทางของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สร้างแนวทางการดำเนินงานพัฒนาบัณฑิตและสร้างกรอบการติดตามผลการดำเนินงานโดยมีเป้าหมาย ให้บัณฑิตไทยมีสมรรถนะและทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนานิสิตนักศึกษาของประเทศให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะสอดคล้องตามความต้องการของสังคมในศตวรรษที่ 21 (มหาวิทยาลัยราชภัฏวลัยไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2557) เป็นการเตรียมความพร้อมคนไทยให้มีคุณลักษณะที่สังคมต้องการ มีความสามารถนำพาประเทศไปสู่โลกที่ 1ซึ่งเป็นจุดหัวเลี้ยวหัวต่อของชาติที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ความหมายและความสำคัญขอคุณลักษณะ

คุณลักษณะตรงกับภาษาอังกฤษว่า Characteristics มีความหมายตามประมวลศัพท์บัญญัติของกรมวิชาการว่าหมายถึง ลักษณะทางศักยภาพความรู้หรือทักษะสำคัญซึ่งเป็นคุณลักษณะดีเด่นของบุคคล (ลีลา สุวรรณนิมิต, 2553)หรือหมายถึง ลักษณะบุคลิกของบุคคลที่ต้องการให้เกิดขึ้นอันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการให้เกิดขึ้นในสังคมและประเทศ (สรวงธรนาวาผล, 2551) หรืออาจกล่าวได้ว่าคุณลักษณะ หมายถึงพื้นฐานหรือพฤติกรรมที่ทุกคนพึงมีเป็นความสามารถทางการบริหารที่จำเป็นต้องมีในการทำงานเพื่อให้งานสำเร็จ และสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ วิสัยทัศน์องค์กร และคุณลักษณะทางด้านเทคนิคหมายถึง ความรู้ ทักษะด้านวิชาชีพ ที่จำเป็นในการนำไปปฏิบัติเพื่อให้งานของตนบรรลุผลสำเร็จ โดยทั่วไปแตกต่างกันตามลักษณะงาน (จิรประภา อัครบวร, 2553) ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า คุณลักษณะหมายถึงคือสิ่งที่แสดงถึงคุณลักษณะที่คาดหวังให้เกิดกับบุคคลหรือสังคม เป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคลที่สะท้อนออกมาในรูปของพฤติกรรมการทำงานในบทบาทและสถานการณ์ต่างๆ โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะส่วนบุคคลที่จำเป็นต่อการทำงาน ได้แก่ วิธีคิด บุคลิกภาพ อุปนิสัยและแรงจูงใจ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นสามารถสังเกตเห็น บรรยาย วัดหรือประเมิน และพัฒนาให้มีในตัวบุคคลได้

คุณลักษณะของบุคคลมีความสำคัญต่อตนเองและการปฏิบัติงานเพื่อให้ตนเองสามารถแสดงความรู้ความสามารถตรงกับหน้าที่หรืองานที่ทำและเป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรในการวางแผนงาน การกำหนดกลยุทธ์หรือวิธีการในการที่จะพัฒนาบุคลากร ทำให้องค์กรธุรกิจสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วได้และยังมีความเชื่อเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือความสามารถของบุคคลว่าคุณลักษณะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลักดันให้เกิดผลลัพธ์สูงสุดในการทำงานซึ่งจะส่งผลต่อองค์กรดังนี้ (นพรัตน์ โพธิ์ศรีทอง, 2550)

1. องค์การจะอยู่รอดหรือเจริญเติบโตได้นั้น จะต้องสร้างหรือเพิ่มคุณค่าของงานหรือผลผลิตอยู่ตลอดเวลา และต้องเป็นการสร้างหรือเพิ่มคุณค่าที่ดีกว่าองค์การอื่นๆ ในสายตาของผู้รับบริการ

2. องค์การที่มีคุณค่าเป็นเลิศ ต้องเป็นองค์การที่ยั่งยืนในลักษณะที่ผู้รับบริการไม่อาจขาดองค์การเหล่านั้นได้ เป็นต้น

3. ประสิทธิภาพของงานที่ดีจะขึ้นอยู่กับพฤติกรรมหรือสมรรถนะที่มีมาตรฐาน และส่งผลต่อองค์การดังนั้นจึงไม่ควรกำหนดมาตรฐานให้กับงานที่ไม่เกิดประโยชน์

นอกจากนี้ ดูบัวส์และร็อธเวลล์ (Dubois and Rothwell, 2004) กล่าวว่าคุณลักษณะของบุคคลมีพื้นฐานจากความรู้ ความสามารถที่สะท้อนออกในรูปแบบของพฤติกรรม ซึ่งสัมพันธ์กับการทำงาน สังเกตประเมินผลและพัฒนาได้ คุณลักษณะของบุคคลจึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารบุคลากรขององค์กรในหลายด้านด้วยกัน ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อองค์การ คือ การปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ การคัดเลือกและบรรจุบุคคลได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและสร้างความโปร่งใส ยุติธรรมในระบบการประเมินบุคคล ตลอดจนองค์การมีบุคคลที่มีสมรรถนะสูงในการปฏิบัติงาน

2. ประโยชน์ต่อตัวบุคลากร คือการที่บุคลากรเข้าใจถึงความคาดหวังขององค์กรและผู้บังคับบัญชาสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง มีหลักประกันความมั่นคงและก้าวหน้า
ในสายอาชีพ เพิ่มคุณภาพชีวิต และเป็นองค์ประกอบการกำหนดเงินเดือน ค่าตอบแทนที่สูงขึ้น สอดคล้องกับความสามารถของบุคคล

จากความหมายและความสำคัญของคุณลักษณะทำให้องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ

สถาบันการศึกษาต้องวางแนวทาง กลวิธีเพื่อในการสร้างบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่องค์กรต้องการ มีประสิทธิภาพให้มากที่สุดท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในโลกของเทคโนโลยีและนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21

คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

หากตั้งคำถามว่าบัณฑิตคือใครบัณฑิตจะมีคุณลักษณะอย่างไรในศตวรรษที่ 21 สังคมไทยคิดว่าบัณฑิตคือผู้รู้วิธีคิดแบบนี้ล้าสมัย (outdate) เพราะว่าพอจบเป็นบัณฑิตแล้วเป็นผู้รู้แล้วหยุดเรียนเลิกเรียนทุกสิ่งทุกอย่างภายในสองสามปีจะเป็นบัณฑิตล้าสมัยทันทีความรู้เก่าที่ตัวเองเคยมียึดมั่นถือมั่นใช้ไม่ได้แล้วภายในไม่ช้านั้นบัณฑิตไม่เป็นบัณฑิตไม่เป็นผู้รู้แต่ถ้าจะเน้นว่าตัวเองเป็นผู้รู้หรือเป็นผู้มีความรู้บัณฑิตต้องเป็นผู้แสวงหาความรู้ผู้เรียนรู้บัณฑิตคือผู้มีทักษะในการเรียนรู้ไม่ใช่แค่ทักษะเฉยๆแต่โยงไปสู่สภาพว่าโลกปัจจุบัน มีทักษะชุดหนึ่งที่สำคัญซึ่งเราจะพูดที่เรียกว่า “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21”จะเห็นว่าการศึกษานั้นเปลี่ยนจากเรื่องความรู้เน้นความรู้ไปเป็นเน้นทักษะฉะนั้นบัณฑิตแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องมี skill ชุดหนึ่งที่เรียกว่า twenty-first century skills (วิจารณ์ พานิช, 2555)ซึ่งต้องมีการเรียนรู้ที่เรียกว่า transformative learning เพื่อที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองจุดที่สำคัญคือการเรียนรู้จะหยุดอยู่แค่ informative learningแปลได้ความรู้มีความรู้สามารถนำความรู้มาบูรณการนำไปใช้งานได้แต่ไม่เพียงพอในโลกยุคใหม่ต้องเป็น transformative learning คือเกิดการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองหมายถึงการมี leadership skill มีทักษะในการเป็นผู้นำทักษะว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้เข้าไปร่วมขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมเปลี่ยนแปลงองค์กรเปลี่ยนแปลงชุมชนนี่คือทักษะของ leadership skills หรือ change agent skills คำว่า leadership ไม่ได้แปลว่าเฉพาะคนที่เป็นหัวหน้าเท่านั้น leadership skills คือการเป็นchange agent skills คือความเป็นพลเมืองมีทักษะมีจิตใจที่รับผิดชอบต่อสังคม(วิจารณ์ พานิช, 2555, สื่อออนไลน์)และเมื่อสำรวจคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบ คุณลักษณะที่นักวิชาการนำเสนอพบว่ามีคุณลักษณะต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 1 วิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

คุณลักษณะของนักศึกษา	แผนอุดมศึกษา 15 ปี(2551)	กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา	วิจารณ์ พานิช (2555)	ไพฑูรย์ สินลารัตน์(2557)	Ken Key (2009)	Sasin Institute (2556)	Wagner(2008)	Chapman (2010)	Costa and Kallick(2012)	ความถี่
1. การสื่อสาร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
2. เทคโนโลยีสารสนเทศ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			7
3. การแก้ปัญหา	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		7

4. การทำงานเป็นทีม	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	7
5. ความคิดสร้างสรรค์	✓			✓	✓	✓		✓	✓	6
6. คุณธรรมจริยธรรม	✓	✓	✓		✓	✓		✓		6
7. การคิดวิเคราะห์		✓		✓		✓	✓	✓	✓	6
8. ภาวะผู้นำ	✓	✓			✓	✓		✓		5
9. การเป็นผู้ประกอบการ	✓			✓	✓		✓			4
10. การเรียนรู้ด้วยตนเอง		✓		✓	✓				✓	4

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21พบว่ามีคุณลักษณะที่มีค่าความถี่สูงสุด 10 อันดับแรกได้แก่การสื่อสาร รองลงมาคือ เทคโนโลยีสารสนเทศ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ คุณธรรม จริยธรรม การคิดวิเคราะห์ ภาวะผู้นำ การเป็นผู้ประกอบการและการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามลำดับ

คุณลักษณะของบัณฑิตคณะ/สาขาวิชาบริหารธุรกิจที่กำหนดในสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การจัดการศึกษาคณะบริหารธุรกิจ ประกอบด้วยหลากหลายสาขาวิชาที่ได้รับความนิยมและความสนใจจากผู้เรียนเพื่อจะเป็นบัณฑิตตามที่สังคมต้องการ ได้แก่ สาขาการจัดการ การเงินธุรกิจ การบัญชี การตลาด คอมพิวเตอร์ธุรกิจ การจัดการโลจีสติกส์ เป็นต้น สถาบันอุดมศึกษาจึงมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการเรียนการสอนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ และยังมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีทักษะทางความคิดเชิงรุกอย่างเป็นระบบ รวมทั้งเสริมสร้างประสบการณ์ ศึกษาดูงาน และการปฏิบัติงานจริงเพื่อให้บัณฑิตนำความรู้ไปปฏิบัติในสถานประกอบการ เตรียมพร้อมเข้าสู่การแข่งขันของโลกธุรกิจอย่างมั่นใจ ตลอดจนเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาชีพ อาทิ ภาวะผู้นำ การพัฒนาองค์การ การจัดการคุณภาพ ผู้ประกอบการ ฯลฯ ทั้งนี้นักศึกษาจะสามารถพัฒนาตนเองเพื่อเป็นผู้บริหารหรือผู้ประกอบการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2553) นอกจากนี้การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและการฝึก

ปฏิบัติงานจริง (Work-based Learning) เพื่อผลิตบัณฑิตที่มิได้เป็นแต่เพียงเป็นผู้มีความรู้หากแต่เป็นผู้ที่เต็มเปี่ยมไปด้วยทักษะ ความสามารถและความเชี่ยวชาญในการบริหารงานด้านธุรกิจการค้าสมัยใหม่อย่างแท้จริงซึ่งในส่วนของการศึกษาภาคทฤษฎีนักศึกษาจะได้ศึกษากับคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิในห้องเรียน อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย และได้ฝึกปฏิบัติงานจริง (สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์, 2560) สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเป้าหมายของสถาบันอุดมศึกษาและของคณะบริหารธุรกิจในการผลิตบัณฑิตที่สังคมต้องการ

ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาต่างๆต้องเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนได้โอกาสในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน หรือกับธุรกิจขนาดใหญ่ตลอดจนฝึกปฏิบัติศิลปะทางการบริหารเพื่อให้รู้จักนำความรู้แนวคิดทฤษฎีและกลยุทธ์ต่างๆไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน รวมถึงการพยากรณ์ความต้องการในอนาคตของผู้ประกอบการคณะ/สาขาวิชาบริหารธุรกิจในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆทั้งในประเทศและนอกประเทศ พยามยามกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตให้มีความสอดคล้องกับสังคมและความต้องการของผู้ประการการและกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตคณะ/สาขาบริหารธุรกิจไว้ดังนี้

ตาราง 2 วิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะของ
บัณฑิตคณะ/สาขาวิชาบริหารธุรกิจที่กำหนดไว้ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

10. ความรับผิดชอบ	✓			✓	✓	✓	✓	5

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะของบัณฑิตตามที่กำหนดในคณะ/สาขาวิชาบริหารธุรกิจของสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

พบว่าคุณลักษณะที่มีค่าความถี่สูงสุด 10 อันดับแรกได้แก่ ความรู้การบริหารธุรกิจ รองลงมาคือ การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ คุณธรรม จริยธรรม การทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา เทคโนโลยีสารสนเทศ ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ ตามลำดับ

คุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจตามความต้องการของสถานประกอบการ

คุณลักษณะที่สถานประกอบการต้องการให้เกิดขึ้นในบัณฑิตบริหารธุรกิจมีหลากหลาย จึงมีกลุ่มผู้นำในการจัดหาแรงงานเสนอคุณลักษณะที่นายจ้างต้องการในการทำงานจากผลการรายงานจากการประชุมเศรษฐกิจประจำปี นำเสนอคุณลักษณะหรือทักษะที่นายจ้างต้องการจากรายงานเวทีเศรษฐกิจโลกที่ตลาดแรงงานโลกต้องการอย่างในปี 2020 รวมถึงข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารจากอุตสาหกรรมการบริการและการผลิตในประเทศอังกฤษเกี่ยวกับเหตุผลในการจ้างงานและกลุ่มบริษัทจัดหางานพบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ต้องการบัณฑิตที่มีคุณลักษณะดังตารางนี้

ตารางที่3 วิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจตามความต้องการของสถานประกอบการ

คุณลักษณะของบัณฑิต	Adams (2013)	BernadeencLeod (2011)	The University of Kent (1974)	Manpower Group (2017)	Job DB (2014)	Clark (2017)	World Economic Forum(2017)	ความถี่
1. การแก้ปัญหา	✓		✓	✓	✓	✓	✓	6
2. การสื่อสาร	✓	✓	✓	✓	✓	✓		6
3. การทำงานเป็นทีม	✓		✓	✓	✓	✓	✓	6
4. การบริหารจัดการ	✓	✓	✓	✓	✓			5
5. ความคิดสร้างสรรค์	✓				✓	✓	✓	4
6. การตัดสินใจ	✓	✓				✓	✓	4
7. เทคโนโลยีสารสนเทศ	✓			✓				2
8. การปรับตัว					✓	✓		2
9. การคิดวิเคราะห์	✓						✓	2
10. การจัดการตนเอง	✓		✓					2

จากตารางที่ 3 แสดงผลสำรวจคุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจตามความต้องการของสถานประกอบการที่มีค่าความถี่สูงสุดใน 10 อันดับแรกได้แก่ การแก้ปัญหา รองลงมาคือ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การบริหารจัดการ ความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจ เทคโนโลยีสารสนเทศ การปรับตัว การคิดวิเคราะห์และการจัดการตนเอง ตามลำดับ เมื่อนำผลสำรวจคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 คุณลักษณะของบัณฑิต คณะ/สาขาบริหารธุรกิจที่กำหนดไว้ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ และคุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจตามความต้องการของสถานประกอบการมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ ทำให้ทราบถึงคุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจที่ต้องการในศตวรรษที่ 21 ดังตารางที่ 4 นี้

ตารางที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 คุณลักษณะของบัณฑิต คณะ/สาขาวิชาบริหารธุรกิจที่กำหนดไว้ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศและคุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจตามความต้องการของสถานประกอบการ

คุณลักษณะของนักศึกษาบริหารธุรกิจในศตวรรษที่ 21	คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21	ค่าความถี่	คุณลักษณะตามที่กำหนดในคณะ/สาขาวิชาบริหารธุรกิจ	ค่าความถี่	คุณลักษณะบัณฑิตบริหารธุรกิจตามความต้องการของสถานประกอบการ	ค่าความถี่	รวมค่าความถี่
1. การสื่อสาร	✓	9	✓	13	✓	6	28
2. การแก้ปัญหา	✓	7	✓	8	✓	6	21
3. การทำงานเป็นทีม	✓	7	✓	8	✓	6	21
4. การคิดวิเคราะห์	✓	6	✓	10	✓	2	18
5. คุณธรรมจริยธรรม	✓	6	✓	9			15
6. เทคโนโลยีสารสนเทศ	✓	7	✓	7	✓	2	16
7. ความคิดสร้างสรรค์	✓	6	✓	4	✓	4	14
8. ความรู้การบริหารธุรกิจ			✓	14			14
9. การตัดสินใจ			✓	10	✓	4	14
10. ภาวะผู้นำ	✓	5	✓	6			11
11. การเรียนรู้ด้วยตนเอง	✓	4			✓	2	6
12. ความรับผิดชอบ			✓	5			5
13. การบริหารจัดการ					✓	5	5
14. การเป็นผู้ประกอบการ	✓	4					4

15. การปรับตัว	✓	2	2
16. การจัดการตนเอง	✓	2	2

จากตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 คุณลักษณะของบัณฑิตคณะ/สาขาวิชาบริหารธุรกิจตามที่กำหนดทั้งในประเทศและต่างประเทศ และคุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจตามความต้องการของสถานประกอบการพบว่าคุณลักษณะทั้งหมดประกอบด้วย 16 คุณลักษณะ และคุณลักษณะที่มีค่าความถี่สูงสุดได้แก่ การสื่อสาร รองลงมาคือ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์ คุณธรรม จริยธรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้การบริหารธุรกิจ การตัดสินใจ ภาวะผู้นำ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ความรับผิดชอบ การบริหารจัดการ การเป็นผู้ประกอบการ การปรับตัวและการจัดการตนเองตามลำดับ

แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษา

เมื่อสถาบันการศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่ต้องการแล้ว ภารกิจต่อไปคือการวางแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาเพื่อเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ การส่งเสริมการพัฒนานักศึกษาของสมาคมบุคลากรอุดมศึกษาแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (American College Personnel Association) กำหนดวิธีการในการพัฒนาประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม เริ่มจาก 1) การตั้งเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษา 2) ประเมินระดับการพัฒนาของนักศึกษา ทำให้ทราบระดับการพัฒนาตนเอง รวมทั้งประเมินวัตถุประสงค์และแผนการพัฒนา 3) ดำเนินการพัฒนาด้วยรูปแบบหรือวิธีการต่างๆ และ 4) ประเมินประสิทธิภาพความเหมาะสมของโปรแกรมการพัฒนานักศึกษาตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมของโปรแกรมกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนักศึกษา (Miller and Prince, 1976)

แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของ
นักศึกษาสู่บัณฑิตที่พึงประสงค์ มีนักวิชาการหลายท่านเสนอรูปแบบในการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาดังนี้ (Deci & Ryan, 2006), (Kohlberg, 2000), (Sparks, D. & Loucks-Horsley,1989 อ้างอิงในอัจฉราหล่อตระกูล ,2557),

1. การฝึกอบรม การสอน การอธิบาย (Explanation) ต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะจากเดิมที่ควบคุมความประพฤติโดยเน้นการท่องจำและปฏิบัติตาม มาเป็นการใช้อธิบายให้รู้จักใช้เหตุและผลในการพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ กระตุ้นให้เกิดการวิพากษ์หรือสนทนาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีและไม่ดี พร้อมอธิบายเหตุผลประกอบเพื่อสร้างความตระหนักและการปรับพฤติกรรมที่จะสะท้อนถึงคุณลักษณะของนักศึกษา

2. การยกตัวอย่างและปฏิบัติเป็นแบบอย่าง (Example) แนวทางการยกตัวอย่างของการประพฤติปฏิบัติที่สะท้อนคุณลักษณะที่พึงประสงค์นอกเหนือจากการอบรมสั่งสอนเพื่อยกตัวอย่างพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีพร้อมผลของการปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจ รวมถึงการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถมองเห็นและเลียนแบบการกระทำความประพฤติต่าง ๆ ได้โดยตรง

3. การเชิญชวนให้ทำความดี (Exhortation) การชี้แนะ เชิญชวน โดยใช้การเสริมแรงทางบวกควบคู่กับการพัฒนาความกล้าหาญเชิงจริยธรรม กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง

4. การจัดสิ่งแวดล้อมเชิงคุณธรรม (Ethical environment) เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไม่มีสิ่งยั่วยุให้ไปในทางเสื่อม โดยเฉพาะในห้องเรียนซึ่งเป็นสังคมย่อยเล็ก ๆ ที่นักเรียนจะต้องสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ผู้สอนสามารถจำลองสังคมภายในห้องเรียนและสร้างบรรยากาศเชิงคุณธรรม

5. การจัดประสบการณ์ (Experience) การเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้สัมผัสสังคมภายนอกอย่างจริงจัง จะช่วยให้นักศึกษาเรียนรู้และซึมซับแนวคิดในการประพฤติปฏิบัติตนอย่างพึงประสงค์

6. การพัฒนาตนเอง
(Self development) การวางเป้าหมายของตนเอง สามารถกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อว่าจะช่วยให้ประสบผลสำเร็จได้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของตนเองให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป วิธีการนี้อาจมีจุดอ่อนที่อาจจะขาดการมีส่วนร่วมหรือการแลกเปลี่ยนกับบุคคลอื่น

7. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือการดำเนินการเลือกสถานการณ์ที่ขัดแย้งสำหรับเป็นสื่อในการจัดการศึกษาอบรมจากนั้นจึงดำเนินการชี้แจงแนวปฏิบัติมอบหมายบทบาทให้ผู้เรียนแสดงบทบาทภายหลังการแสดงบทบาทให้ทุกคนร่วมกันอภิปราย

8. การมีส่วนร่วมกับกิจกรรม(Participation in activities) เป็นการให้ผู้เรียนร่วมกันทำกิจกรรมและรับผิดชอบงานร่วมกัน โดยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและดำเนินการประเมินสรุปผลการดำเนินการร่วมกันว่ามีประเด็นอะไรที่เกี่ยวข้องกับผลสำเร็จของกิจกรรม

9. การค้นคว้าและวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Inquiry/action research) เป็นความพยายามที่จะแก้ปัญหาหรือหาคำตอบในข้อคำถามที่เกิดขึ้นซึ่งอาจกระทำได้ทั้งในระดับบุคคลระดับกลุ่มและสามารถกระทำได้หลายวิธีแต่โดยทั่วไปจะมีขั้นตอนดังนี้ 1) กำหนดหรือเลือกปัญหาที่สนใจ 2) รวบรวมจัดทำและแปลความในข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง 3) ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 4) กำหนดทางเลือกเพื่อการปฏิบัติและ 5) ลงมือปฏิบัติและสรุปเป็นเอกสาร

10.การเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) เป็นการจับคู่กันระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์และประสบผลสำเร็จแล้วกับบุคคลที่เริ่มเรียนรู้หรือมีประสบการณ์น้อยกว่าโดยให้มีการอภิปรายการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกลยุทธ์ที่จะให้การปฏิบัติสิ่งที่ต้องเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ

สรุปได้ว่าการพัฒนารูปแบบและวิธีการการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษามีหลากหลายวิธี ไม่ว่าจะเลือกวิธีการใดนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ลักษณะของนักศึกษาและเรื่องที่ต้องการพัฒนา โดยเลือกวิธีการที่เหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษามากที่สุด หรือส่งผลให้เกิดการส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมและความรู้อย่างแท้จริง

บทสรุป

คุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจที่ต้องการในศตวรรษที่ 21 คือคุณลักษณะที่คาดหวังให้เกิดกับบุคคลหรือสังคม เป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคลหรือการแสดงออกไม่ว่าจะเป็นการทำงานในบทบาทและสถานการณ์ต่างๆ หรือการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถในด้านต่างๆ ซึ่งคุณลักษณะที่สังคมต้องการ จากการศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตโดยวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 คุณลักษณะของบัณฑิต คณะ/สาขาบริหารธุรกิจที่สถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศกำหนดไว้และคุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจตามความต้องการของสถานประกอบการ พบว่าอันดับสูงสุดได้แก่ คุณลักษณะด้านการสื่อสาร รองลงมาคือ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์ คุณธรรม จริยธรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้การบริหารธุรกิจ ภาวะผู้นำ การตัดสินใจ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ความรับผิดชอบ การเป็นผู้ประกอบการ การบริหารจัดการ การปรับตัวและการจัดการตนเองและมีแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาเพื่อเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ได้หลายหลายรูปแบบได้แก่ การฝึกอบรม การยกตัวอย่าง การเชิญชวนให้ทำความดี การจัดสิ่งแวดล้อมเชิง

คุณธรรม การจัดประสบการณ์ การพัฒนาตนเอง สถานการณ์จำลอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การค้นคว้าและวิจัยและสถานการณ์จำลอง ซึ่งต้องเลือกให้เหมาะสมกับผู้เรียนและวัตถุประสงค์ ดังนั้นคุณลักษณะของบัณฑิตเป็นสิ่งสำคัญที่สถาบันอุดมศึกษาต้องตระหนักถึง เพราะจะเป็นสิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงผลงานของสถาบันอุดมศึกษาว่าผลิตบัณฑิตได้ตรงกับความต้องการแรงงานหรือไม่ และต่อไปคงเป็นความท้าทายของสถาบันอุดมศึกษาที่จะวางแนวทางหรือกลวิธีที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาให้นักศึกษาให้เป็นบัณฑิตพร้อมใช้มีคุณลักษณะที่ตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21 ต้องการและดำรงชีพท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรงและเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดได้อย่างมีคุณภาพ

บรรณานุกรม

จิรประภา อัครบวร. (2553). **การศึกษาแนวโน้มงานทรัพยากรมนุษย์พ.ศ. 2553-2554**, คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

จ็อป ดีบี. (2014). **6 ทักษะหลักที่นายจ้างต้องการเสมอ.** สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2560, จาก https://th.jobsdb.com/th-th/articles/

นพรัตน์ โพธิ์ศรีทอง. (2550). **รูปแบบสมรรถนะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเดกเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรมส่งเสริมการปกครองกระทรวงมหาดไทย.** มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, กรุงเทพฯ.

พิริยะผลพิรุฬห์. (2556).**การพัฒนาระบบการศึกษาอาชีพและการเรียนรู้นอกระบบเพื่อสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย**, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,กรุงเทพฯ.

ไพฑูรย์สินลารัตน์. (2557). **เพื่อความเป็นผู้นำของการครุศึกษาไทย.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ไพฑูรย์สินลารัตน์ (2550). เอกสารโครงการวิจัยบูรณาการการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้. เอกสารอัดสำเนา: 4(1). **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย**. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, (2560), **คณะบริหารธุรกิจ**,สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2559, จาก www.bus.ku.ac.th มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2560).**หลักสูตรบริหารธุรกิจ,** สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2560, จากhttp://www.ba.cmu.ac.th/th/business-administration/

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. (2560).**หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ**,สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2560, จาก http://www.mfu.ac.th/education/program / bachelor/bachelor-management/becon-program-management/ba-businessadministration.html

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2557). **การพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ : กองพัฒนานักศึกษา**, สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2559, จาก council.vru.ac.th/spa1/9_2557/vara% 2051/วาระเชิงนโยบาย%202558.

ลีลา สุวรรณนิมิต. (2553). **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลตามทัศนะของครูผู้สอนโรงเรียนอนุบาลของรัฐ**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยสงขลานครินทรวิโรฒ, สงขลา.

วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิถีการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

สรวงธรนาวาผล. (2551). **หนังสือสื่อเพื่อพัฒนาเด็กสู่การมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์.** กรุงเทพฯ: สำนักงาน

กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์. (2560). **การจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่**, สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2559, จาก https://ba.pim.ac.th/th/pages/modern-trade-business-management.

สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์. (2556). **ครูในศตวรรษที่ 21.**สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2558, จาก http://www.siga.or.th

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2551). **กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี (พ.ศ.2551 – 2565)**. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2561, จาก http://www.mua.go.th/2018/wp-content/uplond/HEPlan_book.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). **ประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2552 และแนวทางปฏิบัติ**.

สุวรรณา เทพจิต. (2552). การพัฒนาคุณลักษณะ. **วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์.** 2(1).

อัจฉราหล่อตระกูล. (2557). **การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยรัฐ**, วิทยานิพนธ์พธ.ด.,มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

Bernadeen McLeod, Mentor Works, Ltd., (2011). **Essential Skills For Business Success**. Retrieved October 15, 2015, from http://www.businessinsider.com/5-essential-skills-for-business-success-2011-5

Capilano University (2017). **Business Administration**,Retrieved May 5, 2017,from https://www.capilanou.ca/business/Bachelor-of-Business-Administration/

Chapman, P. (2010). **TwentyFirst Century Skills.** Retrieved October 15, 2015, from http://www.invernessassociates.org/news/Twent-first-century-skills

Chatham University. (2017**). Business Learning Outcomes**, Retrieved May 5, 2016, from https://www.chatham.edu/business/outcomes.cfm

Colorado Mountain College, (2017). **Learning Outcomes for Bachelor of Science in BusinessAdministration**.Retrieved May 5, 2016, from http://coloradomtn.edu/programs/business_administration/learning outcomes/

Costa, Arthur L. and Kallick, Bena. (2012). **Assessment Strategies for Self- Directed Learning**, California A: Cowin Press A sage Publications.

Deakin University, Clark, G. (1997). **Glossary of CBT/WBT terms**. Retrieved Febuary 17, 2017. from: http://www.clark.net/pub/nractive/alt5.html.

Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2002). **Handbook of Self- Determination Research**. Rochester, NY: University of Rochester Press.

Dickinson State University. (2017). **Bachelor of Business Administration with major in Administration**,Business Core Intended Learning Outcomes**.** , Retrieved May 5, 2016 from http://dickinsonstate.smartcatalogiq.com/en/2017-2018/Catalog/School-of-Business-and-Entrepreneurship/Bachelor-of-Business-Administration-with-major-in-management-Changed

Dubois, D. D., & Rothwell, W. J. (2004). **Competency-Based Human Resource Management**. California: Davies-Black Publishing.

Elmira Colleg. (2017). **Business Administration Learning Outcomes**. Retrieved May 5, 2017, from https://www.elmira.edu/academics/Majors Minors/Business Administration/ learning Outcomes.html

Ken Kay, (2010). **21st Century Skills: Rethinking How Students Learn**, ed. Balance James and Brandt Ron, Bloomington, IN: Solution Tree Press.

Lawrence Kohlberg. (2000)**. Development of Moral Character and Moral Ideology Review of Child Development Research**. New York : Russell Sage Foundation.

Louisiana State University, (2017). **Business Education.** Retrieved May 5 2017. Form https://business.lsu.edu/Graduate-Program/Pages/About.aspx

Miller and Prince, (1976). **The Coachability and Fakability of Personality-Based Selection Tests Used for Police Selection**. Public Personnel Management, 37 (3).

Manpower Group (2017). **Learn more about the talent and skills shortage**. Retrieved May 5, 2017, from http://manpowergroup.us/meos/

National university. (2017). **School of Business and Management**. Retrieved May 5, 2017, form https://www.nu.edu/OurPrograms/SchoolOfBusinessAndManaement.html

Nankai University. (2017). **Administration (BBA).** Retrieved May 5 2017, from https://intostudy.com/en-gb/universities/nankai-university/courses/bba-bachelor-of-business-administration

Singapore University of social sciences: SUSS, (2017). **Business Analytics**, Retrieved May 5, 2017,from uc.suss.edu.sg/BusinessAnalytics.html

Swinburne University of Technology. (2017). **Business**.Retrieved May 5, 2017, from http://www.Swinburne.edu.au/study/business

The University of Kent. (2517). **Employability Skills Map**, Retrieved May 5, 2017, from https://www.kent.ac.uk/careers/sk/skillsmap.htm

Susan Adam (2013)**. The 10 Skills Employers Most Want In 20-Something Employees**. Retrieved October 20, 2017, from https://www.forbes.com/sites/susanadam2013/10/11/the-10-skills-employers-most-want-in-20-something-employees/#1e8c907f6330

World Economy Forum. (2017).**ทักษะที่นายจ้างต้องการในยุค Economy 4.0**. จาก Retrieved October 15, 2015, from http://m.eduzones.com/content.php?id

Wagner, E. D. (2009). **Seven Survival Skills**. Retrieved May 6, 2017, from https://wiki.bath.ac.uk/display/charlescornelius/Tony+Wagner%27s+Seven+Survival+Skills

ความรู้และพฤติกรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ต่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

Knowledge and behavior of secondary school students Against the prevention of Coronavirus 2019 (COVID-19)

มิ่งขวัญ ศิริโชติ*
Mingkwan Sirichote*
ครูเชี่ยวชาญ (ค.ศ.4)สาขาสุขศึกษา โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า*
Expert Level Teachers (K 4 Teachers) Health education Nawaminthrachinuthit Triamudomsuksanomklao School*

บทคัดย่อ

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้ประชาชนทั่วโลกมีความวิตกกังวลในด้านสุขภาพเป็นอย่างมาก ได้มีการศึกษาหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆในการปกป้องตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยเฉพาะสถานศึกษาต้องยิ่งให้ความรู้เพื่อป้องกันการติดต่อของโรค โดยครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในเรื่องนี้ การให้ข้อมูลที่ถูกต้องและข้อเท็จจริงบนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยเฉพาะนักเรียนระดับมัธยมศึกษาซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ยอมรับการเปลี่ยนแปลง รู้จักรักษาสุขภาพของตนเอง จึงต้องวางแผนการศึกษาให้เหมาะสม จะช่วยลดความกลัวและความกังวลของนักเรียน รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการรับมือกับผลกระทบจากสถานการณ์นี้ ที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตของนักเรียน สอนให้รู้จักการรักษาระยะห่างทางสังคม โดยเฉพาะพฤติกรรมเพื่อสุขอนามัยที่ดี เช่น การไอหรือจามลงบนข้อพับแขน และการล้างมือด้วยน้ำและสบู่ หรือทำความสะอาดด้วยเจลล้างมือที่ผสมแอลกอฮอล์ การใส่หน้ากากอนามัยเพื่อป้องการแพร่กระจายและการติดต่อของโรค ซึ่งทุกวิชาควรให้ความรู้ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับวิชา สุขศึกษาในการป้องกันโรค ตัวอย่าง เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ อาจบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับเชื้อไวรัสต่าง ๆ การติดต่อของโรค และความสำคัญของการฉีดวัคซีน ส่วนวิชาสังคมศึกษา อาจเน้นเรื่องราวของโรคระบาดใหญ่ในประวัติศาสตร์ และวิวัฒนาการของนโยบายด้านสาธารณสุขและความปลอดภัย เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความรู้และมีพฤติกรรมในการป้องกันโรค

คำสำคัญ : ความรู้การป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (covid-19), พฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (covid-19)

Abstract

The epidemic of coronavirus 2019 (covid-19) is causing people around the world to be very worried about their health. There are various sources of education to protect oneself, family, and community, especially educational institutions to provide more knowledge to prevent transmission of disease. The teachers play a very important role in this regard. Providing accurate information on the COVID-19 especially for high school students that are getting into adulthood as they will learn to accept the changes and know how to take care of themselves. For this, it's important to plan the education properly in order to a reduce students' fears and

Received: 2020-05-31: Revised: 2020-06-28: Accepted: 2020-07-09

anxiety that helps to encourage students to have the ability to cope with the effects of this situation that may occur in the life of the students. Teaching how to maintain social distancing especially practicing good hygiene habits, such as coughing or sneezing with mouths covered, washing your hands with soap or hand sanitizer, and wearing a surgical mask to prevent the spread and transmission of disease. All subjects taught should provide knowledge that is related to disease prevention, for example science subject may contain the content about various viruses, transmission of diseases and the importance of vaccination. Social studies subject may highlight the story of the pandemic in history and the evolution of public health and safety policies in order to help students acquire knowledge and behavior in disease prevention.

Keywords: Knowledge prevention of Coronavirus 2019 (covid-19), Behaviors Prevention of COVID-19 (covid-19)

บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นไวรัสอุบัติใหม่ที่พบว่ามีการระบาดตั้งแต่เดือนธันวาคม 2562 โดยรายงานครั้งแรกที่มณฑลหูเป่ย สาธารณรัฐประชาชนจีน เชื้อไวรัส COVID-19 สามารถแพร่กระจายจากคนสู่คนผ่านทางการไอ จาม สัมผัสโดยตรงกับสารคัดหลั่ง เช่น น้ำมูก น้ำลายของคน ผู้ติดเชื้อจะมีอาการหลายแบบตั้งแต่ติดเชื้อไม่มีอาการ อาการเล็กน้อยคล้ายเป็นไข้หวัดธรรมดา อาการปานกลางเป็นปอดอักเสบ และอาการรุนแรงมากจนอาจเสียชีวิต การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในหลายประเทศทั่วโลก องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern) เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2563 และแนะนำทุกประเทศให้เร่งรัดการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรค

สำหรับประเทศไทย ได้มีมาตรการในการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคตั้งแต่เริ่มพบการระบาดในประเทศจีน ตรวจพบผู้ป่วยรายแรกเป็นผู้เดินทางจากประเทศจีนในวันที่ 8 มกราคม 2653 ได้รับการตรวจยืนยันผลและแถลงสถานการณ์ในวันที่ 14 มกราคม 2563 ผู้ป่วยช่วงแรกเป็นผู้เดินทางจากพื้นที่เสี่ยง การขยายพื้นที่ระบาดในต่างประเทศเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับผู้ติดเชื้อจากการเดินทางไปยังพื้นที่ระบาดอาจมีอาการเล็กน้อยทำให้ไม่มีการตรวจหาการติดเชื้อ การพบผู้ป่วยกลุ่มถัดมาคือผู้ประกอบอาชีพสัมผัสกับนักท่องเที่ยว จากนั้นพบการติดเชื้อในกลุ่มนักท่องเที่ยวไทยที่นิยมไปกินดื่ม การระบาดที่เป็นกลุ่มก้อนใหญ่คือการระบาดในสนามมวยลุมพินี สนามมวยราชดำเนิน ซึ่งทำให้มีผู้ติดเชื้อจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว จนต้องมีการประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) เป็นโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2563 และต่อมาเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2563 นายกรัฐมนตรีได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และวันที่ 26 มีนาคม 2563 ได้ประกาศข้อกำหนดตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 1) โดยได้ออกข้อกำหนดและข้อปฏิบัติแก่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยุติลงได้โดยเร็วและป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงมากขึ้น

เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของ องค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทย ประกอบด้วย

• จำกัดการแพร่เชื้อจากคนสู่คน รวมถึงลดการติดเชื้อทุติยภูมิในกลุ่มบุคคลที่สัมผัสใกล้ชิดกันและผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพ ป้องกันการลุกลามของการแพร่เชื้อ และป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อทั้งในและนอกประเทศไทย

• ระบุแยก และดูแลผู้ป่วยในระยะเริ่มต้น รวมถึงให้การดูแลที่ดีที่สุดสำหรับผู้ป่วยที่ติดเชื้อ

• ให้ความกระจ่างในประเด็นที่ยังคลุมเครือ เช่น ความรุนแรงของโรคต่อผู้ป่วย ขอบเขตของการแพร่เชื้อและการติดเชื้อ แนวทางต่าง ๆ ในการรักษา และเร่งพัฒนาการวินิจฉัย การรักษา และวัคซีน

• สื่อสารไปยังชุมชนเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงที่สำคัญและเหตุการณ์ต่าง ๆ และโต้แย้งข้อมูลที่ผิดและ ลดผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจให้เหลือน้อยที่สุดผ่านการร่วมมือกับหลายภาคส่วน

ข้อควรปฏิบัติและคำแนะนำสำหรับประชาชน

หลักการพื้นฐานในการลดความเสี่ยงทั่วไปของการติดเชื้อทางเดินหายใจเฉียบพลัน รวมถึงเชื้อไวรัสที่ก่อให้เกิดโรคโควิด 19ได้แก่

• หลีกเลี่ยงการสัมผัสใกล้ชิดกับผู้ที่ป่วยด้วยอาการติดเชื้อทางเดินหายใจเฉียบพลัน

• ล้างมือบ่อย ๆ โดยเฉพาะหลังจากการสัมผัสโดยตรงกับผู้ป่วย หรือสิ่งที่อยู่รอบตัวผู้ป่วย

• หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับสัตว์ในฟาร์มหรือสัตว์ป่าโดยไม่มีการป้องกัน

• ผู้ที่มีอาการติดเชื้อทางเดินหายใจเฉียบพลันควรไออย่างถูกวิธี (รักษาระยะห่างเมื่อไอ เมื่อไอหรือจามให้ปิดปากและจมูกด้วยทิชชูหรือ ผ้าแบบใช้แล้วทิ้ง และล้างมือ)

• สำหรับสถานพยาบาล ให้ยกระดับมาตรฐานของข้อปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล โดยเฉพาะในแผนกฉุกเฉิน

แนวทางการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)ในโรงเรียนและสถานศึกษา

1. นิยามผู้ป่วยและผู้สัมผัส

1) ผู้ป่วยที่เข้าเกณฑ์ต้องสอบสวน (PUI) หมายถึง ผู้ที่มีประวัติไข้หรือวัดอุณหภูมิกายได้ตั้งแต่ 37.5 องศาเซลเซียส และ/หรือ มีอาการทางเดินหายใจอย่างใดอย่างหนึ่ง (ไอ น้ำมูก เจ็บคอ หายใจเร็วหรือหายใจเหนื่อย หรือหายใจล้าบาก) ร่วมกับ มีประวัติสัมผัสใกล้ชิดกับผู้ป่วยยืนยันในช่วง 14 วันก่อนมีอาการ หรือเดินทางมาจากพื้นที่ที่มีรายงานผู้ป่วยมาก่อนหน้านี้ หรือ มีอาการปอดอักเสบไม่ทราบสาเหตุ

2) ผู้ป่วยยืนยัน หมายถึง ผู้ที่มีผลตรวจทางห้องปฏิบัติการพบว่าติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3) ผู้สัมผัสที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อสูง (High risk contact) หมายถึง ผู้สัมผัสใกล้ชิดตามลักษณะข้อใดข้อหนึ่ง ดังนี้

- ผู้ที่เรียนร่วมห้อง, ผู้ที่นอนร่วมห้อง หรือเพื่อนสนิทที่คลุกคลีกัน หรือ
- ผู้สัมผัสใกล้ชิดหรือมีการพูดคุยกับผู้ป่วยในระยะ 1 เมตรนานกว่า 5 นาทีหรือถูกไอ จาม รดจากผู้ป่วยโดยไม่มีการป้องกัน เช่น ไม่สวมหน้ากากอนามัย
- ผู้ที่อยู่ให้บริเวณที่ปิดไม่มีการถ่ายเทอากาศ เช่น ในรถปรับอากาศ ให้ห้องปรับอากาศ ร่วมกับผู้ป่วยและอยู่ห่างจากผู้ป่วยไม่เกิน 1 เมตร นานกว่า 15 นาทีโดยไม่มีการป้องกัน

4) ผู้สัมผัสที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อต่ำ (Low risk contact) หมายถึง ผู้ที่ทำกิจกรรมอื่นๆร่วมกับผู้ป่วย แต่ ไม่เข้าเกณฑ์ความเสี่ยงสูง

5) ผู้ไม่ได้สัมผัส หมายถึง ผู้ที่อยู่ในโรงเรียนแต่ไม่มีกิจกรรมหรือพบผู้ป่วยในช่วง 14 วัน ก่อนป่วย

6) ผู้ที่มีภาวะเสี่ยงต่อการป่วยรุนแรง (Underlying condition) หมายถึง ผู้ที่มีภูมิต้านทานต่ำ หรือมีโรคประจำตัว หรือผู้สูงอายุ

2. การเตรียมสถานศึกษาก่อนเปิดภาคเรียน

1) ตรวจสอบห้องสุขา โรงอาหาร ให้มีอ่างล้างมือให้มีเพียงพอ อยู่ในสภาพดีพร้อมใช้งาน รวมถึงสบู่ล้างมือที่เพียงพอ

2) จัดเตรียมอุปกรณ์ล้างมือ เช่น เจลแอลกอฮอล์ไว้บริเวณทางเข้าห้องเรียน และอาคารต่างๆ ที่มีการใช้งานร่วมกัน

3) กำหนดจุดตรวจคัดกรองอาการป่วยบริเวณทางเข้าสถานศึกษา อาคารเรียน หอพัก พร้อมอุปกรณ์ เช่นเครื่องวัดอุณหภูมิแบบมือถือ

4) จัดสถานที่เพื่อเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล เช่น การเข้าแถว การเข้าคิว การจัดที่นั่งเรียน การจัดที่นั่งรับประทานอาหาร ตามมาตรการ เว้นระยะห่างทางกายภาพ (Physical Distancing)

5) ท้าสัญลักษณ์เพื่อเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล เช่น จุดตรวจวัดไข้ก่อนเข้าโรงเรียน แถวรับอาหารกลางวันจุดล้างมือ เป็นต้น

6) จัดตารางเหลื่อมเวลาพักรับประทานอาหารกลางวัน

7) สำหรับเด็กเล็กที่ยังต้องนอนกลางวัน หรือโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล ที่มีโรงนอน ให้รักษาระยะห่างระหว่างกันอย่างน้อย 1 เมตร โดยไม่เอา ศีรษะชนกันและแยกอุปกรณ์เครื่องใช้เป็นของส่วนตัว ไม่ใช้ร่วมกัน กรณีหากมีเด็กป่วยให้หยุดอยู่กับบ้าน

8) กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการป้องกันควบคุมโรคของสถานศึกษาเพื่อคอยติดต่อประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่เมื่อพบผู้ป่วยสงสัย

3. กิจกรรมการเฝ้าระวังและป้องกันโรคเมื่อเปิดการเรียนการสอน

1) ให้มีการตรวจสอบการลาป่วยของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน หากพบว่าผู้ป่วยมากผิดปกติให้รายงานเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ทราบ

2) ให้มีการคัดกรองไข้และอาการทางเดินหายใจของนักเรียน นักศึกษา ครู และเจ้าหน้าที่ บริเวณทางเข้าสถานศึกษาทุกวัน หากพบผู้ที่มีอาการป่วยให้หยุดเรียนหรือท้างาน และพาไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลทันที

3) หากพบว่ามีผู้ที่มีไข้จำนวนมากผิดปกติให้เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการดูแลการป้องกันควบคุมโรคของสถานศึกษา แจ้งไปยังหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่

4) ห้องพยาบาลให้มีการบันทึกรายชื่อและอาการของนักเรียนที่ป่วย

5) แจ้งผู้ปกครองที่บุตรหลานมีอาการเจ็บป่วย เช่น มีไข้ไอ จาม มีน้ำมูก เหนื่อยหอบ หรือกลับจากพื้นที่เสี่ยงและอยู่ในช่วงกักกัน ให้หยุดเรียน รวมทั้งขอความร่วมมือกรณีที่มีคนในครอบครัวป่วยด้วยโรค ติดเชื้อโควิด 19 หรือกลับจากพื้นที่เสี่ยงและอยู่ในช่วงกักกัน ให้ปฏิบัติตัว ตามค้าแนะนำของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอย่างเคร่งครัด

6) งดการจัดกิจกรรมรวมคน ทัศนศึกษา เช่น การยืนรวมกันหน้าเสาธง การจัดแข่งขันกีฬาสี การไปทัศนศึกษาดูงานที่ต้องรวมตัวและเคลื่อนย้ายคนจำนวนมาก การประชุมใหญ่ กิจกรรมรวมตัววันสำคัญต่างๆ

7) หากมีรถรับส่งนักเรียน ให้เจ้าหน้าที่สังเกตอาการนักเรียนก่อนอนุญาตให้ขึ้นรถ ให้นักเรียนสวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยทุกคนระหว่างนั่งในรถ เปิดประตู หน้าต่างรถเมื่อหยุดรับนักเรียนในแต่ละจุดเพื่อให้มีอากาศถ่ายเท และทำความสะอาดรถโดยเฉพาะที่ราวจับประตู ที่วางแขน และเบาะนั่งทุกวัน

8) พยายามเปิดประตูหน้าต่างของห้องเรียน เพื่อให้มีการถ่ายเทอากาศ งดการเรียนในห้องแอร์ที่ไม่จำเป็น

9) ตรวจตราผู้ประกอบอาหารของโรงเรียนให้ปฏิบัติตามสุขอนามัยในการประกอบอาหาร สวมหน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้า หมวกคลุมผม face shield ถุงมือ ขณะประกอบอาหารและเสิร์ฟอาหาร ทุกครั้ง เน้นเมนูที่ปรุงสุกร้อน มีฝาปิดหรือ counter shield กั้นที่วางอาหาร

4. การทำความสะอาด

1) ทำความสะอาดพื้น และพื้นผิวสัมผัสต่างๆ ทุกวัน อย่างน้อยวันละสองครั้ง โดยเฉพาะพื้นผิวที่หลายคนสัมผัส เช่น ราวบันได โต๊ะอาหาร อุปกรณ์กีฬา ที่จับประตูหน้าต่าง ของเล่น เครื่องช่วยสอน อุปกรณ์การเรียน เป็นต้น

2) ใช้น้ำยาฆ่าเชื้อ หรือน้ำยาซักผ้าขาวผสมในอัตราส่วน 1 ส่วน ต่อน้ำสะอาด 20 ส่วน สำหรับเช็ดพื้นผิว หรือแอลกอฮอล์70% สำหรับการเช็ด ฆ่าเชื้อโรคของอุปกรณ์ต่างๆ

3) ทำความสะอาดห้องสุขาด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ หรือน้ำยาซักผ้าขาวผสมในอัตราส่วน 1 ส่วน ต่อน้ำสะอาด 10 ส่วน อย่างน้อยวันละสองครั้ง

4) กำจัดขยะอย่างถูกวิธีทุกวัน โดยการผูกปากถุงให้มิดชิด เน้นย้ำให้นักการภารโรงที่เก็บขยะใส่หน้ากากอนามัย face shield และถุงมือยาว

5. กิจกรรมเมื่อพบผู้ป่วยยืนยัน

1) ปิดชั้นเรียนที่พบผู้ป่วย เพื่อแยกนักเรียน นักศึกษา

2) ทำความสะอาดสถานที่ที่ผู้ป่วยนั่งเรียนหรือใช้เป็นประจำ เช่น ห้องสุขา ที่รับประทานอาหาร

3) สำรวจคัดกรองนักเรียนและบุคลากรทุกคนบริเวณทางเข้าโรงเรียนอย่างเคร่งครัด หากพบอาการไข้หรืออาการทางเดินหายใจให้นำส่งโรงพยาบาล

4) ผู้สัมผัสกลุ่ม high risk เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะดำเนินการเก็บตัวอย่างทางเดินหายใจส่งตรวจหาเชื้อ และให้แยกตัวอยู่บ้านเป็นเวลา 14 วัน

5) ผู้สัมผัสกลุ่ม low risk ไม่ต้องเก็บตัวอย่าง แต่ให้แยกตัวอยู่ที่บ้าน และรายงานอาการ (self-report) ทุกวันหากพบว่ามีอาการเข้าเกณฑ์ PUI ให้ดำเนินการแบบผู้ป่วย PUI

6) ทีมสอบสวนโรคทำการติดตามผู้สัมผัสทุกวัน จนครบกำหนด

6. การแยกตัวอยู่บ้านของผู้สัมผัสไม่มีอาการ (High risk contact)

1) วัดไข้ทุกวัน หากพบว่าอุณหภูมิกายสูงกว่าหรือเท่ากับ 37.5 องศา หรือมีอาการไอ เจ็บคอ มีน้ำมูก ให้โทรรายงานครูผู้รับผิดชอบของสถานศึกษา เพื่อแจ้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

2) แยกของใช้ส่วนตัว เช่น ผ้าเช็ดหน้า ผ้าเช็ดตัว แก้วน้ำ จาน ช้อน ออกจากผู้อยู่ร่วมหลังคาเรือน

3) ทุกคนในบ้านให้ล้างมือบ่อยๆ โดยเฉพาะหลังเข้าห้องน้ำ หรือจับสิ่งของที่ใช้ร่วมกัน

4) ห้ามออกจากบ้าน

ด้วยขณะนี้ ยังไม่มีวัคซีนป้องกันโรคและไม่มียารักษาโรคโดยตรง จำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต้องเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคดังกล่าว ที่จะส่งผลกระทบอย่างมากต่อระบบการจัดการเรียนการสอนและสุขภาพของนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษา สิ่งสำคัญที่สุดในช่วงระยะเวลาต่อจากนี้ไป ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรของสถานศึกษา ต้องปรับตัวกับการใช้ชีวิตวิถีใหม่ “New Normal” เน้นการปฏิบัติภายใต้มาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 อย่างเคร่งครัด เพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยจากโรคโควิด 19 ส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพและปลอดภัยจากโรค การปลูกฝังความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในทุกด้าน มีหน้าที่พัฒนาเด็กวัยเรียนให้เติบโต

เป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพ สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ อย่างมีคุณภาพ เมื่อนักเรียนคนใดคนหนึ่ง เจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อ และมาเข้าเรียนในสถานศึกษา จึงมีโอกาสที่จะแพร่กระจายเชื้อโรคไปสู่นักเรียนคนอื่น ๆ ได้ จากการเล่น การใกล้ชิด และทำกิจกรรมร่วมกัน สถานศึกษาจึงเป็นสถานที่สำคัญมากต่อการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค

(ข้อมูล 12 พ.ค.2563) ที่มา : https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/index.php

จากรายงานสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประเทศไทยเมื่อ 12 พ.ค.2563 พบว่า ผู้ป่วยยืนยันติดเชื้อสะสม จำนวน 3,017 ราย เด็ก อายุ 0 - 9 ปี เป็นผู้ป่วยยืนยันติดเชื้อสะสม จำนวน 60 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.9 เป็นเด็กอายุ 10 - 19 ปี เป็น ผู้ป่วยยืนยันติดเชื้อสะสม จำนวน 115 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.8 โดยอายุ 10-12 ปี เป็นช่วงการศึกษาประถมศึกษาตอนปลาย อายุ 13 – 18 ปีเป็นระดับมัธยมศึกษา

โดยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีอายุ 13 – 18 ปี มีค่าร้อยละสูงกว่าระดับอายุอื่นๆ สำหรับวัยเรียน ซึ่งระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีพัฒนาการอยู่ในช่วงของวัยรุ่น ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญในการปรับตัว เริ่มที่จะมีความรับผิดชอบตนเอง มีการเจริญเติบโตของร่างกายไปอย่างรวดเร็ว เริ่มมีการแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างชัดเจน สมองของวัยรุ่นเจริญเกือบเท่าวัยผู้ใหญ่ตอนต้น มีพัฒนาการทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ สามารถเรียนรู้สิ่งที่เป็นเรื่องซับซ้อนนามธรรม สามารถคิดนามธรรมได้โดยไม่ต้องมีวัตถุเป็นสื่อ สามารถที่จะตั้งสมมุติฐานคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ไขปัญหาได้ มีความคิดแบบอุดมคติ วัยรุ่นมีความเข้าใจเรื่องค่านิยมและเลือกค่านิยมที่สอดคล้องกับตนเองมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เป็นวัยที่มีศักยภาพสูง ต้องการแสดงความเป็นตัวของตัวเอง ต้องการอิสระในการแสดงออก สามารถคิดนามธรรมโดยไม่ใช้วัตถุเป็นสื่อได้ สามารถคิดรวบยอด วิเคราะห์ ตีความหมาย ตั้งสมมติฐานเพื่อแสวงหาความเป็นจริง พัฒนาความคิดเชิงอุดมคติที่เข้มข้น มีพลังศักยภาพสูง ต้องการอิสระในการแสดงความคิดเห็น สิ่งแวดล้อม ที่เหมาะสมจะส่งเสริมสนับสนุนให้มีสติปัญญาที่ดีตามวัย ซึ่งพัฒนาการของวัยรุ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตก้าวต่อไปเพราะเป็นก้าวที่สำคัญของชีวิตที่มนุษย์เริ่มต้นสู่การเป็นตัวของตัวเอง พึ่งตนเอง เตรียมก้าวสู่โลกกว้างของการเรียนรู้และสร้างชีวิตใหม่และการเป็นหัวหน้าครอบครัวต่อไป ตามบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ต้องจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรม ประยุกต์ใช้ความรู้แก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม บทบาทด้านการจัดการสอนและให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพร่างกายของนักเรียนในการป้องกันโรค ต้องบูรณาการทุกรายวิชา ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้ความรู้เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการป้องกันโรคได้ โดยเฉพาะช่วงการแพร่ระบาด โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทุกฝ่ายต้อง

ร่วมมือกันให้นักเรียนมีความรู้ทุกช่องทาง ทั้งการเรียน Onsite-Onair-Online เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ถูกต้องและยั่งยืน

วิธีการสื่อสารให้ความรู้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

1. รับฟังข้อวิตกกังวลและตอบคำถามของนักเรียน

2. เน้นว่ามีหลายสิ่งที่เด็กสามารถทำได้เพื่อดูแลตนเองและผู้อื่นให้ปลอดภัย เช่น สอนเด็กให้รู้จักการรักษาระยะห่างทางสังคม โดยเฉพาะพฤติกรรมเพื่อสุขอนามัยที่ดี เช่น การไอหรือจามลงบนข้อพับแขน และ การล้างมือ ข้อควรปฏิบัติ 4 ประการ เพื่อป้องกันตนเองและครอบครัวจากการติดเชื้อ

2.1 ล้างมือบ่อย ๆ ด้วยน้ำและสบู่ หรือทำความสะอาดด้วยเจลล้างมือที่ผสมแอลกอฮอล์

วิธีการล้างมือที่ถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 1 ล้างมือให้เปียกด้วยน้ำที่ไหลจากก๊อก

ขั้นตอนที่ 2 ถูมือด้วยสบู่ในปริมาณที่มากเพียงพอ

ขั้นตอนที่ 3 ถูมือให้ทั่ว รวมทั้งหลังมือ ซอกนิ้ว และใต้เล็บ เป็นเวลาอย่างน้อย 20 วินาที

ขั้นตอนที่ 4 ล้างมือให้สะอาดด้วยน้ำที่ไหลจากก๊อก

ขั้นตอนที่ 5 เช็ดมือให้แห้งด้วยผ้าสะอาดหรือกระดาษที่ใช้แล้วทิ้ง

ล้างมือบ่อย ๆ โดยเฉพาะก่อนรับประทานอาหาร หลังสั่งน้ำมูก ไอ หรือจาม และเมื่อใช้ห้องน้ำ หากไม่มีสบู่และน้ำ ใช้เจลล้างมือที่มีปริมาณแอลกอฮอล์อย่างน้อย 70% ล้างมือด้วยน้ำและสบู่ทุกครั้งที่เห็นว่ามือสกปรกอย่างชัดเจน

2.2 ปิดปากและจมูกขณะไอหรือจาม โดยไอหรือจามลงใส่ข้อพับแขนด้านในหรือบนกระดาษทิชชู และทิ้งกระดาษที่ใช้แล้วลงในถังขยะที่มีฝาปิด และล้างมือให้สะอาด

2.3 หลีกเลี่ยงการสัมผัสใกล้ชิดกับผู้ที่มีอาการคล้ายหวัดหรือไข้หวัดใหญ่ไปพบแพทย์หากมีไข้ ไอ หรือรู้สึกหายใจลำบาก

2.4 การสวมหน้ากากอนามัยเพื่อปกป้องผู้สวมใส่ให้ปลอดภัยจากการสัมผัสละอองฝอย ของน้ำมูกน้ำลาย ซึ่งอาจมีเชื้อ และเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ป่วยที่สวมใส่แพร่เชื้อออกไป แต่ในขณะเดียวกันหาก ใส่หน้ากากอนามัยไม่ถูกวิธีก็อาจเป็นสาเหตุให้มีโอกาสเกิดการติดเชื้อมากขึ้น และไม่ป้องกันการแพร่เชื้อ เท่าที่ควรในกรณีที่ต้องสวมหน้ากากอนามัย นักเรียนควรสวมให้ถูกต้องเพื่อประสิทธิภาพในการใช้งาน และถอดทิ้งอย่างถูกวิธีเพื่อหลีกเลี่ยงการเพิ่มความเสี่ยงของการแพร่เชื้อไวรัส และล้างมือให้สะอาดหลังถอดหน้ากากทิ้งด้วย

วิธีการใส่หน้ากากอนามัย

ขั้นตอนที่ 1 ล้างมือให้สะอาดก่อนใส่

ขั้นตอนที่ 2 หันด้านสีเข้ม หรือมันวาวออกด้านนอก ให้ขอบที่มีลวดอยู่ด้านบนสันจมูก

ขั้นตอนที่ 3 คลี่รอยจีบออกคลุมทั้งจมูกจนถึงปลายคาง

ขั้นตอนที่ 4 คล้องสายกับใบหูหรือผูกให้แน่น

ขั้นตอนที่ 5 กดตรงขดลวด ให้พอดีกับสันจมูกจนมิดชิด

ขั้นตอนที่ 6 ห้ามนำมือไปจับบริเวณด้านนอกหน้ากาก เพราะอาจมีเชื้อโรคติดอยู่ ล้าง มือให้สะอาดหลังจาก ถอด/ทิ้ง หน้ากาก

ขั้นตอนที่ 7 ควรเปลี่ยนหน้ากากอนามัยทุกวัน และไม่ควรใช้อันเดิมเป็นเวลานานเพราะ จะกลายเป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค

3. ย้ำเตือนให้นักเรียนแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมเพื่อสุขอนามัยที่ดีกับคนในครอบครัว

4. ส่งเสริมให้นักเรียนเผชิญหน้าและป้องกันการตีตรา พูดคุยเกี่ยวกับปฏิกิริยาของผู้คนเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติที่พวกเขาอาจพบเจอ และอธิบายว่าปฏิกิริยาเหล่านั้นเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ฉุกเฉิน กระตุ้นให้พวกเขาสื่อสารความรู้สึกออกมา พร้อมทั้งชี้แจงว่าความกลัวและการตีตราเป็นสิ่งที่ทำให้สถานการณ์ซึ่งยากลำบากอยู่แล้วแย่ลง คำพูดของคนเรานั้นมีความสำคัญ และการใช้คำที่ส่งเสริมให้มีการเหมารวมแบบผิด ๆ ต่อไปจะยิ่งทำให้ผู้คนไม่ได้ป้องกันตัวเองอย่างที่ควรทำ

5.จัดตั้งหน่วยงานของนักเรียนเพื่อเผยแพร่ข้อมูลด้านสาธารณสุข

6.ผนวกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องของวิชาสุขศึกษาไว้ในวิชาอื่น ตัวอย่างเช่น วิชาวิทยาศาสตร์ อาจบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับเชื้อไวรัสต่าง ๆ การติดต่อของโรค และความสำคัญของการฉีดวัคซีน ส่วนวิชาสังคมศึกษา อาจเน้นเรื่องราวของโรคระบาดใหญ่ในประวัติศาสตร์ และวิวัฒนาการของนโยบายด้านสาธารณสุขและความปลอดภัย

7.สนับสนุนให้นักเรียนจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมสังคม เช่น จัดทำประกาศและโปสเตอร์ติดในโรงเรียน

8.บทเรียนเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเป็นนักคิดเชิงวิพากษ์ มีทักษะในการสื่อสารและเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าต่อสังคม และช่วยให้พวกนักเรียนพัฒนาความสามารถในการแยกแยะข้อมูลผิด ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

9. ควรรับประทานอาหารที่มีวิตามินสูง และมีแร่ธาตุที่ช่วยสร้างเสริมภูมิคุ้มกันร่างกาย เช่น ฝรั่ง มะขามป้อม เงาะ ผักคะน้า มะระขี้นก ปลา เนื้อสัตว์ ไข่ นม กะเพรา ย้ำกินร้อน ช้อนกลางส่วนตัว ล้างมือ ป้องกันโรคโควิด 19 สิ่งสำคัญคือการดูแลตนเองให้มีสุขภาพแข็งแรง ออกกำลังกาย พักผ่อนให้เพียงพอ กินอาหารถูกหลักโภชนาการทุกกลุ่มวัย แนะนำให้มีความหลากหลาย มีผักผลไม้ทุกมื้อ

พฤติกรรมสุขภาพ หมายถึง การปฏิบัติหรือการแสดงออกของบุคคลในการกระทำหรืองดเว้นการกระทำในสิ่งที่มีผลต่อสุขภาพของตนเอง ในรูปของความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งเรียกว่าพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ความรู้สึกนึกคิดเจตคติท่าทีความคิดเห็น ที่บุคคลมีต่อบุคคล สิ่งของ หรือเหตุการณ์ซึ่งเรียกว่า เจตพิสัย (Affective Domain) และในรูปของการกระทำ หรือการปฏิบัติของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งเรียกว่า ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) การแก้ไขปัญหาสาธารณสุข จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินงานสุขศึกษาเพราะการดำเนินงานสุขศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะทำให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ ทั้งในลักษณะของการปลูกฝัง การสร้างเสริม และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มเป้าหมายให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม ให้มากพอที่จะลดปัญหาสาธารณสุขได้

กระบวนการดำเนินงานสุขศึกษา เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการพัฒนาสาธารณสุข ซึ่งเป้าหมายของการดำเนินงานสุขศึกษาเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดขึ้น ดังนี้

1. การปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพ โดยจะต้องดำเนินการสุขศึกษาเพื่อให้ได้มา
ซึ่งพฤติกรรมที่ต้องการ ใน 2 ลักษณะคือ

1.1 การกระทำลักษณะที่เป็นผลดีต่อสุขภาพ

1.2 การไม่กระทำสิ่งที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพ

2. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ โดยจะต้องดำเนินการสุขศึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม ให้เป็นพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม ได้มาจาก 2 ลักษณะคือ

2.1 การกระทำในสิ่งที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพ

2.2 การไม่กระทำสิ่งที่เป็นผลดีต่อสุขภาพ

ดังภาพ

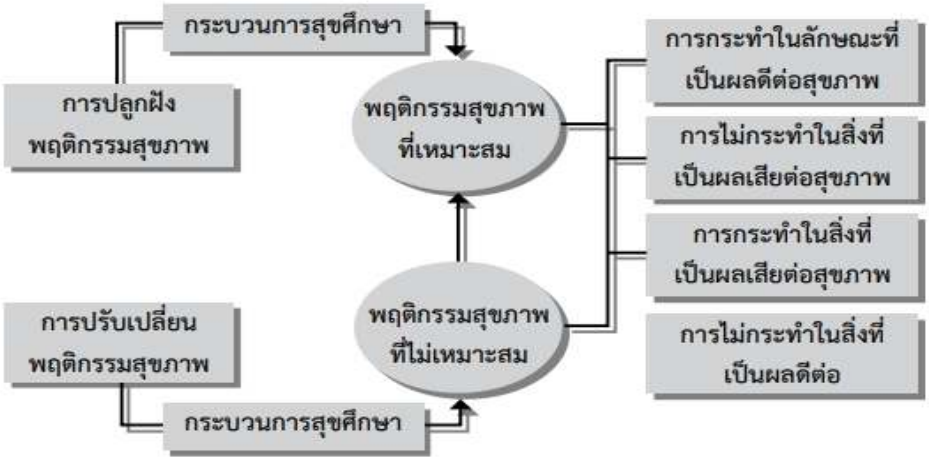

ที่มา : กองสุขศึกษา กระทรวงสาธารณสุข (2556 : 2)

เอมอัชฌา วัฒนบุรานนท์ (2559 : 47) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบบูรณาการ(Integrated Education) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ดีเพราะผสมผสานวิธีสอน เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มุ่งให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะ ประสบการณ์ที่ได้รับมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเป็นองค์รวม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันได้ ผู้สอนและผู้เรียนจะร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น เช่น กิจกรรมค่ายสุขภาพ กิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อม ฯลฯ จากที่กล่าวมานั้นแสดงให้เห็นว่าการสอนสุขศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเกี่ยวโยงกับทุกมิติของชีวิต ซึ่งทุกคนควรจะได้เรียนรู้เรื่องสุขภาพ เพื่อจะได้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีเจตคติ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสมรวมทั้งมีทักษะปฏิบัติด้านสุขภาพจนเป็นกิจนิสัย สอดคล้องกับ ชื่นจิตต์ ก๋อยสุวรรณ.(2549, 109) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนโรงเรียนสตรีวัดระฆัง พบว่า ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนโรงเรียนสตรีวัดระฆังนอกจากนี้เพนเดอร์ (Pender, 1996) เชื่อว่าพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพเป็นการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสุขภาพอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นนิสัยและแบบแผนดำเนินชีวิต ซึ่งสามารถบ่งบอกถึงความสามารถของบุคคลในการ คงไว้หรือยกระดับของภาวะสุขภาพ เพื่อความผาสุก และความสำเร็จในจุดมุ่งหมายที่สูงสุดในชีวิต การปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพยังเป็นเรื่องที่จำเป็นและจะต้องมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจน กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน เช่น การออกกำลังกาย การเลือกรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ และการผ่อนคลายความเครียด ซึ่งการจัดกิจกรรมหรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพนั้น มี จุดมุ่งหมายสำคัญที่การปรับเปลี่ยน พฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนให้ถูกต้อง เพื่อนำไปสู่สุขภาวะที่ดีซึ่งการ จะปรับเปลี่ยน พฤติกรรมสุขภาพนั้นมีเงื่อนไขต่างๆ หลายประการ ทั้งที่เป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก แต่ที่สำคัญคือกลุ่มเป้าหมายที่ จะต้องปรับพฤติกรรมนั้น จะต้องมีส่วนร่วมในการปรับพฤติกรรมด้วยตนเอง แนวทางของการจัดการเรียนรู้เพื่อปรับ เปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ร่วมกับการใช้สื่อต่าง ๆ และการบูรณาการวิธีการเรียนรู้และงานต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง เข้าด้วยกัน จึงจะทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ประสบความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนหรือปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพที่ พึงประสงค์ดังนั้นการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ต้องใช้กระบวนหรือ เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เทคนิคการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

สุขภาพ และเทคนิค การสื่อสารการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพจะช่วยให้การดำเนินงานปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สุขภาพ สามารถพัฒนาไปจนมีสภาพตามเงื่อนไขที่ต้องการ และมีคุณภาพ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การมีความรู้ด้านสุขภาพที่ดีจะส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องรวมทั้งจะทำให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนโดยเฉพาะช่วงวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากเป็นวัยที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ มีการปรับตัว เริ่มที่จะมีความรับผิดชอบตนเอง เพราะมีความพร้อมที่จะเตรียมตัวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ต่อไป และเนื่องจากความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคเป็นเสมือนกุญแจสู่ผลลัพธ์ของงานสุขศึกษา(Rootman., : 2002) หรือกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ซึ่ง ดอน นัทบีม (Nutbeam D.,:2000) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญว่า ควรมีการพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพ ให้เป็นดัชนีที่สามารถสะท้อนและใช้อธิบายความเปลี่ยนแปลงของผลลัพธ์ (Outcome) ทางสุขภาพที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานสุขศึกษา (health education) และกิจกรรมการสื่อสาร (communication activities) ทั้งนี้ เนื่องจากการดำเนินงานสุขศึกษาทำให้เกิดการพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยตรง การสื่อสารความรู้ด้านสุขภาพที่สอดคล้องกับข้อมูลความต้องการของนักเรียน ในช่วงระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ด้วยการจัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ เหมาะสมกับวัยของนักเรียน จะเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันการเกิดโรคได้อย่างดี

บรรณานุกรม

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2563). **แนวทางปฏิบัติด้านสาธารณสุข เพื่อการจัดการภาวะระบาดของโรคโควิด-19**. นนทบุรี : กระทรวงสาธารณสุข.

กรมควบคุมโรค. (2563). **โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)**. สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2563. จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/int_academy.php

กรมควบคุมโรค. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563. จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/index.php.

กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. (2556). **แนวทางการดำเนินงานปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ**. กรุงเทพฯ : กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ.

ชื่นจิตต์ ก๋อยสุวรรณ. (2549). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนโรงเรียนสตรีวัดระฆัง กรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มิ่งขวัญ ศิริโชติ. (2561). **การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตสาขาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.

ยูนิเซฟ. (2563). **covid-19**. สืบค้นเมื่อ 24 กรกฎาคม 2563. จาก https://www.unicef.org/thailand/th/coronavirus/how-teachers-can-talk-children-about-coronavirus-disease-covid-19

สุรเดช สำราญจิตต์. (2558). **พฤติกรรมสุขภาพทางสาธารณสุข**. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เอมอัชฌา วัฒนบุรานนท์. (2548). **การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนางานสุขภาพในโรงเรียน**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ตำราและเอกสารวิชาการ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2559). **การวิจัยพัฒนาโมเดลเลิฟเพื่อสร้างเสริมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ : ชุดโครงการวิจัยสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Nutbeam, D. (2000). Health Literacy as public health goal : a challenge for contemporary health education and communication strategies into health 21st century. Health Promotion International. 15(8) printed in Great Britain.

Pender, N.J.. (1996). Health Promotion in Nursing Practice. Connecticut : Appleton & Lange.

Rootman, I. (2002). Health Literacy and Health Promotion. Ontario Health Promotion E- Bulletin. http://www.ohpe.ca/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=175 [June 17 2010]

การกำกับและการปรับปรุงกลไกองค์กรเศรษฐกิจการประมงจังหวัดชายแดนใต้
Regulating and Improving the Mechanism for Fisheries Economic Organization in the Southern Border Provinces

ชินสัคค สุวรรณอัจฉริย*
Chinasak Suwan-achariya*
คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยทักษิณ*
Faculty of Economics and Business Administration*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ SWOT ระบุคุณสมบัติลักษณะ (จุดแข็งและจุดอ่อน) ของกลไกขององค์กรเศรษฐกิจการประมงในจังหวัดชายแดนใต้ ศึกษาการปรับปรุงกลไกขององค์กรและเศรษฐกิจการประมงในจังหวัดชายแดนใต้ด้านเศรษฐกิจให้มีความสมบูรณ์แบบ

วิธีการศึกษาใช้แบบสอบถาม ความคิดเห็นสถานประกอบการเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันที่จะมีผลประโยชน์ในการเข้าร่วมโครงการคลัสเตอร์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างสถานประกอบการประมงขนาดย่อมที่ประกอบด้วยเรือประมง แพปลา และอุตสาหกรรมการแปรรูป ของจังหวัดชายแดนใต้ 50 ราย รายการเก็บข้อมูลเดือนกรกฎาคม ปี 2561- กรกฎาคม ปี 2562

การประเมินค่าโดยผู้เชี่ยวชาญอุตสาหกรรมการประมง 10 ราย และเก็บข้อมูลการผลิตประจำวัน บัญชีรายรับรายจ่ายจำนวน36รายของจังหวัดชายแดนใต้การวิเคราะห์ทางการเงินดำเนินการตามหลักเกณฑ์เพื่อการวิเคราะห์สภาพทางการเงินของสถานประกอบการกิจการประมงรวมทั้งทบทวนวิเคราะห์ผลงานของนักวิชาการต่างประเทศเกี่ยวกับการพัฒนาและการทำงานของกลไกองค์กรเศรษฐกิจ ใช้วิธีการตรรกะเชิงนามธรรม และระเบียบวิธีการทำงานที่สำคัญในปัญหาการทำงานและการพัฒนาองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบของกลไกองค์กรเศรษฐกิจ ในขั้นตอนนี้ใช้วรรณกรรมทางวิชาการ เอกสารการเข้าร่วมการประชุมของกิจกรรมเจ้าภาพเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมการประมงชายแดนใต้ จดหมายบันทึกและการเข้าร่วมสังเกตปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบัน

ผลการศึกษา พบว่า กลไกขององค์กรเศรษฐกิจการประมงของจังหวัดชายแดนใต้มีข้อบกพร่องทุกระดับเนื่องจาก ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจของประสิทธิผลของกลไกองค์กรเศรษฐกิจไม่สอดคล้องกับค่าปกติที่ยอมรับได้บ่งชี้ถึงการล้มละลายทางการเงินของสถานประกอบการโดยมีการขาดดุลเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจการพึ่งพาทางการเงินจากแหล่งเงินทุนภายนอกและการไม่สามารถปฏิบัติตามภาระผูกพันได้อย่างมั่นคง อีกทั้งไม่สามารถขยายปริมาณการผลิตที่เพิ่มขึ้นและรับรองความเป็นอิสระด้านวัตถุดิบสำหรับอาหารทะเลแปรรูปของภูมิภาคสำหรับการเติบโตที่มีประสิทธิภาพของอุตสาหกรรม การปรับปรุงกลไกองค์กรเศรษฐกิจอุตสาหกรรมการประมงชายแดนใต้ค้นพบว่ามีการกระทำร่วมกันระหว่างการกำกับโดยรัฐและการกำกับโดยตนเองในตลาดของเจ้าภาพเศรษฐกิจด้วยการใช้คันเร่งและการกระตุ้นต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจผ่านกฎหมายเครื่องมือและวิธีการใหม่ด้านเศรษฐกิจ บทบาทของการกำกับโดยรัฐจึงถือเป็นเสมือนองค์ประกอบคุณภาพของกลไกองค์กรเศรษฐกิจการประมงที่แก้ปัญหาข้อบกพร่องการทำงานของกลไกองค์กรเศรษฐกิจที่ส่งอิทธิพลอย่างมากต่อขอบเขตการจัดการกิจการประมงไม่ว่าจะเป็นด้านกฎหมาย ทรัพยากรการเงินสินเชื่อเครดิต ทรัพยากรการประกันภัย การกำกับราคา งบประมาณและอื่นๆ ประกันกระบวนการผลิตซ้ำของสังคมให้มีความต่อเนื่องและความสัมพันธ์ทางสังคมของเจ้าภาพเศรษฐกิจทุกระดับ

Received: 2019-11-26: Revised: 2019-12-20: Accepted: 2019-12-24

คำสำคัญ: กลไกองค์กรเศรษฐกิจ, ค่าสัมประสิทธิ์ความมั่นคงทางการเงิน, คันเร่งทางเศรษฐกิจ ,อุตสาหกรรมการประมงจังหวัดชายแดนใต้

Abstract

1.1 This article was aimed to analyze the **strengths, weaknesses, opportunities and threats** analysis (SWOT) and identify strengths and weaknesses in the mechanisms of the fisheries economic organization in the southern border provinces, and to examine how organizational mechanism and the fisheries economy in the southern border provinces has been improved completely

1.2 Methodologically, the questionnaires were used, enquiring the establishments' opinion about cooperation that will gain benefits from the participation in the cluster project, The sample included small scaled fishery establishments; consisting of fishing boats, fish rafts, and processing fishery industries in the southern border provinces 140 fishery operators. Data collection was conducted during july 2018 – July 2019

1.3 Estimated by ten fishery industry experts. Daily production data were collected, including 36 revenue accounts from the southern border provinces. Financial analysis was performed under the criteria for financial analysis implemented by the fishery establishments and international research literature review regarding the development and performance of organizational economic mechanism, using the logical abstraction methods and working methods with respect to work problems and the development of individual components of organizational mechanism and economic mechanism, using in the academic literature was adopted, host economy's meeting documents of the southern border fishery industry, records and observatory participation in current problems.

1.4 The results demonstrated that the fishery economic organization mechanism in the southern border provinces was defective at all levels due to the economic efficiency indicators for the economic organization mechanism were found inconsistent with the acceptable values, indicating the financial bankruptcy of the establishments; deficient working capital in business activities, financial dependency from external fund sources, a default of complying with obligations stably, failure to expand the productivity, and the guaranteeing of the independence of the raw materials for local processed seafood for industrial growth performance. In addition, regarding the improvement of economic mechanism in the southern border fishery industry, the interaction between government regulation and self-regulation in the host economy market was found; that is, it introduces the acceleration and stimulation to business environment through legislation, innovative economical tools and methods, a regulatory role by the government was perceived as an component for quality fishery economic organization mechanism to solve the deficiency in the economic organization mechanism, which might have a great influence on the scope of fishery management in term of legal, financial resources, loans, credits, resources,

insurance, pricing, budgets , and guaranteeing the continuity of the reproduction process, and ensuring of social relations of the host economy at all levels.

Keywords: Organizational-economic mechanism; Financial Stability Coefficient; Economic Accelerator; fisheries industry in the southern border provinces

บทนำ

สถานการณ์สงครามการค้าที่ตึงเครียด ค่าเงินบาทที่แข็งตัวและการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศที่มีราคาถูกกว่าไม่สามารถประกันการผลิตซ้ำให้เกิดการขยายตัวของภาคการผลิตการประมงในวันนี้ได้ เพื่อแก้ปัญหาการขยายการเติบโตของภาคการผลิตให้เกิดประสิทธิภาพทางการเงินและเศรษฐกิจแก่สถานประกอบการจำเป็นต้องสร้างเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการประกันความมั่นใจในการลงทุนต้องมีกลไกองค์กรเศรษฐกิจที่เหมาะสมของการพัฒนาที่สามารถผลิตซ้ำทางสังคมได้อย่างต่อเนื่องของอุตสาหกรรมในภูมิภาคจังหวัดชายแดนใต้ ความหมายของกลไกถูกตีความโดยนักวิชาการในฐานะระบบที่กำหนดลำดับของกิจกรรมประเภทใด ๆ ในความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจ ถือได้ว่าเป็นระบบที่กำหนดการทำงานของเจ้าภาพเศรษฐกิจ พื้นฐานแนวคิดของกลไกทางเศรษฐกิจเป็นคาติกอรี่ทางเศรษฐศาสตร์ที่มีความซับซ้อนในการจัดองค์ประกอบและเนื้อหาตามความคิดของ Gritsenko (1997:7-8)กลไกทางเศรษฐกิจคือการรวมกันของวิธีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (เศรษฐกิจ องค์กร กฎหมาย สังคม) ที่มีผลต่อการผลิตการจัดจำหน่าย การแบ่งปัน การแลกเปลี่ยนและการบริโภคสินค้าและการบริการเป็นขอบเขตสำหรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

จากตรงนี้เห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึงกันของแนวคิดของเศรษฐกิจและการจัดการ แต่หากใช้พื้นฐานขององค์ความรู้จะเห็นได้ว่าการจัดการนั้นเกิดขึ้นมาจากมีเจ้าภาพในการจัดการให้มีเหตุผลต่อวัตถุที่เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและมีเป้าหมายอย่างชัดเจนที่รักษาหรือสกัดยับยั้งลดแรงกระแทกจากเงื่อนไขภายในและภายนอกเพื่อให้การกระทำสามารถควบคุมต่อวัตถุได้ ดังนั้นการจัดการจึงให้ความหมายเป็นกระบวนการของการยอมรับการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ รวมถึงหน้าที่ขององค์กรการผลิตและการตัดสินใจ (การวางแผน) และหน้าที่การตัดสินใจ (วิธีการของการกระตุ้น) และแรงจูงใจทางสังคม การจัดการถือว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งจากเครื่องมือหลัก การจัดการกลไกเศรษฐกิจกับกลไกทางเศรษฐกิจจึงมีความต่างกัน การจัดการกลไกทางเศรษฐกิจเป็นแค่ส่วนหนึ่งของกลไกเศรษฐกิจโดยเชื่อมโยงเชิงโครงสร้างของกลไกทางเศรษฐกิจ ครอบคลุมถึงคันเร่งเศรษฐกิจโดยอาศัยให้รัฐทำหน้าที่ส่งอิทธิพลต่อสถานประกอบการ กลุ่มแรงงานและคนงาน การจัดการกลไกองค์กรเศรษฐกิจในมุมมองของนักวิชาการปัจจุบันได้ตีความเป็นผลรวมของความสัมพันธ์ร่วมกันของคันเร่งเศรษฐกิจและวิธีการที่ส่งผลต่อการผลิต การแลกเปลี่ยนการกระจายและการบริโภคผลผลิต Mazloev (2005:40) ดังนั้นกลไกขององค์กรเศรษฐกิจในการจัดการจึงเป็นพื้นฐานของกลไกทางเศรษฐกิจ

กลไกองค์กรเศรษฐกิจครอบคลุมกลไกทางเศรษฐกิจที่หลากหลายองค์ประกอบที่เชื่อมโยงถึงกันสิบสองอย่างของกลไกองค์กรและเศรษฐกิจ“ ระบบการวางแผน, การคำนวณเชิงพาณิชย์, รูปแบบขององค์กรการผลิตและแรงงาน, การกำหนดราคา, ระบบภาษี, การเงินและการให้กู้ยืม, ระบบแรงจูงใจ, ความสัมพันธ์กับซัพพลายเออร์และผู้บริโภค สิทธิและความรับผิดชอบของเขาทัศนคติของการผลิตและบุคลากรการจัดการต่อวิธีการผลิตและผลลัพธ์สุดท้าย”Semin (2000:37)สิ่งที่น่าสนใจเป็นพิเศษคือการบ่งชี้เป้าหมายของกลไกองค์กรเศรษฐกิจขอบเขตของกลไกองค์กรเศรษฐกิจคือชุดของเครื่องมือการผลิตและแรงงานที่มีอยู่ มีอิทธิพลอย่างมากต่อกระบวนการสร้างโครงสร้างองค์กรเครื่องมือการผลิตและทรัพยากรแรงงาน ยิ่งกว่านั้นตำแหน่งที่สำคัญตรงนี้เป็น

ทรัพยากรแรงงาน เนื่องจากหากขาดการมีส่วนร่วมของทรัพยากรแรงงานในเครื่องมือการผลิต ไม่สามารถมีอิทธิพลต่อกระบวนการผลิตซ้ำและทำให้กลไกนี้ทำงานสมบูรณ์แบบได้ ในขณะที่แรงงานพึ่งพาเครื่องมือการผลิตเท่านั้น ดังนั้นโครงสร้างองค์กรของสถานประกอบการทำหน้าที่เป็นเนื้อหนึ่งเดียวกันของเครื่องมือการผลิตและแรงงาน การก่อตัวของโครงสร้างและการประสานงานของเครื่องมือการผลิตและแรงงานนั้นประกันด้วยการผสมผสานระหว่างมาตรการขององค์กรและเศรษฐกิจ รูปแบบและวิธีการจัดการที่ใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง Mukhametgaliev (2000:14) หากเราพิจารณาการจัดการกลไกองค์กรเศรษฐกิจเป็นระบบคือมีคันเร่ง มาตรการและวิธีการที่มีอิทธิพลต่อการผลิตและกิจกรรมทางการเงินของเจ้าภาพเศรษฐกิจที่ปรับให้เข้ากับสภาพการทำงานของเจ้าภาพเศรษฐกิจ การพิจารณากลไกองค์กรเศรษฐกิจสำหรับการทำงานขององค์กรปกติมีสองระดับเศรษฐกิจมหภาคและจุลภาค องค์ประกอบทางเศรษฐกิจมหภาคเกิดขึ้นภายใต้อิทธิพลของรัฐและกำหนดเงื่อนไขทางเศรษฐกิจที่เป็นขอบเขต กลไกองค์กรเศรษฐกิจ ของการพัฒนาการประมงเข้าใจว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ของความสัมพันธ์ของภาคการผลิตที่ขึ้นอยู่กับอำนาจทางเศรษฐกิจ การบริหารและรูปแบบที่มีประสิทธิภาพขององค์กรของการผลิตทางสังคม หน้าที่หลักของกลไกองค์กรเศรษฐกิจคือการจัดการรวมถึงการสร้างเงื่อนไขทางเศรษฐกิจให้คล่องตัวเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ประกันความสามารถในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ เพิ่มผลประโยชน์แก่คนงานและกลุ่มในตัวบ่งชี้เศรษฐกิจที่สูง ประสิทธิภาพของสถานประกอบการรับรองคุณภาพการเปลี่ยนแปลงของวัสดุและฐานทางเทคนิคซึ่งเป็นความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงการจัดการกลไกองค์กรและเศรษฐกิจการประมงในภูมิภาคหากต้องการให้กระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและสร้างหลักประกันที่มั่นใจแก่ผู้ผลิตและผู้ใช้แรงงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์SWOT ระบุคุณสมบัติลักษณะ (จุดแข็งและจุดอ่อน) ของกลไกขององค์กรเศรษฐกิจการประมงในจังหวัดชายแดนใต้
2. ศึกษาการปรับปรุงกลไกขององค์กรและเศรษฐกิจการประมงในจังหวัดชายแดนใต้ด้านเศรษฐกิจให้มีความสมบูรณ์แบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษาใช้แบบสอบถามวิสาหกิจขนาดย่อมอุตสาหกรรมการประมงของจังหวัดชายแดนใต้จำนวน 50ราย การประเมินค่าโดยผู้เชี่ยวชาญอุตสาหกรรมการประมง10รายในการจัดทำ SWOT วิเคราะห์กลไกองค์กรเศรษฐกิจการประมงปัจจัยโอกาสและอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถทำงานได้อย่างคล่องตัวพื้นฐานระเบียบวิธีของการศึกษาคือการทบทวนวิเคราะห์ผลงานของนักวิชาการต่างประเทศเกี่ยวกับการพัฒนาและการทำงานของกลไกองค์กรเศรษฐกิจและระเบียบ ใช้วิธีการตรรกะเชิงนามธรรม การพัฒนาองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบของกลไกองค์กรเศรษฐกิจและขอบเขตการจัดการในแต่ละระดับที่มีความสัมพันธ์กัน ศึกษาผ่านเอกสารการของหน่วยงานกลุ่มธุรกิจและสมาคมธุรกิจอย่างสมาคมประมงจังหวัดสหกรณ์การประมง ของจังหวัดชายแดนใต้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และสิทธิในการจัดตั้งและเอกสารการเข้าร่วมแก้ประชุมแก้ปัญหาการประมงร่วมกับภาครัฐ การพัฒนาตัวแบบอุตสาหกรรมการประมงจังหวัดชายแดนใต้ในขั้นตอนนี้ใช้ตัวแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมการประมงของ ชินสัคค สุวรรณอัจฉริย และคณะ (2562:79) การเสนอตัวแบบมีสามระดับในส่วนของระดับเจ้าภาพเศรษฐกิจ (ส่วนกลางส่วนภูมิภาคและสถานประกอบการ) และขอบเขตของการจัดการแนวทางกระบวนการในการก่อตัวของกลไกองค์กรเศรษฐกิจโครงสร้างของการจัดตั้งกลไกองค์กร เศรษฐกิจ

สำหรับการทำงานร่วมกันของกิจการประมงโดยค้นหาจุดปัญหาและผลประโยชน์ของธุรกิจการประมงรายย่อย การประเมินผลลัพธ์ของตัวชี้วัดการทำงานกลไกองค์กรเศรษฐกิจการประมงใช้ข้อมูลวิสาหกิจการประมง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2558-ไตรมาสที่2ปี 2562โดยใช้วิธีการสอบถามและเอกสารทางการเงินของวิสาหกิจขนาดย่อมและการเก็บข้อมูลการผลิตประจำวันจำนวน36รายของจังหวัดชายแดนใต้การวิเคราะห์ทางการเงินดำเนินการตามหลักเกณฑ์วิธีการสำหรับการวิเคราะห์สภาพทางการเงินของสถานประกอบการกิจการประมง Mnatsakanyan, Korneva (2015:25)

สรุปผลการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์SWOT ระบุลักษณะ ของ กลไกขององค์กรและเศรษฐกิจการประมงในจังหวัดชายแดนใต้

ตารางที่1.การวิเคราะห์ SWOT ระบุคุณลักษณะของกลไกขององค์กรเศรษฐกิจการประมงในจังหวัดชายแดนใต้

พลัง	ความอ่อนแอ
1 การสนับสนุนโดยรัฐในการแปรรูปแนวลึกเพื่อทดแทนการนำเข้าและแก้ไขปัญหาราคาสินค้า 2 ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และการเข้าถึงพื้นที่ที่มีพื้นที่สำรองขนาดใหญ่ทรัพยากรสัตว์น้ำ 3 ความสามารถการแข่งขันผลิตภัณฑ์ 4.ทรัพยากรทางวิชาการที่มีศักยภาพสูงเพื่อการพัฒนา 5. ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นของผู้นำและประชากรจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมตลาดเพื่อประกันให้ความอยู่รอดและการพัฒนาอุตสาหกรรมการประมงที่เชื่อมโยงของจังหวัดชายแดนใต้ 6.บุคลากรที่ผ่านการรับรองด้วยประสบการณ์หลายปีในประมง 7.การเติบโตทั่วโลกอย่างยั่งยืนและอุปสงค์ในประเทศสำหรับผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำความเป็นไปได้ของการเพิ่มราคา	1 การกระจายการผลิตเชิงพื้นที่การแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำระดับต่ำ 2.การใช้งบประมาณที่ไม่มีประสิทธิภาพและขาดการกำหนดกลยุทธ์จุดเติบโตของภาคการประมง ค่าเสื่อมราคาและความล้าหลังและด้อยพัฒนาของโครงสร้างพื้นฐานรวมถึงโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินและไม่สามารถแก้ปัญหาขนาดใหญ่และรวดเร็วได้สำหรับการระดมทุนอุปกรณ์ใหม่ของกองเรือ 3 .การพึ่งพาสูงกับธรรมชาติ สภาพภูมิอากาศ 4 .ขาดแคลนแรงงานและการเสื่อมสภาพของวัฒนธรรมทางเทคโนโลยีของการประมงเกี่ยวข้องกับการยับยั้งกระบวนการเทคโนโลยีการผลิตที่เข้มข้นและการไหลออกของแรงงานที่มีทักษะในโครงสร้างอุตสาหกรรมเนื่องจากขาดแรงจูงใจในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ 5 ค่าเสื่อมราคาของวัสดุและฐานทางเทคโนโลยี 6.ขาดวิธีการอย่างเป็นระบบเพื่อแก้ปัญหาอุตสาหกรรมที่สำคัญและความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนโดยการพัฒนาของแต่ละบุคคลมักจะเป็นโครงการที่ไม่มีการจัดลำดับความสำคัญความพยายามในการกระจายซ้ำ ของทรัพยากร 7.การระดมทุนทางวิชาการที่อ่อนแอสำหรับการวิจัยทรัพยากรสัตว์น้ำและเทคโนโลยีการแข่งขัน สินทรัพย์ถาวรของกองทัพเรือและเทคโนโลยีที่มีความสามารถในการแข่งขันกองทุนเรือพื้นฐานและโครงสร้างพื้นฐานอุตสาหกรรมการประมง 8.การพัฒนาที่อ่อนแอของเครือข่ายการตลาด 9.ขาดความสมเหตุสมผลขององค์กรของการประกันภัยที่จะ

	พิจารณาจากความสามารถในการชดเชยผลกระทบด้านลบของปัจจัยภายนอกและภายในของความเสี่ยงโดยรวมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาเศรษฐกิจของกิจการประมง ปัจจัยภายนอกหลักรวมถึงความไม่แน่นอนของวัตถุดิบ, การขาดข้อบังคับทางกฎหมาย,ความตกต่ำของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ความผันผวนของกำลังซื้อของผู้บริโภค ปัจจัยภายในคือขาดทรัพยากรศักยภาพการผลิตที่อ่อนแอศักยภาพการลงทุนสัดส่วนของการขาดทุนสูง
โอกาส	การคุกคาม
1.เพิ่มการสนับสนุนจากรัฐบาลโดยการเพิ่มระยะเวลาวันทำประมงตามปริมาณสัตว์น้ำที่เพิ่มขึ้นหรือใช้ระบบโควต้าของแรงงานหมู่คณะ(สหกรณ์) 2 กองทุนประมงเพื่อความยั่งยืนเพิ่มประสิทธิภาพการทำประมง 3.การกรอกข้อมูลLock bookข้อมูลแรงงานประมง คนเดินเรือต่างๆระบบการติดตามเรือและเรือขนถ่ายสัตว์หรือเรือเก็บรักษาสัตว์น้ำเท่าที่จำเป็นและควบคุมได้ 4.นโยบายการทดแทนการนำเข้าควรมีความชัดเจนมีมาตรฐานเดียวกันและมุ่งไปสู่การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของคลัสเตอร์อุตสาหกรรมการประมง 5.การสร้างรูปแบบการบูรณาการความร่วมมือกันระหว่างสถานประกอบภายใต้บริษัทการจัดการตามกลยุทธ์การพัฒนาคลัสเตอร์ 6. การพัฒนาโดยการใช้แพลตฟอร์มรับรองคุณภาพสินค้าแบบอีเลคโทรนิกส์ 7.การสร้างแบรนด์และโปรโมชั่นผลิตภัณฑ์ปลาในประเทศและตลาดโลก 8.การนำกลยุทธ์การแบ่งแยกแรงงานและการเพิ่มประสิทธิภาพของการแบ่งแยกแรงงานบนพื้นฐานของความมั่นคงทางการเงินอุตสาหกรรมการประมงที่เชื่อมโยงกัน	1ภาครัฐไม่ให้การสนับสนุนกิจกรรมการจ้างแรงงานประมงโดยสถานประกอบการทำให้ไม่สามารถประกันการใช้แรงงานการผลิตได้ตามเวลาและกฎหมายไม่ได้สอดคล้องกับวิถีการผลิตของชาวประมง 2 ความต้องการผลิตภัณฑ์ลดลงโดยไม่มีความเคร่งครัดในการตรวจสินค้านำเข้าจากต่างประเทศถึงความปลอดภัย การใช้แรงงานที่ถูกกฎหมายและขาดการย้อนสอบแหล่งที่มาของวัตถุดิบ 3 การผูกขาดการซื้อน้อยรายและราคาทรัพยากรขาดการแสวงหาทางเลือกแก่ผู้ผลิตรายย่อย 4 เพิ่มภาระต้นทุนธุรกรรมในการดำเนินกิจกรรมการประมงโดยมุ่งเน้นการจับผิดทางเอกสาร 5.การลดความสามารถในการแข่งขันประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและการดึงดูดลงทุนอุตสาหกรรมการประมงเนื่องจากทางเทคนิคและเทคโนโลยีล้าหลังสินทรัพย์ถาวรของอุตสาหกรรมราคาเพิ่มขึ้น ราคาเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่นและทรัพยากรประเภทอื่นๆ 6.การเติบโตของการขาดแคลนแนวทางนวัตกรรมต่อการแก้ปัญหาการพัฒนาอุตสาหกรรมการประมง 7.การเปลี่ยนสภาพแวดล้อมการลงทุนส่งผลต่อนโยบายการเข้าถึงเครดิตทางการเงิน 8 .การเกิดขึ้นของคู่แข่งที่แข็งแกร่งในตลาดภายในประเทศ

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์ความมั่นคงทางการเงินของผู้ประกอบการประมง

ตัวชี้วัด	ผลทางปฏิบัติ		เกณฑ์ที่ยอมรับได้	คุณลักษณะ
	2561	2562		
สัมประสิทธิ์กำไร(กำไรของสถานประกอบการ)	-0.16	-0.18	>0.2	ตัวชี้วัดสะท้อนให้เห็นถึงระดับของประสิทธิภาพของสถานประกอบการและประเมินผลกำไรของสถานประกอบการหากมีผลลัพธ์ที่ดีก็ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
สัมประสิทธิ์การประกันทรัพยากรของตนเอง	-0.04	-0.04	>0.1	ตัวบ่งชี้ที่น้อยกว่าค่าปกติเป็นสัญญาณของการล้มละลาย
สัมประสิทธิ์สภาพคล่อง	0.28	0.26	>2	1.1 ความสามารถของ บริษัท ในการชำระหนี้สินหมุนเวียน (ระยะสั้น) ด้วยค่าใช้จ่ายของสินทรัพย์หมุนเวียนเท่านั้น เป็นตัวบ่งชี้สภาพคล่องต่อการจัดการของสถานประกอบการและและความสนใจหน่วยงานภายนอกสำหรับการลงทุน
สัมประสิทธิ์ความเข้มข้นของการหมุนเวียนของเงินทุน	0.69	0.53	>2.5	ตัวบ่งชี้ที่บ่งบอกรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่อเงินทุนบาทถ้าค่าน้อยกว่าค่าปกติเป็นสัญญาณความอ่อนแอของการหมุนเวียนเงินทุน
สัมประสิทธิ์การจัดการ (ประสิทธิภาพการจัดการของสถานประกอบการ)	-0.05	-0.08	>0.9	เป็นอัตราส่วนรายได้จากการขายต่อหนี้สินหมุนเวียนของสถานประกอบการแสดงถึงการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม

ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจของประสิทธิผลของกลไกองค์กรเศรษฐกิจสามารถใช้เป็นค่าสัมประสิทธิ์ที่แสดงในตารางที่ 2 ซึ่งไม่สอดคล้องกับค่าปกติที่ยอมรับได้ ความจริงข้อนี้บ่งชี้ถึงการล้มละลายทางการเงินของเจ้าภาพเศรษฐกิจในภูมิภาคจังหวัดชายแดนใต้โดยมีการขาดดุลเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจการพึ่งพาทางการเงินจากแหล่งเงินทุนภายนอก 2.การปรับปรุงกลไกขององค์กรเศรษฐกิจในจังหวัดชายแดนใต้ด้านเศรษฐกิจให้มีความสมบูรณ์แบบโดยรัฐกลไกองค์กรเศรษฐกิจสำหรับการจัดการคลัสเตอร์อุตสาหกรรมการประมงในจังหวัดชายแดนใต้มีเป้าหมายเพื่อการจัดการเชื่อมโยงระหว่างโครงสร้างและหน้าที่การจัดการที่ทำให้การจัดการมีประสิทธิภาพของคลัสเตอร์อุตสาหกรรมการประมงทั้งหมดโดยรวม

ตารางที่3การปรับปรุงกลไกการจัดการองค์กรและเศรษฐกิจให้สมบูรณ์แบบด้านเศรษฐกิจ

แนวทาง	มาตรการ
เครดิตสินเชื่อ	สร้างการประกันให้เข้าถึงผลิตภัณฑ์เครดิตอย่างเท่าเทียมกันสำหรับสถานประกอบการทุกหมวดหมู่ของผู้ผลิตการประมง ภายใต้การรับประกันของรัฐ พัฒนาระบบหลักประกันสำหรับสินเชื่อระยะสั้น เป้าหมายการปล่อยสินเชื่อภายใต้การค้ำประกันสถานะของการก่อสร้างการฟื้นฟูและซ่อมแซมเรือ สถานประกอบการสำหรับการแปรรูปรวมทั้งการก่อตัวของเงินทุนหมุนเวียนในเงื่อนไขของการผลิตตามฤดูกาล
การจัดเก็บภาษี	การขยายระบบสิทธิประโยชน์ทางภาษีโดยการให้ลดหย่อนภาษีสำหรับสถานประกอบการที่อ่อนแอทางเศรษฐกิจในช่วงเวลาของการบรรลุความมั่นคงทางการเงินแนะนำพิเศษ ระบบภาษี สำหรับสถานประกอบการเข้าสู่กระบวนการนวัตกรรมและกิจกรรมการลงทุน
การสนับสนุนด้าน งบประมาณ	หน่วยงานระดับภูมิภาคจังหวัดชายแดนใต้สามารถแจกจ่ายเงินทุนบางส่วนที่ได้รับจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์สำหรับการสนับสนุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหากเกิดจากความต้องการของคลัสเตอร์อุตสาหกรรมการประมงและได้รับการจัดตั้งได้ยืนยันแล้วจากภาครัฐส่วนกลาง เงินอุดหนุนจากรัฐจะถูกใช้เป็นหลักในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานซึ่งสมาชิกคลัสเตอร์ทั้งหมดจะใช้ ทรัพยากรทางการเงินที่รัฐจัดสรรเพื่อสนับสนุนโครงการที่เฉพาะเจาะจงที่ถูกระบุจากคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์
การกำกับราคา	พัฒนาการระบบประกันรายได้สำหรับการขยายผลิตซ้ำโดยปรับเปลี่ยนกฎหมายการจ่ายค่าแรงตามระยะเวลาหรือการจัดตั้งรูปแบบใหม่ของการร่วมมือกันอย่างสหกรณ์หรือการแบ่งแยกแรงงานในคลัสเตอร์อุตสาหกรรม นอกจากนั้นการก่อตัวแนวคิดทางเลือกของราคาภายใต้การสนับสนุนการแปรรูปแนวลึกของรัฐเพื่อเพิ่มมูลค่าการผลิต(การลงทุนร่วมกันกับภาครัฐ)ภายใต้การใช้มาตรฐานสุขอนามัย ความปลอดภัยของสินค้าและการผลิตปราศจากการใช้แรงงานผิดกฎหมายจากสินค้าต่างประเทศ
กลไกองค์กรเศรษฐกิจในการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำ	1.กรอบการกำกับดูแล กำหนดเงื่อนไขสำหรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (พรบ "เกี่ยวกับการประมง"โปรแกรมของรัฐและการกระทำเชิงบรรทัดฐานอื่น ๆ จรรยาบรรณสำหรับการประมงที่รับผิดชอบ) 2. เครื่องมือทางเศรษฐกิจ -วิธีการทางอ้อมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการจัดการ (ภาษี การลงทุน การชำระค่าเช่า ราคา กำไร การให้สินเชื่อการอุดหนุน) 3. เครื่องมือการจัดการองค์กร - เครื่องมือที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการยอมรับการตัดสินใจด้านการจัดการ (โครงสร้างองค์กรของอุตสาหกรรมการประมง)
การประกันภัย	การกระตุ้นการประกันผ่านการสนับสนุนอย่างแข็งขันในหมู่หัวหน้าหน่วยงานธุรกิจโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแนะนำการประกันโดยรัฐในกรณีที่เกิดเหตุสุดวิสัยภายใต้สถานการณ์ การผลิตทางการประมงผลิตภัณฑ์ (ภูมิอากาศ ภัยธรรมชาติ การล่มหรือสูญเสียเรือประมงและอื่นๆ) การพัฒนาระบบการประเมินความเสียหาย

การอุดหนุน	อุดหนุนการชำระค่าเช่า สำหรับการชดเชยค่าใช้จ่ายสำหรับการชำระเงินงวดแรก (ล่วงหน้า) ภายใต้สัญญาเช่าอุดหนุนสำหรับการชำระคืนดอกเบี้ยจากเงินให้สินเชื่อเพื่อการลงทุน โควตาการลงทุน เงินอุดหนุนสำหรับการซื้อการก่อสร้างและความทันสมัย

ข้อบกพร่องที่ระบุของกลไกองค์กรเศรษฐกิจควรได้รับการกำกับใหม่ทุกระดับโดยการแนะนำองค์ประกอบใหม่และการปรับเปลี่ยนที่มีความสำคัญ รวมถึง กฎระเบียบของรัฐด้านการกำหนดราคา การเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรงบประมาณการลดภาระภาษี การเพิ่มความพร้อมของเครดิต ทรัพยากร การประยุกต์ใช้งานวิจัยที่สร้างผลความสำเร็จของวิชาการในการผลิต การเพิ่มแรงดึงดูดของแรงงานในการประมง

อภิปรายผล

1. วิเคราะห์SWOT ระบุคุณลักษณะของกลไกขององค์กรเศรษฐกิจการประมงในจังหวัดชายแดนใต้จากการศึกษาพบว่ากลไกขององค์กรเศรษฐกิจการประมงของจังหวัดชายแดนใต้มีข้อบกพร่องทุกระดับเนื่องจากตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจของประสิทธิผลของกลไกองค์กรเศรษฐกิจไม่สอดคล้องกับค่าปกติที่ยอมรับได้บ่งชี้ถึงการล้มละลายทางการเงินของสถานประกอบการในภูมิภาคจังหวัดชายแดนใต้โดยมีการขาดดุลเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจการพึ่งพาทางการเงินจากแหล่งเงินทุนภายนอกและการไม่สามารถปฏิบัติตามภาระผูกพันได้อย่างมั่นคง กลไกขององค์กรเศรษฐกิจไม่ได้สร้างข้อกำหนดเบื้องต้นสำหรับการขยายปริมาณการผลิตที่เพิ่มขึ้นและรับรองความเป็นอิสระด้านวัตถุดิบสำหรับอาหารทะเลแปรรูปของภูมิภาค แม้จะมีมาตรการดำเนินการ แต่ก็ไม่มีเงื่อนไขสำหรับการใช้ศักยภาพทรัพยากรที่มีอยู่ในการประมงอย่างมีประสิทธิภาพและการพัฒนากลไกการปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของเจ้าภาพเศรษฐกิจการวิจัยพบว่ากลไกขององค์กรเศรษฐกิจการประมงของจังหวัดชายแดนใต้เป็นส่วนหนึ่งของกลไกการจัดการ ลักษณะของกลไกองค์กรเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจการประมงสอดคล้องกับงานของ Borodin (2012:8)ที่ระบุว่ากลไกขององค์กรเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมการประมงนอกจากเป็นส่วนหลักของการจัดการเศรษฐกิจแล้วยังมีความสัมพันธ์ในองค์ประกอบที่ขึ้นต่อกันอย่างมากของการทำงานด้านประสิทธิภาพของเจ้าภาพทุกระดับที่เกี่ยวข้อง

2. การปรับปรุงกลไกขององค์กรเศรษฐกิจในจังหวัดชายแดนใต้ด้านเศรษฐกิจให้มีความสมบูรณ์แบบโดยรัฐจากการศึกษาพบว่าการกำกับใหม่ทุกระดับโดยการแนะนำองค์ประกอบใหม่และการปรับปรุงกลไกองค์กรเศรษฐกิจการประมงในจังหวัดชายแดนใต้อย่าง กฎระเบียบของรัฐด้านการกำหนดราคา การเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรงบประมาณการลดภาระภาษี การเพิ่มความพร้อมของเครดิต ทรัพยากร การประยุกต์ใช้งานวิจัยที่สร้างผลความสำเร็จของวิชาการในการผลิต การเพิ่มแรงดึงดูดของแรงงานในการประมง มีเป้าหมายเพื่อการจัดการเชื่อมโยงระหว่างโครงสร้างและหน้าที่การจัดการที่ทำให้การจัดการมีประสิทธิภาพของคลัสเตอร์อุตสาหกรรมการประมงทั้งหมดโดยขั้นตอนนี้กลุ่มเป้าหมายจะเป็นหน่วยงานของรัฐและภูมิภาค (สภาพแวดล้อมมหภาคของคลัสเตอร์อุตสาหกรรม) ที่เกิดจากการกระทำของกระบวนการตลาด ขอบเขตดังกล่าวเป็นวิสาหกิจอุตสาหกรรมการประมงซึ่งปัจจุบันมีระดับการปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันสอดคล้องกับผลการศึกษาของPopova , Korobeynikov, Korobeinikova, Batmanov(2016 :304) การกำกับโดยรัฐในองค์ประกอบของกลไกองค์กรเศรษฐกิจของภาคการผลิตมีการกระทำร่วมกันระหว่างการกำกับโดยรัฐและการกำกับโดยตนเองในตลาดของเจ้าภาพเศรษฐกิจด้วยการใช้คันเร่งทางเศรษฐกิจและการกระตุ้นต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจผ่านกฎหมายเครื่องมือและวิธีการใหม่ด้านเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต้องอยู่บนพื้นฐานการตัดสินใจเปลี่ยนนโยบายการประมงของจังหวัดชายแดนใต้จากกรมประมงด้วยการปรับเปลี่ยนกลไกองค์กรเศรษฐกิจใหม่ การใช้คันเร่งเศรษฐกิจและการกระตุ้นต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจผ่านกฎหมาย เครื่องมือและวิธีการใหม่ด้านเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นด้านกฎหมาย ทรัพยากรการเงินสินเชื่อเครดิต ทรัพยากร การประกันภัย การกำกับราคา งบประมาณและอื่นๆ แก่สถานประกอบการประมงผ่านโครงสร้างองค์กรการจัดการคลัสเตอร์อุตสาหกรรมการประมงชายแดนใต้เพื่อสามารถประกันให้เจ้าภาพเศรษฐกิจมีหน้าที่การทำงานในแต่ละระดับ (มหภาค ภูมิภาค จุลภาค) ของการผลิตซ้ำของสังคมมีความคล่องตัวได้เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานของภาคการผลิตจำเป็นต้องรวมการกำกับของภาครัฐและเจ้าภาพเศรษฐกิจในการทำงานในตลาดโดยตนเอง

(2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติกรมประมงจากส่วนกลางตัวแทนกรมประมงในจังหวัดชายแดนใต้และสถานประกอบการในโครงสร้างองค์กรการจัดการคลัสเตอร์โดยต้องมีการกระจายหน้าที่อย่างชัดเจนกับการรวมศูนย์และการกระจายหน้าที่ที่เหมาะสม การกำหนดสิทธิหน้าที่ภาระผูกพันและความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐและการเพิ่มบทบาทของกระบวนการอัตโนมัติและการแจกแจงข้อมูลคำถามหลักที่ต้องแก้ไขคือการประสานกันการตกลงและการควบคุมปริมาณการจับสัตว์น้ำและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมเพื่อลดความยุ่งยากความผิดด้านเอกสาร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การปรับปรุงกลไกองค์กรเศรษฐกิจการประมงในอนาคตควรที่จะศึกษาวิจัยการพัฒนาโครงสร้างองค์กรกับจำนวนองค์ประกอบสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ที่เหมาะสม กระบวนการที่แตกต่างกันของหน้าที่การจัดการความสัมพันธ์ขององค์กรที่เหมาะสมระหว่างหน่วยงานของโครงสร้าง

บรรณานุกรม

ชินสัคค สุวรรณอัจฉริย ,กลาโสม ละเต๊ะ นิตยา สุวรรณมณี(2561) **รายงานการพัฒนาวิธีการประกันการก่อตัวของคลัสเตอร์ภูมิภาคอุตสาหกรรมประมงกรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้**.มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา:สถาบันวิจัยและพัฒนา

Borodin D.V.(2012) **Improvement of the enterprises of the fishing industry**. Moscow

Gritsenko G. (1997) **Improving the organizational and economic mechanism of managing**. Economics of agricultural and processing enterprises, 7:7-8

Mazloev V. (2005) **Mechanisms of institutional transformations of agro industrial associations**. Economics of agricultural and processing enterprises, 7 :37-40.

Mnatsakanyan A.,and Korneva O. (2015) **Financial management of coastal fish processing enterprises under crisis.** Financial Analytics:Science and Experience,33:18-28

Mukhametgaliev F. (2000) **The economic mechanism of the functioning of units of agricultural enterprises.** Kazan: Publishing House of the State Agricultural Academy. Popova L.,

Korobeynikov D., Korobeinikova O., and Batmanova V. (2016) **Organizational and economic mechanism of vegetable growing open ground.** Economics: Yesterday, Today and Tomorrow.7:301-314

Semin A. (2000) **The economic mechanism of managing as the basis for the effective work of agricultural producers.** Economics of agriculture of Russia, 3: 37-40.

การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักศึกษาครู

A development of causal relationship model of life skills among teacher students

พัฒน์พงศ์ ตันเจริญ* สุรีพร อนุศาสนนันท์* ดลดาว วงศ์ธีระธรณ์*
Patpong Tunjaroen* Sureeporn Anusasananan* Doldao Wongtheerathorn*
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*
Faculty of Education, Burapha University*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุทักษะชีวิตของนักศึกษาครู ในระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาครูในมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ปีการศึกษา 2561 จำนวน 900 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบประเมินตนเองของนักศึกษา จำนวน 87 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ผลการวิจัยพบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทักษะชีวิตของนักศึกษาครูมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังมีแสดงในค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้ χ^2 = 493.42, df = 121, χ^2/df = 4.08, p = 0.000, CFI = 0.99, GFI = 0.96, RMSEA = 0.059 นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่า เกรดเฉลี่ยสะสมส่งอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรอัตมโนทัศน์ ลักษณะมุ่งอนาคต การสนับสนุนทางสังคม การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาครู นอกจากนี้ ตัวแปรอัตมโนทัศน์ ลักษณะมุ่งอนาคต การสนับสนุนทางสังคม การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในมหาวิทยาลัย ทุกตัวแปรส่งอิทธิพลทางตรงในทางบวกต่อทักษะชีวิตของนักศึกษาครู ในขณะเดียวกันเกรดเฉลี่ยสะสมส่งอิทธิพลทางบวกต่อทักษะชีวิตของนักศึกษาครูโดยผ่านตัวแปรอัตมโนทัศน์ ลักษณะมุ่งอนาคต การสนับสนุนทางสังคม การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาครู

คำสำคัญ : ปัจจัยเชิงสาเหตุ, ทักษะชีวิต, ทักษะชีวิตของนักศึกษาครู

Abstract

The purpose of this research was to develop a causal relationship model of life skills among teacher students. The sample selected by the simple random sampling method consisted of 900 teacher students in Bachelor's program in Education in Rajabhat Suan Dusit in academic year 2018. The research instrument used in this study was a 87-item self-administrative questionnaire. Data was analyzed by using percentage, mean, standard deviation, a confirmatory factor analysis, Pearson correlation, and a structural equation model.

The finding based on the structural equation model revealed that the casual relationship model fitted with the empirical data as shown in the fitted indices: χ^2 = 493.42, *df* = 121, χ^2/df = 4.08, *p* = 0.000, CFI = 0.99, GFI = 0.96, RMSEA = 0.059. In addition, the finding indicated that the accumulative grade point avearge had a direct and positive effect on self-concept, locus

Received: 2019-08-02: Revised: 2019-08-05: Accepted: 2019-08-06

of control, social support, democratic maintaining, and interpersonal relationship among student teachers. Self-concept, locus of control, social support, democratic maintaining, and interpersonal relationship among student teachers also positively and directly affected teacher students' life skills whereas the accumulative grade point avearge also had an indirect effect on life skills via those variables.

Keywords : the causal relationship model, life skills, teacher students

บทนำ

รูปแบบของการศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่ผู้คนต้องเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสิ่งใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาทางด้านการศึกษาของประเทศไทย ด้านผู้เรียนจะต้องปรับตัวให้สามารถตามทันกับอารยประเทศ สามารถแข่งขัน และก้าวสู่การเป็นประเทศที่เจริญ เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว เช่น ความก้าวหน้าและความล้าสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสาร ความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม การหล่อหลอมรวมความคิดและความเชื่อของกลุ่มคนที่บุคคลในสังคมจะต้องตั้งรับการมีวิถีชีวิตยุคใหม่อย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมากนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อนักศึกษาวัยเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2554) โดยเฉพาะเมื่อนักศึกษาที่เป็นวัยรุ่น ควรได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดเนื่องจากเป็นช่วงที่ต้องปรับตัวไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่จึงมีความขัดแย้งและเป็นช่วงวัยวิกฤติมากกว่าช่วงวัยอื่นๆ เนื่องจากมีภาวะอารมณ์แปรปรวนสูง วุฒิภาวะทางอารมณ์ยังไม่สมบูรณ์ มีความสับสนในการวางบทบาทของตนเองในสังคม ขาดทักษะและประสบการณ์ในการเผชิญปัญหา ประกอบกับการขาดแรงสนับสนุนที่เหมาะสมจากสังคม อาจทำให้วัยรุ่นมีปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาความรุนแรง ปัญหานักศึกษาติดเกม ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางเพศ ฯลฯ อีกทั้งเป็นวัยที่ให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก ทำให้เกิดพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนต่างๆ ได้ง่ายเมื่ออยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อม ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่างๆ รวมถึงถูกกดดันจากความคาดหวัง ของผู้ปกครองเกี่ยวกับการศึกษาต่อ ก่อให้เกิดปัญหาภายในครอบครัวซึ่งถือว่าเป็นสถาบันที่มี ความสำคัญต่อการพัฒนาเยาวชน (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์; และคณะ. 2538) สภาวะคับขันเช่นนี้ หากวัยรุ่นได้ฝึกทักษะในการประเมินศักยภาพของตนเองจนเกิดความชำนาญ ย่อมสามารถประเมินศักยภาพของตนเองได้อย่างเหมาะสม ตระหนักข้อดี ข้อด้อยของตนเอง เข้าใจความต้องการ ความแตกต่างของบุคคล สามารถจัดการกับปัญหา และวิเคราะห์ทางเลือกนำไปสู่การตัดสินใจได้ อย่างถูกต้อง สามารถแสดงความคิดเห็น ความปรารถนา รู้จักรักษาสิทธิของตนเองโดยรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นไว้ได้ สามารถจัดการกับอารมณ์และความเครียดได้อย่างเหมาะสม (วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี. 2546)

สถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงทั้งภาครัฐและเอกชน ยังคงกระจายไปยังเมืองใหญ่ทั่วประเทศเหมือนเดิม จึงยังเป็นค่านิยมให้วัยรุ่นต่างจังหวัดมุ่งหน้าเข้ามาศึกษาในกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ ๆ ที่สำคัญ ระบบการเข้าสู่มหาวิทยาลัยยังใช้ระบบเดิมคือ ระบบสอบเข้ามหาวิทยาลัย ทำให้วัยรุ่นหรือนักศึกษาต้องพลัดพรากจากครอบครัวจากบ้านและสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคย ไปอยู่ต่างถิ่นต่างที่ ทำให้ส่งผลกระทบต่อสภาพจิต และสุขภาพกายของวัยรุ่นหรือนักศึกษาใหม่กันมาก เพราะรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูในสังคมไทย ยังมีลักษณะปกป้องและชี้นำทางความคิด มากกว่าจะสอนให้ช่วยตัวเองและคิดเป็นด้วยตนเอง การต้องจากครอบครัวไปใช้ชีวิตต่างบ้านต่างจังหวัด และขาดการชี้นำจึงต้องอาศัยความกล้าในการคิดและเสี่ยงด้วยตนเอง ผลพวงของปัญหาต่างๆ คือนักศึกษาขาดทักษะชีวิตที่ดี ทำให้นักศึกษาบางคนไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต การพัฒนาทักษะทักษะชีวิตของ

นักศึกษาครู ซึ่งนักศึกษาครูกลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่จะต้องเป็นครูต่อไปในอนาคต และพร้อมที่จะสอนเยาวชนของชาติ ถ้ากลุ่มนักศึกษาครูมีทักษะชีวิตที่ดี ก็จะทำให้นำทักษะชีวิตที่ดีนั้นไปสอนนักศึกษาต่อไป

มหาวิทยาลัยสวนดุสิตเล็งเห็นความสำคัญในส่วนนี้ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยสวนดุสิตที่มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตครูพันธุ์ใหม่ที่มีทักษะสนองต่อโลกอนาคต และเป็นพลเมืองที่ดี ซึ่งการที่จะพัฒนานักศึกษาครูให้มีทักษะชีวิตที่ดีได้นั้น จะต้องทราบถึงตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีอิทธิพลส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักศึกษาครู ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวกับนักศึกษา และศึกษาทฤษฎีที่มีความสอดคล้องกับทักษะชีวิตของนักศึกษา สังเคราะห์องค์ความรู้ต่าง ๆ พบว่ามีองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบดังนี้ เกรดเฉลี่ยสะสม (อรพิณและ ภัทรพล.2554) อัตมโนทัศน์ (กัณต์ฤทัย.2546) ลักษณะมุ่งอนาคต (จุฑามาศ.2550) การสนับสนุนทางสังคม (พลรวี.2554) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย(ปรียาภรณ์.2550) สัมพันธภาพในมหาวิทยาลัย (ปัทมา.2550) และบุคลิกภาพความเป็นครู (อุไร.2557)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทักษะชีวิตของนักศึกษาครู เพื่อนำผลวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในนักศึกษาครู ตลอดจนนำข้อมูลที่ได้นำเสนอผู้บริหาร เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตครูต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทักษะชีวิตของนักศึกษาครูในมหาวิทยาลัยขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นักศึกษาครูที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ในมหาวิทยาลัยสวนดุสิต 15 แห่งทั่วประเทศ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาครู ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ในมหาวิทยาลัยสวนดุสิต โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ได้จำนวน 900 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) อัตมโนทัศน์ มีองค์ประกอบ 2 ตัวแปร คือ อัตมโนทัศน์ที่เกิดจากประสบการณ์ และอัตมโนทัศน์ที่เกิดจากการรับรู้ตนเอง 3) ลักษณะมุ่งอนาคต มีองค์ประกอบ 2 ตัวแปร คือ ด้านการเรียน และด้านการประกอบอาชีพ 4) การสนับสนุนทางสังคม มีองค์ประกอบ 2 ตัวแปร คือ การเลี้ยงดูเพื่อให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐาน และการเลี้ยงดูเพื่อให้เกิดบุคลิกภาพ 5) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีองค์ประกอบ 3 ตัวแปร คือ การสนับสนุนด้านจิตใจ การได้รับความช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนทางด้านการเงิน สิ่งของและแรงงาน 6) สัมพันธภาพในมหาวิทยาลัย มีองค์ประกอบ 2 ตัวแปร คือ ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ ความระหว่างสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับเพื่อน 7) บุคลิกภาพความเป็นครู มีองค์ประกอบ 8 ตัวแปร คือ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความเมตตากรุณาและเสียสละ ความขยันหมั่นเพียร

2. ตัวแปรตาม คือ ทักษะชีวิตของนักศึกษาครู ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านการท้าทายตนเอง 2) ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 3) ด้านความตระหนักรู้ในตน 4) ด้านความเห็นใจผู้อื่น5) ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา 6) ด้านการจัดการอารมณ์ความเครียด และ 7) ด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร

สมมุติฐานของการวิจัย

1. โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุทักษะชีวิตที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. ตัวแปรเชิงสาเหตุมีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของนักศึกษาครู ทั้งทางตรงและทางอ้อมดังนี้

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักศึกษาครู และมีอิทธิพลทางอ้อม โดยผ่าน อัตมโนทัศน์ ลักษณะมุ่งอนาคต การสนับสนุนทางสังคม การอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตย และ สัมพันธภาพในมหาวิทยาลัย

2.2 อัตมโนทัศน์มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักศึกษาครู

2.3 ลักษณะมุ่งอนาคตมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักศึกษาครู

2.4 การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักศึกษาครู

2.5 การอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตยมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตในนักศึกษาครู

2.6 สัมพันธภาพในมหาวิทยาลัยมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักศึกษาครู

2.7 บุคลิกภาพความเป็นครูมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักศึกษาครู

กรอบกรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล จากงานวิจัยของ จิราพร (2552) จากงานวิจัยของ Chickering (1969) และ จากงานวิจัยของ Crandall (1980) ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม จากงานวิจัยของวิลาวัลย์ (2552) จากงานวิจัยของ สรนันท์ (2546) จากงานวิจัยของ Taylor; et a. (2004) ตัวแปรสัมพันธภาพในมหาวิทยาลัย จากงานวิจัยของสุเมธ (2553) จากงานวิจัยของ วาทินี (2552) จากงานวิจัยของอรรถพล (2547) ตัวแปรบุคลิกภาพความเป็นครู จากงานวิจัยของอุไร (2557) จากงานวิจัยของณรงค์ฤทธิ์. (2530) และจากงานวิจัยของ Bonni (2005) ตัวแปรอัตมโนทัศน์ จากงานวิจัยของ ศศิวิมล (2557) จากงานวิจัยของ กาญจนา (2555) และจากงานวิจัยของ Fitts (1971) ตัวแปรคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPAX) จากการหาค่า GPAX คะแนนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตร สำนักทะเบียน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (2557) ตัวแปรการอบรม เลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จากงานวิจัยของ ศศิวิมล (2557) จากงานวิจัยของ กุณฑิกา (2554) จากงานวิจัยของ จันทจิรา (2551) และจากงานวิจัยของ Simon, L.G., and Conger, R.D. (2007) บุคลิกภาพ ความเป็นครู จากงานวิจัยของ อุไร (2557) (อ้างอิงใน : ณรงค์ฤทธิ์ อิศรัตน์ (2530)) ทักษะชีวิตของนักศึกษา จากงานวิจัยของ ยงยุทธ และสุวรรณณา (2553) ผลจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ของนักวิชาการและนักจิตวิทยา ผู้วิจัยจึงกำหนดรูปแบบเส้นทางตามสมมติฐานของตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักศึกษาครู

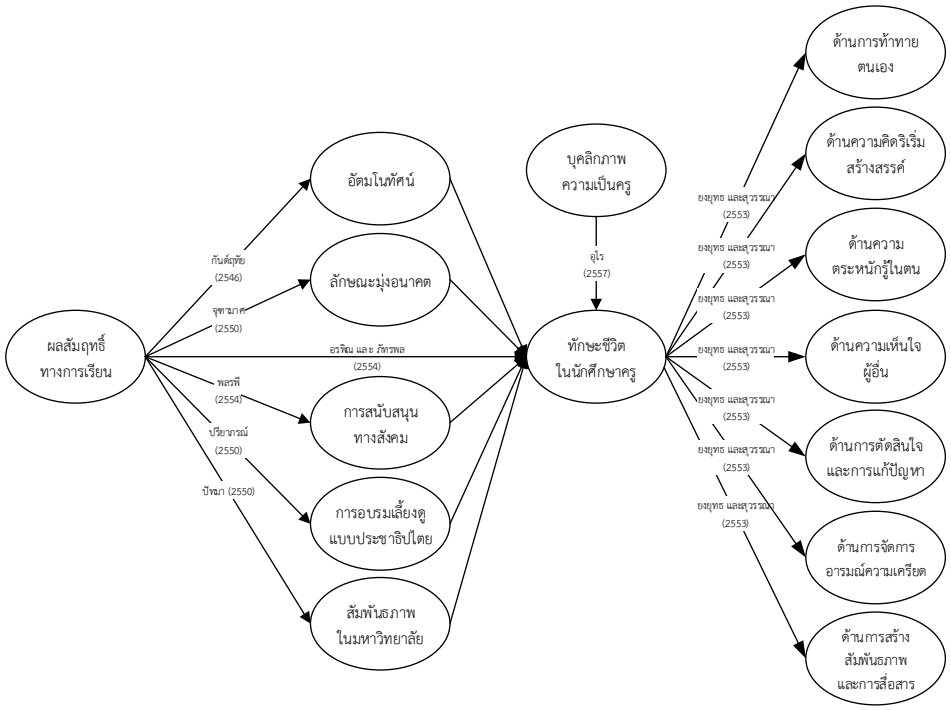

ภาพที่ 1 โมเดลสมมุติฐานการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นักศึกษาครูที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ในมหาวิทยาลัยสวนดุสิต 15 แห่งทั่วประเทศ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาครู ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ในมหาวิทยาลัย 15 แห่ง โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ได้จำนวน 900 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามปัจจัยเชิงสาเหตุทักษะชีวิตของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัย มีขั้นตอนการสร้างดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดและวิธีสร้างแบบประเมินจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินตนเอง 5 ระดับ แบ่งเป็น 8 ตอน จำนวนข้อคำถาม 87 ข้อ มี 8 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว จำนวน 2 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดอัตมโนทัศน์ จำนวน 10 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามวัดลักษณะมุ่งอนาคต จำนวน 10 ข้อ ตอนที่ 4 แบบสอบถามวัดการสนับสนุนทางสังคม จำนวน 10 ข้อ ตอนที่ 5 แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตย จำนวน 10 ข้อ ตอนที่ 6 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพในมหาวิทยาลัยจำนวน 10 ข้อ ตอนที่ 7 แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพความเป็นครู จำนวน 16 ข้อ และตอนที่ 8 แบบสอบถามวัดทักษะชีวิต จำนวน 21 ข้อ เมื่อพิจารณาและตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกัน โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 -1 มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.25 – 0.7

จากนั้นหาค่าความเที่ยง ด้วยวิธีสัมประสิทธิแอลฟาของครอนบาค (α) ด้านอัตมโนทัศน์ ได้ค่า α = 0.43 ด้านลักษณะมุ่งอนาคต ได้ค่า α = 0.76 ด้านการสนับสนุนทางสังคม ได้ค่า α = 0.7 ด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ได้ค่า α = 0.65 ด้านสัมพันธภาพในมหาวิทยาลัย ได้ค่า α = 0.69 ด้านบุคลิกภาพความเป็นครู ได้ค่า α = 0.62 และด้านทักษะชีวิต ได้ค่า α = 0.59

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ผลการวิจัย

โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักศึกษาครูมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยพิจารณาจากค่าสถิติต่าง ๆ ได้แก่ χ^2 = 493.42, *df* = 121, *p* = 0.000, χ^2/df = 4.08, CFI = 0.99, GFI = 0.96, RMSEA = 0.059

ภายหลังจากตรวจสอบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์แล้ว พิจารณาขนาดอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยในโมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุ ที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักศึกษาครูผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรอัตมโนทัศน์ (sc) ตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคต (lc) ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม (ss) ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู (dm) ตัวแปรสัมพันธภาพในมหาวิทยาลัย (re) และตัวแปรบุคลิกภาพความเป็นครู (tp) ส่งอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรทักษะชีวิต (ls) โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.04, 0.19, 0.05, 0.06, 0.07, 0.05 ตามลำดับ

ในขณะเดียวกัน ตัวแปร GPAX ส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรทักษะชีวิต (ls) ผ่านตัวแปรอัตมโนทัศน์ (sc) ตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคต (lc) ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม(ss) ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู (dm) ตัวแปรสัมพันธภาพในมหาวิทยาลัย (re) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.38

นอกจากนี้ยังพบว่าตัวแปร GPAX มีอิทธิพลทางตรงกับตัวแปรอัตมโนทัศน์ (sc) ตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคต (lc) ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม(ss) ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู (dm) และตัวแปรสัมพันธภาพในมหาวิทยาลัย (re) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 1.00, 1.00, 1.00, 0.96, 0.60 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1 และภาพที่ 2

ตารางที่ 1 ขนาดอิทธิพลในโมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อนักเรียนที่ ส่งผลทักษะชีวิตในนักศึกษาครู

ตัวแปรทำนาย	อิทธิพล	ตัวแปรผล					
		sc	lc	ss	dm	Re	ls
GPAX	DE	1.00**	1.00**	1.00**	0.96**	0.60**	-
	IE	-	-	-	-	-	0.38**
	TE	1.00**	1.00**	1.00**	0.96**	0.60**	0.38**
sc	DE	-	-	-	-	-	0.04**
	IE	-	-	-	-	-	-
	TE	-	-	-	-	-	0.04**
lc	DE	-	-	-	-	-	0.19**
	IE	-	-	-	-	-	-
	TE	-	-	-	-	-	0.19**

ตัวแปรทำนาย	อิทธิพล	ตัวแปรผล					
		sc	lc	ss	dm	Re	ls
ss	DE	-	-	-	-	-	0.05*
	IE	-	-	-	-	-	-
	TE	-	-	-	-	-	0.05*
dm	DE	-	-	-	-	-	0.06
	IE	-	-	-	-	-	-
	TE	-	-	-	-	-	0.06
re	DE	-	-	-	-	-	0.07**
	IE	-	-	-	-	-	-
	TE	-	-	-	-	-	0.07**
tp	DE	-	-	-	-	-	0.50**
	IE	-	-	-	-	-	-
	TE	-	-	-	-	-	0.50**
R^2		0.32	0.57	0.60	0.92	0.36	0.86

χ^2 = 493.42, *df* = 121, *p* = 0.000,CFI = 0.99, GFI = 0.96, RMSEA = 0.059, χ^2/df = 4.08

หมายเหตุ TE = ผลรวมอิทธิพล IE = อิทธิพลทางอ้อม DE = อิทธิพลทางตรง

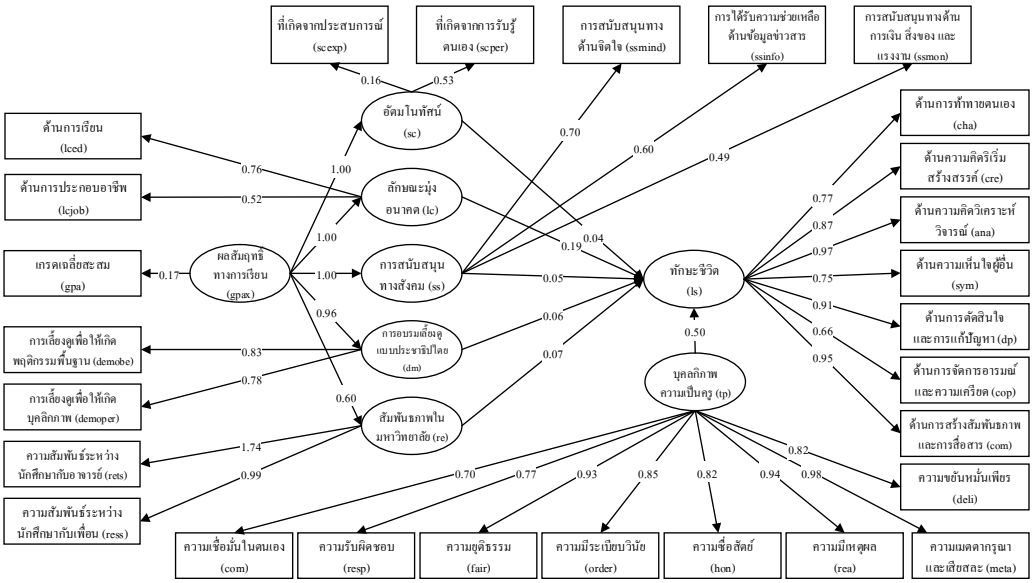

ภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทักษะชีวิตของนักศึกษาครู

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตในนักศึกษาครู มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากค่าสถิติ ได้แก่ χ^2 = 493.42, *df* = 121, *p* = 0.000, χ^2/df = 4.08 ไม่ผ่านเกณฑ์ทดสอบ(ค่า >= 2), CFI = 0.99 ผ่านเกณฑ์ทดสอบ(CFI>0.9), GFI = 0.96 ผ่านเกณฑ์ทดสอบ

(GFI>0.9), RMSEA = 0.059 ใกล้เคียงเกณฑ์ทดสอบ(RMSEA<0.05) โมเดลนี้ดัชนีทดสอบความกลมกลืนส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์ นั่นคือโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตได้เป็นโมเดลที่พอยอมรับได้

2. อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่งอิทธิพลทางอ้อม โดยผ่าน อัตมโนทัศน์ ลักษณะมุ่งอนาคต การสนับสนุนทางสังคม การอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตย และ สัมพันธภาพในมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับ ศศิวิมล เกลียวทอง (2557) ที่กล่าวว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีแล้วจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออก อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม คนรอบข้างให้การสนับสนุน นักศึกษาให้ทำกิจกรรมต่างๆ และส่งเสริมให้นักศึกษามีการพัฒนาทักษะต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้นและมีความ ภาคภูมิใจและให้ความไว้วางใจ จึงเป็นผลทำให้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของนักเรียนมีความสุข ไม่มี ปัญหาและสามารถเผชิญสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของทักษะชีวิตในนักศึกษา

2.2 อัตมโนทัศน์มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตในนักศึกษาครู ถ้านักศึกษามีอัตมโนทัศน์ทางบวกจะทำให้ นักศึกษาประสบความสำเร็จ ทั้งด้านการเรียน และเป็นที่ยอมรับของสังคม ในทางตรงกันข้ามนักศึกษาที่มีอัตมโนทัศน์ในทางลบจะไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนและไม่เป็นที่ยอมรับแก่สังคม (กันต์ฤทัย คลังพหล. 2546)

2.3 ลักษณะมุ่งอนาคตมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตในนักศึกษาครู เนื่องจากลักษณะมุ่งอนาคตเป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การเป็นพลเมืองดีมีจริยธรรม มีเป้าหมายในชีวิต มีการวางแผนเพื่ออนาคตมีความเพียรพยายามเพื่อ ประสบความสำเร็จในชีวิต (จุฑามาศ ชื่นจิตร. 2550) และยังช่วยสามารถปฏิบัติตนได้อย่าง เหมาะสมกับกาลเทศะ และสามารถตัดสินใจเลือกทางเดินอย่างมีเหตุผล จึงมีจิตลักษณะที่มี ความสำคัญควรส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดขึ้นกับเยาวชน เพื่อให้ประสบความสำเร็จในด้านการเรียนและการทำงานในอนาคต (กรภัทร วรเชษฐ์. 2549) ซึ่งผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ กับผลการศึกษาของ ปัทมา วรรณลักษณ์ (2550) ที่พบว่านักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคต-สูง จะมีทักษะชีวิตเกือบทุกด้านสูง

2.4 การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตในนักศึกษาครู การสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อบุคคล อยู่ในภาวะวิกฤติ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลที่สำคัญ ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวและ มีพฤติกรรมที่ดีขึ้นได้ (พลรพี ทุมมาพันธ์. 2554) โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของสรนันท์ สุพรรณรัตนรัฐ (2546) ที่ศึกษาทักษะชีวิตของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร พบว่านักศึกษาที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวมากจะมีทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสัมพันธภาพ ความตระหนักในตนเอง ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการจัดการกับความเครียดสูงกว่านักศึกษาที่ได้รับแรงสนับสนุนของครอบครัว น้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ นอกจากนี้ผลการศึกษาครั้งนี้ยังสอดคล้องกับ ษมาพร ศรีวิทยาจิต (2548) ที่พบว่าการสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิต

2.5 การอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตยมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตในนักศึกษาครู สอดคล้องกับผลการวิจัยของดวงกมล พรหมชัย (2553) ที่พบว่าในกลุ่มนักศึกษาปี ที่ 1 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยส่งผลต่อทักษะชีวิต ด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร และด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ส่วนในกลุ่มนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ การอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตยส่งผลต่อทักษะชีวิตด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร

2.6 สัมพันธภาพในมหาวิทยาลัยมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตในนักศึกษาครู ในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักศึกษาและระหว่างนักศึกษาด้วย กันเอง มีผลต่อการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน การให้

นักศึกษามีโอกาสซักถามเข้าร่วมกิจกรรมมาก ทำให้นักศึกษามีความสนุก กระตือรือร้น (นิติสา อังกุล.2552; อ้างอิงจาก ประดินันท์ อุปรมัย. 2523)

2.7 บุคลิกภาพความเป็นครูมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตในนักศึกษาครู การมีบุคลิกภาพที่ดีนั้นเป็นการแสดงออกถึงจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู ที่แสดงออกมาทั้งกาย วาจา และใจ เมื่อมีบุคลิกภาพความเป็นครูที่ดีแล้ว ภาพลักษณ์ที่ดีก็จะปรากฏต่อศิษย์และผู้ที่พบเห็น ทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา สร้างคุณค่าให้แก่ตนเองและอาชีพครูต่อไปในอนาคต (อุไร จักษ์ตรีมงคล. 2557)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตในนักศึกษาครูได้ข้อค้นพบที่ผู้วิจัยใช้เสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

จากการวิจัยพบว่า เมื่อพิจารณาตัวแปรปัจจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อัตมโนทัศน์ ลักษณะมุ่งอนาคต การอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตย สัมพันธภาพในครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม สัมพันธภาพในมหาวิทยาลัย และบุคลิกภาพความเป็นครู มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาสามารถ ใช้ตัวแปรดงกล่าวเป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาครูมีทักษะชีวิตดีขึ้นดังนี้

1.1 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นส่วนสำคัญที่แสดงถึงความสามารถของนักศึกษาในด้านต่างๆ ซึ่งเกิดจากนักเรียนได้รับประสบการณ์จากกระบวนการเรียนการสอนของอาจารย์ โดยอาจารย์ต้องศึกษาแนวทางในการวัดและประเมินผล การสร้างเครื่องมือวัดที่มีคุณภาพสอดคล้องกับผู้เรียน

1.2 ด้านอัตมโนทัศน์ นักศึกษาจะต้องรับรู้ถึงความสามารถของตนเอง ความเชื่อ ค่านิยม และปรับเปลี่ยนมุมมองใหม่ ๆ เป็นเชิงบวก เปิดรับในสิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา

1.3 ด้านลักษณะมุ่งอนาคต นักศึกษาจะต้องเล็งเห็นผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีความต้องการได้รับผลในอนาคตที่ดีกว่า หรือมากกว่าที่จะได้รับในปัจจุบัน มีการวางแผนเพื่อปฏิบัติ ตลอดจนควบคุมตนเองให้ปฏิบัติเป็นขั้นตอนตามแผนที่วางไว้ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตนต้องการในอนาคตที่ดี

1.4 ด้านการสนับสนุนทางสังคม ครอบครัว มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนในด้านความช่วยเหลือทางด้านข้อมูล ข่าวสาร วัตถุสิ่งของ หรือการสนับสนุนทางด้านจิตใจ จะส่งผลให้นักศึกษาเกิดกำลังใจพร้อมที่จะปฏิบัติหรือแสดงในสิ่งต่าง ๆ อย่างเต็มศักยภาพ

1.5 ด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ครอบครัวจะต้องคอยดูแลเอาใจใส่นักศึกษา ฝึกให้นักศึกษาคิดและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักรอคอย มีน้ำใจ พร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นคนรอบข้างอยู่เสมอ

1.6 ด้านสัมพันธภาพในมหาวิทยาลัย ผู้เรียนจะมีความต้องการให้ผู้สอนมีไมตรีจิตและให้ความอบอุ่น เมื่อผู้สอนตอบสนองความต้องการแล้ว จะทำให้ผู้เรียนรับรู้ผู้สอนไปในทางที่ดี มีกำลังใจ ได้รับความสำเร็จในการเรียน สำหรับการที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนที่ดีนั้น ก็จะจะช่วยให้มีพัฒนาการด้านการสื่อสาร การทำกิจกรรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดีในอนาคต

1.7 ด้านบุคลิกภาพความเป็นครู นักศึกษาจะต้องมีบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสมกับการเป็นครู จะต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนและใฝ่พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางวิชาการ ตลอดจนเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อเป็นครูที่ดีต่อไปในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักศึกษาครูในมหาวิทยาลัย

2.2 ควรนำตัวแปรที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตมาก ๆ เช่น บุคลิกภาพความเป็นครู และลักษณะมุ่งอนาคต ไปศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เพื่อหาแนวทางพัฒนานักศึกษาให้เกิดบุคลิกภาพความเป็นครู และลักษณะมุ่งอนาคตต่อไป

บรรณานุกรม

กรภัทร วรเชษฐ์. (2548). **การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุ ที่ ส่งผลต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัด บุรีรัมย์**. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติ ทางการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กันต์ฤทัย คลังพหล. (2546). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับอัตมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติ ทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กาญจนา นัยทรัพย์. (2555). **การสร้างแบบวัดอัตมโนทัศน์สำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(การวัดผล การศึกษา).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กุณฑิกา โกมุก. (2554). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองและบรรยากาศทางการศึกษากับความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติ ทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จันทจิรา เสถียร. (2551). **การศึกษาความถนัดทางการเรียนด้านภาษา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ความเชื่อมั่นในตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และการอบรมสั่งสอนของครูที่ส่งผลต่อความสามารถ ในการแก้ปัญหาในชีวิตของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาชลบุรี เขต 1.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จุฑามาศ ชื่นจิตร. (2550). **ปัจจัยที่ ส่งผลต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักศึกษาระดับ ปริญญาตรี สาขานันทนาการ คณะพละศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.** สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จิราพร ชมพิกุล. (2552). **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ สัมพันธภาพในครอบครัวไทย. นครปฐม: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.**

ณรงค์ฤทฐ์ อิศรัตน์. (2530**). การสร้างแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพความเป็นครู.** ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ดวงกมล พรหมชัย. (2553). **ปัจจัยบางประการด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลและด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหิดล.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติ ทางการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นิติสา อังกุล. (2552). การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปัทมา วรรณลักษณ์. (2550). **พัฒนาการทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพประเภทวิชาคหกรรมที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่างลักษณะกัน ในสถานศึกษาสังกัดสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตภาคกลาง.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.

ปรียาภรณ์ จันทรโชติ .(2550). **ปัจจัยชีวสังคมและการอบรมเลี้ยงดูที่ เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุ ผลรอบด้านของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.** สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พลรพี ทุมมาพันธ์. (2554). **ผลการใช้โปรแกรมการกำกับตนเองร่วมกับ การสนับสนุนทางสังคมของครูที่มีต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่ แท้ จริง.** ปริญญานิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.

ยงยุทธ และสุวรรณา. (2553). **ทักษะชีวิต.** ศูนย์สร้างเสริมสุขภาพวัยรุ่น โรงพยาบาลรามาธิบดี.

ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์; และคณะ. (2538). **การอบรมสร้างทีมวิทยากรการสอนเจตคติและทักษะเพื่อป้องกันโรคเอดส์ในกลุ่มวัยรุ่น.** นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี. (2546). **หลักการสอนการพัฒนาทักษะชีวิต.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วาทินี อึ้งเกลี้ยง. (2552). **ปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตมโนทัศน์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง.** สารนิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิลาวัลย์ รัตนา. (2552). **พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ และการสนับสนุนทางสังคม กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลสุ ราษฎร์ธานี.** สารนิพนธ์ กศ. ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศศิวิมล เกลียวทอง. (2557). **ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2.** มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ษมาพร ศรีอิทยาจิต. (2548). **การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ระหว่างปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดนครนายก.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติ ทางการศึกษา).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สรนันท์ สุพรรณรัตนรัฐ. (2546). **ปัจจัยที่ สัมพันธ์กับทักษะชีวิตของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.** สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). **แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตบูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตร แกนลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานทะเบียน. (2554). **การหาค่า GPAX คะแนนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตร.** มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

สุเมธ พงษ์เภตรา. (2553). **ปัจจัยที่ ส่งผลต่อสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสารสาสน์เอกตรา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยา การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.

อรรถพล ระวิโรจน์. (2547). **ทัศนคติต่อหลักการประชาธิปไตยของพ่อแม่ และครูประจำชั้น สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับพ่อแม่ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูประจำชั้นที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประเภทสหศึกษา ในสังกัดคณะกรรมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร.** สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อรพิณ ศิริสัมพันธ์ และภัทรพล มหาขันธ์(2554). **การศึกษาพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.** Veridian E-Journal.

อุไร จักษ์ตรีมงคล. (2557). **การพัฒนาแบบวัดความสามารถทางวิชาชีพครูของกลุ่มวิชาชีพครู.** ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).

Bonni Gourneau. (2005). **Essential features of those who apply as teachers.** NorthNagota University.

Chickering, A. W. (1969). **Education and identity.** San Francisco: Jossey-Bass.

Crandall, R. C. (1980). **Gerontology: A Behavioral Science Approach.** Massachusetts: AddisonWesley.

Fitt, W. H. 1971. **The Self Concept and Self Actualization.** Nashville, Tennessee : Counselor Recording and Tests.

Taylor, S.E.; et al. (2004). **Culture and social support: Who seek it and why?** Journal of Personality & Social Psychology.

Simon, L.G., and Conger, R.D. 2007. **"Linking Mother-Father Differences in Parenting to a Typology of Family Parenting Styles and Adolescent Outcomes."** Journal of Family Issues 8: 212-241.

รูปแบบการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น
The Management Model of Mental Illness and Homelessness People in Khon Kaen Municipality

กรกช เปี่ยมทรัพย์* ศิริศักดิ์ เหล่าจันขาม*
Korrakot Piamsap* and Sirisak Laochankham*
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น 40002*
College of Local Administration. Khon Kaen University 40002

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนอันเกิดจากผลพวงของพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 ของหน่วยงานรับผิดชอบในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้างจากบุคคลในหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนจำนวน 8 คน

ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานของผู้เกี่ยวข้องในหน่วยงานที่รับผิดชอบนั้นได้ดำเนินการสอดคล้องกับการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 นอกจากนั้นยังพบว่า ผู้เกี่ยวข้องเหล่านั้นสร้างความร่วมมือกันขับเคลื่อนตามแนวนโยบายของจังหวัดขอนแก่นในเรื่องของคนไร้บ้านให้ไปในทิศทางเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ในรูปแบบเครือข่าย แต่อย่างไรก็ตามการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวก็ยังพบประเด็นสำคัญ เช่น 1) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดความรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 2) บุคลากรภาคประชาสังคมที่ปฏิบัติงานในกลุ่มเพื่อนคนไร้บ้านขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านจิตเวช และ 3) ถึงแม้จะมีการร่วมมือกันขับเคลื่อนแผนนโยบายจังหวัดตามแนวคิดการบริหารงานภาครัฐในรูปแบเครือข่ายเครือข่ายแต่ยังพบประเด็นความไม่ต่อเนื่องและยั่งยืน

คำสำคัญ: ผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อน เทศบาลนครขอนแก่น

Abstract

This research aims to explain the analysis of management model of mental illness and homeless people cause of the Mental Health Act, B.E. 2551 of agencies responsible in the Khon Kaen municipality. This research is collect data by conducting a semi-strured in-depth interview with officials in government agencies and civil society organization involved with mental illness and homeless people 8 people.

The result shown that the duty of related parties in the responsible department is carried out in accordance with the management of mental illness and homeless people under the Mental Health Act, B.E. 2551. Moreover, it was found that those involved created cooperation to policy of Khon Kaen province regarding homelessness in the same direction, which is in line with the new concept of network governance. However, in performing duties under the Mental Health Act, B.E. 2551, there were still significant problems and obstacles, such as 1) the officials

Received: 2019-09-02: Revised: 2019-09-17: Accepted: 2019-09-19

of the relevant departments still lack knowledge and understanding in complying with the Mental Health Act, B.E. 2551 2) civil society personnel working in Friends of Homeless groups lack expertise in psychiatry. And 3) collaboration according to provincial policy plans according to the concept of network governance. But still experiencing discontinuous and unsustainable issues.

Keywords: mental illness and homeless people, Khon Kaen municipality.

บทนำ

ปัญหาสุขภาพจิตของประเทศไทยโดยเฉพาะปัญหาผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนหรืออาจเรียกว่าปัญหาของบุคคลไร้ที่พึ่งที่มีอาการป่วยทางจิตเวช (จักรพันธุ์ โอฬาริกชาติ, 2561) ถือเป็นปัญหาที่ยิ่งนับวันยิ่งพบปรากฏการณ์และจำนวนมีแนวโน้มที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองขนาดใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ หรือ ขอนแก่น กลุ่มคนที่พบมักจะมีอาการผิดปกติทางจิตมากถึงร้อยละ 70 (Hfocus, 2562) ซึ่งปัญหาดังกล่าวถือเป็นปัญหาทางสังคมที่เชื่อมโยงและสามารถส่งผลไปยังปัญหาอื่น ๆ ได้เช่นกัน อาทิ ปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนในสังคม ปัญหาอาชญากรรม และปัญหายาเสพติด เป็นต้น (จักรพันธุ์ โอฬาริกชาติ, 2561) จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าความผิดปกติทางจิตเวชของประชากรในประเทศซึ่งส่วนหนึ่งกลายเป็นผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนถือเป็นปัญหาสังคมที่น่าห่วงใยและมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไรก็ตาม กลุ่มคนเหล่านี้ก็ยังไม่ได้รับการดูแลและคุ้มครองในด้านร่างกายและจิตใจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างผาสุกเหมือนกับบุคคลทั่วไปได้ดีเท่าที่ควร (โครงการผู้ป่วยข้างถนน มูลนิธิกระจกเงา, 2561)

เพื่อแก้ไขประเด็นปัญหาดังกล่าว ภาครัฐของไทยจึงได้บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับผู้ป่วยทางจิตและผู้ป่วยทางจิตเวชที่ไร้ที่พึ่งไว้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาโดยเฉพาะเจาะจง คือ พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 ที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครอง ส่งเสริมและปรับปรุงคุณภาพชีวิตและสุขภาพจิตของประชาชน โดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนผู้ที่มีความปกติทางจิต อีกทั้งเพื่อเป็นการป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดแก่สังคมจากผู้ป่วยทางจิตเวช และด้วยผลของพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 นี้เองทำให้บรรดา เจ้าพนักงานปกครอง เจ้าพนักงานตำรวจ หรือสถาบันจิตเวช โรงพยาบาล รวมถึงเจ้าหน้าที่ของสถาบันจิตเวชและโรงพยาบาล มีอำนาจในการจัดการเกี่ยวกับการนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 แม้กระทั่งประชาชนทั่วไปที่ไม่จำเป็นต้องเป็นญาติของผู้ป่วยทางจิตเวชเอง หากพบเห็นผู้ป่วยทางจิตก็สามารถแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าพนักงานตำรวจ ให้นำตัวเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาได้เช่นกัน แต่ต้องพิจารณาว่าผู้ป่วยทางจิตรายนั้นมีลักษณะตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 คือ เป็นบุคคลที่มีความผิดปกติทางจิตกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ มีภาวะอันตราย หรือ มีความจำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษา หรือไม่

ถึงแม้จะมีตัวบทกฎหมายที่ชัดเจนแล้ว กฎหมายดังกล่าวยังคงมีปัญหาในทางปฏิบัติโดยเฉพาะเรื่องของการนำส่งผู้ป่วยจิตเวชเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาและความไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าพนักงานตำรวจ และพนักงานฝ่ายปกครอง รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ของสถานสังเคราะห์ สถานพินิจ สำนักงานคุมประพฤติ เรือนจำและทัณฑสถาน หรือเจ้าหน้าที่ในสายงานด้านสาธารณสุขด้วย กลุ่มคนเหล่านี้ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการของผู้ป่วยทางจิตเวช และความเข้าใจในกฎหมายแม่บทหรือมีภาระงานที่มากอยู่แล้วไม่อาจให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยได้ (โครงการผู้ป่วยข้างถนน มูลนิธิกระจกเงา, 2561)

หรือปกป้องสิทธิมนุษยชนของผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนได้อย่างเต็มที่ และสุดท้ายแล้วผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนเองก็ยังคงอยู่ข้างถนนต่อไป อีกทั้งยังต้องเผชิญแรงกดดันทางสังคมแต่เพียงผู้เดียว ไม่ได้รับการช่วยเหลือเท่าที่ควรและขาดสิทธิเสรีภาพในดำเนินชีวิตอยู่ (เบ็ญจมาส พฤกษ์กานนท์, 2557) ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เข้ามาช่วยเหลือผู้ป่วยทางจิตเวชเหล่านี้ แต่ก็ทำได้เพียงการช่วยเหลือเบื้องต้นเท่านั้น ไม่อาจจะสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและระบบการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนได้

ด้วยมูลเหตุที่พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 ไม่ค่อยเอื้อหน่วยงานที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อน อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคในกระบวนการนำส่งผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนตามมาอีกมากมาย ส่งผลให้ผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนจำนวนมากยังคงถูกทอดทิ้งอยู่ในสังคม ไม่ได้รับสิทธิตามกระบวนการบำบัดรักษา แม้กระทั่งจังหวัดขอนแก่นซึ่งเป็นเมืองใหญ่ที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจ ด้านคมนาคม ด้านการศึกษา และด้านการแพทย์ ของภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และยังมีหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมอยู่มาก อีกทั้งปัจจุบันจังหวัดขอนแก่นกำลังมุ่งพัฒนาเมืองเพื่อก้าวสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ซึ่งการจะเป็นเมืองที่พัฒนาและขึ้นชื่อว่าอัจฉริยะได้นั้น พลเมืองและสิ่งแวดล้อมในตัวเมืองต้องได้รับการดูแลและพัฒนาเป็นอย่างดี แต่ในสภาพความเป็นจริงยังพบเห็นผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนอาศัยอยู่ทั่วไปในเขตพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่นเป็นจำนวนมาก ซึ่งคนกลุ่มนี้ยังไม่ได้เข้ารับการบำบัดรักษาตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนด ด้วยปรากฏการณ์ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงเกิดประเด็นคำถามว่า การปฏิบัติหน้าที่และปัญหาต่อการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนของหน่วยงานรับผิดชอบในพื้นที่ของเทศบาลนครขอนแก่นนั้นเป็นอย่างไร นอกจากนั้นข้อค้นพบจากการศึกษายังจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาของการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่นต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการการปฏิบัติหน้าที่และปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 ของผู้มีส่วนรับผิดชอบต่อการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในเทศบาลนครขอนแก่น อาทิ ปัญหาบรรดาพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ทราบถึงอำนาจหน้าที่ของตนเอง ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากกฎหมายแม่บท หรือปัญหาอื่น ๆ ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เล็งเห็น เนื่องจากกฎหมายแม่บทนี้อาจไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อการจัดการดูแลผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนให้เข้ารับกระบวนการบำบัดรักษาอย่างถูกต้อง ปกป้องดูแลผู้ป่วยทางจิตเร่ร่อน และให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน ส่งผลผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนจำนวนมากยังคงอยู่ในสังคม กลายเป็นภาระและส่งผลทางลบต่อสังคมอยู่ต่อไป

นอกจากนี้ การวิจัยนี้ยังมีวัตถุประสงค์อีกหนึ่งประการ คือมุ่งหาแนวทางในการแก้ไขในมิติของนโยบายในบริบทของพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น การจัดการ์อีกหนึ่งประการ คือ การเพื่อให้ขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการบำบัดรักษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และทำให้ผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนไม่ต้องถูกทอดทิ้งเพียงผู้เดียวอยู่ใต้เงามืดของสังคม สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง และเป็นประชากรที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการจัดการปกครองแบบเครือข่าย (Network Governance) คือแนวคิดการจัดรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างในการทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคมตั้งแต่

สองหน่วยงานขึ้นไป ซึ่งมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อการแก้ไขปัญหาสาธารณะบางประการที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งไม่อาจดำเนินการได้เพียงหน่วยงานเดียว โดยมีหน่วยงานภาครัฐเป็นแก่นหลักในการปฏิบัติงานและกำกับดูแลเครือข่าย (Goldsmith & Eggers, 2547/2552) ซึ่งการศึกษาแนวคิดดังกล่าวมีความสำคัญกับการศึกษาวิจัยนี้ เนื่องจากได้ทราบถึงรูปแบบความสัมพันธ์หรือการร่วมมือกันในการปฏิบัติหน้าที่จัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่นในแก้ไขปัญหาการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนตามบริบทของพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่นหรือไม่ ซึ่งจะนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัยที่ว่า การปฏิบัติหน้าที่และปัญหาต่อการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนของหน่วยงานรับผิดชอบในพื้นที่ของเทศบาลนครขอนแก่นนั้นเป็นอย่างไร นอกจากนั้นเพื่อที่จะตอบคำถามการวิจัยดังกล่าวและได้ทราบถึงกระบวนการหรือขั้นตอนในการจัดการผู้ป่วยผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในบริบทของพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาถึงสาระสำคัญในการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและปรับปรุงคุณภาพชีวิตและสุขภาพจิตของประชาชน โดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนผู้ที่มีความผิดปกติทางจิต โดยในการศึกษาวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะสาระสำคัญในส่วนของขั้นตอนส่งเข้ารับการบำบัดรักษาหรือการนำส่งผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนไปยังสถานบำบัดรักษาที่ผู้เกี่ยวข้องมีอำนาจกระทำเท่านั้น ซึ่งตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 ได้กำหนดไว้ว่าหากเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของสถานบำบัดรักษา พบหรือได้รับแจ้งจากบุคคลทั่วไปว่า พบบุคคลที่มีพฤติการณ์อันน่าเชื่อว่าเป็นบุคคลที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ มีภาวะอันตราย หรือ มีความจำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษา ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของสถานบำบัดรักษา เร่งดำเนินการส่งตัวบุคคลนั้นไปยังสถานพยาบาลหรือสถานบำบัดรักษาของรัฐโดยทันที เพื่อตรวจวินิจฉัยและประเมินอาการเบื้องต้นก่อนนำส่งไปยังกระบวนการบำบัดรักษาสุขภาพจิตต่อไป ตามมาตรา 24 พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2551)

ในส่วนของงานวิจัยที่ได้มีผู้ศึกษาไว้ก่อนหน้านั้น จะเห็นได้ว่ามีหลากหลายมุมมอง ดังจะยกตัวอย่างงานวิจัยสำคัญมาเพื่ออภิปรายให้เห็นถึงโอกาสที่เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ดังเช่น กรกนก พงษ์ประดิษฐ์ (2556) ได้ศึกษาเกี่ยวกับมาตรการในการบังคับรักษาผู้ป่วยทางจิตและการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ พ.ศ.2551 ของแพทย์ พยาบาล และตำรวจ ในพื้นที่ของจังหวัดนครปฐม โดยมีคำถามการวิจัยที่ว่า เพื่อศึกษาการปฏิบัติและปัญหาที่เกิดตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 ของแพทย์ พยาบาล และตำรวจในบริบทของจังหวัดนครปฐม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เมื่อตำรวจได้รับแจ้งจากประชาชนเห็นพบเห็นผู้ป่วยที่มีความผิดปกติทางจิต ตำรวจก็จะดำเนินการควบคุมไว้ที่สถานีตำรวจเพื่อทำการสอบสวน และพิจารณาว่าบุคคลดังกล่าวนั้นจะก่อให้เกิดอันตรายและมีความจำเป็นต้องบำบัดรักษาหรือไม่ แล้วจึงนำส่งไปยังสถานพยาบาลเบื้องต้นหรือสถานบำบัดรักษาสุภาพจิตโดยไม่ชักช้า เพื่อให้รับการตรวจและประเมินอาการเพื่อนำเข้าสู่ระบวนการบำบัดรักษาทันที โดยปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามกฎหมายสุขภาพจิต พบว่า แพทย์ พยาบาล และโดยเฉพาะตำรวจยังขาดองค์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 รวมถึงบุคลากรยังมีจำนวนไม่เพียงพอทำให้เกิดความยุ่งยากในนำส่งผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อน ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกันกับงานวิจัยฉบับนี้เนื่องจากมีคำถามการวิจัยเช่นเดียวกัน คือ การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่และปัญหาที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 แต่มีความแตกต่างกันในบริบทของพื้นที่การจัดเก็บข้อมูล และผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้ได้เก็บข้อมูลทั้งหน่วยงานภาครัฐ อาทิศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือเทศบาลนครขอนแก่นเป็นต้น และหน่วยงานภาคประชาสังคมเพิ่มเติม ส่งผลให้การวิเคราะห์ผลการศึกษวิจัยที่เกิดขึ้นจากศึกษางานวิจัยดังกล่าวนั้นมีความถูกต้องสมบูรณ์ สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้จริงตามบริบทของพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น นอกจากนี้ จักรพันธุ์ โอฬาริกชาติ (2561) ได้ศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่

เป็นผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อน โดยมีคำถามการวิจัยที่ว่า เพื่อชี้เห็นเห็นประเด็นปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.2557 และพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 ซึ่งจากการศึกษาพบว่าการส่งตัวผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนไปยังสถานบำบัดรักษาของรัฐของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งได้นั้น กฎหมายได้ระบุว่าต้องได้รับความยินยอมจากผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนก่อน หากผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนนั้นไม่ให้ความยินยอมจะเกิดปัญหาคือ ถ้าไม่รับความยินยอมดังกล่าว สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งก็ต้องรับผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนไว้ดูแลเอง จึงเกิดปัญหาด้านความพร้อมในการดูรักษาว่าสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจะมีความสามารถพอที่จะดูแลผู้ทางจิตเวชเร่ร่อนให้หายจากการเจ็บป่วยทางจิตได้หรือไม่ ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวที่ได้เสนอให้เห็นถึงมุมมองของปัญหาที่เกิดขึ้นจากบทกฎหมายทั้งสองฉบับที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนเพียงเท่านั้น ไม่ได้พยายามเสนอหรือมุ่งตอบคำถามเรื่องการปฏิบัติหน้าที่และปัญหาต่อการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนของหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ของเทศบาลนครขอนแก่น ส่งผลให้ผู้วิจัยจึงมีความตระหนักเป็นอย่างยิ่งว่าหากประเด็นคำถามดังกล่าวยังไม่ได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์จากหน่วยงานที่รับผิดชอบแล้ว อาจจะส่งผลต่อสิทธิในการเข้ารับการบำบัดรักษาอย่างถูกต้องตามกระบวนการที่พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 ได้กำหนดไว้ จึงได้หยิบยกประเด็นคำถามดังกล่าวเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยฉบับนี้

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษาเฉพาะพื้นที่เขตเทศบาลนครขอนแก่นโดยมุ่งศึกษาถึงการปฏิบัติหน้าที่และปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น โดยข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย ผู้รับผิดชอบต่อการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในเทศบาลนครขอนแก่น ได้แก่

1) นักสังคมสงเคราะห์ ประจำศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดขอนแก่น ที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยทางจิตเวชเร่รอนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่นไม่น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 2 คน

2) เจ้าหน้าที่ตำรวจ ระดับบังคับบัญชา 1 คน และระดับปฏิบัติการ 2 คน สังกัดงานปกครองและป้องกันประจำสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น และมีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 1 ปี รวมถึงมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยทางจิตเวชเร่รอนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น

3) นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ ประจำสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น และมีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 1 ปี รวมถึงมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยทางจิตเวชเร่รอนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 1 คน

4) นักพัฒนาชุมชน สังกัดสำนักงานสวัสดิการสังคม ประจำเทศบาลนครขอนแก่น และมีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยว่า 1 ปี รวมถึงมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกับผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 1 คน

5) ผู้ประสานงานของกลุ่มเครือข่ายเพื่อนคนไร้บ้าน ซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่แสวงประโยชน์กำไรที่ส่งเสริมและปกป้องสิทธิมนุษยชนของผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 1 คน

เมื่อได้ข้อมูลสัมภาษณ์มาครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการเรียบเรียงและจัดระบบข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์โดยแบ่งรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 6 ขั้นตอนตามรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลแบบแก่นสาระ (Thematic Analysis) คือ การทำความคุ้นเคยกับข้อมูล เริ่มต้นสร้างรหัส การค้นหาแก่นสาระสำคัญ การทบทวนแก่นสาระสำคัญ การให้คำจำกัดความและตั้งชื่อ และการเขียนผลการวิจัย

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ลักษณะการปฏิบัติหน้าที่และปัญหาของการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนของหน่วยงานรับผิดชอบในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น สามารถอธิบายได้ 2 ประเด็นหลักดังนี้

ประเด็นที่ 1 ลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 ของผู้รับผิดชอบต่อการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อน

1. บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การปฏิบัติหน้าที่การจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น มีหลายลักษณะ เช่น กรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจพบเห็นด้วยตนเอง การได้รับแจ้งจากประชาชนโดยตรง หรือการได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น อาทิ นักสังคมสงเคราะห์จากศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง นักพัฒนาสังคม เจ้าพนักงานปกครอง บุคลากรของสำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นักพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครขอนแก่น เจ้าหน้าที่ของกลุ่มเพื่อนคนไร้ที่พึ่งซึ่งเป็นหน่วยงานภาคประชาสังคม เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลขอนแก่นหรือโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ รวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ว่าพบบุคคลที่มีพฤติการณ์อันน่าเชื่อว่ามีความผิดปกติทางจิตและมีภาระเป็นอันตรายต่อตนเองหรือบุคคลอื่น หรือมีความจำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษา ตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ประจำสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่นก็จะดำเนินการเข้าควบคุมตัวบุคคลดังกล่าวไปยังสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่นก่อนเพื่อซักประวัติของบุคคลดังกล่าวในเบื้องต้น หากพบว่าบุคคลนั้นไม่มีผู้ดูแล และไม่มีความสามารถในการตัดสินใจในการให้การยินยอมสำหรับการบำบัดรักษาได้ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็รีบจะดำเนินการส่งตัวไปยังสถานบำบัดรักษาของรัฐบาลซึ่งก็คือโรงพยาบาลขอนแก่นหรือโรงพยาบาลขอนแก่นราชนครินทร์ เพื่อทำการตรวจวินิจฉัยและประเมินอาการเบื้องต้นก่อนจะนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาสุภาพจิตต่อไป ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 หลังจากนั้นเมื่อผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนได้เสร็จสิ้นกระบวนการบำบัดรักษาของโรงพยาบาลขอนแก่นหรือโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ได้ ก็จะนำส่งบุคคลตัวผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนดังกล่าวไปยังศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดขอนแก่น เพื่อดูแลรักษาและรับผิดชอบต่อตามพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 โดยจะให้การรักษาและดูแลผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในระหว่างที่ติดตามหาญาติผู้ป่วย หรือในกรณีที่ผู้ป่วยไม่มีญาติก็จะดำเนินการหาสถานที่พักพึ่งแหล่งสุดท้ายแก่ผู้ป่วยต่อไป

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการนำส่งผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่นนั้น เริ่มต้นจากเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการนำส่งผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนได้พบเห็น หรือได้รับแจ้งจากประชาชนและเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ว่าพบผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นเทศบาลนครขอนแก่น แล้วจึงดำเนินการควบคุมตัวผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนตามอำนาจพระราชบัญญัติสุภาพจิต พ.ศ. 2551 เพื่อนำส่งตัวผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนไปยังสถานบำบัดรักษาทางจิตของภาครัฐเพื่อเข้ารับการบำบัดรักษาตามกฎหมายกำหนด ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นมีสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการช่วยเหลือผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนให้ได้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา และปกป้องความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนและประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่นด้วย

2. รูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อน

จากวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า รูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานทีเกี่ยวข้องกับการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทแรก การปฏิบัติหน้าที่ในเชิงนโยบาย โดยมีคณะทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาคนไร้บ้านจังหวัดขอนแก่น (ชุดใหญ่) สำนักงานพัฒนาสังคมและความ

มั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่นและเทศบาลนครขอนแก่น เป็นหน่วยงานที่จะปฏิบัติงานด้านนโยบายและคนกลางคอยประสานการดำเนินการ และเพื่อดำเนินการพิจารณาปัญหาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการคนไร้ที่บ้าน ซึ่งรวมถึงการจัดการกับปัญหาของผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนด้วย รวมถึงการให้ความช่วยเหลือด้านงบประมาณ บุคลากร หรือสถานที่ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนอื่นจัดให้มีขึ้น เพื่อดำเนินการพิจารณาปัญหาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการคนไร้ที่บ้าน ซึ่งรวมถึงการจัดการกับปัญหาของผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนด้วย นำไปสู่การมุ่งพัฒนามิติต่าง ๆ 5 คือมิติด้านนโยบาย มิติสุขภาพ มิติสิทธิและสวัสดิการ มิติการศึกษาและอาชีพ มิติที่อยู่อาศัย และสร้างให้เกิดเป็นแผนนโยบายจังหวัดขอนแก่นในเรื่องของคนไร้บ้าน โดยมีสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่นและคณะทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาคนไร้บ้านจังหวัดขอนแก่น (ชุดใหญ่) เป็นผู้กำดูแลให้เป็นไปตามแผนนโยบายจังหวัดขอนแก่นดังกล่าว

ประเภทต่อมาคือ การปฏิบัติหน้าที่ในเชิงรุก โดยมีสถานีตำรวจภูธรมืองขอนแก่น ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดขอนแก่น และกลุ่มเพื่อนคนไร้บ้าน ซึ่งจะมุ่งปฏิบัติหน้าที่ในเรื่องกระบวนการนำส่งผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การลงพื้นที่สำรวจและช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนของเจ้าหน้าที่ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และกิจกรรมเดินเลาะเมือง (เดินกาแฟ) ของกลุ่มเพื่อนคนไร้บ้าน ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าถึงชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่นและจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลเชิงสถิติของคนไร้ที่พึ่งและผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น เพื่อดำเนินการทำแผนนโยบายจังหวัดขอนแก่นในเรื่องคนไร้บ้านต่อไป

จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานและการปฏิบัติหน้าทั้งในด้านเชิงนโยบายและเชิงรุกของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น เป็นการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม ร่วมมือกันสร้างเป็นเครือข่ายในแก้ไขปัญหาการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่นซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ดีและสำคัญเป็นอย่างมากในการพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ และรักษาไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชนของผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น

ประเด็นที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 ของผู้เกี่ยวข้องในการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อน

1. ปัญหาด้านบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าประเด็นปัญหาด้านบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวกับการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อน มี 3 ประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้ คือประเด็นปัญหาแรก เรื่องเจ้าหน้าที่ตำรวจ นักสังคมสงเคราะห์ นักพัฒนาชุมชน รวมถึงเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดขอนแก่น เทศบาลนครขอนแก่น นั้นยังขาดองค์ความรู้ในเรื่องของปัญหาทางสุขภาพจิต โรคจิตเวช และพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจในชั้นปฏิบัติการ ที่ยังขาดองค์ความรู้ทางด้านกฎหมายสุขภาพจิต และโรคทางจิตเวช ส่งผลให้ไม่สามารถระบุได้ว่าบุคคลที่พบหรือได้รับแจ้งมานั้นมีความผิดปกติทางจิตเวชจริงหรือไม่

ประเด็นต่อมาคือ การไม่ทราบอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 ในกระบวนการนำส่งผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา และวิธีการการเข้ายับยั้งผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนที่เกิดภาวะคลุ้มคลั่ง ส่งผลให้ในบางกรณีภาระหน้าที่ต่าง ๆ ที่ควรเป็นของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยตรง ต้องตกอยู่กับนักสังคมสงเคราะห์และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดขอนแก่นที่ไม่มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้ ซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดผลกระทบและผลเสียจากกา

ดำเนินการดังกล่าวแก่ทั้งตัวผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนเองและตัวของเจ้าหน้าที่ของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดขอนแก่นได้

ประเด็นสุดท้ายคือการขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านปัญหาความผิดปกติของหน่วยงานภาคประชาสังคม กลุ่มเพื่อนคนไร้บ้านก็ถือเป็นเรื่องที่สำคัญ เนื่องจากกลุ่มเพื่อนคนไร้บ้านเป็นหน่วยงานเชิงรุกที่มักจะดำเนินงานกับผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่นโดยตรง ซึ่งหากเกิดสถานการณ์จำเป็นที่ต้องให้การช่วยเหลือดูแลแก่ผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนโดยไม่อาจเลี่ยงได้นั้น จะต้องรอการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลขอนแก่นหรือโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์เท่านั้น ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการให้การช่วยเหลือ ทำให้ในบางกรณีอาจจะเกิดผลเสียตามต่อผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนและประชาชนอีกด้วย

ดังนั้น จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้างกับบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น พบว่าปัญหาด้านบุคลากรที่ปฏิบัติตามพระราบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 3 ประเด็นปัญหาอันได้แก่ ประเด็นแรกคือการขาดองค์ความรู้ในด้านพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 และปัญหาทางสุขภาพจิต ประเด็นที่สองคือ การไม่ทราบอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 และประเด็นสุดท้ายคือ การขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในเรื่องผู้ป่วยทางจิตเวชเร่รอน

2. ปัญหาด้านรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัญหาด้านรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อน มี 2 ประเด็นปัญหาดังต่อนี้ คือประเด็นปัญหาแรก การขาดความยั่งยืนของการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น อันได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่งคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น เทศบาลนครขอนแก่น ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดขอนแก่น สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น กลุ่มเพื่อนคนไร้บ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่ได้มุ่งร่วมมือกันเป็นเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาคนไร้บ้าน รวมถึงปัญหาผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในจังหวัดขอนแก่นในมิติต่าง ๆ ซึ่งพบว่าแต่ละหน่วยงานต่างก็ขับเคลื่อนการทำงานตามภารกิจขององค์กรเป็นหลักและพยายามเชื่อมโยงการทำงานระหว่างกันเท่าที่จะสามารถดำเนินการได้ตามข้อจำกัดและปัจจัยเอื้อหรือหนุนเสริมต่าง ๆ เป็นครั้งคราวเท่านั้น ไม่ได้ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลขอนแก่นกันไปตลอดทุกกรณี

ประเด็นปัญหาที่สอง คือการขาดการสื่อสารที่ต่อเนื่องกันในระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวกับการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาในเรื่องของความไม่สอดคล้องกันในระบบของการนำส่งผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อน ทำให้เกิดช่องว่างในการนำส่งผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา ซึ่งส่งผลส่งผลโดยตรงทำให้ผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนเป็นจำนวนมากในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น ยังไม่ได้รับการนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาที่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้างกับหน่วยงานที่ข้องกับการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น พบว่ามีปัญหาด้านรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อน 2 ประเด็นปัญหา คือปัญหาการขาดความยั่งยืนของการปฏิบัติหน้าที่รวมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปัญหาการขาดการสื่อสารที่ต่อเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยในข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปข้อค้นพบได้ดังนี้ ข้อค้นพบการปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการตามพระราชสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 จากการศึกษาพบว่า ในส่วนของการปฏิบัติงานของผู้เกี่ยวข้องต่อการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในเทศบาลนครขอนแก่น นั้นมีการปฏิบัติงานสอดคล้องกับ “สาระสำคัญในการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2551) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจพบเองโดยตรงหรือได้รับแจ้งจากประชาชนหรือได้รับการประสานงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ว่าพบผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น ก็จะแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 เพื่อให้ทำการควบคุมผู้ป่วยไปยังสถานที่พักพิงเบื้องต้นก่อน เพื่อทำการสอบสวนและชักประวัติของผู้ป่วย หากไม่พบญาติและพิจารณาได้ว่าผู้ป่วยนั้นอาจจะก่อให้เกิดอันตรายและมีความจำเป็นต้องเข้ารับการบำบัดรักษา ก็จะนำตัวผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนส่งไปยังโรงพยาบาลหรือสถานบำบัดรักษาทางสุภาพจิตโดยไม่ชักช้า เพื่อให้ผู้ป่วยจิตเวชเร่ร่อนได้รับการตรวจวินิจฉัย ประเมินอาการทางจิตเบื้องต้นและนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาต่อไป ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 แต่อย่างไรก็ดี การปฏิบัติหน้าที่ต่อการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 ได้พบปัญหาและอุปสรรคในด้านบุคลากร คือเจ้าหน้าที่ตำรวจ นักสังเคราะห์ นักพัฒนาชุมชน รวมทั้งเจ้าหน้าระดับปฏิบัติการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังขาดความรู้ความเข้าในเรื่องของปัญหาทางสุขภาพจิต และพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจในชั้นปฏิบัติการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาเรื่อง “การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 ของแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครปฐม” (กรกนก พงษ์ประดิษฐ์, 2556) ที่ชี้ให้เห็นถึงการขาดองค์ความรู้ในเรื่องปัญหาทางสุภาพจิตและไม่ทราบอำนาจหน้าที่ของตนเองตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 ดีเท่าที่ควร ส่งผลให้ไม่สามารถระบุได้ว่าบุคคลที่พบหรือได้รับแจ้งมานั้นมีความผิดปกติทางจิตเวชจริงหรือไม่ นำไปสู่ไม่อาจนำส่งผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาตามที่กฎหมายกำหนดได้

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ค้นพบ รูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อน ตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 ในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น ว่ามีการร่วมมือกัน สร้างเป็นเครือข่ายการดำเนินงาน เพื่อดำเนินงานขับเคลื่อนตามแผนนโยบายจังหวัดขอนแก่นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อแก้ไขปัญหาผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งสอคคล้องกับแนวคิด “การบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่าย Network Governance” (Goldsmith & Eggers, 2547/2552) ที่ชี้ให้เห็นถึงการสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการดำเนินงานในระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม สร้างเป็นเครือข่ายเพื่อปฏิบัติหน้าที่ไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีหน่วยงานภาครัฐเป็นแกนนำในการปฏิบัติงานและกำกับดูแลเครือข่าย แต่อย่างไรก็ดีในการวิจัยครั้งนี้ได้มีข้อค้นพบอีกว่า แม้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนแผนนโยบายจังหวัดในเรื่องคนไร้บ้าน ก็พบกว่าแต่ละหน่วยงานต่างก็ขับเคลื่อนการำงานตามภารกิจขององค์กรเป็นหลักและพยายามเชื่อมโยงการทำงานระหว่างกันเที่จะสามารถดำเนินการได้ตามข้อจำกัดและปัจจัยเอื้อหรือหนุนเสริมต่าง ๆ เป็นครั้งคราวเท่านั้น ไม่ได้ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในเทศบาลขอนแก่นกันไปตลอดทุกกรณี

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

ข้อค้นพบจากการงานวิจัยนี้ นำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อน ในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่นได้ดังนี้คือ ควรจัดให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 และวิธีการปฏิบัติการที่สอดคล้องกันกับแผนนโนบายจังหวัดขอนแก่น พร้อมทั้งจัดให้มีการทดสอบเพื่อวัดผลการผลการอบรมดังกล่าวกับบรรดาเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบและจัดการผู้ป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น รวมถึงควรจัดให้มีคู่มือการการประสานงานและปฏิบัติงานการนำส่งป่วยทางจิตเวชเร่ร่อนที่เหมาะสมและสอดคล้องกันกับบริบทของจังหวัดขอนแก่น ในแต่ละหน่วยงานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น โดยอาจจะร่วมกันพูดคุย ลดความเป็นทางการลง เพื่อการจัดทำคู่มือขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

กรกนก พงษ์ประดิษฐ์. 2556. **การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พุทธศักราช 2551 ของแพทย์ พยาบาท และเจ้าหน้าที่ตำรวจ ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครปฐม.** ปริญญานิพนธ์ศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ

จักรพันธุ์ โอฬาริกชาติ. (2561). **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่เป็นผู้ป่วยทางจิตเร่ร่อน.** วารสารมหาวิทยาลัยพายับ, 28(1), 45-55.

เบ็ญจมาส พฤกษ์กานนท์. (2557). **การดำเนินงานขับเคลื่อนพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551,** [PowerPoint]. สืบค้นจาก http://www.omhc.dmh.go.th/law/files

โครงการผู้ป่วยข้างถนน มูลนิธิกระจกเงา. (2561). **กลไกให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยจิตเวช(ข้างถนน), 28 กุมภาพันธ์ 2562**. สืบค้นจาก http://humanonstreet.org/humanonstreet/documentary.php

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2551). **พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551. 28 กุมภาพันธ์ 2562.** สืบค้นจาก <http://www.krisdika.go.th/wps/portal/general/!ut/p/c4/04_> 28 กุมภาพันธ์ 2562.

Hfocus. (2562). **สำรวจสถานการณ์คนไร้บ้านครั้งใหญ่ หวังพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นระบบ.** สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2019/05/17184> 28 เมษายน 2562

Stephen Goldsmith & William D. Eggers. (2552). **Governing by Network** (จักร ติงศภัทิย์ และกฤษฎา ปราโมทย์ธนา ผู้แปล). กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็กซเปอร์เน็ท จำกัด. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 2004)

การบริหารจัดการสาธารณภัยอย่างยั่งยืนของจังหวัดภูเก็ต
The Sustainable Public Disaster Management of Phuket Province

สมศักดิ์ คงทอง* และ พรพรรณ ศิลารัตน์*
Somsak Kongthong* and Pornpan Silarat*
สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และธรรมาภิบาล มหาวิทยาลัยชินวัตร*
The Institute of Public Administration and Governance, Shinawatra University*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการบริหารงานคุณภาพการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต 2) ศึกษาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต 3) ศึกษาการบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต และ 4) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต

การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้อาศัยวิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยภาคสนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ นายอำเภอจังหวัดภูเก็ต จำนวน 3 คน หัวหน้าสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต จำนวน 2 คน ผู้บังคับการ และผู้กำกับการสถานีตำรวจจังหวัดภูเก็ต จำนวน 4 คน รวมทั้งเจ้าหน้าที่บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต จำนวน 2 คน มาจาก 3 อำเภอของจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอถลาง อำเภอกะทู้ รวมจำนวน 11 คน ประกอบกับการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร และกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อยู่อาศัยจริงในเขตพื้นที่ศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 400 คน จากจำนวนประชากร 402,017 คน โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient) ควบคู่กับการสำรวจข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า

1) พฤติกรรมการบริหารงานคุณภาพการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.192, S.D=0.690)

2) การจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.183, S.D=0.712)

3) การบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.201, S.D=0.675) และ

4) ปัญหาและอุปสรรคในการบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต พบว่า ส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านการประสานงานร่วมกับหน่วยงานใกล้เคียง และภาคส่วนต่างๆ ในการแก้ปัญหาสาธารณภัยยังไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร ร้อยละ 31.5 รองลงมาคือ ด้านการให้ความรู้แก่ประชาชนในการจัดการสาธารณภัยอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ร้อยละ 23.1 ด้านการสร้างจิตสำนึกในการรับผิดชอบร่วมกันในการบริหารจัดการสาธารณภัย ร้อยละ 18.8 ด้านการประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ทราบเกี่ยวกับการจัดการสาธารณภัย ร้อยละ 18.0 ด้านการรับฟังความคิดเห็น และการรับฟังปัญหาจากประชาชนก่อนดำเนินการจัดทำแผนป้องกันฯ เพื่อใช้รับมือกับปัญหาสาธารณภัย ร้อยละ 4.8 และด้านอุปกรณ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงพอเพื่อใช้ในการสื่อสาร ร้อยละ 3.8 ตามลำดับ ซึ่งข้อมูลและข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาจะนำไปใช้เป็น

Received: 2019-09-26: Revised: 2019-10-05: Accepted: 2019-10-07

แนวทางในการปรับปรุง และพัฒนางานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ตให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ : การบริหารจัดการสาธารณภัย อย่างยั่งยืน

Abstract

The objectives of this study were to 1) study public disaster quality administration behavior of Phuket province 2) study public disaster administration of Phuket province 3) study integrating public disaster administration of Phuket province and 4) study problem and obstacle in administration of public disaster of Phuket province.

The research is mixed method research between qualitative and quantitative research. The researcher employs qualitative research using field research by in-depth interview from experts and organizations' executives which related to Phuket province's public disaster administration included Governor of Phuket province, District Chief of Phuket province, Head of Prevention and Disaster Relief Office, Commander of Provincial Police, and 3 Superintendent of Provincial Police from 3 districts of Phuket province including Mueang Phuket district, Kathu district, and Talang district total 11 persons together with the quantitative research, population and samples are people who live in the study areas totally 400 persons from population 402,017 persons. The study used questionnaire as a tool, statistics used in this research were frequency, percentage, mean, and standard deviation, and Pearson product-moment correlation coefficient together with the survey of information from documentary study.

The research results found that 1) administration of quality management of public disaster of Phuket province had average value at medium level ($\bar{X}$ =3.192, S.D=0.690) 2) public disaster administration of Phuket province had average value at medium level ($\bar{X}$ =3.183, S.D=0.712) 3) administration integration of Phuket province had average value at medium level ($\bar{X}$ =3.201, S.D=0.675) and 4) problem and obstacle in integrating administration of public disaster of Phuket province found that majority faced with problem in cooperation with closed agencies and other departments. In order to solve public disaster problem still lack of cooperation 31.5 percent, followed by providing knowledge to people for sustainable and systematic public disaster management 23.1 percent, build up the conscious in sharing responsibility in public disaster management 18.8 percent, promoting the management of public disaster 18.0 percent, opinion hearing and problem hearing from people before process drafting the prevention plan for coping with public disaster problem 4.8 percent, and communication equipment, not enough or less efficiency equipment 3.8 percent respectively. The information and new findings from this study could be used as guideline for the improvement and develop jobs related to prevent and relief public disaster in Phuket province to be effective and efficient.

Keywords : Public disaster, Management, The Sustainable

บทนำ

ในปัจจุบันทั่วโลกเผชิญกับปัญหาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง และรุนแรงมากขึ้น ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิต และทรัพย์สินแก่ประชาชนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากสภาวะสิ่งแวดล้อมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง และผันผวนอย่างมาก จนส่งผลกระทบต่อการเกิดภัยธรรมชาติที่มีความถี่เพิ่มขึ้น และทวีความรุนแรงมากขึ้น จากรายงานทางวิชาการขององค์การระหว่างประเทศ อาทิ The United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNISDR) ระบุว่า ประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกมีความเสี่ยงสูงที่จะต้องเผชิญกับสาธารณภัยทางธรรมชาติบ่อยครั้งขึ้น และมีความรุนแรงมากขึ้น และที่สำคัญมีโอกาสได้รับความสูญเสียจากสาธารณภัยสูงที่สุด (UNISDR, 2013: p.10) ซึ่งเห็นได้จากมหาอุทกภัยที่เกิดขึ้นกับประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2554 ที่ผ่านมา ซึ่งสร้างความเสียหายอย่างมากให้กับประเทศไทย ทั้งในภาคการเกษตร อุตสาหกรรม เศรษฐกิจ และสังคม หลังจากนั้นประเทศไทยประสบกับปัญหาอุทกภัยในวงกว้างอีกครั้งซึ่งเป็นผลมาจากการเกิดฝนตกหนักตั้งแต่ช่วงกลางเดือนกันยายนจนทำให้เกิดน้ำป่าไหลหลาก น้ำล้นตลิ่ง และน้ำท่วมขังนั้น ประเทศไทยประสบปัญหาสาธารณภัยจากอุทกภัยในทุกภาคของประเทศ (กรมทรัพยากรน้ำ, 2556: น.122)

รัฐบาลปัจจุบันได้ผลักดันให้ประเทศไทยก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 หรือประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) มีนโยบายเพื่อความปลอดภัย และการเชื่อมโยงหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านสาธารณภัย โดยกำหนดแผนยุทธศาสตร์กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2560-2564 ที่ได้จัดทำขึ้นโดยพิจารณาถึงความสอดคล้อง และเชื่อมโยงกับกรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย พ.ศ. 2558-2573 กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 นโยบายรัฐบาล นโยบายด้านความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2558-2564 และนโยบายกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งแผนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสาธารณภัยของประเทศ เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศ การบูรณาการด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยระหว่างหน่วยงานเครือข่ายทุกภาคส่วนทั้งใน และต่างประเทศ ให้มีเอกภาพ สร้างความเข้มแข็งแก่ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น อาสาสมัคร และเครือข่าย ให้มีความตระหนักรู้ มีวัฒนธรรมความปลอดภัย มีส่วนร่วมในการจัดการสาธารณภัย ขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ และพันธกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ให้บรรลุผล เสริมสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพทั้งในเชิงนโยบาย และการปฏิบัติ เกิดผลกระทบในชีวิต และทรัพย์สินที่น้อยที่สุด และนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

จังหวัดภูเก็ต เป็นจังหวัดเดียวที่มีสภาพเป็นเกาะตั้งอยู่ในทะเลอันดามัน ตั้งอยู่ใกล้เขตศูนย์สูตร ทำให้มีลักษณะภูมิอากาศร้อนชื้นตลอดทั้งปี เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจากเหตุผลนี้ ภูเก็ตจึงเป็นจังหวัดที่มีการเกิดสาธารณภัยหรือภัยพิบัติบ่อยครั้ง โดยเฉพาะอุทกภัยและวาตภัย นอกจากนี้จังหวัดภูเก็ตยังเป็นเมืองท่องเที่ยว ทำให้มีอาคารสูง และโรงแรมจำนวนมาก โดยเฉพาะบริเวณเลียบชายหาดสำคัญๆ เช่น หาดป่าตอง หาดกะตะ หาดกะรน และหาดกมลา เป็นต้น ประกอบกับพื้นที่จังหวัดตั้งอยู่บนแขนงของรอยเลื่อนคลองมะลุ่ยพาดผ่าน จึงมีความเสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัยในแต่ละพื้นที่ (พิมพ์ระพี พันธ์วิชาติกุล, 2561: น.5) ดังนั้น ทางจังหวัดภูเก็ตจึงมีการส่งเสริม และให้ความสำคัญในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย การเตรียมพร้อมในการจัดการสาธารณภัย มีการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการสาธารณภัย ทั้งด้านการป้องกัน และการลดผลกระทบ การเตรียมความพร้อม การดำเนินการเมื่อเกิดสาธารณภัย และการฟื้นฟูบูรณะ (แผนยุทธศาสตร์ภูเก็ต พ.ศ. 2560-2564) แต่เมื่อทบทวนผลการปฏิบัติด้านการป้องกัน

และบรรเทาสาธารณภัยระยะที่ผ่านมาได้สะท้อนปัญหา และความท้าทายต่อการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง กระบวนการ และองค์ความรู้ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบการป้องกัน การเตรียมความพร้อม และการสร้างภูมิคุ้มกันในการจัดการสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างเข้มแข็ง และยั่งยืน (สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดภูเก็ต, 2559: น.95) ซึ่งจากการศึกษากรอบการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการสาธารณภัยอย่างยั่งยืน: ปภ. 4.0 พ.ศ. 2560-2579 พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการในการจัดการ ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพ (นวัตกรรมและเทคโนโลยี) การสานพลังและสร้างความเข้มแข็ง และการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานเครือข่ายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาพฤติกรรมการบริหารงานคุณภาพการจัดการสาธารณภัย การจัดการสาธารณภัย ตลอดจนการบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ตสู่บริบทประเทศไทย 4.0 ซึ่งข้อมูลและข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนางานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ตให้มีประสิทธิผล และประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) ศึกษาพฤติกรรมการบริหารงานคุณภาพการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ตสู่บริบทประเทศไทย 4.0
2) ศึกษาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต
3) ศึกษาการบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต
4) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต

วิธีการดำเนินการวิจัย

การเก็บข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods) ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริหารหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต รองผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต นายอำเภอจังหวัดภูเก็ต หัวหน้าสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต ผู้บังคับการ ผู้กำกับการสถานีตำรวจจังหวัดภูเก็ต และมูลนิธิกุศลธรรมจังหวัดภูเก็ต มาจาก 3 อำเภอของจังหวัดภูเก็ต รวมจำนวน 11 คน และกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จากประชาชนในเขต 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอถลาง และอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane, 1968: p.725) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน จากนั้นกำหนดสัดส่วนจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้ง 3 อำเภอ ตามระบบการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Quota Sampling)

ผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการบริหารงานคุณภาพการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต

พฤติกรรมการบริหารงานคุณภาพการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{x}$ =3.192, S.D=0.690) พฤติกรรมการบริหารงานคุณภาพการจัดการสาธารณภัยรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยรายด้านการร่วมวางแผนการจัดการสาธารณภัยกับประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าสูงสุดเท่ากับ 3.410 และรายด้านการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ทราบเกี่ยวกับการจัดการสาธารณภัย มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 3.075 แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการบริหารงานคุณภาพการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต (n=400)

2. การจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต

การจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.183, S.D=0.712) การจัดการสาธารณภัยรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยรายด้านการพัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพ มีค่าสูงสุดเท่ากับ 3.290 และรายด้านการซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานในชุมชน มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 3.073 แสดงดังภาพที่ 2

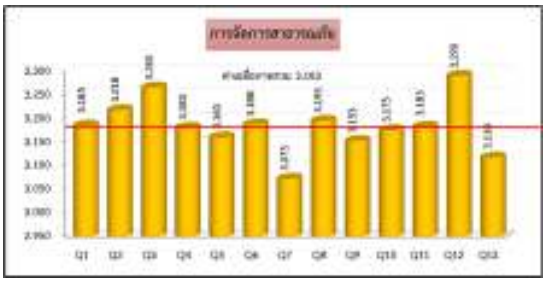

ภาพที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) การจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต (n=400)

3. การบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต

การบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.201, S.D=0.675) การจัดการสาธารณภัยรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยรายด้านมีการบูรณาการร่วมกันวางแผนการจัดการสาธารณภัยกับประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าสูงสุดเท่ากับ 3.410 และรายด้านมีการบูรณาการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานีตำรวจ โรงพยาบาล และมูลนิธิกุศลธรรม มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 3.073 แสดงดังภาพที่ 3

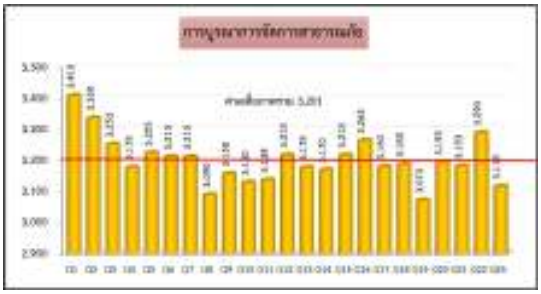

ภาพที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) การบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต (n=400)

4. ปัญหาและอุปสรรคในการบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต

ปัญหาและอุปสรรคในการบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต พบว่า ส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านการประสานงานร่วมกับหน่วยงานใกล้เคียง และภาคส่วนต่างๆ ในการแก้ปัญหาสาธารณภัยยังไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร ร้อยละ 31.5 รองลงมาคือ ด้านการให้ความรู้แก่ประชาชนในการจัดการสาธารณภัยอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ร้อยละ 23.1 ด้านการสร้างจิตสำนึกในการรับผิดชอบร่วมกันในการบริหารจัดการสาธารณภัย ร้อยละ 18.8 ด้านการประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ทราบเกี่ยวกับการจัดการสาธารณภัย ร้อยละ 18.0 ด้านการรับฟังความคิดเห็น และการรับฟังปัญหาจากประชาชนก่อนดำเนินการจัดทำแผนป้องกันฯ เพื่อใช้รับมือกับปัญหาสาธารณภัย ร้อยละ 4.8 และด้านอุปกรณ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงพอเพื่อใช้ในการสื่อสาร ร้อยละ 3.8 ตามลำดับ แสดงดังภาพที่ 4

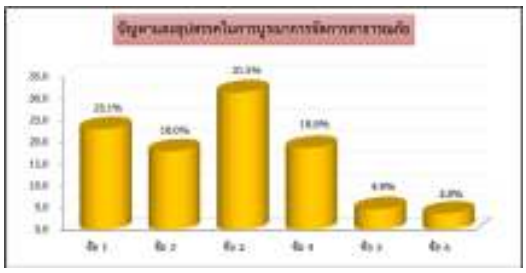

ภาพที่ 4 จำนวนและร้อยละของประชากรในเขต 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอถลาง และอำเภอกะทู้ ของจังหวัดภูเก็ต จำแนกตามข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต (n=400)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการบริหารงานคุณภาพการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต

จากผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมการบริหารงานคุณภาพการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พฤติกรรมการบริหารงานคุณภาพการจัดการสาธารณภัยรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยรายด้านการร่วมวางแผนการจัดการสาธารณภัยกับประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าสูงสุด และรายด้านการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ทราบเกี่ยวกับการจัดการสาธารณภัย มีค่าต่ำสุด อธิบายได้ว่า รายด้านการร่วมวางแผนการจัดการสาธารณภัยกับประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าสูงสุด สอดคล้องกับการศึกษาของ ไททัศน์ มาลา วลัยพร ชิณศรี และวิไลลักษณ์ เรืองสม (2558: น.172-183) พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร่วมดำเนินการวางแผน และจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงภัยในพื้นที่และวางแผนการปฏิบัติการช่วงก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังจากเกิดภัย และเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการสาธารณภัย เนื่องจากมีความชอบธรรมทั้งในด้านอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย และในทางปฏิบัติที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชนในฐานะที่เป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และสอดคล้องกับการศึกษาของ ธนวัฒน์ แปงใจ (2558: น.60) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสาขา ของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสาขา พบว่า การร่วมวางแผนการจัดการสาธารณภัยกับประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าสูงสุด กล่าวคือ การวิเคราะห์ข้อเท็จจริงพร้อมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานเสนอเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาแนวทางและ

ทบทวนปรับปรุงการบริหารงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในด้านบริหารจัดการงบประมาณ ด้านบริหารจัดการบุคลากรด้านวัสดุ อุปกรณ์ และด้านบริหารจัดการโครงสร้าง ที่จะสามารถสนับสนุนการปฏิบัติงานจังหวัดในพื้นที่ความรับผิดชอบ ได้อย่างทันท่วงทีและปฏิบัติหน้าที่เสมือนส่วนหน้าของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ในการช่วยเหลือบรรเทา ความเดือดร้อนให้กับประชาชนผู้ประสบภัยในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว และทั่วถึง ตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังภัยสิ้นสุดลง นอกจากนี้ก็ยังสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2550: น.11) ซึ่งดำเนินการป้องกันบรรเทา ฟื้นฟู สาธารณภัยและอุบัติภัย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พุทธศักราช 2550 มี หน้าที่ในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ศึกษาวิจัยเพื่อหามาตรการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยปฏิบัติการ ประสานการปฏิบัติ สนับสนุน ช่วยเหลือ แนะนำ อบรมให้ความรู้และคำปรึกษาแก่หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละระดับ

และรายด้านการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ทราบเกี่ยวกับการจัดการสาธารณภัย มีค่าต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Jensantikul (2015: p.82-93) ศึกษาชุมชนกับความรู้ในการจัดการสาธารณภัย กรณีศึกษา ตำบลบางช้าง จังหวัดนครปฐม ศึกษาข้อมูลชุมชน ความรู้ในการจัดการสาธารณภัย และปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการสาธารณภัยของชุมชนตำบลบางช้าง จังหวัดนครปฐม พบว่า การให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ทราบเกี่ยวกับการจัดการสาธารณภัย มีค่าต่ำสุด กล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีรายได้เฉลี่ย 53,508.62 บาทต่อปี และลักษณะของตำบลบางช้างเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ส่วนสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่มี 2 ประเภท ได้แก่ วาตภัย และอุทกภัย โดยในรอบ 10 ปี มีอุทกภัยเกิดขึ้นจำนวน 102 ครั้ง และมีพื้นที่ได้รับผลกระทบ 6 หมู่บ้าน (ร้อยละ 54.55) และความรู้ในการจัดการสาธารณภัยเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผ่านมา ทำให้ความรู้ที่ได้รับในการจัดการสาธารณภัยไม่ถูกต้องเท่าที่ควร จึงควรมีการเพิ่มระดับความรู้ในการจัดการสาธารณภัยให้แก่ประชาชนในพื้นที่

2. การจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต

จากผลการศึกษา พบว่า การจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การจัดการสาธารณภัยรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยรายด้านการพัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพ มีค่าสูงสุด และรายด้านการซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานในชุมชน มีค่าต่ำสุด อธิบายได้ว่า รายด้านการพัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพ มีค่าสูงสุด สอดคล้องกับการศึกษาของ วิทวัส ขุนหนู (2556: น.163-181) ศึกษาการพัฒนาเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการป้องกันอุทกภัย กรณีศึกษาอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อศึกษาบริบทของพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการเกิด และการป้องกันอุทกภัย การเตรียมความพร้อมของหน่วยงานภาครัฐ การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและประชาชนในการป้องกันอุทกภัย และสร้างเครือข่าย และแนวทางการมีส่วนร่วมในการป้องกันอุทกภัย ผลการศึกษา พบว่า การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานเครือข่าย มีค่าสูงสุด กล่าวคือ การมีปริมาณน้ำฝนเป็นจำนวนมากและเป็นพื้นที่รองรับน้ำจากเทือกเขาหลวงเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดอุทกภัยในพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์ โดยหน่วยงานภาครัฐมีความพร้อมด้านจำนวนบุคลากรสูงที่สุดในการช่วยเหลือและป้องกันอุทกภัย ซึ่งภาคเอกชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการป้องกันอุทกภัยสูงที่สุด และควรมีการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการเครือข่ายในการป้องกันอุทกภัยในพื้นที่ ซึ่งคณะกรรมการ

ประกอบด้วยตัวแทนจากภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐ นอกจากนี้เครือข่ายความร่วมมือทั้งหน่วยงานภาครัฐบาล ภาคเอกชน และองค์กรอื่นๆ ซึ่งความเป็นเครือข่ายเกิดขึ้นจากค่านิยมร่วมกันของทุกภาคส่วน (Dempwolf and Lyles, 2012: p.7)

และรายด้านการซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานในชุมชน มีค่าต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พิทักษ์ มั่นจันทึก และศุภณัฏฐ์ ทรัพย์นาวิน (2558: น.18) พบว่า การซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน มีค่าต่ำสุด กล่าวคือ 1. กลยุทธ์การบริหารด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดลงไป 3 อันดับ คือ ด้านวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การ ด้านพันธกิจและภารกิจ และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์การ ส่วนการบริหารด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาล ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดลงไป 3 อันดับ คือ ด้านการจัดการหลังเกิดภัย ด้านการบริหารจัดการในภาวะฉุกเฉิน และด้านการป้องกันและลดผลกระทบ 2. ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลในเขต อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในอนาคต ด้านพันธกิจและภารกิจ ด้านการเตรียมความพร้อมของทรัพยากร และด้านวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การ และมีสัมประสิทธิ์การทำนาย คิดเป็นร้อยละ 78.70 3. แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้แก่ หน่วยงานควรมีการกำหนดนโยบาย ระเบียบ และแนวทางการปฏิบัติงานให้ชัดเจน โดยประสานความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และประชาชนร่วมกันประชุมวางแผนการปฏิบัติงาน การเตรียมความพร้อม การจัดสรรงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ที่ทันสมัย สำรวจและจัดทำพื้นที่กลุ่มเสี่ยงที่เข้าถึงได้ยาก เพื่อกำหนดเส้นทางการจราจรเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน และควรมีการซักซ้อมแผนการปฏิบัติงานอยู่สม่ำเสมอ และสอดคล้องกับการศึกษาของ ชูวงศ์ อุบาลี (2557: น.51-69) ศึกษาการบริหารจัดการสาธารณภัย: บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมรองรับกับสาธารณภัยที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในพื้นที่เสี่ยงภัย พบว่า ด้านความพร้อมและการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการบริหารจัดการสาธารณภัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ในพื้นที่อำเภอเขาคิชกูฏ จังหวัดจันทบุรี ยังขาดความพร้อมต่อการบริหารจัดการสาธารณภัย ถึงแม้ว่าจะมีการจัดทำแผนรองรับการบริหารจัดการภัย แต่ไม่เคยจัดการฝึกซ้อมแผนเพื่อเตรียมการรับมือกับสาธารณภัยตามแผนที่จัดทำขึ้น

3. การบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต

จากผลการศึกษา พบว่า การบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การบูรณาการจัดการสาธารณภัยรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยรายด้านมีการบูรณาการร่วมกันวางแผนการจัดการสาธารณภัยกับประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าสูงสุด และรายด้านมีการบูรณาการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานีตำรวจ โรงพยาบาล และมูลนิธิกุศลธรรม มีค่าต่ำสุด อธิบายได้ว่า รายด้านมีการบูรณาการร่วมกันวางแผนการจัดการสาธารณภัยกับประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าสูงสุด สอดคล้องกับการศึกษาของหทัยทิพย์ นราแหวว และทวิดา กมลเวชช (2561: น.229-245) ศึกษาการบริหารจัดการอุทกภัยของเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า การบูรณาการร่วมกันวางแผนการจัดการสาธารณภัยกับประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าสูงสุด กล่าวคือ 1. ปัจจัยที่นำมาสู่ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการในภาวะวิกฤตในรูปแบบของ “หาดใหญ่โมเดล” ได้แก่ 1.1 การบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 1.2 การบูรณาการร่วมกันของชุมชนโดยมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปได้ว่าหัวใจสำคัญของ “หาดใหญ่โมเดล” คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนของทุกภาคส่วนอย่างบูรณาการ และ

สอดคล้องกับการศึกษาของจิรนนท์ พุทธา และจำลอง โพธิ์บุญ (2561: น.31-44) ศึกษาผลการดำเนินงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแปรที่มีผลต่อการดำเนินงานดังกล่าว พบว่า การบูรณาการร่วมกันวางแผนการจัดการสาธารณภัยกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าสูงสุด กล่าวคือ ผลการดำเนินงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมของประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลาง เครื่องมือ เครื่องจักร ยานพาหนะ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดกิจกรรม/การดำเนินงาน และด้านการทบทวนและตรวจสอบแผนการดำเนินงานมีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้บริหารและบุคลากร การจัดกิจกรรม/การดำเนินงาน และการทบทวนและตรวจสอบแผนการดำเนินงานมีผลต่อความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตัวของประชาชนหากเกิดสาธารณภัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการจัดกิจกรรม/การดำเนินงาน และด้านการทบทวนและตรวจสอบแผนการดำเนินงานมีผลต่อความครอบคลุมในการได้รับบริการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

และรายด้านมีการบูรณาการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานีตำรวจ โรงพยาบาล และมูลนิธิกุศลธรรม มีค่าต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สายฝน แสงหิรัญทองประเสริฐ และ ชนิษฎา ชูสุข (2558: น.112-123) ศึกษากระบวนการจัดการสาธารณภัยร่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายองค์กรชุมชน ผลการดำเนินงาน และเสนอแนวทางในการจัดการในระดับ พบว่า มีการบูรณาการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชน มีค่าต่ำสุด กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชนในพื้นที่ไม่สามารถทำงานร่วม และเสริมซึ่งกันและกัน ในลักษณะการเป็นเครือข่ายการดำเนินงานในการจัดการสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรชุมชน โดยมีการจัดการระบบการประสานงาน การจัดระบบข้อมูล ระบบการสื่อสาร ระบบอาสาสมัคร และระบบการให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณภัยในท้องถิ่น งานวิจัยฉบับนี้ ได้ให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญ 3 ประการคือ 1. การให้ความรู้ และทักษะเกี่ยวกับการจัดการสาธารณภัย 2. การบูรณาการงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ได้แก่ หน่วยงานระดับท้องถิ่น หน่วยงานส่วนภูมิภาค ภาคประชาสังคม และองค์กรชุมชน และ 3. การเสริมพลังเครือข่ายทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น เพื่อให้สามารถจัดการปัญหาร่วมกันได้ตลอดไป และสอดคล้องกับการศึกษาของ สุพจน์ ชูรัตน์ (2553: น.80) ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการงานป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยแล้งที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาหว้าใหญ่ อำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า มีการบูรณาการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าต่ำสุด กล่าวคือ การทำงานแบบบูรณาการกับหน่วยงานอื่น เช่น ด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยแล้ง ผลการสังเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการงานป้องกัน และบรรเทาภัยแล้ง อยู่ในระดับต่ำ จึงต้องมีแผนปฏิบัติการด้านการป้องกัน และบรรเทาภัยแล้งที่ชัดเจน ทั้งระยะสั้นและระยะยาว มีบุคลากรรับผิดชอบงานโดยเฉพาะ มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการที่สามารถติดต่อประสานงานได้ตลอด 24 ชั่วโมง มีการสำรวจ จัดทำข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัย และควรมีการร่วมบูรณาการกับหน่วยงานอื่นในการจัดการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแล้ง

4. ปัญหาและอุปสรรคในการบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต

จากผลการศึกษา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต พบว่า ส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านการประสานงานร่วมกับหน่วยงานใกล้เคียง และภาคส่วนต่างๆ ในการแก้ปัญหาสาธารณภัยยังไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร รองลงมาคือ ด้านการให้ความรู้แก่ประชาชนในการจัดการสาธารณภัยอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ด้านการสร้างจิตสำนึกในการรับผิดชอบร่วมกันในการบริหาร

จัดการสาธารณภัย ด้านการประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ทราบเกี่ยวกับการจัดการสาธารณภัย ด้านการรับฟังความคิดเห็น และการรับฟังปัญหาจากประชาชนก่อนดำเนินการจัดทำแผนป้องกันฯ เพื่อใช้รับมือกับปัญหาสาธารณภัย และด้านอุปกรณ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงพอเพื่อใช้ในการสื่อสาร ตามลำดับ อธิบายได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ตสู่บริบทประเทศไทย 4.0 พบว่า ส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านการประสานงานร่วมกับหน่วยงานใกล้เคียง และภาคส่วนต่างๆ ในการแก้ปัญหาสาธารณภัยยังไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร สอดคล้องกับการศึกษาของ ชูวงศ์ อุบาลี (2557: น.65) ศึกษาการบริหารจัดการสาธารณภัย: บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี พบว่า ประสบปัญหาด้านการประสานงานร่วมกับหน่วยงานใกล้เคียง และยังไม่ได้รับความร่วมมือในการแก้ปัญหาสาธารณภัยเท่าที่ควร กล่าวคือ ปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเขาคิชกูฏ จังหวัดจันทบุรี ควรจัดทำแนวทางการปฏิบัติเมื่อเกิดภัย การตระหนักต่อภัยในทุกภาคส่วน ควรมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายไม่เป็นทางการสำหรับการปฏิบัติเมื่อเกิดภัย เพื่อประสานงานและบูรณาการการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานใกล้เคียง และภาคส่วนต่างๆ รวมทั้งการมุ่งสร้างจิตสำนึกด้านการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ และสอดคล้องกับการศึกษาของ กาญจน์จิรนันท์ คลองข่อย และสมศักดิ์ สามัคคีธรรม (2556: น.109) ทำการวิจัยเรื่องชุมชนเข้มแข็งกับการจัดการสาธารณภัย ศึกษากรณีการจัดการวิกฤตน้ำท่วมของหมู่บ้านแหลมกลาง พบว่า การร่วมมือกับหน่วยงานใกล้เคียง และภาคส่วนต่างๆ ในการแก้ปัญหาสาธารณภัยยังไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร กล่าวคือ ควรสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการประสานงานร่วมกัน ปลูกฝังให้ประชาชนเรียนรู้ที่จะระมัดระวังภัยธรรมชาติ ส่งเสริมและจัดตั้งองค์กรชุมชนในมิติของการจัดการตนเอง เสริมสร้างประสานเครือข่ายในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ให้ความร่วมมือกับภาครัฐที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สร้างศักยภาพในเชิงการถ่ายโอนความรู้ทักษะ การจัดการจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการบูรณาการจัดการสาธารณภัยของจังหวัดภูเก็ต ด้านอุปกรณ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงพอเพื่อใช้ในการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชูวงศ์ อุบาลี (2557: น.65) ศึกษาการบริหารจัดการสาธารณภัย: บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเข้าไปมีส่วนร่วมบริหารจัดการสาธารณภัย พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเขาคิชกูฏ จังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านเครื่องมือเครื่องใช้อุปกรณ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพที่จำเป็นสำหรับรองรับการบริหารจัดการภัย งบประมาณ การขาดแคลนเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ การให้ความสำคัญกับปัญหาจำเป็นเร่งด่วนอื่นๆ มากกว่าปัญหาสาธารณภัย ในการบริหารจัดการสาธารณภัยการละเลยการเตรียมความพร้อมที่ดี ล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสาธารณภัย และสอดคล้องกับการศึกษาของ Nakasu (2017: p.25) ศึกษาภาพรวมสถานการณ์สาธารณภัยความเสี่ยง และแนวโน้มในประเทศไทย พบว่า อุปกรณ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงพอเพื่อใช้ในการสื่อสาร และขาดงบประมาณที่เพียงพอในการจัดการสาธารณภัย กล่าวคือ สาธารณภัยทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นสร้างความเสียหายและส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อประเทศไทย ดังเช่นเหตุการณ์สึนามิเมื่อปี พ. ศ. 2547 และเหตุการณ์น้ำท่วมในแม่น้ำเจ้าพระยาในปี พ.ศ. 2554 สาธารณภัยเหล่านี้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก และสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับสาธารณภัยอื่นๆ นอกจากนี้สาธารณภัยทั้งสองมีความเกี่ยวข้องในระดับนานาชาติ ดังนั้นในการจัดการสาธารณภัยและความเสี่ยงควรมีทรัพยากร อุปกรณ์ และงบประมาณ ที่เพียงพอต่อการจัดการเพื่อให้การจัดการสาธารณภัยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กรมทรัพยากรน้ำ. (2556). **โครงการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในลุ่มน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรี;** รายงานฉบับสุดท้าย (รายงานหลัก). กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2555). **ความร่วมมือด้านการจัดการสาธารณภัยในอาเซียน.** กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ.

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2556). **การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย.** กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ.

ชูวงศ์ อุบาลี. (2557). **ศึกษาการบริหารจัดการสาธารณภัย: บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี**. บทความพิเศษ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ปีที่ 7. ฉบับที่ 2, น.51-69.

Nakasu, T. (2005a). **Expansion Process of Human Damages Caused by Hurricane Katrina : A Case of New Orleans.** Natural Disaster Research Report of NIED, 41, 55–69.

Nakasu, T. (2005b). **Social Gap and Human Damage Caused by Natural Disasters-Focus on the Damage in Thailand Caused by Indian Ocean's Tsunami-.** Report of NIED, (69), p.7-16.

UNISDR. (2013). **Post-2015 Framework for Disaster Risk Reduction (HFA2):** Report from 2013 Global Platform Consultations.

Yamane, Taro. (1968). **Mathematics for economists; an elementary survey**.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร
Elderly Persons' Life Quality Development to Accommodate With the Aging Society in Bangkok Metropolis

ดลิน ยังพิชิต* กมลพร กัลยาณมิตร*
Darlyn Yangpichit* Kamolporn Kalayanamitra*
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*
Faculty of Political Science, Bangkok Thonburi University*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง"การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร"ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแบบผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผสานด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้บริหารที่ใกล้ชิดกับการบริหารและนโยบายผู้สูงอายุในภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนนักวิชาการ ตัวแทนผู้สูงอายุกลุ่มต่างๆ จำนวน20 รายที่ได้จาการคัดเลือกแบบเจาะจง ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานครโดยคัดเลือกเขตที่มีจำนวนความหนาแน่นของประชากรสูงสุดอยู่ใน 4 ลำดับแรก (ข้อมูล ณ วันที่ 31ธค.2558,สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล) ได้แก่(1) เขตสายไหม(2) เขตบางแค(3) เขตบางเขน และ (4)เขตบางขุนเทียนและกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบโควตาให้เขตละ 100 ตัวอย่าง รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง ใช้วิธีการเก็บข้อมูลตามสะดวก (Convenience Sampling) ผลการศึกษาพบว่า การวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุนั้น กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุ ระยะที่ 1 (พ.ศ.2557-2560) โดยมอบให้สำนักอนามัย กรุงเทพมหานครดูแลและจัดทำหลักสูตรอบรมกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ และศูนย์สร้างสุขทุกวัยที่มีอยู่ตามทุกเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร โดยการดำเนินตามแผนผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับนโยบายผู้สูงอายุในระดับประเทศของรัฐบาลซึ่งมีหน่วยงานที่ร่วมกันดูแลรับผิดชอบหลายหน่วยงาน เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

การวิจัยเชิงปริมาณผลการศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านความตระหนักในคุณค่าแห่งตน มีอันดับสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว ด้านสวัสดิการสังคมด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านการรักษาพยาบาล ด้านจิตใจ และด้านร่างกาย ตามลำดับ

สรุปผลจากการศึกษาพบว่า แนวทางการการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครนั้น กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการตามแผนแผนพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2557-2560) และตามนโยบายรัฐบาลในการให้ความสำคัญของการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพ โดย(1) การวางระบบหรือรูปแบบการเตรียมความพร้อมให้เกิดขึ้นในสังคมในทุกด้านตั้งแต่การสร้างหลักประกันด้านรายได้ สร้างการออม ในช่วงวัยทำงานให้เพียงพอสำหรับการดำรงชีพในวัยเกษียณหรือวัยสูงอายุ (2) ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักวางแผนชีวิตภายหลังเกษียณอย่างเป็นระบบ สร้างพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมกับช่วงวัย การเตรียมความพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงและวางแผนชีวิตอย่างมีคุณค่าบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง โดยมีครอบครัวเกื้อหนุน ชุมชนช่วยเหลือ สังคมรัฐเกื้อกูล (3) รัฐบาลมีการเตรียม

Received: 2019-07-24: Revised: 2019-07-30: Accepted: 2019-07-31

มาตรการรองรับผู้สูงอายุโดยยึดหลักคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 5 ด้าน คือ (1) สุขภาพกาย-จิต (2) ครอบครัวมีสุข (3) สังคมเอื้ออาทร (4) สิ่งแวดล้อมเหมาะสมปลอดภัย และ (5) หลักประกันมั่นคง ซึ่งรัฐบาลกำลังจัดทำยุทธศาสตร์เรื่องผู้สูงอายุฉบับที่ 3 โดยกำหนดใน 10 เรื่อง คือ (1) กำหนดผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ (2) การทำงานและการสร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุ (3) การปรับสภาพแวดล้อมชุมชนเมืองให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ (4) มีฐานข้อมูลที่ดีที่ผู้สูงอายุเข้าถึงได้ง่าย (5) ระบบคุ้มครองสวัสดิการของผู้สูงอายุ (6) ระบบการดูแลในระยะยาว (7) แนวทางในการปรับเปลี่ยนกฎหมาย (8) นวัตกรรมรองรับผู้สูงอายุ (9) ทำประชาวิจารณ์ปรับนิยามคำว่าผู้สูงอายุและธนาคารเวลา และ (10) การปรับทัศนคติเตรียมพร้อมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ สังคมผู้สูงอายุ

Abstract

The research was mixed in nature – the qualitative andthe quantitative research methods. The qualitative research comprised 20 key informants; the key informants were persons who gained insight into the administrative practices and policies concerning the elderly; all the key informants worked in the public sectors and in some agencies concerned with the elderly affairs. As to the quantitative research, 400 people living in the 4 most crowded areas of Bangkok Metropolis (on December 31, 2016) comprised the sample for the quantitative research. The aforesaid areas were (1) SaimaiDistrich (2) Bagkae District, (3) Bangkaen District, (4) Bangkhunthian District. 100 people were selected from each district. The sample was selected by dint of convenience sampling technique. The research findings were as follows: With regard to the quantitative research, holistically, it was found that the life quality of the elderly appeared to be at a medium level. Separately, the aspects of the life quality in descending order of strength were the following: The realization of self-dignity, relationship with family members, social welfare, social relationship, medical care, mental health, and physical health.

With respect to the qualitative research, it was found that Bangkok Metropolitan Administration operated according to the Life Quality Development of the Elderly Persons Plan (B.E.2527-2560); The Health Office was assigned to be in charge of this task and to prepare training courses for use in the senior citizens schools and in all health promotion centers of Bangkok Metropolis. The operation of the plan was in line with the Elderly Development Policy of the Government. The Government itself has many agencies concerning with the development of the life quality of the elderly such as the Ministry of Social Development and Human Security, having Department of Elderly Affairs responsible for the administration; the Ministry of Public Health having Department of Sanitation and the Office of the Health Promotion Support Funds responsible for the administration.

As to the guidelines used for the development of the elderly life quality according to the Life Quality Development of the Elderly Persons Plan of Phase I (B.E. 2557-2560). The Government attached great importance to the approaching to the aging society of Thailand in

that the Government made preparations for the care of the elderly so that the elderly could have a good quality of life. To achieve this end, the Government made great efforts in bringing about the followings: (1) Setting the system or preparedness design in all aspects such as creation of income assurance, encouraging savings during work life for use after retirement; (2) encouraging the people to learn how to make plans for living after retirement in a systematic manner, to have healthy life style deemed suitable for the ages, to be prepared for coping with changing world, and to lead a valuable life based on self-dependence along with the assistance from their families, communities and the Government. (3) the Government is prepared to have measures to help the elderly by adhering to the 5 pillars of the elderly life quality, namely: (1) mental and physical health, (2) happy family, (3) helpful society, (4) safe surroundings, and (5) security assurance. At present, the Government is preparing the Strategy for the Elderly, Version III. The version covers 10 topics: (1) Determining the elderly affairs as the national agenda. (2) Encouraging the elderly to work and earn incomes. (3) Adapting the community environment so that it becomes friendly with the elderly. (4) Having good data base easily accessible to the elderly. (5) the availability of social welfare for the elderly. (6) Long-term care system of the elderly. (7) Revising laws pertaining to the elderly. (8) Innovative for the elderly, (9) A referendum on the new definition of the elderly person. And 10) changing the attitude of the elderly to accommodate to the emerging aging society.

Keywords: elderly persons'life quality development; the aging society

บทนำ

ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aging Society) โดยจากข้อมูลของ United Nations World Population Ageing United Nations(2005c) พบว่า หลังจากปี 2552 ประชากรที่อยู่ในวัยพึ่งพิงได้แก่ เด็กและผู้สูงอายุ จะมีจำนวนมากกว่าประชากรในวัยแรงงาน และในปี 2560 จะเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ประชากรเด็กน้อยกว่าผู้สูงอายุ สถานการณ์นี้เป็นผลมาจากการลดภาวะเจริญพันธุ์อย่างรวดเร็วและการลดลงอย่างต่อเนื่อง ของระดับการตายของประชากร ทำให้จำนวนและสัดส่วนประชากรสูงอายุของไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากข้อมูลประชากรของประเทศไทยปี 2559 ประชากรไทยมีจำนวน 65.9 ล้านคน เป็นผู้สูงอายุมากถึง 9.9 ล้านคน (ร้อยละ 15.07) คาดว่าในปี 2573 จะมีจำนวนผู้สูงอายุ 17.6 ล้านคน (ร้อยละ 26.3) และปี 2583 จะมีจำนวนถึง 20.5 ล้านคน (ร้อยละ 32.1) จากตัวเลขคาดการสถิติดังกล่าวข้างต้น เป็นโจทย์ให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน จะได้ร่วมกันดำเนินงานเพื่อคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุในประเทศไทยอย่างเร่งด่วน (ดวงพร เพชรคง, 2561) เพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) ที่มีผลสืบเนื่องการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ตลอดจนวิทยาการสมัยใหม่ ส่งผลให้ประชากรไทยมีอัตราการเจริญพันธุ์ลดลง และประชากรมีอายุขัยเฉลี่ยสูงขึ้น และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตประชากรโดยตรงทั้งในส่วนของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและประชากรวัยแรงงานที่ต้องแบกรับภาระการเลี้ยงดูผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยในปี 2561 จะเป็นปีแรกที่กลุ่มผู้สูงอายุจะมากกว่าวัยเด็กจำนวนหลายแสนคน และประชากรกลุ่มสูงอายุจะเพิ่มอย่างต่อเนื่องจนถึง

ปี 2564 ที่จะเข้าถึงสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ การที่ประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น ขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง จะเกิดการสร้างภาระพึ่งพิงต่อวัยแรงงานและภาครัฐที่ต้องเข้าไปดูแลจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศและการลดลงของแรงงานจะกระทบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจจึงเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐบาลต้องมีการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพควบคู่กับการพัฒนาประเทศในด้านอื่น (ชัยภัทร เกษมณี, 2552)

เนื่องจากจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยมีที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการแพทย์และระบบสาธารณสุขที่มีความทันสมัย การตระหนักถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญในการส่งผลให้ภาครัฐกำหนดมาตรการเตรียมการรองรับการดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น โดยกำหนดยุทธศาสตร์ “การเตรียมความพร้อมสังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ” ซึ่งเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักของแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) เพื่อกำหนดทิศทางนโยบายยุทธศาสตร์และมาตรการต่างๆ ที่ใช้ดำเนินการด้านผู้สูงอายุให้ชัดเจน (วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ, 2553) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับระบบการดูแลและให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ เช่น การให้บริการด้านสุขภาพ การจัดสวัสดิการทางสังคม การส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี โดยที่สิ่งเหล่านี้จะต้องมีการได้รับรู้ถึงข้อมูลที่จำเป็นต่อการวางแผนและดำเนินการบนฐานของการลงทุนและใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า

ในขณะที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองมหานครขนาดใหญ่ที่มีความซับซ้อนเชิงโครงสร้างทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ได้มีข้อมูลหลายประการที่บ่งชี้ว่ากรุงเทพมหานครอยู่ในภาวะของการขาดความสมดุลหรือความพอดี การพัฒนาที่กระจุกตัวและก้าวล้ำกว่าพื้นที่อื่นของประเทศทั้งในด้านความเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ ความเป็นศูนย์กลางในด้านการศึกษา การคมนาคมและเทคโนโลยี เป็นแรงดึงดูดที่สำคัญให้มีการเคลื่อนย้ายของประชากรเพื่อแสวงหาโอกาสในทางการศึกษาหรือโอกาสในทางเศรษฐกิจ การดำเนินชีวิตและสภาพสิ่งแวดล้อมในมหานครขนาดยักษ์จึงมีการแข่งขันกันสูงก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในทางเศรษฐกิจและสังคม ในขณะที่สถาบันที่เคยเป็นที่พึ่งหลักของบุคคล ได้แก่ครอบครัวและชุมชนกลับขาดความเข้มแข็ง สภาวะบีบคั้นเหล่านี้ อาจจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยสูงอายุซึ่งจะเป็นวัยเสี่ยงและวัยเปราะบาง ทั้งในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจและสังคมเพื่อรองรับกับประเด็นท้าทายจากสังคมสูงวัยนั้น ในระดับประเทศรัฐบาลได้มีการเตรียมการทั้งในระยะสั้นและระยะยาวอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน โดยการกำหนดยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงวัยไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ในส่วนของกรุงเทพมหานครนั้น ก็ได้มีการตระหนักและให้ความสำคัญกับประเด็นเกี่ยวกับประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ดังจะเห็นได้จากนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครปี พ.ศ. 2556-2559 ที่มุ่งให้กรุงเทพมหานครเป็นมหานครแห่งความปลอดภัยและมหานครแห่งความสุข โดยคำนึงถึงประชากรสูงอายุเป็น การเฉพาะด้วย ไม่ว่าจะเป็นความปลอดภัยจากภัยพิบัติของประชากรกลุ่มเสี่ยงในกรุงเทพมหานครซึ่งรวมถึงผู้สูงอายุ ด้วยการจัดตั้งศูนย์บริการจัดการภัยพิบัติอย่างเร่งด่วน การเพิ่มคุณภาพชีวิตของ ประชากรสูงอายุด้วยการกำหนดนโยบายการดูแลผู้สูงอายุครบวงจรและขยายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในหลากหลายรูปแบบ เช่น การพัฒนาศักยภาพในการให้บริการของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ การเพิ่มจำนวนการเยี่ยมบ้านและการบริการที่บ้าน การเปิดให้บริการของศูนย์บริการเวชศาสตร์ฟื้นฟูผู้สูงอายุ การเพิ่มบริการคลินิกกายภาพบำบัดหรือกายภาพ บำบัดชุมชน การพัฒนาชุมชนต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว การพัฒนาศักยภาพ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ และการขยายการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เป็นต้น (วิทยาลัยประชากรศาสตร์, 2557)

ที่ผ่านมากรุงเทพมหานครในฐานะองค์กรบริหารได้ให้ความสนใจและพยายามที่จะรับมือกับการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย นโยบายที่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนเริ่มจากการประกาศปฏิญญา ในปี พ.ศ. 2550 ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2553-2555 ได้มีการกำหนดให้มีโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรสูงอายุในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และให้สอดคล้องกับทิศทางการดำเนินงานของแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 ซึ่งเป็นแผนระยะยาว และรวมกรุงเทพมหานครเข้าไว้ในฐานะหน่วยงานหลักด้านผู้สูงอายุหน่วยงานหนึ่งด้วย ดังนั้น เพื่อให้สอดรับกับนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะยาว ตลอดจนเชื่อมโยงกับแผนระดับชาติ คือ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-256) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 กองสร้างเสริมสุขภาพ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร จึงได้ร่วมกับสำนักอื่นๆที่เกี่ยวข้องของกรุงเทพมหานคร จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2557-2560) ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักให้เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่จะใช้เป็นกรอบในการบูรณาการงานด้านผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน และนำไปสู่สัมฤทธิผลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร(วิทยาลัยประชากรศาสตร์, 2557).

ผู้สูงอายุในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีจำนวนที่เพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอด ซึ่งจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นนี้สะท้อนให้เห็นว่ามีจำนวนที่สูง ขึ้นมาทุกปี อันอาจก่อให้เกิดปัญหาต่างๆมากมายให้กับภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมรับมือกับการเจ็บป่วยและโรคภัยไข้เจ็บของผู้สูงอายุ การจ่ายสวัสดิการในการครองชีพของผู้สูงอายุ การแบกรับภาระของบุตรหลานซึ่งเป็นวัยทำงานที่มีต่อผู้สูงอายุในสัดส่วนที่ไม่สมดุล การถูกทอดทิ้งและถูกละเลยจากบุตรหลาน การถูกกระทำรุนแรงทางจิตใจจากบุตรหลานหรือคนในครอบครัวโดยคำพูดและการไม่ให้เกียรติ (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ,2553) นอกจากนี้รูปแบบของครอบครัวในสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยาย ซึ่งมีปู่ ย่า ตา ยาย บุตร หลานอยู่ร่วมกันไปเป็นครอบครัวเดี่ยว ซึ่งประกอบด้วยสามี ภรรยา และบุตรเท่านั้น กล่าวคือ มีสมาชิกในครอบครัวอยู่กันไม่เกินสองรุ่น ซึ่งไม่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของ ผู้สูงอายุที่เคยมีบุตรหลานคอยดูแล หรือคอยดูแลบุตรหลานให้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถแสดงบทบาทต่างๆ ได้ เกิดความรู้สึกว่าตนเองขาดคุณค่า ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้เกิดเป็นปัญหาต่อเนื่องกับกลุ่มผู้สูงอายุในสังคมไทย หากมีการเตรียมรับมือกับปัญหาเหล่านี้ไว้ล่วงหน้า จะช่วยให้รัฐไม่ต้องทุ่มงบประมาณจำนวนมหาศาลกับการฟื้นฟู ดูแล รักษา ผู้สูงอายุ

จึงเป็นเรื่องสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครโดยกรุงเทพมหานครต้องร่วมมือกับรัฐบาลในการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่เหมาะสมในกรุงเทพมหานครในลักษณะเชิงรุกและนำไปสู่ การปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อเน้นการพัฒนาผู้สูงอายุมากกว่าการสงเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นการดูแลตนเองอย่างมีความรู้และทักษะที่ดีพอ การดูแลรักษาสุขภาพตลอดจนการสร้างระบบการดูแล ที่ทำให้ผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงและเป็นศูนย์กลางของความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ของประเทศ และมีกลุ่มประชากรผู้สูงอายุที่มีศักยภาพและมีคุณค่าของสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องเร่งรีบในการดำเนินการ ให้มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างยิ่งของครอบครัว สังคม และประเทศชาติ และเป็นทุนทางสังคมที่มีคุณค่ามาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมไทยที่นับถือผู้สูงอายุในฐานะผู้มีประสบการณ์ผ่านเหตุการณ์ต่างๆ มาก่อนมากมาย และผู้เป็นสั่งสมภูมิปัญญาของท้องถิ่นในด้านต่างๆ เพื่อสืบทอดถึงบุคคลรุ่นหลัง นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังเปรียบเสมือนศูนย์รวมจิตใจของลูกหลานที่คอยให้ความอบอุ่น คำแนะนำสั่งสอนแก่บุคคลรุ่นหลังในครอบครัวอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครเพื่อให้การวิจัยดำเนินไปอย่างมีระเบียบการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแบบผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผสานด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 คน ที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารที่ใกล้ชิดกับการบริหารและนโยบายผู้สูงอายุในภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนนักวิชาการ ตัวแทนผู้สูงอายุกลุ่มต่างๆ ที่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกได้เป็นอย่างดีโดยการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้ดำเนินการด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 :รายชื่อเขตในกรุงเทพมหานครเรียงตามความหนาแน่นของประชากร

รายชื่อเขตในกรุงเทพมหานครเรียงตามความหนาแน่นของประชากร (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ ศ. 2558, สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล. กรุงเทพมหานคร)				
ลำดับ	รายชื่อเขต	จำนวนประชากร/คน	ความหนาแน่น/พื้นที่ (คน: ตรม.)	จำนวนผู้สูงอายุ/คน
1	เขตสายไหม	197,715	4,432	25,220
2	เขตบางแค	192,281	4,325	30,209
3	เขตบางเขน	190,483	4,522	24,733
4	เขตบางขุนเทียน	176,724	14,64	18,799

ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ คัดเลือกเขตที่มีจำนวนความหนาแน่นของประชากรสูงสุดอยู่ใน 4 ลำดับแรก (ข้อมูลวันที่ 31 ธันวาคม พ ศ.2558,สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล) ได้แก่ (1) เขตสายไหม (2) เขตบางแค (3) เขตบางเขน และ (4) เขตบางขุนเทียน

และกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบโควตาให้เขตละ 100 ตัวอย่างรวมกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง ใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบบังเอิญคือเจอใครก็เลือกจนครบตามจำนวนที่ต้องการทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลทำให้การวิจัยดำเนินการได้โดยไม่มีปัญหาและอุปสรรคในการเก็บรวบรวมข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test Independents)การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA)

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร” สรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ตารางที่ 2 : แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

(n = 222)

ภาพรวมระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยจำแนกตามรายด้าน	$\overline{X}$	S.D	ระดับ	อันดับ
ด้านร่างกาย	2.53	.274	ต่ำ	7
ด้านจิตใจ	2.59	.289	ต่ำ	6
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	3.50	.509	สูง	3
ด้านความตระหนักในคุณค่าแห่งตน	3.90	.208	สูง	1
ด้านความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว	3.61	.364	สูง	2
ด้านการรักษาพยาบาล	3.27	.386	ปานกลาง	5
ด้านสวัสดิการสังคม	3.39	.343	ปานกลาง	4
ภาพรวม	**3.26**	**.246**	**ปานกลาง**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาพรวมระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยจำแนกตามรายด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26 (S.D = .246) แสดงให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ด้านความตระหนักในคุณค่าแห่งตน อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 (S.D = .208) รองลงมาคือ ด้านความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 (S.D = .364) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 (S.D = .509) ด้านสวัสดิการสังคม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 (S.D = .435) ด้านการรักษาพยาบาล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 (S.D = .386) ด้านจิตใจ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.59 (S.D = .289) ด้านร่างกาย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.53 (S.D = .274) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแผนการดูแลผู้สูงอายุโดยมอบให้ สำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร ดูแลและจัดทำหลักสูตรอบรมกิจกรรมต่างๆให้แก่ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ และศูนย์สร้างสุขทุกวัย ที่มีอยู่ตามทุกเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร โดยการดำเนินตามแผนผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับนโยบายผู้สูงอายุในระดับประเทศของรัฐบาลซึ่งมีหน่วยงานที่ร่วมกันดูแลรับผิดชอบหลายหน่วยงาน เช่น กระทรวง

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงสาธารณสุข มีกรมอนามัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นต้น

แนวทางการการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

รัฐบาลต้องให้ความสำคัญของการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ต้องเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพ โดย

- การวางระบบหรือรูปแบบการเตรียมความพร้อมให้เกิดขึ้นในสังคมในทุกด้าน ตั้งแต่การสร้างหลักประกันด้านรายได้ สร้างการออม ในช่วงวัยทำงานให้เพียงพอสำหรับการดำรงชีพในวัยเกษียณหรือวัยสูงอายุ
- ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักวางแผนชีวิตภายหลังเกษียณอย่างเป็นระบบ จะได้ไม่เป็นภาระสังคมตอนแก่ คือ การสร้างพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมกับช่วงวัย การเตรียมความพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงและวางแผนชีวิตอย่างมีคุณค่าบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง โดยมีครอบครัวเกื้อหนุน ชุมชนช่วยเหลือ สังคมรัฐเกื้อกูล
- รัฐบาลมีการเตรียมมาตรการรองรับผู้สูงอายุโดยยึดหลักคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 5 ด้าน คือ(1) สุขภาพกาย-จิต (2) ครอบครัวมีสุข (3) สังคมเอื้ออาทร (4) สิ่งแวดล้อมเหมาะสมปลอดภัย (5) หลักประกันมั่นคง
- รัฐบาลกำลังจัดทำยุทธศาสตร์เรื่องผู้สูงอายุฉบับที่ 3 โดยกำหนดใน 10 เรื่อง คือ

1. กำหนดผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ
2. การทำงานและการสร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุ
3. การปรับสภาพแวดล้อมชุมชนเมืองให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ
4. มีฐานข้อมูลที่ดีที่ผู้สูงอายุเข้าถึงได้ง่าย
5. ระบบคุ้มครองสวัสดิการของผู้สูงอายุ
6. ระบบการดูแลในระยะยาว
7. แนวทางในการปรับเปลี่ยนกฎหมาย
8. นวัตกรรมรองรับผู้สูงอายุ
9. ประชาวิจารณ์ปรับนิยามคำว่าผู้สูงอายุ และธนาคารเวลา
10. การปรับทัศนคติเตรียมพร้อมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

อภิปรายผล

1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ด้านร่างกาย ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่มีปัญหาสุขภาพในด้านต่างๆ มีการพัฒนาโดยให้ความรู้ผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพ มีอาสาสมัครสาธารณสุข (อสส.) ในพื้นที่แต่ละเขต ช่วยนำพาผู้สูงอายุไปหาหมอตามนัด ช่วยดูแลการทานยาให้ถูกต้อง ช่วยดูวันนัดของหมอ มีการสร้าง แอพพลิเคชั่น “ชราเฮโย” เป็นหนึ่งในนวัตกรรรมที่สร้างช่องทางเพื่อกระตุ้นความตระหนักของการเตรียมพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมสูงอายุตั้งแต่เนิ่นๆในทุกวัย ทำหน้าที่เปรียบเสมือนพี่เลี้ยงในการช่วยเหลือให้คำแนะนำในการเสริมพฤติกรรมการมีสุขภาพที่ดี ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านร่างกาย อยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพตนเอง เพราะขาดความรู้ในด้านการดูแลตนเอง ในขณะที่โรคที่เกิดกับผู้สูงอายุมีอยู่มากมายซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์และวัยที่เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับความชราด้านชีววิทยาที่อธิบายถึงสาเหตุของความชราของร่างกายตามทฤษฎีย่อย คือ ทฤษฎีทำลายตนเอง (autoimmunity theory) เชื่อว่า ความชราเกิดจากร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันปกติน้อยลง พร้อมกับ

มีการสร้างภูมิคุ้มกันชนิดทำลายตัวเองมากขึ้นร่างกายจึงต่อสู้กับเชื้อโรคและสิ่งแปลกปลอมได้ไม่ดี ทำให้เกิดความเจ็บป่วยง่ายและเมื่อเกิดแล้วก็มักจะรุนแรง และเป็นอันตรายต่อชีวิต

2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ด้านจิตใจ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาผู้สูงอายุด้านจิตใจที่รุนแรงคือ การพูดไม่ดี การทะเลาะกับ บุตรหลาน ทำให้เสียใจ น้อยใจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านจิตใจให้มีโรงเรียนผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุออกมามีเพื่อน ไม่เหงา ไม่เฉา ร้องรำทำเพลงไปเรื่อย ผลัดกันเป็นวิทยากร เพราะว่าโรคเหงา โรคเฉา เป็นโรคที่กำลังระบาดในหมู่คนแก่ที่อยู่บ้านตามลำพัง ทำให้เป็นโรคซึมเศร้า แล้วมีกลุ่มหนึ่งที่ฆ่าตัวตาย สอดคล้องกับการศึกษาของวิไลวรรณ ทองเจริญ (2545) พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ (Psychological Changes) ของผู้สูงอายุมักจะมีการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพไปตามความคิดเห็นของตน ซึ่งอาจเกิดจากการรับรู้ในเรื่องของอายุและการยอมรับของสังคม ซึ่งผู้สูงอายุมักรู้สึกว่าตนไม่เป็นที่ต้องการของผู้ที่อ่อนวัยกว่า จึงมักมีบุคลิกภาพใจน้อย อ่อนไหวง่าย รู้สึกไม่มั่นคง ไม่ปลอดภัย ช่างบ่น โกรธง่าย คิดถึงแต่ตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ความจำ ผู้สูงอายุจะมีการเรียนรู้ช้าลง มีความลำบากในเรื่องความจำระยะสั้น แต่การเรียกกลับซึ่งเป็นความจำระยะยาวยังคงสูงอยู่ ในด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผู้สูงอายุยังมีอยู่มาก

3) สรุปผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า รัฐบาลพร้อมให้การสนับสนุนการดำเนินงานจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ภายในระยะเวลา 3 ปี ซึ่งกระทรวงแรงงานกำลังผลักดันแก้ไขกฎหมายการจ้างงานผู้สูงอายุให้เป็นการจ้างงานแบบรายชั่วโมงเพื่อให้เหมาะสมกับวัยของผู้สูงอายุ เพื่อสร้างโอกาสและขยายการจ้างงานแรงงานสูงวัยในสถานประกอบการ ระยะที่ 1 (พ.ศ.2557-2560) ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นการสร้างระบบการคุ้มครองในทุกมิติให้แก่ผู้สูงอายุทั้งที่ยังพึ่งตนเองได้และอยู่ในภาวะพึ่งพา ได้กำหนดมาตรการด้านหลักประกันด้านสุขภาพโดย (1) พัฒนาและส่งเสริมระบบประกันสุขภาพที่มีคุณภาพเพื่อผู้สูงอายุทุกคน (2) ส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางสุขภาพและการตรวจสุขภาพประจำปีอย่างทั่วถึง (3) ให้วัคซีนที่จำเป็นตามมาตรฐานการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ และ (4) จัดหาอุปกรณ์ช่วยในการดำรงชีวิตประจำวันที่จำเป็นให้แก่ผู้สูงอายุ

4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ด้านความตระหนักในคุณค่าแห่งตน ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการของผู้สูงอายุ คือ เวลาเจ็บป่วยต้องการการดูแล มีรายได้เพียงพอในการดำรงชีวิตตลอดอายุขัย มีที่อยู่อาศัย และมีสังคมดูแล การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดย การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีอาชีพเป็นของตัวเอง หรือรวมกลุ่มกันในชุมชนเพื่อประกอบอาชีพแล้วมีรายได้มาเลี้ยงตัวเอง ใช้ชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน ก่อตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุที่มีความเข้มแข็ง มีการทำกิจกรรมร่วมกันในรูปแบบต่างๆ สอดคล้องกับความหมายคุณภาพชีวิตดังที่ ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543) ได้ให้ไว้ว่า “คุณภาพชีวิต” หมายถึง ชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจและสามารถดำรงชีวิตที่ชอบธรรมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและค่านิยมสังคมตลอดจนหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมคิด แทวกระโทก (2560) เรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา” ผลการศึกษาพบว่า ด้านความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดกิจกรรมหรือโครงการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวอย่างจริงจัง สม่ำเสมอ

5) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ด้านความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า มีการสร้างโอกาสและขยายการจ้างงานแรงงานสูงวัยใน สถาน

ประกอบการ เพราะผู้สูงวัยถือเป็นผู้มีประสบการณ์และมีศักยภาพในการทำงานที่เป็นกำลังสำคัญของสถานประกอบการและช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ สอดคล้องกับการศึกษาของ Watson (1985) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 2 ระดับ คือ (1) ความต้องการขั้นต่ำ และ (2) ความต้องการขั้นสูง ประกอบด้วย ความต้องการด้านจิตสังคม ได้แก่ ความต้องการได้รับ ความรัก ความเอาใจใส่ และความต้องการทางด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ได้แก่ ความต้องการที่จะบรรลุความสำเร็จ ความสมหวังในชีวิต และได้รับการยอมรับ และยังสอดคล้องกับศรีทับทิม (รัตนโกศล) พานิชพันธ์ (2534) ได้แบ่งความต้องการของผู้สูงอายุออกเป็นด้านความต้องการ การสนับสนุนจากครอบครัว (Family Support) ผู้สูงอายุเมื่อถูกปล่อยให้อยู่โดดเดี่ยว หรือแยกตัวอยู่คนเดียว ขาดความมั่นคงทางอารมณ์และทางจิตใจ รวมทั้งทางเศรษฐกิจ จึงต้องหันไปพึ่ง การช่วยเหลือจากบุคคลหรือองค์การสังคมสงเคราะห์ภายนอกครอบครัว ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงมี ความต้องการสนับสนุนจากครอบครัวดั้งเดิมของตนควบคู่ไปกับการช่วยเหลือจากภายนอกครอบครัว

6) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ด้านการรักษาพยาบาล ผลการศึกษาเชิงปริมาณพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้สูงอายุในพื้นที่กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีสุขภาพร่างกายดี เมื่อเจ็บป่วยก็จะได้รับการบริการรักษาพยาบาลแบบให้เปล่าจากรัฐตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ สามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ Eliopoulos (1995) ที่เสนอว่า ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้กระบวนการชราเกิดได้เร็วขึ้น ได้แก่ ภาวะโภชนาการที่ไม่เหมาะสม, การสัมผัสแสง Ultraviolet นานๆ มลพิษต่าง ๆ ภาวะเครียด และ การตอบสนองต่อความเครียด, โรค และ micro organism ต่างๆ ทฤษฎีอวัยวะ(Organ Theory) ประกอบด้วย ทฤษฎีความเสื่อมโทรม (Wear and Tear Theory) ความแก่เป็นกระบวนการ เกิดขึ้นเองเมื่ออวัยวะมีการใช้งานมากย่อมเสื่อมได้ง่ายและเร็วขึ้น เมื่ออายุมากขึ้น ข้อจำกัดของ ทฤษฎีนี้คืออวัยวะส่วนใดของร่างกายที่ไม่ค่อยได้ทำงาน จะเสื่อมสภาพไปก่อน

7) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ด้านสวัสดิการสังคม ผลการศึกษาพบว่า รัฐบาลกำหนด 4 มาตรการเพื่อรองรับ ได้แก่ (1) การจ้างงานผู้สูงอายุ โดยลดภาษีให้กับภาคเอกชนในการจ้างงานผู้สูงอายุ (2) สร้างที่พักให้แก่ผู้สูงอายุ โดยใช้ที่ราชพัสดุทำบ้านประชารัฐ อีกทั้งห้างร้านใดที่ต้องการสร้างบ้านผู้สูงอายุจะได้รับสิทธิพิเศษ (3) ผู้สูงอายุตั้งแต่อายุ 60-80 ปี ที่มีที่ดินให้นำมาจำนองกับธนาคารได้ วงเงินไม่เกิน 10 ล้านบาท ซึ่งธนาคารจะจ่ายเงินเป็นรายเดือนให้ทุกเดือน เมื่อเสียชีวิตที่ดินดังกล่าวจะตกเป็นของธนาคาร หรือลูกหลานสามารถนำมาไถ่คืนได้ในอัตราดอกเบี้ยพิเศษ และ (4) กำหนดกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ (กบช.) เป็นกองทุนที่ทุกภาคบังคับส่งเสริมให้คนทำงานได้ออมเงินไว้ใช้ภายหลังเกษียณอายุ นอกจากนี้ยังมีการขยายการจ้างงานของผู้สูงอายุ การเพิ่มสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุที่ยากลำบากการเพิ่มงบประจำปีในการสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง การจ้างงานผู้สูงอายุพร้อมลดหย่อนภาษีให้แก่สถานประกอบการ การสร้างที่พักอาศัยพร้อมสินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับความหมายของ “สวัสดิการสังคม” ตามที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึงระบบการจัดบริการสังคม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน จังหวัดปทุมธานี”

8) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ด้านปัญหาในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาผู้สูงอายุคือ มีรายได้ไม่เพียงพอ ไม่มีการออม ปัญหาผู้สูงอายุขาดผู้ดูแล ปัญหาผู้สูงอายุถูกหลอก ปัญหาคนไทยเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพไม่ถึงร้อยละ 30 ซึ่งน้อยมาก ปัญหาโรคทางระบบประสาทเพิ่มขึ้น เช่น โรคสมองเสื่อม ความจำไม่ดี ปัญหาถูกหลอกลวงจากการ

โฆษณาสินค้าสุขภาพต่างๆ ความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ ปัญหา การเดินทางมารับการรักษาที่โรงพยาบาล ปัญหาการขาดรายได้ ปัญหาไม่ที่อยู่อาศัย ปัญหาทาง ด้านสุขภาพ ความเจ็บป่วยทางร่างกาย ด้านจิตใจ ปัญหาเรื่องเงิน ปัญหาถูกทอดทิ้ง สอดคล้องกับการศึกษาของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2550) ได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาของผู้สูงอายุไทย พบว่า (1) มีปัญหาด้านร่างกาย ได้แก่ การเสื่อมถอยของสุขภาพ เช่น โรคของผู้สูงอายุ อวัยวะภายในเสื่อมถอย เช่น โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดหัวใจตีบ โรคความดัน โรคเกาต์ โรคข้อเสื่อม โรคเอ็นเสื่อม และโรคอ่อนเพลีย เป็นต้น และ (2) มีปัญหาด้านจิตใจ ซึ่งมีความรุนแรงมากกว่าทางด้านร่างกาย ได้แก่ ปัญหาที่มารุมเร้าจิตใจ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ค่าครองชีพสูง ปัญหาเยาวชนที่เป็นอนาคตของลูกหลาน เป็นผลให้ผู้สูงอายุมี ความวิตกกังวล เครียด ส่งผลให้เกิดโรค แก่ร่างกาย เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคไขมันอุดตัน เป็นต้น นอกจากนี้ยัง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยในระดับภูมิภาค แล้วนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาหรือส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในแต่ละภูมิภาคให้ดีขึ้น

2. ควรทำการวิจัยสำรวจปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ เพื่อนำไปวางแผนและกำหนดโยบายให้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

3. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของประเทศไทยกับประเทศในแถบสแกนดิเนวียที่มีระบบสวัสดิการสังคมที่ดี

บรรณานุกรม

ดวงพร เพชรคง. (2561). **เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ.** รายการเจตนารมณ์กฎหมาย 12 ต.ค. 2561. สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

วิทยาลัยประชากรศาสตร์. (2557)**. โครงการการประเมินผลแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 1 (พ.ศ.2557-2560) ระยะสิ้นสุดแผน.** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2553). **สังคมวิทยาภาวะผู้สูงอายุ: ความจริงและการคาดการณ์ในสังคมไท**ย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2553). **หน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินการด้านผู้สูงอายุ.** [ระบบ อ อ น ไ ล น์] . แหล่งที่มา http://oppo.opp.go.th/info/network.htm (28 พฤศจิกายน 2560).

อรพินท์ บุนนาค. (2557).**ความต้องการของผู้สูงอายุในด้านการทำงานและสวัสดิการเพื่อจัดตั้งศูนย์บริการจัดหางานให้ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร** (รายงานผลงานวิจัย). วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ.

Encyclopedia, W. (1971). **Encyclopedia of Social Work.** Chicago: Encyclopedia. World Health Organization. (1986). **Ottawa Charter for Health Promotion.** Geneva: World Health Organization.

Yurick, A.G. (1980). **The Aged Person and the Nursing Process**.New York: Appleton,Century Crofft.

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสำรองจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นของผู้ประสบภัยจากรถ
Legal Problems Relating to the Compensation for Preliminary Damages from Car Victims.

ธิดารัตน์ บุญมาก*
Miss.Thidarat Boonmark*
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี*
Faculty of Law Pathumtani University*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความเป็นมา สภาพปัญหา แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสำรองจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นของผู้ประสบภัยจากรถ 2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้เกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสำรองจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นของผู้ประสบภัยจากรถ 3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการสำรองจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นของผู้ประสบภัยจากรถ4. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสำรองจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นของผู้ประสบภัยจากรถ

จากการศึกษาพบว่าปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสำรองจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นของผู้ประสบภัยจากรถ โดยการผู้ประสบภัยจากรถต้องสำรองจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นให้แก่สถานพยาบาลไปก่อนแล้วให้ผู้ประสบภัยจากรถไปเบิกคืนจากบริษัทผู้รับประกันภัย จะสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้ประสบภัยกรณีที่ถ้าหากผู้ประสบภัยไม่มีเงินจ่ายค่ารักษาพยาบาล จะทำให้ผู้ประสบภัยปฏิเสธการเข้ารับการรักษาพยาบาล และการขอรับค่าเสียหายเบื้องต้น ผู้ประสบภัยต้องร้องขอภายในหนึ่งร้อย แปดสิบวันนับแต่วันที่มีความเสียหายเกิดขึ้น ซึ่งผู้ประสบภัยจากรถบางรายอาจจะไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระยะเรียกร้องค่าเสียหายเบื้องต้น

จึงต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 มาตรา 25 วรรคแรก “กรณีผู้ประสบภัยจากรถเข้าทำการรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลของรัฐหรือเอกชนให้บริษัทหรือสำนักงานกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นตามมาตรา 20 มาตรา 23 หรือมาตรา 24 แทนผู้ประสบภัยจากรถ ทั้งนี้ โดยไม่ต้องรอการพิสูจน์ความรับผิด...” และมาตรา 27 “การขอรับค่าเสียหายเบื้องต้นตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ประสบภัยต้องร้องขอภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้ความเสียหายเกิดขึ้น หรือ สิบปีนับแต่วันที่ความเสียหายเกิดขึ้น”

คำสำคัญ : สำรองจ่าย, ผู้ประสบภัยจากรถ

Abstract

This thesis has objectives 1. To study the background, problems, idea and theories about the legality of the problem relating to the damages reserve money of the car's victims. 2. To study law enforcement about legality of the problem relating to the damages reserve money of the car's victims. 3. To study and analyze the legality of the problem relating to the damages reserve money of the car's victims. 4. To study and amend laws about the legality of the problem relating to the damages reserve money of the car's victims.

Received: 2019-09-29: Revised: 2019-10-30: Accepted: 2019-11-01

Would have a correction more of the Road Accident Victims Protection in 2535 section 25 First paragraphs “In case that the car’s victims go for the medical in the public hospital or private hospital, Victim Compensation Fund Office has to pay the money to section 20 sections 23 or section 24 instead of the car’s victims. So that not to wait for verifying the liability “and section 27“ Initial claim for damages, the victims must ask for within 1 year counted on the first day that happened or 10 years counted on the damages happened.

Keywords: ReserveMoney, Car’sVictims.

บทนำ

ปี พ.ศ.2535รัฐบาลได้ตรากฎหมายการประกันภัยภาคบังคับ หรือที่เรียกกันว่า “ประกันภัย พ.ร.บ.” คือ การทำประกันภัยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 เหตุผลในการประกาศใช้กฎหมาย เนื่องจาก เพื่อคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต เพราะเหตุประสบภัยจากรถ โดยให้ได้รับการรักษาพยาบาลอย่างทันท่วงที กรณีบาดเจ็บ หรือช่วยเป็นค่า ปลงศพ กรณีเสียชีวิต และเป็นหลักประกันให้โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลว่าจะได้รับค่ารักษาพยาบาลในการรักษาพยาบาลผู้ประสบภัยจากรถ และเป็นสวัสดิสงเคราะห์ที่รัฐมอบให้แก่ประชาชนผู้ได้รับความเสียหายเพราะเหตุประสบภัยจากรถ และส่งเสริมและสนับสนุนให้การประกันภัยเข้ามีส่วนร่วมในการบรรเทาความเดือดร้อนแก่ผู้ประสบภัยและครอบครัว (คปภ. ออนไลน์ 11 พฤษภาคม 2562)

ประเภทรถที่ต้องทำประกันภัยตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 ได้แก่รถทุกชนิดทุกประเภทตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ กฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก กฎหมายว่าด้วยรถยนต์ทหาร เป็นรถที่เจ้าของมีไว้ใช้ ไม่ว่ารถดังกล่าวจะเดินด้วยกำลังเครื่องยนต์ กำลังไฟฟ้า หรือพลังงานอื่น เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถสามล้อเครื่อง รถยนต์โดยสาร รถบรรทุก หัวรถลากจูง รถพ่วง รถบดถนน เป็นต้น ดังนั้น การที่มีรถบางประเภท กรมการขนส่งทางบกไม่รับจดทะเบียน แต่หากเข้าข่ายว่ารถนั้นเดินด้วยกำลังเครื่องยนต์ กำลังไฟฟ้า หรือพลังงานอื่นแล้วก็จัดเป็นรถที่ต้องทำประกันภัยตาม พ.ร.บ. ด้วย (พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 มาตรา 4)

ผู้มีหน้าที่ต้องทำประกันภัยรถ ได้แก่ เจ้าของรถ ผู้ครอบครองรถในฐานะผู้เช่าซื้อรถ และผู้นำรถที่จดทะเบียนในต่างประเทศเข้ามาใช้ในประเทศ การฝ่าฝืนไม่จัดให้มีประกันภัย พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 กฎหมายกำหนดโทษปรับไว้ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท (พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 มาตรา 7)

ผู้ที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 ได้แก่ผู้ประสบภัย หมายถึง ประชาชนทุกคนที่ประสบภัยจากรถ ไม่ว่าจะเป็นผู้ขับขี่ ผู้โดยสาร คนเดินเท้า หากได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากรถก็จะได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ. นี้ (พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 มาตรา 4)

ค่าเสียหายเบื้องต้น ผู้ประสบภัยจะได้รับความคุ้มครองในความเสียหายที่เกิดขึ้น เป็นค่ารักษาพยาบาลกรณีบาดเจ็บและเป็นค่าปลงศพในกรณีเสียชีวิต โดยไม่ต้องรอพิสูจน์ความผิด(พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 มาตรา 4) บริษัทจะชดใช้ให้แก่ผู้ประสบภัย/ทายาทโดยธรรมของผู้ประสบภัยภายใน 7 วัน นับแต่บริษัทได้รับคำร้องขอค่าเสียหายดังกล่าวเรียกว่า “ค่าเสียหายเบื้องต้น” (พระราชบัญญัติ

คุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 มาตรา 25) โดยมีจำนวนเงินดังนี้ (1) กรณีบาดเจ็บ จะได้รับการชดใช้เป็นค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลตามที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน 30,000 บาท ต่อหนึ่งคน (2) กรณีผู้ประสบภัยได้รับความเสียหายต่อร่างกาย (ทุพพลภาพ) อย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้บริษัทจะจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้น จำนวน 35,000 บาท ต่อหนึ่งคน (3) กรณีบาดเจ็บจะได้รับการชดใช้ค่ารักษาพยาบาลตาม ข้อ (1) และต่อมาทุพพลภาพตาม ข้อ (2) รวมกันแล้วจะไม่เกิน 65,000 บาท ต่อหนึ่งคน (4) กรณีเสียชีวิตจะได้รับการชดใช้เป็นค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการจัดการศพ จำนวน 35,000 บาท ต่อหนึ่งคน (5) กรณีเสียชีวิตภายหลังการรักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลตามที่จ่ายจริงตามข้อ 1 รวมกันไม่เกิน 65,000 บาท ต่อหนึ่งคน

จะสังเกตเห็นว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 ที่เป็นปัญหาข้อเท็จจริงเกิดขึ้นแก่ผู้ประสบภัยจากรถคือ เมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้นแล้วผู้ประสบภัยจากรถจะต้องเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลโดยด่วนไม่ว่าเวลาใดๆก็ตามที่ประสบภัย ซึ่งในการเข้ารับการรักษาพยาบาลนั้นผู้ประสบภัยจะต้องจ่ายเงินค่ารักษาพยาบาลไปก่อนแล้วจึงไปเบิกเงินค่ารักษาพยาบาลคืนได้ที่บริษัทผู้รับประกันภัยจะจ่ายเงินให้ภายใน 7 วัน (พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 มาตรา 25) ซึ่งถ้าหากผู้ประสบภัยจากรถไม่มีเงินค่ารักษาพยาบาลที่จะต้องจ่ายในขณะนั้น จะทำให้ผู้ประสบภัยปฏิเสธการที่จะต้องเข้ารับการรักษาพยาบาลดังกล่าว

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสำรองจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นของผู้ประสบภัยจากรถ คือการที่จะต้องให้ผู้ประสบภัยจากรถจ่ายเงินค่ารักษาพยาบาลตนเองไปก่อนในกรณีประสบภัยจึงเป็นการไม่เหมาะสมเนื่องจากผู้ประสบภัยจากรถบางรายไม่พร้อมที่จะจ่ายเงินค่ารักษาพยาบาลดังกล่าวก็จะต้องปฏิเสธการที่จะเข้ารับการรักษาพยาบาลไป ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประสบภัยซึ่งอาจเสียชีวิตได้ จึงเห็นว่าควรมีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 ให้บริษัทผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าเสียหายเบื้องต้นโดยที่ผู้ประสบภัยจากรถไม่ต้องสำรองเงินค่ารักษาพยาบาลในกรณีเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลในการที่ต้องประสบภัยจากรถ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา สภาพปัญหา แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสำรองจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นของผู้ประสบภัยจากรถ
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้เกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสำรองจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นของผู้ประสบภัยจากรถ
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการสำรองจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นของผู้ประสบภัยจากรถ
4. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสำรองจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นของผู้ประสบภัยจากรถ

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) ด้วยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ ซึ่งอยู่ในรูปแบบของตำราทางวิชาการ วารสาร บทความ รายงานการวิจัย พระราชบัญญัติและตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการสำรองจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นของผู้ประสบภัยจากรถ

สรุปผลการวิจัย

จากการที่รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 เพื่อคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต เนื่องจาก ประสบภัยจากรถ โดยเบื้องต้นให้ได้รับการรักษาพยาบาลอย่างทันท่วงที กรณีบาดเจ็บ หรือเสียชีวิต และเป็นหลักประกันให้โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลว่าจะได้รับค่ารักษาพยาบาลในการรักษาพยาบาลผู้ประสบภัยจากรถอย่างแน่นอน พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้รถประเภทที่ต้องทำประกันภัยและกำหนดให้ผู้มีหน้าที่ต้องทำประกันภัยรถ ได้แก่ เจ้าของรถ ผู้ครอบครองรถในฐานะผู้เช่าซื้อรถ และผู้นำรถที่จดทะเบียนในต่างประเทศเข้ามาใช้ในประเทศ พระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดความคุ้มครองประชาชนทุกคนซึ่งประสบภัยจากรถ คือผู้ขับขี่ผู้โดยสาร คนเดินเท้า หากได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากรถ และกฎหมายดังกล่าวกำหนดให้บริษัทประกันวินาศภัยที่รับอนุญาต รวมถึงสาขาของบริษัทนั้นๆ ด้วย นอกเหนือจากนี้ ยังมีบริษัทกลางคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ จำกัด ที่รับประกันภัยเฉพาะรถจักรยานยนต์ มีสาขาให้บริการทุกจังหวัดทั่วประเทศ

กรณีมีผู้ประสบภัยจากรถจะต้องมีการใช้ค่าเสียหายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 ซึ่งแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ แยกเป็นค่าเสียหายเบื้องต้น และค่าเสียหายต่อเนื่อง ผู้ประสบภัยจะได้รับความคุ้มครองในความเสียหายเบื้องต้นเป็นค่ารักษาพยาบาลกรณีบาดเจ็บและเป็นค่าปลงศพในกรณีเสียชีวิต โดยยังไม่ต้องรอพิสูจน์ความผิด บริษัทจะชดใช้ให้แก่ผู้ประสบภัยหรือทายาทโดยธรรมของผู้ประสบภัยภายใน 7 วัน นับแต่บริษัทได้รับคำร้องขอค่าเสียหายดังกล่าว และจะต้องเรียกร้องภายใน 180 วัน นับแต่วันเกิดอุบัติเหตุ แสดงให้เห็นว่าผู้ประสบภัยจากรถจะต้องสำรองจ่ายค่ารักษาพยาบาลไปก่อนในขณะที่เข้ารับการรักษาพยาบาล แล้วจึงไปเบิกเงินที่จ่ายไปคืนที่บริษัทผู้รับประกันภัย

ปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นแก่ผู้ประสบภัยจากรถคือ เมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้นแล้วผู้ประสบภัยจากรถจะต้องเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลโดยด่วนไม่ว่าเวลาใดๆก็ตามที่ประสบภัย ซึ่งในการเข้ารับการรักษาพยาบาลนั้นผู้ประสบภัยจะต้องจ่ายเงินสำรองค่ารักษาพยาบาลไปก่อนแล้วจึงไปเบิกเงินค่ารักษาพยาบาลคืนได้ที่บริษัทผู้รับประกันภัยจะจ่ายเงินให้ภายใน 7 วัน ซึ่งถ้าหากผู้ประสบภัยจากรถไม่มีเงินที่จะสำรองจ่ายค่ารักษาพยาบาลที่จะต้องจ่ายในขณะนั้น จะทำให้ผู้ประสบภัยปฏิเสธการที่จะต้องเข้ารับการรักษาพยาบาลดังกล่าว และการเรียกร้องค่าเสียหายเบื้องต้นของผู้ประสบภัยจะต้องเรียกร้องภายใน 180 วันนับแต่วันเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวอาจจะน้อยไปเนื่องจากผู้ประสบภัยบางรายอาจจะยังไม่รู้สาเหตุแห่งการเกิดภัย จึงเห็นว่าควรต้องแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 ให้บริษัทประกันวินาศภัยที่เป็นผู้รับประกันภัยเข้ามารับผิดชอบตั้งแต่เริ่มมีผู้ประสบภัยจากรถแล้วเข้ามาจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นให้แก่ทางโรงพยาบาลในทันทีที่มีผู้ประสบภัยจากรถเข้ามาทำการรักษา และกำหนดระยะเวลาในการเรียกร้องค่าเสียหายเบื้องต้นเสียใหม่

อภิปรายผล

การประกันภัยคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถเป็นสัญญาประกันวินาศภัยแต่คุ้มครองเกี่ยวกับชีวิตหรือร่างกายของผู้ประสบภัยจากรถ การประกันวินาศภัย เป็นการที่ผู้รับประกันภัยทำสัญญายินยอมที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือชดใช้เงินจำนวนหนึ่งในกรณีที่เกิดความเสียหายเกี่ยวกับที่เอาประกันภัย โดยที่ผู้เอาประกันภัยตกลงจ่ายค่าเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัยประกันภัย ซึ่งความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นในอนาคตตามที่ตกลงกันไว้นั้นไม่แน่นอน และความเสียหายนั้นสามารถประมาณเป็นเงินได้ จะสังเกตเห็นว่าการประกัน

วินาศภัยกรณีคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถจะให้ความคุ้มครองชีวิตและร่างกายรวมทั้งค่ารักษาพยาบาลกรณีประสบภัยจากรถด้วย

ในส่วนการประกันภัยรถยนต์จะมีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใช้ในการกำกับดูแล การประกันภัยรถยนต์ผู้เป็นเจ้าของรถหรือผู้ใช้รถต้องการป้องกันความเสี่ยงภัยของรถก็จะจัดทำประกันภัยกับบริษัทประกันภัยเพื่อเป็นการโอนความเสี่ยงไปให้กับบริษัทประกันภัยโดยตนเองยอมเสียเบี้ยประกันภัยตามจำนวนที่ตกลงกันให้แก่บริษัทประกันภัย การประกันภัยรถยนต์แบ่งความคุ้มครองออกเป็น 5 ประเภทคือการประกันภัยรถยนต์ประเภท 1 ให้ความคุ้มครองความรับผิดต่อบุคคลภายนอก ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัยของบุคคลภายนอก คุ้มครองความเสียหายต่อทรัพย์สินบุคคลภายนอก คุ้มครองรถยนต์สูญหายไฟไหม้ไม่ว่าจะเสียหายทั้งคันหรือบางส่วน และให้ความคุ้มครองความเสียหายต่อรถยนต์ที่เอาประกันภัยอันเกิดจากอุบัติเหตุ การประกันภัยรถยนต์ประเภท 2 ให้ความคุ้มครองความรับผิดต่อบุคคลภายนอก ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกายหรืออนามัยของบุคคลภายนอก ให้ความคุ้มครองรถยนต์สูญหาย ไฟไหม้ การประกันภัยรถยนต์ประเภท 3 ให้ความคุ้มครองความรับผิดต่อบุคคลภายนอกเพียงอย่างเดียว ซึ่งประกอบด้วย ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกายหรืออนามัยของบุคคลภายนอก การประกันภัยรถยนต์ประเภท 4 ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองต่อทรัพย์สินของบุคคลภายนอก แต่จำนวนเงินจำกัดความรับผิดตามกฎหมายสำหรับความเสียหายต่อทรัพย์สินของบุคคลภายนอก จำกัดจำนวนเงินไว้ไม่เกิน 100,000 บาท ต่ออุบัติเหตุแต่ละครั้งเท่านั้น การประกันภัยรถยนต์ประเภท 5 เป็นแบบที่ให้แต่ละบริษัทประกันวินาศภัยสามารถเลือกขยายความคุ้มครองได้โดยกำหนดบังคับให้ทุกกรมธรรม์ประกันภัย

การจ่ายค่าสินไหมทดแทน บริษัทจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความสูญเสีย หรือความเสียหายอย่างใดๆ อันเกิดแก่บุคคลภายนอกซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย เนื่องจากอุบัติเหตุอันเกิดจากรถยนต์ที่ใช้หรืออยู่ในทาง หรือสิ่งที่บรรทุก หรือติดตั้งในรถยนต์นั้นในระหว่างระยะเวลาประกันภัยในนามผู้เอาประกันภัย ในด้านความเสียหายต่อชีวิต และร่างกายบริษัทจะรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัย ของบุคคลภายนอก ตามความเสียหายที่แท้จริงที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายต่อบุคคลภายนอกนั้น ในด้านความเสียหายทรัพย์สิน บริษัทจะรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อทรัพย์สินของบุคคลภายนอก ซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย และความรับผิดของบริษัทจะมีไม่เกินจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้

การทำประกันภัยรถยนต์เริ่มจากการเกิดอุบัติเหตุจราจรหรืออุบัติเหตุจากรถ ซึ่งการเกิดอุบัติเหตุดังกล่าวส่งผลให้รถถูกทำลาย คนได้รับบาดเจ็บหรือตาย มีการเสียค่ารักษา ค่าซ่อมแซมทรัพย์สิน เมื่อมีการเกิดอุบัติเหตุจากรถก็จะต้องหาวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ ซึ่งในการป้องกันอุบัติเหตุจะมุ่งเน้นให้ผู้ใช้รถใช้ถนนมีความรู้ความเข้าใจและคุณภาพที่จะปฏิบัติตามกฎแห่งความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนร่วมกันในส่วนที่เกี่ยวกับตัวผู้ใช้รถใช้ถนน โดยการให้การศึกษาและการใช้มาตรการบังคับ แต่ว่าองค์ประกอบของผู้ใช้ถนนมีความแตกต่างในแต่ละบุคคลตามที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งเป็นการยากที่จะวัดผลจากการให้การศึกษาหรือการใช้มาตรการบังคับใดๆได้อย่างถูกต้องแน่นอน แต่ก็เป็นที่ทราบกันแล้วว่าผู้ใช้ถนนเกี่ยวข้องและเป็นต้นเหตุที่ทาให้เกิดอุบัติเหตุในการจราจรมากที่สุด จากการเกิดอุบัติเหตุทางจราจรจึงมีแนวคิดคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถขึ้น

หน่วยงานที่มีส่วนช่วยในการกำกับดูแลผู้ประสบภัยจากรถมีหลายหน่วยงานด้วยกัน ได้แก่บริษัทกลางคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ จำกัด ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 เนื่องจากผู้ประสบภัยไม่ได้รับความสะดวกในการใช้สิทธิในการขอรับค่าสินไหมทดแทน เพราะในบางพื้นที่ไม่มีสาขาของบริษัทประกันภัยหรือแต่ละบริษัทมีแนวทางในการดำเนินการที่แตกต่างกัน บริษัทกลางคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ จำกัด จึงมี

วัตถุประสงค์ในการ ให้บริการเกี่ยวกับการรับคำร้องขอค่าเสียหายเบื้องต้นและการจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือเงินต่างๆ ตามพระราชบัญญัตินี้ และดำเนินกิจการตามที่บริษัทหรือสำนักงานกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจะได้มอบหมาย ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยเฉพาะการประกันภัยรถ จะสังเกตเห็นว่ารัฐบาลมนโยบายที่จะทำให้ประชาชนผู้ประสบภัยจากรถได้รับความสะดวกในการใช้บริการขณะประสบภัยจากรถ

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (สำนักงาน คปภ.) ยังได้จัดตั้งกระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการ เป็นกระบวนการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่เกี่ยวกับสัญญาประกันภัย ระหว่างผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ หรือผู้ได้รับความเสียหายอันเนื่องจากสัญญาประกันภัยกับบริษัทประกันภัย เพื่อรองรับการปฏิบัติตามเงื่อนไขของกรมธรรม์ประกันภัยที่ว่าด้วยการ ระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการ ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกรวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรม เมื่อมีข้อพิพาทจากสัญญาประกันภัยเกิดขึ้น คู่พิพาทฝ่ายที่เรียกร้องต้องตรวจสอบถึงสิทธิของตนในการยื่นคำเสนอข้อพิพาททางประกันภัย เพื่อดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการ สำนักงาน คปภ. จะสังเกตเห็นว่ารัฐบาลมนโยบายที่จะทำให้ประชาชนผู้ประสบภัยจากรถได้รับความเป็นธรรมในการที่จะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายเบื้องต้นหรือค่าสินไหมทดแทนกรณีประสบภัยจากรถ

รัฐบาลออกกฎหมายให้มีการจัดตั้งกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจากรถ โดยมีวัตถุประสงค์การจัดตั้งเนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ต้องการให้การดูแลช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้ประสบภัยจากรถทุกคน กฎหมายจึงได้จัดตั้งกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยขึ้นซึ่งเป็นกองทุนสำหรับจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นแก่ผู้ประสบภัยที่ไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากใครได้ ซึ่งอาจเกิดจากรถไม่มีประกันภัยและเจ้าของรถไม่ยอมจ่ายหรือจ่ายค่าเสียหายไม่ครบจำนวน รถที่ถูกลักทรัพย์ ฉ้อโกงชิงทรัพย์ รถที่ไม่มีผู้แสดงตนเป็นเจ้าของรถและไม่มีการทำประกันภัย รถนั้นผู้ขับหลบหนีหรือไม่ทราบว่าความเสียหายเกิดจากรถคันใด บริษัทไม่จ่ายหรือจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นไม่ครบจำนวนให้แก่ผู้ประสบภัย และ รถที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องทำประกันภัย โดยกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยมีหน้าที่และความรับผิดชอบจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นให้แก่ผู้ประสบภัยจากรถเมื่อมีกรณีดังที่ได้กล่าวมา จะสังเกตเห็นว่าการที่รัฐบาลมนโยบายให้มีการจัดตั้งกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจากรถเพื่อที่จะทำให้ประชาชนผู้ประสบภัยจากรถได้รับการชดใช้ค่าเสียหายเบื้องต้นหรือค่าสินไหมทดแทนกรณีประสบภัยจากรถอย่างทั่วถึง

ในประเทศญี่ปุ่นการประกันภัยรถยนต์ ผู้ประสบภัยจากรถสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้ โดยพิสูจน์เพียงว่า การบาดเจ็บหรือเสียชีวิต เกิดจากหรือมีผลมาจากอุบัติเหตุรถยนต์ โดยกำหนดให้บุคคลผู้ใช้รถ จะต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ซึ่งได้รับอันตรายจากการใช้รถของตน เว้นจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้ใช้รถไม่ได้ไม่ได้ประมาทเลินเล่อในการขับรถ หรืออุบัติเหตุเกิดจากความตั้งใจ ในประเทศนิวซีแลนด์ได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยรถยนต์ภาคบังคับ เพื่อทำหน้าที่ในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนการประกันภัยรถยนต์ให้กับผู้ประสบภัยจากยานยนต์ โดยที่ในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ชดใช้โดยไม่คำนึงว่าความผิดเป็นของผู้ใดสามารถเรียกร้อง ค่าสินไหมทดแทนได้ ในประเทศอังกฤษได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยรถยนต์ภาคบังคับ กฎหมายจะคุ้มครองเฉพาะการเสียชีวิตหรือการได้รับบาดเจ็บ ทุพพลภาพ แต่จะไม่คุ้มครองถึงความเสียหายที่เกิดกับทรัพย์สิน

ในส่วนความคุ้มครองเบื้องต้นผู้ประสบภัยจะได้รับความคุ้มครองในความเสียหายที่เกิดขึ้น เป็นค่ารักษาพยาบาลกรณีบาดเจ็บ เป็นค่าปลงศพในกรณีเสียชีวิต โดยไม่ต้องรอพิสูจน์ความผิด บริษัทจะชดใช้ให้แก่ผู้ประสบภัย หรือ ทายาทของผู้ประสบภัย ภายใน 7 วัน นับแต่บริษัทได้รับคำร้องขอ ตามมาตรา 25 โดยจะคุ้มครองเป็นค่าเสียหายเบื้องต้นทันที กรณีบาดเจ็บ กรณีเสียชีวิต การจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นคือการจ่ายทันทีโดยไม่รอพิสูจน์ความรับผิด ค่าเสียหายส่วนเกินกว่าค่าเสียหายเบื้องต้น เป็นค่าเสียหายที่บริษัทจะชดใช้ให้ภายหลังจากที่มีการพิสูจน์ความรับผิดตามกฎหมายแล้ว โดยบริษัทที่รับประกันภัยรถที่เป็นฝ่ายผิด ต้องรับผิดชอบ

ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ประสบภัย หรือทายาทผู้ประสบภัย เมื่อรวมกับค่าเสียหายเบื้องต้นที่ผู้ประสบภัย หรือทายาทได้รับแล้ว กรณีบาดเจ็บ เป็นค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลตามความเป็นจริง ความคุ้มครองกรณีอุบัติเหตุที่ไม่มีคู่กรณี ซึ่งหมายถึง ผู้ประสบภัยจะต้องสำรองจ่ายค่ารักษาพยาบาลกรณีบาดเจ็บ ค่าปลงศพในกรณีเสียชีวิต โดยไม่ต้องรอพิสูจน์ความผิด ให้แก้สถานพยาบาลไปก่อนแล้วไปเบิกคืนจากบริษัทผู้รับประกันภัย หรือสำนักงานกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยได้ โดยจะได้รับเงินคืนภายใน 7 วันนับแต่บริษัทหรือกองทุนเงินทดแทนผู้ประสบภัยได้รับคำร้อง

เปรียบเทียบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนขององค์กรอื่น ในส่วนการใช้ค่าสินไหมทดแทนขององค์กรอื่นที่คล้ายคลึงกันกับการประกันภัยคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ การประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคล (PA) จะมีความคล้ายกับการการประกันภัยคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ เป็นการประกันภัยอุบัติเหตุ เป็นการประกันภัยที่ให้ความคุ้มครองต่อผู้เอาประกันภัยในกรณีที่ผู้เอาประกันภัย ประสบอุบัติเหตุได้รับความบาดเจ็บทางร่างกาย และหากผลของการบาดเจ็บนั้นส่งผลให้ผู้เอาประกันภัยต้องเข้ารับการรักษาพยาบาล หรือรุนแรงถึงขั้นทุพพลภาพ สูญเสียอวัยวะ หรือเสียชีวิต บริษัทประกันภัยจะเข้ามารับภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจาก การรักษาพยาบาลของผู้เอาประกันภัย หรือจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยหากผู้เอาประกันภัยต้องสูญเสียอวัยวะ ทุพพลภาพ หรือเสียชีวิต การประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคล (PA) บางบริษัทผู้รับประกันจะมีบัตรประจำตัวผู้เอาประกันซึ่งเมื่อเกิดอุบัติเหตุผู้เอาประกันสามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลเครือข่ายได้เลยโดยไม่ต้องมีการสำรองจ่ายไปก่อน จะสังเกตเห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 มาตรา 25 ต้องจ่ายเงินทดรองไปก่อนและสามารถเบิกเงินคืนได้ภายใน 7 วัน และต้องดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายเบื้องต้นภายใน 180 วันนับแต่เกิดอุบัติเหตุ ตามมาตรา 27 แต่การประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคล (PA) ไม่ต้องสำรองจ่าย

กองทุนประกันสังคม กองทุนที่ให้หลักประกันแก่ผู้ที่อยู่ในระบบประกันสังคมให้ได้รับประโยชน์ทดแทนเมื่อประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ทุพพลภาพ หรือตาย ซึ่งไม่เกิดจากการทำงาน รวมทั้งกรณีคลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพ และว่างงาน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนประกันสังคมหลัก ๆ มีอยู่ 3 กลุ่มด้วยกัน คือ ผู้ประกันตน นายจ้าง และรัฐบาล ประโยชน์ทดแทนกรณีเจ็บป่วยสามารถเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลตามบัตรรับรองสิทธิได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ในกรณีที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลอื่นโดยที่ได้สำรองจ่ายค่ารักษาพยาบาลไปก่อน สามารถเบิกคืนจากสำนักงานประกันสังคม เข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลของรัฐ การรักษาทั้งอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วย สามารถเข้ารับการรักษาได้ไม่จำกัดจำนวนครั้ง ในกรณีเป็นผู้ป่วยนอก เบิกได้เท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็น และในกรณีเป็นผู้ป่วยใน เบิกได้ตามที่จ่ายจริง กรณีเสียชีวิต สาเหตุการเสียชีวิตต้องไม่เกิดจากการทำงาน และจ่ายเงินสมทบมาแล้ว 1 เดือน ผู้จัดการศพสามารถขอค่าทำศพได้ 40,000 บาท เงินสงเคราะห์ จะสังเกตเห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 มาตรา 25 ต้องจ่ายเงินทดรองไปก่อนและสามารถเบิกเงินคืนได้ภายใน 7 วัน และต้องดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายเบื้องต้นภายใน 180 วันนับแต่เกิดอุบัติเหตุ ตามมาตรา 27 แต่กองทุนประกันสังคมไม่ต้องสำรองจ่าย

สวัสดิการการรักษาพยาบาลของข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ ผู้มีสิทธิ์ในสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลครอบคลุมข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ข้าราชการบำนาญ และบุคคลในครอบครัว ได้แก่ คู่สมรส บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ กำหนดให้ผู้มีสิทธิ์ได้รับสวัสดิการรักษาพยาบาลได้เฉพาะการเจ็บป่วยเนื่องจากผู้นั้นประสบอุบัติเหตุ อุบัติภัยในคราวเดียวกับผู้มีสิทธิ์ดังกล่าวและผู้มีสิทธ์นั้นได้เสียชีวิตเนื่องจากอุบัติเหตุ อุบัติภัยในคราวนั้น ผู้มีสิทธิ์ที่ได้รับเงินค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานอื่นแล้ว ไม่มีสิทธิ์ได้รับเงินสวัสดิการรักษาพยาบาลจากทางราชการ เว้นแต่ค่ารักษาพยาบาลที่ได้รับนั้นต่ำกว่า ให้มีสิทธิ์รับเงินสวัสดิการรักษาพยาบาลเฉพาะส่วนที่ขาด

อยู่ เช่นเดียวกับกรณีที่ผู้มีสิทธิ์ที่ได้รับค่าสินไหมทดแทน สำหรับค่ารักษาพยาบาลจากผู้อื่นแล้ว ไม่มีสิทธิ์ได้รับเงินสวัสดิการรักษาพยาบาลจากทางราชการ เว้นแต่ค่าสินไหมทดแทนสำ หรับค่ารักษาพยาบาลที่ได้รับนั้นต่ำกว่าให้มีสิทธิ์รับเงินสวัสดิการรักษาพยาบาลเฉพาะส่วนที่ขาดอยู่ สถานพยาบาลของทางราชการสามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ทั้งประเภทผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน จะสังเกตเห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 มาตรา 25 ต้องจ่ายเงินทดรองไปก่อนและสามารถเบิกเงินคืนได้ภายใน 7 วัน และต้องดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายเบื้องต้นภายใน 180 วันนับแต่เกิดอุบัติเหตุ ตามมาตรา 27 แต่ระบบสวัสดิการการรักษาพยาบาลของข้าราชการและรัฐวิสาหกิจไม่ต้องสำรองจ่าย

หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เป็นสวัสดิการเบิกค่ารักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐ หรือสถานพยาบาลใดๆ ที่ลงทะเบียนกับทางรัฐ โดยที่ต้องไปลงทะเบียนสมัครกับหน่วยงานที่กำหนด และเขาจะให้เราเลือกโรงพยาบาลที่อยู่ในเขตใกล้บ้าน ที่เราจะใช้สิทธิ์นี้ได้เพียง 1 โรงพยาบาลเท่านั้น ผู้ที่มีสิทธิ์ได้รับสวัสดิการนี้ได้แก่ประชาชนคนไทยทุกคน ที่ไม่ได้เป็นข้าราชการหรือทำงานรัฐวิสาหกิจ และไม่ได้เป็นผู้ประกันตนของกองทุนประกันสังคม เด็กแรกเกิดที่ไม่มีประกันสุขภาพที่พ่อแม่ซื้อให้ บุตรของผู้ที่เป็นข้าราชการที่มีอายุเกิน 20 ปี หรือสมรสแล้ว บุตรของข้าราชการ ตั้งแต่คนที่ 4 เป็นต้นไป ข้าราชการที่เกษียณก่อนกำหนด และไม่ได้รับบำเหน็จบำนาญ กรณีดังกล่าวไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ แต่หากเป็นการเจ็บป่วยร้ายแรง อาจจะต้องมีส่วนที่ออกเพิ่ม สำหรับค่าใช้จ่ายและค่ารักษาส่วนเกินที่ทางกองทุนของรัฐไม่สามารถคุ้มครองได้ การจะใช้สิทธิ์ เพียงแค่ยื่นบัตรประชาชนให้เจ้าหน้าที่ ก็สามารถใช้สิทธิ์ได้แล้ว จะสังเกตเห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 มาตรา 25 ต้องจ่ายเงินทดรองไปก่อนและสามารถเบิกเงินคืนได้ภายใน 7 วัน และต้องดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายเบื้องต้นภายใน 180 วันนับแต่เกิดอุบัติเหตุตามมาตรา 27 แต่สวัสดิการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติไม่ต้องสำรองจ่า

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประกันภัย

การประกันภัย เป็น การที่คนจำนวนมากได้ตกลงกันที่จะร่วมกันชดใช้ หรือแบ่งเบาความเสียหายที่สมาชิกคนใดคนหนึ่งในกลุ่มอาจได้รับโดยตั้งเป็นเงินกองทุนขึ้นเพื่อรวบรวมเงินทุนหรือที่เรียกว่า เบี้ยประกันภัยจากสมาชิกทุกคนเข้าสู่กองทุน และกองทุนจะทำหน้าที่จ่ายเงินแก่สมาชิกผู้ประสบความเสียหาย การประกันภัยมิได้หมายความถึงการป้องกันมิให้เกิดภัยขึ้น แต่หมายถึง การให้คำมั่นสัญญาว่าถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นจากภัยแล้ว ผู้ที่ได้รับความเสียหายจะไม่ต้องรับภัยพิบัตินั้นไว้คนเดียว สมาชิกในกลุ่มคนอื่นๆก็จะช่วยเหลือให้ผู้ประสบภัยพิบัตินั้นได้กลับคืนมีสภาพเหมือนเดิม เหมือนเมื่อก่อนเกิดภัยขึ้น ซึ่งการประกันภัยมีทฤษฎีหลายแนวทางด้วยกัน คือ (สรพล สุขทรรศนีย์, 2543 : 17)

ทฤษฎีความน่าจะเป็น

ได้แก่ การกำหนดโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งทั้งนี้เป็นเรื่องของการศึกษาทางด้านคณิตศาสตร์ นักคณิตศาสตร์ จะมองว่า ความน่าจะเป็นจะเป็นว่าเป็นตัวเลขระหว่างศูนย์กับหนึ่ง ที่กำหนดให้เข้ากับเหตุการณ์ ความน่าจะเป็นเท่ากับ 0 ก็คือ ไม่มีโอกาสที่เหตุการณ์นั้นจะเกิดขึ้น แต่ถ้าความน่าจะเป็นเท่ากับ 1 แสดงว่าเหตุการณ์เหล่านั้นเกิดขึ้นแน่นอน

ในการทำประกันภัย ได้นำเอาหลักทฤษฎีความน่าจะเป็นมาใช้ในการกำหนดลักษณะของความคุ้มครองในภัยที่จะพิจารณารับประกันภัย เช่น ในการพิจาณารับประกันอัคคีภัย ถ้าทรัพย์สินที่จะทำประกันภัยมีค่าความจะเป็นเท่ากับ 1 คือ มีโอกาสเกิดความเสียหายแน่นอน ดังนั้นบริษัทประกันภัยจะไม่ยอมรับทำประกันภัย หรือเช่นในกรณีประกันชีวิต ถ้าผู้ป่วยเป็นโรคมะเร็งที่ตับในระยะที่ 3 โอกาสที่จะมีชีวิตน้อยมาก ผู้เอาประกันภัยจะต้องเสียชีวิตแน่นอน ดังนั้นบริษัทประกันภัยจะไม่ยอมรับประกันภัยโรคมะเร็ง ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยเจ็บป่วยเกิดขึ้นแล้ว

อีกกรณีหนึ่งคือ เหตุการณ์ที่กำหนดว่าจะทำประกันภัยนั้น ได้ผ่านมาแล้ว และจะไม่เกิดแน่นอน ดังนี้ บริษัทประกันภัยก็ไม่สามารถรับประกันภัยได้ เพราะเท่ากับเก็บเงินค่าเบี้ยประกันภัยไปโดยผู้เอาประกันภัยไม่ได้รับความคุ้มครอง ดังนี้ ก็ไม่สามารถทำประกันภัยได้ เช่น รถยนต์ได้ สูญหายไปแล้ว ดังนี้จะมาทำประกันภัยรถยนต์คันนั้นอีกไม่ได้ เพราะโอกาสที่จะเกิดความเสียหายต่อ ผู้เอาประกันภัยรายนี้ซ้ำอีกไม่ได้

ดังนั้นความน่าจะเป็นที่จะรับประกันภัยได้ ก็คือ โอกาสที่จะเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินนั้น หรือไม่ ไม่มีใครสามารถตอบได้ เป็นความน่าจะเป็นที่อยู่ระหว่าง ศูนย์กับหนึ่ง คือเป็นความเสี่ยงภัยที่ยังไม่เกิด แต่ก็มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ภายในระยะเวลาที่จะมีการตกลงทำประกันภัยกันขึ้น (ประเสริฐ ประภาสะโนบล, 2539 : 65-69)

กฎว่าด้วยจำนวนมาก และกฎของการเฉลี่ย

ได้แก่ การนำเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลายๆครั้งมาเป็นสถิติสำหรับการคำนวณค่าของความน่าจะเป็น เช่น การโยนเหรียญซึ่งมีสองหน้า โอกาสที่จะเกิดหน้าใดหน้าหนึ่งในการโยนเหรียญหนึ่งครั้ง คือ 1 ใน 2 แต่ถ้ามีการโยนหลายๆครั้ง ก็จะมีโอกาสเกิดขึ้นตามจำนวนที่โยนเหรียญนั้น ดังนั้น ในการพิจารณาว่าการจะเกิดความเสียหายมีเป็นจำนวนมากน้อยเท่านั้น จะต้องสำรวจสถิติความเสียหายที่เกิดขึ้น ตัวอย่าง เช่น ในการสำรวจและเก็บสถิติของการเกิดไฟไหม้ ซึ่งได้มีการเก็บสถิติกันปรากฏว่าในหนึ่งร้อยปี บ้านจำนวนหนึ่งพันหลัง จะเกิดไฟไหม้เพียงจำนวน 2 หลัง ดังนั้น ในการพิจารณารับประกันอัคคีภัยบ้าน ก็จะใช้อัตรา 0.2 เพื่อคิดคำนวณเป็นอัตราเบี้ยประกันภัย ในการรับประกันอัคคีภัยในสังคมที่เก็บรวบรวมสถิตินั้น

ในการประกันชีวิต ก็เช่นเดียวกัน ได้อาศัยหลักว่าด้วยกฎจำนวนมาก ในการเก็บสถิติการเสียชีวิตของคนในช่วงอายุใดอายุหนึ่ง แยกเป็นกลุ่มชายและหญิง แล้วจัดทำเป็นตารางที่นำมาใช้ในการพิจารณาสำหรับกำหนดเป็นอัตราที่ใช้เก็บเบี้ยประกันชีวิต ตารางที่ใช้ในการคิดเบี้ยประกันชีวิตนี้ เรียกว่า ตารางมรณะ ซึ่งนักคณิตศาสตร์ประกันชีวิตจะเป็นผู้รวบรวมสถิติและจัดทำเป็นอัตรา ซึ่งได้มีการพบว่า ในอายุเดียวกันผู้ชายจะเสียชีวิตมากกว่าหญิง และหญิงจะมีอายุยืนกว่าผู้ชาย ดังนั้นในการทำประกันชีวิต ที่มีอายุเท่ากันสุขภาพอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน ผู้ชายจะเสียเบี้ยประกันชีวิตมากกว่าผู้หญิง ดังนั้นกฎจำนวนมาก ซึ่งเป็นทฤษฎีทางด้านคณิตศาสตร์ในทางการประกันภัยได้นำมาใช้ประโยชน์ในการพิจารณาคิดคำนวนอัตราค่าเบี้ยประกันภัยว่า ในการรับประกันภัยนั้นควรจะคิดเบี้ยประกันภัยเท่าใด ทั้งนี้นำเอาสถิติจำนวนมากมาเป็นเกณฑ์ในการคำนวน (ธานี วรภัทร์, 2555 : 29 - 30)

กฎของการเฉลี่ย ได้แก่ การรับเสี่ยงภัยของธุรกิจการประกันภัยนั้น แม้ว่าจะได้มีการพิจารณาโอกาสในการเกิดความเสียหายโดยใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็นมาพิจารณา และนำกฎจำนวนมากมาใช้ในการคิดอัตราเบี้ยประกันภัยแล้ว ในการทำธุรกิจการประกันภัยได้นำเอากฎของการเฉลี่ยมาใช้ในการดำเนินธุรกิจการประกันภัยด้วย หากการรับเสี่ยงภัยของธุรกิจการประกันภัยมีจำนวนผู้เอาประกันภัยมาก การคิดเงินค่าเบี้ยประกันภัยก็จะน้อยลง ทั้งนี้เพราะหากเกิดความเสียหายบริษัทประกันภัยก็จะมีเงินค่าเบี้ยประกันภัยที่ได้รับมาจ่ายให้กับผู้เสียหาย แต่ถ้าจำนวนผู้เอาประกันภัยน้อย หากเกิดความเสียหายก็จะไม่คุ้มกับเงินค่าเบี้ยประกันภัยที่ได้รับเสี่ยงภัยไว้

ในการทำธุรกิจประกันภัยนั้น หากผู้รับประกันภัยรับเสี่ยงภัยไว้น้อยเกินไป จำนวนเบี้ยประกันภัยที่ได้รับก็จะน้อยเช่นเดียวกัน ดังนั้น หากเกิดความเสียหายขึ้นก็มีผลกระทบฐานะความมั่นคงทางการเงิน ดังนั้น บริษัทประกันภัยจึงต้องมีวิธีการกระจายความเสี่ยงภัยเพื่อให้มีการเฉลี่ยความเสี่ยงภัยมากยิ่งขึ้น โดยวิธีการทำประกันภัยต่อไปยังบริษัทประกันภัยอื่นๆ เพื่อร่วมกันรับเสี่ยงภัย อันเป็นการเฉลี่ยความเสี่ยงภัยออกไป (ธานี วรภัทร์, 2555 : 31)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากความเป็นมาของปัญหา แนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และมาตรการทางกฎหมายทั้งของต่างประเทศและของไทย จากการที่ประชาชนประสบอันตรายอันเกิดจากอุบัติเหตุจากรถ และประชาชนในฐานะผู้ประสบภัยจากรถจะต้องสำรองจ่ายค่ารักษาพยาบาลเบื้องต้น เนื่องจากสถานพยาบาลมักจะเรียกเก็บเงินค่ารักษาพยาบาลจากผู้ประสบภัยจากรถ แล้วให้ผู้ประสบภัยจากรถไปเบิกคืนจากบริษัทผู้รับประกันภัย จะสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้ประสบภัยกรณีที่ถ้าหากผู้ประสบภัยไม่มีเงินจ่ายค่ารักษาพยาบาล จะทำให้ผู้ประสบภัยปฏิเสธการเข้ารับการรักษาพยาบาล หรือถ้าหากมีการเข้ารับการรักษาไปแล้วก็จะเกิดมีการที่คนไข้หลบหนีจากโรงพยาบาลได้เนื่องจากไม่มีเงินสำรองจ่าย ในที่สุดอาจเกิดความเสียหายแก่ผู้ประสบภัยจากรถถึงเสียชีวิตได้ ซึ่งผู้วิจัยจึงเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

(1) การสำรองจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้น

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 มาตรา 25 วรรคแรก จากเดิม “ให้บริษัทหรือสำนักงานกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นตามมาตรา 20 มาตรา 23 หรือมาตรา 24 ให้แก่ผู้ประสบภัยให้เสร็จสิ้นภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ ทั้งนี้ โดยไม่ต้องรอการพิสูจน์ความรับผิด...

แก้ไขเพิ่มเติมเป็น “กรณีผู้ประสบภัยจากรถเข้าทำการรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลของรัฐหรือเอกชนให้บริษัทหรือสำนักงานกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นตามมาตรา 20 มาตรา 23 หรือมาตรา 24 แทนผู้ประสบภัยจากรถ ทั้งนี้ โดยไม่ต้องรอการพิสูจน์ความรับผิด...”

เหตุผลที่ต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติม เนื่องจากผู้ประสบภัยจากรถบางรายอาจไม่มีเงิน หรือไม่มีเงินพอที่จะสำรองจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นซึ่งอาจต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก และสิ่งสำคัญผู้ประสบภัยอาจจะไม่ได้เป็นผู้ก่อให้เกิดภัยขึ้น จึงไม่สมควรที่จะต้องให้มารับผิดชอบเอง

(2) ระยะเวลาในการขอรับค่าเสียหายเบื้องต้น

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 มาตรา 27 จากเดิม “การขอรับค่าเสียหายเบื้องต้นตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ประสบภัยต้องร้องขอภายในหนึ่งร้อย แปดสิบวันนับแต่วันที่มีความเสียหายเกิดขึ้น”

แก้ไขเพิ่มเติมเป็น “การขอรับค่าเสียหายเบื้องต้นตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ประสบภัยต้องร้องขอภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้ความเสียหายเกิดขึ้น หรือ สิบปีนับแต่วันที่ความเสียหายเกิดขึ้น”

เหตุผลที่ต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติม เนื่องจากผู้ประสบภัยจากรถบางรายอาจจะไม่มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายเกี่ยวกับการประสบภัยจากรถ และให้สอดคล้องกับอายุความจากการทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(3) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 เป็นการประกันภัยภาคบังคับ ซึ่งให้ความคุ้มครองผู้ซึ่งประสบภัยจากรถในด้านชีวิตและร่างกาย ไม่ให้ความคุ้มครองความเสียหายเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ประสบภัย จึงควรต้องให้มีการช่วยเหลือเยียวยา บรรเทาความเสียหายเกี่ยวกับทรัพย์สินบุคคลภายนอกด้วยเพื่อประโยชน์ในการบรรเทาความเดือดร้อนแก่สังคมและเศรษฐกิจ

บรรณานุกรม

คปภ.) [ออนไลน์]. (2560)**. การประกันภัยรถตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถภาคบังคับ.** เข้าถึงได้จาก https://www.oic.or.th/.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2542**). ย่อหลักกฎหมายประกันภัย**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.

พระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พ.ศ. **2550**, (2550, สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 124 ตอนที่ 49 ก. หน้าที่ 3.

Automobile Liability Security Law 1955. Chapter I. http//:www.giroj.or.jp/disclosure/pdf/eibunjibaihou 201309.pdf

Accident Compensation Act 1972 - New Zealand Legislation http//:www.legislation.govt.nz/act/public/2001/0049/latest/DLM99494.html

The Road Traffic Act, 1930. - Legislation.gov.uk. http//:www.legislation.gov.uk/ukpga/1930/43/pdfs/ukpga_19300043_en.pdf

ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความพึงพอใจในชีวิต และความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 64 คลองสามวา

Family Relationship, Life Satisfaction and Spiritual Well-being among the Elderly of the Senior Club at Klong Sam Wa Public Health Center 64

เพ็ญพิชญ์ จันทรานภาภรณ์* ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน*
Penpich Chantranapaporn* Theerapat Wongkumsin*
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*
Kasetsart University*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความสัมพันธ์ในครอบครัว ระดับความพึงพอใจในชีวิต และระดับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ 2) ศึกษาเปรียบเทียบความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ในครอบครัว กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ และ 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในชีวิต กับ ความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือผู้สูงที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในศูนย์บริการสาธารณสุข 64 คลองสามวา จำนวน 179 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ค่า F-test การวิเคราะห์การแปรปรวนทางเดียว การทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธี LSD และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสัมพันธ์ในครอบครัวของผู้สูงอายุ ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ และความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุอยู่ในระดับสูง 2) ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษา รายได้ ความสมดุลทางรายได้ และสภาวะสุขภาพแตกต่างกันมีความผาสุกทางจิตวิญญาณแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้สูงอายุที่มีเพศ สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน มีความผาสุกทางจิตวิญญาณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้สูงอายุที่มีอายุ และอาชีพแตกต่างกันมีความผาสุกทางจิตวิญญาณไม่แตกต่างกัน 3) ความสัมพันธ์ในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ความพึงพอใจในชีวิต มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์ในครอบครัว, ความพึงพอใจในชีวิต,ความผาสุกทางจิตวิญญาณ, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this study were to 1) to study the level of relationship of the family, life satisfaction and spiritual well-being of elderly 2) to compare the spiritual well-being of elderly separated by individual factors 3) to study the relationship between family relationship and spiritual well-being of the elderly and 4) to study the relations between satisfaction in life and spiritual well-being of the elderly.

Received: 2019-10-27: Revised: 2019-11-18: Accepted: 2019-11-20

The sample of this study were 179 elderly of the elderly club at Klong Sam Wa Public health Center 64. The questionnaires had been used to collect the data which were analyzed by Statistical Package. The statistical analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, One-Way ANOVA, LSD and Pearson's product moment correlation coefficient by indicating the statistical significance in .05 level and .01 level.

The research results found that 1) the levels of family relation, life satisfaction and spiritual well-being were high, 2) the elderly with different of education, income, balance of income and health status had different spiritual well-being with the statistical significance at .01 level, moreover the elderly with different sex, marital status and family members had different spiritual well-being with the statistical significance at .05 level, while the elderly with different age and occupation had not different in spiritual well-being, 3) the family relationship had positively relationship with spiritual well-being by the statistical significance at .01 level and, 4) life satisfaction had positively relationship with spiritual well- being with the statistical significance at .01 level.

Keywords : Family Relationship, Life Satisfaction, Spiritual Well-being, Elderly.

บทนำ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ทางการแพทย์และสาธารณสุขส่งผลให้มนุษย์มีชีวิตยืนยาวขึ้น และทำให้ผู้คนมีอายุเฉลี่ยยืนยาวขึ้น 8.8 ปี โครงสร้างประชากรของไทยจึงมีแนวโน้มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เช่นเดียวกับประเทศต่างๆทั่วโลก ประชากรผู้สูงอายุไทยเพิ่มในอัตราที่สูงขึ้นเรื่อยๆจากร้อยละ 5.0 ในปี พ.ศ.2493 เป็นร้อยละ 10.1 ในปี พ.ศ. 2543 เป็นการเพิ่มขึ้นถึง 2 เท่า และปี พ.ศ.2558 จะมีสัดส่วนผู้สูงอายุร้อยละ 15.6 พ.ศ. 2568 มีร้อยละ 21.5 และ พ.ศ. 2576 มีร้อยละ 25 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ,2555) อย่างไรก็ตามการมีอายุยืนยาวออกไปนั้นยังไม่มีใครสามารถยืนยันได้ว่าผู้สูงจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี และความพึงพอใจในชีวิตที่ดีตามมา ผู้สูงอายุจึงเป็นทรัพยากรบุคคลที่ผู้วิจัยให้ความสนใจในการศึกษาวิจัยเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประเทศในการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว

จากแนวโน้มประชากรวัยผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็วนั้น ได้ส่งผลกระทบถึงปัญหาต่างๆ ซึ่งปัญหาสำคัญที่ผู้สูงอายุมักจะประสบ คือ ปัญหาสุขภาพ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เสื่อมถอยทรุดโทรมลงและการมีโรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาเศรษฐกิจ เนื่องจากร่างกายไม่สามารถทำงานเหมือนเดิมอีก หรือการเกษียณอายุทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้ลดลงหรือขาดรายได้ในการดำเนินชีวิต นอกจากนั้นยังมีปัญหาความว้าเหว่จากการขาดความรักและเอาใจใส่จากบุคคลที่ใกล้ชิด และปัญหาสุดท้ายคือ ปัญหาด้านจิตใจ และความรู้สึกนึกคิด (สุชา จันทน์เอม, 2536 : 190)

ครอบครัวเป็นพื้นฐานที่สำคัญของสังคมการที่มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ดีเป็นสิ่งสำคัญของการดำรงชีวิตของมนุษย์ ผู้สูงอายุมีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวเป็นผลทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพราะผู้สูงอายุเป็นวัยที่ต้องการความช่วยเหลือในด้านต่างๆรวมทั้งทางด้านจิตใจด้วยเช่นกัน โดยที่ผู้สูงอายุมีความต้องการในการดูแลเอาใจใส่ของสมาชิกภายในครอบครัวของผู้สูงอายุเอง ถ้าภายในครอบครัวมีความห่วงใยรักใคร่ผูกพันกัน เข้าอกเข้าใจในความรู้สึก เอาใจใส่ในการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ปรับตัวเข้าหากันระหว่างสมาชิกใน

ครอบครัว จะทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (วราภรณ์ จิตตานนท์, 2545: 59)

ความพึงพอในใจชีวิต เป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่าผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างราบรื่น มีความสุข ดังนั้นหากผู้สูงอายุปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเหตุการณ์ สภาพแวดล้อมต่างๆที่เข้ามาในชีวิตได้ดี ก็จะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข เกิดความพึงพอใจในชีวิต แต่ถ้าไม่พร้อมที่จะเรียนรู้ในสิ่งใหม่ในขณะที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความลำบากในการปรับตัว ผู้สูงอายุบางคนคิดว่า ตนเองไร้ค่าไร้ความสามารถมองภาพตนเองในเชิงลบ สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อสภาพจิตใจของผู้สูงอายุมาก เนื่องจากผู้สูงอายุบางคนไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของตนเอง และสภาพแวดล้อมได้ส่งผลทำให้ผู้สูงอายุนั้นมีความพึงพอใจชีวิตต่ำ จนอาจเกิดผลร้ายต่อจิตใจทำให้เกิดปัญหาทางจิตขึ้นได้ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2530)

ความผาสุกทางจิตวิญญาณเป็นความรู้สึก การรับรู้ ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การมีสิ่งยึดมั่นทางด้านจิตใจก่อให้กำลังใจและทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข มีความเข้มแข็งทางจิตใจ และพร้อมที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Paloutzian&Ellison,1982) ความผาสุกทางจิตวิญญาณมักเกิดควบคู่ไปกับความสามารถในการเผชิญปัญหา ทำให้ผู้สูงอายุมีความหวัง และกำลังใจในการมีชีวิตอยู่ กล้าเผชิญความจริง ยอมรับสภาพที่เป็นอยู่ มีความเข้มแข็งและความหวังในการดำเนินชีวิตพร้อมที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ที่จะดำเนินต่อไปซึ่งจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถลดภาวะเครียดได้ ความผาสุกทางจิตวิญญาณจะทำให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีความเข้มแข็งในจิตใจ ยอมรับสภาพที่เผชิญอยู่ และพร้อมที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ที่จะดำเนินต่อไป สามารถเผชิญกับความตายอย่างเข้มแข็งและมีสติ ดังนั้นความผาสุกทางจิตวิญญาณทำให้ผู้สูงอายุคงไว้ซึ่ง การเห็นความหมาย การมีเป้าหมายในชีวิต การแสดงความรักต่อผู้อื่น การมีความหวังและการสร้างสรรค์ ทำให้สามารถก้าวผ่านปัญหา อุปสรรค ความยากลำบากของชีวิตไปได้ จะเห็นได้ว่าความผาสุกทางจิตวิญญาณมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุทั้งทางร่างกาย และจิตใจ

ชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้ง 50 เขตพื้นที่รวมทั้งศูนย์สาธารณสุข 64 คลองสามวา เป็นหน่วยงานของรัฐ ที่มุ่งเน้นดูแล รักษาประชาชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ทางศูนย์บริการสาธารณสุขได้มีการตระหนักและมีนโยบายที่ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ จึงได้เล่งเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ จึงได้จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นโดยถือว่าผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า ที่ควรได้รับการดูแลเอาใจใส่ให้ดำรงชีวิตอย่างมีความหมายสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข อันนำไปสู่ความผาสุกของชีวิตที่จะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ในครอบครัว ความพึงพอใจใจชีวิต และความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 64 คลองสามวา ในมิติของตัวบุคคล ครอบครัว อันได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคล ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความพึงพอใจในชีวิต ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไรกับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุในศูนย์บริการสาธารณสุข 64 คลองสามวา ในการศึกษาครั้งนี้จะมีประโยชน์ในแง่ของการนำผลวิจัยที่ได้มาเป็นข้อมูล และแนวทางให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ และสามารถนำไปสนับสนุน และส่งเสริมความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสัมพันธ์ในครอบครัว ระดับความพึงพอใจในชีวิต และระดับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ในครอบครัว กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ

4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในชีวิต กับ ความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) โดยทำการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ชมรมผู้สูงอายุศูนย์บริการสาธารณสุข 64 คลองสามวาการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากชมรมผู้สูงอายุในศูนย์บริการสาธารสุข 64 คลองสามวา โดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 179 คน และโดยการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากชมรมผู้สูงอายุที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 64 คลองสามวา สถิติที่ใช้ในการวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติอนุมาน(Inferences statistic) และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์(Correlation Analysis) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 78.80 ช่วงอายุอยู่ระหว่าง 70 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 52.5 ส่วนใหญ่คู่สมรสเสียชีวิต คิดเป็นร้อยละ 43 มีอาชีพว่างงานเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 68.70 มีสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ 3-4 คน คิดเป็นร้อยละ 44.70 มีการศึกษาระดับประถามศึกษา คิดเป็นร้อยละ 59.20 มีรายได้ต่อเดือน 5,001บาท ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 43 ส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 50.80 และส่วนใหญ่ผู้สูงอายุมีโรคประจำตัว คิดเป็นร้อยละ 67.6

2. ความสัมพันธ์ในครอบครัวของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ในครอบครัวโดยรวมในระดับสูง ($\bar{x}$ =3.42, S.D=0.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสื่อสาร ($\bar{x}$ =3.46) รองลงมาคือ ด้านอารมณ์($\bar{x}$ =3.45) ด้านความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สึก($\bar{x}$ =3.41) และด้านบทบาทต่ำที่สุด ($\bar{x}$ = 3.37)

3. ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}$ = 3.47, S.D=0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านมีความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต($\bar{x}$ =3.48) รองลงมาคือ ด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต ($\bar{x}$ =3.47) และด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้นต่ำที่สุด ($\bar{x}$ =3.44)

4. ความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความผาสุกทางจิตวิญญาณโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}$ =3.48, S.D=0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการเห็นความหมาย และเป้าหมายในชีวิต ($\bar{x}$ =3.51) รองลงมาคือ ด้านการแสดงความรักต่อผู้อื่น ($\bar{x}$ =3.50) และด้านการมีความหวังและสร้างสรรค์ต่ำที่สุด ($\bar{x}$ =3.44)

5. ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ในครอบครัว กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ พบว่าความสัมพันธ์ในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .76

6. ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในชีวิต กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ พบว่า ความพึงพอใจในชีวิต มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .57

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน มีความผาสุกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกันผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกันมีความผาสุกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง มีความผาสุกทางจิตวิญญาณโดยรวมเฉลี่ย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 มากกว่าผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพศชาย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การลดบทบาททางสังคมทำให้ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพศชาย รู้สึกว่าตนเองด้อยคุณค่า และอาจคิดว่าตนนั้นคงไม่ได้มีโอกาสในการแสดงออกถึงความเป็นผู้นำอีกต่อไป จึงไม่ได้ให้คุณค่าต่อการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพของตนเอง ดังที่ Bakan (อ้างใน ฉันทจิต จริยจรูญโรจน์,2541 : 14) เสนอแนวคิดว่าเพศชายหญิงมีความแตกต่างโดยเพศชายจะมีลักษณะของการกระทำที่ยึดตนเองเป็นหลัก (Agency) การแสดงออกเป็นในลักษณะปกป้องตนเอง (Self - protection) กล้าแสดงออก ชอบอิสระ และแสดงอำนาจ ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ อาจทำให้ผู้สูงอายุเพศชาย มีความผาสุกทางจิตวิญญาณโดยรวมเฉลี่ยน้อยกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากกรมสุขภาพจิต ที่ได้รวบรวมรายงานผู้ป่วยจิตเวช ระหว่างปีพ.ศ. 2549 – 2551 พบว่า ผู้สูงอายุชายจะมีปัญหาทางจิตเวชสูงขึ้นในแต่ละปี แต่ผู้สูงอายุหญิงกลับลดลง ปัญหาสุขภาพจิตที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุ เป็นผลมาจากการเกษียณอายุ การสูญเสียบทบาท การเป็นหัวหน้าครอบครัว การเสียชีวิตของคู่สมรส ญาติ คนใกล้ชิดหรือเพื่อน (นันทศักดิ์ ธรรมานวัตร์ และคณะ,2551 : 49) สอดคล้องกับการศึกษาของวงรัตน์ ใสสุข (2544) ที่พบว่า เพศหญิงจะให้ความหมายในชีวิตดีกว่าเพศชายจะมีมุมมองแบะเป้าหมายของชีวิตที่ดีกว่า เมื่อมีอายุสูงขึ้นเพศหญิงจะมีการปรับตัวตามหน้าที่ได้ดีกว่าเพศชาย อาจสืบเนื่องจากการเห็นคุณค่า และการมองโลกระหว่างเพศด้วย

ผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกัน มีความผาสุกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีความผาสุกทางจิตวิญญาณที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุอยู่ในช่วงอายุที่ใกล้เคียงกัน ยังไม่ชรามาก เป็นวัยที่ทำงานได้ถ้ามีสุขภาพกายใจดี ผู้สูงอายุอาจจะมีความเสื่อมของร่างกายตามกระบวนการสูงอายุ แต่ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิต ผู้สูงอายุยังมีความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรได้ด้วยตนเอง มีจิตใจที่เข้มแข็ง ยังสามารถเข้าร่วมกิจกรรมในครอบครัวและในชุมชนได้เป็นอย่างดี จึงส่งผลให้มีจิตวิญญาณที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของรักชนก ชูพิชัย (2550) ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกโรงพยาบาลพระนั่งเกล้า จังหวัดนนทบุรีที่มีช่วงอายุแตกต่างกันมีความผาสุกไม่แตกต่างกัน

ผู้สูงอายุที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความผาสุกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้สูงอายุที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความผาสุกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามที่สมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก วัยผู้สูงอายุเป็นวัยที่ต้องการการยอมรับในสังคม ต้องการมีบทบาทในการพึ่งพาตนเองได้ อีกทั้งเพื่อลดภาวะพึ่งพิงต่อลูกหลาน ซึ่งแม้จะเป็นวัยที่หมดหน้าที่จากการทำงานประจำ และหมดหน้าที่ในการหาเลี้ยงครอบครัวแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ก็ยังคงมีความต้องการที่จะทำงานในลักษณะของงานอดิเรก หรืองานบางเวลา เพื่อเป็นช่องทางเพิ่มรายได้ เป็นเงินออม

ให้ชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจ และเห็นชีวิตมีคุณค่า มีบทบาท และงานในลักษณะนี้มักจะไม่ส่งผลกระทบต่อความเครียด แต่จะเป็นการส่งเสริมศักยภาพ ความสามารถ ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายและจิตที่ดี และชดเชยบทบาทหรือสถานภาพที่ผู้สูงอายุสูญเสียไปได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวันทนี ขำเพ็ง (2540) ที่พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จังหวัดชัยนาท อธิบายไว้ว่า ผู้สูงอายุที่ยังประกอบอาชีพมีคุณชีวิตดีกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ เนื่องจากการประกอบอาชีพแสดงให้เห็นว่าผู้สูงยังคงสามารถพึ่งตนเองได้ จึงรู้สึกภูมิใจในตนเอง ส่งผลให้มีความพอใจในชีวิต และจากการศึกษาของจิราพร อภิชาตบุตร (2543) พบว่า การประกอบอาชีพเพื่อการเลี้ยงชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนแออัด เขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การมีอาชีพนำมาซึ่งรายได้ของตนเองจะทำให้รู้สึกมั่นคง ทำให้ผู้สูงอายุได้รับการยอมรับว่า ตนเองยังมีคุณค่า มีประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคมรู้สึกว่าตนเองยังคงบทบาททางสังคมไว้ได้ ส่งผลให้สามารถปรับตัวได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความผาสุกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสต่างกันมีความผาสุกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส ยังมีคู่สมรสที่จะคอยให้กำลังใจ คอยปรับทุกข์ และมีที่ปรึกษา ต่างจากผู้สูงอายุที่มีสถานภาพแยกกันอยู่ หย่าร้าง หรือคู่สมรสเสียชีวิต ที่ขาดคู่ใจ และเพื่อนปรับทุกข์ในยามที่ขาดกำลังใจ ทำให้ต้องแก้ปัญหาตามลำพัง ซึ่งสอดคล้องกับ กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์ (2553) ที่ศึกษาเกี่ยวกับสุขภาวะทางจิตของผู้สูงอายุไทย พบว่าผู้สูงอายุที่สมรสมีสุขภาวะทางจิตสูงกว่ากลุ่มที่เป็นหม้าย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผู้สูงอายุที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน มีความผาสุกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้สูงอายุที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวต่างกันมีความผาสุกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้สูงอายุล้วนต้องการความช่วยเหลือดูแลจากสมาชิกในครอบครัวอย่างใกล้ชิดเพื่อช่วยเสริมสร้างให้ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง คอยให้กำลังใจ ให้ความรักเพราะสังขารเปลี่ยนแปลงไป ความเสื่อมโทรมของร่างกายมารุมเร้าทำให้ขาดความสุข หรือเกิดความเครียดเพราะมีความเจ็บปวดของร่างกาย รวมถึงความสับสนของอารมณ์ การที่มีสมาชิกในครอบครัวคอยดูแลจะทำให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (สุพัตรา ศรีวณิชชากร และคณะ, 2556) พบว่าครอบครัวและคนในชุมชนเป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดและสนิทสนมกับผู้สูงอายุมากที่สุดมีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนคือค่านิยมความกตัญญูกตเวทีดูแลเอาใจใส่บุพการีหรือผู้สูงอายุด้วยความเคารพรักเยี่ยมเยียนพูดคุยและให้กำลังใจซึ่งทำให้ผู้สูงอายุคลายเหงาและมีความสุขได้ระดับหนึ่งดังนั้นครอบครัวจึงเป็นกลุ่มที่ให้การดูแลผู้สูงอายุครอบคลุม 5 มิติ

ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความผาสุกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความผาสุกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุในช่วงนี้ในสมัยก่อนนั้นการมีการศึกษาระดับประถมศึกษานั้นถือว่าเป็นมาตรฐานที่รับได้ สามารถหางานทำได้ สามารถที่จะเลี้ยงชีพ เลี้ยงครอบครัวได้ มีความเคยชินกับการเป็นอยู่ที่พอดี มีอาหารครบสามมื้อ มีที่อยู่อาศัย และเครื่องนุ่งห่ม ทำให้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมากนัก ส่วนผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ส่วนมากจะทำงานที่ค่อนข้างดี มีความเป็นอยู่ที่ดีมาก่อน พอเข้าสู่วัยผู้สูงอายุโดนลดบทบาท หน้าที่ทางสังคมลง อาจจะใช้เวลาในการปรับตัวนานกว่าผู้สูงอายุที่จบระดับประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fisher (2008) ที่ว่าความผาสุกทางจิตวิญญาณนั้นต้องมีส่วนของ ภายในบุคคล ระหว่างบุคคล และสิ่งแวดล้อมที่สามารถอยู่ได้อย่างมีความสุข

ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความผาสุกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความผาสุกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่ชมรมศูนย์บริการสาธารณสุข 64 คลองสามวา เป็นเขตที่อยู่ชานเมือง มีความสงบ เรียบง่าย มีลูกหลานดูแล มีพื้นที่ที่สามารถเพราะปลูกในการที่จะนำผลผลิตมาทำกินได้ เป็นการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงตามอัตภาพมากกว่าจำนวนเงิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ (2540) ที่ว่า หากผู้สูงอายุมีเงินเพียงพอค่าใช้จ่ายแม้จำนวนไม่มากนักแต่ขอให้เป็นเงินส่วนตัว ที่ตนเองมีสิทธิอย่างเต็มที่ในการใช้จ่ายจะทำให้สบายใจและมั่นใจ

ผู้สูงอายุที่มีความสมดุลของรายได้/รายจ่ายแตกต่างกัน มีความผาสุกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีความสมดุลของรายได้/รายจ่ายแตกต่างกัน มีความผาสุกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้สูงอายุที่มีความสมดุลของรายได้ที่เป็นไปในทิศทางบวก อาจจะรู้สึกถึงความมั่นคงทางจิตใจมากกว่าผู้สูงอายุที่มีความสมดุลของรายได้น้อยกว่า ผู้สูงอายุที่มีความสมดุลของรายได้มากกว่ารายจ่าย อาจจะมีความมั่นคง รู้สึกมีความสุขในชีวิต ความเครียดน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย ซึ่งสอดคล้องกับ ทวีชัย เชสูงเนิน และปิยธิดา คูหิรัญญรัตน์ (2554) ทำการศึกษาผู้สูงอายุที่เกษียณอายุแล้วในจังหวัดขอนแก่น ที่พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขในด้านเศรษฐกิจ คือ ความพอเพียงของรายได้ ความรู้สึกมั่นคงในทรัพย์สิน การเป็นเจ้าของบ้าน การมีรถยนต์ส่วนตัว นอกจากนี้การศึกษาของณัฐกาญน์ สาสิงห์ และปังปอนด์ รักอำนวยกิจ (2550) พบว่า ปัจจัยระดับครัวเรือนและสังคม ได้แก่ การไม่มีหนี้สินหรือการมีหนี้ที่ไม่เป็นภาระหนักมากมีพลต่อความสุกของประชากรในจังหวัดกาญจนบุรี การศึกษาความสุขในระดับครัวเรือนโดย รศรินทร์ เกรย์ อภิชาต จำรัสฤทธิรงค์ ปราโมทย์ ประสาทกุล และอุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์ (2555) ที่ใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2552 ซึ่งสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ จำนวน 52,000 ครัวเรือน พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อระดับความสุข ได้แก่ รายได้ครัวเรือน และหนี้สินครัวเรือน ผู้ที่อยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้สูง ไม่มีหนี้สิน มีความสุงสูงสุด เช่นเดียวกับ การศึกษาระดับบุคคล จากประชากร อายุ 15 ปีขึ้นไปในจังหวัดกาญจนบุรีและชัยนาท จำนวน 5,357 ราย โดย วนชัย ทองไทย และรศรินทร์ เกรย์ (2554) พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับความสุขในทางบวก ในขณะที่หนี้สินมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสุขอย่างมีนัยสำคัญ

ผู้สูงอายุที่มีสภาวะสุขภาพแตกต่างกัน มีความผาสุกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสภาวะสุขภาพแตกต่างกัน มีความผาสุกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สูงอายุที่ไม่มีโรคประจำตัวทำให้ร่างกายแข็งแรง ทำให้การที่จะแสดงออกซึ่งความรัก ความห่วงใย การไปหาผู้อื่นเพื่อแสดงออก เป็นไปด้วยความง่ายดาย ไม่ติดปัญหาทางด้านร่างกาย ซึ่งสอดคล้องกันกับงานวิจัยของ ชินัน บุญเรืองรัตน์ (2551) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีโรคประจำตัวนั้นจะมีความผาสุกทางจิตวิญญาณมากกว่าผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัว เพราะผู้สูงอายุที่ไม่มีโรคประจำตัวนั้นสามารถที่จะใช้ชีวิตได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัว ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายการรักษา ไม่ต้องพะวงกับการรับประทานยา สอดคล้องกับ Fisher (2008) ที่กล่าวว่าผู้ที่มีความผาสุกทางจิตวิญญาณนั้นต้องมีส่วนของ องค์ประกอบภายในบุคคลที่ก็คือ ร่างกายที่ดี และสภาพจิตใจที่ดี

ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้สูงอายุมีสัมพันธภาพในครอบครัว ครอบคลุมด้านการแสดงออกซึ่งความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน ด้านการใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันกับครอบครัว ด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ด้านการปฏิบัติตามบทบาท

หน้าที่ที่เหมาะสมของสมาชิกในครอบครัว และด้านการพูดคุยปรึกษาหารือ และตัดสินในในเรื่องสำคัญต่างๆ เช่น การที่สมาชิกในครอบครัวแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยที่มีต่อกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกันและมีเวลาอยู่ด้วยกันในเวลาว่าง สมาชิกในครอบครัวแต่ละคนปฏิบัติตนได้สอดคล้องกับหน้าที่ของตนเอง มีการพูดคุยปรึกษาหารือ และตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุจิตรา นิลเลิศ (2539) ครอบครัวเป็นแหล่งประโยชน์หลักในการดูแลสุขภาพและความผาสุกของผู้สูงอายุ การช่วยเหลือรวมไปถึงการช่วยเหลือด้านอาหาร สิ่งของ เสื้อผ้า เงิน การดูแลในขณะเจ็บป่วย การให้ข้อมูลข่าวสาร อีกทั้งยังเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจ และที่พึ่งพิงทางอารมณ์ สามารถที่จะถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆในชีวิตให้บุคคลในครอบครัวรับรู้ได้ การดูแลในขณะเจ็บป่วย การให้ความรัก ความห่วงใย ความเอาใจใส่จากบุคคลในครอบครัว เป็นต้น และพบว่าการให้ความเคาระนับถือของบุตรหลาน มีความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับสุวดี ทองเพชร (2554) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความผาสุกทางใจของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนคร สุราษฎร์ธานี พบว่า การสนับสนุนทางสังคมของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีอยู่ในระดับมาก และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความผาสุกทางใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า .05 และสอดคล้องกับพิสมัย สิโรตมรัตน์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับความว้าเหว่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การสนับสนุนทางสังคมและความผาสุกทางใจของผู้สูงอายุ อำเภอเมือง จังหวัดนนบุรี พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางใจของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ความพึงพอใจในชีวิตมีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความพึงพอใจในชีวิต มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การที่ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าในตนเองสูง พึงพอใจในตนเอง ทั้งการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สถานะทางเศรษฐกิจ บทบาทหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งต้องปรับตัวอย่างสูง ผู้สูงอายุรู้ว่าตนเองสามารถปฏิบัติภารกิจในชีวิตประจำวันได้อย่างปกติ มีความกระตือรือร้น และเข้าร่วมกิจกรรมที่ดี มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้ มีการติดต่อสังสรรค์กับผู้อื่นทำให้มีความสุขใจการดำเนินชีวิต และสนองต่อปัจจัยขั้นพื้นฐาน ผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจในชีวิต มักจะกล้าเผชิญกับปัญหา ถือว่าปัญหาที่ตนเองเจอเป็นสิ่งที่ท้าทาย มองโลกในแง่บวก สอดคล้องกับความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต ด้านมีความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต ด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้น และด้านอัตมโนทัศน์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน มีเป้าหมายที่สอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง และรับรู้ว่าตนเองมีสุขภาพร่างกาย และจิตใจที่ดี ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตในระดับสูง จะเป็นบุคคลที่มีความสุขในการดำรงชีวิต และมีความผาสุกทางจิตวิญญาณ ส่งผลให้ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางจิตวิญญาณ สอดคล้องกับแนวคิดของ Neugarten et al. (1961) กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิต เป็นความรู้สึกที่มีความสุขในการดำเนินชีวิต ความรู้สึกอิ่มอกอิ่มใจและพอใจ ความรู้สึกในการยอมรับความสำเร็จ และความล้มเหลวในชีวิต การมองโลกในแง่ดี พร้อมทั้งเห็นความดีของตนเองและผู้อื่น ความรู้สึกยอมรับ สภาพตามวัยของตนได้ และแนวคิดของ Harre (1976) กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิต เป็นความรู้สึกทางบวก ที่มีความมั่นคงต่อสภาพจิตใจ ทำให้จิตใจรู้สึกสงบ รับรู้คุณค่าของตนเอง เกิดความสุข และสามารถตัดสินใจได้ มีการเรียนรู้ที่จะปรับตัวในการใช้ชีวิตเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า ความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุโดยรวม อยู่ในระดับสูง โดยพบว่า ผู้สูงอายุมีความผาสุกทางจิตวิญญาณด้านการมีความหวัง และการสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อยกว่าด้านอื่น โดยเฉพาะในข้อคำถามท่านเชื่อว่าถ้าจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีการตั้งความหวังก่อน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่พอใจในชีวิตปัจจุบัน ไม่ต้องดิ้นรน หรือตั้งเป้าหมาย และแสวงหาความสุขเท่าที่จำเป็นก็เพียงพอแล้ว และไม่มีความวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคตในบั้นปลาย ไม่กลัวการเจ็บป่วยหรือความตาย เนื่องจากคิดว่าเป็นเรื่องธรรมชาติที่ทุกคนต้องเผชิญ ทำให้ผู้สูงอายุมีความผาสุกทางจิตวิญญาณ ดังนั้น จึงควรจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างทัศนคติในการดำเนินชีวิต และสร้างเสริมให้มีเจตคติที่ดีต่อชีวิตให้ยืนยาว ให้ผู้สูงอายุสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้การดำเนินชีวิต เพื่อส่งผลให้เกิดความผาสุกทางจิตวิญญาณที่ยั่งยืนกับผู้สูงอายุในระดับสูงต่อไป

จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุ 70 ปีขึ้นไป มีความผาสุกทางจิตวิญญาณโดยรวมเฉลี่ยน้อยกว่ากลุ่มอื่น ผู้สูงอายุในช่วงวัยนี้ เป็นวัยที่สุขภาพร่างกายเสื่อมถอยและมีความเจ็บป่วย จึงไม่ค่อยได้มีการเข้าไปร่วมกิจกรรม หรือเป็นช่วงวัยที่ห่างกันมากกับสมาชิกในครอบครัว ทำให้ความสัมพันธ์ดูห่างเหินกันไป ผู้สูงอายุส่วนมากจะแยกตัว มีเรื่องครุ่นคิด และบางครั้งอาจจะเกิดปัญหาสุขภาพจิตตามมาได้ ดังนั้น ควรมีการประเมินและคัดกรองผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิตในกลุ่มนี้ โดยให้ทางทีมสุขภาพดำเนินการตรวจสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ พร้อมทั้งให้คำปรึกษากับผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพจิต พร้อมทั้งให้คำแนะนำการผ่อนคลายเมื่อเกิดความเครียดหรือเกิดความไม่สบายใจ และให้ความรู้ คำแนะนำกับสมาชิกในครอบครัว ในเรื่องการส่งเสริม และดูแลสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีความผาสุกทางจิตวิญญาณในระดับสูงขึ้น และป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตตามมาในอนาคต

จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอในใจในชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยพบว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตด้านระดับอารมณ์ต่ำที่สุด ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองยังมีวิธีการจัดการกับอารมณ์ของตนยังไม่คงที่ อารมณ์เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ดังนั้นควรมีการส่งเสริมผู้สูงอายุโดยให้ชมรมผู้สูงอายุ ครับครัว ชุมชน สำนักงานเขตคลองสามวา และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ด้วยการตอบสนองความพึงพอใจด้านต่างๆ การที่ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่ดี ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมด้านสาธารณสุข การแพทย์ การให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ การสร้างเครือข่ายทางสังคม การดำเนินงานจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีระดับอารมณ์เชิงบวก รับรู้ตนเองเชิงบวก มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มีการรับรู้คุณค่าของตนเอง มีความสุขในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวของผู้สูงอายุโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง โดยพบว่าผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวด้านบทบาทต่ำที่สุด โดยเฉพาะในข้อคำถามสมาชิกในครอบครัวของท่านสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองโดนลดบทบาทของตนเองลง คนในครอบครัวมีความเร่งรีบในการทำภารกิจต่างๆ ลูกๆหลานๆ ต่างมีหน้าที่ของตน ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัว การพบปะลดลง อาจจะมีได้พูดคุยกันบ้างบางเวลาเท่านั้น ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดีมากนัก โดยเฉพาะในเรื่องของการแสงบทบาท เพราะการไม่ได้พบปะกันเป็นเหตุให้ไม่ได้แสดงออกให้สมาชิกได้รับรู้ ดังนั้นการเสริมสัมพันธภาพในครอบครัวจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สมาชิกในครอบครัวให้ความสนใจ และดูแลเอาใจใส่ในตัวผู้สูงอายุ เช่น อาจจะหาโอกาสในวันสำคัญหรือวันหยุดเทศกาลต่างๆ ไปพักผ่อนร่วมกันของสมาชิกให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองยังมีคุณค่า มีบทบาทในครอบครัว อาจจะทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีการพัฒนาได้ดีขึ้น และเป็นการเสริมสร้างความอบอุ่นให้กับผู้สูงอายุให้ดีขึ้น

บรรณานุกรม

ขจรศรี แสนปัญญา. (2553). **ความวิตกกังวลต่อความตาย การมองโลกในแง่ดี ความผาสุกทางจิตวิญญาณและการปรับตัวต่อความตายของผู้สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคเรื้อรังในคลินิกผู้สูงอายุโรงพยาบาลพระนั่งเกล้า จังหวัดนนทบุรี.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชินัณ บุญเรืองรัตน์. (2551**). ความผาสุกทางจิตวิญญาณ และความผาสุกของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รักชนก ชูพิชัย. (2550). **ความผาสุกของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลพระนั่งเกล้าจังหวัดนนทบุรี.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน, มหาวิทยาเกษตรศาสตร์.

รศรินทร์ เกรย์ และคณะ. (2555). **รายได้ หนี้สิน การทำใจยอมรับกับปัญหา และความสุข.** วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 57(3) : 347-356

สุจิตรา นิลเลิศ. (2539). **ความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการอุปถัมภ์จากบุตรกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทยในชนบทจังหวัดสุพรรณบุรี.** วิทยานิพนธ์ประชากรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุชา จันทน์เอม. (2536). **จิตวิทยาพัฒนาการ.** พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพาณิช.

วันทนี ขำเพ็ง. (2540). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุชนบทจังหวัดนครราชสีมา.** กรุงเทพ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2530). **จิตวิทยาพัฒนาการ=Psychology of development.** พิมพ์ครั้งที่ 4 เชียงใหม่ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Bolander, V.B. (1994). **Sorensen and Luck Mann's basic nursig : A psychophysiology approach.** Philadelphia: W.B Saunders Company.

Riley,M.W.(1972). **Aging and society : a sociology of age stratification.** New York: Russell Sage Foundation.

Hightfield, M. F. and V.B Carson. (1983). "**Spirtual need of patient: are they recongnized?.**" Cancer Nursing 6(3): 187-192.

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดและบทลงโทษผู้ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551

Legal Problems Relating to Offence and Penalty for Tour Guide on The Tourism Business and Guide Act B.E. 2551 (2008)

ภัทรานุช อธิปัตยกุล* นิสิต อินทมาโน*
Phattranuch Athipattayakul* Nisit Intamano*
สาขากฎหมายธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม*
Laws Business Law, School of Law, Sripatum University*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิด รวมถึงบทลงโทษผู้ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ได้แก่ ปัญหาคนต่างด้าวลักลอบประกอบอาชีพมัคคุเทศก์โดยไม่ได้รับใบอนุญาต ปัญหาการกระทำการเป็นซิตติ้งไกด์ (Sitting Guide) และปัญหาเกี่ยวกับการขายรายการนำเที่ยวเพิ่มเติม (Optional tour) ของมัคคุเทศก์ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และประเทศมาเลเซีย จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 กำหนดให้ผู้ที่จะประกอบอาชีพมัคคุเทศก์จะต้องมีสัญชาติไทยและได้รับใบอนุญาต นอกจากนี้มัคคุเทศก์ยังเป็นอาชีพที่สงวนไว้เฉพาะสำหรับคนไทยตามกฎหมายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างด้าวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คนต่างด้าวจึงถูกห้ามประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ในประเทศไทยโดยเด็ดขาด แต่เนื่องจากสภาพข้อเท็จจริงของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติหลากหลายภาษาและมีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นในอนาคต แต่มัคคุเทศก์ของไทยที่มีใบอนุญาตและสามารถใช้ภาษาเฉพาะของแต่ละประเทศนั้นมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดการท่องเที่ยว ส่งผลให้คนต่างด้าวที่สามารถใช้ภาษาเฉพาะเข้ามานำเที่ยวในฐานะมัคคุเทศก์ในประเทศไทย รวมถึงมีกรณีมัคคุเทศก์ไทยร่วมกับคนต่างด้าวกระทำการเป็นซิตติ้งไกด์ (Sitting Guide) กรณีดังกล่าวแม้จะมีการกำหนดความผิดและบทลงโทษไว้ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 แต่ก็ยังคงมีการฝ่าฝืนกฎหมายอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ มีการกำหนดมาตรการในการควบคุมมัคคุเทศก์ที่เคร่งครัดและมีประสิทธิภาพมากกว่าประเทศไทย ทั้งโทษทางปกครอง และโทษทางอาญา ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางในการแก้ไขกฎหมาย โดยเห็นควรกำหนดการกระทำความผิดและบทลงโทษเพิ่มเติมทั้งทางปกครองและทางอาญาแก่ผู้ที่ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์โดยไม่ได้รับอนุญาต กรณีมัคคุเทศก์กระทำการเป็นซิตติ้งไกด์ (Sitting Guide) และกรณีมัคคุเทศก์เสนอขายรายการนำเที่ยวเพิ่มเติม (Optional Tour) ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 โดยนำแนวทางการแก้ไขกฎหมายมาจากมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศเพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: มัคคุเทศก์, ซิตติ้งไกด์, รายการนำเที่ยวเพิ่มเติม

Received: 2019-07-23: Revised: 2019-08-20: Accepted: 2019-08-22

Abstract

This research aims at studying legal problems relating to offence and penalty for tour guide on The Tourism Business and Guide Act B.E. 2551 (2008). Several existing problems include unlicensed tour guide by aliens, sitting guide, offering optional tour program, in comparison to laws of Republic of Singapore, Socialist Republic of Vietnam and Malaysia. The study finds that The Tourism Business and Guide Act B.E. 2551 (2008) provides that any tour guide must be Thai national and permitted under the Act. The tour guide occupation has been reserved for only Thai people under the law on alien occupation so far. Accordingly, any alien is decisively prohibited to engage the tour guide occupation in Thailand. Certain factual circumstances of tourism industry in Thailand are huge number of multi-lingual inbound tourists and increasing trend in their number in the future as well as inadequate number of licensed Thai tour guides who are capable of communication in specific languages of those inbound tourists. Consequently, a number of aliens communicating in specific languages have engaged tour business as tour guide in Thailand, including the case of Thai tour guides together with aliens acting as Sitting Guide. Thailand has strict legal measures on The Tourism Business and Guide Act B.E. 2551 (2008) but persons still violate the law. The comparative study also finds that laws of foreign counties are interesting in imposing measures for controlling tour guide as well as a strict and efficient penalty both administrative penalty and criminal penalty. In order to provide solutions for the aforementioned issues, the researcher suggests revision of law by imposing offences and both administrative penalty and criminal penalty under The Tourism Business and Guide Act B.E. 2551 (2008) for unlicensed tour guide, tour guide committing the sitting guide, and offering optional tour program, as modeled by statutes and measures applied in law of foreign countries for appropriate and efficient regulating the tour guide occupation by law.

Keywords: Tour Guide, Sitting Guide, Optional Tour

บทนำ

ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวถือเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทย เนื่องจากการท่องเที่ยวได้กลายเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างประโยชน์ให้แก่ประเทศมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการสร้างรายได้ ทำเงินตราให้แก่ประเทศ การสร้างงานหรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (กุลวรา สุวรรณพิมล, 2548) โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพมัคคุเทศก์ เป็นอาชีพที่มีความสำคัญในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากมัคคุเทศก์เป็นผู้ให้บริการนำนักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงให้คำแนะนำและความรู้ด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว คอยบริการตลอดการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์จึงมีบทบาทในการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสนใจเดินทางท่องเที่ยว สามารถสร้างความประทับใจและความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้มากกว่าอาชีพอื่น และเป็นส่วนสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์และทัศนคติที่ดีต่อประเทศแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ (วิริยะ เกิดผล, 2544)

ในปัจจุบันประเทศไทยมีพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะที่กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขต่าง ๆ ในการควบคุมการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ โดย

พระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ผู้ที่จะประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ต้องมีสัญชาติไทยและต้องได้รับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ด้วย มิฉะนั้นการเป็นมัคคุเทศก์โดยไม่ได้รับอนุญาตจะถือเป็นความผิดและมีโทษตามกฎหมาย ส่วนคนต่างด้าวไม่สามารถประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ได้เลยเนื่องจากมัคคุเทศก์เป็นอาชีพที่สงวนไว้สำหรับเฉพาะคนไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2508 จนถึงปัจจุบัน

จากการขยายตัวอย่างต่อเนื่องของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากขึ้นและรายได้จากการท่องเที่ยวที่มากขึ้นทุกปี ประกอบกับในปัจจุบันพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวจัดให้มีมัคคุเทศก์เดินทางไปกับนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการจัดนำเที่ยวและป้องกันการแอบอ้างเป็นมัคคุเทศก์ของผู้ที่ไม่ได้รับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ ส่งผลให้อาชีพมัคคุเทศก์เติบโตตามไปด้วย แต่การที่คนต่างด้าวไม่สามารถประกอบอาชีพมัคคุเทศก์อย่างถูกกฎหมายในประเทศไทยได้นั้น สวนทางกับสภาพข้อเท็จจริงของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย เนื่องจากปัจจุบันนอกจากจะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติซึ่งใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารแล้ว ยังมีนักท่องเที่ยวชาติอื่นซึ่งมีภาษาเป็นของตนและจำนวนนักท่องเที่ยวดังกล่าวมีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นในอนาคต เช่น จีน เกาหลี อินเดีย รัสเซีย เป็นต้น แต่มัคคุเทศก์ของไทยที่มีใบอนุญาตและสามารถใช้ภาษาเฉพาะของแต่ละประเทศนั้นมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดการท่องเที่ยว ส่งผลให้คนต่างด้าวหรือชาวต่างชาติที่สามารถใช้ภาษาเฉพาะเข้ามานำเที่ยวในฐานะมัคคุเทศก์ในประเทศไทย กรณีดังกล่าวเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวรวมไปถึงคนต่างด้าวที่ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์มีการหลีกเลี่ยงกฎหมายในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ กรณีผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวใช้คนต่างด้าวทำหน้าที่นำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการว่าจ้างคนต่างด้าวมีราคาถูกกว่าการว่าจ้างมัคคุเทศก์ที่มีใบอนุญาตถูกต้องตามกฎหมาย รวมถึงสามารถสื่อสารภาษาเฉพาะกับนักท่องเที่ยวได้ดี หรือกรณีมัคคุเทศก์ของไทยผู้มีใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์อย่างถูกต้องตามกฎหมายติดตามไปกับกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยตนมิได้เป็นผู้ให้บริการเกี่ยวกับคำแนะนำและความรู้ด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว แต่ได้ยินยอมให้คนต่างด้าวซึ่งมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาเฉพาะแต่ไม่มีใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์กระทำการในบทบาทมัคคุเทศก์แทนตน หากมีเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบ มัคคุเทศก์ที่มีใบอนุญาตโดยถูกต้องก็จะแสดงตนว่าเป็นมัคคุเทศก์ และอ้างว่าคนต่างด้าวนั้นเป็นเพียงผู้นำเที่ยว (Tour Leader) ซึ่งมิได้บรรยายให้ความรู้ในฐานะมัคคุเทศก์แต่อย่างใด โดยมัคคุเทศก์ของไทยจะได้รับค่าตอบแทนแลกกับการกระทำดังกล่าว ซึ่งกรณีเช่นนี้เรียกในทางปฏิบัติว่า "ซิตติ้งไกด์" (Sitting Guide) (คณาธิป ทองรวีวงศ์, 2558)

จากการที่คนต่างด้าวเข้ามาประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ในประเทศไทยดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น มัคคุเทศก์ต่างด้าวมีการข่มขู่และเรียกเก็บเงินเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในรายการนำเที่ยวจากนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ต่างด้าวนำเที่ยวโดยให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือผิดพลาดเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ต่างด้าวปลอมแปลงใบอนุญาตและหลอกลวงนักท่องเที่ยวว่าเป็นมัคคุเทศก์ที่ได้รับอนุญาตโดยถูกต้อง แม้พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 จะมีการกำหนดความผิดและบทลงโทษผู้ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์โดยไม่ได้รับอนุญาต รวมถึงการกระทำการเป็นซิตติ้งไกด์ (Sitting Guide) ไว้ก็ตาม แต่ก็ยังพบว่ามีการฝ่าฝืนกฎหมาย ย่อมแสดงให้เห็นว่ามาตรการทางกฎหมายและบทลงโทษในการควบคุมมัคคุเทศก์ที่มีอยู่ในปัจจุบันยังมีข้อบกพร่อง ไม่สามารถบังคับใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย นอกจากนี้ ยังมีปัญหากรณีมัคคุเทศก์เสนอขายรายการนำเที่ยวเพิ่มเติม (Optional Tour) ที่ยังไม่มีบทบัญญัติรวมถึงบทลงโทษที่ครอบคลุมในกรณีดังกล่าว จึงเป็นช่องทางให้มีการกระทำอันก่อให้เกิดความเสียหายต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายและกำหนดการกระทำความผิดและบทลงโทษเพื่อใช้เป็นมาตรการในการควบคุมการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ในประเทศไทยให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมาย วิวัฒนาการและความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ และแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาแผนยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ของประเทศไทยและต่างประเทศ
4. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดเสรีด้านการท่องเที่ยว และแนวทางการเปิดเสรีอาชีพมัคคุเทศก์ของต่างประเทศ
5. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายและแนวทางในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดและบทลงโทษผู้ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ในประเทศไทย

ประเทศไทยมีวิวัฒนาการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 ได้มีบทบัญญัติที่รับรองสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพแก่ประชาชนชาวไทย ปัจจุบันการรับรองเสรีภาพในการประกอบอาชีพปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 40 กล่าวคือ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ โดยการจำกัดเสรีภาพจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การป้องกันหรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบการประกอบอาชีพเพียงเท่าที่จำเป็น หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น โดยการจำกัดเสรีภาพของประชาชนนั้นจะต้องตราเป็นกฎหมาย ซึ่งต้องเป็นไปตามแนวทางที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองและให้อำนาจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพเท่าที่จำเป็น ในปัจจุบันได้มีการตรากฎหมายเพื่อเป็นข้อจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ขึ้นมากมาย ทั้งเพื่อประโยชน์ในการจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค ตลอดจนเพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศ และเพื่อประโยชน์สาธารณะอื่น ๆ (ปรางชมพู จงอนุรักษ์, 2559)

มัคคุเทศก์เป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยว และถือเป็นตัวแทนของประเทศในการนำเสนอสิ่งดีงามของประเทศไทยสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติด้วย การประกอบอาชีพมัคคุเทศก์จึงต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ในการบริการนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์มีส่วนสำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจหรือไม่ประทับใจในการท่องเที่ยว รวมถึงมีอิทธิพลต่อการชักจูงนักท่องเที่ยวให้กระทำหรือไม่กระทำการใดซึ่งก่อให้เกิดความเสียหาย เช่น มัคคุเทศก์หลอกลวงนักท่องเที่ยวให้ซื้อสินค้าราคาแพงเกินเหตุ สินค้าคุณภาพต่ำ โดยตนได้ประโยชน์เป็นค่านายหน้าจากร้านค้าดังกล่าว การกระทำของมัคคุเทศก์ถือเป็นการหลอกลวงและเอาเปรียบนักท่องเที่ยว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน นอกจากนี้ยังมีกรณีมัคคุเทศก์ก่ออาชญากรรมกับนักท่องเที่ยว เช่น การจี้ปล้น การข่มขู่กรรโชก การกระทำของมัคคุเทศก์ถือว่าเป็นการประกอบอาชีพโดยไม่เป็นไปตามกฎหมายและจารีตประเพณีอันดีงาม เมื่ออาชีพมัคคุเทศก์มีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น หากยังปล่อยให้บุคคลประกอบอาชีพ

มัคคุเทศก์โดยไม่มีความรู้ความสามารถ ขาดการกำกับดูแลตรวจสอบ ย่อมเป็นความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและความปลอดภัยของสาธารณะ รวมถึงเสียหายต่อภาพลักษณ์ของประเทศ ด้วยเหตุผลดังกล่าวรัฐจึงสามารถเข้ามาแทรกแซงและควบคุมการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ได้ โดยการออกพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะฉบับแรกที่ใช้ควบคุมการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพ ทั้งเรื่องคุณวุฒิการศึกษา อายุ สัญชาติ มาตรการในการควบคุมมัคคุเทศก์และบทลงโทษ และในพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ที่ใช้บังคับในปัจจุบัน ยังปรากฏหลักการและเหตุผลของพระราชบัญญัติ เพื่อเป็นการกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองนักท่องเที่ยวและมาตรการในการควบคุมมัคคุเทศก์ด้วย (วรินชนันท์ ศรีเรืองพันธ์, 2556)

สำหรับคนต่างด้าวนั้นถูกห้ามมิให้ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ตั้งแต่ พ.ศ. 2508 เนื่องจากพระราชกฤษฎีกากำหนดอาชีพและวิชาชีพไว้สำหรับเฉพาะคนไทย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2508 ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติช่วยอาชีพและวิชาชีพ พุทธศักราช 2484 อันเป็นกฎหมายควบคุมการทำงานของคนต่างด้าวในขณะนั้น ได้กำหนดให้อาชีพมัคคุเทศก์เป็นอาชีพเฉพาะสำหรับคนไทยในทุกท้องที่แห่งราชอาณาจักร เนื่องจากมัคคุเทศก์เป็นผู้มีความสำคัญในการเสนอสิ่งที่ดีงามทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา ตลอดจนศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติของคนไทย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยนี้ ดำเนินการศึกษาโดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หนังสือ บทความ วารสาร รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากฐานข้อมูลออนไลน์ต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เพื่อรวบรวมข้อมูลดังกล่าวมาทำการศึกษา วิเคราะห์และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ

สรุปผลการวิจัย

ปัจจุบันการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ในประเทศไทยต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 นอกจากนี้ ยังต้องเป็นไปตามกฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศต่าง ๆ ซึ่งเป็นกฎหมายลำดับรองที่ออกตามพระราชบัญญัติดังกล่าวด้วย ซึ่งมาตรการในการควบคุมมัคคุเทศก์และบทลงโทษที่สำคัญ มีดังนี้

1. ในการรับทำงานเป็นมัคคุเทศก์ ห้ามไม่ให้มัคคุเทศก์จ่ายเงินหรือให้ประโยชน์อื่นใดแก่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวหรือบุคคลอื่นใด หรือยอมตนเข้ารับผิดชอบในค่าใช้จ่ายทั้งหมดหรือบางส่วนเพื่อให้ได้มาซึ่งการนำนักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยว ตามมาตรา 58 หรือเรียกการกระทำดังกล่าวว่า "การซื้อหัวนักท่องเที่ยว" พฤติกรรมดังกล่าวเกิดจากความตกลงกันระหว่างผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ โดยผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวให้มัคคุเทศก์รับนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งหรือจำนวนหนึ่งไปบริหารจัดการเอง หรือเกิดจากการที่มัคคุเทศก์เสนอค่าตอบแทนแก่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวเพื่อแลกกับการให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวส่งนักท่องเที่ยวให้ตนบริหารจัดการ โดยมัคคุเทศก์เป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าที่พัก ค่าอาหาร และการนำเที่ยวทั้งหมดไปก่อน และมัคคุเทศก์จะมีวิธีหารายได้ให้คุ้มค่ากับการลงทุนซื้อหัวนักท่องเที่ยวดังกล่าวจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว โดยการเสนอขายรายการนำเที่ยวเพิ่มเติม (Optional Tour) หรือนำนักท่องเที่ยวไปซื้อสินค้าบริการจากร้านค้าหรือผู้ประกอบธุรกิจที่ตกลงกันไว้และได้รับค่านายหน้าจากการกระทำดังกล่าว ซึ่งในบางกรณีอาจเป็นสินค้าปลอม สินค้าหรือบริการที่ไม่ได้มาตรฐานหรือราคาสูงเกินไป กรณีดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวอย่าง

มาก (คณาธิป ทองรวีวงศ์, 2551) พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 จึงบัญญัติห้ามไม่ให้มัคคุเทศก์จ่ายเงินหรือให้ประโยชน์อื่นใดแก่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวหรือบุคคลอื่นใด หรือยอมตนเข้ารับผิดชอบในค่าใช้จ่ายทั้งหมดหรือบางส่วนเพื่อให้ได้มาซึ่งการนำนักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยว หากฝ่าฝืนนายทะเบียนมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ได้ไม่เกินครั้งละหกเดือนตามมาตรา 62 และต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 89

2. มัคคุเทศก์ต้องไม่ให้หรือยินยอมให้บุคคลอื่นซึ่งไม่มีใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์แทนตน ตามมาตรา 60 เป็นบทบัญญัติเพื่อป้องกันมิให้คนต่างด้าวทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ให้ความรู้หรือคำแนะนำในการท่องเที่ยวเกี่ยวกับประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องเนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรมไทย รวมถึงป้องกันกรณีมัคคุเทศก์คนไทยกระทำการเป็นซิตติ้งไกด์ (Sitting Guide) ร่วมกับคนต่างด้าวเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายด้วย การที่มัคคุเทศก์ไทยกระทำการเป็นซิตติ้งไกด์ (Sitting Guide) ถือว่ายังมีข้อดีในบางประการ เนื่องจากเป็นโอกาสของมัคคุเทศก์ไทยที่มีใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ แต่ยังมีประสบการณ์น้อยเกี่ยวกับการนำเที่ยว หรืออยู่ระหว่างการฝึกฝนภาษาต่างประเทศที่เป็นภาษาเฉพาะ มัคคุเทศก์ไทยก็จะอาศัยการเป็นซิตติ้งไกด์ (Sitting Guide) เพื่อฝึกฝนและสั่งสมประสบการณ์ ภาษา รวมถึงมีโอกาสได้ศึกษาอุปนิสัยและแนวทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การเป็นซิตติ้งไกด์ (Sitting Guide) ถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายในปัจจุบัน และการปล่อยให้คนต่างด้าวทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ ก็อาจให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทยได้ไม่ถูกต้อง เนื่องจากไม่ได้ผ่านการอบรมตามหลักสูตรมัคคุเทศก์ของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศไทย มัคคุเทศก์ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 60 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 89

3. ผู้ใดทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์โดยไม่ได้รับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ หรือทำหน้าที่มัคคุเทศก์ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 86 ปัจจุบันมัคคุเทศก์ในประเทศไทยกำลังประสบปัญหาทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยปัญหาในเชิงคุณภาพคือระบบการศึกษาผลิตมัคคุเทศก์ที่ขาดคุณภาพอย่างรุนแรง ทำให้มีบัณฑิตเพียงร้อยละ 10 เท่านั้นที่สามารถทำงานได้จริง ส่วนที่เหลือต้องมีการฝึกฝนอบรมเพิ่มเติม ขณะที่ปัญหาในเชิงปริมาณคือมีการสงวนอาชีพนี้ไว้ให้เฉพาะสำหรับคนไทย แต่ระบบการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ขาดคุณภาพ ทำให้มัคคุเทศก์มีไม่เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่ขยายตัวสูง ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหามัคคุเทศก์เถื่อนรุนแรงขึ้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2013) ประกอบกับการพัฒนามัคคุเทศก์ของไทยถือว่าพัฒนาไม่ทันต่อการขยายตัวของการท่องเที่ยว เนื่องจากมัคคุเทศก์จำนวนมากยังไม่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล ขาดความรู้ ความเชี่ยวชาญในภาษาต่างประเทศ และวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว เช่น ภาษารัสเซีย เยอรมัน สวีเดน จีน และภาษาที่ใช้ในกลุ่มประเทศอาหรับ นอกจากนี้ในปัจจุบันพบว่า ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวได้มีการว่าจ้างคนต่างด้าวให้เป็นมัคคุเทศก์เพื่อบริการลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยมีเหตุผลหลักเนื่องจากค่าใช้จ่ายในการว่าจ้างคนต่างด้าวมีราคาถูกกว่าการว่าจ้างมัคคุเทศก์ที่มีใบอนุญาตถูกต้องตามกฎหมาย และคนต่างด้าวมีทักษะและความรู้เฉพาะด้านที่ดีกว่า เช่น ทักษะทางด้านภาษาเฉพาะต่าง ๆ รวมถึงจำนวนมัคคุเทศก์ที่มีใบอนุญาตถูกต้องตามกฎหมายและมีทักษะทางด้านภาษาเฉพาะมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยวต่างชาติ ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวจึงเลือกให้คนต่างด้าวทำหน้าที่มัคคุเทศก์เพื่อจะได้สื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ดีกว่า (ขจรกาญจน์ อุดมธรรมภักดี, 2557)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดและบทลงโทษผู้ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 มาตรา 50 กำหนดคุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์โดยต้องเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น ประกอบกับมัคคุเทศก์เป็นอาชีพที่ต้องสงวนไว้สำหรับเฉพาะคนไทย โดยผู้ที่ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์โดยไม่ได้รับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ หรือมัคคุเทศก์ที่ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 86

แม้จะมีการกำหนดบทลงโทษดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติพบว่ามีคนต่างด้าวเข้ามาประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทั้งกรณีประกอบอาชีพมัคคุเทศก์โดยอิสระ และกรณีผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวว่าจ้างคนต่างด้าวให้ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ จากการที่คนต่างด้าวเข้ามาประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ในประเทศไทยดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น มัคคุเทศก์ต่างด้าวมีการข่มขู่และเรียกเก็บเงินเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในรายการนำเที่ยวจากนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ต่างด้าวนำเที่ยวโดยให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือผิดพลาดเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ต่างด้าวปลอมแปลงใบอนุญาตและหลอกลวงนักท่องเที่ยวว่าเป็นมัคคุเทศก์ที่ได้รับอนุญาตโดยถูกต้อง เป็นต้น นอกจากนี้คนต่างด้าวที่ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์โดยไม่ได้รับอนุญาต อาจให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับประเทศไทยผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อน ส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทย เนื่องจากคนต่างด้าวดังกล่าวอาจไม่ได้จบการศึกษาในสาขามัคคุเทศก์หรือสาขาการท่องเที่ยว และที่สำคัญคือไม่ได้ผ่านการทดสอบความรู้ความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 นอกจากนี้ ยังมีความเสี่ยงที่มัคคุเทศก์ต่างด้าวจะก่ออาชญากรรมต่อนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ต่างด้าวไม่มีใบอนุญาตทำให้ไม่มีข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ เมื่อเกิดปัญหาอาชญากรรมขึ้นก็ไม่สามารถหาตัวผู้กระทำความผิดได้

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ การประกอบอาชีพมัคคุเทศก์จะต้องได้รับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ แต่ไม่ได้มีการจำกัดสัญชาติของผู้ขอรับใบอนุญาตแต่อย่างใด เนื่องจากกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ไม่ได้กำหนดงานหรือวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ การพิจารณาขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ คนต่างด้าวจึงสามารถประกอบอาชีพในสาธารณรัฐสิงคโปร์ได้ภายใต้กฎหมาย Employment of Foreign Workers Act สาธารณรัฐสิงคโปร์จึงเป็นประเทศที่เปิดเสรีในอาชีพมัคคุเทศก์ (แพรวพราว ไพเราะ, 2559) ส่วนบทลงโทษกรณีบุคคลใดประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ แสดงตนว่าเป็นมัคคุเทศก์ รวมถึงการโฆษณาว่าตนประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ โดยไม่มีใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ กฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ (Tourism Board Act) กำหนดให้ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันดอลลาร์สิงคโปร์ และในกรณีที่มีการกระทำผิดอีกภายหลัง ให้ปรับครั้งละไม่เกินหนึ่งหมื่นดอลลาร์สิงคโปร์ ซึ่งเป็นรูปแบบการลงโทษปรับแบบคิดเป็นเท่าตัว ซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นการปราบปรามการกระทำความผิดและเพื่อยับยั้งข่มขู่ไม่ให้กระทำความผิดซ้ำ

เมื่อเปรียบเทียบกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและประเทศมาเลเซีย ทั้งสองประเทศมีการสงวนอาชีพมัคคุเทศก์ไว้สำหรับคนในชาติเช่นเดียวกับประเทศไทย สำหรับกฎหมายของประเทศมาเลเซีย (Tourism Industry Act 1992) กำหนดบทลงโทษกรณีบุคคลใดประกอบอาชีพมัคคุเทศก์หรือแสดงตนว่าเป็นมัคคุเทศก์โดยไม่ได้รับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินเจ็ดพันริงกิต หรือจำคุกไม่เกินสองปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละไม่เกินห้าร้อยริงกิต ตลอดเวลาที่ยังกระทำความผิดและยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง และ

มัคคุเทศก์ซึ่งถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ได้ตลอดระยะเวลาที่ถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตดังกล่าว ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกินเจ็ดพันริงกิต หรือจำคุกไม่เกินสองปี หรือทั้งจำทั้งปรับและปรับอีกวันละไม่เกินห้าร้อยริงกิต ตลอดเวลาที่ยังกระทำความผิดและยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง (สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2559) ซึ่งเป็นแนวทางการลงโทษปรับรายวันที่ทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัว หากนำแนวทางการลงโทษดังกล่าวมาใช้บังคับกับการกระทำความผิดของผู้ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการยับยั้งการกระทำความผิดของบุคคลมากยิ่งขึ้น

2. ปัญหามัคคุเทศก์ของไทยผู้มีใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ร่วมมือกับคนต่างด้าวกระทำการเป็นซิตติ้งไกด์ (Sitting Guide) โดยได้รับค่าตอบแทน พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 มาตรา 60 กำหนดให้มัคคุเทศก์ต้องไม่ให้หรือยินยอมให้บุคคลอื่นซึ่งไม่มีใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์แทนตน หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 89 อย่างไรก็ตามไม่ปรากฏว่าพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 กำหนดโทษทางปกครองในการสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ในกรณีที่มัคคุเทศก์ฝ่าฝืนกระทำการเป็นซิตติ้งไกด์ (Sitting Guide) แต่อย่างใด รวมถึงกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวว่าจ้างมัคคุเทศก์ที่มีใบอนุญาต แต่ให้มากระทำการเป็นซิตติ้งไกด์ (Sitting Guide) ยังไม่มีการกำหนดบทลงโทษกรณีดังกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 แต่อย่างใด จะเห็นได้ว่า แม้ว่าพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 จะกำหนดโทษในกรณีมัคคุเทศก์กระทำการเป็นซิตติ้งไกด์ (Sitting Guide) ไว้แล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีการฝ่าฝืนกฎหมาย สะท้อนให้เห็นว่าการบังคับใช้บทลงโทษทางอาญาเพียงอย่างเดียวตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 แก่การกระทำความผิดซิตติ้งไกด์ (Sitting Guide) ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการควบคุมการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์

3. กรณีผู้ที่ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์โดยไม่ได้รับใบอนุญาตสวมรอยใช้ใบอนุญาตของมัคคุเทศก์ที่มีใบอนุญาตถูกต้องตามกฎหมาย โดยได้รับความยินยอมจากมัคคุเทศก์ดังกล่าวนั้น ซึ่งผู้ที่สวมรอยอาจนำใบอนุญาตไปหลอกลวงนักท่องเที่ยวให้หลงเชื่อว่าตนคือมัคคุเทศก์ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบอาชีพโดยถูกต้องตามกฎหมาย โดยในกรณีนี้ผู้ที่สวมรอยใช้ใบอนุญาตจะมีความผิดตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ฐานทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์โดยไม่ได้รับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 89 แต่อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ไม่ได้กำหนดความผิดและบทลงโทษแก่มัคคุเทศก์ที่ยินยอมให้ผู้อื่นใช้ใบอนุญาตของตนแต่อย่างใด

เมื่อพิจารณากฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ (Tourism Board Act) มีบทบัญญัติให้มัคคุเทศก์ที่อนุญาตให้บุคคลอื่นครอบครองบัตรประจำตัวมัคคุเทศก์ของตนโดยรู้หรือควรรู้ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ให้บุคคลอื่นใช้หรือจะใช้บัตรประจำตัวมัคคุเทศก์ของตนเพื่อแสดงตัวว่าเป็นมัคคุเทศก์ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันดอลลาร์สิงคโปร์ และกฎหมายของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (LAW ON TOURISM No. 09/2017/QH14) ได้กำหนดโทษทางปกครอง กรณีที่มัคคุเทศก์อนุญาตให้บุคคลอื่นนำใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ของตนไปใช้ มัคคุเทศก์นั้นอาจถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ได้ ส่วนกฎหมายของประเทศมาเลเซีย (Tourism Industry Act 1992) ได้กำหนดโทษทางปกครอง กล่าวคือ ในกรณีที่มัคคุเทศก์อนุญาตให้บุคคลอื่นนำบัตรประจำตัวมัคคุเทศก์ของตนไปใช้โดยมิชอบ กรรมาธิการการท่องเที่ยวมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ชั่วคราว และยึดบัตรประจำตัวมัคคุเทศก์ในระหว่างที่มีการสั่งพักใช้ใบอนุญาตดังกล่าว หรืออาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตและคัดรายชื่อออกจากทะเบียนมัคคุเทศก์ หรือไม่ต่ออายุใบอนุญาตให้เมื่อใบอนุญาตหมดอายุได้

นอกจากนี้ ยังกำหนดโทษทางอาญากรณีมัคคุเทศก์อนุญาตให้บุคคลอื่นนำบัตรประจำตัวมัคคุเทศก์ของตนไปใช้โดยมิชอบต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันริงกิต หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งจำทั้งปรับ จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ยังไม่มีการกำหนดความผิดและบทลงโทษแก่มัคคุเทศก์ในกรณีดังกล่าว

4. พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 มาตรา 26 กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องระบุรายการนำเที่ยวต่าง ๆ พร้อมทั้งจำนวนเงินค่าบริการนำเที่ยวไว้อย่างชัดเจนในรายการนำเที่ยว และผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวจะเรียกเก็บค่าบริการอื่นใดจากนักท่องเที่ยวนอกจากที่ระบุไว้ในรายการนำเที่ยวหรือที่ตกลงกันไว้ล่วงหน้าไม่ได้ ตามมาตรา 30 อย่างไรก็ตาม กฎหมายเปิดช่องไว้ในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ชี้ชวนให้นักท่องเที่ยวไปในสถานที่หรือทำกิจกรรมใดนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในเอกสารโฆษณาหรือชี้ชวน หรือเสนอขายรายการนำเที่ยวเพิ่มเติม (Optional tour) ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ต้องแจ้งค่าบริการของตนและค่าบริการที่ต้องจ่ายเนื่องจากการเข้าไปในสถานที่หรือทำกิจกรรมนั้นให้นักท่องเที่ยวทราบล่วงหน้า และจะเรียกเก็บค่าบริการเกินที่แจ้งไว้มิได้ ซึ่งกรณีนี้มีบทกำหนดโทษสำหรับผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวที่ฝ่าฝืนคือให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวได้ไม่เกินครั้งละหกเดือนตามมาตรา 45 ซึ่งในความเป็นจริงนอกจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวจะเป็นผู้เสนอขายรายการนำเที่ยวเพิ่มเติมให้แก่นักท่องเที่ยวแล้ว ยังมีกรณีมัคคุเทศก์ที่เป็นผู้เสนอขายรายการนำเที่ยวเพิ่มเติมแก่นักท่องเที่ยวโดยตรงอีกด้วย เนื่องจากมัคคุเทศก์มุ่งประสงค์จะได้รับค่านายหน้าจากเจ้าของธุรกิจที่ตนเสนอขายรายการนำเที่ยวเพิ่มเติมนั้น แต่พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ไม่ได้บัญญัติบทกำหนดโทษสำหรับมัคคุเทศก์ที่ชี้ชวนให้นักท่องเที่ยวไปในสถานที่หรือทำกิจกรรมใดนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในเอกสารโฆษณาหรือชี้ชวนหรือเสนอขายรายการนำเที่ยวเพิ่มเติมไว้แต่อย่างใด

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ (Tourism Board Act) มีการกำหนดบทลงโทษทางปกครองในกรณีดังกล่าวไว้ว่า มัคคุเทศก์จะต้องไม่ชักชวนหรือนำนักท่องเที่ยวไปใช้บริการธุรกิจใด ๆ โดยได้รับค่านายหน้าหรือค่าตอบแทนจากเจ้าของธุรกิจนั้น และมัคคุเทศก์จะต้องไม่รับค่าตอบแทนจากบุคคลอื่นนอกเหนือจากนักท่องเที่ยวที่ตนได้ให้บริการหรือจากบุคคลที่จ้างตนเพื่อทำหน้าที่มัคคุเทศก์ หากฝ่าฝืนคณะกรรมการการท่องเที่ยวสิงคโปร์อาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ชั่วคราวไม่เกิน 6 เดือนหรือมากกว่านั้น หรือสั่งเพิกถอนใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ยังไม่มีบทบัญญัติรวมถึงบทลงโทษที่ครอบคลุมในกรณีดังกล่าว จึงเป็นช่องทางให้มีการกระทำอันก่อให้เกิดความเสียหายต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย

1.1 กำหนดโทษปรับรายวันเพิ่มเติม กรณีผู้ใดที่ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์โดยไม่ได้รับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ หรือมัคคุเทศก์ฝ่าฝืนทำหน้าที่มัคคุเทศก์ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาต โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 มาตรา 86 ดังนี้

"มาตรา 86 ผู้ใดทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์โดยไม่ได้รับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ตามมาตรา 49 หรือทำหน้าที่มัคคุเทศก์ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 62 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละหนึ่งพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่"

1.2 กำหนดโทษทางปกครองกรณีมัคคุเทศก์กระทำการเป็นซิตติ้งไกด์ (Sitting Guide) ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ได้ รวมถึงให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวว่าจ้างมัคคุเทศก์เพื่อกระทำการเป็นซิตติ้งไกด์ (Sitting Guide) เพื่อจะได้บังคับใช้โทษทางปกครองในการระงับการกระทำของมัคคุเทศก์ซึ่งกระทำได้รวดเร็วกว่าการลงโทษทางอาญา

1.3 กำหนดการกระทำความผิดโดยห้ามมิให้มัคคุเทศก์ที่ได้รับใบอนุญาตโดยถูกต้องยินยอมให้ผู้อื่นใช้ใบอนุญาตของตน หากมัคคุเทศก์ฝ่าฝืนให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ได้ครั้งละไม่เกินหกเดือน และกำหนดโทษทางอาญา คือระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

1.4 กำหนดโทษทางปกครองกรณีมัคคุเทศก์ชี้ชวนให้นักท่องเที่ยวไปในสถานที่หรือทำกิจกรรมใดนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในเอกสารโฆษณาหรือชี้ชวน หรือเสนอขายรายการนำเที่ยวเพิ่มเติม (Optional tour) โดยไม่แจ้งค่าบริการที่ต้องจ่ายเพิ่มเติมให้นักท่องเที่ยวทราบล่วงหน้า หรือเรียกเก็บค่าบริการเกินที่แจ้งไว้ โดยใช้แนวทางการลงโทษผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวในกรณีเดียวกัน กล่าวคือให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ได้ไม่เกินครั้งละหกเดือน โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 มาตรา 62

2. ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ

เห็นควรให้รัฐจัดให้มีการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรอาชีพมัคคุเทศก์ให้มีศักยภาพเพียงพอหรือดำเนินการฝึกอบรมหลักสูตรมัคคุเทศก์ควบคู่กับการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยกำหนดแนวทางและนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะและทักษะวิชาชีพมัคคุเทศก์เพื่อให้มีศักยภาพเพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ได้แก่ ภาษาจีน ภาษาเกาหลี ภาษารัสเซีย เป็นต้น กำหนดหลักสูตรการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อยกระดับขีดความสามารถของมัคคุเทศก์ และการให้บริการที่ได้มาตรฐาน ประกอบกับในอนาคต อาชีพด้านบริการจะมีการแข่งขันระหว่างประเทศสูงขึ้น และอาชีพมัคคุเทศก์ซึ่งเป็นหนึ่งในอาชีพบริการก็จะได้รับผลกระทบด้วย ดังนั้น จึงเห็นควรเน้นนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรที่ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ให้มีทักษะ ประสบการณ์ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพและมาตรฐานของมัคคุเทศก์ให้เป็นที่ยอมรับทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศ รวมถึงส่งเสริมความมั่นคงความปลอดภัย สวัสดิการและความก้าวหน้าในอาชีพมัคคุเทศก์ เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจให้มัคคุเทศก์พัฒนาความสามารถในอาชีพของตน นอกจากนี้ เห็นควรมีการอบรมเรื่องบทบาทหน้าที่ของมัคคุเทศก์ ตลอดจนจรรยาบรรณในวิชาชีพและวิธีปฏิบัติอันเหมาะสมเมื่อพบปัญหา หรือวิธีการแก้ปัญหาอันมีมาตรฐาน มีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันวิธีปฏิบัตินั้นต้องรักษาภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศด้วย

บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2556). **ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและโลกาภิวัตน์: แนวทางการปรับตัวของมัคคุเทศก์ไทย (2).** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/506602.

ขจรกาญจน์ อุดมธรรมภักดี. (2559). **การส่งเสริมคุณภาพและคุ้มครองอาชีพมัคคุเทศก์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย.** วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี 4, 1 (มกราคม-มิถุนายน): 88-99.

คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2558). กฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

ปรางชมพู จงอนุรักษ์. (2559). **ปัญหาการคุ้มครองเสรีภาพในการประกอบอาชีพในระบบกฎหมายไทย.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิริยะ เกิดผล. (2544**). การควบคุมธุรกิจนำเที่ยว.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วรินชนันท์ ศรีเรืองพันธ์. (2556). **องค์กรควบคุมในการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ในประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

แพรวพราว ไพเราะ. (2559). **มาตรการทางกฎหมายสำหรับการควบคุมมัคคุเทศก์.** สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.

พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551.

การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาไทย สาขาวิชาภาษาจีนสื่อสารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

AN ANALYSING OF THE PROBLEMS AND SOLUTIONS IN WRITING CHINESE BY CHINESE BUSINESS COMMUNICATION MAJORING THAI STUDENTS TO STUDY IN FACULTY OF LIBERAL ARTS, SRIPATUM UNIVERSITY

เซียว ซานซาน*
Xiao Shanshan *
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม*
Faculty of Liberal Arts Sripatum University*

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุของปัญหา และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาไทย สาขาวิชาภาษาจีนสื่อสารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักศึกษาไทยที่ลงทะเบียนเรียนในสาขาวิชาภาษาจีนสื่อสารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ภาคการศึกษา 2/2559 จำนวน 31 คน

รายงานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบการเขียนภาษาจีน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แปลความหมายจากประโยคภาษาไทยเป็นภาษาจีน ส่วนที่ 2 การแต่งประโยคภาษาจีน ส่วนที่ 3 การเรียงลำดับคำศัพท์ให้ถูกต้องตามรูปแบบของประโยค และส่วนที่ 4 เขียนข้อความภาษาจีน และวิเคราะห์ปัญหาในการเขียนภาษาจีนจากแบบทดสอบของประชากรทั้งหมด 31 ชุด

ผลการวิจัยพบว่า ประเภทปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาไทย ได้แก่ 1) การใช้คำผิดหรือไม่เหมาะสม 2) การใช้คำหรือส่วนประกอบเกินหรือซ้ำ 3) การตกหล่นคำหรือส่วนประกอบ 4) การเรียงลำดับไม่ถูกต้อง 5) ปัญหาอื่นๆในการเขียน สาเหตุของปัญหาในการเขียนภาษาจีน ได้แก่ 1) ด้านภาษาที่สอง (ภาษาจีน) 2) ด้านผู้เรียน 3) ด้านผู้สอน 4) ด้านเอกสารตำรา ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาในการเขียนภาษาจีน ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอด้าน 1) ผู้เรียนเป็นหลัก 2) ด้านผู้สอน3) ด้านตำรา 4) การสนับสนุนจากภายนอก

คำสำคัญ: ปัญหาและแนวทางแก้ไข, การเขียนภาษาจีน, นักศึกษาไทย

Abstract

This research aims to study the problems reasons and solutions of Chinese for Business Communication majoring Thai students in writing Chinese of faculty of Liberal Arts, Sripatum University. Population that were used in this study were 31 Chinese for Business Communication majoring Thai students in term 2/2559.

This research is a qualitative research, The number of 31 test papers has been used as a tool to analyses problems which divided into 4 parts: 1. Translate from Thai sentence into Chinese; 2. Make sentences; 3. Put the words in the right order. 4. Write essay.

The results have shown that: there are 5 main types of Chinese Writing Problems for Thai Students: 1) inappropriate word using; 2) overuse of words or components; 3) missing words

Received: 2019-07-23: Revised: 2019-08-20: Accepted: 2019-08-22

or components; 4)wrong sentence sorting; 5) other problems; The reasons are shown in 4 aspects 1) Difficulty of Chinese 2) Learners 3) Lecturers 4) Textbooks; Researcher suggested 4 ways to solve the problems 1) student centered 2) Lecturers 3) Textbooks 4) external support.

Keywords: PROBLEMS AND SOLUTIONS, WRITING CHINESE, THAI STUDENTS.

บทนำ

ปัจจุบันภาษาจีนเป็นภาษาสากลที่มีความจำเป็นอย่างมากในการประกอบอาชีพ คนไทยนิยมเรียนภาษาจีนมากขึ้น เนื่องจากว่าประเทศจีนมีขนาดของพื้นที่กว้างใหญ่และมีประชากรมากที่สุดในโลก นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในเวทีโลก ทั้งยังเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้ภาษาจีนเป็นภาษาหนึ่งของเอเชียที่ใช้ในองค์การสหประชาชาติ ที่สำคัญยังมีอิทธิพลในการลงทุนทางธุรกิจในประเทศไทยอย่างมาก ส่งผลให้ประเทศไทยต้องการผู้มีความสามารถทางด้านภาษาจีนในการติดต่อสื่อสารทางด้านธุรกิจเป็นจำนวนมาก คนไทยสามารถใช้ภาษาเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆทั้งในระดับบุคคล และระดับประเทศ เช่น การศึกษาความรู้วิทยาการ การประกอบธุรกิจการลงทุน และการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ (สุภิญญา เรือนแก้ว, 2552) ดังนั้น การเรียนรู้ภาษาจีนในปัจจุบันจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งของผู้เรียนชาวไทย

ปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ประเทศจีนกับประเทศไทยเป็นสองประเทศที่ชนในชาติมีความผูกพันมายาวนาน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีนมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ในรัชสมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชที่มีการส่งเครื่องราชบรรณาการเจริญสัมพันธไมตรีกับราชสำนักจีนสมัยราชวงศ์หยวน (พิเศษ เจียจันทร์พงษ์, 2528) และมีนักวิจัยชาวจีนก็กล่าวว่า สองภาษานี้เป็นสองภาษาที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด เนื่องจากบรรพบุรุษของเจ้าของภาษาสองภาษานี้เคยดำเนินชีวิตอยู่ในบริเวณที่ใกล้เคียงกัน และเคยมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดในสมัยดึกดำบรรพ์ หรืออาจจะเป็นเผ่าเดียวกันที่แตกแยกออกจากกัน จนกลายเป็นคนละเผ่าในทีหลังก็ได้ จึงสงผลทำให้สองภาษานี้มีส่วนที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันเป็นจำนวนมากมายจนถึงทุกวันนี้ สามารถกล่าวได้ว่า นอกจากภาษาต่าง ๆ ที่จัดอยู่ในกลุ่มภาษาไท (Tai ซึ่งมีภาษาไทยเป็นภาษาที่สำคัญภาษาหนึ่งในกลุ่มนี้) แล้ว ในโลกคงไม่มีภาษาไหนใกล้เคียงกับภาษาไทยมากกว่าภาษาจีนอีกแล้ว จึงเป็นเหตุให้ภาษาจีนกับภาษาไทยมีการหยิบยืมคำมาใช้กัน (เหยิน จิ่งเหวิน, 2008) อันจะทำให้ผู้เรียนชาวไทยได้เปรียบในการเรียนภาษาจีน

มหาวิทยาลัยศรีปทุม มหาวิทยาลัยชั้นนำของคนรุ่นใหม่ ได้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนภาษาจีน จึงได้เปิดหลักสูตรภาษาจีนสื่อสารธุรกิจ ศิลปศาสตรบัณฑิต หลักสูตร 4 ปี ภาคปกติสังกัดคณะศิลปะศาสตร์ มีวัตถุประสงค์จัดการศึกษาเพื่อสร้างบัณฑิตให้มีความสามารถทางด้านวิชาการ และทักษะในการใช้ภาษาจีน ทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ที่เป็นประโยชน์ต่อการเจรจาทางธุรกิจประเภทต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหลักสูตรนี้เริ่มเรียนกันตั้งแต่พื้นฐานภาษาจีน และพื้นฐานด้านการทำธุรกิจก่อนในปีแรก แล้วค่อยขยับเป็นวิชาเกี่ยวกับความรู้ด้านการบริหารธุรกิจ การแปลเอกสาร การสื่อสารภาษาจีนเพื่อธุรกิจไปจนถึงกฎหมายเกี่ยวกับการค้า ด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน ในมหาวิทยาลัยยังมีศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนค่อยให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการหาทุน และการแลกเปลี่ยนนักศึกษา อีกทั้งมี MOU กับสถาบันการศึกษาในประเทศจีน ในความร่วมมือแลกเปลี่ยนนักศึกษา (มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2560)

จากการจัดการศึกษาการเรียนภาษาจีนของมหาวิทยาลัยศรีปทุม สามารถเห็นได้ว่าผู้บริหารมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญและอำนวยความสะดวกให้กับนักศึกษาไทยในการเรียนรู้ภาษาจีน ในปีการศึกษา 2559 จำนวนนักศึกษาไทยที่ลงทะเบียนเรียนหลักสูตรจีนสื่อสารธุรกิจมี 31 คน ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรจีนสื่อสารธุรกิจ ได้พบเห็นว่า ระหว่างการเรียน นักศึกษายังมีปัญหาในการใช้ภาษาจีนอยู่พอสมควร เนื่องจากว่าผู้ใช้ภาษาจีนไม่ได้เป็นเจ้าของภาษาโดยตรง นอกจากนั้นยังมีปัจจัยต่างๆที่เป็นอุปสรรคในการเรียนการสอน ทำให้การใช้ภาษาจีนของนักศึกษาไทยต้องประสบปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาการเขียนทางด้านไวยากรณ์

ปัญหาด้านการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาไทยในการวิจัยครั้งนี้หมายถึง ปัญหาทางด้านไวยากรณ์ในการเขียนประโยคหรือข้อความภาษาจีนของนักศึกษาไทย โดยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาไทยที่เรียนสาขาวิชาจีนสื่อสารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ชั้นปีที่ 1 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัญหา และศึกษาสาเหตุของปัญหา เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาไทยและเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่สอนภาษาจีนให้กับชาวต่างชาติต่อไป

คำถามการวิจัย

1. นักศึกษาไทยมีปัญหาในการเขียนภาษาจีนด้านใดบ้าง
2. สาเหตุของปัญหาในการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาไทยมีอะไรบ้าง
3. ควรจะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเขียนภาษาจีนอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาไทย สาขาวิชาภาษาจีนสื่อสารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
2. เพื่อหาสาเหตุของปัญหาในการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาไทย สาขาวิชาภาษาจีนสื่อสารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
3. เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาไทย สาขาวิชาภาษาจีนสื่อสารธุรกิจคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักศึกษาไทยที่ลงทะเบียนเรียนในสาขาวิชาภาษาจีนสื่อสารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ภาคการศึกษา 2/2559 จำนวน 31 คน

ขอบเขตด้านเวลา

งานวิจัยนี้ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่เดือนเมษายน 2560 ถึง เดือนกันยายน 2560 เป็นจำนวน 5 เดือน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาไทยด้านไวยากรณ์หรือข้อความภาษาจีนสาขาสาขาวิชาภาษาจีนสื่อสารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยนี้คือนักศึกษาไทยที่ลงทะเบียนเรียนในสาขาวิชาภาษาจีนสื่อสารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ภาคการศึกษา 2/2559 จำนวน 31 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบทดสอบการเขียนภาษาจีน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

<u>ส่วนที่ 1 翻译แปลความหมายจากประโยคภาษาไทยเป็นภาษาจีน</u>

โดยระบุประโยคภาษาไทย 10 ประโยค ให้นักศึกษาไทยแปลเป็นภาษาจีนตาม ความหมายภาษาไทย

<u>ส่วนที่ 2 造句การแต่งประโยคภาษาจีน</u>

โดยระบุคำศัพท์ภาษาจีน 5 คำ ให้นักศึกษาไทยแต่งประโยคภาษาจีน

<u>ส่วนที่ 3 排序การเรียงลำดับคำศัพท์ให้ถูกต้องตามรูปแบบของประโยค</u>

โดยระบุคำศัพท์ภาษาจีน ให้นักศึกษาไทยเรียงลำดับให้ถูกต้องตามรูปแบบประโยค

<u>ส่วนที่ 4 写作เขียนข้อความภาษาจีน</u>

โดยระบุหัวข้อชัดเจน ให้นักศึกษาไทยเขียนข้อความภาษาจีน ไม่ต่ำกว่า 100 ตัวอักษรจีน

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วคำนวณดัชนีความสอดคล้องภายใน (Index of Item Objective Congruency : IOC) โดยใช้สูตรของแฮมเบลตัน (Hambleton, 1962) เลือกค่า IOC ที่มากกว่า 0.5 โดยค่า IOC ที่ได้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองทุกขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- ผู้วิจัยได้แจกแบบทดสอบให้กับนักศึกษากลุ่มตัวอย่างในห้องเรียนจำนวน 31 คน เพื่อใช้สำรวจปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาไทย
- ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการรวบรวมงานเขียนของนักศึกษาจำนวน 31 ชุด เพื่อนำมาวิเคราะห์

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยตรวจวิเคราะห์งานเขียนทั้ง 31 ฉบับ และจำแนกประเภทข้อผิดพลาดตามความถี่ข้อผิดพลาดจากแบบทดสอบ ดังนี้

5.1 การใช้คำผิดหรือไม่เหมาะสม

5.2การใช้คำหรือส่วนประกอบเกินหรือซ้ำ

5.3 การตกหล่นคำหรือส่วนประกอบ

5.4 การเรียงลำดับไม่ถูกต้อง

5.5 ปัญหาอื่นๆในการเขียน

สรุปผลการศึกษา

ผลการวิจัยด้านปัญหาในการเขียนภาษาจีน

งานวิจัยนี้สำรวจปัญหาในการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาไทยโดยใช้แบบทดสอบ ผลการวิเคราะห์มีดังนี้

1) ปัญหาด้านการใช้คำผิดหรือไม่เหมาะสม เช่น 我的（家）在芭提雅ใช้คำว่า我的（房子）在芭提雅 บ้านของฉันอยู่ที่พัทยา ซึ่ง “家” หมายถึงครอบครัว (family) ส่วน “房子” หมายถึงที่อยู่อาศัยที่เป็นอาคาร (house) ซึ่งแตกต่างกับภาษาไทย ทำให้ความหมายมีการเปลี่ยนแปลง

ปัญหาด้านการใช้คำผิดหรือไม่เหมาะสม จะทำให้การสื่อความหมายไม่ชัดเจน หรือ ทำให้ความหมายเปลี่ยนไป

2) ปัญหาด้านการใช้คำหรือส่วนประกอบซ้ำ เช่น**我喜**欢喝咖啡和（喝）果汁 ฉันชอบดื่มกาแฟและ(ดื่ม)น้ำผลไม้ คำว่า "**喝**"ตัวหลังเป็นคำใช้ซ้ำ **喝咖啡和果汁** (ดื่มกาแฟและน้ำผลไม้) กาแฟและน้ำผลไม้ใน ประโยคนี้มีบทบาทเท่ากัน และใช้ "ดื่ม" เหมือนกัน ดังนั้น ใช้"**喝**"แค่ 1 ครั้งเท่านั้น สาเหตุเกิดจากเทคนิคการใช้ภาษาจีนของนักศึกษายังไม่ถนัด

ปัญหาด้านการใช้คำหรือส่วนประกอบซ้ำ ส่วนใหญ่จะไม่ทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลง แต่จะไม่ถูกต้องตามกฎของไวยากรณ์ภาษาจีน

3) ปัญหาด้านการตกหล่นคำหรือส่วนประกอบ เช่น **他唱歌（唱）（得）很好** เขาร้องเพลงได้ดีมาก ตกหล่นคำว่า **得** เนื่องจากว่าในภาษาจีน จะมีคำว่า "**的**" " **地**" "**得**" มาเป็นตัวเชื่อมโยงสำคัญระหว่างคำในประโยค และ คำ 3 ตัวนี้ต่างมีสถานการณ์การใช้ของตัวเอง ซึ่งในภาษาไทยไม่มีนักศึกษามักจะลืมหรือสับสนกับ 3 คำนี้ ทำให้ไม่ถูกกับเกณฑ์ไวยากรณ์ภาษาจีน

ปัญหาด้านการตกหล่นคำหรือส่วนประกอบ ส่วนใหญ่จะไม่ทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลง แต่จะไม่ถูกต้องตามกฎของไวยากรณ์ภาษาจีน

4) ปัญหาด้านการเรียงลำดับไม่ถูกต้อง เช่น**我（在曼谷）学**习 ผิดเป็น **我学**习（在曼谷）ฉันเรียนที่กรุงเทพฯ ภาษาจีนเป็น ฉัน (ที่กรุงเทพฯ) เรียน ข้อผิดพลาดเกิดจากการถ่ายโอนจากภาษาไทยไปยังภาษาจีน อีกตัวอย่าง เช่น**正在大学（学**习）ผิดเป็น **正在（学**习）大学 ความหมายจริงคือ กำลังเรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัย จะผิดเป็น กำลังศึกษาควารู้เกี่ยวกับมหาวิทยาลัย

ปัญหาด้านการเรียงลำดับไม่ถูกต้อง เกิดจากการแทรกแซง (interference) ของลักษณะภาษาในภาษาที่หนึ่งต่อการใช้ภาษาทีสอง กล่าวคือเกิดการถ่ายโอน(transfer) จาก ภาษาที่หนึ่งไปยังภาษาที่สอง

5) ปัญหาอื่นๆ ในการเขียน ปัญหาอื่นๆ ในการเขียน เช่น ส่วนประกอบหน้าหลังสื่อความหมายไม่ตรงกัน ตัวอย่าง 虽然天气很好，但是很冷。 ถึงแม้อากาศดี แต่หนาวมาก

ปัญหาอื่นเช่น การสื่อความหมายไม่ตรงกัน เกิดจากทักษะการใช้ภาษาจีนยังไม่คล่อง ซึ่งทำให้มีปัญหาในการสื่อความหมาย

ผลการวิจัยด้านสาเหตุของปัญหาในการเขียนภาษาจีน

1) ด้านภาษาที่สอง (ภาษาจีน)

ปัญหาเกิดจากความยากและความซับซ้อนของไวยากรณ์จีน และความรู้ด้านการเปรียบเทียบไวยากรณ์จีนและไวยากรณ์ไทยของนักศึกษาไม่เพียงพอ รวมถึงการแทรกแซงของลักษณะภาษาแม่ ลักษณะภาษาบางลักษณะในภาษาที่หนึ่งถ่ายโอน (transfer) ไปยังภาษาที่สอง ทำให้เกิดเป็นข้อผิดพลาด (errors) ในการเรียนภาษาที่สอง นักศึกษาไทยจึงนำหลักภาษาไทยมาใช้ในการเรียนภาษาจีนโดยไม่สนใจกฎภาษาจีน จึงเป็นสาเหตุที่เกิดข้อผิดพลาด

2) ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาที่เคยเกิดขึ้น ทำให้เกิดข้อผิดพลาดซ้ำ การที่ภาษาที่หนึ่งถ่ายโอนไปยังภาษาที่สอง และการใช้ภาษาแบบ overgeneralization หรือการสรุปเกินกฎ จะเป็นสาเหตุหลักในการเรียนรู้ภาษาจีน เป้าหมายตนเองในการเรียนภาษาจีนของผู้เรียนยังไม่ชัดเจน หลบหนีปัญหา ไม่กล้าเผชิญปัญหาในการเรียน

3) ด้านผู้สอน

ทักษะและวิธีการสอนของผู้สอนที่ไม่ดีพอหรือไม่เหมาะสมก็เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการเรียนภาษาจีนของนักศึกษาไทย

4) ด้านเอกสารตำรา

การขาดแลคนหนังสือตำราที่สอนภาษาจีนสำหรับชาวไทย เนื้อหาล้าสมัย หรือระดับความรู้ด้านภาษาจีนของผู้เรียนแต่ละคนไม่เท่ากัน จะทำให้การเลือกตำรายากมากขึ้น

ผลการวิจัยด้านแนวทางการแก้ไขปัญหาในการเขียนภาษาจีน

1) ผู้เรียนเป็นหลัก

ผู้เรียนควรตั้งเป้าหมายการเรียนภาษาจีนให้ชัดเจน และกล้าเผชิญปัญหา พยายามไม่เอาหลักภาษาไทยมาสับสนกับภาษาจีน ฝึกภาษาจีนประจำ เข้าร่วมอบรมและกิจกรรม เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมจีน เพื่อเพิ่มความสนใจในภาษาจีนและได้นำความรู้ไปปฏิบัติจริง

2) ด้านผู้สอน

ผู้สอนต้องมีความรู้ทางด้านภาษาจีนที่ดีและแม่นยำ ฝึกความเป็นมืออาชีพ ควรพัฒนาทักษะและเทคนิคในการสอน คิดกิจกรรมสร้างสรรค์ ให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาและสนใจในการเรียนมากขึ้น สร้างแรงบันดันใจให้กับผู้เรียน

3) ด้านตำรา

ผู้สอนอาจจะต้องใช้เวลาในการเลือกหนังสือเพิ่มมากขึ้น หรือ ผู้สอนทำเอกสารประกอบการสอนเองเพื่อให้เนื้อหาเหมาะกับผู้เรียนชาวไทย

4) การสนับสนุนจากภายนอก

ปัจจัยจากภายนอก เช่น มหาลัยอำนวยเทคโนโลยีสารสนเทศและอุปกรณ์ต่างๆที่ทันสมัย จัดอบรมหรือกิจกรรม เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมจีนในและนอกสถานที่ จัดการแข่งขันต่างๆ หรือส่งนักศึกษาเข้าร่วมการแข่งขันต่างๆเกี่ยวกับภาษาจีน พานักศึกษาศึกษาดูงานที่หน่วยงานหรือบริษัทจีนในประเทศไทย สร้างโอกาสให้กับนักศึกษาไทยที่เรียน ภาษาจีนในทุกช่องทาง จัดการอบรมให้อาจารย์ผู้สอนโดยเฉพาะผู้สอนชาวไทย เพื่อพัฒนาความรู้และเทคนิคในการสอน

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาไทย สาขาวิชาภาษาจีนสื่อสารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม และนำผลการวิเคราะห์มาพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

ปัญหาด้านการใช้คำผิดหรือไม่เหมาะสม ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับงานวิจัยของ Xie, Y (2012) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดและแนวทางแก้ไขในการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาไทย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ปัญหาด้านการใช้คำผิดหรือไม่เหมาะสม ลักษณะส่วนใหญ่จะเป็นการใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาใช้แทนคำที่ถูกต้อง ซึ่งสาเหตุคือ ผู้เรีนยนยังไม่เข้าใจความหมายและลักษณะของคำ เมื่อนำไปใช้จะเกิดข้อผิดพลาด

ปัญหาด้านการใช้คำหรือส่วนประกอบเกินหรือซ้ำ ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพิชญา ชัยโชติรานันท์ (2558) ศึกษาเรื่องการศึกษาข้อผิดพลาดการแปลภาษาไทยเป็นภาษาจีนของนักศึกษา สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจในมิติด้านไวยากรณ” ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ข้อผิดพลาดที่เกิดจากการใช้คำเกิน มักเกิดขึ้นกับ

ผู้เรียนระดับต้นที่ยังไม่เข้าใจไวยากรณ์ภาษาจีนดีพอ ลักษณะข้อผิดพลาดประเภทนี้คือ เมื่อรูปแบบไวยากรณ์นั้นมีการเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนไม่ทราบว่าไม่สามารถใช้รูปแบบไวยากรณ์เดิม จึงเกิดข้อผิดพลาด

ปัญหาด้านการตกหล่นคำหรือส่วนประกอบ ตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ การใช้คำว่า "**的 地 得**" สอดคล้องกับงานวิจัยของ Qiao, P (2016) ได้ศึกษาเรื่อง The error analysis and teaching strategies of learning Chinese grammar-The middle school students of Thailand as an example" ซึ่งผลการศึกษาพบว่า นักเรียนไทยที่เรียนภาษาจีนจะลืมคำว่า "**的**" เป็นประจำ ถ้าตกคำนี้ จะทำให้การสื่อความหมายไม่ชัดเจน นอกจากนี้ นักเรียนยังมีปัญหาเรื่องการสับสนคำว่า "**的 地 得**"สาเหตุเกิดจากความรู้ทางด้านภาษาจีนของนักเรียนไม่แม่นยำ

ปัญหาด้านการเรียงลำดับไม่ถูกต้อง ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของดียู ศรีนราวัฒน์ (2558) ซึ่งกล่าวว่า การแทรกแซง (interference) ของลักษณะภาษาในภาษาที่หนึ่งต่อการใช้ภาษาทีสอง ซึ่งการการแทรกแซงดังกล่าวเกิดจากความเคยชินในการใช้ลักษณะภาษาบางลักษณะในภาษาที่หนึ่งและถ่ายโอน (transfer) ไปยังภาษาที่สอง ทำให้เกิดเป็นข้อผิดพลาด (errors) ในการเรียนภาษาที่สอง ลักษณะที่แตกต่างจะเป็นอุปสรรคหรือทำให้เกิดข้อผิดพลาดเมื่อใช้ภาษาที่สอง

ส่วนสาเหตุของปัญหาในการเขียนภาษาจีน ผู้วิจัยได้สรุปว่า การแทรกแซงของลักษณะภาษาแม่ลักษณะภาษาบางลักษณะในภาษาที่หนึ่งถ่ายโอน (transfer) ไปยังภาษาที่สอง ทำให้เกิดเป็นข้อผิดพลาด (errors) ในการเรียนภาษาที่สอง นักศึกษาไทยจึงนำ หลักภาษาไทยมาใช้ในการเรียนภาษาจีนโดยไม่สนใจกฎภาษาจีน จึงเป็นสาเหตุที่เกิดข้อผิดพลาด ซึ่งสอดคล้องกับสุพิชญา ชัยโชติรานันท์ (2558) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาข้อผิดพลาดการแปลภาษาไทยเป็นภาษาจีนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจในมิติด้านไวยากรณ์ ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุหลักที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการแปลภาษาไทยเป็นภาษาจีน คือ นักศึกษายังขาดทักษะการใช้ภาษาจีนทั้งด้านคำศัพท์และไวยากรณ์ ประกอบกับการได้รับอิทธิพลจากภาษาไทย ภาษาแม่และความรู้ภาษาจีนที่ยังไม่แตกฉานพอของชาวต่างชาติ เป็นอุปสรรคของการเรียนรู้ไวยากรณ์ใหม่และทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาจีน

ในด้านแนวทางการแก้ไขปัญหาในการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาไทย ผ็วิจัยได้สรุปเรื่องของด้านผู้สอนและตำรา ซึ่งสอดคล้องกับ Xie, Y (2012) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดและแนวทางแก้ไขในการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาไทย ซึ่งได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาว่า ควรพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและหนังสือตำรา ผู้สอนไม่ครวหลีกเลี่ยงปัญหาผู้เรียน และควรวิเคราะห์ สรุป และแยกประเภทปัญหา ให้คำแนะนำและอธิบายแก่ผู้เรียน ส่วนเรื่องเอกสารตำราประกอบการสอนควรออกแบบเนื้อหาตามความต้องการของผู้เรียนแบบฝึดหัดควรคู่กันไปกับเนื้อหาการเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับปัญหาด้านอื่นในการเรียนภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทย เช่น ปัญหาการพูด การฟัง การแปล เป็นต้น

2 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับปัญหาในการเรียนภาษาจีนของผู้เรียนประเทศอื่น เช่น ผู้เรียนที่มาจากประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษ

3 ควรมีการวิเคราะห์ปัญหาการใช้ภาษาจีนโดยแบ่งตามประเภทอื่นๆ เช่น แบ่งตามชนิดของคำ หรือปัญหาในการเขียนอักษรจีน เป็นต้น

บรรณานุกรม

กรรณิกา ประพันธ์. (2555). **การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 1: 68-78.

จรัลวิไล จรูญโรจน์, ม.ล. (2558). **ภาษาศาสตร์เบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ดียู ศรีนราวัฒน์ และคณะ. (2558). **ภาษาและภาษาศาสตร์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธุมวดี สิริปัญญาฐิติ. (2559). **ปัญหาการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนศิลป์ภาษาจีนเขตภาคตะวันออกของไทย**. วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ 22: 9-19.

พินทิพ ทวยเจริญ. (2539). **ภาษาศาสตร์เชิงจิตวิทยา.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิเศษ เจียจันทร์พงศ์. (2528). **ศาสนาและการเมืองในกรุงสุโขทัย ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ.** กรุงเทพฯ: มิติชน.

แพรวา เพชรเชิดชู. (2552).**การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการใช้คำบุพบทภาษาจีนของนักเรียนไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.** รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

มหาวิทยาลัยศรีปทุม. (2560). **คณะศิลปศาสตร์.** สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2559 จาก https://www.spu.ac.th/fac/liberal-arts/.

วรากร แซ่พุ่น. (2560). **การศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนภาษาจีนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยะลา**. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 12: 126-136.

ศุภชัย แจ้งใจ. (2552). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนภาษาจีนของผู้เรียน สาขาวิเทศธุรกิจจีนและสาขาจีนศึกษา คณะวิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเกต**. คณะการศึกษานานาชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สุพิชญา ชัยโชติรานันท์. (2558). **การศึกษาข้อผิดพลาดการแปลภาษาไทยเป็นภาษาจีนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจในมิติด้านไวยากรณ. วารสารปัญญาภิวัฒน์**, 1: 116-126.

สุภิญญา เรือนแก้ว. (2552). **ความสำคัญของภาษาจีนในปัจจุบัน**. บทความวิชาการ สาขาภาษาจีน คณะมนุษยศาตร์และสังคมศาตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุรีพร ไตรจันทร์.(2557). **สภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยยุคปัจจุบัน.ของนักเรียนระดับอาชีวศึกษา**. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 2:195-199.

สุวรรณ เลียงหิรัญถาวร.(2556). **การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่**. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ, 2: 43-59.

เหยิน จิ่งเหวิน. (2008). รอบรู้ภาษาจีน**.** สำนักพิมพ์ : อมรินทร์, สนพ.

Li, Y. (2015). **การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเรียงลำดับคำในประโยคภาษาจีนของนักศึกษาไทย 泰国学生汉语作文中的语序偏误分析**. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรการสอนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเจียงซี.

Lu, J. (1994). **วิเคาะห์ข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ของชาวต่างชาติที่เรียนภาษาจีน 外国人学汉语的语法偏误分析**. Language Teaching and Linguistic Studies **《语言教学与研究》**, 1: 49-64.

Qiao, P. (2016).**The error analysis and teaching strategies of learning Chinese grammar-The middle school students of Thailand as an example.** Thesis for the degree of Master of teaching Chinese to speakers of other languages. Faculty of Arts. Zhengzhou University.

Xie, Y. (2012). **การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดและแนวทางแก้ไขในการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาไทย泰国学生写作偏误分析及其对策.** วิทยานิพนธ์ หลักสูตรการสอนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยจิ้งโจว.

การบริหารจัดการกลยุทธ์การตลาดธุรกิจแผ่นเหล็กเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จสูงสุด
Strategic Management of the Steel Plate Business Marketing toward the Maximum Success

ลัดดา วิศวผลบุญ* วรางคณา โพธิรักษ์*
Ladda Visvapolboon* Warangkana Photiluk*
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*
Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ (1) เพื่อศึกษาความสำเร็จของกลยุทธ์ธุรกิจการตลาดของแผ่นเหล็ก เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จสูงสุด และ (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลยุทธ์ธุรกิจการตลาด การวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 ท่าน ทุกท่านมีความรู้ความเข้าใจอย่างลุ่มลึกเกี่ยวกับธุรกิจเหล็กวิลาส ประกอบไปด้วยบุคคลต่อไปนี้ ผู้บริหารระดับหัวหน้าของบริษัทแผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด เจ้าหน้าที่ฝ่ายผลิตของบริษัท เจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดหา และลูกค้าบางคน ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ทำการวิเคราะห์โดยการพรรณนาความ การวิเคราะห์ข้อมูล เปิดเผยให้ทราบข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้ บริษัทมีวิสัยทัศน์ที่เอี่ยมอ่อง ผู้จัดการบริษัทเป็นบุคคลที่มีความรู้ความมีประสิทธิผล และความรู้ในทุกเรื่อง ผู้จัดการมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องธุรกิจการผลิตและการจำหน่ายแผ่นดีบุก แผ่นเหล็กกล้าที่เคลือบด้วยโครเมียม และแผ่นเหล็กกล้าที่เคลือบด้วยพลาสติก ผู้จัดการของบริษัทได้เพียรพยายามอย่างมากเพื่อปรับปรุงคุณภาพของสินค้า เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าและเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจอย่างรวดเร็วของโลกปัจจุบัน เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของบริษัทสูงสุดนั้นเป็นเพราะกลยุทธ์สี่ประการดังต่อไปนี้ **(1) ราคา** ราคาของผลิตภัณฑ์อยู่ในสภาพที่ต่ำกว่าราคาผลิตภัณฑ์ของคู่แข่ง **(2) ที่ตั้ง** เส้นทางของการจำหน่ายหรือกระจายสินค้าและมาตรฐานทางด้านคุณภาพอยู่ในระดับที่เทียบเคียงได้กับสินค้าของญี่ปุ่น **(3) การส่งเสริม** บริษัทมีแผนการตลาดที่เยี่ยมยอด มีการปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์และคุณภาพของการให้บริการอยู่ตลอดเวลา **(4) ผลิตภัณฑ์** วัตถุดิบที่มีคุณภาพสูงถูกนำไปใช้ในการผลิตสินค้าของบริษัท ตัวอย่างเช่น แผ่นเหล็กม้วน แผ่นดีบุก และแผ่นเหล็กกล้าที่เคลือบด้วยโครเมียม ถูกนำไปใช้เป็นวัตถุดิบ เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ของบริษัท

คำสำคัญ: การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์, การตลาดธุรกิจแผ่นเหล็ก

Abstract

The objectives of this study were: (1) to investigate the success of the steel plate business marketing strategy of Wilasathai Steel Sheet Co.Ltd.; and (2) to ascertain the factors favorable to the success of the steel plate business marketing strategy. The study was qualitative in nature. 20 key informants comprised the sample of the study. All the key informants had deep knowledge and understanding of the steel plate businesses. They included the following persons: chief executive of Wilasathai Steel Sheet Company; the production staff of the company; the procurement staff; and some customers. The collected data were analyzed by means of descriptive interpretation. The data analysis cast light on the following facts: the

Received: 2019-06-21: Revised: 2019-07-18: Accepted: 2019-07-23

company had a fresh vision; the manager was a knowledgeable, effective, well – rounded person; the manager gained insights into the business of producing and selling tin plates, chromium coated steel sheets, and plastic coated steel sheets; and the manger of the company made all possible efforts to improve the quality of the products to meet the customers' needs and to keep up with the fast pace of business changes of today's world. With regard to the factors conducive to the success of the company, the maximum success of the company was attributable to the four strategies: (1) Price. The price of the products was lower than the price of the competitors' products. (2) Location. Distribution channels of products and the quality standard of products were comparable with Japanese products. (3) Promotion. The company had the superb marketing plan, improved the quality of products and service delivery on a regular basis. (4) Products. Raw materials of high quality were used for the production of the company's products. For instance, rolled steel sheets, tin plates, and chromium coated steel sheets were used as the raw materials for the production.

Keywords: strategic management; steel plate business marketing

บทนำ

ภาพรวมในปี 2560 เศรษฐกิจไทยเติบโตดีต่อเนื่อง ขยายตัวร้อยละ 3.9 โดยได้รับแรงส่งสำคัญตลอดทั้งปีจากการส่งออกสินค้าที่ดีขึ้นทั้งในมิติของประเภทสินค้าและตลาด ตามเศรษฐกิจประเทศคู่ค้าและปริมาณการค้าโลกที่ขยายตัวดีต่อเนื่อง ประกอบกับ มีการขยายกำลังการผลิตและการย้ายฐานการผลิตของตามการส่งออกสินค้าและการท่องเที่ยว ซึ่งธุรกิจผลิตเพื่อส่งออกขยายตัวได้ในเกือบทุกอุตสาหกรรมตามเศรษฐกิจของคู่ค้าที่ฟื้นตัวสอดคล้องกับเศรษฐกิจโลกที่ฟื้นตัวชัดเจนและกระจายตัวมากขึ้น ส่งผลให้มีการลงทุนเพื่อขยายกำลังการผลิต รวมทั้งลงทุนวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น เดียวกันธุรกิจในภาคการท่องเที่ยวเติบโตดีจากนักท่องเที่ยวจีนที่ฟื้นตัวชัดเจน ด้านภาคการค้าขยายตัวเล็กน้อยจากกลุ่มสินค้าคงทนเป็นหลัก สำหรับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ขยายตัวได้จำกัดในบางพื้นที่และในตลาดระดับกลาง - บน และอุปสงค์ในประเทศขยายตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป ขณะที่แรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากภาครัฐชะลอลงจากปีก่อนโดยเฉพาะการลงทุนภาครัฐที่หดตัวเนื่องจาก มีบางโครงการล่าช้าจากแผนจากทั้งข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพการเบิกจ่าย ปัญหาการเข้าพื้นที่และภาวะฝนตกหนัก สำหรับการบริโภคภาคเอกชนขยายตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไปจากกำลังซื้อที่เพิ่มขึ้นในกลุ่มครัวเรือนรายได้สูงแต่โดยรวมการบริโภคภาคเอกชนยังไม่แข็งแกร่ง เนื่องจากหนี้ครัวเรือนยังอยู่ในระดับสูง รายได้ครัวเรือนนอกภาคเกษตรกรรมบางส่วนได้รับผลกระทบจากการจ้างงานที่ลดลง และรายได้ครัวเรือนในภาคเกษตรกรรมบางส่วนได้รับผลกระทบจากราคาสินค้าเกษตรที่หดตัวในช่วงปลายปี ในด้านการลงทุนภาคเอกชนมีแนวโน้มดีขึ้นจากปีก่อน สอดคล้องกับการขยายตัวของการส่งออกสินค้าและความเชื่อมั่นผู้ประกอบการที่ปรับดีขึ้น

ตลอดเวลาหลายทศวรรษ บริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด ผลิตผลิตภัณฑ์ที่เปี่ยมด้วยคุณภาพเพื่อรองรับความต้องการของลูกค้าในหลายอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมการผลิตบรรจุภัณฑ์สำหรับอาหารซึ่งต้องการวัสดุในการผลิตที่มีคุณสมบัติพิเศษ ด้วยการเล็งเห็นถึงความสำคัญนี้บริษัทฯจึงรักษาระดับมาตรฐานทั้งด้านผลิตภัณฑ์แลกระบวนการผลิตโดยผ่านระบบการควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบอย่าง

เคร่งครัดในทุกขั้นตอน วัตถุดิบคุณภาพดีถูกคัดเลือก และ มีการตรวจสอบคุณภาพอย่างต่อเนื่องโดยเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ และด้วยเครื่องมือตรวจสอบอัตโนมัติที่ทำงานตลอดเวลา หลังจากนั้นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจะได้รับการสุ่มเพื่อตรวจสอบและทดสอบในห้องทดลองที่เพียบพร้อมไปด้วยเครื่องมือที่ทันสมัย โดยนักวิทยาศาสตร์และผู้เชี่ยวชาญของบริษัทฯ

ในปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมเหล็กไทยพบเจอปัญหาในการดำเนินธุรกิจหลายประการ ซึ่งบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด นั้นมีจุดแข็งในด้านเทคโนโลยีและผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ แต่บริษัทฯ ประสบปัญหาจากการกีดกันการค้าของนโยบายประธานาธิบดีทรัมป์ สหรัฐอเมริกา ทำให้สินค้าหลายชนิดที่จีนส่งไปยังสหรัฐอเมริกาต้องเสียภาษีนำเข้าเพิ่มขึ้นทำให้สินค้าจีนส่งไปยังตลาดทวีปอเมริกายากขึ้นเป็นเหตุให้มีผลิตภัณฑ์หลายชนิดถูกดั๊มเข้าตลาดเอเชียโดยเฉพาะเหล็กแผ่นรีดเย็น และเหล็กแผ่นชุบดีบุก และเหล็กแผ่นชุบโครเมี่ยม (Tin Plate & Tin Free) ทำให้บริษัทเสียส่วนแบ่งทางการตลาด จึงทำให้เกิดการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงความสำเร็จของกลยุทธ์การตลาดธุรกิจแผ่นเหล็ก ของบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด

อย่างไรก็ตาม บริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย ได้ศึกษาแนวทางการแข่งขันการค้าในกลุ่มธุรกิจแผ่นเหล็กเป็นไปอย่างเสรี และกำหนดกลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิผลเป็นปัจจัยส่งผลให้บริษัทส่งออกสินค้าไปยังตรงกลุ่มเป้าหมายของลูกค้า จึงทำให้เกิดการศึกษาเพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จกลยุทธ์การตลาดธุรกิจแผ่นเหล็ก ของบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1.เพื่อศึกษาการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์การตลาดสู่ความสำเร็จสูงสุดของธุรกิจแผ่นเหล็ก เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จสูงสุด

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์การตลาดสู่ความสำเร็จสูงสุดของธุรกิจแผ่นเหล็ก เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จสูงสุด

3. เพื่อศึกษาแนวทางการนำกลยุทธ์ด้านการตลาดไปพัฒนาธุรกิจแผ่นเหล็ก

คำถามของการวิจัย

1. การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์การตลาดสู่ความสำเร็จสูงสุดของธุรกิจแผ่นเหล็กเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จสูงสุด มีอะไรบ้าง

2. มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์การตลาดสู่ความสำเร็จสูงสุดของธุรกิจแผ่นเหล็ก เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จสูงสุด

3. มีแนวทางการนำกลยุทธ์ด้านการตลาดไปพัฒนาธุรกิจแผ่นเหล็ก อย่างไรบ้าง

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมแผ่นเหล็กไทย

สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (สศอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม ได้ให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเหล็กว่าเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมสำคัญของระบบเศรษฐกิจไทย คือ อุตสาหกรรมเหล็กมีความจำเป็นต่อการใช้งานในธุรกิจต่อเนื่องที่หลากหลายและมีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากเหล็กมีความจำเป็นต่อการผลิตอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่สำคัญซึ่งสาขาธุรกิจต่างๆเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญต่อการเติบโตของระบบเศรษฐกิจ เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เฟอร์นิเจอร์ อาหารกระป๋อง

(บรรจุภัณฑ์) เครื่องจักรกล และอุตสาหกรรมก่อสร้าง ฯลฯ อุตสาหกรรมที่กล่าวมาจึงมีผลต่อความต้องการในการใช้เหล็กซึ่งประเทศไทยมีตลาดเหล็กที่มีศักยภาพที่ค่อนข้างสูง ซึ่งเกิดจากความต้องการใช้เหล็กในประเทศที่มีแนวโน้มขยายตัวสูงขึ้นตามการเติบโตของอุตสาหกรรมต่างๆ เพราะฉะนั้นทิศทางของอุตสาหกรรมเหล่านี้ จึงมีผลต่อความต้องการโดยตรงในการใช้เหล็กในประเทศ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมยานยนต์ และอุตสาหกรรมชิ้นส่วนอื่นๆ ซึ่งกำลังจะทำให้ประเทศกลายเป็นจุดศูนย์กลางในการผลิตยานยนต์เพื่อส่งออกไปยังตลาดโลก

แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จกลยุทธ์การตลาด

เมื่อศึกษากลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing strategy) การที่จะกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดนั้นได้จะต้องนำความรู้มาจากการศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจของผู้บริโภคหรือค่านิยมในการซื้อการค้นหาความต้องการของลูกค้า โดยจัดให้มีการสำรวจความต้องการตลาดว่ามีปัจจัยใดที่มีอิทธิพลกำหนดการตัดสินใจในการซื้อ ผลการศึกษาที่ได้นั้นสามารถกำหนดเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดซึ่งมีความสำคัญต่อทั้งผู้บริโภคแล้วนักการตลาด โดยลูกค้าสามารถได้สินค้าตรงตามที่คาดหวังทั้งด้านความพึงพอใจจึงทำให้กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับสินค้าที่ต้องการ สามารถตัดสินใจได้ง่ายและรวดเร็วสำหรับนักการตลาดสามารถนำผลการศึกษามากำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดมีความเข้าใจถึงความต้องการของผู้บริโภค กลยุทธทางการตลาดยังสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น การติดตามทำให้รู้สถานการณ์อยู่เสมอ ตลอดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม นวัตกรรมใหม่ๆ ล้วนมีผลกระทบต่อการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดทั้งนั้น

กลยุทธ์การตลาดด้านราคา (Price)

กลยุทธ์การตลาดด้านราคา (Price) เป็นการกำหนดว่าจะตั้งราคาแบบใด กลยุทธ์ราคาสูงหรือราคาต่ำ สิ่งที่จะต้องตระหนัก คือ ราคาที่ได้กำหนดไว้นั้นเหมาะสมในการแข่งขัน หรือสอดคล้องกับตำแหน่งผลิตภัณฑ์ของสินค้านั้นหรือไม่กลยุทธ์ด้านราคา (Price strategy) ในการกำหนดกลยุทธ์ด้านราคามีประเด็นสำคัญที่จะต้องพิจารณาดังนี้

1. ตั้งราคาตามตลาด (On going price) หรือตั้งราคาตามความพอใจ (Leading price)

1.1ตั้งราคาตามตามตลาด (On going price) เหมาะสำหรับสินค้าที่สร้างความแตกต่างได้ยากจึงไม่สามารถจะตั้งราคาให้แตกต่างจากตลาดคู่แข่งขันได้ นั่นคือ การตั้งราคาตามคู่แข่งขัน

1.2ตั้งราคาตามความพอใจ(Leading price) เป็นการตั้งราคาตามความพอใจ โดยไม่คำนึงถึงคู่แข่งขัน เหมาะสำหรับผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่างในตราสินค้า สินค้าที่มีเอกลักษณ์ส่วนตัวมีภาพพจน์ที่ดี จะตั้งราคาเท่าไรก็ไม่มีใครเปรียบเทียบ

2. สินค้าจะออกเป็นแบบราคาสูง (Premium price) เมื่อแน่ใจในคุณภาพที่เหนือกว่าและการยอมรับในราคาของลูกค้าหรือราคามาตรฐาน (Standard) เมื่อใช้การตั้งราคาโดยพิจารณาจากราคาของคู่แข่งขัน หรือตราสินค้าเพื่อการแข่งขัน (Fighting brand) เป็นสินค้าด้อยคุณภาพกว่าคู่แข่งขันเล็กน้อย จะลงตลาดล่าง

3. การตั้งราคาเท่ากันหมด (One pricing) คือสินค้าหลายอย่างที่มีราคาติดอยู่บนกล่อง หมายถึง ไม่ว่าจะขายอยู่ที่ใดฤดูหนาวหรือฤดูร้อนราคาก็เท่ากันหมดหรือราคาแตกต่างกัน (Discriminate price) ข้อดี คือสามารถเรียกราคาได้หลายราคา แต่ข้อเสียก็คือ เราต้องหาเหตุผลในการตั้งราคาหลายอย่าง เพื่อให้คนยอมรับได้

4. การขยายสายผลิตภัณฑ์ (Line extension) ในกรณีนี้การนำเสนอสินค้าเริ่มต้นด้วยราคาหนึ่ง แล้วมีกลยุทธ์เผยแพร่ความนิยมไปยังตลาดบน หรือตลาดล่าง

5. การขยับซื้อสูงขึ้น (Trading up) เป็นการปรับราคาสูงขึ้นทำให้ได้กำไรมากขึ้น จึงพยายามขาย ให้ปริมาณมากขึ้นหรือการขยับซื้อต่ำลง (Trading down) เป็นการผลิตสินค้าที่มีราคาแพงให้มีคุณภาพกว่า สินค้าที่ราคาถูกเล็กน้อยแต่ ตั้งราคาสูงกว่า เพื่อให้คนซื้อสิ้นที่รองลงมา

6. การใช้กลยุทธ์ด้านขนาด (Size) คือไม่ทำขนาดเท่ากับผู้ผลิตรายอื่น ๆ ตัวอย่าง กลยุทธ์

- ตั้งราคาสูงกว่าคู่แข่งร้อยละ 30 เพื่อแสดงภาพลักษณ์ของตำแหน่งผลิตภัณฑ์ของสินค้าที่อยู่ในระดับสูง

- ตั้งราคาต่ำสำหรับช่วงฤดูกาลที่ยอดขายน้อย และตั้งราคาต่ำกว่าผู้นำเล็กน้อยในช่วงฤดูกาลที่ยอดขายดี

การดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์การตลาดสู่ความสำเร็จสูงสุดของธุรกิจแผ่นเหล็กเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จสูงสุด

1) เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการการตลาดสู่ความสำเร็จของธุรกิจแผ่นเหล็กวิลาสไทย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลยุทธ์ด้านการตลาดธุรกิจแผ่นเหล็ก วิลาสไทย 3) เพื่อศึกษาแนวทางการนำกลยุทธ์ด้านการตลาดไปพัฒนาธุรกิจแผ่นเหล็กวิลาสไทย ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปประกอบการตัดสินใจสู่การปฏิบัติโดยการสอบถามผู้บริหาร ของบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่ใช้ผลิตภัณฑ์แผ่นเหล็ก ของบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา(เชิงคุณภาพ) ของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องของธุรกิจแผ่นเหล็ก ของบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด

- แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยได้ศึกษาจากตำรา ผลงานวิจัย และเอกสาร ได้แก่ บริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด

- แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียของผู้ที่เกี่ยวข้องการศึกษาด้วยวิธีการเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้บริหารของบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 19 คน

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด จำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ

ตารางที่ 3.1 ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	จำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)
กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารของบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด	6
กลุ่มที่ 2 พนักงานฝ่ายการการผลิตและจัดซื้อ	8
กลุ่มที่ 3 ลูกค้า	5
รวม	19

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 19 ชุด แบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกตอนที่ 1 ประวัติส่วนตัว และประวัติการทำงานอย่างย่อ ของผู้ถูกสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกตอนที่ 2 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับธุรกิจแผ่นเหล็ก ของบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์การตลาดสู่ความสำเร็จสูงสุดของธุรกิจแผ่นเหล็กเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จสูงสุด

1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลยุทธ์ด้านการตลาดธุรกิจแผ่นเหล็ก วิลาสไทย 3) เพื่อศึกษาแนวทางการนำกลยุทธ์ด้านการตลาดไปพัฒนาธุรกิจแผ่นเหล็กวิลาสไทย โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปประกอบการตัดสินใจสู่การปฏิบัติโดยการสอบถามผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย บริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด ซึ่งสามารถสรุปเนื้อหาที่ได้ศึกษา ดังนี้

การศึกษาเรื่องการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์การตลาดสู่ความสำเร็จสูงสุดของธุรกิจแผ่นเหล็กเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จสูงสุด

2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลยุทธ์ด้านการตลาดธุรกิจแผ่นเหล็ก วิลาสไทย 3) เพื่อศึกษาแนวทางการนำกลยุทธ์ด้านการตลาดไปพัฒนาธุรกิจแผ่นเหล็กวิลาสไทย

โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปประกอบการตัดสินใจสู่การปฏิบัติโดยการสอบถามผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย บริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด ซึ่งสามารถสรุปเนื้อหาที่ได้ศึกษา ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปผู้บริหารบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด (เชิงคุณภาพ) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีดังนี้

ตารางที่ 4.1 ลักษณะผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำแนกตามเพศ

เพศ	รวม (คน)	เพศชาย ร้อยละ	เพศหญิง ร้อยละ
1. ผู้บริหารของบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด	6	27.0(5)	5.0(1)
2. พนักงานฝ่ายการการผลิตและจัดซื้อ	8	27.0(5)	15.0(3)
3. ลูกค้า	5	16.0(3)	10.0(2)
รวม	19	70.0(13)	30.0(6)

จากตารางที่ 4.1 พบว่ามีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นเพศชายมากที่สุด จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 70.0 ของจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพศหญิง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 จากจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 19 คน

จากผลการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์การตลาดของธุรกิจแผ่นเหล็กเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จสูงสุด

มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสำเร็จของกลยุทธ์ด้านการตลาดการธุรกิจแผ่นเหล็ก ของบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลยุทธ์ด้านการตลาดการธุรกิจแผ่นเหล็ก ของบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสอบถามผู้บริหารบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การตลาดธุรกิจแผ่นเหล็ก ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกออกเป็นขั้นตอน และนำเสนอผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

นำเสนอลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่กลุ่ม 1. ผู้บริหารของบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด 2. พนักงานฝ่ายการการผลิตและจัดซื้อ 3. ลูกค้า

พบว่ามีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นเพศชายมากที่สุด จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 70.0 ของจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพศหญิง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 จากจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 19 คน

ข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด

ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ความสำเร็จของกลยุทธ์ด้านการตลาดธุรกิจแผ่นเหล็ก ของบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด สามารถวิเคราะห์ความสำเร็จของกลยุทธ์ด้านการตลาดธุรกิจแผ่นเหล็กได้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ประเด็นที่ 1 วิสัยทัศน์ของบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด

พบว่า บริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด เป็นบริษัทฯที่มีวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำด้านคุณภาพและการบริการในธุรกิจผลิตและจำหน่ายแผ่นเหล็กเคลือบดีบุกและแผ่นเหล็กเคลือบโครเมี่ยม แผ่นเหล็กเคลือบพลาสติก ซึ่งเป็นนอุตสาหกรรมต้นน้ำ คือ อุตสาหกรรมเหล็กพรุน และเหล็กถลุง ซึ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนการเริ่มต้นของอุตสาหกรรมเหล็กที่มีความสำคัญมากต่อศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรมเหล็กและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง โดยมีจุดมุ่งหมายพัฒนาคุณภาพสินค้าอย่างต่อเนื่องให้เป็นที่พึงพอใจต่อลูกค้า ปลอดภัยต่อผู้บริโภค เป็นไปตามมาตรฐาน และกฎหมาย ให้การบริการทั้งก่อนและหลังการขาย ให้เป็นที่ประทับใจของลูกค้า ทั้งในด้านการขาย จัดส่งและการให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิค ให้เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ ควบคุมและตรวจติดตามด้านสิ่งแวดล้อมให้ได้มาตรฐานตามกฎหมายกำหนด พัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

2. ประเด็นที่ 2 การส่งเสริมความสำเร็จของกลยุทธ์ด้านการตลาดธุรกิจแผ่นเหล็ก ของบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัดในอนาคต

พบว่า แนวโน้มในปี 2562 นี้การคาดการณ์ถึงความต้องการใช้แผ่นเหล็กเคลือบดีบุกและแผ่นเหล็กเคลือบโครเมียมของประเทศไทยว่าจะฟื้นตัวได้หรือไม่นั้น ทำได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากมีปัจจัยที่ไม่แน่นอนหลายประการ ปัจจัยเหล่านี้รวมถึงการคาดการณ์การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่อาจจะได้รับอิทธิพลจากพระราชพิธีบรมราชาภิเษก การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมการ กิจกรรมการเลือกตั้งทั่วไปที่เฝ้ารอคอยมานาน ทิศทางของอัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงินที่มีผลต่อการส่งออก นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงการเคลื่อนไหวของตลาดสินค้าภาคการเกษตรทั้งในเรื่องราคาของสินค้าทางทะเลและปริมาณที่จะจัดหาได้

อย่างไรก็ตามยังมีข่าวที่ให้กำลังใจเช่นข่าวเรื่องสหภาพยุโรปประกาศปลด “ใบเหลือง”ประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุมของอุตสาหกรรมการประมงของไทย (IUU) ลบความกังวลเกี่ยวกับการต่อต้านการนำเข้าผลิตภัณฑ์ปลาแปรรูปจากประเทศไทยสู่สหภาพยุโรป ความเชื่อมั่นของความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภค ได้แก่ ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปและเครื่องดื่มที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่การเก็บเกี่ยวผลผลิตสับปะรดที่ต่ำกว่าที่คาดการณ์ อาจชดเชยการเติบโตโดยรวมในภาคอื่นๆ การบริโภคกาแฟและเครื่องดื่มประเภทให้พลังงานในประเทศ เช่น นมและนมข้นหวานกระป๋องยังคงที่ ส่วนอื่นๆ อาทิเช่น ฝาจีบที่ใช้สำหรับปิดผลิตบรรจุภัณฑ์ ปี๊ปขนาด 5 แกลลอน ที่ใช้สำหรับผลิตภัณฑ์ที่บริโภคได้หรือสารเคมี และกระป๋องทั่วไปอื่นๆ ก็มีรายงานว่ายังมีปริมาณคงที่เช่นกัน ผลของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนก็เป็นความ

กังวลใหญ่ต่อภาคอุตสาหกรรมด้วย สหภาพยุโรปได้ออกมาตรการปกป้องผลิตภัณฑ์เหล็กรวมถึงเหล็กเคลือบดีบุกและแผ่นเหล็กเคลือบโครเมียม ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อการไหลของกำลังการผลิตส่วนเกินของโลก บริษัทฯ จะเฝ้าติดตามปัญหาเหล่านี้อย่างใกล้ชิดและพยายามอย่างเต็มที่ที่จะอยู่รอดในตลาดที่ยากลำบากนี้

3. ประเด็นที่ 3 นโยบายที่สำคัญของบริษัทแผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัดในกาพัฒนาผลิตภัณฑ์แผ่นเหล็ก

พบว่า ภาวะการตลาดปี 2561 ที่ผ่านมาปริมาณความต้องการโดยรวมของแผ่นเหล็กเคลือบดีบุกและแผ่นเหล็กเคลือบโครเมียมของตลาดภายในประเทศลดลงเล็กน้อยเปรียบเทียบจากปีก่อน เหตุผลหลักเนื่องจากอุตสาหกรรมการบรรจุลดลง การเก็บเกี่ยวผลผลิตหลักด้านผลิตภัณฑ์อาหารกระป๋องที่สำคัญอย่างสับปะรดได้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากราคาผลไม้ในอดีตที่ผ่านมาราคาตกต่ำส่งผลกระทบทำให้เกษตรกรชะลอการเพาะปลูก การนำเข้าผลิตภัณฑ์ทางทะเลแช่แข็ง (ปลาทูน่า/ปลาแมคเคอเรล/ปลาซาร์ดีน) และการประมงท้องถิ่นไม่ได้เติบโตมากเป็นอีกเหตุหนึ่งของข้อจำกัดการเติบโตของบรรจุภัณฑ์ ข้อสังเกตอีกประการ การนำเข้าแผ่นเหล็กเคลือบดีบุกและแผ่นเหล็กเคลือบโครเมียมราคาถูกยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ปริมาณการจัดจำหน่ายของผู้ผลิตในประเทศสองราย มียอดลดลงเหลือร้อยละ 40 ของยอดการบริโภคทั้งหมด เป็นสถิติที่ต่ำที่สุดเท่าที่ผ่านมา ปริมาณแผ่นเหล็กเคลือบดีบุกและแผ่นเหล็กเคลือบโครเมียมที่นำเข้ามาภายในประเทศปรับตัวลดลงเล็กน้อยเป็น 330,000 ตัน (ในปี 2560 นำเข้า 343,000 ตัน) แหล่งนำเข้าที่มีการนำเข้าสูงสุดคือจากประเทศจีนมีการนำเข้า 144,000 ตัน ตามมาด้วยประเทศเกาหลีซึ่งการนำเข้า 99,000 ตัน แหล่งอื่นๆ ได้แก่ประเทศญี่ปุ่น 37,000 ตัน ไต้หวัน 24,000 ตันในส่วนของ 6 ประเทศในสหภาพยุโรปรวมกัน มีปริมาณการนำเข้าลดลงปริมาณรวม 17,000 ตัน ทางบริษัทฯไม่กล้าที่จะเข้าไปร่วมในสงครามแข่งขันด้านราคาจึงมีการจัดจำหน่ายเพียง 72,400 ตัน ลดลงประมาณร้อยละ17 เมื่อเปรียบเทียบกับยอดขาย 87,700 ตัน ของปีที่ผ่านมา

นโยบายทางการตลาดของบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด ได้ผลิตแผ่นเหล็กเคลือบดีบุกและแผ่นเหล็กเคลือบโครเมียม บริษัทฯไม่มีนโยบายเข้าไปแข่งขันด้านราคากับประเทศจีนและประเทศเกาหลีและประเทศอื่นๆ โดยผลิตจัดจำหน่ายเพียง 72,400 ตัน ลดลงเล็กน้อยประมาณร้อยละ 17 เมื่อเปรียบเทียบยอดขาย 87,700 ตัน ในปี 2560 ที่ผ่านมา โดยประเมินคู่แข่งทางการตลาดอยู่เสมอ

การอภิปรายผล

ความสำเร็จของกลยุทธ์ด้านการตลาดธุรกิจแผ่นเหล็ก ของบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลยุทธ์ด้านการตลาดธุรกิจแผ่นเหล็กโดยให้ความสำคัญต่อกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด โดยมี 4 กลยุทธ์ดังนี้ 1.กลยุทธ์การตลาดด้านราคา (Price) บริษัทมีการกำหนดนโยบายการตั้งราคาของ แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด 2.กลยุทธ์การตลาดด้านที่ตั้ง/ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ได้ทำการผลิตและจำหน่ายแผ่นเหล็กเคลือบดีบุก (Tinplate) ที่มีคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมแผ่นเหล็กเคลือบดีบุกของประเทศญี่ปุ่น JIS G3033 และแผ่นเหล็กเคลือบโครเมี่ยม (Tin Free Steel) ที่มีคุณภาพมาตรฐาน JIS G 3315 การตลาดและช่องทางการจำหน่าย บริษัทมีการบริหารจัดการการจัดจำหน่ายและช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ รวมถึงได้มีการวางกลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อรักษาและเพิ่มส่วนแบ่งตลาดให้แก่บริษัทและบริษัทย่อย โดยสามารถแยกพิจารณาตามตลาดในการจัดจำหน่ายและรายผลิตภัณฑ์ได้ ตลาดภายในประเทศเหล็กแผ่นเหล็กเคลือบดีบุก (TINPLATE) และเคลือบโครเมียม (TIN FREE STEEL) ตามมาตรฐาน JIS G3303 และ G3315 : จะใช้ช่องทางการจำหน่ายที่มีกลุ่มผู้รับเหมาก่อสร้าง (Contractors and Developers)

โดยลูกค้ากลุ่มนี้ประกอบด้วยผู้รับเหมา ก่อสร้างรายใหญ่ ๆ ที่รับหรือประมูลงานก่อสร้างจากหน่วยงานราชการและภาคเอกชน 3.กลยุทธ์การตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) บริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด มีการวางแผนการตลาดเพื่อให้การบริหารงานขายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญตั้งแต่การสั่งซื้อวัตถุดิบ การพัฒนาคุณภาพในการผลิตอย่างต่อเนื่อง การรักษาส่วนแบ่งตลาด การตอบสนองความต้องการของลูกค้า ตลอดจนการส่งมอบสินค้าให้ตรงตามกำหนด และบริการหลังการขายที่มีประสิทธิภาพ ควบคุมและตรวจติดตามด้านสิ่งแวดล้อมให้ได้มาตรฐานตามกฎหมายกำหนด พัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง 4. กลยุทธ์การตลาดด้านตัวผลิตภัณฑ์ (Product) จะเห็นได้ว่าเหล็กแผ่นชนิดม้วน แผ่นเหล็กเคลือบดีบุกและแผ่นเหล็กเคลือบโครเมียม ซึ่งใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตของอุตสาหกรรมต่อเนื่องต่างๆ เป็นจำนวนมาก เช่น การก่อสร้าง การผลิตท่อเหล็ก การผลิตเฟอร์นิเจอร์เหล็ก การผลิตเหล็กแผ่น และศูนย์บริการเหล็ก (Service Center) เป็นต้น ทางบริษัทแผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด มีนโยบายคุณภาพโดยมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานปลอดภัยต่อผู้บริโภคและเป็นไปตามกฎหมายพร้อมบริการเพื่อสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้าโดยตระหนักถึงการรักษาและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ทางบริษัทฯ มีผลิตภัณฑ์ตอบโจทย์ลูกค้าได้เป็นอย่างดีโดยมีฐานลูกค้าประจำที่เชื่อมั่นในสินค้า ซึ่งเป็นวัตถุดิบแผ่นเหล็กที่เชื่อมั่นนำไปใช้เป็นวัตถุดิบผลิต ผลิตภัณฑ์หลัก และก็มีหน่วยงานรับรอง โดยมีระบบคุณภาพมาตรฐาน ISO 9001:2015/ISO 14001:2015 และ GMP & HACCP CODEX ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ธนู ฮ่อนำชัย (2555) การให้ความสำคัญต่อกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ผู้ส่งออกส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านราคาและด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ตามลำดับ โดยผู้ส่งออกให้ความสำคัญต่อกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัย เสาวนีย์ ศรีจันทร์นิล (2553) กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดยอมในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบวากลุ่มตัวอย่าง ใช้กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดในการดำเนินธุรกิจ มากที่สุดคือ ด้านราคา รองลงมาคือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัด จำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผลลัพธ์ทางการตลาด (ยอดขายในรอบปี) ของ บริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด และบรรลุเป้าหมายการตลาดของบริษัทฯ พบว่า ในปี 2561 ที่ผ่านมา ปริมาณความต้องการโดยรวมของแผ่นเหล็กเคลือบดีบุกและแผ่นเหล็กเคลือบโครเมียมของตลาดภายในประเทศลดลงเล็กน้อยเปรียบเทียบจากปีก่อน เหตุผลหลักเนื่องจากอุตสาหกรรมการบรรจุลดลง ยอดขายในรอบปีของ บริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด จะเห็นได้ว่ามูลค่าการขาย 2557 ถึง 2561 มีอัตราการขายที่ลดลงอย่างเนื่อง ในปี 2557 มีมูลค่าการขาย 8,438 ล้านบาท ปี 2558 มีมูลค่าการขาย 6,690 ล้านบาท ปี 2559 มีมูลค่าการขาย 4,421 ล้านบาท ปี 2560 มีมูลค่าการขาย 3,220 ล้านบาท ปี 2561 มีมูลค่าการขาย 2,800 ล้านบาท ซึ่งไม่บรรลุเป้าหมายการตลาดของบริษัทฯ ในปัจจุบัน และยังพบปัญหาในการส่งเสริมการตลาดของผลิตภัณฑ์แผ่นเหล็ก พบว่า แผ่นเหล็กของบริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด อาจมีความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาวัตถุดิบโดยปกติ วัตถุดิบที่สำคัญสำหรับนำมาใช้ในกระบวนการหลอมและหล่อเป็นแผ่นเหล็ก คือ แผ่นเหล็กเคลือบดีบุกและแผ่นเหล็กเคลือบโครเมียม และความเสี่ยงจากการจัดหาวัตถุดิบ และพึ่งพิงผู้จัดหาวัตถุดิบด้วยเหตุนี้ ปัจจัยดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินของบริษัทได้เสมอ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. บริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด ส่งเสริมและกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด บริษัทมุ่งเน้นการขยายตลาดภายในประเทศให้ครอบคลุมกลุ่มลูกค้าทุกตลาด เพื่อทดแทนการนำเข้าและครองส่วนแบ่งตลาดสูงสุดและรักษาฐานลูกค้าโดยใช้กลยุทธ์ด้านราคาและบริการ รวมถึงการขยายตลาดไปยังกลุ่มลูกค้าเป้าหมายใหม่ซึ่งใช้เหล็กแผ่นรีดร้อนคุณภาพสูง ตลอดจนการส่งออกเมื่อสภาวะตลาดเอื้ออำนวย และบริษัทมีกำลังการผลิตเพียงพอต่อการผลิตเพื่อส่งออกต่อไป

2. กำหนดแผนปฏิบัติงานส่งเสริมการขายให้มากขึ้น และกำหนดแผนควบคุมต้นทุนสินค้าให้มีความชัดเจนตามปริมาณการซื้อขาย รักษาจุดแข็งของบริษัทที่มีคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมแผ่นเหล็กเคลือบดีบุกของประเทศญี่ปุ่น JIS G3033 และแผ่นเหล็กเคลือบโครเมี่ยม (Tin Free Steel) ที่มีคุณภาพมาตรฐาน JIS G 3315 อยู่เสมอ

3. ศึกษากลุ่มลูกค้าที่ต้องการใช้แผ่นเหล็กเคลือบดีบุกและแผ่นเหล็กเคลือบโครเมียม มากำหนดแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ให้ตรงตามความต้องการของธุรกิจนี้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. บริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด จัดทำรายงานการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกของบริษัทจะสามารถเข้าใจสภาวะการแข่งขันของตลาดคู่แข่งในอุตสาหกรรรมประเภทเดียวกัน

2. บริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด จัดทำรายงานประเมินผล การประเมินความเสี่ยง และการบริหารจัดการความเสี่ยงที่สำคัญของบริษัท ได้แก่ ความเสี่ยงด้านการตลาด ความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาและปริมาณความต้องการบริโภคเหล็ก ความเสี่ยงด้านการส่งมอบสินค้า ความเสี่ยงด้านกระบวนการผลิตและเทคโนโลยีในการผลิต ความเสี่ยงด้านการจัดหาวัตถุดิบ ความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ อัคคีภัย และเหตุฉุกเฉินอื่นๆ ความเสี่ยงจากการผลิตที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและชุมชน ความเสี่ยงด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ศึกษากลยุทธ์การเพิ่มยอดขายธุรกิจแผ่นเหล็ก บริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด
2. ศึกษาแนวทางการจัดการที่เป็นเลิศของผลิตภัณฑ์ บริษัท แผ่นเหล็กวิลาสไทย จำกัด

บรรณานุกรม

คณะทำงานจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559). **เอกสารเผยแพร่อุตสาหกรรมน่ารู้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า.** กรุงเทพฯ: บริษัท วงศ์สว่างพับลิชชิ่ง แอนด์ พริ้นติ้ง จำกัด

ธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ. (2549). **การจัดการการตลาด ฉบับเอเชีย.** กรุงเทพ.: เพียร์สัน .เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า. พิมพ์ครั้งที่ 3.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2560). **รายงานภาวะเศรษฐกิจไทย 2560**. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2561 จาก http://www.bot.or.th.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2561). **แนวโน้มเศรษฐกิจไทยไตรมาส 2/2561**. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2561 จาก http://www.bot.or.th.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2561). **แนวโน้มเศรษฐกิจไทยไตรมาส 3/2561**. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2561 จาก http://www.bot.or.th.

ศูนย์ข้อมูลเชิงลึกอุตสาหกรรมเหล็กไทย. (2561). **รายงานสรุปสถานการณ์อุตสาหกรรมเหล็ก ไตรมาส 3 ปี พ.ศ. 2561**. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2561 จาก www.isit.or.th

ศูนย์ข้อมูลเชิงลึกอุตสาหกรรมเหล็กไทย. (2561). **สรุปสถานการณ์อุตสาหกรรมเหล็กโลกในเดือนกันยายน 2561**. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2561 จาก www.isit.or.th

สถาบันเหล็กและเหล็กกล้าแห่งประเทศไทย. (2559). **แนวทางการสนับสนุน การพัฒนาอุตสาหกรรมเหล็กและส่งเสริมธุรกิจการค้าขายผลิตภัณฑ์เหล็กของประเทศไทย.** สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2561 จาก www.isit.or.th.

ตัวแบบการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ ในเขตกรุงเทพมหานครเพื่อความสำเร็จ
Model of Business Management in Chemical Industry In Bangkok for success

พิชิต โอเจริญชัย* นนทิพันธุ์ ประยูรหงษ์*
Pichit Ocharoenchai* Nontipan Prayurhong*
หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม*
Doctor of Philosophy Program Sripatum University*

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง " ตัวแบบการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ ในเขตกรุงเทพมหานครเพื่อความสำเร็จ " ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ1.เพื่อศึกษาปัจจัยเหตุ ที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ในเขตกรุงเทพมหานคร 2.เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ในเขตกรุงเทพมหานคร 3.เพื่อพัฒนาตัวแบบการบริหารจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ในเขตกรุงเทพมหานคร วิธีการวิจัยรวมถึงประชากร กลุ่มตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ในเขตกรุงเทพมหานคร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 1504 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 500 ตัวอย่าง ใช้การวิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามกฎแห่งความชัดเจน เก็บข้อมูลตั้งแต่ เดือนมกราคม 2559 –เดือนมกราคม พ.ศ. 2560 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือทางเทคนิคสถิติ Structural Equation Modeling (SEM)

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยการจัดการองค์การ ปัจจัยการบริหารงาน ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของการบริหารจัดการธุรกิจและปัจจัยประสิทธิผลขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยและผลการวิจัยค้นพบแบบจำลองใหม่ ได้แก่ แบบจำลอง QMTOCBS ซึ่งย่อมาจาก “Quality management throughout the organization Of the chemical industry business In Bangkok For success” ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาความได้เปรียบทางการแข่งขันด้วยการบริหารจัดการธุรกิจในมุมมองของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ให้ธุรกิจอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์

คำสำคัญ: ตัวแบบการจัดการธุรกิจ,ธุรกิจอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์

Abstract

The research of " Model of Business Management in Chemical Industry In Bangkok for success"aims to 1. To study the causal factors affecting the business management of chemical industry operators in Bangkok, 2. To study the influence of factors affecting the success of business management of chemical industry operators in Bangkok and 3.To develop the business management model of chemical industry operators in Bangkok Research methods, population sample And sampling is the chemical industry operators in Bangkok Population used in this research is people works in chemical industry amount 1,504 people. 500 samples is used to determine the sample singe according to the rules of clarity. Data collection from January 2016 - January 2017 Data analysis use statistical tools Structural Equation Modeling (SEM)

Received: 2019-06-30: Revised: 2019-08-26: Accepted: 2019-08-30

The results of the research revealed that organizational management factors Administrative factors and Organizational culture factors has a positive direct influence on the performance of business management and organizational effectiveness factors The result of the research consistent with the research hypothesis and results of discover new models, including the QMTOCBS model, which stands for "Quality management throughout the organization. Gain competitive advantage by managing business in the perspective of chemical industry operators for the chemical industry business.

Keywords: Business Management, Chemical Industry

บทนำ

ประเทศต่างๆ ทั่วโลก มีการใช้สารเคมีเพิ่มขึ้นในอัตราสูง อุตสาหกรรมหลักของประเทศไทยพบว่า มีการใช้สารเคมีที่หลากหลายและส่วนใหญ่เป็นสารเคมีไวไฟ อีกทั้งสารเคมีที่มีการใช้งานมาจากหลายๆ แหล่งผลิตทั้งในประเทศและการนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งสารเคมีเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม เหตุผลส่วนหนึ่งมาจากการใช้งานที่ไม่ถูกต้อง ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอันตรายจากสารเคมีสำหรับประเทศไทยได้ออกกฎหมายและระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย รวมทั้งการใช้เครื่องหมายฉลากสื่อสารความเป็นอันตราย ตลอดจน การจัดทำเอกสารข้อมูลความปลอดภัยในการใช้สารเคมีเพื่อให้ทราบถึงอันตราย ที่พึงระวัง การทำงานให้ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีผลงานได้คุณภาพเป็นที่ปรารถนาของทุกคนในองค์กร ทราบกันดีว่าคุณภาพเป็นมาตรฐานของการปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายกำหนดแนวทางการบริหารองค์กรที่ยึดถือคุณภาพเป็นศูนย์กลางและอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในองค์กร โดยมุ่งเป้าหมายไปที่ความสำเร็จระยะยาวขององค์กร จากความพึงพอใจของลูกค้า และเอื้อประโยชน์ต่อทุกคนในองค์กร และต่อสังคม ซึ่งปัจจุบันถือเป็นแนวคิดที่องค์กรส่วนใหญ่นิยมนำมาใช้เพื่อพัฒนาองค์กรของตน หนึ่งในเป้าหมายหลักของการบริหารจัดการคุณภาพ

เพื่อมุ่งสู่ผลลัพธ์จากการดำเนินงานที่พึงประสงค์ ตลอดจนมีการสอดประสานที่เชื่อมโยงกันเพื่อสร้างดุลยภาพในภาพรวมให้เห็นได้ชัดเจนซึ่งมุ่งเน้นการบริหารคุณภาพการดำเนินงานขององค์กรเพื่อให้ได้งานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรมและมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า โดยนำการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรมาปรับปรุงด้านกระบวนการในระบบการบริหารการจัดการเพื่อบูรณาการเข้ากับทุกส่วนขององค์กร เช่น มีการแก้ปัญหา สร้างคุณค่าเพิ่ม การควบคุมต้นทุน และการปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อให้ผู้รับบริการได้รับความสะดวก รวดเร็วประหยัดรายจ่ายและมีความพึงพอใจในการให้บริการ ดังนั้นสรุปได้ว่า การบริหารการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อความสำเร็จยังประสบปัญหาสำคัญหลายด้านที่ทำให้การบริหารการจัดการธุรกิจ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า (J. Wong & Law, 2005) รวมถึงลูกค้า ไม่สามารถทดลอง มองเห็น หรือสัมผัสผลิตภัณฑ์ได้จริง ทำให้เกิดการรับรู้ถึงความเสี่ยง ลดความน่าเชื่อถือ ตลอดจนการจัดการองค์การ คุณภาพการบริหารงาน วัฒนธรรมองค์การ การบริหารจัดการธุรกิจยังขาดคุณภาพที่เพียงพอต่อประสิทธิผลขององค์กร ซึ่งปัจจัยดังกล่าวที่ส่งผลต่อการบริหารการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อความสำเร็จด้วย (Argyriou, Kitchen, & Melewar, 2006) จึงเป็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเหตุที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการ อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ในเขตกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อพัฒนาตัวแบบการบริหารจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ในเขตกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

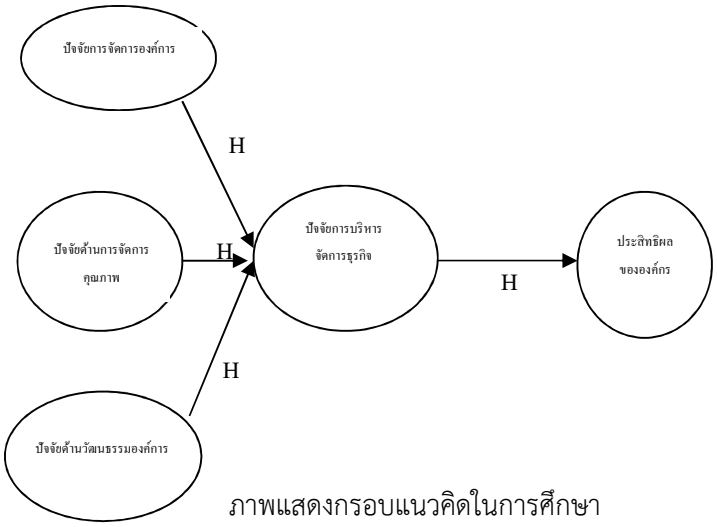

ภาพแสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 1,504 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความเป็นตัวแทนที่ดี ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sampling Size) โดยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามกฎแห่งความชัดเจน (Rule of thump) ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ จำนวน 448 ตัวอย่าง ซึ่งมีจำนวนเพียงพอและมากกว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือทางเทคนิคสถิติ Structural Equation Modeling (SEM)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่

องค์ประกอบและตัวแปรสังเกตได้ของ 1)ปัจจัยการจัดการองค์การ 2)ปัจจัยด้านคุณภาพการบริหารงาน 3) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ4) การจัดการธุรกิจ 5) เพื่อประเมินผลประสิทธิผลขององค์กรทั้งทั้ง 5 ส่วนเพื่อวิเคราะห์แบบจำลองเชิงโครงสร้างของรูปแบบและกลไกการจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ในเขตกรุงเทพมหานครได้อย่างชัดเจนซึ่งลักษณะของรูปแบบและกลไกการจัดการธุรกิจมีค่าความ

เชื่อมั่นซึ่งคำนวณด้วยสูตรคำนวณสัมประสิทธิแอลฟ่า (Coefficient) ด้วยวิธีของ Cronbach เท่ากับ .92 และผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณมาสร้างแบบสัมภาษณ์ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่าง โดยการสนนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient)ตัวแปรมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยและกำหนดให้เป็นโมเดลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยโปรแกรม LISREL for Windows version 8.80 เพื่อตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

พบว่า การบริหารจัดการธุรกิจ จะดำเนินได้นั้นต้องมีการนำกิจกรรมหลาย ๆ อย่างมาประสานกัน จะต้องมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การจัดจำหน่าย และการบริการ โดยภายในหน่วยงานหรือธุรกิจนั้น ๆ มีการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาผสมผสานกันอย่างมีระบบ มีระเบียบตามกฎเกณฑ์ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนหรือผู้บริโภค ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดผลประโยชน์หรือบรรลุตามเป้าหมายของธุรกิจ เพื่อให้การปฏิบัติงานภายในธูรกิจมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ซึ่งหน้าที่ต่าง ๆ เหล่านั้นจะประสานกันได้ต้องมีการจัดโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลครบถ้วน ในการพัฒนาตัวแบบผู้วิจัยได้เริ่มจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ คือ ผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญของกลุ่มอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์จากโรงงานอุตสาหกรรมผลิตเคมีภัณฑ์ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 คน เพื่อทราบแนวนโยบายและการประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ ในเขตกรุงเทพมหานครไปปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นสอดคล้องของผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญ ผลจากการพิจารณา พบว่าผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็นว่าองค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 5 องค์ประกอบมีความเหมาะสมกับบริบท มีความเป็นไปได้ มีความถูกต้องเชิงทฤษฎีและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ คิดเป็นร้อยละ 100 ทุกองค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็นว่าควรมีการจัดเรียงลำดับองค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ ในเขตกรุงเทพมหานคร ใหม่ตามความสำคัญของการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ ในปัจจุบันและอนาคตดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 "ปัจจัยด้านการจัดการคุณภาพ" เป็นองค์ประกอบที่มีระดับความจำเป็นในการบริหารจัดการธุรกิจ ประกอบด้วยตัวแปรแฝงด้านการจัดการองค์การวัดด้วยตัวแปรสังเกต รายละเอียดแต่ละตัวแปรเรียงตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) จากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1)การวางแผน (Planning) 2)การงบประมาณ (Budgeting) 3)การประสานงาน (Co-coordinating) 4)การอำนวยการ (Directing) 5)การจัดองค์การ (Organizing) 6)การจัดบุคคล (Staffing)และ 7)การรายงาน (Reporting) มีความสอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยด้านคุณภาพการบริหารงาน เป็นองค์ประกอบที่มีระดับความจำเป็นในการบริหารจัดการธุรกิจ ประกอบด้วยตัวแปรแฝงด้านการบริหารงาน ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 7 ตัว รายละเอียด

แต่ละตัวแปรเรียงตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) จากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1) การบริหารจัดทรัพยากร(Resource Management) 2)คุณภาพของผลิตภัณฑ์(Quality of product) 3)ผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานสากล (Products conform to international standards.) 4) การบริหารอย่างเป็นกระบวนการ(Process Management) 5)การปรับปรุงประสิทธิผลของระบบบริหารอย่างต่อเนื่อง(Continuous improvement of the effectiveness of the management system.) 6)ควบคุมกระบวนการจัดซื้ออย่างมีประสิทธิภาพ (Control the purchasing process efficiently.)และ 7)ภาวะผู้นำ(leadership)มีความสอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยวัฒนธรรมขององค์กร ”เป็นองค์ประกอบที่มีระดับความจำเป็นในการบริหารจัดการธุรกิจ ประกอบด้วยตัวแปรแฝงด้านวัฒนธรรมขององค์กร จำนวน 4 ตัวแปร ได้ดังนี้ 1)วัฒนธรรมมุ่งบทบาท (Role culture) 2)วัฒนธรรมมุ่งการสนับสนุน (Support culture) 3)วัฒนธรรมมุ่งความสำเร็จ (Achievement culture)และ 4)วัฒนธรรมมุ่งอำนาจ (Power culture) มีความสอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ประกอบที่ 4 ปัจจัยการบริหารจัดการธุรกิจ เป็นองค์ประกอบที่มีตัวแปรแฝงจำนวน 3 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ มีรายละเอียดแต่ละตัวแปรเรียงตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) จากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1)การมุ่งเน้นลูกค้า 2)การมีส่วนร่วม และ 3)การพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีความสอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ประกอบที่ 5 “ประสิทธิผลขององค์กร” เป็นองค์ประกอบที่มีตัวแปรแฝงจำนวน 4 ตัวแปร มีรายละเอียดแต่ละตัวแปรเรียงตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ(Factor loading) จากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1) ความมุ่งมั่นในชีวิต 2)ความสามารถในการปรับตัว 3)ความพึงพอใจในงาน 4)ผลผลิต มีความสอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

สรุปผลข้อคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวแปรสังเกตได้ของปัจจัยการจัดการองค์การ

องค์ประกอบและตัวแปรสังเกตได้	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม
1.การวางแผน (Planning)	✓	-
2.การจัดองค์การ (Organizing)	✓	-
3.การจัดบุคคล (Staffing)	✓	-
4.การอำนวยการ (Directing)	✓	-
5.การประสานงาน (Co-coordinating)	✓	-
6.การรายงาน (Reporting)	✓	-
7.การงบประมาณ (Budgeting)	✓	-

อภิปรายผลการวิจัย

จัดกลุ่มตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ในเขตกรุงเทพมหานครโดยอาศัยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) คือ การปรับตัว วัดได้จากตัวแปรประจักษ์ 5 ตัวแปร คือ ประกอบด้วย

องค์ประกอบที่ 1 “ปัจจัยด้านการจัดการคุณภาพ” เป็นองค์ประกอบที่มีระดับความจำเป็นในการบริหารจัดการธุรกิจ ประกอบด้วยตัวแปรแฝงด้านการจัดการองค์การวัดด้วยตัวแปรสังเกตได้จำนวน 7 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.62-0.98 มี รายละเอียดแต่ละตัวแปรเรียงตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) จากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1)การวางแผน(Planning) 2)การงบประมาณ (Budgeting) 3)การประสานงาน (Co-coordinating) 4)การอำนวยการ (Directing) 5)การจัดองค์การ (Organizing) 6)การจัดบุคคล (Staffing)และ 7)การรายงาน (Reporting)

องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยด้านคุณภาพการบริหารงาน เป็นองค์ประกอบที่มีระดับความจำเป็นในการบริหารจัดการธุรกิจ รายละเอียดแต่ละตัวแปรเรียงตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) จากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1)การบริหารจัดทรัพยากร (Resource Management) 2)คุณภาพของผลิตภัณฑ์ (Quality of product) 3)ผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานสากล (Products conform to international standards.) 4) การบริหารอย่างเป็นกระบวนการ (Process Management) 5)การปรับปรุงประสิทธิผลของระบบบริหารอย่างต่อเนื่อง(Continuous improvement of the effectiveness of the management system.) 6)ควบคุมกระบวนการจัดซื้ออย่างมีประสิทธิภาพ (Control the purchasing process efficiently.)และ 7)ภาวะผู้นำ(leadership

องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยวัฒนธรรมขององค์กร ”เป็นองค์ประกอบที่มีระดับความจำเป็นในการบริหารจัดการธุรกิจ ประกอบด้วยตัวแปรแฝงด้านวัฒนธรรมขององค์กร จำนวน 4 ตัวแปร ได้ดังนี้ 1) วัฒนธรรมมุ่งบทบาท (Role culture) 2)วัฒนธรรมมุ่งการสนับสนุน (Support culture) 3) วัฒนธรรมมุ่งความสำเร็จ (Achievement culture)และ 4)วัฒนธรรมมุ่งอำนาจ (Power culture) มี

องค์ประกอบที่ 4 ปัจจัยการบริหารจัดการธุรกิจ เป็นองค์ประกอบที่มีตัวแปรแฝงจำนวน 3 ได้ดังนี้ 1) การมุ่งเน้นลูกค้า 2)การมีส่วนร่วม และ 3)การพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยสร้างความมั่นคงให้กับธุรกิจได้ในระยะยาว แต่ปัจจัยสำคัญกว่านั้นคือ “การให้ลูกค้าหรือตลาดเป็นศูนย์กลางของการขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กร (Customer/ Market Driven Companies)” ซึ่งก็คือการตระหนักถึงความสำคัญของการมุ่งเน้นที่ลูกค้า (Customer Focus) ผู้ประกอบการจะต้องรู้และเข้าใจถึงความต้องการ (Needs) ของลูกค้า ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต พร้อมกับตอบสนองความต้องการเหล่านั้นให้ได้มากที่สุด และเมื่อลูกค้าได้รับสินค้าหรือบริการที่ตรงกับความต้องการหรือเกินไปกว่าความคาดหวัง

องค์ประกอบที่ 5 “ประสิทธิผลขององค์กร” เป็นองค์ประกอบที่มีตัวแปรแฝงจำนวน 4 ตัวแปร มีได้ดังนี้ 1)ความมุ่งมั่นในชีวิต 2)ความสามารถในการปรับตัว 3)ความพึงพอใจในงาน 4)ผลผลิต ประสิทธิภาพและความพอใจอาจเป็นสัญญาณว่ามีความจำเป็นต้องปรับหรือดัดแปลงการปฏิบัติการในด้านการบริหารและนโยบายให้เหมาะสม หรือสภาพแวดล้อมจากการเรียกร้องผลผลิตซึ่งแตกต่างกัน หรือให้ตัวป้อนซึ่งแตกต่างไปจากเดิมซึ่งก่อให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลง หากองค์การไม่สามารถหรือไม่ปรับตัว ความอยู่รอดขององค์การก็จะอันตรายดังนั้นความสามารถในการปรับตัวจึงเป็นเรื่องสำคัญเรื่องอีกเรื่องหนึ่งที่จะทำให้เกิดประสิทธิผลของงาน

บรรณานุกรม

Bosworth G. (2009). Education, mobility and rural business development. Journal of Small Business and Enterprise Development.16(4) 660-677. Aviable from: www.emeraldinsight.com/1462-6004.htm

Crowe J. A. (2006) . Community Economic Development Strategies in Rural Washington: Toward a Synthesis of Natural and Social Capital. Rural Sociology. 71(4): 573-596.

Deming, William Edwards, 1989 .**Out of the Crisis. Cambridge**: MIT Center for Advanced Engineering

Drucker, (2005) **Managing in a time of great change**. New York, NY: Truman Talley/Dutton Dissertation, 1995.

Gulick and Urwick (1973) Gulick,Luther and Lyndall Urwick. **Paperson the Science of Administration**. New York, Columbia University. www.wikipedie.org, “Acid Rain”.

กรมโรงงานอุตสาหกรรม จากเว็บไซต์http://www.diw.go.th/hawk/content.php?mode=data1search เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 20/7/2558

กรมศิลปากร (2542) **วัฒนธรรม อารยธรรม ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี.** กรุงเทพฯ:กรม.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549ก). **หลักสถิติ.** พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสารจำกัด

การเปรียบเทียบตัวชี้วัดของการเป็นเมืองที่มีระบบพลเมืองอัจฉริยะ
THE COMPARISONS OF CRITERION INDICATORS FOR SMART PEOPLE EVALUATION

โสภิตา ไชยคำ* ศุภวัฒนากร วงศ์ธนสุ*
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น*
SOPITA CHAIYAKAM AND SUPAWATANAKORN WONGTHANAVASU*
College of Local Administration, Khon Kaen University*

บทคัดย่อ

พลเมืองอัจฉริยะ (Smart People) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) การที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าว จำเป็นต้องมีการพัฒนาตัวชี้วัดพลเมืองอย่างอัจฉริยะ ซึ่งองค์กรในระดับนานาชาติ และเมืองที่ถูกเรียกว่า เมืองอัจฉริยะหลายเมืองที่ได้มีการพัฒนาตัวชี้วัดด้านพลเมืองอัจฉริยะเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นว่า ตัวชี้วัดพลเมืองอัจฉริยะที่ได้รับการพัฒนาทั้งจากหลายหน่วยงานและจากเมืองต่าง ๆ นั้นมีลักษณะร่วมกันหรือไม่ งานวิจัยนี้จึงมุ่งเปรียบเทียบ ตัวชี้วัดพลเมืองอย่างอัจฉริยะของเมืองต่าง ๆ ที่พัฒนาโดยองค์กรในระดับนานาชาติ และเมืองที่มีความเป็นเมืองอัจฉริยะ ได้แก่ องค์การระหว่าประเทศว่าด้วยมาตรฐาน (ISO), EU, บาร์เซโลน่า, สิงคโปร์, ญี่ปุ่น และอินโดนีเซีย โดยการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดพลเมืองอัจฉริยะจากองค์กรและสถาบันต่าง ๆ

ผลการศึกษาพบว่า ตัวชี้วัดด้านพลเมืองอัจฉริยะมี 5 มิติประกอบไปด้วย ด้านมีส่วนร่วม ด้านการศึกษา ด้านยอมรับความหลากหลาย ด้านความคิดสร้างสรรค์ และมีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งตัวชี้วัดดังกล่าวนั้นเป็นการกำหนดขอบเขตแบบกว้าง ๆ เป็นมาตรฐานจากการเป็นตัวชี้วัดที่เมืองหลายรูปแบบและแตกต่างกัน ได้นำไปปรับใช้เป็นส่วนมาก ทำให้เมืองที่ต้องการพัฒนาด้านพลเมืองอัจฉริยะนั้นสามารถนำไปประเมินและปรับใช้ได้

คำสำคัญ: การเปรียบเทียบ, พลเมืองอัจฉริยะ, เมืองอัจฉริยะ, ตัวชี้วัด

Abstract

Smart People is an important component of being a Smart City. In order to attain this status, smart people indicators must be developed. In this regard, international organizations and many cities have developed smart people indicators. This research aims to analyze and compare the indicators of smart people which have been developed by international organizations and smart cities around the world such as ISO, EU, Barcelona, Singapore, Japan, and Indonesia.

The results from this research indicate that in order to be recognized as having the characteristics of smart people, smart cities must institutionalize: 1) participative 2) educated 3) open-minded 4) creative 5) be able to learn. Within these four aspects of smart people, there are several indicators that should be observed.

Received: 2019-10-08: Revised: 2019-11-14: Accepted: 2019-11-22

Keywords: Comparison, Smart People, Smart City, Indicator

บทนำ

พลเมืองอัจฉริยะ หรือ Smart People เป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้เกิดเมืองอัจฉริยะ พลเมืองอัจฉริยะโดยจะมุ่งพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และสิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจตลอดจนเปิดกว้างสำหรับความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างไรก็ดี พลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมย่อมสามารถทำให้ประเทศพัฒนาได้เร็ว เนื่องจากเมืองอัจฉริยะจะเน้นการบูรณการของประชาชนเป็นสำคัญถึงแม้จะได้รับนโยบายจากภาคเอกชนหรือรัฐบาลก็ตาม สังคมถูกสร้างและอาศัยอยู่โดยผู้คน หากพลเมืองมีศักยภาพมากพอ การสร้างเมืองอัจฉริยะจะทำได้รวดเร็วและประสบผลสำเร็จได้ตามที่คาดหวัง โครงการ Smart City ในหลายเมืองถูกล้มเลิกไปเพราะไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน โครงการเน้นไปที่ตัวเทคโนโลยีมากกว่าซึ่งขัดกับโครงสร้างและความต้องการพื้นฐาน ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาน้อยและขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นเมืองอัจฉริยะทำให้โครงการนั้นล้มเหลวได้ง่าย หรืออาจกล่าวได้ว่าประชาชนยังไม่มีความเป็นพลเมืองอัจฉริยะที่เพียงพอ ยกตัวอย่างในสหราชอาณาจักร ที่มีการขยับขยายโครงการ Smart City จากภาครัฐและเอกชน แต่ผลการวิจัยพบว่าประชากรเพียง 18% เท่านั้นที่เคยได้ยินคำว่า “Smart City” (Morrison, 2018) ทำให้ผู้พัฒนาเกรงว่าการพัฒนาอาจได้ผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามคาดเพราะประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่รัฐหรือหน่วยงานอื่น ๆ กำลังผลักดัน ลักษณะบางประการของพลเมืองอัจฉริยะ เช่น การมีความรู้ด้านเทคโนโลยี การมีความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น ซึ่งหลายเมืองในต่างประเทศมีการวิจัยตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองอัจฉริยะที่เหมาะสมแก่เมืองของตนเอง การทราบตัวชี้วัดจะทำให้พัฒนาพลเมืองและเมืองได้อย่างถูกจุด ตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองอัจฉริยะที่เหมาะสมก็จะทำให้เมืองพัฒนาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในที่สุด

ดังนั้น จากที่มาและความสำคัญในข้างต้น การพัฒนาด้านพลเมืองอย่างอัจฉริยะ ย่อมส่งผลต่อเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยรวมให้ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ตัวชี้วัดเมืองอัจฉริยะด้านพลเมืองอย่างอัจฉริยะ เพื่อประโยชน์ในการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทย โดยการเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเหมือนของตัวชี้วัดพลเมืองอัจฉริยะจะช่วยให้เข้าใจจุดสำคัญ หรือเน้นให้ทราบแนวทางที่ดีกว่า ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพลเมือง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบตัวชี้วัดการเป็นเมืองที่มีระบบพลเมืองอัจฉริยะ

สมมติฐานของการวิจัย

สามารถค้นหาตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองอัจฉริยะได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำตัวชี้วัดนั้นไปพัฒนาคนเพื่อเป็นเมืองอัจฉริยะได้เข้ากับบริบทของประเทศไทย

ขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้มีขอบเขตของการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเฉพาะความเป็นเมืองอัจฉริยะตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองอัจฉริยะจากเอกสารงานวิจัยของผู้ที่ทำมาก่อนหน้า

2. ศึกษาข้อมูลจากประเทศทั่วโลกที่กำลังมีการพัฒนาสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยศึกษาและวิเคราะห์จาก เอกสาร รายงานการวิจัย บทความวิชาการ หนังสือ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ตลอดจนเอกสารออนไลน์ ที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองอัจฉริยะ การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการสังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis) มีวิธีการและขั้นตอนดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ทำการศึกษาเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวกับพลเมืองอัจฉริยะ ผ่านจากการศึกษาพัฒนาเมืองอัจฉริยะ แบบจำลองและทฤษฎี มาตรฐานตัวชี้วัด และงานวิจัยที่เกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลเชิงเอกสารเพียงอย่างเดียว ได้แก่การศึกษา เอกสารชั้นปฐมภูมิ เช่นมาตรฐานตัวชี้วัดต่าง ๆ และเอกสารชั้นทุติยภูมิ เช่น บทวิเคราะห์ บทวิชาการ ทั้งระบบออนไลน์ และเอกสารปกติ เป็นต้น

3. กรณีศึกษา คือ องค์กรซึ่งกำหนดมาตรฐาน จำนวน 2 องค์กร และเมืองตัวอย่างจำนวน 4 เมือง โดยคัดเลือกตัวอย่างที่ดี (Best Practice) นำมาประกอบการศึกษาในวัตถุประสงค์การวิจัย ด้านการเปรียบเทียบตัวชี้วัด และทำความเข้าใจองค์ประกอบพื้นฐานของเมืองที่มีพลเมืองอัจฉริยะ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปด้วย หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จโดยจะนำข้อมูลที่ได้ทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ มาตรวจสอบแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจรูปแบบการองค์ประกอบและตัวชี้วัดของเมืองที่มีระบบเศรษฐกิจอัจฉริยะ โดยจะใช้วิเคราะห์เนื้อหา และการสังเคราะห์เนื้อหา ผ่านการนำเสนอสิ่งที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและการบรรยายเปรียบเทียบ

5. การนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการเขียนเชิงพรรณนา (Description) ลักษณะเชิงการบรรยายเปรียบเทียบ (Comparative)

ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ

เมืองอัจฉริยะ หรือ Smart City คือ เมืองที่นำเทคโนโลยีและดิจิทัลมาปรับใช้กับโครงสร้างและบริการขั้นพื้นฐานของสังคม เพื่อพัฒนาสังคมให้มีความยั่งยืนและเหมาะสมแก่การดำรงชีวิต พัฒนาเมืองให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ให้มีความสะดวกสบาย เชื่อมโยงการเดินทาง การทำงาน ความปลอดภัยของเมือง การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า เมืองอัจฉริยะคือเมืองที่นำเทคโนโลยีมาเป็นตัวขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตของคนและสังคม ในปัจจุบันมีหลากหลายประเทศที่ให้ความสนใจในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ และร่วมกันพัฒนาเพื่อให้เกิดเมืองดังกล่าวโดยเฉพาะประเทศในยุโรป ที่กำลังตื่นตัวและเร่งพัฒนาไปสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะ อย่างเช่นในเมืองอัมสเตอร์ดัม เมืองหลวงของประเทศเนเธอร์แลนด์มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการการสัญจรบนท้องถนน โดยส่งข้อมูลข่าวสาร และสถานการณ์การจราจรกับผู้คนในเมืองผ่านทางแอพพลิเคชั่น ซึ่งลดปัญหารถติดได้เป็นอย่างดี ส่วนสิงคโปร์เป็นเมืองเดียวในโลกที่เข้าข่ายการเป็น Smart City Sandbox ซึ่งเป็นเมืองที่มีเครือข่ายการสื่อสารความเร็วสูงที่ทนทานและครอบคลุม ทั้งยังมีการใช้แอพพลิเคชั่นเพื่อตอบสนองต่อการดำรงชีวิตประจำวัน แต่ทว่ายังไม่มีประเทศใดในโลกที่ได้ก้าวสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะโดยสมบูรณ์ ในประเทศไทยเองก็มีบางจังหวัดที่ตื่นตัวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้กับโครงสร้างพื้นฐาน อย่างเช่น ภูเก็ต ที่ถูกจัดเป็น Smart City ในกลุ่ม Agile Seedbed มีโครงการ Phuket Eagle Eyes ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการ

รักษาความปลอดภัยของเมือง โดยเชื่อมกล้องวงจรปิดของรัฐมากกว่า 700 ตัวและในอนาคตมีแผนจะนำกล้องวงจรปิดของเอกชนเข้ามาร่วมด้วยเพื่อพัฒนาการรักษาความปลอดภัยให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้จังหวัดภูเก็ตเองเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและมีจำนวนประชากรต่ำกว่าหนึ่งล้านคน ทำให้เป็นเมืองที่น่าจับตามองในการเป็นเมืองนำร่องเมืองอัจฉริยะของประเทศไทย

องค์ประกอบสำคัญของเมืองอัจฉริยะนั้นประกอบไปด้วย 1. การสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) 2. พลเมืองอัจฉริยะ (Smart People) 3. เศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy) 4. สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (Smart Environment) 5. การปกครองอัจฉริยะ (Smart Governance) 6. การดำรงชีวิตอัจฉริยะ (Smart Living) ซึ่งการขับเคลื่อนเมืองอัจฉริยะจะต้องมีความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาคธุรกิจ ภาครัฐบาล และรวมถึงประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่จะร่วมกันพัฒนาเมือง ในด้านรัฐศาสตร์ถือว่าแนวคิดด้านเมืองอัจฉริยะจะเป็นจุดสำคัญในการกระจายอำนาจ และเพิ่มความความสามารถในส่วนของการบริหารจัดการเมืองในแต่ละท้องถิ่น

2. แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับพลเมืองอัจฉริยะ

ปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งของการพัฒนาเมือง/ชุมชน คือ พลเมือง เนื่องจากพลเมืองเป็นผู้ขับเคลื่อนเมือง/ชุมชน การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาเมืองจำเป็นต้องเริ่มจากการให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับเทคโนโลยีเสียก่อน เพราะหากนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในเมืองโดยที่ประชาชนขาดความรู้จะไม่สามารถทำให้การพัฒนาดำเนินต่อไปได้ ในงานวิจัยเรื่อง “Do Smart Citizens Make a Smart City? A Case Study on the Factors Influencing Citizen Behavior Using Lapor Sleman Online-Based” ของ Helen Dian Fridayani และ Achmad Nurmandi ซึ่งศึกษาการพัฒนาเมืองหนึ่งในประเทศอินโดนีเซีย โดยมีแอพพลิเคชั่นหนึ่งที่ชื่อว่า Lapor Sleman ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อสร้างความสะดวกสบายให้แก่คนในพื้นที่ งานวิจัยเน้นศึกษาว่าคนในพื้นที่มีการตอบสนองต่อเทคโนโลยีที่เข้ามาอย่างไร งานวิจัยชิ้นนี้อธิบายว่า หากจะพัฒนาเมืองเป็นเมืองอัจฉริยะ ต้องเริ่มจากผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ก่อน โดยสิ่งสำคัญคือความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและความสามารถในการใช้งานแอพพลิเคชั่น (Nurmandi & Fridayani, 2018) โดยผู้วิจัยได้แบ่งคุณลักษณะของพลเมืองอัจฉริยะไว้ ได้แก่

1. มีความกระตือรือร้น
2. มีความยืดหยุ่น
3. มีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ
4. ให้ความร่วมมือ
5. แสดงความคิดเห็น
6. ควบคุมตนเองได้
7. มีความคิดสร้างสรรค์

[(Giffinger et.al., 2007); (Handiawan, 2017). อ้างใน (Nurmandi & Fridayani, 2018)]

ซึ่งในงานวิจัยได้สรุปผลว่า การขับเคลื่อนเมืองอัจฉริยะจำเป็นที่จะต้องเริ่มจากประชาชนเป็นสำคัญ โดยเน้นไปที่การพอกพูนความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและทำให้ประชาชนมั่นใจว่าเทคโนโลยีจะส่งผลเชิงบวกต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของพวกเขา ความเชื่อมั่นในเทคโนโลยีจะทำให้การพัฒนาเมืองเป็นไปได้เร็วขึ้นและง่ายขึ้น เนื่องจากประชาชนจะกระตือรือร้นต่อการเปลี่ยนแปลงและให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งนอกจากความรู้แล้วก็คืออำนาจในการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและทันสมัยที่สุดประเทศหนึ่งของโลก ได้พัฒนาความเป็นเมืองอัจฉริยะมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามในงานวิจัยของ Hiroko Kudo และ Benoit Granier โดยวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของพลเมืองในการขับเคลื่อนเมืองอัจฉริยะในญี่ปุ่น (How are Citizens Involved in Smart Cities? Analysing Citizen Participation in Japanese “Smart Communities”) พบว่า ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวนั้นไม่สามารถขับเคลื่อนสังคมไปได้หากประชาชนไม่ให้ความร่วมมือหรือมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา

จากงานวิจัยดังกล่าวยังพบอีกว่า แผนพัฒนาเมืองก่อนหน้าไม่ได้มีการสำรวจความคิดเห็นประชาชนหรือประชาชนมีส่วนร่วมน้อยมาก ส่งผลให้นโยบายที่ออกมาไม่ตรงต่อความต้องการของประชาชนเท่าที่ควร ซึ่งในความเป็นจริงการวางแผนนโยบายพัฒนาเมืองอัจฉริยะนั้นต้องอาศัยการศึกษาพื้นที่ที่จะพัฒนา รวมถึงสำรวจความต้องการและรูปแบบการใช้ชีวิตของประชาชน เพื่อที่จะสร้างนโยบายให้สอดคล้องกับสภาพสังคม (Granier & Kudo, 2016) และพบว่ายิ่งประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายมากเท่าไหร่ อัตราความสำเร็จของนโยบายดังกล่าวก็มีมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น ประเด็นเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะของประเทศญี่ปุ่นจึงเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนร่วมทั้งผู้วางแผนนโยบายให้ความสนใจเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ งานวิจัยของ Capdevila และ Zarlenga เรื่อง Smart city or smart citizens? The Barcelona Case. โดยศึกษาการพัฒนาเมืองบาร์เซโลน่า ประเทศสเปน ก็ให้ผลการศึกษาไปในทางเดียวกันว่า การพัฒนาเมืองที่ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมมีแนวโน้มที่จะล้มเหลวได้ง่ายเนื่องจากไม่สอดรับกับความต้องการ โดยชี้ให้เห็นว่านโยบายการพัฒนาส่วนใหญ่นั้นเน้นจากบนลงล่าง (Top-down initiatives) ไม่ใช่จากล่างขึ้นบน (Bottom-up initiatives) กล่าวคือ ผู้ผลิตนโยบายไม่ใช่ผู้ใช้งานจริง เป็นเพียงผู้สังเกตการณ์จากภายนอกและวางแผนนโยบายผ่านการศึกษาหาข้อมูลจากเอกสาร แต่ผู้ใช้งานจริงไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาดังกล่าว เป็นเพียงผู้ทดลองใช้เท่านั้น ทำให้เกิดความขัดแย้งในแง่ของการบังคับใช้นโยบาย (Capdevila, I. and Zarlenga M.I., 2015) อีกทั้งในงานของ Martijn de Waal และ Marloes Dignum เรื่อง พลเมืองอัจฉริยะ: เมืองอัจฉริยะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อพลเมืองอย่างไร? (The citizen in the smart city. How the smart city could transform citizenship) ได้ผลว่า พลเมืองที่ดีจะต้องมีความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์ รวมไปถึงมีสิทธิในเมือง (Right to City) คือ มีส่วนร่วมในการพัฒนา เปลี่ยนแปลง ต่อต้านการทำงานที่ดูเหมือนจะไม่เป็นประโยชน์ต่อเมือง ทั้งนี้ เมืองที่ดีจะต้องสร้างบรรยากาศแห่งการเป็นพลเมืองใหม่ โดยใช้ระบบการปกครองเป็นหลัก ซึ่งเน้นไปที่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพราะเป็นระบอบการปกครองที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด

จากงานวิจัยทั้งสองชิ้นสรุปได้ว่า พลเมืองอัจฉริยะ คือ พลเมืองที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ไม่ใช่เป็นเพียงผู้ใช้งานหรือผู้ได้รับประโยชน์โดยไม่มีส่วนร่วมเท่านั้น

การพัฒนาเมืองอัจฉริยะคือการนำเทคโนโลยีและดิจิทัลเข้ามาบูรณาการต่อการดำเนินชีวิตประจำวันและอำนวยให้ความสะดวกสบายแก่พลเมือง สิ่งหนึ่งที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบคือความสามารถในการบูรณาการเทคโนโลยีกับชีวิตประจำวันได้ หรือมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่เช่นนั้นเทคโนโลยีที่ถูกนำมาใช้จะไม่ก่อประโยชน์อย่างแท้จริง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารพบว่า คุณลักษณะเด่นตัวชี้วัดของการเป็นเมืองที่มีระบบพลเมืองอัจฉริยะ (Characteristics of Smart People) ซึ่งเปรียบเทียบแล้วมีความคล้ายคลึงกันขององค์กรนานาชาติและเมืองต่าง ๆ มีด้วยกัน 5 ประการ ลักษณะดังกล่าวได้แก่

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยยิ่งประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็นมากเท่าไหร่ ความเป็นอัจฉริยะก็มากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้เป็นเพราะการแสดงความคิดเห็นหรือการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นช่องทางที่ทำให้ประชาชนสามารถแสดงถึงความต้องการของตน ซึ่งการสร้างเมืองอัจฉริยะที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้พัฒนาเมืองได้อย่างรวดเร็ว การมีเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าแต่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของคนก็ไม่อาจทำให้การพัฒนาเมืองอัจฉริยะประสบความสำเร็จได้ ดังที่เกิดในขึ้นในบางเมืองซึ่งได้กล่าวไปแล้วตอนต้นว่าโครงการพัฒนาเมืองอัจฉริยะล้มเหลวเนื่องจากไม่

ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน โครงการไม่ได้มีความสอดคล้องกับรูปแบบการใช้ชีวิตของประชาชนเท่าที่ควร

2. ความรู้ของพลเมือง เป็นลักษณะหนึ่งที่สำคัญของพลเมืองอัจฉริยะ ซึ่งรวมถึงความรู้พื้นฐานที่จำเป็นโดยทั่วไปและความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล โดยหากพลเมืองมีความรู้มาก ก็จะเพิ่มโอกาสในการสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ได้มาก รวมทั้งสามารถพัฒนาเมืองได้อย่างยั่งยืน

3. ความเป็นพหุสังคมและความหลากหลายทางวัฒนธรรม สังคมที่มีความหลากหลายวัฒนธรรมเป็นหนึ่งในลักษณะของพลเมืองอัจฉริยะ พลเมืองสามารถยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและให้คุณค่าของแต่ละวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งรวมไปถึงการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

4. มีความคิดสร้างสรรค์ โดยพลเมืองมีความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มีการบูรณการโครงสร้างพื้นฐานหรือรูปแบบการดำเนินชีวิตดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้ ในปัจจุบันประเทศไทยเริ่มมีโครงการที่กระตุ้นให้ประชาชนได้สร้างสรรค์ผลงานมากขึ้น แต่ทว่าไม่ได้เป็นที่กว้างขวางมากนัก ทั้งนี้เป็นเพราะระบบการศึกษาและค่านิยมที่ตีกรอบให้พลเมืองไม่ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มที่เท่าที่ควร

5. ความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และมีความใจกว้างที่จะเปิดรับอยู่เสมอ เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วโดยมีเทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อน ซึ่งเทคโนโลยีมีการปรับเปลี่ยนและถูกพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น สังคมจึงมีความเป็นพลวัตสูงกว่าเมื่อก่อนมาก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนต้องพร้อมเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ รวมไปถึงแนวทางการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป หากประชาชนขาดความสามารถในการเรียนรู้ หรือไม่เปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ดังกล่าว ก็จะยากต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะได้ ประชาชนที่มีการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอจะทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างรวดเร็วขึ้น

หากนำลักษณะดังกล่าวมากำหนดตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองอัจฉริยะ จะแบ่งตัวชี้วัดออกได้ 2 ประเภท คือตัวชี้วัดด้านบุคคลซึ่งจะเน้นที่ตัวบุคคลเป็นสำคัญ และตัวชี้วัดด้านสังคมซึ่งจะเน้นไปที่สภาพแวดล้อมของสังคมว่าเอื้ออำนวยให้ประชากรมีความอัจฉริยะได้อย่างไรบ้าง

1. ตัวชี้วัดด้านบุคคล แบ่งออกเป็น ความสามารถด้านการเรียนรู้ ระดับความรู้ด้านเทคโนโลยี ระดับความคิดสร้างสรรค์ และสุขภาพของประชาชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1. ตัวชี้วัดความสามารถด้านการเรียนรู้และความสามารถในการปรับตัว เพื่อชี้วัดว่าบุคคลมีศักยภาพในการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด โดยวัดตั้งแต่ในวัยเด็กจนถึงวัยชรา ทั้งนี้เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทดสอบศักยภาพดังกล่าวในกลุ่มคนทุกช่วงวัย เพื่อให้มั่นใจว่าคนในสังคมสามารถปรับตัวกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไปได้ มีการเปิดใจยอมรับสิ่งใหม่ (open-minded) ไม่ได้มีความรู้สึกต่อต้านต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งอาจกระทบต่อหลักวิถีปฏิบัติดั้งเดิมของบุคคล หรือขัดต่อแนวทางการดำรงชีวิตประจำวัน สามารถวัดความสามารถการเรียนรู้ผ่านแบบทดสอบต่าง ๆ ที่วัดความรู้ทั่วไปหรือความรู้พื้นฐาน ณ ช่วงเวลานั้น ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าประชาชนมีความรู้ที่ทันสมัยและติดตามข่าวสาร รวมไปถึงวัดความรู้พื้นฐานที่สำคัญต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ความรู้ด้านภาษี ความรู้ด้านกฎหมายพื้นฐาน เป็นต้น ซึ่งหากผลลัพธ์ออกมาพบว่าประชาชนมีความสามารถในการเรียนรู้ต่ำหรือขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็น อาจต้องปรับโครงสร้างระบบการศึกษาใหม่หรือเพิ่มช่องทางการกระจายข่าวสารให้เข้าถึงประชาชนได้มากขึ้น มีการกระตุ้นให้ประชาชนขวนขวายเรียนรู้ด้วยตนเอง

นอกจากนี้ ระดับการศึกษาของพลเมืองก็เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของตัวชี้วัดที่มีความสำคัญ โดยพลเมืองที่มีคุณภาพและมีความอัจฉริยะ จะต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยในประเทศไทยกำหนดให้เข้ารับการศึกษาขั้นต่ำจนจบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.2. ตัวชี้วัดความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและการประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่งของพลเมืองอัจฉริยะ ทั้งนี้เป็นเพราะเมืองอัจฉริยะนำเทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่พลเมืองจะต้องมีความรู้ทางด้านเทคโนโลยี โดยอาจตรวจสอบว่าประชาชนมีความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตมากน้อยเพียงใด มีทัศนคติต่อเทคโนโลยีในแง่บวกหรือลบ หรือเชื่อว่าเทคโนโลยีสามารถสร้างประโยชน์ต่อตัวพวกเขาได้ สามารถทำความเข้าใจการใช้เทคโนโลยีอย่างง่ายได้หรือไม่ เช่น สามารถใช้จอทัชสกรีนได้ (Touch Screen Monitor) สามารถเข้าใจการทำงานของเทคโนโลยีขั้นพื้นฐานได้ สามารถใช้คอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐานได้ เข้าใจระบบ GPS พื้นฐาน เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาประชาชนขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยีโดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่เทคโนโลยีอาจเป็นสิ่งใหม่สำหรับพวกเขา ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงเนื่องจากประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ สัดส่วนประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 จะมีมากกว่าประชากรในวัยอื่น ๆ อีกทั้งอัตราประชากรเกิดใหม่ในประเทศไทยนั้นต่ำลงเรื่อย ๆ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญมากที่จะต้องเพิ่มพูนความรู้ด้านเทคโนโลยีให้กับประชากร โดยเริ่มจากการวัดว่าประชากรมีความรู้ด้านเทคโนโลยีมากน้อยแค่ไหนเป็นอันดับแรก จากนั้นจึงเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะหากประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีแล้ว การสร้างเมืองอัจฉริยะอาจเป็นไปได้อย่างยากลำบาก เนื่องจากเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ

พลเมืองอัจฉริยะ ต้องสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและดิจิทัลในเกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ด้วย โดยทำให้การดำเนินชีวิตมีความสะดวกสบายขึ้น และนอกจากจะมีความรู้เกี่ยวกับการใช้งานเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์แล้ว พลเมืองจะต้องแยกแยะได้ด้วยว่าเทคโนโลยีใดมีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์ ไม่ใช่เฉพาะในเชิงของประโยชน์จากการใช้งาน แต่เทคโนโลยีดังกล่าวต้องไม่ส่งผลกระทบเชิงลบต่อสังคมและสภาพแวดล้อม เนื่องจากเป้าหมายประการหนึ่งของเมืองอัจฉริยะคือการสร้างเมืองที่ยั่งยืน ดังนั้น สิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนาด้วย

1.3. ตัวชี้วัดระดับความคิดสร้างสรรค์ เป็นอีกหนึ่งลักษณะของพลเมืองอัจฉริยะที่มีความสำคัญ การที่ประชาชนมีความคิดสร้างสรรค์เป็นตัวบ่งชี้ว่าประชาชนสามารถคิด และสร้างองค์ความรู้หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ได้ ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อสังคมโดยเฉพาะในเชิงของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาได้อย่างดีเยี่ยม โดยการประเมินความคิดนั้นมีหลากหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบของการให้โจทย์และให้ผู้ทดสอบแก้ปัญหาของโจทย์นั้น ๆ ซึ่งเป็นปัญหาปลายเปิด การประเมินลักษณะเช่นนี้จะทำให้ผู้ทดสอบทราบได้ว่าผู้ทำแบบทดสอบมีการใช้ตัวแบบในการแก้ปัญหามากน้อยเพียงไร และมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ของตัวเองอย่างไร ทั้งนี้ยังประเมินได้อีกว่าพลเมืองมีทักษะการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันมากน้อยแค่ไหนได้อีกด้วย

1.4. ตัวชี้วัดด้านสุขภาพ การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพนั้นย่อมเกิดจากสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตที่แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ การมีสุขภาพที่ดีย่อมเอื้อให้บุคคลได้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและสามารถสร้างสรรค์ เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้ดี การตรวจสุขภาพนั้นทำได้โดยการให้ประชาชนเข้ารับการตรวจสุขภาพทั่วไป แต่อาจเพิ่มการตรวจวัดสุขภาพจิตด้วยเนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันก่อให้เกิดความเครียดได้ง่าย โดยเฉพาะสังคมเมือง (Urban) ที่มีปัจจัยกระทบต่อสุขภาพจิตมากกว่าในพื้นที่ชนบท (Rural) ความเครียดและสุขภาพจิตที่ย่ำแย่เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพทางกายตามมา อาจส่งผลให้บุคคลฆ่าตัวตายหรือตัดสินใจผิดพลาด ก่ออาชญากรรม เป็นต้น การมีสุขภาพที่ไม่ดีจะลดทอนศักยภาพในการทำงาน ทั้งยังเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งหากคนในสังคมไม่มีศักยภาพดีเท่าที่ควรจะส่งผลต่อประสิทธิภาพโดยรวมของสังคม ดังนั้น การตรวจสุขภาพประชาชนจะทำให้ป้องกันโรคภัยได้ทั้งยังรักษาโรคที่เกิดขึ้นในระยะเริ่มต้นได้อย่างทันท่วงที ป้องกันปัญหาอื่น ๆ ที่จะตามมาจากปัญหาสุขภาพดังกล่าว

1.5. ตัวชี้วัดด้านการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นตัวชี้วัดว่าประชาชนได้ผลประโยชน์จากเทคโนโลยีที่นำมาบูรณาการจริง โดยอาจติดตามผลว่าเทคโนโลยีก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ใช้งานอย่างไรบ้าง เช่น ศึกษาว่าการมีแอพพลิเคชั่นรายงานสถานการณ์จราจรแบบ Real time นั้นสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ใช้งานมากน้อยแค่ไหน และลดปัญหารถติดได้จริงหรือไม่ รวมทั้งศึกษาว่าเทคโนโลยีที่นำมาปรับใช้ดังกล่าวสร้างความสะดวกสบายให้แก่ผู้ใช้งานอย่างไร เนื่องจากเป้าหมายประการหนึ่งของการเป็นเมืองอัจฉริยะคือทำให้ประชาชนประหยัดเวลาได้มากขึ้น

ทั้งนี้ คุณลักษณะหนึ่งของพลเมืองอัจฉริยะคือการรู้จักใช้เวลาอย่างฉลาด คือเลือกวิธีที่ทำให้บรรลุเป้าหมายเร็วที่สุดและสะดวกที่สุด ดังนั้นอาจชี้วัดความอัจฉริยะของพลเมืองโดยศึกษาว่าพลเมืองได้เลือกใช้วิธีที่รวดเร็วและทันสมัยหรือไม่ เช่น การโอนเงินผ่านธนาคาร ซึ่งปัจจุบันสามารถทำได้ผ่านแอพพลิเคชั่นของธนาคารนั้น ๆ แต่หากพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังเลือกที่จะโอนเงินผ่านตู้เอทีเอ็มหรือผ่านสาขา อาจอนุมานได้ว่าพลเมืองในพื้นที่นั้นไม่ได้เป็นพลเมืองอัจฉริยะที่แท้จริง ซึ่งเมื่อเกิดผลลัพธ์เช่นนี้ ผู้กำหนดนโยบายต้องศึกษาว่าพลเมืองมีอุปสรรคเรื่องใดในการตัดสินใจดังกล่าว เช่น ไม่สามารถใช้แอพพลิเคชั่นได้อย่างถูกต้อง ไม่เชื่อมั่นระบบออนไลน์ กังวลต่อความปลอดภัย ฯลฯ เพื่อที่จะพัฒนาและแก้ปัญหาต่อไป

2. ตัวชี้วัดด้านสังคม แบ่งออกเป็นตัวชี้วัดระดับความเป็นประชาธิปไตยและตัวชี้วัดระบบการศึกษา ซึ่งสองประเด็นนี้เป็นปัจจัยหลักที่จะส่งเสริมให้ประชากรมีความเป็นอัจฉริยะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ตัวชี้วัดระดับความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งระดับความเป็นประชาธิปไตยในประเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้พลเมืองได้แสดงความคิดเห็นและความต้องการของตนต่อสาธารณะ ทั้งยังแสดงให้เห็นว่าประชาชนสนใจเกี่ยวกับประเด็นสาธารณะมากน้อยแค่ไหน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องสำคัญระดับสังคมอย่างไร การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะผลักดันการพัฒนาชุมชน ระดับความเป็นประชาธิปไตยสามารถวัดได้จากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง เช่น การลงคะแนนเลือกตั้ง การรวมตัวเป็นกลุ่มเพื่อเจรจากับรัฐบาล หรือความสามารถในการแสดงออกถึงเรื่องต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องในระดับชีวิตประจำวัน เช่น การแสดงความคิดเห็นทางด้านการเมือง จนไปถึงระดับชาติ เช่น การรวมกลุ่มรณรงค์ในด้านต่าง ๆ หรือการประท้วง เป็นต้น หากผลชี้วัดปรากฏว่าประเทศมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงและประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงออกมาก นั่นหมายถึงสภาพแวดล้อมของประเทศนั้นเอื้อให้เกิดพลเมืองอัจฉริยะ (Smart People) มากตามไปด้วย ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมกับสาธารณะก็เป็นอีกลักษณะหนึ่งของพลเมืองอัจฉริยะ ดังนั้นหากระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนมีมากแล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่าประชาชนในประเทศนั้นมีความเป็นอัจฉริยะได้เช่นเดียวกัน

2.2. ตัวชี้วัดระบบการศึกษา เป็นอีกตัวชี้วัดหนึ่งที่ควรให้ความสำคัญเนื่องจากสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่ขัดเกลาประชาชน เสริมสร้างความรู้ให้แก่พลเมือง ระบบการศึกษาที่ดีจะนำสร้างประชากรที่มีคุณภาพ สร้างแรงงานและผลิตความรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ตัวชี้วัดการศึกษาไม่ควรเน้นไปที่ผลคะแนนสอบที่ค่อนข้างตายตัวและไม่ยืดหยุ่นดังเช่นปัจจุบัน เนื่องจากจะทำให้นักเรียนขาดความคิดสร้างสรรค์และไม่ได้ใช้ศักยภาพที่แท้จริงของตน การสร้างระบบการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและพัฒนาความสามารถเฉพาะบุคคลจะเอื้อให้นักเรียนได้แสดงศักยภาพของตนได้ดียิ่งขึ้น ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์มากกว่าการท่องจำ การเรียนการสอนในลักษณะนี้จะช่วยให้ประชาชนมีความหลากหลายทางความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์และกล้าแสดงออก สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ประเทศได้ ในประเทศที่มีระบบการศึกษาลักษณะดังกล่าวอย่างเช่นประเทศในแถบสแกนดิเนเวีย พบว่า นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาในโรงเรียน กระตือรือร้นในการเรียนและชอบค้นคว้าสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งเป็นหนึ่งในลักษณะของพลเมืองอัจฉริยะ ดังนั้นหากประเทศไทยมีการกำหนดตัวชี้วัดการศึกษาใหม่ ก็จะช่วยให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างพลเมืองอัจฉริยะ (Smart People) มากขึ้น โดยตัวชี้วัดจะต้องวัดว่าผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด และหลักสูตรได้เอื้อให้

ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นมากน้อยอย่างไรบ้าง หลักสูตรมีความหลากหลายและตอบสนองต่อความถนัดของผู้เรียนมากน้อยแค่ไหน นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญที่สุดของตัวชี้วัดระบบการศึกษาคือ ต้องให้มั่นใจว่าผู้เรียนได้รับความรู้ทางด้านเทคโนโลยีที่ครอบคลุมทันสมัย เนื่องจากเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ การเรียนการสอนที่นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้ในการสอน รวมทั้งให้ผู้เรียนได้ทดลองใช้เทคโนโลยีดังกล่าวจะทำให้พลเมืองเกิดความคุ้นชินและมีความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยี ซึ่งในประเทศไทยการเรียนการสอนยังถือว่ามีความล้าหลังเป็นอย่างมากเนื่องจากไม่ได้มีการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้เท่าที่ควร ทั้งนี้เป็นเพราะปัญหาด้านงบประมาณและการขาดบุคลากรที่มีความรู้เพียงพอทำให้เทคโนโลยีตามสถานศึกษาโดยเฉพาะในสถานศึกษาของรัฐบาลมีความล้าหลัง ไม่ทันสมัย และบุคลากรไม่สามารถสอนทักษะด้านเทคโนโลยีได้ดีเท่าที่ควร ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรสนับสนุนหลักสูตรที่มีการบูรณาการเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ากับการเรียนการสอน รวมถึงมีการอบรมบุคลากรให้มีความรู้เพียงพอต่อการสอนด้วย

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวชี้วัดพลเมืองอย่างอัจฉริยะของทั้ง 6 หน่วยงานแล้ว การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การที่จะเรียกว่า พลเมืองอย่างอัจฉริยะ ได้นั้น จะต้องมีอย่างน้อยที่สุดใน 5 ด้าน ด้านมีส่วนร่วม ด้านความรู้ของพลเมือง ด้านยอมรับความหลากหลาย ด้านความคิดสร้างสรรค์ และมีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งประกอบไปด้วยตัวชี้วัด 7 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1.ตัวชี้วัดความสามารถด้านการเรียนรู้และความสามารถในการปรับตัว 2.ตัวชี้วัดความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและการประยุกต์ใช้ 3.ตัวชี้วัดระดับความคิดสร้างสรรค์ 4.ตัวชี้วัดด้านสุขภาพ 5.ตัวชี้วัดด้านการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ 6. ตัวชี้วัดระดับความเป็นประชาธิปไตย 7.ตัวชี้วัดระบบการศึกษา

ตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองอัจฉริยะจะทำให้ทราบว่าพลเมืองมีประสิทธิภาพมากพอที่จะขับเคลื่อนเมืองให้เป็นเมืองอัจฉริยะ การเปรียบเทียบตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองอัจฉริยะ จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารพบว่าในต่างประเทศที่มีการพัฒนาเมืองเป็นเมืองอัจฉริยะได้มีการกำหนดลักษณะของพลเมืองอัจฉริยะออกมาหลายประการ ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละงานวิจัย แต่ประการที่สอดคล้องและมีความคล้ายคลึงร่วมกันมากที่สุดคือพลเมืองอัจฉริยะจะต้องมีส่วนร่วมต่อประเด็นสาธารณะ ต้องมีความคิดสร้างสรรค์ มีการเปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลงและความแตกต่าง มีความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสม และมีความพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ เมื่อนำลักษณะดังกล่าวมาเป็นพื้นฐาน จะได้ตัวชี้วัดพลเมืองอัจฉริยะ 2 แบบ อันได้แก่ ตัวชี้วัดด้านบุคคล ซึ่งเน้นไปที่ลักษณะของตัวบุคคล เป็นการวัดแบบรายคน ซึ่งมีความละเอียดสูง และตัวชี้วัดด้านสังคม จะเน้นไปที่สภาพของสังคมว่ามีความเหมาะสมที่จะก่อให้เกิดพลเมืองอัจฉริยะหรือไม่ ซึ่งตัวชี้วัดทั้งสองจะชี้ว่าพลเมืองมีความอัจฉริยะมากน้อยเพียงไร และสภาพสังคมหรือระบบต่าง ๆ ในสังคมได้เอื้อให้เกิดพลเมืองอัจฉริยะหรือไม่ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวชี้วัดแรกและตัวชี้วัดสำคัญของตัวชี้วัดทั้งหมดที่กล่าวมา เนื่องจากการพัฒนาเมืองต้องอาศัยการขับเคลื่อนและการมีส่วนร่วมของประชาชน หากประชาชนไม่มีส่วนร่วมหรือไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์การพัฒนาแล้ว การพัฒนาดังกล่าวอาจไม่ตอบสนองต่อรูปแบบการใช้ชีวิตของประชาชน

บรรณานุกรม

Bull, R. (2016, May). **Smart citizens for smart cities: Participating in the future**. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/302029638_Smart_citizens_for_smart_cities_Participating_in_the_future

Capdevila, I. and Zarlenga M.I. (2015). **Smart City or smart citizens? The Barcelona case.** Journal of Strategy and Management8(3), 266-282.

Granier, B., & Kudo, H. (2016). **How are Citizens Involved in Smart Cities? Analysing Citizen Participation in Japanese "Smart Communities".** Retrieved from https://www.academia.edu/37730400/How_are_Citizens_Involved_in_Smart_Cities_Analysing_Citizen_Participation_in_Japanese_Smart_Communities_

Morrison, J. (2018, March 1). **With the growth of smart cities, how do we build smart citizens to match?** Retrieved from https://calvium.com/growth-smart-cities-build-smart-citizens-match/

Nurmandi, A., & Fridayani, H. D. (2018). **Do Smart Citizens Make a Smart City? A Case Study on the Factors Influencing Citizen Behavior Using Lapor Sleman Online-Based.** Retrieved from https://www.preprints.org/manuscript/201809.0233/v1

Techsauce Team. (26 ธันวาคม 2561). Smaty City **ไทย เราอยู่จุดไหน และอะไรคือความสำเร็จ.** เข้าถึงได้จาก https://techsauce.co/tech-and-biz/smart-city-thailand/

Waal, M. d., & Dignum, M. (2017). **The citizen in the smart city. How the smart city.** IT – Information Technology 2017; 59(6), 263–273.

เสมอ นิ่มเงิน. (ม.ป.ป.). เมืองอัจฉริยะ (Smart City) **คืออะไร และจะเกิดขึ้นได้อย่างไร.** เข้าถึงได้จาก http://www.prd.go.th/ewt_dl_link.php?nid=210471&filename=expert

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (ม.ป.ป.). **Depa Smart City.** เข้าถึงได้จาก http://www.depa.or.th/th/smartcity

สุริยานนท์ พลสิม. (2561). **นิยาม องค์ประกอบ ดัชนีชี้วัด และผลลัพธ์แห่งการเป็นเมืองอัจฉริยะ.** เข้าถึงได้จาก https://www.researchgate.net/publication/331008437_niyam_xngkhprakxb_tawchiwad_laeaphllaphthkhxngmeuxngxacchriya_Understanding_Smart_City

ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550

Legal Issues in Protecting Officers in Disguise Operations under the Drugs Procedure Act 2007

หาญณรงค์ เรืองรักษ์* สุรีย์ฉาย พลวัน*
Hannarong Ruangrak* Sureeshine Phollawan*
มหาวิทยาลัยศรีปทุม*
Sripatum University*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวความคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 โดยศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ มาทำการวิเคราะห์ปัญหาในการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพราง เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมในการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจากการวิจัยพบว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ยังไม่มีบทบัญญัติข้อกฎหมายที่ครอบคลุมถึงการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในกรณีการครอบครองยาเสพติด, กรณีการเสพยาเสพติด , กรณีการร่วมกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและกรณีการร่วมกระทำความผิดฐานอื่น ซึ่งเป็นการกระทำที่อาจเกิดขึ้นได้ในขณะที่เจ้าหน้าที่ที่ทำการปฏิบัติการอำพราง ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา , สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสาธารณรัฐอิตาลีที่มีการบัญญัติรับรองกรณีการกระทำดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน โดยมีการกำหนดเงื่อนไขในเรื่องของการขออนุญาตเพื่อเป็นการถ่วงดุลการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่มิให้เกิดการใช้อำนาจโดยมิชอบได้

คำสำคัญ : เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพราง, การคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในคดียาเสพติด

Abstract

The Research is aimed at studying concept and theory in relation to protection of the officials carrying out covert operation under Drug Case Procedure Act B.E. 2550 (2007) and a comparative study between principles of Thai laws and principle of foreign countries' laws in relation to protection of the officials carrying out the covert operation in order to analyze problems of protection of the officials carrying out covert operation under Drug Case Procedure Act B.E. 2550 (2007) and find relevant solution for more efficient protection in place. The study finds that provisions of Drug Case Procedure Act B.E. 2550 (2007) do not cover protection of the officials against allegations of drug possession, drug addiction, drug-related joint offending and joint offending in other offenses that are possibly arisen by and during the time of the officials' covert operation. Laws of foreign countries i.e. United States, Federal Republic of Germany and Republic of Italy are found different since their provisions definitely recognize those offendable

Received: 2019-08-14: Revised: 2019-08-21: Accepted: 2019-08-22

acts to protect the officials and provide conditions of asking for permission for balancing the officials' use of power to prevent unlawful abuse of power.

Keywords : Officials in convert operation, Protection of officials in drug case

บทนำ

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญของทุกประเทศทั่วโลก ประเทศไทยก็เผชิญกับปัญหาเรื่องของยาเสพติดมาช้านานซึ่งจะต้องได้รับการแก้ไขให้ได้เพราะจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้เสพอาจกระทำใดๆที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน ในด้านความเป็นอยู่ต่อครอบครัวหรือการใช้ชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของคนในสังคมตลอดจนความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติ เนื่องจากยาเสพติดเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้โดยง่ายและทันที จากสถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทั่วประเทศในแต่ละปีนั้นมีจำนวนมากขึ้น เห็นได้จากผลการจับกุมคดีจากยาเสพติดทุกข้อหา ที่รวบรวมทุกกองบัญชาการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในปีงบประมาณ 2560 ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2559 – 30 กันยายน พ.ศ. 2560 มีจำนวนข้อมูลตามสถิติถึง 261,087 คดี และมีรายงานผู้กระทำผิดจำนวน 278,752 ราย ที่แสดงให้เห็นว่าปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญเนื่องจากแต่ละปีมีจำนวนการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในปริมาณที่สูง ขึ้นส่งผลกระทบถึงความมั่นคงของประเทศและเป็นปัญหาระดับชาติที่ต้องเร่งแก้ไขเพราะ ยาเสพติดยังเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมอื่นๆที่เกิดขึ้นได้อีก เช่น ฐานความผิดตามกฎหมายอาญา ทั้งในเรื่องการลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์หรือปล้นทรัพย์ การคุ้มคลั่งของผู้เสพที่อาจก่อให้เกิดภยันตรายต่อคนในสังคม หรือเกิดอาชญากรรมอื่นๆได้หลายรูปแบบไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในประเทศหรือเกิดขึ้นระหว่างประเทศจนกลายเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้ทำการประกาศนโยบายระดับชาติ สงความกับยาเสพติด โดยต้องใช้มาตรการทางกฎหมายที่แตกต่างกัน เนื่องจากคดียาเสพติดเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษกล่าวคือ ประการที่หนึ่ง เป็นอาชญากรรมที่มีบุคคลหลายคนเข้ามาเกี่ยวข้อง หรือ เป็นขบวนการโดยบุคคลผู้อยู่เบื้องหลังที่แท้จริงมักจะเข้าสู่กระบวนบังคับใช้กฎหมายได้ยาก เพราะมีการตัดตอนกัน ส่วนที่จับได้จะเป็นเพียงรายเล็กรายย่อย ประการที่สองคดียาเสพติดเป็นอาชญากรรมที่ให้ผลตอบแทนสูง จึงเป็นมูลเหตุให้เกิดการตัดสินใจที่จะกระทำความผิดได้ง่ายจากเงินได้จำนวนมหาศาลกับการเสี่ยงต่อการกระทำผิดเพียงครั้งเดียว ก่อให้เกิดการกระทำความผิดในลักษณะตัวตายตัวแทนขึ้นมา ประการที่สาม อาชญากรรมยาเสพติดเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมข้ามชาติ ผู้กระทำความผิดมักจะหาทางแปรสภาพทรัพย์สินที่ได้มาให้พ้นจากการถูกจับกุมและนำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดผ่านสถาบันการเงินให้น้อยที่สุดเพราะว่า ผู้กระทำความผิดทราบว่า สถาบันการเงินเป็นแหล่งในการให้ข้อมูลกับหน่วยงานของรัฐ ฉะนั้นจึงมีการนำเอาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปใช้โดยไม่ผ่านสถาบันการเงิน เช่น การนำเงินจากการค้ายาบ้าไปซื้อรถยนต์ ซื้อทองหรือเพชร หรือทรัพย์สินมีค่าอื่นๆ ประการที่สี่ อาชญากรรมประเภทนี้จำเป็นต้องใช้มาตรการพิเศษในการดำเนินการ เช่น มาตรการสบคบการกระทำความผิดยาเสพติด การดักฟังทางโทรศัพท์ การคุ้มครองพยาน การชะลอการฟ้อง การต่อรองคำรับสารภาพ เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าคดีอาชญากรรมที่เกี่ยวกับยาเสพติดนั้น จะมีลักษณะแตกต่างจากอาชญากรรมรูปแบบอื่น เพราะเป็นอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย มีเพียงรัฐที่เป็นผู้เสียหาย ปัจจุบันขบวนการค้ายาเสพติด เป็นกลุ่มองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) ที่มีกระบวนการปกปิดวิธีดำเนินการและมีความซับซ้อนอย่างยิ่งโดยเฉพาะกลุ่มนายทุนหรือผู้บงการหรือหัวหน้าและคนที่เกี่ยวข้องในองค์กร มักจะไม่แสดงตนเข้ามาเกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับยาเสพติดโดยตรง แต่จะทำหน้าที่ด้านวางแผนบริหารจัดการหรือสั่งการให้คนอื่น

ดำเนินการตามรูปแบบที่ตนได้วางไว้ เช่น โดยการสั่งการต่อเป็นลำดับลงมาเรื่อยๆมีวิธีการดำเนินการที่รอบคอบและมีความระมัดระวังตัวเป็นอย่างมาก ทำให้ยากต่อการหาหลักฐานที่จะโยงไปให้ถึงผู้บงการที่แท้จริงได้ตามกฎหมาย ด้วยมาตรการและเทคนิคการสืบสวนพิเศษของเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นก็คือ การปฏิบัติการอำพราง (Undercover operation -UC) และการล่อซื้อ (Sting operation) และการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม (Control Delivery -CD) ซึ่งประเทศไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์และมีกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติการอำพรางไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ.2550 การปฏิบัติการอำพรางนั้นเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการสืบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความยากง่ายในการรวบรวมพยานหลักฐานหรือการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ในบางกรณีการอำพรางพร้อมกับการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม โดยมีเป้าหมายเพื่อปราบปรามและจับกุมผู้ร่วมขบวนการยาเสพติดในระดับผู้สั่งการหรือหัวหน้าและเป็นการทำลายเครือข่ายยาเสพติดให้ได้ทั้งระบบ เพราะ กลุ่มผู้ค้ายาเสพติดจะมีความสลับซับซ้อนโดยเฉพาะอำนาจทางการเงินหรือเป็นกลุ่มผู้มีอิทธิพล หรือมีการพกพาอาวุธหรือมีการต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ จึงทำให้เจ้าหน้าที่ที่ทำการปฏิบัติการอำพรางต้องเข้าไปเผชิญกับความเสี่ยงสูงกว่าปกติหรืออาจเกิดอันตรายต่อครอบครัวของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการอำพรางอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หรือในระหว่างการอำพรางแต่ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์และต้องปิดบังตัวตนระหว่างนั้นอาจถูกจับกุมและดำเนินคดีได้ซึ่งจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ยังไม่มีการกล่าวถึงการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในกรณีการครอบครองยาเสพติด หรือในกรณีการเสพยาเสพติด หรือในกรณีการร่วมกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือในกรณีการร่วมกระทำความผิดฐานอื่น ดังนั้นหากมีการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ ที่ทำการอำพรางอย่างเหมาะสมก็จะสนับสนุนให้การบังคับใช้กฎหมายในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีหลักการรองรับอย่างมีประสิทธิภาพและชัดเจน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวความคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550
4. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมในการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางให้มีประสิทธิภาพ

วิธีการวิจัย

การดำเนินการวิจัยฉบับนี้ใช้วิธีการวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) ด้วยการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลที่มีและวิเคราะห์จากหนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ รายงานการวิจัยและเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา, สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสาธารณรัฐอิตาลี ซึ่งได้ในการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารดังกล่าวเพื่อนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุป ตลอดจนฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Data) จากฐานข้อมูลหรือจากเว็บไซต์ต่างๆเพื่อประกอบการศึกษา

ผลการวิจัย

การคุ้มครองการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่ในกรณีการกระทำความผิดในขณะปฏิบัติการอำพราง เช่น การครอบครองยาเสพติด การเสพยาเสพติด การร่วมกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและกรณีการร่วมกระทำความผิดอื่น โดยเฉพาะเรื่องนี้ควรมองถึงประเด็นเจตนาการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่อำพราง ด้วยเหตุยกเว้นโทษและการขออนุญาตโดยชอบมาพิจารณาถึงการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่อำพรางในขณะปฏิบัติหน้าที่ และควรมีการกำหนดเงื่อนไขและขอบเขตในการกระการต่างๆในการปฏิบัติการอำพรางว่าสิ่งใดกระทำแล้วได้รับการคุ้มครองสิ่งใดต้องห้ามกระทำ รวมทั้งการดูและรักษาฟื้นฟูเจ้าหน้าที่ที่ต้องเสพยาเสพติดหรือได้รับอันตรายจากการปฏิบัติการอำพรางเพื่อให้เกิดการคุ้มครองเจ้าหน้าที่อำพรางได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้หากมีการคุ้มครองที่ชัดเจนและเป็นธรรมแก่เจ้าเหน้าที่อำพรางก็จะเป็นการทำให้ได้ผลของการอำพราง การรวบรวมพยานหลักฐานและการนำตัวผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดรายสำคัญมาลงโทษ ทั้งนี้การที่กำหนดขอบเขตการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่อำพรางที่ได้รับการยกเว้นโทษไว้อย่างชัดเจนนั้น จะทำให้เจ้าหน้าที่อำพรางสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทราบถึงข้อห้ามอย่างชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาถูกดำเนินคดีแก่ตัวเจ้าหน้าที่อำพรางที่กระทำโดยชอบด้วยกฎหมายตามหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ

ดังนั้น ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 มี 4 กรณีต่อไปนี้

1) การครอบครองยาเสพติด เพื่อประโยชน์ของการปฏิบัติหน้าที่และการสอบสวน หากในระหว่างที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการอำพรางแล้วมีการครอบครองยาเสพติดและถูกจับกุมเกิดเป็นปัญหาขึ้นมาได้ เพราะโดยหลักการในการครอบครองยาเสพติดนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือขออนุญาตจากผู้บัญชาการตำรวจของกองบัญชาการนั้น เพื่อให้มีการอนุมัติให้มีการครอบครองที่ถูกต้อง แต่ในบางกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องครอบครองยาเสพติดเพื่อไปทำการจับกุมผู้ร่วมกระบวนการ หากจะขออนุญาตครอบครองเป็นหนังสือนั้นอาจมีความล่าช้าไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ที่แท้จริงและมีความจำเป็นเร่งด่วนซึ่งอาจถูกตรวจค้นจับกุมระหว่างทางอาจเกิดผลเสียแก่ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติได้ จึงไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่อย่างแท้จริงหรือรวมทั้งในระหว่างที่ปฏิบัติการอำพรางตัวอยู่ในกลุ่มองค์กรแล้วต้องครอบครองยาเสพติดไปขาย เก็บรักษาหรือปิดบังซ้อนเร้นด้วย แม้ว่าการบัญญัติถึงหลักในการครอบครองยาเสพติดไว้ซึ่งเป็นการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมในมาตรา 8 วรรคแรกแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 วางหลักไว้ว่า กรณีที่มีความจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการครอบครองยาเสพติดทั้งในและนอกราชอาณาจักรเพื่อการสืบสวนปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ทั้งนี้ต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการ แต่ต้องระบุความจำเป็น แนบหลักฐานรายงานการสอบสวนและหลักฐานที่เพียงพอจะขอให้ศาลออกหมายจับและสำเนาบันทึกประจำวันเกี่ยวกับคดีของท้องที่ที่มีการจับกุมหรือตรวจยึด จึงเห็นได้ว่าไม่มีมาตรการในการครอบครองที่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานที่จะสามารถคุ้มครองเจ้าหน้าที่ได้อย่างแท้จริงที่จะต้องเสี่ยงต่อชีวิตและร่างกายจนถูกดำเนินคดีและส่งผลกระทบไปยังครอบครัวของตัวเจ้าหน้าที่เอง จึงเห็นควรขอให้มีอนุญาตผ่านสื่ออิเลคทรอนิกส์ออนไลน์จากผู้บัญชาการเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้สามารถปฏิบัติการได้อย่างทันท่วงที แล้วให้รีบดำเนินการทำหนังสือขออนุญาตโดยเร็วในภายหลัง

2) การเสพยาเสพติด เป็นการที่เจ้าหน้าที่เข้าไปปฏิบัติการอำพรางแล้วมีความจำเป็นที่จะต้องเสพยาเสพติดเพื่อให้เกิดการยอมรับจากองค์กรยาเสพติด หรือทดลองยาเสพติดในการซื้อขายระหว่างองค์กรยาเสพติดด้วยกัน เพื่อให้การปฏิบัติการอำพรางมีความแนบเนียนน่าเชื่อถือ ในกรณีหากมีการตรวจสารเสพติดในตัว

เจ้าหน้าที่อำพรางจะปรากฏผลว่ามีสารเสพติดอยู่ในร่างกายอาจทำให้เกิดผลเสียถึงหน้าที่การงานของตัวเจ้าหน้าที่รวมทั้งปัญหาด้านสุขภาพของตัวเจ้าหน้าที่เอง ฉะนั้นจึงควรมีหลักเกณฑ์ออกมาว่าในระหว่างอำพรางหากมีการเสพยาเสพติดในระยะเวลานานเท่าไรหรือจำนวนกี่ครั้งให้ถอนตัวออกมาทำการรักษาฟื้นฟูเจ้าหน้าที่ แม้ว่าตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้กำหนดโทษไว้ว่า ตามมาตรา 57 ห้ามเสพยาเสพติด หากฝ่าฝืนต้องรับโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสามปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือตามมาตรา 91 จะเห็นได้ว่าการเสพยาเสพติดนั้นมีโทษทางอาญา แม้ต่อมาในปี 2557 ได้มีประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ให้ถือว่าผู้เสพคือ ผู้ป่วยให้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อไม่ต้องรับโทษ แต่ในกรณีนี้คือผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการเสพยาเสพติด เป็นเจ้าหน้าที่อำพรางที่แฝงตัวเข้าไปในกลุ่มค้ายาเสพติดต้องเสพยาเสพติดเพื่อให้สามารถปฏิบัติการอำพรางได้บรรลุตามเป้าหมาย จึงควรจะมีวิธีการที่แตกต่างออกไปจากผู้เสพธรรมดา ซึ่งกฎหมายไทยยังไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการเสพยาเสพติดของเจ้าหน้าที่อำพรางในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ไว้ว่าควรมีขอบเขตและวิธีการรักษาฟื้นฟูตัวเจ้าหน้าที่อย่างไร โดยมีแต่เพียงกรณีการให้เจ้าหน้าที่อำพรางต้องได้รับโทษทางวินัยหรืออาจถึงขั้นออกจากราชการ อย่างไรก็ดีการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในกรณีต้องเสพยาเสพติดนั้นจะต้องมีการนำเอาทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมเข้ามาปรับใช้เพื่อลดช่องว่างในการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่อำพรางกระทำความผิดน้อยลงด้วย กล่าวคือ จะต้องมีการกำหนดถึงสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและกำหนดวิธีการและวิธีการฟื้นฟูตัวเจ้าหน้าที่เอาไว้อย่างชัดเจนและกำหนดขึ้นโดยเฉพาะเพื่อให้ต่างจากผู้เสพทั่วไป

3) การร่วมกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด การที่เจ้าหน้าที่เข้าไปปฏิบัติการอำพรางและต้องมีการร่วมกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งเกี่ยวกับยาเสพติดหรือมีส่วนร่วมในการซื้อขายยาเสพติดไม่ว่าจะในฐานะผู้ติดต่อซื้อขายหรือผู้ขนส่ง หรือกระทำความผิดฐานผลิต นำเข้า ส่งออกครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งเจ้าหน้าที่อำพรางไม่มีเจตนาที่จะกระทำ แต่ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุภารกิจในการอำพรางมีความปลอดภัยหรือกระทำไปด้วยความจำเป็นเพื่อไม่ให้ถูกเปิดเผยตัว หากกรณีถูกจับกุมดำเนินคดีก็จะเป็นผลเสียต่อตัวเจ้าหน้าที่อำพรางที่ต้องเสียเวลา เสียสิทธิหรือเสรีภาพบางประการ ถึงแม้ว่าจะเป็นการกระทำที่อยู่ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งปัจจุบันกฎหมายไทยไม่มีการกำหนดถึงการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวเอาไว้ซึ่งแตกต่างจากของต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ตามวิธีการปฏิบัติการอำพรางของสำนักสอบสวนกลาง หากมีการได้รับอนุญาตอำพรางโดยชอบแล้วการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่ในกรณีร่วมกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดย่อมได้รับการคุ้มครองหรือในสาธารณรัฐอิตาลี Law no. 309/ 1990 มาตรา 97 และ Law no. 146 / 2006 มาตรา 9 มีการวางไว้ในทำนองเดียวกันว่าถ้าเจ้าหน้าที่อำพรางกระทำความผิดโดยมีส่วนร่วมในอาชญากรรมที่กำลังดำเนินการสืบสวนเจ้าหน้าที่อำพรางนั้นย่อมไม่ถูกลงโทษในความผิดเช่นว่านั้น สำหรับกฎหมายไทยยังไม่มีการบัญญัติถึงการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่เสี่ยงที่อาจถูกดำเนินคดีจากความผิดที่ร่วมกระทำได้ และส่งผลกระทบต่อเจ้าหน้าที่ในเรื่องสิทธิเสรีภาพ นอกจากถูกดำเนินคดีแล้วยังรวมถึงการถูกลงโทษทางวินัยและตั้งกรรมการสอบสวนในกรณีกระทำความผิดอาญา จึงเห็นควรที่จะกำหนดให้มีหลักเกณฑ์ว่ากระทำความผิดโดยมีส่วนร่วมในอาชญากรรมที่กำลังดำเนินการสืบสวน ย่อมไม่ถูกลงโทษในความผิดเช่นว่านั้นเพราะจะทำให้เจ้าหน้าที่อำพรางทราบว่าการกระทำใดสามารถกระทำได้และการกระทำใดต้องห้ามที่จะกระทำ

4) การกระทำความผิดฐานอื่น การที่เจ้าหน้าที่เข้าไปปฏิบัติการอำพรางแล้วต้องมีการร่วมกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งหรือมีการกระทำผิดอย่างอื่นที่มีความรุนแรง หรือการกระทำความผิดที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายร่างกาย การกระทำผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย การกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หรือการกระทำผิดในทางแพ่ง เป็นการกระทำไปด้วยความจำเป็นหรือไม่มีเจตนาที่จะกระทำ เพื่อให้ตนเองปลอกภัยและไม่ให้ถูกเปิดเผยตัว เพื่อให้สามารถรวบรวม

พยานหลักฐานและทราบถึงลักษณะการกระทำผิดอื่นๆของกลุ่มองค์กรค้ายาเสพติดซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ที่มีการกำหนดข้อห้ามในการร่วมกระทำผิดไว้อย่างชัดเจนเช่น เจ้าหน้าที่อำพรางต้องไม่มีส่วนในการกระทำที่ใช้ความรุนแรง เว้นแต่เพื่อป้องกันตนเอง ไม่ริเริ่มหรือยุยง ในแผนการใดเพื่อกระทำผิดกฎหมาย อาญา เป็นต้น ซึ่งกฎกมายของไทยไม่มีการกำหนดถึงการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน ทำให้เสี่ยงในการถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย จึงควรมีการบัญญัติหลักเกณฑ์และข้อห้ามในการร่วมกระทำผิดของเจ้าหน้าที่ให้ทราบว่าการกระทำใดสามารถกระทำได้และการกระทำใดห้ามกระทำเพื่อผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากปัญหาในข้างต้นจึงได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศขึ้น โดยการศึกษาในประเด็นนี้เพื่อเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิในการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นของการคุ้มครองการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่ในกรณีการครอบครองยาเสพติด หรือในกรณีการเสพยาเสพติด รวมถึงกรณีการร่วมกระทำความผิดแต่กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการอำพรางนั้นกลับไม่มีการกำหนดมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางอย่างชัดเจน จึงทำให้กระบวนการในการปราบปรามยาเสพติดของไทยยังขาดประสิทธิภาพ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถที่จะปราบปรามอาชญากรรมและควบคุมอาชญากรรมหรือจับกุมผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกฎหมายได้นั้น จะทำให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวมซึ่งมีความแตกต่างจากการคุ้มครองเจ้าหน้าที่อำพรางในกฎหมายต่างประเทศ ที่ได้มีการกำหนดเอาไว้ ว่าการคุ้มครองต่อการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่อำพรางที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นที่ควรจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย แต่หากเจ้าหน้าที่อำพรางบุคคลใดอาศัยการปฏิบัติการอำพรางเพื่อประโยชน์ต่อส่วนตัวหรือประโยชน์ต่อบุคคลอื่นบุคคลใด เจ้าหน้าที่อำพรางผู้นั้นย่อมสมควรได้รับโทษตามกฎหมาย

ทั้งนี้ การคุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่อำพรางคดียาเสพติดนั้น กฎหมายที่เกี่ยวข้องยังไม่มีการกำหนดหลักการดังกล่าวไว้แต่อย่างใด จึงมีความเสี่ยงต่อเจ้าหน้าที่ในการกระทำความผิดซึ่งปัจจุบันหากพบว่ามีการกระทำความผิดในขณะปฏิบัติหน้าทีจะถูกดำเนินการโทษแก่ตัวผู้นั้นทันทีไม่ว่าจะเป็นการให้ออกจากราชการไว้ก่อน มีการตั้งคณะกรรมการสอบสวนการกระทำความผิด หรือที่ร้ายแรงคือต้องออกจากราชการถาวรทั้งที่การกระทำความผิดในการปฏิบัติการอำพราง จึงเห็นได้ว่าวิธีการที่ปฏิบัติต่อหน้าที่อำพรางมีความเสี่ยงภัยและอันตรายต่อชีวิตและร่างกาย ประเด็นนี้จะเป็นตัวชี้วัดให้เห็นว่ากฎหมายของไทยมุ่งแต่เพียงคุ้มครองสิทธิความเป็นอยู่ของประชาชนแต่กลับไม่ให้ความสำคัญกับสิทธิความเป็นอยู่ของเจ้าหน้าที่อำพรางที่ยอมเสียสละตัวเองเพื่อสังคม จึงทำให้การคุ้มครองดังกล่าวนั้นเป็นการคุ้มครองสิทธิที่ไม่ครอบคลุมและไร้ซึ่งประสิทธิภาพในการบังคับใช้ แตกต่างจากกฎหมายต่างประเทศเช่น สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสาธารณรัฐอิตาลีได้มีการบัญญัติถึงหลักการคุ้มครองเจ้าหน้าที่และขอบเขตการกระทำความผิดไว้อย่างชัดเจนและยังมีการกำหนดเงื่อนไขเพื่อลดช่องว่างในการหาผลประโยชน์โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นการทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หากพิจารณาความเหมาะสมเรื่องมาตรการบังคับใช้ต่อเจ้าหน้าที่อำพรางในกรณีที่กระทำความผิดขณะปฏิบัติหน้าที่ยังไม่ได้รับความป็นธรรมมากเท่าที่ควรและโครงสร้างหลักกฎหมายเฉพาะจะแบ่งตามสิทธิของการคุ้มครองรวมทั้งเงื่อนไขการกำหนดขอบเขตที่เจ้าหน้าที่ควรจะได้รับเพราะเป็นการกระทำเพื่อหลีกเลี่ยงการปรากฏตัวในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเท่านั้น ดังนั้นมาตรการที่บังคับใช้อยู่จึงไม่เหมาะสมที่จะนำมาบังคับใช้โดยชอบ แต่ควรกำหนดเงื่อนไขว่าสิ่งใดกระทำได้หรือสิ่งใดต้องห้ามกระทำดังนี้

1) การคุ้มครองการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 มีหลักการกำหนดหลักในการอำพรางที่ต้องขออนุญาตไว้ แต่ไม่มีการบัญญัติถึงมาตราการบังคับกับการกระทำความผิดเป็นการคุ้มครองการกระทำของเจ้าหน้าที่อำพรางไว้แต่อย่างใดหากเปรียบเทียบกับกฎหมาย

ต่างประเทศ การปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่ ได้กระทำความผิดในขณะปฏิบัติหน้าที่ โดยคำนึงถึงเจตนาเป็นหลักในการกระทำที่ต่างกันหรือที่มีเงื่อนไขในการกระทำที่ต่างกันมีผลแห่งการกระทำแตกต่างกันไปด้วย ดังนั้นในการวิเคราะห์เจตนาในการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่เป็นหัวใจสำคัญ หากในขณะปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายมานั้น สำเร็จโดยปราศจากเจตนาชั่วร้ายที่มุ่งกระทำความผิด เพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือประโยชน์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดแล้วนั้น ควรนำเอาหลักการในเรื่องของเหตุยกเว้นโทษตามมาตรา 67 (1) ประมวลกฎหมายอาญามาปรับใช้ เนื่องจากสาเหตุการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่อำพรางนั้น เป็นการกระทำเพื่อหลบหลีกภัยอันตราย จากการเข้าไปแฝงตัวในกระบวนการค้ายาเสพติด ฉะนั้นการกระทำเป็นไปตามหลักการที่กล่าวมา เจ้าหน้าที่อำพรางควรเป็นผู้ที่ไม่ต้องรับโทษจากการกระทำความผิดที่ปราศจากเจตนาชั่วร้ายและเป็นการกระทำความผิดที่จำเป็นต้องก่อขึ้น เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ

2) การถ่วงดุลในกรณีการคุ้มครองการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 เป็นอีกมาตรการหนึ่งที่สำคัญที่ควรกำหนดขึ้นควบคู่ไปกับการคุ้มครองการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่ โดยการกำหนดเงื่อนไขแห่งการคุ้มครองเป็นหลักการควรนำมาปรับใช้ โดยเฉพาะการขออนุญาตในการกระทำความผิดในขณะปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่ สำหรับประเทศไทยได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2555 แต่ในกฎกระทรวงดังกล่าวเป็นการกล่าวถึงแต่ระเบียบและวิธีการในเรื่องของขอการขออนุญาตเท่านั้น แต่กลับไม่บัญญัติให้การอนุญาตนั้นมาเป็นเงื่อนไขในการให้ความคุ้มครองการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด จึงเห็นว่าควรให้มีการกำหนดถึงหลักในการขออนุญาตและหลักการนำเอาการขออนุญาตมาเป็นเงื่อนไขในการคุ้มครองการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่ให้มีความชัดเจนโดยเสนอให้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณายาเสพติด พ.ศ. 2550 เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองเจ้าหน้าที่อำพรางในการกระทำความผิดนั้นมีความครอบคลุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการลดช่องว่างในการก่อให้เกิดการกระทำความผิดโดยเจ้าหน้าที่อำพรางโดยไม่ชอบอีกด้วย แต่หากการกระทำความผิดนั้นได้ก่อขึ้นโดยปราศจากการขออนุญาตโดยชอบแม้จะเป็นการก่อให้เกิดการกระทำความผิดในขณะปฏิบัติการอำพรางก็ตาม การกระทำดังกล่าวนั้นย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองตามหลักการข้างต้น เจ้าหน้าที่อำพรางผู้นั้นย่อมจะต้องรับโทษตามความผิดที่ได้กระทำขึ้นตามกฎหมาย

การอภิปรายผล

จากการศึกษาปัญหาในการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 และกฎหมายไทย ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบกับการการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางตามกฎหมายต่างประเทศนั้น ได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพราง เนื่องจากของประเทศไทยยังไม่มีการกำหนดถึงการคุ้มครองการกระทำของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางไว้อย่างชัดเจนอย่างในกฎหมายต่างประเทศ จึงได้พิจารณาเปรียบเทียบประเด็นการคุ้มครองการกระทำของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางไว้ดังต่อไปนี้

1) การคุ้มครองการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่ในกรณีกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(1) ในกรณีการครอบครองยาเสพติด

จากการครอบครองยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 มาตรา 8 ได้มีการกำหนดไว้เฉพาะการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมที่มีการจับกุมหรือตรวจยึดแล้ว เพื่อนำไปขยายผลจับกุมผู้มีส่วนร่วมในการค้ายาเสพติดเพียงอย่างเดียว จะไม่รวมถึงการครอบครองยาเสพติดในระหว่างการ

ปฏิบัติการอำพรางในการกระทำที่มีส่วนร่วมกับกระบวนค้ายาเสพติด เพื่อให้ได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มองค์กรค้ายาเสพติด แต่ทั้งนี้การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมนั้นมีข้อกำหนดให้ต้องขออนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการ ซึ่งในบางกรณีอาจเกิดความล่าช้า ซึ่งไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติที่แท้จริงที่ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนต้องทำด้วยความรวดเร็วเพื่อไม่ให้ผู้ร่วมกระบวนการรู้ตัวก่อน ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการอำพรางไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในกรณีที่มีการครอบครองยาเสพติดทั้งการครอบครองภายใต้การควบคุมและในระหว่างที่ปฏิบัติการอำพราง

ดังนั้น เห็นควรให้มีการกำหนดการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางที่ได้รับอนุญาตโดยชอบเช่นเดียวกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐอิตาลี ที่หากได้รับอนุญาตแล้วเจ้าหน้าที่จะได้รับการคุ้มครองจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในการปฏิบัติการอำพราง โดยการคุ้มครองการกระทำของเจ้าหน้าที่ในระหว่างที่ได้ดำเนินการปฏิบัติการอำพรางอยู่ด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่อย่างแท้จริงซึ่งตั้งอยู่บนหลักการตามทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม

(2) ในกรณีเสพยาเสพติด

จากการที่แฝงตัวเข้าไปเพื่อทำการปฏิบัติการอำพราง เพื่อให้มีความกลมกลืนและได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มองค์กรค้ายาเสพติดจากการศึกษาตามกฎหมายไทยนั้นยังไม่มีการคุ้มครองหรือกำหนดขอบเขตแก่เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางโทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ต่อมาในปี พ.ศ. 2557 มีประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 108/2557 เรื่อง การปฏิบัติต่อผู้ต้องสงสัยว่ากระทำผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อเข้าสู่การบำบัดฟื้นฟูและการดูแลผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูให้ถือว่าผู้เสพ คือ ผู้ป่วยให้เข้ารับการรักษาบำบัดฟื้นฟูไม่ต้องรับโทษ จึงเสนอว่าควรจะมีวิธีการที่ต่างออกไป เพื่อคุ้มครองเจ้าหน้าที่จากการได้รับโทษทางกฎหมายรวมถึงโทษทางวินัยและวิธีการฟื้นฟูโดยเฉพาะและได้รับการคุ้มครองในกรณีที่ได้รับอนุญาตอำพรางโดยชอบแล้วเพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่

(3) ในกรณีร่วมกระทำความผิดฐานอื่นเกี่ยวกับยาเสพติด

จากการเจ้าหน้าที่อาจมีส่วนร่วมในการกระทำผิดฐานอื่นเกี่ยวกับยาเสพติดที่นอกเหนือจากการครอบครองยาเสพติด เช่น การมีส่วนร่วมในการผลิต นำเข้า ส่งออกหรือจำหน่าย เป็นต้น ตามกฎหมายไทยนั้นยังไม่มีการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน หากไม่มีหลักเกณฑ์และมาตรการในการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ก็อาจทำให้เจ้าหน้าที่ถูกดำเนินคดีและรับโทษทางกฎหมายรวมไปถึงโทษทางวินัยได้จึงควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการในการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ที่ได้รับอนุญาตอำพรางโดยชอบเช่นเดียวกับต่างประเทศ

2) การคุ้มครองการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่ในกรณีกระทำความผิดฐานอื่น

การปฏิบัติการอำพรางอาจมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดอย่างนอกเหนือจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ว่าอาจจะเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย หรือเกี่ยวกับทรัพย์สิน เป็นต้น ทั้งนี้เจ้าหน้าที่กระทำไปเพราะความจำเป็นเพื่อไม่ให้ถูกเปิดเผยตัวและความปลอดภัยของตัวเองและให้สามารถรวมรวมพยานหลักฐานในการปราบปรามยาเสพติด จากการศึกษาในกรณีนี้กฎหมายไทยยังไม่มีการกำหนดถึงการคุ้มครองเอาไว้ อีกทั้งยังไม่มีการกำหนดขอบเขตการกระทำว่าการกระทำใดสามารถกระทำได้และการกระทำใดต้องห้ามกระทำหรือการกระทำใดจะไม่ได้รับการคุ้มครอง ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐอิตาลีที่มีการกำหนดถึงหลักในการคุ้มครองเมื่อได้รับอนุญาตอย่างถูกต้องในการปฏิบัติการอำพรางและข้อห้ามในการร่วมกระทำความผิดไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นเพิ่มการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นรวมไปทั้งขอบเขตการกระทำของเจ้าหน้าที่เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้รับการคุ้มครองในการปฏิบัติหน้าที่อย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานในการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เป็นระดับผู้สั่งการได้หรือจับกุมได้ทั้งกระบวนการในองค์กรค้ายาเสพ

ติด อีกทั้งจะเป็นการช่วยส่งเสริมมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1) ในประเด็นการครอบครองยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ขณะปฏิบัติการอำพราง ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการเพิ่มวรรค 6 ในมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 โดยมีใจความว่าในกรณีจำเป็นเร่งด่วนซึ่งมีเหตุอันควร อาจขออนุญาตครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมทางโทรศัพท์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอื่นที่เหมาะสมเพื่อขออนุญาตก็ได้

2) ในประเด็นปัญหาเรื่องการครอบครองยาเสพติด การเสพยาเสพติด และการร่วมกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในขณะปฏิบัติการอำพราง ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการกำหนดการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเห็นควรให้มีการเพิ่มวรรค 6 ในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 โดยมีใจความว่าในการปฏิบัติการอำพรางโดยชอบ การกระทำความผิดโดยมีส่วนร่วมในอาชญากรรมที่กำลังดำเนินการสืบสวนย่อมไม่ถูกลงโทษในความผิดเช่นว่านั้น

3) ควรให้มีการเพิ่ม หมวด 4 ในกฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2555 เรื่องขอบเขตการกระทำของเจ้าหน้าที่

4) ควรกำหนดให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดนั้นจะต้องดำเนินงานอย่างเป็นเครือข่ายเดียวกัน โดยให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งในส่วนของข้อมูล แนวทางการปฏิบัติงานและการวางแผน และแนวทางการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นทั้งแก่สังคม ประชาชนและตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อสร้างเครือข่ายหน่วยงานการป้องกันและปราบปรามให้มีความเข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพในการลดปัญหาอาชญากรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากยิ่งขึ้น

5) ควรส่งเสริมให้สถาบันต่าง ๆ เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา และคนในสังคมมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ตลอดจนจัดบริการต่างๆเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหายาเสพติดให้หมดไปจากสังคมไทย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นในส่วนของข้อเสนอแนะนั้นสามารถสรุปความได้ว่า ผู้วิจัยมีข้อเสนอะแนะให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ในเรื่องของกรณีจำเป็นเร่งด่วนซึ่งมีเหตุอันควรที่อาจขออนุญาตครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมทางสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมได้ และควรกำหนดให้มีการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการอำพรางให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องขอบเขตการกระทำของเจ้าหน้าที่ที่มีสิทธิได้รับการคุ้มครอง เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความยุติธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียมกัน ตลอดจนเป็นการพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้หมดไปจากสังคมไทยอีกทางหนึ่งด้วย

เอกสารอ้างอิง

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2560). **คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1.** (พิมพ์ครั้งที่ 11, แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คณิต ณ นคร. (2560). **กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป.** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ:วิญญูชน.

จิตติ ติงศภัทิย์. (2555). **กฎหมายอาญา ภาค 1.** (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ์. (2549). **กฎหมายอาญา หลักและปัญหา.** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นวลจันทร์ ทัศนชัยกุล. (2542). **อาชญากรรม (การป้องกัน:การควบคุม).** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2551). **อาชญากรรมพื้นฐานกับกระบวนการยุติธรรม.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2543). **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักไทยพุทธศักราช 2540.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

ศรีเสนา และคิด คชาชีวะ. (2459). **วิธีสืบสวนโจรผู้ร้าย เล่ม 1.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โสภณพิพัฒธนาการ.

หยุด แสงอุทัย. (2556). **กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป.** (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรรณพ ลิขิตจิตถะ และคณะ. (2548). **เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อุทัย อาทิเวช. (2558). **ทฤษฎีอาชญาวิทยากับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.** กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พริ้นติ้ง.

Amy Chang Lee. (2007). **The United States' Experience in the Investigation and Prosecution of Transnational Organized Crime.** Resource Material Series No. 73. Tokyo: UNAFEI.

Attorney General's Guidelines on Federal Bureau of Investigation Undercover Operations (Online). available URL : https://www.justice.gov/sites/default/files/ag/legacy/2013/09/24/undercover-fbi-operations.pdf. [2018, 17 August]

E. E. Joh. (2002). **Breaking the Law to Enforce It: Undercover Police Participation in Crime.** Stanford Law. Federal Bureau of Investigation (FBI). **IV. Authorization of undercover operation, the attorney general's Guidelines on Federal Bureau of Investigation undercover operation.**

H. G. Nilsson. **Special Investigation Techniques and Developments in Mutual Legal Assistance – the Crossroads between Police Cooperation and Judicial Cooperation.** Resource Material Series No.65.

THE GERMAN CODE OF CRIMINAL PROCEDURE (Strafprozessordnung / StPO) (Online). available URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/index.html. [2018, 17 August]

สมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา
The Competencies of Deputy Director for Budget in Secondary School

กนกพร ถาวรประเสริฐ* นพดล เจนอักษร*
Kanokporn Thawornprasirt* Nopadol Chenaksara*
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*
Faculty of Education Silpakorn University*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) เพื่อทราบองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) เพื่อทราบผลการยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 2,361 โรงเรียน จำนวน 87 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลครั้งนี้เป็นบุคลากรในโรงเรียน ๆ ละ 3 คน ดังนี้ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน 2) รองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณ 3) ผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานการเงินและงบประมาณ รวมทั้งสิ้น 288 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสาร ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา มี 6 องค์ประกอบ คือ ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำของผู้บริหาร 2) ด้านการควบคุมและกำกับติดตาม 3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม 4) ด้านกลยุทธ์การบริหารงานงบประมาณ 5) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และ6) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน

2. ผลการยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์

คำสำคัญ : สมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณ

Abstract

The purposes of this research were to determind : 1) the factors of The competencies of assistant secondary school director for budget, 2) the confirmation of The competencies of assistant secondary school director for budget. The sample were 87 schools under the Office of the Secondary Education Service Area who were selected by the table of Taro yamane. The respondents in each School were administrator, vice administrator, and head division of Finance and budget totally 261 respondents. The data were collected by using semi-structured interview and opinionnaire. The data were analyzed by content analysis, frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and exploratory factor analysis.

The findings were as follows :

Received: 2019-10-11: Revised: 2019-11-17: Accepted: 2019-11-19

1. The competencies of assistant secondary school director for budget were 6 factors namely : 1) the executive vision and leadership 2) the control and monitor 3) the morality and ethics 4) the Budget strategy management 5) the achievement Motivation 6) the evaluate performance.

2. The experts confirmed those factors which were accuracy, propriety, feasibility and utility standards.

Keywords : Competencies of Deputy Director for Budget

บทนำ

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการสร้างและพัฒนาคุณภาพของคนในประเทศ การขับเคลื่อนพัฒนาหรือยกระดับคุณภาพการศึกษามีปัจจัยหรือตัวแปรที่สำคัญที่สุด คือ “ผู้บริหาร” เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้ขับเคลื่อนและแปลงนโยบายสู่การนำไปปฏิบัติในสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในการปฏิบัติงานราชการของสำนักงาน ให้เป็นไปตามนโยบาย แนวทาง และแผนการปฏิบัติราชการของกระทรวงศึกษาธิการ โดยในกรณีที่มีกฎหมายอื่นกำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการไว้เป็นการเฉพาะการใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าว ให้คำนึงถึงนโยบายที่คณะรัฐมนตรีกำหนดหรืออนุมัติแนวทางและแผนการปฏิบัติราชการของกระทรวงด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จึงถือเป็นตัวจักรสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในระดับสูง ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ดำเนินการ บริหารงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและแผนพัฒนาการศึกษาของชาติ ตลอดจนเป็นผู้รับนโยบายโดยตรงและนำนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการมาปฏิบัติ ผู้บริหารจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ รวมทั้งเป็นผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และบริหารโรงเรียนให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ หากผู้บริหารมีคุณลักษณะและความสามารถที่เหมาะสม ย่อมที่จะได้รับความร่วมมือจากผู้ร่วมงาน การบริหารงานก็จะประสบผลสำเร็จ แต่การที่จะให้บุคลากรหรือผู้ร่วมงานในสถานศึกษาทำงานประสานความร่วมมือกันได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการเป็นผู้นำของผู้บริหารผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีสมรรถนะ (Competency) ให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนเกิดความศรัทธาและยอมรับการบริหารงาน สมรรถนะจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหาร บริหารและจัดการศึกษา มีผลงานที่สูงกว่ามาตรฐานหรือดีกว่าสถานศึกษาแห่งอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ความรู้และสติปัญญาทักษะการทำงานรวมไปถึงคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ช่วยสนับสนุนการบริหารงานให้เกิดผลสำเร็จที่ดีเลิศในการปฏิบัติงาน

ปัญหาการวิจัย

การบริหารงบประมาณถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงานของทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานฝ่ายรัฐหรือเอกชนทุกหน่วยงานมีความปรารถนาและมีความจำเป็นต้องใช้เพื่อให้สามารถดำเนินงานไปได้อย่างคล่องตัวมากขึ้น ซึ่งในหน่วยงานจะต้องจัดทำงบประมาณให้มีประสิทธิภาพเพื่อสามารถใช้งบประมาณที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดรวมทั้งคาดการณ์ล่วงหน้าถึงความเปลี่ยนแปลงทางการเงินที่จะเพิ่มหรือลดในอนาคตด้วย เพื่อสามารถวางแผนแก้ปัญหาได้ทันการณ์และไม่เป็นเหตุให้การดำเนินงานต้องหยุดชะงัก หรือก่อให้เกิดประเด็นปัญหาการร้องเรียนจากผู้ปกครอง รวมทั้งข้อทักท้วงของหน่วยตรวจสอบภายใน ที่พบในหลายโรงเรียนได้แก่ 1) โรงเรียนเก็บเงินระดมทรัพยากรในโครงการจัดห้องเรียนพิเศษ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดหาอุปกรณ์ครุภัณฑ์และปรับปรุงห้องเรียน แต่โรงเรียนดำเนินการจัดหาอุปกรณ์และปรับปรุงห้องล่าช้าทำให้นักเรียนได้ใช้

บริการล่าช้าไปด้วย 2) ผู้ปกครองของนักเรียนในโครงการพิเศษ ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์สถานศึกษาไม่เปิดโอกาสให้ 3) โรงเรียนไม่นำเงินที่ได้รับตามโครงการระดมทรัพยากรทางการศึกษาไปใช้จ่ายตามที่ระบุวัตถุประสงค์ในโครงการ 4) โรงเรียนบันทึกบัญชีรับเงินที่ได้รับตามโครงการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเป็นเงินรายได้สถานศึกษา แต่ไม่ได้ควบคุมยอดเงินแต่ละโครงการทำให้ผู้ปกครองเข้าใจว่าเงินที่เก็บตามโครงการแต่ละโครงการมีการนำไปใช้จ่ายเพื่อการอื่นด้วย ซึ่งผู้ปกครองเห็นว่าไม่เป็นธรรม 5) การส่งมอบพัสดุ/งานจ้าง เกินกำหนดสัญญา 6) การแบ่งซื้อ/แบ่งจ้าง โดยลดวงเงิน หรือใช้วิธีการจัดซื้อ/จัดจ้างเปลี่ยนไปเป็นวิธีสำหรับวงเงินที่ต่ำกว่า หรือทำให้อำนาจการสั่งซื้อ/สั่งจ้างเปลี่ยนไป อันเป็นประโยชน์ต่อผู้มีอำนาจ/ผู้เกี่ยวข้อง 7) ไม่ได้จัดทำการตรวจสอบพัสดุประจำปี หรือทำช้า เกินกำหนด

ดังนั้น ในการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนจะต้องอาศัยบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ มีความเข้าใจในงานอย่างถ่องแท้ มีสมรรถนะปฏิบัติงานการจัดสรรงบประมาณได้อย่างลงตัว มีความโปร่งใส ยุติธรรม ทันต่อเหตุการณ์ สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดีและเป็นกัลยาณมิตร ผู้วิจัยมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานงบประมาณ ปัจจัยที่สำคัญที่สนับสนุน ส่งเสริมในการจัดการศึกษา สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อประโยชน์ในการดำเนินการเรียนการสอน ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีของผู้เรียน และบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะรองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายงบประมาณเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อทราบผลการยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา

วิธีการดำเนินงานวิจัย

เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปตามระเบียบวิธีวิจัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยจัดเตรียมโครงการวิจัยตามระเบียบการดำเนินการวิจัย โดยการศึกษาสภาพปัญหา การค้นคว้าข้อมูลเอกสาร ตำรา วารสาร บทความทางวิชาการ และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณ จัดทำข้อมูลที่ศึกษาสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย และออกแบบการวิจัย นำผลที่ได้จากการศึกษามาจัดทำโครงร่างการวิจัย นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา สอบ และแก้ไขโครงร่างการวิจัยตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสอบโครงร่างการวิจัยแล้วจึงขออนุมัติหัวข้อการทำวิจัยต่อบัณฑิตวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ขั้นตอนการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีของสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานที่ผู้บริหารใช้เพื่อให้เกิดสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา

2. นำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เกี่ยวกับองค์ความรู้แนวคิดทฤษฎีของสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณ จากเอกสาร วารสาร ตำรา บทความตลอดจนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยใช้วิธีวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ผลที่ได้ คือสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา

3. ผู้วิจัยจัดเตรียมแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured interview) ที่ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

4. นำข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และ จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาสรุปเป็นตัวแปรที่จะศึกษา และนำตัวแปรที่ได้ไปสร้างแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. นำตัวแปรองค์ประกอบของสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ได้มาจากขั้นที่ 1 มาจัดทำเครื่องมือวิจัยในลักษณะของแบบสอบถาม (Questionnaire)

2. นำเครื่องมือการวิจัยที่จัดทำขึ้นไปตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 5 ท่าน พิจารณาผล และนำผลที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item –objective Congruence) ซึ่งพิจารณาค่า IOC ที่มากกว่า 0.5 ขึ้นไป

3. นำเครื่องมือการวิจัยที่ได้ไปปรับแก้ตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคลากรในสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างรวม 10 โรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ให้ข้อมูล โรงเรียนละ 3 คน ได้แก่ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายงบประมาณ และผู้ปฏิบัติหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานการเงินและงบประมาณ รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 30 คน วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) แล้วจึงได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

4. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 96โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายงบประมาณ จำนวน 1 คน และผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานการเงินและงบประมาณ จำนวน 1 คน แต่ละโรงเรียนมีผู้ให้ข้อมูล 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 288 คน โดยจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ไปยังโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

5. รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal component analysis : PCA) เพื่อหาองค์ประกอบของสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขั้นที่ 3 ยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยผู้วิจัยนำองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา นำมาเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา สรุปดังขั้นตอนต่อไปนี้

1. กำหนดประชากร โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีความเหมาะสมในการให้ข้อมูลมากที่สุด จำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการงานฝ่ายงบประมาณ พิจารณาองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา แต่ละองค์ประกอบที่ได้จากขั้นที่ 2

2. ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยนำองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา มาเป็นประเด็นการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบยืนยัน ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ให้ได้ข้อมูลที่ได้ในลักษณะที่เป็นมุมมองเฉพาะของผู้เชี่ยวชาญในด้านสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา

3. นำผลการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญมากำหนดเป็นองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยทำความเข้าใจกับข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกเป็นองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย ขั้นตอนนี้เป็นการจัดทำร่างรายงานผลการวิจัยนำเสนอต่อคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามคำแนะนำของคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์แล้วจัดทำรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยพิจารณาเพื่อขออนุมัติจบการศึกษา นำเสนอและเผยแพร่ผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการหรือวารสารวิชาการ ทางการศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง องค์ประกอบของสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ ดังนี้

1. องค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา

องค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำของผู้บริหาร 2) ด้านการควบคุมและกำกับติดตาม 3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม 4) ด้านกลยุทธ์การบริหารงานงบประมาณ 5) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และ 6) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยแต่ละองค์ประกอบจัดเรียงลำดับความสำคัญตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 อธิบายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 12 ตัวแปรหลังหมุนแกน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .512 - .718 มีค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบเท่ากับ 14.652 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 12.210 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 12.210 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบกับองค์ประกอบอื่น ๆ พบว่า องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 กล่าวคือ ตัวแปรทั้ง 12 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดีที่สุด และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับสมรรถนะรองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายงบประมาณในเรื่องของวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำ ผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อตัวแปรแฝงหรือองค์ประกอบที่ 1 นี้ว่า “วิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำของผู้บริหาร”

2. องค์ประกอบที่ 2 อธิบายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 14 ตัวแปรหลังหมุนแกน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .529 - .726 มีค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบเท่ากับ 13.862 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 11.552 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 23.762 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบกับองค์ประกอบอื่น ๆ พบว่า องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ

2 กล่าวคือ ตัวแปรทั้ง 14 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดี และเมื่อแยกพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ ในองค์ประกอบที่ 2 แล้วพบว่า เป็นตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับการควบคุมกำกับและติดตาม ผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อตัวแปรแฝงหรือองค์ประกอบที่ 2 นี้ว่า “การควบคุมและการกำกับติดตาม”

3. องค์ประกอบที่ 3 อธิบายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 7 ตัวแปรหลังหมุนแกน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .544 - .743 มีค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบเท่ากับ 9.587 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 7.989 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 31.752 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบกับองค์ประกอบอื่น ๆ พบว่า องค์ประกอบมีความสำคัญเป็นอันดับ 3 กล่าวคือ ตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดีและเมื่อแยกพิจารณาตัวแปรต่างๆ ในองค์ประกอบที่ 3 แล้วพบว่า เป็นตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับคุณธรรมอละจริยธรรมของผู้บริหาร ผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อตัวแปรแฝงหรือองค์ประกอบที่ 3 นี้ว่า “คุณธรรมและจริยธรรม”

4. องค์ประกอบที่ 4 อธิบายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 6 ตัวแปรหลังหมุนแกน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .517 - .595 มีค่าความแปรปรวนองค์ประกอบเท่ากับ 8.117 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 6.764 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 38.516 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบกับองค์ประกอบอื่นๆ ตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้เป็นอย่างดีและเมื่อแยกพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ ในองค์ประกอบที่ 4 แล้วพบว่า เป็นตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับ กลยุทธ์การบริหารงานเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีคุณภาพผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อตัวแปรแฝงหรือองค์ประกอบที่ 4 นี้ว่า “กลยุทธ์การบริหารงานงบประมาณ”

5. องค์ประกอบที่ 5 อธิบายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 5 ตัวแปรหลังหมุนแกน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .511 - .532 มีค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบเท่ากับ 6.357 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 5.298 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 43.814 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบกับองค์ประกอบอื่น ๆ พบว่า องค์ประกอบมีความสำคัญเป็นอันดับ 5 กล่าวคือ ตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้เป็นอย่างดีและเมื่อแยกแยกพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ ในองค์ประกอบที่ 5 แล้วพบว่า เป็นตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานงบประมาณ ผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อตัวแปรแฝงหรือองค์ประกอบที่ 5 นี้ว่า “การมุ่งผลสัมฤทธิ์”

6. องค์ประกอบที่ 6 อธิบายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 4 ตัวแปรหลังหมุนแกน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .531 - .664 มีค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบเท่ากับ 5.782 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 4.818 298 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 48.632 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบกับองค์ประกอบอื่น ๆ พบว่า องค์ประกอบมีความสำคัญเป็นอันดับ 6 กล่าวคือ ตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้เป็นอย่างดีและเมื่อแยกแยกพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ ในองค์ประกอบที่ 6 แล้วพบว่า เป็นตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติงานงบประมาณเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อตัวแปรแฝงหรือองค์ประกอบที่ 6 นี้ว่า “การประเมินผลการปฏิบัติงาน”

2. ผลการยืนยันองค์ประกอบการวางแผนอาคารสถานที่สำหรับเด็กพิการในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ผลการยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้ง 6 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำของผู้บริหาร 2) ด้านการควบคุมและกำกับติดตาม 3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม 4) ด้านกลยุทธ์การบริหารงานงบประมาณ 5) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และ6) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานได้ มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไป

และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มีความถูกต้อง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ในด้านความเหมาะสมมีผู้ที่มีความเห็นว่ามีความเหมาะสม จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ในด้านความเป็นไปได้มีผู้ที่มีความเห็นว่ามีความเป็นไปได้จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 80 และมี 1 คนที่เห็นว่าไม่มีความเป็นไปได้ คิดเป็น ร้อยละ 20 ในด้านความเป็นประโยชน์มีผู้ที่มีความเห็นว่าเป็นประโยชน์ได้จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 80 และมี 1 คนที่เห็นว่าไม่เป็นประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 20

การอภิปรายผล

1. องค์ประกอบการวางแผนอาคารสถานที่สำหรับเด็กพิการในโรงเรียนมัธยมศึกษา

จากผลการวิจัยองค์ประกอบของสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นพหุองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำของผู้บริหาร 2) ด้านการควบคุมและกำกับติดตาม 3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม 4) ด้านกลยุทธ์การบริหารงานงบประมาณ 5) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และ6) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน องค์ประกอบทั้งหมดนี้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ว่าองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วยพหุองค์ประกอบ มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี และผลการวิจัยของนักวิชาการ หน่วยงานและองค์การ รวมทั้งสถาบันทั้งภายในประเทศไทยและต่างประเทศ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการการบริหารงานด้านงบประมาณของโรงเรียนเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่ได้มาเพื่อจะสามารถนำพาไปสู่เป้าหมายคุณภาพที่ได้ตั้งไว้ สอดคล้องกับ เดลมอนต์ (Delmont) ได้ศึกษาสมรรถนะผู้บริหารที่สำคัญ คือ สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ ต้องมีวิสัยทัศน์ที่สร้างสรรค์และยั่งยืน กล้าตัดสินใจและใช้ความเป็นผู้นำอย่างเหมาะสม มีการจูงใจ การสร้างแรงบันดาลใจและการโน้มน้าว สร้างสรรค์งานและนวัตกรรม ใช้ทรัพยากรที่ก่อให้เกิดรายได้ มีความรับผิดชอบแสดงถึงพันธะที่ต้องรับผิดชอบด้วยคุณลักษณะที่นุ่มนวล ซื่อตรง ไว้ใจได้มีคุณธรรม และจริยธรรม ที่สำคัญต้องแสดงถึงความเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญทางวิชาการ สมรรถนะด้านมนุษย์สัมพันธ์ให้ความสำคัญในเรื่องการสื่อสาร การฟัง การพูด การเขียนและการนำเสนอในที่ชุมชน มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่แสดงถึงความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น สมารถนำทีมกรรมการหรือโครงการหรือการดำเนินการประชุม มีการคาดการณ์ล่วงหน้า การต่อรอง การจัดการความขัดแย้ง และแก้ไขปัญหา การจัดการความเครียดและการบริหารการเปลี่ยนแปลง สมรรถนะที่สำคัญอีกด้านคือการบริหารจัดการประกอบด้วย การจัดการองค์การ การวางแผน การมอบหมายงาน และการจัดลำดับความสำคัญของงาน มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรและประสิทธิผลขององค์การ สามารถตัดสินใจที่ทันเวลาและเหมาะสม มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ดำเนินการที่มีประสิทธิภาพและคงทนและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการดำเนินการ

องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำของผู้บริหาร เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษามากที่สุด มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .512 - .718 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปรเท่ากับ 14.652 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 12.210 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 12.210 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปรกับองค์ประกอบอื่น ๆ พบว่า มีลำดับความสำคัญขององค์ประกอบเป็นลำดับที่ 1 กล่าวคือ ตัวแปรทั้ง 12 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดีที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษามีความคิดเห็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน ตรงกับองค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำของผู้บริหาร และจากตัวแปรที่บรรยาย

องค์ประกอบนี้อาจกล่าวได้ว่า วิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำของผู้บริหาร หมายถึง การที่องค์กรจะประสบความสำเร็จได้นั้นสิ่งที่สำคัญสุดคือการกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรที่จะร่วมปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันโดยผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำในการนำพาองค์กรดำเนินกิจกรรม โครงการต่างๆ ตามวิสัยทัศน์ที่ได้กำหนดไว้ สอดคล้องกับ พรพรรณ อินทร์ประเสริฐ ทำวิจัยเรื่อง องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ได้แก่ การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูเป็นมืออาชีพ มีระบบประกันคุณภาพที่ตรวจสอบได้และน่าเชื่อถือ มีวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน และมีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง ดังนั้นในการบริหารโรงเรียนเชิงประสิทธิผลผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้เสียควรร่วมมือกันอย่างมีกลยุทธ์จนทำให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป็นที่ยอมรับของนักเรียนผู้ปกครองและชุมชน นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ กระสินธุ์ ตงฉิน การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน ความเป็นอิสระในการบริหารให้มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน มีการจัดการผลประโยชน์จากทรัพย์สินของโรงเรียน รวมถึงการจัดหารายได้จากการบริหารมาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียน การบริหารงบประมาณจึงให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการจัดการสถานศึกษาทั้งระบบ ดังนั้นคุณภาพการจัดการศึกษา รวมถึงการติดตามประเมินผลเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ส่งผลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ ได้ ดังนั้นการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน จะเน้นให้สถานศึกษาได้มีการบริหารงานในเชิงระบบ เน้นให้ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย การวางแผนกลยุทธ์ และผลผลิตต่อการปฏิบัติงาน มีการประเมินผลของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้มีความสอดคล้องกับความพยายามในการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา โดยที่ ชวนพิศ สิทธิ์ธาดา ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของสมรรถนะของผู้บริหารมีด้วยกัน 5 องค์ประกอบ คือ 1) สมรรถนะด้านวิชาชีพ 2) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ 3) สมรรถนะด้านหน้าที่ 4) สมรรถนะด้านบุคคล และ 5) สมรรถนะด้านผู้บังคับบัญชา

องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบด้านการควบคุมและกำกับติดตาม เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษามากที่สุด มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .529 - .726 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปรเท่ากับ 13.862 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 11.552 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 23.762 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปรกับองค์ประกอบอื่น ๆ พบว่า มีลำดับความสำคัญขององค์ประกอบเป็นลำดับที่ 2 กล่าวคือ ตัวแปรทั้ง 14 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดีที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษามีความคิดเห็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน ตรงกับองค์ประกอบด้านการควบคุมและกำกับติดตาม และจากตัวแปรที่บรรยายองค์ประกอบนี้อาจกล่าวได้ว่า การควบคุมและกำกับติดตาม หมายถึง ความสำเร็จขององค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรขนาดเล็กหรือใหญ่การควบคุมและกำกับติดถามถือเป็นหัวใจสำคัญในการทำงาน โดยฉพาะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณเนื่องจากการดำเนินงานของงานงบประมาณภายในโรงเรียนเป็นงานที่สร้างภาระให้กับครูผู้สอนเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากขาดประสบการณ์ทางด้านงานการเงินและงบประมาณ เพราะฉะนั้นรองผู้อำนวยการจะต้องคอยตรวจตราสอดส่อง กำกับติดตามอย่างใกล้ชิด สอดคล้องกับ ฐิติกานต์ กองคำ ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานภายใต้เกณฑ์มาตรฐานทางการเงิน 7 ด้าน ด้านประกอบด้วย การวางแผนงบประมาณการคำนวณต้นทุนผลผลิตการจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารทางการเงินและควบคุมงบประมาณการบริหารสินทรัพย์การรายงานทางการเงิน และผลการดำเนินงานการตรวจสอบภายในซึ่งผลการดำเนินงานบริหาร

งบประมาณด้านการวางแผนงบประมาณมีการประเมินสถานภาพของโรงเรียนตามความเป็นจริงมีแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจนและจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีจึงส่งผลให้การบริหารทางการเงินและควบคุมงบประมาณมีความถูกต้องและชัดเจนด้านการจัดซื้อจัดจ้าง นอกจากนี้ กลยุทธ์ที่สำคัญในการบริหารจัดการงบประมาณของมหาวิทยาลัยที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพจะต้องคำนึงถึง สิ่งเหล่านี้ คือ คน เงิน ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบด้านคุณธรรมและจริยธรรม เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษามากที่สุด มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .544 -.743 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปรเท่ากับ 9.587 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 7.989 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 31.752 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปรกับองค์ประกอบอื่น ๆ พบว่า มีลำดับความสำคัญขององค์ประกอบเป็นลำดับที่ 3 กล่าวคือ ตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดีที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษามีความคิดเห็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน ตรงกับองค์ประกอบด้านคุณธรรมและจริยธรรม และจากตัวแปรที่บรรยายองค์ประกอบนี้อาจกล่าวได้ว่า คุณธรรมและจริยธรรม หมายถึง การบริหารงานในองค์กรอย่างมีความสุขและสามารถทำงานให้ประสพความสำเร็จลุล่วงไปไปได้ด้วยดีนั้น การมีคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชาสามารถทำงานได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ ทวีพร แก้วบัวดี และประเสริฐ อินทร์รักษ์ ได้ทำการวิจัย เรื่อง สมรรถนะผู้บริหารและการบริหารงบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า 1) สมรรถนะผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ยกเว้นด้านการบริหารด้านธุรการ การเงิน พัสดุและอาคารสถานที่อยู่ในระดับมากโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การประกันคุณภาพการศึกษา คุณธรรมและจริยธรรม สำหรบผู้บริหารสถานศึกษาหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา การบริหารงานบุคคล การบริหารกิจการนักเรียน การบริหารจัดการ เทคโนโลยีสารสนเทศ นโยบายและการวางแผนการศึกษาการบริหารงานด้านวิชาการ การบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน และการบริหารด้านธุรการการเงิน พัสดุและอาคารสถานที่ตามลำดับ 2) การบริหารงบประมาณ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดย เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การใช้เงินนอกงบประมาณ การบริหารงานพัสดุการใช้จ่ายงบประมาณ และการบริหารงบประมาณ ตามลำดับ 3) สมรรถนะผู้บริหารและการบริหารงบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์กันในทางบวก

องค์ประกอบที่ 4 องค์ประกอบด้านกลยุทธ์การบริหารงานงบประมาณ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษามากที่สุด มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .517 - .595 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปรเท่ากับ 8.117 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 6.764 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 38.516 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปรกับองค์ประกอบอื่น ๆ พบว่า มีลำดับความสำคัญขององค์ประกอบเป็นลำดับที่ 4 กล่าวคือ ตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดีที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษามีความคิดเห็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน ตรงกับองค์ประกอบด้านกลยุทธ์การบริหารงานงบประมาณ และจากตัวแปรที่บรรยายองค์ประกอบนี้อาจกล่าวได้ว่า กลยุทธ์การบริหารงานงบประมาณ หมายถึง การบริหารงานงบประมาณต้องอาศัยการมีกลยุทธ์ที่หลายหลายเนื่องจากเป็นฝ่ายที่มีความละเอียดและเกี่ยวข้องการเงินงบประมาณ ถ้ามีการวางแผนกลยุทธ์ที่ดีจะส่งผลให้มี

งบประมาณมาใช้ในการพัฒนาองค์กรได้โดยไม่ขัดสนและสามารถพัฒนาได้ตามเป้าหมายที่วางแผนไว้ วิลเลี่ยม (Williams) ได้ทำการศึกษาโดยการสำรวจวิทยาลัยชุมชนในรัฐแคลิฟอร์เนียจำนวน 107 แห่งพบว่า 1) มีการใช้กรอบการวางแผน 2) มีขอบเขตการจัดสรรงบประมาณโดยอาศัยพื้นฐานรูปแบบการจัดสรรที่เป็นทางการ 3) การวางแผนและการจัดทำงบประมาณตลอดจนกระบวนการจัดสรรด้านการเงินมีการกระทำแบบประสมประสาน 4) มีระดับความไม่สัมพันธ์กันระหว่างการปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกับแผนที่วางไว้ รวมทั้งด้านการจัดสรรทรัพยากรด้านการเงินวิธีการดำเนินการศึกษาในครั้งนี้ใช้แบบสำรวจและแบบสอบถามปรากฏผลดังนี้ 1) มีความเชื่อมโยงกันน้อยมากระหว่างการวางแผนและการจัดสรรงบประมาณและการจัดทำแผนงบประมาณในวิทยาลัยชุมชนรัฐแคลิฟอร์เนีย 2) การวางแผนระยะยาวมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากแต่การจัดสรรการเงินมีระดับในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 3) มีการบูรณาการระหว่างการวางแผนในการจัดทำงบประมาณและการจัดสรรทรัพยากรด้านการเงินมีการปฏิบัติในระดับน้อย 4) มีการเชื่อมโยงระหว่างประสิทธิผลด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจัดทำงบประมาณและการจัดสรรทรัพยากร พบว่าประสิทธิผลขององค์กรจะเพิ่มขึ้นเพราะใช้กระบวนการที่บูรณาการโดยการจัดทำแผนแบบใหม่

องค์ประกอบที่ 5 องค์ประกอบด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษามากที่สุด มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .511 - .532 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปรเท่ากับ 6.357 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 5.298 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 43.814 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปรกับองค์ประกอบอื่น ๆ พบว่า มีลำดับความสำคัญขององค์ประกอบเป็นลำดับที่ 5 กล่าวคือ ตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปรเป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดีที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษามีความคิดเห็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน ตรงกับองค์ประกอบด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และจากตัวแปรที่บรรยายองค์ประกอบนี้อาจกล่าวได้ว่า การมุ่งผลสัมฤทธิ์หมายถึง เป้าหมายของการบริหารงานงบประมาณก็เพื่อดำเนินกิจกรรม โครงการต่างๆที่ได้วางแผนกำหนดไว้ให้สามารถประสบความสำเร็จตามที่ได้กำหนด เป็นการมุ่งผลสัมฤทธิ์เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพทั้งผู้เรียนองค์กร รวมถึงบุคลากรด้วย การมุ่งผลสัมฤทธิ์คือความสามารถที่มุ่งมั่นในความรับผิดชอบและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้มีการตัดสินใจได้ตามเวลาและมีประสิทธิภาพให้ได้ผล ผ่านการวางแผนเชิงกลยุทธ์และการนำไปใช้ รวมทั้งการประเมินผลโครงการและนโยบาย ปัจจัยสำคัญที่ทำให้มุ่งไปสู่ผลสัมฤทธิ์ มีดังนี้ 1) ความรับผิดชอบ 2) การให้บริการลูกค้า สนองความต้องการของลูกค้าที่แตกต่างกัน 3) การตัดสินใจ มีการตัดสินใจที่ดี รับรู้ผลกระทบและการนำเอาผลการตัดสินใจไปใช้มีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพและ 4) ความเป็นผู้ประกอบการ รู้จักใช้โอกาสในการพัฒนาการตลาดจากผลผลิตใหม่ และการให้บริการทั้งภายในและภายนอกองค์การ ตัดสินใจที่จะเสี่ยงและริเริ่มการทำงานที่เสี่ยงเพื่อผลสำเร็จซึ่งมีคุณประโยชน์หรือเกิดความก้าวหน้า 5) การแก้ไขปัญหา กำหนดและวิเคราะห์ปัญหา แยกความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่สอดคล้องกันและแตกต่างกันเพื่อการตัดสินใจที่เป็นเหตุเป็นผล ให้วิธีการแก้ไขปัญหาแก่บุคคลและองค์การ และ 6) มีเทคนิคที่เชื่อถือได้มีความเข้าใจและรู้จักประยุกต์ใช้วิธีการที่เหมาะสม กำหนดกฎเกณฑ์และนโยบายที่สัมพันธ์กับที่ผู้เชี่ยวชาญกำหนด มีความสามารถใช้การตัดสินใจที่สำคัญการให้การฝึกอบรมการพัฒนาตามความต้องการ มีความเข้าใจในการเชื่อมโยงระหว่างสมรรถภาพทางการบริหารและภารกิจที่ต้องการ สอดคล้องกับ กระสินธุ์ ตงฉิน การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในยุคปัจจุบันความเป็นอิสระในการบริหารให้มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ยึดหลักการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน มีการจัดการผลประโยชน์จากทรัพย์สินของโรงเรียน รวมถึงการจัดหารายได้จากการบริหารมาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียน การบริหารงบประมาณจึงให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการ

จัดการสถานศึกษาทั้งระบบ ดังนั้นคุณภาพการจัดการศึกษา รวมถึงการติดตามประเมินผลเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ส่งผลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ ได้ ดังนั้นการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน จะเน้นให้สถานศึกษาได้มีการบริหารงานในเชิงระบบ เน้นให้ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย การวางแผนกลยุทธ์ และผลผลิตต่อการปฏิบัติงาน มีการประเมินผลของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้มีความสอดคล้องกับความพยายามในการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา กมลพัชร หินแกว ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสูงสุดต่ำสุด ได้แก่ ด้านการบริการที่ดีด้านการทำงานเป็นทีม ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ และด้านการพัฒนาตนเองการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสูงสุด-ต่ำสุด ได้แก่ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันแต่เมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศ พบว่า ภาพรวมแตกต่างกันในด้านการทำงานเป็นทีม ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกันเมื่อพิจารณาจำแนกตามอายุ พบว่า ภาพรวมแตกต่างกันในด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดีด้านการทำงานเป็นทีม ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณาจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ภาพรวมแตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันแต่เมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศและอายุพบว่าภาพรวมแตกต่างกันในด้านการพัฒนาหลักสูตร ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ประกอบที่ 6 องค์ประกอบด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษามากที่สุด มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .531 - .664 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปรเท่ากับ 5.782 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 4.818 298 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 48.632 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปรกับองค์ประกอบอื่น ๆ พบว่า มีลำดับความสำคัญขององค์ประกอบเป็นลำดับที่ 6 กล่าวคือ ตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดีที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษามีความคิดเห็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกันตรงกับองค์ประกอบด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และจากตัวแปรที่บรรยายองค์ประกอบนี้อาจกล่าวได้ว่าการประเมินผลการปฏิบัติงาน หมายถึง การบริหารทางการเงินในระบบงบประมาณในหน่วยงานภาครัฐนั้น มีความสำคัญไม่น้อยกว่าการบริหารทางการเงินในองค์กรเอกชน เนื่องจากระบบงบประมาณแบบใหม่เป็นการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ซึ่งจำเป็นต้องมีการวัดผลการดำเนินงานขององค์กรเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นั่นคือ องค์กรต้องมีความสามารถในการบริหารทางการเงินให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยต้องมีการกำหนดการวัดผลการดำเนินงาน การกำหนดตัวชี้วัด และการประเมินผลการดำเนินงานว่าบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งระบบการเงินของสถานศึกษาตาม แนวทางที่กำหนดให้ในพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 แนวทางประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในคู่มือบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลได้ระบุสถานศึกษาจะต้องมีการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน โดยมีแนวปฏิบัติประกอบไปด้วย

การตรวจสอบ ติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ กำหนดปัจจัยหลักความสำเร็จละตัวชี้จัด (Key Performance Indicators: KPIs) ของสถานศึกษา จัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จของผลผลิตที่กำหนดตามข้อตกลงการให้บริการผลผลิตของสถานศึกษา สร้างเครื่องมือเพื่อการประเมินผล ผลผลิตตามตัวชี้วัดความสำเร็จที่กำหนดไว้ตามข้อตกลงการให้บริการผลผลิตการศึกษา ประเมินผลกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการประจำปีของสถนศึกษาและจัดทำรายงาน รายงานผลการประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและเขตพื้นที่การศึกษา

2. ผลการยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ผลการยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้ง 6 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำของผู้บริหาร 2) ด้านการควบคุมและกำกับติดตาม 3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม 4) ด้านกลยุทธ์การบริหารงานงบประมาณ 5) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และ 6) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานได้ มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไป และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียน ตามบริบทของแต่ละโรงเรียนที่มีความแตกต่างกัน

2. ควรทำการวิจัยโดยนำองค์ประกอบสมรรถนะรองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษาในครั้งนี้ ไปพัฒนาต่อเพื่อนำองค์ประกอบไปใช้ได้ในการวางแผนการบริหารงานด้านงบประมาณในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

สุรวุฒิ ยัญญลักษณ์, **“การพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิผลขององค์กร ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”** (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2550), 199-202.

บรรจง อมรชีวิน. **การจัดการมุ่งผลสัมฤทธิ์**. (กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2556).

Lee J. Cronbach **,Essentials of Psychological Test**,4thed. (New York: Harper and Row,1984), 126

การประเมินความโปร่งใสเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลนครในประเทศไทย

Assessment of Transparency of Websites and Infocenterss of Municipalities in Thailand.

จุรินทร์ มั่นคง* นคร เสรีรักษ์*
Jurin Mankong* Nakorn Serirak*
มหาวิทยาลัยขอนแก่น*
Khon Kaen University*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินระดับความโปร่งใสของเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลนครในประเทศไทย จำนวน 30 แห่ง โดยใช้วิธีการสำรวจและประเมินระดับความโปร่งใสตามแบบประเมินความโปร่งใสที่ได้พัฒนาขึ้น และได้ทำการจัดอันดับความโปร่งใสของเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลนคร ตามคะแนนที่ได้จากการประเมิน

ผลการศึกษาพบว่าเว็บไซต์เทศบาลนครทั้ง 30 แห่ง ส่วนใหญ่มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเป็นไปตามเกณฑ์แบบประเมินความโปร่งใส ข้อมูลข่าวสารที่มีการเปิดเผยและเป็นปัจจุบันมากที่สุดคือเรื่องการจัดการพัสดุหรือการจัดซื้อจัดจ้าง คิดเป็นร้อยละ 86 ส่วนข้อมูลข่าวสารที่ไม่มีการเปิดเผยมากที่สุดคือเรื่องการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล คิดเป็นร้อยละ 64.8 ของคะแนนเต็ม เทศบาลนครที่มีคะแนนการประเมินความโปร่งใสสูงที่สุด คือ เทศบาลนครนครราชสีมา มีคะแนนร้อยละ 87.5 ของคะแนนเต็ม เทศบาลนครที่มีคะแนนการประเมินน้อยที่สุด คือ เทศบาลนครนครปฐม มีคะแนนร้อยละ 17.5 และพบว่าศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลนครมีจำนวนทั้งสิ้น 22 แห่ง ยังมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอยู่น้อย ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีคะแนนการประเมินสูงที่สุดคือ เทศบาลนครภูเก็ตและเทศบาลนครสงขลา มีคะแนนร้อยละ 82.4 และเทศบาลนครพิษณุโลก เทศบาลนครพระยาสุรศักดิ์ เทศบาลนครนครราชสีมา มีคะแนนการประเมินน้อยที่สุด คือ 0 คะแนน

ผู้ศึกษามีข้อเสนอว่าเทศบาลนครควรให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น โดยการจัดสรรเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและมีการถ่ายถอดความรู้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ควรพัฒนาระบบการเปิดเผยข้อมูลให้มีความพร้อมและสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก โดยควรพัฒนา Application ที่สามารถเข้าถึงผ่านโทรศัพท์มือถือหรือ Tablet ซึ่งเป็นช่องทางที่สะดวกและแพร่หลายมากในปัจจุบัน

คำสำคัญ: ข้อมูลข่าวสาร, ความโปร่งใส, เทศบาลนคร, ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์

Abstract

This research had the objective to conduct an assessment of transparency of 30 websites and Infocenters of municipalities in Thailand. Data were collected by a questionnaire-based survey, and municipalities were ranked by level of transparency.

Received: 2019-09-11: Revised: 2019-09-25: Accepted: 2019-09-27

This study found that most of the municipalities make their data and information available to the public via their website on the Internet. The most common data or information that is available include details of procurement and contracting (86%). The information that is least likely to be made public is details of management and human resources (65%). The municipality with the highest score for website transparency was Nakorn Ratchasima (87.5 %), whereas the municipality with the lowest score for website transparency was Nakorn Pathom (17.5 %). Of the 30 municipalities, 22 had Infocenters. There is still limited transparency of the data in those databases. The municipalities with the highest score for its Infocenters were Phuket and Songkhla (82 points), while municipalities of Pitsanuloke, Phrayasurasak, and Nakorn Ratchasima scored 0.

Based on the findings of this research, the author recommends that all municipalities should give more importance to posting open data on their websites and through their Infocenters. This may require recruiting additional staff with the required expertise and in-service training of existing staff. In addition, the data of the municipality should be complete and accessible in a convenient way, for example, by creating applications which can be used with a smart phone or tablet computer, since these devices are ubiquitous in urban Thailand.

Keywords: Information, Transparency, Municipality, Infocenters

บทนำ

หลักการบริหารจัดการที่ดี (Good governance) เป็นหลักการหนึ่งที่ภาครัฐได้นำมายึดถือและปฏิบัติ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งคือ หลักความโปร่งใส (Transparency) กล่าวคือ เป็นหลักที่ผู้มีส่วนได้เสียหรือประชาชนจะต้องสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง (วิภาส ทองสุทธิ์, 2551) ในปัจจุบันหน่วยงานของรัฐมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงาน ซึ่งเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2554 ที่ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 และมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ทางเว็บไซต์ของหน่วยงานและทางคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้มีการจัดทำศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ (Infocenters) ขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับมติดังกล่าว ทำให้เกิดคำถามว่าข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐได้เปิดเผยผ่านเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ มีความโปร่งใสมากน้อยเพียงใด

ผู้ศึกษาได้เลือกศึกษาเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลนครทั่วประเทศ จำนวน 30 แห่ง เนื่องจากเทศบาลนครมีจำนวนประชากรอาศัยอยู่มากและการจัดทำนโยบายสาธารณะในด้านต่าง ๆ มีความใกล้ชิดกับประชาชน จึงทำให้การบริหารจัดการจะต้องเป็นไปอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ สำหรับกรอบแนวความคิดการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาจาก หลักธรรมาภิบาล หลักความโปร่งใส ภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 อำนาจหน้าที่และลักษณะของเทศบาลนคร หลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามประกาศของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นได้ทำวิเคราะห์เกณฑ์การประเมินความโปร่งใสของข้อมูลข่าวสารและตัวชี้วัดความโปร่งใสของหน่วยงานของรัฐ จำนวน 6 ประเด็น และพัฒนาแบบประเมินความโปร่งใส เพื่อใช้ประเมินผลการเปิดเผยข้อมูลและการเข้าถึง

ข้อมูลข่าวสารของเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลนครว่ามีการเปิดเผยมากน้อยเพียงใด

การศึกษาการพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อประเมินประสิทธิภาพในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถประเมินตนเองและพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการให้บริการข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินระดับความโปร่งใสของเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลนครในประเทศไทย

2. เพื่อสร้างเครื่องมือในการประเมินความโปร่งใสของข้อมูลสารสนเทศที่ได้ปรากฏบนเว็บไซต์ของเทศบาลนครในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

หลักธรรมาภิบาล (Good governance)

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความ หมายของหลักธรรมาภิบาลเอาไว้ เช่นอานันท์ ปันยารชุน (2542) ได้ให้ความหมายว่า ธรรมาภิบาลเป็นผลลัพธ์ของการจัดการกิจกรรมซึ่งภาครัฐและเอกชนมีผลประโยชน์ร่วมกันได้กระทำลงไป โดยมีลักษณะเป็นขบวนการเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันอาจนำไปสู่การผสม ผสานผลประโยชน์ที่หลากหลายและขัดแย้งกันได้ ส่วนประเวศ วะสี (2542) ได้ให้อธิบายว่า ธรรมาภิบาลคือความโปร่งใส ความถูกต้องระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชน ซึ่งคล้ายกับธีรยุทธ บุญมี (2541) ที่ได้อธิบายว่าธรรมาภิบาลเป็นกระบวนความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างรัฐ สังคม เอกชน และประชาชน ซึ่งทำให้การบริหารราชการแผ่นดินมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ส่วนชัยอนันต์ สมุทวณิช (2541) ได้ให้ความหมายไว้ว่าธรรมาภิบาลเป็นกลไกของรัฐ ทั้งการเมืองและการบริหาร ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับภาครัฐและรัฐบาลเป็นหลัก หลักธรรมาภิบาลมีองค์ประกอบที่เป็นหลักพื้นฐาน 6 ประการ (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะและบุญมี ลี้, 2544) คือ หลักนิติธรรม (Rule of Law) หลักคุณธรรม (Ethics) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักความมีส่วนร่วม (Participation) หลักความรับผิดชอบ (Accountability) และหลักความคุ้มค่า (Value for Money)

จากที่ได้กล่าวมาทำให้เห็นว่ามีผู้ให้ความหมายของหลักธรรมาภิบาลไว้คล้ายกัน โดยส่วนใหญ่แล้วให้ความหมายไปในทิศทางเกี่ยวกับการจัดการโดยมีภาครัฐและภาคเอกชนจัดการร่วมกันด้วยความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นกลไกช่วยหรือเป็นผลลัพธ์ของการบริหารจัดการ จึงสามารถสรุปได้ว่าหลักธรรมาภิบาลคือกลไกหรือกระบวนความสัมพันธ์ของทั้งภาครัฐและเอกชนที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรของตนเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

หลักความโปร่งใส (Transparency)

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2550) ได้กล่าวถึงหลักความโปร่งใสว่า เป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีการเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนเห็นการทำงานของราชการได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับภาสประภา ตระกูลอินทร์ (2550) ที่กล่าวว่าสังคมไทยได้ตื่นตัวในการเรียกร้องความโปร่งใสจากภาครัฐและภาคเอกชน หากประชาชนตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ และสิทธิแห่งตนแล้ว ย่อมสามารถใช้ข้อมูลข่าวสารของราชการตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารงานของรัฐได้และทำให้การทุจริตในภาครัฐลดน้อยลง จึงทำให้เห็นว่าหลักความโปร่งใส เป็นการให้

ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารของหน่วยงานของรัฐ ได้รับรู้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อที่จะสามารถตรวจสอบความโปร่งใสของหน่วยงานของรัฐได้

Sam Agere (2545) ได้กล่าวถึงความโปร่งใสว่า เป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อสื่อมวลชนและประชามติในการควบคุมการบริหารภายในองค์กร โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข่าวสารต่าง ๆ ได้ โดยมีหลักประกันทางกฎหมาย ซึ่งในประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มารองรับ และยังได้กล่าวอีกว่า ข้อมูลที่เผยแพร่โดยรัฐบาลจะต้องเป็นสิ่งที่ประชาชนทั่วไปมีสิทธิรับทราบโดยง่าย นอกจากนี้ สมศักดิ์ สามัคคีธรรม (2561) ได้กล่าวถึงความโปร่งใสว่าหมายถึงความจำเป็นที่รัฐบาลและหน่วยงานราชการจะต้องเปิดเผยข้อมูลเพื่อให้สาธารณชนสามารถเข้าถึงได้ เพราะข้อมูลดังกล่าวเกี่ยวข้องกับกิจกรรมสาธารณะ ประชาชนมีสิทธิรับรู้ในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย (Sovereignty of the people)

จึงสรุปได้ว่า หลักความโปร่งใส เป็นหลักการที่ให้ประชาชนหรือบุคคลภายนอกได้เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ทราบ เพื่อให้ประชาชนหรือบุคคลภายนอกที่สนใจได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทุจริตของหน่วยงานและเพื่อให้การทำงานของหน่วยงานเกิดประโยชน์ต่อประชาชน

สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (Right to know)

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความ หมายในเรื่องนี้เอาไว้ เช่น วัชรา ไชยสาร (2544) ได้ให้ความหมายว่า สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารหมายถึง “อำนาจรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่กฎหมายให้แก่บุคคลเพื่อประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งบุคคลมุ่งประสงค์” ซึ่งมาจากสิทธิที่จะรู้ (Right to know) สอดคล้องกับ โภคิน พลกุล (2538) ที่อธิบายว่า สิทธิ (Right) หมายถึงอำนาจหรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้มาใช้ในการตีความ ซึ่งสิทธิที่จะรู้เป็นสิทธิในการได้รับ(เข้าถึง) ข่าวสาร (ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์ อ้างในวัชรา ไชยสาร, 2544) นอกจากนี้ ครูไทย (2537) ยังได้ให้ความหมายสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารว่า เป็นการเน้นไปที่โอกาสการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐที่ประชาชนควรได้รับรู้รับทราบ ในฐานะที่ประชาชนเป็นเจ้าของเงินหรือผู้เสียภาษีอากรให้รัฐและในฐานะประชาชนเป็นผู้มีส่วนได้เสีย

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เป็นกฎหมายที่รับรองสิทธิพลเมืองในการเข้าถึงข้อมูลของรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, 2548)

1) เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสในการที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของภาครัฐ ทำให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและมีสิทธิในทางการเมืองได้โดยถูกต้องตรงกับความเป็นจริง อีกทั้งยังทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารและตรวจสอบการใช้อำนาจของภาครัฐ อันก่อให้เกิดความโปร่งใสในการใช้อำนาจภาครัฐ เพื่อประโยชน์ของประชาชนมากขึ้น

2) เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยว กับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในครอบครองของหน่วยงานของรัฐว่าข้อมูลใดบ้างที่เปิดเผยหรืออาจไม่เปิดเผย เพื่อให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตาม

3) เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ

นคร เสรีรักษ์ (2545) ได้กล่าวถึงหลักการของพระราชบัญญัติฉบับนี้ว่า เป็นการรับรองสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐครอบครองอยู่ โดยเป็นไปตามหลักที่ว่า “การเปิดเผยเป็นหลัก การปกปิดเป็นข้อยกเว้น” สอดคล้องกับ ฤทัย หงส์สิริ (ม.ป.ป.) ที่ได้กล่าวถึงหลักการของพระราชบัญญัติดังกล่าวว่า ได้ให้สิทธิแก่บุคคลทั่วไปในการเข้าถึงข้อมูลอย่างกว้างขวางกว่ากฎหมายฉบับอื่น เนื่องจาก

สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย ไม่ว่าผู้ขอเข้าถึงข้อมูลจะมีส่วนได้เสียหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ขอหรือไม่ ก็สามารถขอเข้าถึงข้อมูลได้ หากเจ้าหน้าที่ปฏิเสธไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะต้องแจ้งเหตุผลแก่ผู้ขอ

จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนและการที่ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การบริหารงานของรัฐมีความโปร่งใส อันเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดหลัก ธรรมาภิบาล และภาครัฐจะต้องมีการเปิด เผยข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนหรือบุคคลภายนอกที่มีความสนใจ ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารตามสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารและตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

กรอบแนวคิดในงานวิจัย

จากคำถามการวิจัยที่ว่า “เว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลนครในประเทศไทยมีความโปร่งใสหรือไม่ เพียงใด” ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดกรอบในงานวิจัยโดยใช้หลักการสำคัญคือหลักธรรมาภิบาลที่เน้นเรื่องความโปร่งใส มาเป็นกรอบวิเคราะห์ว่าเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลนครมีความโปร่งใสหรือไม่ หากมีความโปร่งใสแล้วหรือยังไม่มีความโปร่งใส ก็ต้องหาแนวทางการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นหรือมีความโปร่งใสมากขึ้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ทำการสำรวจระดับความโปร่งใสของเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลนครในประเทศไทย จำนวน 30 แห่ง โดยการใช้แบบประเมินความโปร่งใสที่ได้พัฒนาขึ้น แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ในการประเมินความโปร่งใสของเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลนคร ผู้ศึกษาได้นำแบบการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติประจำปี 2561 (Integrity and Transparency Assessment: ITA) ซึ่งเป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ในแบบตรวจการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ (OIT) ประกอบกับกรอบการประเมินความโปร่งใสเว็บไซต์องค์การบริหารส่วนจังหวัด (ภูริตา จันทรักษ์, 2561) และใช้ตัวชี้วัดความโปร่งใสสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเด็นการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต (สมคิด เลิศไพฑูรย์, นคร เสรีรักษ์ และภรณี ดีราษฎร์วิเศษ, 2556) เป็นแนวทางในการสร้างแบบการประเมินความโปร่งใส ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานเทศบาลนคร ประกอบไปด้วย ชื่อหน่วยงาน โครงสร้าง ข้อมูลผู้บริหาร อำนาจหน้าที่ แผนยุทธศาสตร์หรือแผนพัฒนาหน่วยงาน ข้อมูลการติดต่อ ข่าวประชาสัมพันธ์ วิสัยทัศน์และพันธกิจของหน่วยงาน เว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ (Infocenters) และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 2 ความโปร่งใสของข้อมูลข่าวสารและตัวชี้วัดความโปร่งใสของหน่วยงานของรัฐ แบ่งเป็นตัวชี้วัดย่อยได้ 6 ประเด็น ดังนี้ การบริหารงานของหน่วยงาน การบริหารเงินงบประมาณ การจัดการพัสดุหรือการจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล การส่งเสริมความโปร่งใส และการให้บริการประชาชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้นำแบบประเมินความโปร่งใสที่ได้พัฒนาขึ้น มาใช้ในการศึกษาถึงการนำเสนอข้อมูลข่าวสารทางเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลนคร ซึ่งได้ทำการสืบค้นระหว่างวันที่ 7-13

กรกฎาคม 2562 และดำเนินการประเมินผลโดยการให้คะแนนในแต่ละประเด็นของเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลนครซึ่งกำหนดค่าคะแนน 0 ถึง 2 รายละเอียดของคะแนนมีดังนี้

0 คะแนน หมายถึง ไม่มีการดำเนินการตามเกณฑ์ประเมิน

1 คะแนน หมายถึง มีการดำเนินการตามเกณฑ์ประเมินแต่ข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน

2 คะแนน หมายถึง มีการดำเนินการตามเกณฑ์ประเมินและข้อมูลเป็นปัจจุบัน

ผลการศึกษา

ระดับความโปร่งใสเว็บไซต์เทศบาลนคร

ในส่วนที่ 1 เรื่องข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานเทศบาลนครทั้ง 30 แห่ง ได้ผลดังนี้ เว็บไซต์เทศบาลนครทั้ง 30 แห่งทั่วประเทศพบข้อมูลพื้นฐานซึ่งได้แก่ ชื่อหน่วยงาน ข้อมูลผู้บริหาร ข้อมูลการติดต่อ ข่าวประชาสัมพันธ์ วิสัยทัศน์และพันธกิจของหน่วยงาน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100 นอกจากนี้แล้วในส่วนของการจัดทำเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ พบว่ามีข้อมูลเรื่องข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานเทศบาลนคร 22 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 73.3

ในส่วนที่ 2 การประเมินความโปร่งใสของเว็บไซต์เทศบาลนครจำนวน 6 ประเด็น มีผลการศึกษาที่สรุปได้ดังนี้

ข้อมูลที่เว็บไซต์เทศบาลนครมีการเปิดเผยมากที่สุดคือข้อมูลการจัดการพัสดุหรือการจัดซื้อจัดจ้าง (ประเด็นที่ 3) ซึ่งพบข้อมูลที่เป็นปัจจุบันถึงร้อยละ 86 มีข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบันร้อยละ 7.3 และไม่พบข้อมูลเพียงร้อยละ 6.7 รองลงมาคือข้อมูลการให้บริการประชาชน (ประเด็นที่ 6) ซึ่งมีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นปัจจุบันร้อยละ 82.2 พบข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบันร้อยละ 1.7 และไม่พบข้อมูลร้อยละ 16.1 ถัดมาคือข้อมูลการบริหารงานของหน่วยงาน (ประเด็นที่ 1) ที่มีข้อมูลเป็นปัจจุบันโดยคิดเป็นร้อยละ 59.4 และพบข้อมูลแต่ไม่เป็นปัจจุบันเพียงร้อยละ 5 ไม่พบข้อมูลร้อยละ 35.6 ต่อมาคือข้อมูลการส่งเสริมความโปร่งใส (ประเด็นที่ 5) โดยพบว่ามีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นปัจจุบันคิดเป็นร้อยละ 57.5 และไม่พบข้อมูลร้อยละ 42.5 แต่ในส่วนของการเปิดเผยข้อมูลการบริหารเงินงบประมาณ (ประเด็นที่ 2) กลับพบข้อมูลที่เป็นปัจจุบันเพียงร้อยละ 38.9 และพบข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบันร้อยละ 5 แต่ไม่พบข้อมูลถึงร้อยละ 56.1 และข้อมูลที่มีการเปิดเผยน้อยที่สุดคือข้อมูลการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล (ประเด็นที่ 4) โดยพบว่ามีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นปัจจุบันเอาไว้เพียงร้อยละ 34.8 พบว่ามีข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบันร้อยละ 0.4 และไม่พบข้อมูลสูงถึงร้อยละ 64.8

คะแนนการประเมินความโปร่งใสของเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลนคร

ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประเมินโดยการให้คะแนนตั้งแต่ 0 ถึง 2 แล้วนำมาวิเคราะห์ผลรวมของคะแนนแต่ละเว็บไซต์ของเทศบาลนครตามประเด็นที่ได้ประเมินรวมทั้งสิ้น 6 ประเด็น (มีคะแนนเต็ม 80 คะแนน) แล้วนำมาคำนวณหาร้อยละ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับคะแนนการประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ (ตารางที่ 1) ซึ่งพบว่าเว็บไซต์ของเทศบาลนครมีคะแนนการประเมินความโปร่งใสมากกว่าศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ 15 แห่ง และยังพบอีกว่ามีเว็บไซต์ที่มีคะแนนมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 50 มีจำนวน 27 แห่งคิดเป็นร้อยละ 90 ซึ่งเว็บไซต์เทศบาลนครที่มีคะแนนมากที่สุดคือ เทศบาลนครนครราชสีมา มีคะแนนร้อยละ 87.5 และเว็บไซต์เทศบาลนครที่มีคะแนนน้อยที่สุดคือ เทศบาลนครนครปฐม มีคะแนนร้อยละ 17.5 และพบว่าเทศบาลนครมีศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ 22 แห่ง และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีคะแนนมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 50 มีทั้งสิ้น 13 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 59.1 ซึ่งศูนย์ข้อมูลข่าวสารฯ ที่มีคะแนนมากที่สุดคือเทศบาลนครภูเก็ตและเทศบาลนครสงขลา มีคะแนนเท่ากันคือ ร้อยละ 82.3 โดยเทศบาล

นครที่ได้คะแนนต่ำสุดคือเทศบาลนครพิษณุโลก เทศบาลนครพระยาสุรศักดิ์ เทศบาลนครนครราชสีมา ซึ่งไม่พบว่ามีข้อมูลภายในศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์แต่อย่างใด

ตารางที่ 1 คะแนนการประเมิน

ชื่อเทศบาลนคร	เว็บไซต์ (ร้อยละ)	Infocenters (ร้อยละ)
ภูเก็ต	77.5	82.4
สงขลา	53.8	82.4
ปากเกร็ด	67.5	76.5
ลำปาง	61.3	73.5
นครสวรรค์	72.5	73.5
เกาะสมุย	70	73.5
หาดใหญ่	57.5	73.5
แหลมฉบัง	56.3	67.6
ตรัง	68.8	58.8
ระยอง	60	55.9
นนทบุรี	68.8	55.9
สมุทรสาคร	66.3	52.9
ขอนแก่น	56.3	50
รังสิต	62.5	47
แม่สอด	55	47
เชียงราย	66.3	47
สกลนคร	61.3	47
ยะลา	75	41.2
พระนครศรีอยุธยา	70	17.6
พิษณุโลก	43.8	0
นครราชสีมา	87.5	0
พระยาสุรศักดิ์	63.8	0
สมุทรปราการ	53.8	N/A
อ้อมน้อย	65	N/A
อุบลราชธานี	66.3	N/A
นครปฐม	17.5	N/A
นครศรีธรรมราช	58.8	N/A
เชียงใหม่	46.3	N/A
อุดรธานี	72.5	N/A
สุราษฎร์ธานี	73.8	N/A

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า เว็บไซต์ของเทศบาลนครส่วนใหญ่มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามเครื่องมือการประเมินความโปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภกร ฉายถวิล (2562) ที่ศึกษาถึงการประเมินความโปร่งใสของเว็บไซต์เทศบาลในประเทศไทยได้พบว่า เทศบาลส่วนใหญ่มีการเปิดเผยข้อมูลครบถ้วนตามกลุ่มชี้วัด และจากผลการวิจัยยังพบอีกว่าข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่ที่ทางเว็บไซต์เทศบาลนครได้มีการเปิดเผยข้อมูลและเป็นปัจจุบันมากที่สุด คือ เรื่องการจัดการพัสดุหรือการจัดซื้อจัดจ้าง ส่วนข้อมูลที่ไม่มีการเปิดเผยมากที่สุด คือ เรื่องการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล และเมื่อได้พิจารณาถึงประเด็นย่อยในการเปิดเผยข้อมูลเทศบาลนครส่วนใหญ่ได้มีการเปิดเผยข้อมูลพบว่ามีข้อมูลประเภท แผนดำเนินงาน แผนงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง คู่มือประชาชน ตามนโยบายของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารฯ มากที่สุด แต่กลับพบข้อมูลประเภทรายงานที่เกี่ยวกับการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลเช่น รายงานผลการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลประจำปี รายงานการประเมินผลเกี่ยวกับการดำเนินการตามหลักเกณฑ์การให้คุณให้โทษต่อบุคลากรอยู่น้อย

ผลการจัดอันดับตามคะแนนความโปร่งใสของเว็บไซต์เทศบาลนคร มีเว็บไซต์ของเทศบาลนครถึงร้อยละ 90 ที่ได้รับคะแนนการประเมินความโปร่งใสของข้อมูลข่าวสารและตัวชี้วัดความโปร่งใสของหน่วยงานของรัฐของเว็บไซต์เทศบาลนครที่มากกว่าร้อยละ 50 แสดงให้เห็นว่าเทศบาลนครส่วนใหญ่มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอยู่ในเกณฑ์ดี ซึ่งเทศบาลนครที่ได้รับคะแนนการเปิดเผยข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์มากที่สุดคือ เว็บไซต์ของเทศบาลนครนครราชสีมา โดยมีคะแนนร้อยละ 87.5 และเว็บไซต์ของเทศบาลนครนครปฐม มีคะแนนน้อยที่สุด โดยมีคะแนนร้อยละ 17.5 แต่เมื่อได้พิจารณาการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารผ่านทางศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ กลับพบว่ามีเทศบาลนครที่มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ 22 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 73.3 และมีศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลนครที่มีคะแนนมากกว่าร้อยละ 50 อยู่เพียงร้อยละ 59.1 โดยศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้คะแนนมากที่สุดคือ เทศบาลนครภูเก็ตและเทศบาลนครสงขลา ซึ่งมีคะแนนถึงร้อยละ 82.4 และเทศบาลนครที่ได้คะแนนต่ำสุดคือเทศบาลนครพิษณุโลก เทศบาลนครพระยาสุรศักดิ์ และเทศบาลนครนครราชสีมา ซึ่งไม่พบว่ามีข้อมูลภายในศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวแต่อย่างใด

นอกจากนั้น เมื่อได้พิจารณาการจัดอันดับเว็บไซต์เทศบาลนครที่มีคะแนนมากที่สุด 10 อันดับแรก พบว่ามีศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์เพียง 5 แห่ง ที่มีคะแนนมากกว่าร้อยละ 50 และเทศบาลนครนครราชสีมา ซึ่งมีคะแนนการจัดอันดับเว็บไซต์มากที่สุดกลับไม่พบข้อมูลในศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์

ผลการวิจัยในข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงประเด็นปัญหาได้ดังนี้

1) การเปิดเผยข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของเทศบาลนครในข้อมูลเรื่องการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลยังมีอยู่น้อย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หน่วยงานของเทศบาลนครยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล เนื่องมาจากข้อมูลข่าวสารในเรื่องดังกล่าวเป็นข้อมูลภายในหน่วยงานและตามกฎหมายไม่ได้กำหนดระบุชัดเจนให้ต้องเปิดเผยข้อมูลประเภทนี้ ทางเทศบาลจึงไม่ให้ความสำคัญที่จะเปิดเผยข้อมูลชนิดนี้ ทำให้พบข้อมูลเรื่องดังกล่าวน้อย อีกทั้งข้อมูลดังกล่าวมีระเบียบและกฎเกณฑ์แตกต่างกันไปแต่ละหน่วยงาน ซึ่งการนำข้อมูลมาเปิดเผยจะต้องประสานงานให้หน่วยงานต่าง ๆ ส่งข้อมูลนี้มาเปิดเผย ซึ่งบางหน่วยงานไม่ได้มีการส่งข้อมูลดังกล่าวจึงทำให้ไม่สามารถที่จะนำข้อมูลมาเปิดเผยได้

2) การประเมินเทศบาลนครส่วนใหญ่แม้จะมีระดับความโปร่งใสของเว็บไซต์อยู่มาก แต่ระดับความโปร่งใสของศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ยังมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอยู่น้อย เนื่องจาก ข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่ได้ทำการอัปโหลดข้อมูลลงในเว็บไซต์ของเทศบาลนครแล้ว ซึ่งเป็นการสร้างขั้นตอนที่ซ้ำซ้อนต่อเจ้าหน้าที่

เห็นได้จากคะแนนการประเมินเว็บไซต์ที่มีมากกว่าคะแนนการประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์อยู่ 17 แห่ง (รวมเทศบาลนครที่ไม่มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์)

3) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลนคร ยังเป็นไปได้ยาก เนื่องจาก ในเว็บไซต์ของเทศบาลนครมีการจัดรูปแบบการนำเสนอข้อมูลที่แตกต่างกัน อีกทั้งบางเว็บไซต์จะต้องค้นหาข้อมูลที่ต้องการจากประกาศของทางเว็บไซต์ อีกทั้งการเข้าดูข้อมูลจากทางโทรศัพท์มือถือ (Smartphone) หรือ Tablet ยังไม่สามารถเข้าดูข้อมูลได้สะดวก นอกจากนี้ การเข้าใช้ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของประชาชนยังมีอยู่น้อย เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรในพื้นที่

4) การปฏิบัติงานของบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ยังขาดความสามารถในด้านการใช้เทคโนโลยี แม้จะมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับ พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ ให้แก่เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง แต่เจ้าหน้าที่ยังไม่มีทักษะความสามารถในด้านเทคโนโลยีที่จะนำข้อมูลมาเปิดเผยผ่านทางเว็บไซต์หรือศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งในส่วนของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ยังได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในภารกิจส่วนอื่นประกอบกันด้วย ทำให้การปฏิบัติภารกิจในส่วนนี้เป็นไปอย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ นอกจากนี้แล้วยังมีปัญหาเรื่องของความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีการย้ายที่ทำงานหรือมีการย้ายสายงาน ทำให้มีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เทศบาลนครมีความโปร่งใสในการให้บริการในด้านข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักธรรมาภิบาลและเพื่อให้การจัดทำบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เทศบาลนครควรเสริมสร้างความตระหนักเรื่องการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน ควรที่จะมีการจัดสรรเจ้าหน้าที่ตามความสามารถ โดยแบ่งหน้าที่เฉพาะด้านเพื่อให้การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและควรมีการถ่ายถอดความรู้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาระบบการเปิดเผยข้อมูลให้มีความพร้อมและสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก โดยควรพัฒนา Application ที่สามารถเข้าถึงผ่านโทรศัพท์มือถือหรือ Tablet ซึ่งเป็นช่องทางที่สะดวกและแพร่หลายมากในปัจจุบัน

เทศบาลนครควรให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น โดยการจัดสรรเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเพื่อเป็นการลดความซ้ำซ้อนในการอัปโหลดข้อมูลประเภทเดียวกันในช่องทางต่าง ๆ กัน

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปเพื่อเป็นการต่อยอดการศึกษาในเรื่องนี้ ควรมีศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลนคร และควรมีการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำเว็บไซต์และศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานท้องถิ่นทุกประเภท ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนหน่วยงานของรัฐทุกแห่งทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค.

บรรณานุกรม

ครูไทย. (2537). **สิทธิในการรับรู้ของประชาชน**. วิทยาจารย์, 92(4), 15-16.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2541). **Good Governance กับการปฏิรูปการศึกษา - การปฏิรูป การเมือง**. ม.ป.พ., 2541.

ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2550). **ธรรมาภิบาล** (สัมภาษณ์). เลขาธิการ ก.พ.ร. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.); 14 พฤษภาคม 2551. [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.]

ธีรยุทธ บุญมี. (2541). **ธรรมรัฐแห่งชาติ ยุทธศาสตร์กู้หายนะประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สายธาร.

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และ บุญมี ลี้. (2544). **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**. กรุงเทพฯ: สถาบัน พระปกเกล้า.

ประเวศ วะสี. (2542). **ยุทธศาสตร์ชาติ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมธนาคารออมสิน.

ภาสประภา ตระกูลอินทร์. (2550). **สังคมไทยกับความโปร่งใสของการเปิดเผยข้อมูลจากภาครัฐ**. วารสารนักบริหาร, 27(3), 29-31.

ภูริตา จันทรักษ์. (2561). **การประเมินความโปร่งใสของเว็บไซต์องค์การบริหารส่วนจังหวัด**. (การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

โภคิน พลกุล. (2538). **หลักกฎหมายมหาชน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วัชรา ไชยสาร. (2544). **สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ**. ครั้งที่ 2 . กรุงเทพ: นิติธรรม

วิภาส ทองสุทธิ์. (2551). **การบริหารจัดการที่ดี**. กรุงเทพฯ: อินทภาษ.

ศุภกร ฉายถวิล. (2561). **การประเมินความโปร่งใสของเว็บไซต์เทศบาลในประเทศไทย**. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

สมคิด เลิศไพฑูรย์, นคร เสรีรักษ์ และ ภรณี ดีราษฎร์วิเศษ. (2556). **ท้องถิ่นโปร่งใส การพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อประเมินประสิทธิภาพในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2561). **ธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบทางสังคม**. กรุงเทพฯ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ. (2548). **คู่มือการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ.

อานันท์ ปันยารชุน. (2542). **มุมมองนายอานันท์**. กรุงเทพฯ: มติชน.

Agere Sam. (2545). **ธรรมาภิบาล การบริหาร การปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม**. กรุงเทพฯ: น้ำฝน.

การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

Development of Teaching Model to Strengthen Mathematical Process Skills for Prathomsuksa 5 Students

เจียรนัย จันขุนทด*
Jiaranai Jankuntod *
โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดดาวเรือง) สังกัดสำนักการศึกษา เทศบาลเมืองสระบุรี
Municipality School 5 (WatDownrueng) under the Office of Education, Saraburi Municipality

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีชื่อว่า “MATHER Model” มีองค์ประกอบ คือ องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ องค์ประกอบเชิงกระบวนการและองค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ กระบวนการเรียนการสอน มี 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการสร้างแรงจูงใจในการเรียน (Motivation : M) 2) ขั้นการเรียนรู้โดยตรง (Active Learning : A) 3) ขั้นการถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning : T) 4) ขั้นการฝึกปฏิบัติให้เกิดความชำนาญ (Habituating : H) 5) ขั้นการขยายความรู้ (Elaboration : E) 6) ขั้นการประเมินผลและสรุป (Review : R) โดยที่รูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (MATHER Model) ที่พัฒนาขึ้นมานี้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.80/86.64 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด 2) หลังการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนมีความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ พัฒนาขึ้นในช่วงระหว่างเรียน 4) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบการสอน, ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์.

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop teaching model to strengthen mathematical process skills for Prathomsuksa 5 students, and 2) to examine effectiveness of teaching model to strengthen mathematical process skills for Prathomsuksa 5 students.

The results were as follows: 1) The teaching model to strengthen mathematical process skills for Prathomsuksa 5 students was known as MATHER Model which revealed the components of principles and objectives, and process and conditional implementation. The teaching and

Received: 2019-07-02: Revised: 2019-08-28: Accepted: 2019-08-30

learning process consisted of 6 steps: 1) Motivation : M, 2) Active Learning : A, 3) Transfer of Learning : T, 4) Habituating : H, 5) Elaboration : E, and 6) Review : R. The developed teaching model to strengthen mathematical process skill for Prathomsuksa 5 students revealed the efficiency at 85.80/86.64 which was higher than the required criteria of 80/80. 2) After learning and teaching by using the teaching model to strengthen mathematical process skills for Prathomsuksa 5 students, the had higher ability in mathematical process skills at the .01 level of statistical significance. 3) The ability in mathematical process skills of the students studying through teaching model was better. 4) The overall students' opinions towards the use of teaching model to strengthen mathematical process skills for Prathomsuksa 5 students were at the high level.

Keywords: Development of Teaching Model, mathematical process skills

บทนำ

โลกยุคศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมแห่งความรู้ (Knowledge Society) ผู้ที่จะประสบความสำเร็จในสังคมของโลกยุคใหม่จะต้องมีความรู้อันเป็นสากล มีความสามารถ ในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น มีวินัยและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีทักษะชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติสุข ดังนั้นการจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องเป็นการจัดการศึกษาให้คนในชาติเป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข ดังนั้นการจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องเป็นการจัดการศึกษาให้คนในชาติเป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข ตามปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO โดยในศตวรรษที่ 21 ทุกประเทศตื่นตัวให้ความใส่ใจต่อการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ทุกเพศทุกวัยทุกสมรรถนะ จึงได้มีการพัฒนาและใช้หลักสูตรการศึกษาที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียน Learn to know, Learn to be, Learn to do เพื่อให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในฐานะพลเมืองของชาติ และ Learn to live together เพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในฐานะพลโลก เยาวชนไทยกำลังเติบโตในสังคมโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีและสติปัญญาของมนุษย์ เช่นเดียวกับเยาวชนในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เมื่อคำนึงถึงอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและองค์ความรู้มหาศาลที่กำลังถูกสร้างขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะที่จำเป็น เพื่อเผชิญความเปลี่ยนแปลงและใช้ชีวิตอย่างคุ้มค่า

ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ถือเป็นสมรรถภาพที่จำเป็นต่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดไว้เป็นสาระหลักสาระหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551; สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546) เป็นคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน และมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้เรียนตั้งแต่เริ่มต้นในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และเข้มข้นขึ้นตามลำดับชั้น ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ถือเป็นความสามารถของผู้เรียนที่จะนำองค์ความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ และการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ผู้สอนควรบูรณาการด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์เข้ากับด้านเนื้อหาความรู้ ซึ่งทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในที่นี้เน้นทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็นและต้องการพัฒนาให้เกิด

ขึ้นกับผู้เรียน ได้แก่ ทักษะการแก้ปัญหา การให้เหตุผล การสื่อสาร สื่อความหมายทางคณิตศาสตร์และการนาเสนอ การเชื่อมโยงความรู้ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551)

จากรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2559 และปีการศึกษา 2560 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดดาวเรือง) พบว่าข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลการเรียนเฉลี่ย 2.13 และ 2.06 ตามลำดับ (จากเกรด 4 คิดเป็นร้อยละ 47.75) และรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2559 และปีการศึกษา 2560 รายวิชาภาษาอังกฤษ พบว่ามีค่าเฉลี่ย 25.30 ซึ่งต่ำกว่าระดับจังหวัด (ค่าเฉลี่ย 26.30) ต่ำกว่าระดับสังกัด (ค่าเฉลี่ย 26.40) ต่ำกว่าระดับภาค (ค่าเฉลี่ย 27.20) และต่ำกว่าระดับประเทศ (ค่าเฉลี่ย 27.46) จากการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ พบว่า นักเรียนขาดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งเป็นปัญหาที่น่าหนักใจสำหรับครูผู้สอนคณิตศาสตร์ที่จะต้องหาวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างแท้จริง

และจากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยจึงทำการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้า แล้วนำมาบูรณาการเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของผู้วิจัยเอง เพื่อนำความรู้มาใช้พัฒนาและเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ให้เป็นไปตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด และคุณลักษณะพึงประสงค์ที่สถานศึกษากำหนดไว้ โดยคำนึงถึงแนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่ระบุว่า ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน รวมทั้งเหตุผลที่ว่าทุกรูปแบบการเรียน การสอนที่พัฒนาขึ้นหรือวิธิสอนแบบต่าง ๆ ไม่สามารถใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในทุก ๆ ด้าน ทุกสถานการณ์และทุกเวลา สอดคล้องกับที่ วัชรา เล่าเรียนดี (2552, หน้า44) ที่ได้เสนอแนวคิดว่ารูปแบบการสอนและวิธีจัดการเรียนรู้มีมากมายหลายรูปแบบและ หลายวิธี การเลือกใช้ควรให้เหมาะสมกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ลักษณะเนื้อหาวิชา ความพร้อม ของผู้เรียนและสื่อการเรียนรู้ รูปแบบวิธีสอนคิดหรือวิธีสอนคิดหลาย ๆ วิธีสามารถนำมาพัฒนาได้ทั้งทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และความรู้ในเนื้อหาสาระ แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด อีกทั้งเป็นแนวทางสำหรับครู นักวิชาการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้นำไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หรือนักเรียนในระดับชั้นอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. พัฒนารูปแบบการสอน เพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการสอน เพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2.1 เปรียบเทียบความสามารถทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอน

2.2 ศึกษาพัฒนาการของความสามารถทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนในช่วงเวลาระหว่างเรียน

2.3 ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอน

ปัญหาในการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีองค์ประกอบและกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างไร และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 หรือไม่

2. ประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นอย่างไรในด้านต่อไปนี้

2.1 ความสามารถทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนโดยใช้ รูปแบบการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่

2.2 พัฒนาการของความสามารถทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนในช่วงเวลาระหว่างเรียนเป็นอย่างไร

2.3 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเป็นอย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

1. รูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. ความสามารถทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5หลังการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน สูงกว่าก่อนเรียน

3. ความสามารถทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนพัฒนาขึ้น ในช่วงเวลาระหว่างเรียน

ขอบเขตในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดดาวเรือง) สังกัดสำนักการศึกษา เทศบาลเมืองสระบุรี ที่กำลังเรียนในปีการศึกษา 2561

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดดาวเรือง) สังกัดสำนักการศึกษา เทศบาลเมืองสระบุรี ที่กำลังเรียนในปีการศึกษา 2561 จำนวน 25 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ รูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ (MATHER Model)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่

1. ความสามารถทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. ความคิดเห็นที่มีต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอน

การดำเนินการทดลอง

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R_1) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis : A) : การศึกษาข้อมูลพื้นฐานลำหรับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบายการจัดการศึกษาวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
2. วิเคราะห์สภาพที่คาดหวังตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรกับสภาพที่เป็นจริงของการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อเติมเต็มทักษะที่ต้องมีมาก่อน (Prerequisite Skills)
3. เพื่อสังเคราะห์แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
4. วิเคราะห์ผู้เรียน สำรวจข้อมูลพื้นฐานวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการสัมภาษน์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์อย่างไม่เป็นทางการ
5. ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์เกี่ยวกับการวิจัยการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D_1) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development : D & D) : การพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน

1. สร้างโครงร่างรูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. ตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพรูปแบบ คู่มือการใช้รูปแบบ แผนการสอนและนำไปทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพ
3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและนำไปทดลองใช้กับนักเรียนเพื่อหาประสิทธิภาพ
5. ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R_2) เป็นการนำไปใช้ (Implementation : I) : การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

1. ชี้แจงทำความเข้าใจกับนักเรียน
2. ทดสอบความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนก่อนเรียน
3. จัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ MATHER Model และแผนการจัดการเรียนรู้
4. ติดตามพัฒนาการความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ระหว่างเรียน
5. ทดสอบความสามารถทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน หลังเรียน

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D_2) เป็นการประเมินผล (Evaluation : E) : การประเมินและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอน

1. เปรียบเทียบความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ก่อนและหลังเรียนการใช้รูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ MATHER Model

2. ศึกษาพัฒนาการความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ MATHER Model ในช่วงเวลาระหว่างเรียน

3. ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ MATHER Model

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ (MATHER Model) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ องค์ประกอบเชิงกระบวนการ และ องค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ กระบวนการเรียนการสอนมี 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การสร้างแรงจูงใจในการเรียน (Motivation : M)

ขั้นที่ 2 การเรียนรู้โดยตรง (Active Learning : A)

ขั้นที่ 3 การถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning : T)

ขั้นที่ 4 การฝึกปฏิบัติให้เกิดความชำนาญ (Habituating : H)

ขั้นที่ 5 การขยายความรู้ (Elaboration : E)

ขั้นที่ 6 การประเมินผลและสรุป (Review : R)

ผลการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่าความเหมาะสม/สอดคล้องมีค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 4.60 - 4.80 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตั้งแต่ 0.43 - 0.55 ซึ่งแสดงว่ารูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5(MATHER Model) ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม/สอดคล้องเชิงโครงสร้าง สามารถนำไปทดลองใช้ได้และผลการหาประสิทธิภาพ (E1/E2) โดยการทดลองภาคสนาม (Field Tryout) ได้ค่าประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนโดยภาพรวมเท่ากับ 83.80/86.84 ในการคิดขั้นสูง ด้านการคิดวิเคราะห์ได้ค่าประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนเท่ากับ 83.44/86.15 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

2. หลังการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน (MATHER Model) นักเรียนมีความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมากและสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านนักเรียนมีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมากและสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2

3. ความสามารถทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ (MATHER Model) พัฒนาขึ้นในช่วงเวลาระหว่างเรียนจากระดับสูงเป็น ระดับสูงมาก โดยที่ระยะที่ 1 และระยะที่ 2 อยู่ในระดับสูง ระยะที่ 3 และระยะที่ 4 อยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านนักเรียนมีความสามารถในการคิดขั้นสูงด้านการคิดแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นอันดับ 1 และด้านการคิดวิเคราะห์ เป็นอันดับ 2

4. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอน (MATHER Model) ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดและเมื่อแยกรายด้าน ทั้งในด้านกระบวนการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนและด้านพฤติกรรมจิตตนิสัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

การอภิปรายผลการทดลอง

1. รูปแบบการเรียนการสอน (MATHER Model) ที่พัฒนาขึ้นนี้ผ่านการตรวจสอบจาก ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสม/สอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมครอบคลุม ความต้องการจำเป็นของการส่งเสริมความ สามารถในการคิดขั้นสูงและจิตตนิสัย และองค์ประกอบ ของรูปแบบแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์สอด คล้องส่งเสริมซึ่งกันและกัน มีความเหมาะสม/ สอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนแต่ละ องค์ประกอบ ในส่วนขององค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์หลักการของรูปแบบมีความ เหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน สามารถใช้เป็นกรอบในการกำหนดกิจกรรม การเรียนการสอน แสดงให้เห็นจุดเน้นในการเรียนการสอน วัตถุประสงค์มีความเหมาะสมชัดเจน สามารถแสดงถึงสิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดในตัวผู้เรียน หลักการและวัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกัน ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มีความเหมาะสม/สอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับองค์ประกอบเชิงกระบวนการ กระบวนการเรียนการสอนมีขั้นตอนครบถ้วนเหมาะสมและสอดคล้องต่อเนื่องกัน ขั้นตอนการเรียนการสอนมีความเหมาะสม สามารถทำให้การเรียนการสอน บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ มีความเหมาะสม/สอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้แล้ว องค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีความเหมาะสมสอดคล้อง กับหลักการและวัตถุประสงค์ ปัจจัยสนับสนุนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอนตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มีความเหมาะสม/สอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากรูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดขั้นสูงของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา (MATHER Model) ได้พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ มีการดำเนินการตามขั้นตอน ของวิธีการเชิงระบบ โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการศึกษา วิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และศึกษาวิเคราะห์สิ่งที่คาดหวังกับสภาพที่เป็นจริงเพื่อเติมเต็มทักษะที่ต้องมีมาก่อน (Prerequisite Skills) วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ การสร้างความรู้ แนวทางการจัดการศึกษา คณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 ทักษะแห่งอนาคตใหม่ วิเคราะห์ผู้เรียนโดยการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน วิธีการเรียนรู้ของนักเรียนจากการสัมภาษณ์ครูผู้เชี่ยวชาญการสอนคณิตศาสตร์เพื่อเติมเต็มความรู้ทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้เรื่องใหม่ ซึ่งเป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบตามแนวคิด ADDIE Model ที่ปรับปรุงจากแนวคิดเดิมของ University of Florida ซึ่งดำเนินการตามลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบ เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน (Kruse, 2009: 1) รวมกับกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยหลักการและแนวปฏิบัติของ รูปแบบการเรียนการสอนสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้เน้นการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ นำไปสู่การสร้างความรู้ของตนเองด้วยกระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการคิดแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และการร่วมมือกันเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของธอร์นไดค์ (Thorndike’s Classical Connectionism, cited in Hergenhahn and Olson, 1993) ที่ว่าด้วยการเชื่อมโยงความรู้เดิม กับความรู้ใหม่และหลักการฝึกหัด (Law of Exercise) การฝึกหัดหรือกระทำบ่อย ๆ ด้วยความเข้าใจ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทน รวมทั้งแนวคิดการสร้างความรู้ของไวก็อทสกี้ (Vygotsky, 1978) ที่ว่าการเรียนรู้ตามหลักการแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ มุ่งเน้นไปที่กระบวนการสร้างความรู้ (Process of Knowledge Construction) เป็นการเรียนรู้เกิดจากการปฏิบัติจริง (Authentic Tasks) สอดคล้องกับที่ วัชรา เล่าเรียนดี (2552) ที่ให้แนวคิดว่ารูปแบบการสอนและวิธีจัดการเรียนรู้มีมากมายหลายรูปแบบและหลายวิธี การเลือกใช้ควรให้เหมาะสมกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ลักษณะเนื้อหาวิชา ความพร้อมของผู้เรียน และสื่อการเรียนรู้รูปแบบวิธีสอนคิดหรือวิธีสอนคิดหลาย ๆ วิธีสามารถนำมา

พัฒนาได้ทังทักษะการคิดและความรู้ในเนื้อหาสาระครูควรสามารถเลือกและตัดสินใจได้ว่าควรเลือกรูปแบบใด หรือควรบูรณาการรูปแบบใดกับเทคนิควิธีสอนแบบใด ในการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดนั้นไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับวิธีสอนหรือรูปแบบการสอนคิดเฉพาะที่เหมาะสมเท่านั้น เพราะทักษะการคิด ลักษณะการคิดแต่ละประเภท แต่ละระดับ สามารถจะผสมผสานกับวิธีจัดการเรียนรู้อื่น ๆ ได้แม้กระทั่งวิธีสอนแบบบรรยายหรือวิธีสอนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่วิธีสอนทักษะการคิดโดยตรง ดังนั้นรูปแบบการเรียนการสอน (MATHER Model) ที่พัฒนาขึ้นนี้จึงมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ องค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอนมีความเหมาะสมสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบ สามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา ความสามารถในการคิดขั้นสูงของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากผลการเปรียบเทียบความสามารถทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนการสอน และผลการศึกษา พัฒนาการของทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนในช่วงเวลาระหว่าง เรียน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน (MATHER Model) พบว่า หลังการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบ การเรียนการสอน (MATHER Model) นักเรียนมีความสามารถทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก และสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยอมรับสมมติฐานการวิจัย ข้อที่ 2 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดขั้นสูงและจิตตนิสัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (MATHER Model) มีการทบทวนความรู้ ทักษะสำคัญที่เกี่ยวข้องจนเข้าใจ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนได้ฝึกการคิด การวิเคราะห์และการแก้ปัญหาที่มุ่งเน้นกระบวนการ มีขั้นตอนที่ชัดเจน นำไปสู่การคิดที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงและให้ความสำคัญกับการตรวจสอบย้อนกลับ นักเรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันสร้างพลังในการเรียน ได้แนวคิด มุมมองที่หลากหลาย และได้ฝึกทักษะโดยการชี้แนะของครูผู้สอน ฝึกทักษะอย่างอิสระเป็นกลุ่มร่วมมือกันเรียนรู้กับเพื่อน รวมทั้งการฝึกทักษะด้วยตนเอง สอดคล้องกับที่วัชรา เล่าเรียนดี (2552) ให้แนวคิดว่ารูปแบบการสอนและวิธีจัดการเรียนรู้มีมากมายหลายรูปแบบและหลายวิธี การเลือกใช้ควรให้เหมาะสมกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ลักษณะเนื้อหาวิชา ความพร้อมของผู้เรียน และสื่อการเรียนรู้ รูปแบบวิธีสอนคิดหรือวิธีสอนคิดหลาย ๆ วิธีสามารถนำมาพัฒนาได้ทั้งทักษะการคิดและความรู้ใน เนื้อหาสาระ ครูควรจะสามารถเลือกและตัดสินใจได้ว่าควรเลือกรูปแบบใด หรือควรบูรณาการ รูปแบบใดกับเทคนิควิธีสอนแบบใดในการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดนั้น ไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับวิธีสอนหรือรูปแบบการสอนคิดที่เหมาะสมเท่านั้น เพราะทักษะการคิด ลักษณะการคิดแต่ละประเภท แต่ละระดับสามารถจะผสมผสานกับวิธีจัดการเรียนรู้อื่น ๆ ได้ แม้กระทั่งวิธีสอนแบบบรรยายหรือวิธีสอนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่วิธีสอนทักษะการคิดโดยตรง การสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดจะต้องใช้กิจกรรมหลากหลาย ประกอบด้วย กิจกรรมการใช้คำถามปลายเปิดที่ ไม่ได้มีคำตอบเพียงคำตอบเดียว คำถามเปิดกว้างให้คิดหาคำตอบ คำอธิบายที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า หลังการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอน เพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (MATHER Model) นักเรียนมีจิตตนิสัยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำกัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งโดย ภาพรวมและในแต่ละด้าน และจิตตนิสัยของนักเรียนพัฒนาขึ้นในช่วงเวลาระหว่างเรียนแสดงว่า รูปแบบนี้สามารถพัฒนาจิตตนิสัยของนักเรียนได้ ดังนั้นในการจัดการ

เรียนการสอนสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องควรนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้ในการพัฒนาความสามารถในการคิดขั้นสูง และจิตตนิสัยของนักเรียน

2. ในการนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้ควรมุ่งเน้นการเชื่อมโยงและการสื่อสารให้มาก ครูผู้สอนควรใช้คำถามนำไปสู่การเชื่อมโยงและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ก่อนนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้ ผู้สอนจะต้องศึกษาทำความเข้าใจกับทุกองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนโดยเฉพาะองค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปัจจัยสนับสนุนในเรื่องที่ครูผู้สอนต้องเตรียมความพร้อมก่อนนำรูปแบบไปใช้ ผู้สอนต้องศึกษาทำความเข้าใจองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนและ กระบวนการต่าง ๆ ทุกขั้นตอน พร้อมทั้งทำความเข้าใจกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนเข้าใจองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนและกระบวนการต่าง ๆ ทุกขั้นตอน ผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถใน ด้านเทคนิควิธีสอนที่ใช้ในรูปแบบการเรียนการสอน มีทักษะการสอน การบริหารจัดการชั้นเรียน และสามารถประเมินผลตามสภาพจริง มีทักษะการเชื่อมโยง การให้เหตุผล การใช้กระบวนการคิดแก้ปัญหา การใช้คำถาม และสามารถถ่ายทอดทักษะเหล่านี้สู่ผู้เรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่บูรณาการเนื้อหาสาระในรายวิชาเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านทักษะกระบวนการของนักเรียน

3. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะต่าง ๆ ในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านเทคโนโลยี ทักษะการสื่อสาร ทักษะการ ทำงานเป็นทีม

4. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างของผู้เรียน

5. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียน

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

วัชรา เล่าเรียนดี. (2554). รูปแบบและกลยุทธ์การชัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 8. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการขัคการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

Kruse, K. (2009). Introduction to Instructional Design and the ADDIE Model, accessed October 5. available from http://www.transformativedesigns.com/id_systems.html

Vygotsky, L. (1978). Problems of Method in Mind in Society. Cambridge, MA: Harvard University Press.

ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

Enable Factors in Community Development Achievement Based the Sufficency Economy Philosophy of Tambon Sikeaw Municipalities Mueang district Roi Et Province

ณัฐพันธุ์ ศรีจินดา* กาญจนา รอดแก้ว*
Natthaphan Srichinda* Dr.Kanchanaa Rodkaew*
สาขาวิชาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*
Program in Community Development Program Faculty of Social Administration
Thammasat University*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ มี 3 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด (2) เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 264 คน ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ปัจจัยภายนอกชุมชน เช่น การสนับสนุน ช่วยเหลือจากภาครัฐในการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสนับสนุนงบประมาณ การจัดหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ชุมชน การสนับสนุน ช่วยเหลือ และความร่วมมือจากปัจจัยภายในชุมชน เช่นการมีส่วนร่วมสบทุนเงินทุน เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการกิจกรรมพัฒนาชุมชน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสร้างเครือข่ายระหว่างคนในชุมชนในการทำกิจกรรมและการพัฒนาอาชีพ โดยปัจจัยทั้งสองมีความสัมพันธ์ค่อนข้างมากกับความสำเร็จ

2. เทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดประสบผลสำเร็จในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชนและประชาชนในระดับมาก โดยระดับปัจเจกบุคคล/ครอบครัวได้ดำเนินชีวิตอย่างพอกินพอใช้ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น บุคคลในครอบครัวมีความสุขและพอใจกับสภาพชีวิตในปัจจุบัน เป็นต้น และในระดับชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนให้สมาชิก มีการรณรงค์ส่งเสริมการออม และมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตสินค้าที่เป็นของเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นต้น

3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนพบว่า ประชาชนชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระดับสูง

4. ปัญหาและอุปสรรคของชุมชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า ระดับครัวเรือน/ครอบครัว ยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายมีปัญหาหนี้สิน และขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และในระดับชุมชน พบว่าการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องการพัฒนา

Received: 2019-08-02: Revised: 2019-08-30: Accepted: 2019-09-02

ชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังมีไม่ต่อเนื่อง ขาดการจัดหาแหล่งตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ชุมชน สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชุมชน มีไม่หลากหลาย และขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทั้งในด้านคุณภาพรูปลักษณ์ที่ทันสมัย สวยงาม และขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

คำสำคัญ: พัฒนาชุมชน, หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study factors contributing to community development success according to the Sufficiency Economy philosophy of the community of Si Kae Subdistrict Municipality, Mueang District, Roi Et Province (2) to study the level of success in Community development according to the Sufficiency Economy philosophy of the community of Si Kae Subdistrict, Mueang District, Roi Et Province By using a questionnaire to collect data from the sample group of people living in the community of Si Kaeo Subdistrict, Mueang District, Roi Et Province, number 264 people. The results can be summarized as follows :

1) Enable factors inducing to community development achievement based on “the Sufficiency Economy Philosophy” were the external and internal factors of the community. To illustrate, the external factors comprised the support from the public sector in arranging the training courses in the principles of the Sufficiency Economy Philosophy, budget allocation, and marketing provision for the community products. Additionally, the internal factors consisted of people’s participation in giving money for the community development activities, exchanging experience, and building community network for activities and occupation development. The external and internal factors highly related with the achievement.

2) Tambon Sikeaw Municipalities, Mueang district, Roi Et Province achieved in implementing the Sufficiency Economy Philosophy in community development practices and people in the high level. In an individual/family level, their way of life was in a Sufficiency Economy Philosophy practice without exploiting others. Family members were happy and satisfied with their current life status. Moreover, in the community level, there was a money saving group for the members’ circulating capital. There was also the money saving promotion campaign and the money saving group setting in producing the products of Tambon Sikeaw Municipalities, Mueang district, Roi Et Province.

3) According to the understandings and comprehension in the concept and principle of the Sufficiency Economy Philosophy, the study found that the majority of people in Tambon Sikeaw Municipalities, Mueang district, Roi Et Province. comprehended the principle of the Sufficiency Economy Philosophy in a high level.

4) Regarding the problems and obstacles of the community development according to the Sufficiency Economy Philosophy, the study revealed that people in the household/family

level still lacked the accurate understandings and comprehension in making the income and spending account. They had a debt problem and lacked the eagerness in searching for knowledge or innovation to apply in daily life and develop their community based on the Sufficiency Economy Philosophy. In the community level, the study showed that the support and advocate in the Sufficiency Economy Philosophy from the relevant government sector was inconsistent. There was a lack of marketing sources for the community products and a lack of budget allocation for the community development activities. The community products were not varied and lacked quality and imaging development.

Keywords : Community Development, Sufficiency Economy Philosophy, Local Government Organization

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกในปัจจุบันโดยเฉพาะกระแสของโลกาภิวัตน์และการแข่งขันในระบบทุนนิยมส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายจากรอบด้านดังนั้นเพื่อให้ประเทศไทยสามารถยืนหยัดอยู่ในสังคมโลกให้ได้อย่างเข้มแข็งและไม่สูญเสียความเป็นตัวของตัวเองในกระบวนการการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564) จึงได้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางหลักในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไปสู่ความสมดุลยั่งยืนและมีภูมิคุ้มกันที่ดีโดยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์อีกทั้งเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางปฏิบัติตนโดยคำนึงถึงความพอประมาณมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อพร้อมรับต่อความเสี่ยงบนพื้นฐานของความรอบรู้ความรอบคอบระมัดระวังและคุณธรรมการใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาการด้วยความรอบคอบและระมัดระวังควบคู่ไปกับการกระทำที่ไม่เบียดเบียนกันการแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันความร่วมมือปรองดองกันในสังคมจะสร้างสายใยเชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่างๆของสังคมเข้าด้วยกันสร้างสรรค์พลังในทางบวกนำไปสู่ความสามัคคีการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนและการพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560: 2)

ปัจจุบันในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ได้กำหนดพันธกิจของการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญไว้ 5 ด้านคือ 1) เน้นการพัฒนาคุณภาพคนในชาติให้มีความรู้คู่คุณธรรมและสร้างสังคมฐานความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง 2) ปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจให้แข็งแกร่งมั่นคงแข่งขันได้และเป็นธรรม 3) เสริมสร้างความเท่าเทียมและความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมรวมพลังเป็นเครือข่ายการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง 4) ดำรงไว้ซึ่งความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีมุ่งให้ชุมชนมีองค์ความรู้และภูมิคุ้มกันมีสิทธิในการเข้าถึงและจัดการทรัพยากรการอนุรักษ์คุ้มครองทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพให้เป็นฐานที่มั่นคงของสังคมไทยและ 5) พัฒนาระบบบริหารจัดการประเทศให้เกิดธรรมาภิบาลในทุกระดับมีการกระจายอำนาจเสริมสร้างประชาธิปไตยบริหารจัดการด้วยความโปร่งใสรับผิดชอบต่อสาธารณะและมีความยุติธรรม (สมพงษ์จิตระดับสุอังคะวาทิน, 2560: 5)

การที่ภาครัฐได้น้อมรับนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการบริหารประเทศและบรรจุไว้ในแผนพัฒนาฯฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 -2564 ทำให้ประชาชนได้รู้จักหลักของความพอเพียงเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันจากการส่งเสริมของทุกภาคส่วนและทุกจังหวัดจึงเริ่มมีการดำเนินกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงเกิดขึ้นจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นพื้นที่หนึ่งที่น้อมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาส่งเสริมเริ่มปรับใช้ในท้องถิ่นต่างๆและได้ให้ความสำคัญในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชน

โดยในปีพ.ศ. 2560 จังหวัดร้อยเอ็ดได้ร่วมกับกรมการพัฒนาชุมชนได้คัดเลือกชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นชุมชนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชนเหตุที่เลือกชุมชนตำบลสีแก้วเนื่องจากชุมชนตำบลสีแก้ว ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่เหลืออีกร้อยละ 10 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปประกอบอาชีพส่วนตัวและเลี้ยงสัตว์และอดีตที่ผ่านมาชุมชนตำบลสีแก้วประสบปัญหาการทำการเกษตรเป็นอย่างมากโดยผลผลิตทางการเกษตรของชาวบ้านที่ผลิตออกมาส่วนใหญ่มีแต่พอกินแต่ไม่พอใช้หรือบางครั้งไม่พอกินด้วยซ้ำไปเพราะการผลิตในช่วงที่ผ่านมาเป็นการผลิตที่มุ่งเป้าไปที่การขายเป็นหลักด้วยเหตุผลที่ต้องการตอบสนองกิเลสและตัณหาของตนเองต้องการมีต้องการอยากในสิ่งที่ตนเองยังไม่เคยมีโดยขาดสติในการไตร่ตรองอย่างรอบครอบหรือความไม่รู้ไม่เข้าใจจึงเดินตามกระแสนิยมหรือด้วยเหตุผลอื่นๆนานัปการเพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัวในสังคมขณะเดียวกันชาวบ้านก็สรรหาวิธีต่างๆในการนำมาปรับใช้ในการทำการเกษตรแต่ก็ไม่เคยประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรมแต่กลับสร้างภาระหนี้สินและปัญหาให้กับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

จากปัญหาดังกล่าวนี้ชาวบ้านเริ่มเกิดความตระหนักและต้องการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เห็นผลในเชิงรูปธรรมจึงได้รวมตัวเป็นเครือค่ายชาวบ้านขึ้นในปีพ.ศ. 2546 เพื่อรวมตัวกันแสวงหาความรู้ต่างๆในการทำการเกษตรจากองค์กรเครือข่ายภายนอกชุมชนตลอดจนร้องขอความช่วยเหลือการสนับสนุนด้านต่างๆจากหน่วยงานภาครัฐซึ่งในระยะแรกกลุ่มชาวบ้านต่างก็เรียนรู้ในการปรับแก้ไขปัญหาด้วยตนเองจนมาระยะหนึ่งกลุ่มแกนนำเกษตรกรของชุมชนตำบล สีแก้วได้เข้ารับการอบรมโครงการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตหลักสูตรสัจธรรมชีวิตของธกส. โดยมีการให้ความรู้เรื่องของการทำปุ๋ยหมักการทำน้ำยาล้างจานทำแชมพูน้ำยาซักผ้าและปุ๋ยน้ำหลังจบการฝึกอบรมได้นำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้กับคนในหมู่บ้านและมีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆขึ้นในหมู่บ้านซึ่งต่อมาภายหลังได้มีการรวบรวมกลุ่มต่างๆมาไว้ที่เดียวกันและจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลสีแก้วขึ้นเพื่อความสะดวกในการบริการจัดการและดำเนินกิจกรรมของกลุ่มต่างๆรวมทั้งเปิดให้เป็นแหล่งศึกษาดูงานของคนทั้งในและนอกหมู่บ้านด้วยความกระตือรือร้นและความพร้อมของชาวบ้านที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างจริงจังทางจังหวัดร้อยเอ็ดได้ร่วมกันกรมพัฒนาชุมชนทำการคัดเลือกชุมชนตำบลสีแก้วอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นชุมชนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชนโดยกรมพัฒนาชุมชนมีการดำเนินการจัดส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาส่งเสริมโดยสอนให้ชุมชนได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตอีกทั้งให้ความรู้และร่วมดำเนินการเป็นพี่เลี้ยงให้แก่ชุมชนในการจัดการทางด้านสิ่งแวดล้อมทางชุมชนเช่นมีการรณรงค์ลดการเผาขยะการแยกขยะเปียกแห้งก่อนทิ้งและการปลูกต้นไม้เนื่องในวันสำคัญเพื่อลดภาวะโลกร้อนเป็นต้น

ในด้านเศรษฐกิจของชุมชนมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้านมีกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นเพื่อใช้เป็นทุนหนุนเวียนการใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกเช่นการนำเงินไปลงทุนในการทำมาหากินหรือเป็นค่าใช้จ่ายเล่าเรียนของบุตรหลานมีกองทุนหมู่บ้านส่งเสริมการลดรายจ่ายในครัวเรือนส่งเสริมชาวบ้านปลูกและบริโภคผักปลอดสารพิษการทำปุ๋ยหมักใช้เองในชุมชนการทำน้ำยาล้างจาน/แชมพูเพื่อลดรายจ่ายของคนในชุมชนเป็นต้น

จากการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลสีแก้วอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ดตั้งแต่ปีพ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบันอย่างจริงจังจนชาวบ้านในชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการนำแนวคิดปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจนประสบผลสำเร็จโดยยึดหลักการดำเนินชีวิตแบบที่ชาวบ้านร่วมคิดและตั้งขึ้นมาเองดังนี้ (ศูนย์สารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย, 2560ระบบออนไลน์)

1. การลดรายจ่ายมีการส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ผักพื้นบ้านในทุกครัวเรือนการทำแชมพูและน้ำยาล้างจานใช้เองในครัวเรือนและจำหน่ายให้กับคนในหมู่บ้านการทำปุ๋ยหมักใช้เองในหมู่บ้านเพื่อลดรายจ่ายค่าปุ๋ย/ยาฆ่าแมลงนอกจากนี้ยังมีผักปลอดสารพิษไว้บริโภคในหมู่บ้าน

2. ลดละเลิกอบายมุขหมู่บ้านจะมีการณรงค์การงดเหล้า/การพนันในงานศพ/ยาเสพติด/ออกกำลังกายห่างไกลยาเสพติดและกิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา

3. การเพิ่มรายได้ในชุมชนตำบลสีแก้วมีการจัดตั้งกลุ่มด้านอาชีพและกองทุนที่สนับสนุนด้านอาชีพแก่คนในหมู่บ้านหลายกลุ่มเช่นกองทุนหมู่บ้านกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลสีแก้วกลุ่มน้ำยาล้างจานกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้ากลุ่มปุ๋ยหมักกลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มตัดผักและผลไม้และมีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพ

4. การประหยัดมีการรณรงค์ส่งเสริมการออมมีการส่งเสริมการออมโดยมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ฯ ตำบลสีแก้วเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2544 สมาชิกเริ่มต้น 96 รายปัจจุบันมีสมาชิก 259 รายมีคณะกรรมการ 11 คน

5. การเรียนรู้มีการสืบทอดและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่นด้านการจักสานดนตรีพื้นเมืองการทำบายศรีฯลฯและมีการเรียนรู้ภูมิปัญญาจากผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านเช่นการสอนการทำบายศรี/ทำพัด

6. การอนุรักษ์มีการใช้ทรัพยากรวัตถุดิบในการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืนเช่นใช้ปุ๋ยหมักในการทำการเกษตรการปลูกต้นกล้วยเพิ่มทดแทนส่วนที่นำไปใช้มีกิจกรรมการปลูกต้นไม้เนื่องในวันสำคัญต่างๆเป็นประจำเช่นวันพ่อวันแม่ฯลฯ

7. การเอื้ออารีย์การดูแลช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านเช่นผู้สูงอายุผู้พิการผู้มีรายได้น้อยผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนต่างๆรู้รักสามัคคีหมู่บ้านจะจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญต่างๆเพื่อรวมให้คนในหมู่บ้านมีโอกาสได้พบปะพูดคุยสอบถามสารทุกข์สุขดิบซึ่งกันและกันเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีอันดีแก่กันของคนในหมู่บ้าน

จากการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชนตำบลสีแก้วอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ดนอกจากเกิดผลสำเร็จในเชิงรูปธรรมดังกล่าวแล้วยังส่งผลให้ชุมชนเทศบาลตำบล สีแก้วอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกในระดับอำเภอให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดร้อยเอ็ดในปี พ.ศ. 2561 และได้รับรางวัลประกวดกิจกรรมตามโครงการเชิดชูเกียรติผู้นำเครือข่ายพัฒนาชุมชนดีเด่น

นอกจากนี้ชุมชนตำบลสีแก้วได้รับการยอมรับจากกลุ่มองค์กรเครือข่ายประชาชนเกษตรกรหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนต่างๆเข้ามาเยี่ยมชมและศึกษาชุมชนตำบลสีแก้วในฐานะที่เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอีกชุมชนหนึ่งจากความสำเร็จที่ชุมชนตำบลสีแก้วได้รับมิใช่เพียงแต่มีหน่วยงานภาครัฐเท่านั้นที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ชาวบ้านน้อมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ปัจจัยที่สำคัญคือตัวกลุ่มชาวบ้านเองที่ตระหนักในปัญหาและร่วมเรียนรู้แนวทางแก้ไขปัญหามาด้วยกันทำให้พบหนทางที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนจากประเด็นปัญหาสำคัญผู้ศึกษาจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลสีแก้วอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ดทั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาชุมชนอื่นในการน้อมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตตลอดจนเป็นข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

2. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาประกอบการศึกษาดังนี้

1. สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลตำบลสีแก้ว
2. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน
4.แนวคิดการพัฒนาชุมชน
5. หลักการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลสีแก้วตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
6. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่องปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการศึกษาวิจัย เชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้วอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนทั้งสิ้น 793 คน

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้ศึกษาใช้วิธีหาขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบทราบจำนวนประชากรที่ชัดเจนแน่นอนโดยการแทนค่าในสูตรของ Yamane ดังนี้

$$n = \frac{\mathrm{N}}{1 + \mathrm{N}e^2}$$

โดยที่ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e^2= ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง (0.05)

โดยยอมให้มีความคาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 คำนวณได้ดังนี้

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = $\frac{793}{1+793(0.05)^2}$ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 264 คน

ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อยู่อาศัยในเขตชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด มีจำนวนทั้งสิ้น 264 คนหลังจากผู้ศึกษาได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่จะเก็บข้อมูลกับหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือนชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้วอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ดจนได้จำนวนครบทั้งสิ้น 264 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือแบบสอบถามแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิดและปลายเปิดแบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยเพศอายุสถานภาพระดับการศึกษาอาชีพหลีกการเป็นสมาชิกของชุมชนรายได้รวมของครอบครัวรายจ่ายของครอบครัวจำนวนสมาชิกในครัวเรือนบทบาทในครัวเรือนและภาระหนี้สินของครอบครัว

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้วอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ดประกอบด้วยปัจจัยภายในชุมชนและปัจจัยภายนอกชุมชนผู้ศึกษาได้การกำหนดระดับการสนับสนุน/ช่วยเหลือ/ให้ความร่วมมือออกเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 ระดับความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้วอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ดประกอบด้วยความสำเร็จในระดับปัจเจกบุคคล/ครอบครัวและระดับชุมชนโดยระดับความสำเร็จวัดจากระดับการปฏิบัติตนของชุมชนและประชาชนแบ่งออกเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างประชาชน

จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างประชาชนชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 264 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.8 มีอายุระหว่าง 41- 50 ปี ร้อยละ 25.6 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 70.5 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ58.3 ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร ร้อยละ 48.1 เป็นคนพื้นถิ่นดั้งเดิมของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดร้อยละ 67.0 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 3,001 – 6,000 บาท ร้อยละ 25.4 มีรายจ่ายของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 6,001 – 9,000 บาท ร้อยละ 19.7 มีจำนวนสมาชิกในครัวครัวไม่เกิน 3 คน ร้อยละ 44.7 มีบทบาทเป็นหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 44.3 มีภาระหนี้สิน ร้อยละ 53.0 โดย ส่วนใหญ่มีหนี้สินระหว่าง 30,001 – 40,000 บาท

ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด มีทั้งปัจจัยภายในชุมชนและภายนอกชุมชน เมื่อพิจารณาแต่ละปัจจัยพบว่าปัจจัยภายนอกชุมชน พบว่า ในภาพรวมชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือ และความร่วมมือจากปัจจัยภายนอกชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง โดย 3 ลำดับแรก ที่ได้รับการช่วยเหลือ สนับสนุนในระดับปานกลาง ได้แก่หน่วยงานรัฐเข้ามาจัดประชุม อบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านในชุมชนเกี่ยวกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับการพัฒนาชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและผู้บริโภครู้จักและเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การปฏิบัติตนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อต่างๆ เช่นหนังสือ เอกสาร ประกาศเสียงตามสาย เป็นต้น และการส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพเสริม ความรู้

เพิ่มเติมในการทำการเกษตร การแปรรูปสินค้าทางการเกษตร (ดังตาราง 4.12)ปัจจัยภายในชุมชน พบว่า ในภาพรวมชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือ และความร่วมมือจากปัจจัยภายในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง โดย 3 ลำดับแรก ที่ได้รับการช่วยเหลือ สนับสนุนในระดับปานกลาง ได้แก่ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมสบทุนเงินทุน เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการกิจกรรมพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมาคือ ชุมชนมีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับกิจกรรมที่ตนเองได้ทำมา เพื่อสร้างเป็นชุดความรู้สำหรับเป็นแนวปฏิบัติของชุมชน และมีการสร้างเครือข่ายระหว่างคนในชุมชนที่มีความคิดและความต้องการคล้ายกัน เพื่อให้กำลังใจซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม หรือประกอบอาชีพ

ความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระดับสูง (คะแนนระหว่าง 11 – 15 คะแนน) ร้อยละ 98.5

ระดับความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

ระดับความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก (ดังตาราง 4.19) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า **ระดับความสำเร็จในระดับปัจเจกบุคคล/ครอบครัว** พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดย 3 ลำดับแรกของความสำเร็จในระดับปัจเจกบุคคล/ครอบครัว ได้แก่ ได้ดำเนินอย่างพอกินพอใช้ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น รองลงมาคือบุคคลในครอบครัวมีความสุขและพอใจกับสภาพชีวิตในปัจจุบันในระดับมาก ประพฤติตนเองมุ่งมั่นและไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข ไม่ว่าจะเป็นเหล้า บุหรี่ การพนัน ยาเสพติดอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับความสำเร็จในระดับชุมชน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดย 3 ลำดับแรกของความสำเร็จในระดับชุมชน ได้แก่ มีการจัดตั้งกลุ่มออกทรัพย์ขึ้นเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนให้สมาชิก มีการรณรงค์ส่งเสริมการออม โดยจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้น และมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์
เพื่อการผลิตในตำบลสีแก้วในระดับมากที่สุด

ปัญหาและอุปสรรคของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับครัวเรือน/ครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างประชาชนชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด มีความคิดเห็นว่า ยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว มีปัญหาหนี้สิน รายรับมีไม่เพียงพอกับรายจ่าย และประชาชนบางคน/ครัวเรือนยังขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง **ในระดับชุมชน** กลุ่มตัวอย่างประชาชนชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด มีความคิดเห็นว่า การให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้องและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการอบรม ประชุมให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการทำการเกษตรแบบพอเพียง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังมีไม่ต่อเนื่อง การจัดหาแหล่งตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น การจัดงานแสดง นิทรรศการแสดงสินค้าของชุมชนยังมีในระดับน้อย สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชุมชน มีไม่หลากหลาย และขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทั้งในด้านคุณภาพ รูปลักษณ์ให้ทันสมัย สวยงาม และขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ค้นพบว่าปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือ และความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น การจัดประชุม อบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านในชุมชน การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้จักและเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพเสริม ความรู้เพิ่มเติมในการทำการเกษตร การแปรรูปสินค้าทางการเกษตร เป็นต้น ในระดับปานกลางเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่า ชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือ และความร่วมมือจากปัจจัยภายในชุมชนเช่นเดียวกัน อาทิ เช่น การให้ความร่วมมือของประชาชนในชุมชนสบทุนเงินทุน บริจาคเงิน เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการกิจกรรมพัฒนาชุมชน การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคนในชุมชน การให้กำลังใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม หรือประกอบอาชีพ เป็นต้น

ความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ประชาชนชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระดับสูงเกี่ยวกับแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เนื่องจากจากข้อมูลปัจจัยการสนับสนุนช่วยเหลือ และความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐทั้งในด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดให้มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ซึ่งการที่ประชาชนชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูง ผู้ศึกษามีความคิดเห็นว่า อาจเนื่องจากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่สามารถนำมาปฏิบัติได้ง่าย ไม่มีอะไรซับซ้อน ไม่ต้องลงทุนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ดังนั้นจึงส่งผลให้ประชาชนสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย และทุกคนก็สามารถดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจได้

ระดับความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ระดับความสำเร็จในระดับทั้งปัจเจกบุคคล/ครอบครัวและปัจจัยระดับชุมชน ในภาพรวมประสบความสำเร็จอยู่ในระดับมาก โดยระดับปัจเจกบุคคล/ครอบครัว ประชาชนสามารถดำเนินอย่างพอกินพอใช้ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นบุคคลในครอบครัวมีความสุข พอใจกับสภาพชีวิตในปัจจุบัน ตลอดจนไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข ไม่ว่าจะเป็นเหล้า บุหรี่ การพนัน ยาเสพติด และระดับความสำเร็จในระดับชุมชน พบว่า มีการจัดตั้งกลุ่มออกทรัพย์ มีการรณรงค์ส่งเสริมการออม เป็นต้น จากข้อมูลความสำเร็จของชุมชนกล่าวได้ว่าการน้อมรับแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถพัฒนาประชาชนและชุมชนได้ และถือได้ว่าสอดคล้องกับแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสรรเสริญ วงศ์ชอุ่ม (2544) ได้กล่าวว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เน้นการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้เกิดความเข้มแข็งและมีความสมดุลและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับในทุกระดับของสังคม ไม่ว่าจะเป็นในระดับปัจเจกบุคคล/ครอบครัว จะช่วยให้ใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้ และดำเนินชีวิตอย่างพอกินพอใช้ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทำให้เกิดความสุขและความพอใจในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง และระดับชุมชน ช่วยพัฒนาชุมชนโดยมีการรวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม มีการช่วยเหลือแบ่งปันกัน มีการรวมกลุ่มและสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกัน จนนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่พอเพียงของชุมชนโดยรวม

จากความสำเร็จของการน้อมรับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเทศบาลตำบล สีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดที่อยู่ในระดับมากได้นั้น ส่วนหนึ่งล้วนมาจากการได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือและความ

ร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในชุมชนด้วย ถึงแม้ว่าจะมีระดับการสนับสนุน ช่วยเหลือและความร่วมมือก็ตาม แต่ก็ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจากข้อมูลการทดสอบสมมติฐานระหว่างปัจจัยภายนอกชุมชน และปัจจัยภายในที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับระดับความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ทั้งปัจจัยภายนอกชุมชนและปัจจัยภายในชุมชนมีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูงต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยภายนอกชุมชน อาทิ การได้รับการช่วยเหลือ สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ในการจัดอบรมให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณสำหรับการจัดกิจกรรมด้านต่างๆ เป็นต้น และปัจจัยภายในชุมชน อาทิ การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชน การจัดตั้งกลุ่ม องค์กร เครือข่ายของคนในชุมชนในการพัฒนาอาชีพ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน เป็นต้น มีความสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงประสบผลสำเร็จได้ ดังแนวคิดของคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2557) ที่ได้สรุปปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จในการน้อมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตนั้น ชุมชนและคนในชุมชน ควรมีการพึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกัน ใน การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ คนในชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทบทวนกิจกรรมที่ตนเองได้ทำมา มีการ
สืบทอดและเรียนรู้ เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

ดังนั้นจากผลการศึกษา และผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบด้วยปัจจัยภายนอกชุมชน และปัจจัยภายในชุมชน มีความสัมพันธ์กับระดับความสำเร็จของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดในการน้อมรับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต เป็นการยืนยันได้ว่า การที่จะน้อมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตทั้งในระดับปัจเจกบุคคล/ครอบครัวและในระดับชุมชน ได้ประสบผลสำเร็จนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือ และความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และข้อเสนอแนะสำหรับชุมชน ดังนี้

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับครัวเรือน/ครอบครัว กลุ่มตัวอย่างประชาชนชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เสนอแนะว่า หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดกิจกรรมอบรม ประชุมให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้แก่ประชาชน ให้การช่วยเหลือ สนับสนุนให้ประชาชนหันมาใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดต้นทุนในการประกอบอาชีพ ส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนในการทำพืชผักสวนครัว เพื่อให้ประชาชนปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง และช่วยลดรายจ่ายในครอบครัว และจัดให้มีกิจกรรม ที่ส่งเสริม พัฒนาประชาชนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง และเกิดความตระหนักในการแสวงหาความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ในระดับชุมชน กลุ่มตัวอย่างประชาชนชุมชนเทศบาลตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เสนอแนะว่า หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีร้านค้าชุมชนธงฟ้า ที่ขายสินค้าราคาถูกกว่าท้องตลาดทั่วไป เพื่อช่วยลดรายจ่ายให้แก่ประชาชน ควรให้ความสำคัญ และผลักดันให้เกิดโครงการ กิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการทำการเกษตรแบบพอเพียง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชน อย่างน้อยปีละ 1 โครงการ/กิจกรรม ควรประสานงานกับหอการค้าจังหวัด พาณิชย์จังหวัด ตลอดจนหน่วยงานเอกชน ในการส่งเสริม สนับสนุน ให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมแสดงสินค้า/ผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ ควรให้การสนับสนุน จัดหานักวิชาการที่มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านเข้ามาอบรมให้ความรู้แก่ชุมชน ตลอดจนมีการศึกษาวิจัย พัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ได้รับมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของตลาด เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

1. ในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต่างน้อมรับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินงานด้านต่างๆ แต่ยังขาดการดำเนินการที่ต้องเนื่องตลอดจนผู้บริหารยังให้ความสำคัญในการส่งเสริม และพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับน้อยอยู่ ดังนั้น ควรผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญและผลักดันให้มีกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง เป็นประจำทุกปีงบประมาณ

2. ควรจัดหาวิทยากร หรือพี่เลี้ยง สำหรับให้คำแนะนำ คำปรึกษา ตลอดจนให้ความรู้ในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประกอบอาชีพด้านต่างๆ เช่น การทำการเกษตรพอเพียง การออม การจัดทำบัญชีครัวเรือน

3. ควรส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณสำหรับการทำกิจกรรมของชุมชนในการน้อมรับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ อย่างเพียงพอ เช่น การทัศนศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง งานนิทรรศการเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ สำหรับชุมชน

1. การน้อมรับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตในครอบครัวนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยาก ไม่ต้องลงทุน และสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย ดังนั้นประชาชนควรให้ความสำคัญ ใส่ใจ และตั้งใจจริงในการเรียนรู้ ซึ่งหากทำได้ หรือนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตได้ย่อมส่งผลให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น

2. ควรให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน อาทิเช่น การประชุม การลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ การคิดค้นกิจกรรม โครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ ในการประกอบอาชีพ อีกทั้งสามารถนำมาปรับใช้ในครอบครัวของตนเองได้

บรรณานุกรม

กังสดาล อยู่เย็น.(2554). “พลวัตชุมชนบ้านเปร็ดในภายใต้แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง”. วิทยานิพนธ์สงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กำธน ไชยานนท์. (2548). ความรู้และความตระหนักที่มีต่อการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรผู้เข้าร่วมโครงการแปลงทรัพย์สินเงินทุนในเขตปฏิรูปที่ดินอำเภอจุน จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ .

กุลวดี ล้อมทองวีระภัทรานนท์. (2550). การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ศึกษากรณีบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ .

เกษม ผดุงธรรม. (2553). การศึกษาเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชนบ้านเกษตรก้าวหน้า จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. **การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2554.

ชัยอนันต์ สมุทวานิช. (2556). **ทฤษฎีใหม่: มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด.** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: บริษัทสุขุมและบุตรจำกัด, .

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2543). ใต้เบื้องพระยุคลบาท.กรุงเทพฯม สำนักพิมพ์มติชน.

สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์. (2536). วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางการศึกษา. กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุรางค์พิมล สายโรจน์. (2551). การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตของคน กรณีศึกษาชุมชนสหชุมชน โครงการเขตสายไหม. กรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรังสิต.

อนันต์ ศรีโสภา. (2525). การวัดผลและประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพฯ, ไทยวัฒนาพานิช.

อภิชัย พันธเสน และคณะ.(2556). **โครงการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2549). สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อรรถพล อุทุมพร. (2559) “การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในองค์การบริหารส่วนตำบลหารแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่”. การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการเมืองและการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อัจฉรา ราชแก้ว. (2550). การทำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของพนักงานขับรถโดยสารประจำทาง จังหวัดปทุมธานี. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

อำพล เสนาณรงค์. (2541). **ประมวลพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุดมพร อมรธรรม. (2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ, แสงดาวการพิมพ์.

เอื้องทิพย์ เกตุกราย. (2551). การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของคน ตำบลคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

เปรียบเทียบตัวชี้วัดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างอัจฉริยะ
Comparing Criterion Indicators for Evaluating the Smart Environment

ธัญญารัตน์ ภู่ทอง* ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ*
Thunyarat Phuthong* Supawatanakorn Wongthanavasu*
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น*
Master of Public Administration Program in Local Government,Khonkaen University*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบตัวชี้วัดการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างอัจฉริยะของเมืองต่างๆ ที่พัฒนาโดยองค์กรในระดับนานาชาติ อันได้แก่ ISO, ITU-T, U4SSC, New York และ Dubai

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ แล้วนำมาวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างของตัวชี้วัด

ผลการวิจัยพบว่า

1) มีตัวชี้วัดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างอัจฉริยะที่องค์กรระดับชาติและเมืองจากกรณีศึกษาใช้ร่วมกัน อาทิเช่น คุณภาพน้ำ คุณภาพอากาศ การจัดการน้ำเสีย พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ
2) มีตัวชี้วัดที่แตกต่างกัน อาทิเช่น ธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

คำสำคัญ: การเปรียบเทียบ, ตัวชี้วัด, สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ, เมืองอัจฉริยะ, ความยั่งยืน, ทรัพยากร, ธรรมชาติ

Abstract

The purpose of this research is to compare intelligent environmental management indicators of various cities. Developed by international organizations including ISO, ITU-T, U4SSC, New York and Dubai.

The research is a qualitative research by reviewing documents related to intelligent environmental indicators. Then analyze the similarities and differences of indicators

The research results found that

1) There are intelligent environmental management indicators used by national and city organizations from the case study, such as water quality, air quality, waste water management. Energy and natural resources

2) There are different indicators such as environmental governance Carbon dioxide emissions

Keywords: Comparative, indicators, smart environment, smart city, sustainability, resource, nature

Received: 2019-08-18: Revised: 2019-09-31: Accepted: 2019-10-04

บทนำ

เมืองอัจฉริยะ (Smart City) คือ เมืองที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลหรือนวัตกรรมที่มีความทันสมัยและชาญฉลาด จุดประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนา การบริหารจัดการเมือง การลดค่าใช้จ่ายและการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (นรากร นันทไตรภพ, 2561) ซึ่งแนวคิดเรื่องเมืองอัจฉริยะนี้เป็นแนวทางการพัฒนาเมืองที่ได้รับความสนใจอยู่มากทั้งในต่างประเทศรวมไปถึงประเทศไทยเอง องค์ประกอบของเมืองอัจฉริยะมี 6 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. เศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy)
2. ระบบขนส่งและการสื่อสารอัจฉริยะ (Smart Mobility)
3. สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (Smart Environment)
4. ระบบบริหารภาครัฐอัจฉริยะ (Smart Governance)
5. พลเมืองอัจฉริยะ (Smart People)
6. การดำรงชีวิตอัจฉริยะ (Smart Living)

องค์ประกอบทั้ง 6 ประการนี้ล้วนมีความสำคัญอย่างเท่าเทียมกัน หากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปก็อาจกล่าวได้ว่าเมืองนั้นยังไม่มีความเป็นอัจฉริยะอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม แต่ละองค์ประกอบล้วนมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน ในส่วนของเอกสารชิ้นนี้จะกล่าวถึงองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (Smart Environment) เป็นหลัก

สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ คือ การพัฒนาสภาพแวดล้อมในเมืองที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม หรือเป็นรูปแบบการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาช่วยในการพัฒนา การพัฒนาเมืองสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนคำนึงถึง 2 ประการหลัก ประการแรกคือเรื่องของการใช้พลังงาน โดยให้ความสนใจการใช้พลังงานทดแทน พลังงานสะอาด เน้นไปที่การควบคุมมลภาวะ ฯลฯ อีกประการหนึ่งคือการจัดการทรัพยากร เช่น การจัดการน้ำ เป็นต้น (Concepción Moreno Alonsob, Neus Baucells Aletàa, and Rosa M. Arce Ruiz, 2017) ทั้งนี้ยังต้องติดตามเฝ้าระวังเรื่องมลพิษ ใช้เทคโนโลยีที่ยั่งยืน ใช้พลังงานอย่างยั่งยืนและคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สร้างสังคมคาร์บอนต่ำ ลดการใช้พลังงานโดยนวัตกรรมใหม่ ๆ ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน และการนำวัตถุดิบกลับมาใช้ซ้ำ การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน (ฤทัยชนก เมืองรัตน์, ม.ป.ป.) ทั้งนี้ แนวคิดการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะเกิดขึ้นเนื่องจากปรากฏการณ์ภาวะโลกร้อน (Global Warming) และการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) รวมไปถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสีย มลพิษทางอากาศ เป็นต้น การพัฒนาเมืองในปัจจุบันส่งผลกระทบอย่างมากต่อสิ่งแวดล้อมรวมไปถึงทรัพยากรธรรมชาติ การปล่อยก๊าซและขยะต่าง ๆ ล้วนก่อให้เกิดผลเชิงลบต่อสภาพแวดล้อมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว องค์กรสหประชาชาติระบุว่า เมืองต่าง ๆ ทั่วโลกได้ใช้พลังงานไปประมาณ 75% ของพลังงานทั้งโลกและปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (Carbon dioxide : CO2) ประมาณ 70% ของปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ทั้งหมดถูกปล่อยสู่บรรยากาศ (UN-HABITAT, 2012 อ้างใน (Concepción Moreno Alonsob, Neus Baucells Aletàa, and Rosa M. Arce Ruiz, 2017) ซึ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากการขยายขนาดของเมืองและประชากรอย่างรวดเร็วจนไม่สามารถจัดการระบบพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การเกิดระบบอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่เน้นการผลิตที่มากจนเกินไปจนละเลยผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก็ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวเช่นเดียวกัน ซึ่งส่งผลกระทบเชิงลบต่อประชากรมนุษย์และสิ่งแวดล้อมเป็นวงกว้าง อาจก่อให้เกิดการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นในอนาคต เกิดโรคระบาด ปัญหาสุขภาพย่ำแย่เนื่องมาจากมลพิษทั้งทางบกและทางน้ำ ที่อยู่ของสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติถูกทำลาย ส่งผลกระทบต่อวัฏจักรและ

ห่วงโซ่อาหาร ดังนั้น สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะเกิดขึ้นมาเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเหล่านี้ โดยยังคงเป้าหมายการพัฒนาเช่นเดิมแต่ปรับเปลี่ยนรูปแบบโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมมากขึ้น รวมทั้งนำเทคโนโลยีหรือสิ่งประดิษฐ์อัจฉริยะมาปรับใช้ กล่าวคือ พัฒนามากขึ้นแต่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยลง

ในโลกในยุคปัจจุบัน เมืองต่างๆ ได้เผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม รูปแบบการใช้ชีวิตของพลเมือง การปกครอง รวมถึงการจัดการสิ่งแวดล้อม มีปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่มากในแต่ละพื้นที่ โดยปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมืองและพื้นที่ชนบทก็มีความแตกต่างกัน อย่างเช่น ในตัวเมืองอาจพบปัญหามลภาวะเป็นพิษจากยานพาหนะ การจราจรที่ติดขัด ปัญหาฝุ่นควัน ปัญหาขยะในเมืองที่สะสมเนื่องจากประชากรมีจำนวนมาก ปัญหาการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว เป็นต้น ส่วนในพื้นที่ชนบทเองก็อาจพบปัญหาเรื่องไฟป่า ปัญหาน้ำปนเปื้อนสารพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม การบำบัดน้ำเสียที่ไม่ได้ประสิทธิภาพ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ตอกย้ำให้ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนตื่นตัวเพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งปัจจุบันมีหลายหน่วยงานและหลายพื้นที่เริ่มสนใจเรื่องของสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ เช่น โครงการขอนแก่น Smart City ระยะที่ 1 มีจุดเด่นด้านสิ่งแวดล้อม คือ สร้างระบบขนส่งมวลชนระบบรางเบาสายเหนือ-ใต้ซึ่งเป็นต้นแบบของเมืองภูมิภาค ซึ่งลดการปลดปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ (Carbon dioxide) ได้ร้อยละ 83.41 หรือคิดเป็น 73,951.00 ตันต่อปี (โครงการสนับสนุนการออกแบบเมืองอัจฉริยะ, 2560) หรือระดับมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ที่มีโครงการมหาวิทยาลัยสีเขียว โดยเริ่มจากการลดใช้พลังงาน ลดการใช้ยานพาหนะที่ใช้น้ำมันและทดแทนด้วยการขนสิ่งสาธารณะและกระตุ้นการสัญจรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้จักรยาน เป็นต้น ทั้งนี้มีการผลิตแผงโซล่าเซลล์ (Solar cell) เพื่อผลิตพลังงานจากแสงอาทิตย์มาใช้ในมหาวิทยาลัย มีการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียว โดยโครงการดังกล่าวได้ลดการปลดปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ (Carbon dioxide) ได้ร้อยละ 26.86 หรือคิดเป็น 38,501.08 ตันต่อปี (โครงการสนับสนุนการออกแบบเมืองอัจฉริยะ, 2560) ทั้งสองโครงการดังกล่าวเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะสามารถบรรเทาผลกระทบที่เกิดจากตัวเมืองได้ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เมืองอื่น ๆ ต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าในนานาประเทศจะให้ความสนใจกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ แต่การจะวัดและประเมินสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะในตัวแบบสากล เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ทำให้การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมตามกรอบแนวคิดของสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะต้องเริ่มต้นด้วยการพัฒนาตัวชี้วัดให้เป็นรูปธรรมในบริบทของประเทศไทยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ประกอบกับการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา จึงจะสามารถกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาสู่ความเป็น Smart Environment ของประเทศไทยได้ในอนาคต การพัฒนาสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะนั้น จำเป็นจะต้องมีตัวชี้วัดเพื่อบ่งบอกว่าการพัฒนานั้นได้เป็นไปตามเป้าหรือโครงการประสบความสำเร็จหรือไม่ การมีตัวชี้วัดที่แม่นยำและถูกต้องจะช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จมากขึ้น เนื่องจากสิ่งแวดล้อมนั้นมีหลายมิติที่ต้องให้ความสำคัญ เช่น สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางเกษตร สิ่งแวดล้อมภายในตัวเมืองหรือสิ่งแวดล้อมประดิษฐ์ (สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, 2559) หากพัฒนาโดยขาดตัวชี้วัดแล้ว ผู้พัฒนาจะไม่สามารถทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการพัฒนาได้ ส่งผลให้พัฒนาได้ไม่ตรงตามเป้าหมายและแก้ไขปัญหาได้ไม่ตรงจุด และจากการที่ประเทศไทยยังไม่มีตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมและไม่สามารถทำในแบบสากลได้ ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาตัวชี้วัดและพัฒนาตัวชี้วัดให้เป็นรูปธรรมในบริบทของประเทศไทย เพื่อจะทำให้สามารถกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาสู่ความเป็นสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะของประเทศไทยในอนาคต ดังนั้นในเอกสารชิ้นนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาเปรียบเทียบตัวชี้วัดความเป็นสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะสำหรับประเทศไทยเพื่อการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.เพื่อศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ตัวชี้วัดของการเป็นเมืองที่มีการจัดการสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ

กรอบแนวคิดการวิจัย

สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (Smart Environment) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ซึ่งรวมไปถึงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ อากาศ ดิน พืชและสัตว์ และสิ่งแวดล้อมประดิษฐ์ เช่น สะพาน ถนน อุโมงค์ อาคารปลูกสร้าง ที่อยู่อาศัยของมนุษย์ เป็นต้น โดยเน้นไปที่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) หรือการพัฒนาสีเขียว (Green Development) เป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบสนองต่อประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ควบคู่ไปกับการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้เพียงพอต่อประชากรรุ่นหลัง ในหลายประเทศได้หันมาสนใจสิ่งแวดล้อมกันมากขึ้น โดยมุ่งเน้นไปที่การป้องกันและบรรเทาปัญหาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะก็เป็นหนึ่งในวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าว การพัฒนาสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะจำเป็นจะต้องมีกรอบแนวคิดบางอย่างเพื่อทำให้ง่ายต่อการวางนโยบายพัฒนา ยกตัวอย่างเช่น ในงานวิจัยเรื่องแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart Environment Program, Smart Way to Smart City) ของ Tutik Rachmawati และ Priska Diah Pertiwi ได้ศึกษาและประเมินการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะของเมือง บันดุง (Bandung) ในประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นเมืองที่มีพัฒนาการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างก้าวกระโดด ใช้เวลาเพียง 8 เดือนในการก้าวสู่เมืองสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะอันดับที่ 3 ของประเทศอินโดนีเซีย (Rachmawati & Pertiwi, 2017) งานศึกษาวิจัยชิ้นนี้เกิดขึ้นเพื่อต่อยอดเป็นแนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะในเมืองอื่น ๆ ทั่วประเทศ โดยได้วางกรอบการพัฒนาสิ่งแวดล้อมออกเป็น 8 ข้อ ครอบคลุมสิ่งแวดล้อมทั้งหมดทั้งทางธรรมชาติและประชากรมนุษย์ กรอบการพัฒนาดังกล่าวได้แก่

1. การจัดการพื้นที่สาธารณะ โดยวางแผนว่าต้องมีพื้นที่สาธารณะอย่างน้อย 30% ของขนาดเมือง
2. การจัดการของเสียอย่างมีประสิทธิภาพ
3. การจัดการชุมชนแออัด พื้นที่ในชุมชนแออัดเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากสารพิษในแม่น้ำ หรือเสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วม นอกจากนี้ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ระงับการไหลของแม่น้ำ
4. การจัดการแม่น้ำ จัดการให้มีความสะอาด ปราศจากขยะและสารพิษ
5. การวางผังเมือง รวมถึงการพัฒนาสิ่งปลูกสร้าง ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและง่ายต่อการพัฒนาในอนาคต
6. การใช้พลังงานทางเลือก เน้นใช้พลังงานสะอาดหรือพลังงานที่นำกลับมาใช้ซ้ำได้ หรือผลิตใหม่ได้
7. ลดการผลิตก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์
8. การทำปศุสัตว์ในเมือง โดยควบคุมการทำปศุสัตว์ในเมืองให้ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์น้อยที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะประชากรในเมืองนั้นมีอยู่มาก

กรอบการพัฒนาดังกล่าวเปรียบเสมือนกรอบการพัฒนาที่ผู้จัดทำนโยบายควรให้ความสำคัญในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะในประเทศอินโดนีเซีย ทั้งนี้เป็นเพราะเมืองส่วนมากในประเทศอินโดนีเซียยังเป็นเมืองที่อยู่ในขั้นกำลังพัฒนา ดังนั้นปัญหาเรื่องชุมชนแออัด ปัญหาน้ำท่วมหรือน้ำเน่าเสียจากประชากรยังเป็นประเด็นหลักที่ผู้พัฒนาให้ความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยเป็นอย่างมากเนื่องจากมีสภาพทางสังคมคล้ายกัน

อย่างไรก็ตาม ในเมืองที่มีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะดังกล่าวล้วนแล้วแต่มีตัวชี้วัดหนึ่ง ๆ เพื่อกำหนดว่าสิ่งแวดล้อมที่ถูกพัฒนาไปนั้นมีความเป็นอัจฉริยะมากพอหรือไม่ การวัดความเป็นสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ

นั้นมีหลายด้าน ซึ่งในแต่ละประเทศก็มีเกณฑ์การวัดที่แตกต่างกัน โดยอิงจากข้อมูลของแต่ละเมือง ปัญหาที่ควรแก้ไข และเป้าหมาย ในบริบทเมืองของแต่ละประเทศจะประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนาอาจมีปัญหาที่ต้องการการแก้ไขแตกต่างกัน ดังนั้นการใช้มาตรวัดหนึ่ง ๆ ที่เป็นสากลอาจทำได้ยาก โดยในประเทศกลุ่มยุโรป ได้มีการพัฒนาตัวชี้วัดความเป็นสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะอย่างกว้าง ๆ ออกเป็น 4 ด้าน ซึ่งให้ความสำคัญของแต่ละด้านเป็นอย่างละ 25% รวมทั้งหมดเป็น 100% ได้แก่

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (Attractivity of natural conditions) แบ่งเป็น ระยะเวลาที่ได้รับแสงอาทิตย์ การจัดการพื้นที่สีเขียว

2. มลภาวะ (Pollution) แบ่งเป็น อนุภาคมวลสารในอากาศ อัตราการเกิดโรคทางเดินหายใจของประชากร ปัญหาหมอกควันในพื้นที่

3. การรักษาสิ่งแวดล้อม (Environmental protection) แบ่งเป็น ทัศนคติต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและความร่วมมือของคนในพื้นที่เพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อม

4. การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน (Sustainable resource management) แบ่งเป็น การใช้งานทรัพยากรน้ำและการใช้พลังงาน

ซึ่งตัวชี้วัดดังกล่าวเป็นเพียงมาตรฐานของสหภาพยุโรปเพื่อใช้ในการประเมินความเป็นสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะในกลุ่มประเทศสมาชิกเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มประเทศสมาชิกแต่ละประเทศสามารถพัฒนาตัวชี้วัดที่แตกต่างกันไปได้ โดยมีการสร้างตัวชี้วัดให้มีความเฉพาะเจาะจงและเหมาะสมกับบริบทของเมืองมากขึ้น ในงานวิจัยหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะด้านการเคลื่อนย้ายและสิ่งแวดล้อมของเมืองต่าง ๆ ในประเทศสเปน (Smart Mobility and Smart Environment in the Spanish cities) โดย Concepción Moreno Alonsob, Neus Baucells Aletàa และ Rosa M. Arce Ruiz งานดังกล่าวตั้งคำถามวิจัยว่าการพัฒนาด้านการสัญจรและสิ่งแวดล้อมในแต่ละเมืองนั้นประสบความสำเร็จมากน้อยอย่างไร โดยเมืองที่เป็นตัวอย่างการวิจัยมีทั้งหมด 62 เมือง จากเมืองในกลุ่มที่ก้าวสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะทั้งหมด โดยมีเกณฑ์ในการวัดด้านสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพของพลังงาน (Energy efficiency) เมืองอัจฉริยะต้องมีมาตรการอย่างน้อย 2 มาตรการเพื่อลดการบริโภคพลังงาน

2. ประสิทธิภาพของการบริโภคน้ำ (Efficiency in water consumption) เมืองอัจฉริยะต้องมีมาตรการอย่างน้อย 2 มาตรการเพื่อลดการบริโภคน้ำ

3. การควบคุมและลดการปล่อยก๊าซสู่ชั้นบรรยากาศ (Monitoring and reducing atmosphere emission) เมืองอัจฉริยะต้องมีมาตรการที่ประยุกต์ใช้ ICT (Information and Communication Technology) อย่างน้อย 2 มาตรการเพื่อลดการบริโภคพลังงาน (Concepción Moreno Alonsob, Neus Baucells Aletàa, and Rosa M. Arce Ruiz, 2017)

โดยคะแนนทั้งสามด้านนั้นจะต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 30 จึงจะเป็นเมืองที่มีสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ ผลการศึกษาจากงานวิจัยดังกล่าวพบว่า การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมของเมืองในประเทศสเปนนั้นยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่ามาตรฐาน ในขณะที่ด้านอื่น ๆ เช่น ด้านประชากร (Smart people) หรือด้านการบริหารจัดการ (Smart Governance) มีความก้าวหน้าสูง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาปรับปรุงการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมต่อไป

จะเห็นได้ว่าตัวชี้วัดอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ ขึ้นอยู่สภาพแวดล้อมและสภาพสังคม รวมไปถึงเป้าหมายในการพัฒนา หากมุ่งเน้นการพัฒนาที่แตกต่างกันจะทำให้ตัวชี้วัดมีความแตกต่างกันด้วย ซึ่งงานศึกษาชิ้นนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาเปรียบเทียบตัวชี้วัดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะขององค์กรและเมืองต่างๆ

วิธีการศึกษา

เอกสารศึกษาเรื่องตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) โดยเน้นศึกษาประเด็น 2 ประเด็นหลัก คือ สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะคืออะไรและมีลักษณะอย่างไร ตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะมีอะไรบ้าง และศึกษาจากกรณีศึกษา (Case study) จากองค์กรและเมืองต่างๆ ISO, ITU-T, U4SSC, New York และ Dubai ซึ่งจากการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จะนำมาเปรียบเทียบ และนำเสนอเป็นตัวชี้วัดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างอัจฉริยะ (Smart Environment)

สรุปผลการศึกษา

สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (Smart Environment) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของเมืองอัจฉริยะ (Smart City) สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ คือ การพัฒนาสภาพแวดล้อมในเมืองที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม หรือเป็นรูปแบบการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาช่วยในการพัฒนา การพัฒนาสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะเกิดจากความพยายามแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อน สภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง รวมไปถึงการเติบโตของประชากรอย่างต่อเนื่องแต่ทรัพยากรมีจำกัด การพัฒนาสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะจะช่วยบรรเทาปัญหาดังกล่าวได้ ในการศึกษาเรื่องตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (Smart environment indicators) โดยวิธีการศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary research) ซึ่งตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อมในเอกสารชิ้นนี้ได้ถูกพัฒนามาจากตัวแบบที่มีอยู่ก่อนหน้า รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องจากทั้งในและต่างประเทศ ผลของการศึกษาค้นคว้าได้ผลว่า ลักษณะของตัวชี้วัดจะมิใช่วัดเพียงสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเท่านั้น หากแต่ต้องวัดสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งก่อสร้าง การจัดการทรัพยากร เป็นต้น เพื่อให้มนุษย์และธรรมชาติอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน โดยสามารถแบ่งตัวชี้วัดออกเป็น 3 ประเภทใหญ่คือ ตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ อันได้แก่ น้ำ อากาศ ดิน, ตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อมเมือง อันได้แก่ การพัฒนาเมือง การจัดการขยะ การสร้างพื้นที่สีเขียว และประการสุดท้ายคือตัวชี้วัดด้านการจัดการทรัพยากร ได้แก่ การจัดการพลังงานและการจัดการน้ำ ซึ่งตัวชี้วัดทั้งสามประเภทมีความครอบคลุมทุกมิติของสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ ดังนั้น หากมีการนำตัวชี้วัดนี้ไปเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมจะช่วยให้พัฒนาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อภิปรายผล

โครงการสนับสนุนการออกแบบเมืองอัจฉริยะ (Smart Cities- Clean Energy) ได้กำหนดหลักเกณฑ์การวัดองค์ประกอบของเมืองอัจฉริยะในด้านต่าง ๆ โดยในด้านสิ่งแวดล้อมนั้นแบ่งย่อยออกเป็น 3 ด้าน อันได้แก่

1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (Natural Environment) อันได้แก่ การอนุรักษ์และปกป้องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การจัดให้มีเส้นทางธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
2. สิ่งแวดล้อมทางการเกษตร (Agricultural Environment)
3. สิ่งแวดล้อมในเมือง (Urban Environment)

โดยแต่ละด้านก็จะมีหัวข้อแยกย่อยลงไปอีกทำให้มีความละเอียดในการวัดค่อนข้างสูง ในเอกสารศึกษาชิ้นนี้อิงรูปแบบตัวชี้วัดตามโครงการสนับสนุนการออกแบบเมืองอัจฉริยะดังกล่าว แต่มีการปรับเปลี่ยนให้มีความง่ายต่อการทำความเข้าใจมากขึ้น และได้ประยุกต์นำข้อมูลจากการศึกษาวิจัยเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาแบ่งตัวชี้วัดความเป็นสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะได้ 3 หัวข้อใหญ่ อันได้แก่ ตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

ตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อมเมือง ตัวชี้วัดด้านการจัดการทรัพยากร เพื่อให้ครอบคลุมองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต

1. สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ (Natural Environment) โดยแบ่งออกเป็น น้ำ อากาศ ดิน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งพื้นฐานที่เกี่ยวของกับสิ่งมีชีวิตทุกประเภท โดยเราจำเป็นต้องบริโภคน้ำ สูดอากาศสำหรับหายใจ และใช้ดินสำหรับเพาะปลูก กิจกรรมของมนุษย์ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นการดำรงชีวิตทั่วไป การทำเกษตร การทำอุตสาหกรรมต่าง ๆ ล้วนส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเหล่านี้ เช่น โรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำและอากาศ การใช้สารเคมีในการเพาะปลูกพืชทำให้ดินเสีย เป็นต้น เมืองสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะจำเป็นจะต้องควบคุม ป้องกันสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเหล่านี้ไม่ให้ถูกทำลายจนก่อให้เกิดผลเสีย

น้ำ – ครอบคลุมน้ำเพื่อบริโภคและสาธารณูปโภค และน้ำในแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เพื่อให้มั่นใจว่าน้ำที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตจะไม่มีสารปนเปื้อนหรือส่งผลอันตรายต่อสุขภาพ ซึ่งสามารถใช้ดัชนีชี้วัดคุณภาพน้ำ (Water Quality Index : WQI) มาใช้ในการทดสอบ โดยค่า WQI ที่ดีต้องมีค่ามากกว่า 50 ขึ้นไป ดังตารางที่ 1

ค่า WQI	คุณภาพน้ำ
90 – 100	ดีมาก
70 – 90	ดี
50 – 70	ปานกลาง
25 – 50	แย่
0 – 25	แย่มาก

ตารางที่ 1 ตารางแสดงค่า WQI

นอกจากนี้ยังต้องวัดค่าความเป็นกรด-ด่างของน้ำโดยค่า pH ของน้ำควรอยู่ระหว่าง 6.5-8.5 หากเกินหรือต่ำกว่านี้จะส่งผลเสียต่อสุขภาพของผู้บริโภค

อากาศ – อากาศเป็นสิ่งที่สิ่งมีชีวิตทุกประเภทต้องนำเข้าสู่ร่างกายรวมไปถึงมนุษย์ด้วย โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการใช้รถใช้ถนนกันมากรวมไปถึงการเกิดโรงงานอุตสาหกรรม การเผาป่า เผาขยะต่าง ๆ โดยเฉพาะในปีพ.ศ. 2562 ที่หลายพื้นที่ในประเทศไทยประสบกับปัญหาฝุ่น PM 2.5 ซึ่งเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม การเผาป่า ควันจากรถยนต์ ซึ่งเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศและส่งผลกระทบเชิงลบร้ายแรงต่อสุขภาพทั้งสิ้น ดังนั้น เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมให้เป็นมิตรต่อสุขภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวัดคุณภาพของอากาศว่าปลอดภัยหรือไม่โดยใช้ดัชนีคุณภาพอากาศ (Air Quality Index : AQI)

ค่า AQI	คำอธิบาย
0 – 25	คุณภาพอากาศดีมาก
26 – 50	คุณภาพอากาศดี
51 – 100	คุณภาพอากาศปกติ
101 – 200	คุณภาพอากาศแย่ เฝ้าระวังสุขภาพ
201 ขึ้นไป	คุณภาพอากาศอันตราย งดกิจกรรมกลางแจ้ง

ตารางที่ 2 ตารางแสดงค่า AQI

ดิน – ดินเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกเป็นส่วนใหญ่ หากดินมีสารปนเปื้อนมาก พืชที่ปลูกบนดินนั้นอาจรับการพิษดังกล่าวซึ่งสามารถถ่ายทอดมาสู่คนที่บริโภคเข้าไปได้ ดังนั้นการวัดคุณภาพของดินไม่ให้มีสารปนเปื้อนดังกล่าวจึงเป็นเรื่องสำคัญ

2. สิ่งแวดล้อมเมือง (Urban Environment) โดยแบ่งเป็น พื้นที่สีเขียวในเมือง การจัดการของเสีย การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนเป็นมิตรต่อคนและสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชากร โดยเฉพาะในเมืองที่มีประชากรหนาแน่น

พื้นที่สีเขียวในเมือง – พื้นที่ในเมืองเป็นพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่น ทำให้มีแนวโน้มที่รัฐบาลและประชาชนต้องการใช้สอยพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยเฉพาะการทำที่อยู่อาศัย แต่พื้นที่สีเขียวก็ยังมีความจำเป็นอยู่มากเนื่องจากพื้นที่สีเขียวจะช่วยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และปล่อยออกซิเจนออกมา ทำให้อากาศมีความบริสุทธิ์มากขึ้น ส่งผลดีต่อสิ่งมีชีวิต เมืองที่ขาดพื้นที่สีเขียวมีแนวโน้มที่จะพบเจอกับปัญหามลพิษทางอากาศมากกว่าเมืองที่มีพื้นที่สีเขียว นอกจากนี้ การมีพื้นที่สีเขียวยังช่วยเป็นพื้นที่สาธารณะให้ประชาชนได้มาทำกิจกรรมกลางแจ้งได้อีกด้วย โดยอาจตั้งเกณฑ์พื้นที่สีเขียวเป็น 20-30% ของขนาดพื้นที่เมืองทั้งหมดและมีการกระจายพื้นที่สีเขียวอยู่ทั่วเมือง มิใช่กระจุกอยู่เพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง ทั้งนี้เพื่ออำนวยให้ประชากรทุกคนสามารถเข้าถึงพื้นที่สีเขียวได้โดยไม่ลำบาก และเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ มีการพัฒนาเส้นทางธรรมชาติเชื่อมต่อเมืองและธรรมชาติเข้าด้วยกัน ยกตัวอย่างเช่นเมืองใหญ่ ๆ ทั่วโลกเช่น นิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา มีสวนสาธารณะใจกลางเมืองหรือที่ชื่อว่า Central Park ซึ่งมีขนาดใหญ่ มีความหนาแน่นของต้นไม้สูงจนได้ขนานนามว่าเป็น “ปอดของชาวนิวยอร์ก” ซึ่งการก่อตั้ง Central Park เกิดจากการผลักดันโครงการพื้นที่สีเขียวเพราะเล็งเห็นว่าเมืองกำลังเติบโตและต้องการพื้นที่สาธารณะ ลักษณะของ Central Park มิใช่เป็นพื้นที่ป่าอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่มีพื้นที่และเส้นทางให้ประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมได้อีกด้วย ถือได้ว่าเป็นต้นแบบของการพัฒนาพื้นที่สีเขียวกลางเมืองอย่างแท้จริง

การจัดการของเสีย – ต้องมีการจัดการของเสียอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน อย่างเช่น มีการแยกขยะตามประเภทขยะเพื่อให้ง่ายต่อการกำจัด ไม่ใช้วิธีการเผาขยะหรือฝังขยะเพราะก่อให้เกิดผลเสียต่อธรรมชาติและอากาศ การจัดการขยะอาจทำได้โดยการนำขยะบางประเภทมารีไซเคิลใหม่ หรือนำไปใช้ประโยชน์อื่น ๆ ส่วนขยะที่นำมาใช้ใหม่ไม่ได้ก็อาจนำไปกำจัดตามกระบวนการ โดยแยกตามประเภทขยะต่อไป ทั้งนี้เมืองที่มีสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะจะต้องมีมาตรการลดขยะอีกด้วย เพื่อเพิ่มความตระหนักให้แก่ประชาชนทั้งยังลดภาระในการกำจัดขยะ อย่างเช่นในกรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้ มีมาตรการลดการใช้ขยะโดยเก็บค่าถุงขยะตามขนาดของถุง ซึ่งมาตรการนี้ทำให้ประชาชนตระหนักถึงการรีไซเคิลของมากขึ้นและผลิตขยะน้อยลง ลดการใช้ถุงฟุ่มเฟือย

นอกจากการจัดการขยะแล้ว การบำบัดน้ำเสียก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่สำคัญ โดยสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะต้องมีการบำบัดน้ำเสียที่ดีเพื่อป้องกันไม่ให้ประชากรบริโภคน้ำที่เป็นพิษหรือน้ำไม่สะอาด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพได้ การบำบัดน้ำเสียอาจจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพื่อให้การบำบัดเป็นไปได้อย่างง่ายดายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน – โดยต้องมีมาตรการอย่างน้อยหนึ่งหรือสองมาตรการเพื่อปรับโครงสร้างพื้นฐานของเมืองให้มีความยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ยกตัวอย่างเช่น อาคารสำหรับที่อยู่อาศัย ต้องมีลักษณะที่เหมาะแก่การอยู่อาศัยอย่างแท้จริง มีอากาศถ่ายเทและตั้งอยู่ในพื้นที่สำหรับที่อยู่อาศัยเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อสุขอนามัยของผู้อยู่อาศัยเอง ซึ่งในประเทศไทยยังประสบกับปัญหาเหล่านี้อยู่มากโดย เช่น ที่อยู่อาศัยคับแคบเกินไป หรือสถานที่ตั้งไม่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัย เช่น ใกล้ตลาดใหญ่ ใกล้โรงงาน เป็นต้น รวมไปถึงการจัดการพื้นที่ชุมชนแออัดให้มีสภาพที่ดีขึ้น เหมาะสมแก่การดำรงชีวิต เพราะปัจจุบันพื้นที่ชุมชนแออัดประสบกับปัญหามากมายเช่น อยู่ใกล้ริมคลอง ที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง ผุผัง มีความแออัดของประชากร เป็นต้น หรือแม้แต่การสร้างถนนหรือสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงการกักเก็บความร้อนด้วย เนื่องจากประเทศไทยมีอุณหภูมิค่อนข้างสูง การใช้วัสดุที่กักเก็บความร้อนอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชากรโดยเฉพาะในช่วงหน้าร้อน เช่น วัดความสูงของตึกกับความกว้างของถนนเพื่อป้องกันการกักเก็บความร้อนและเพื่อให้อากาศถ่ายเทสะดวก

การใช้วัสดุระบายความร้อนในการก่อสร้างอาคารและถนน เป็นต้น หรือมีการควบคุมมลภาวะทางเสียงมิให้เสียงดังเกินไปจนส่งผลต่อสุขภาพของประชาชนทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยเฉพาะในเมืองที่มีประชากรมากกว่าในชนบท เสียงจากการสัญจรรถยนต์ จากการก่อสร้างต่าง ๆ อาจทำให้เกิดมลภาวะทางเสียงได้ ดังนั้นรัฐควรเฝ้าระวังและควบคุม

คำนึงถึงมาตรการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอน ซึ่งเป็นก๊าซที่ก่อให้เกิดมลพิษและยังส่งผลเสียต่อชั้นบรรยากาศ เป็นสาเหตุหนึ่งของภาวะโลกร้อน มาตรการดังกล่าว เช่น พัฒนาระบบการขนส่งสาธารณะเพื่อลดการใช้รถยนต์ส่วนตัว มีการทำทางเท้าและทางจักรยานสำหรับประชาชน ซึ่งจะช่วยลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนจากรถยนต์ได้ หรือการเข้าควบคุมโรงงานอุตสาหกรรม การทำการเกษตรให้มีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ปล่อยก๊าซคาร์บอนน้อยลง โดยกระตุ้นหรือให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ มีการนำเอาเทคโนโลยีทางการเกษตรมาใช้ สนับสนุนให้กระบวนการผลิตต่าง ๆ ตั้งแต่การเพาะปลูก การเก็บรักษา และการขนส่ง อยู่ในบริเวณเดียวกัน มีระยะการเดินทางระหว่างกิจกรรมน้อยหรือเป็นศูนย์เพื่อลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนและต้นทุนในการขนส่ง

3. **การจัดการทรัพยากร (Resource Management) –** ทรัพยากรเป็นสิ่งที่ใช้แล้วหมดไป ทั้งนี้ประชากรมีจำนวนมากหากจัดการทรัพยากรไม่ดีและใช้วิธีการที่ไม่ยั่งยืนอาจทำให้ทรัพยากรธรรมชาติหมดไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งประชากรอาจเข้าถึงทรัพยากรอย่างไม่เท่าเทียม การจัดการทรัพยากรแบ่งออกเป็น 2 หัวข้อดังนี้

การจัดการพลังงาน – ให้มีประสิทธิภาพก็เป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน เนื่องจากประชากรมนุษย์ได้เพิ่มมากขึ้นและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติก็ลดน้อยลง อีกทั้งการใช้พลังงานบางอย่างส่งผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมและปล่อยก๊าซเรือนกระจก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องผลิตพลังงานทางเลือก (Alternative Energy) ซึ่งสามารถผลิตใหม่ได้เรื่อย ๆ ไม่กระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและตอบสนองต่อความต้องการของผู้คน อย่างเช่น ในกรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้มีการผลักดันนโยบายให้สิ่งปลูกสร้างทุกอาคารใช้พลังงานทางเลือกอย่างน้อย 18% ของพลังงานที่ใช้ทั้งหมดภายในอาคาร และมีแผนจะกระจายพลังงานทางเลือกเข้าไปสู่ครัวเรือน โดยตั้งเป้าไว้ว่าภายในปี 2563 จะมี 420,000 ครัวเรือนได้รับพลังงานสะอาด นโยบายดังกล่าวเกิดขึ้นเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ดังนั้น การใช้พลังงานทางเลือกจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ หรือแม้แต่ในประเทศไทยเองอย่างมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต มีการติดตั้งแผงโซล่าเซลล์บนอาคารซึ่งเป็นพลังงานจากแสดงอาทิตย์เป้าหมายเพื่อให้เป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวที่ใช้พลังงานทดแทน โดยปัจจุบันได้นำพลังงานนั้นมาใช้ภายในอาคารบางส่วนและร้านค้าบางแห่ง

การจัดการน้ำ – นอกจากพลังงานแล้ว การจัดการน้ำก็มีความสำคัญเช่นกัน ทั้งนี้เป็นเพราะน้ำก็เป็นหนึ่งในทรัพยากรธรรมชาติที่มนุษย์จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน การจัดการน้ำที่ไม่ดีนอกจากจะเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรแล้ว ยังส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรอีกด้วย โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบทอาจมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรน้ำ โดยในชนบทมีแนวโน้มที่จะได้รับน้ำที่ไม่สะอาดเนื่องจากแหล่งน้ำขาดการดูแลรักษา กระบวนการกรองน้ำไม่ดี หรือและมีโอกาสที่จะประสบกับปัญหาน้ำไม่ไหลมากกว่าในตัวเมือง ทั้งนี้ประเทศไทยเองก็ประสบกับปัญหาน้ำท่วมบ่อยครั้งโดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งปัญหาเกิดจากการจัดการระบายน้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในเมืองที่มีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมจะต้องตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว มีการพัฒนาการจัดการน้ำให้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น มีระบบกักเก็บน้ำฝน มีการระบายน้ำที่ดี การสร้างมาตรการดังกล่าวจะช่วยพัฒนาให้เมืองมีความเป็นสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะมากขึ้น

กลุ่มตัวชี้วัด	ISO	ITU-T	U4SSC	Dubai	New York
<u>คุณภาพอากาศ</u>					
ปริมาณไนโตรเจนไดออกไซด์	✔				
ปริมาณซัลเฟอร์ไดออกไซด์	✔				
ความเข้มข้นของมลพิษทางอากาศ	✔	✔	✔	✔	✔
นโยบายควบคุมมลพิษทางอากาศ	✔	✔			
การประยุกต์ใช้ระบบการติดตามแบบใช้ ICT สำหรับฝุ่นและสารพิษ		✔		✔	
ความรุนแรนของก๊าซ CO_2	✔				
การปล่อยก๊าซ CO_2	✔		✔	✔	✔
กลยุทธ์การลดก๊าซ CO_2	✔				
การจัดอันดับคุณภาพอากาศ					✔
<u>การจัดการน้ำและสุขาภิบาล</u>					
คุณภาพของน้ำ			✔	✔	✔
ปริมาณการใช้น้ำ	✔	✔	✔		
การบริโภคน้ำดื่ม			✔		
การบำบัดน้ำเสีย	✔		✔		
การละเมิดพระราชบัญญัติน้ำดื่ม					✔
การตรวจสอบแหล่งน้ำ	✔	✔		✔	
การบริการน้ำประปา	✔				

การเข้าถึงแหล่งน้ำของพลเมือง	✔				
นโยบายการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ	✔				
ระบบการจัดการการรั่วซึมของน้ำ	✔	✔			
การควบคุมมลพิษทางน้ำ		✔			
<u>การจัดการของเสีย</u>					
ประชากรในเมืองที่มีการเก็บขยะอย่างสม่ำเสมอ	✔				
ขยะรีไซเคิล	✔			✔	
การจัดเก็บขยะของเทศบาล	✔		✔		✔
นโยบายการลดของเสีย	✔				
ปริมาณขยะมูลฝอย		✔			✔
การแยกขยะ					✔
ขยะจากการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง					✔
<u>การจัดการที่ดิน</u>					
นโยบายพื้นที่สีเขียว	✔		✔	✔	
การเข้าถึงพื้นที่สีเขียว			✔		
พื้นที่คุ้มครองทางธรรมชาติ			✔		
สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ			✔		
<u>พลังงาน</u>					
การใช้พลังงาน	✔				
ความเข้มข้นของพลังงาน	✔				

การใช้พลังงานหมุนเวียน	✔		✔		
นโยบายพลังงานสะอาดและมีประสิทธิภาพ	✔				
ปริมาณการใช้พลังงานไฟฟ้า	✔		✔	✔	
การใช้พลังงานความร้อน			✔		
การใช้พลังงานในการก่อสร้าง			✔		
การปรับปรุงการใช้ไฟฟ้าโดยใช้ ICT		✔			
ความยั่งยืนในการจัดหาพลังงานไฟฟ้า		✔			
การปรับปรุงการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล		✔			
การปรับปรุงการใช้โลหะหายาก		✔			
การประหยัดพลังงานในครัวเรือน				✔	
<u>การจัดการสิ่งแวดล้อม</u>					
ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในเมือง	✔				
การปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	✔		✔		
ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมของเมือง	✔				
การมีส่วนร่วมของประชาชนในนโยบายสิ่งแวดล้อม	✔				
เสียงรบกวน		✔	✔	✔	
รวม	28	13	17	10	9
รวมทั้งหมด	77				

ตารางที่ 3 กรอบแนวคิดและตัวชี้วัดระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (Smart Environment) ทั้ง 77 ตัวชี้วัด

ข้อเสนอแนะ

หากประเทศใดต้องการที่จะพัฒนาเมืองไปสู่การเป็นเมืองสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ ก็สามารถนำมาตรฐานตัวชี้วัดขององค์การระดับชาติและเมืองต่าง ๆ ที่มีการสร้างตัวชี้วัดแล้ว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองไปสู่การเป็นเมืองสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะต่อไป

บรรณานุกรม

Bee Smart City. (2018, August 29). **Smart City Portrait: Seoul (Part II).** Retrieved from https://hub.beesmart.city/city-portraits/smart-city-seoul-part-2

Centre of Regional Science (SRF), Vienna University of Technology. (2017). **Smart cities: Ranking of European medium-sized cities.** Vienna: Centre of Regional Science (SRF), Vienna University of Technology.

Concepción Moreno Alonsob, Neus Baucells Aletàa, and Rosa M. Arce Ruiz. (2017). **Smart Mobility and Smart Environment in the Spanish cities.** Transportation Research Procedia 24, 163-170.

Rachmawati, T., & Pertiwi, P. D. (2017). **Smart Environment Program, Smart Way to Smart City.** Policy & Governance Review, Volume 1, Issue 1, 26-36.

โครงการสนับสนุนการออกแบบเมืองอัจฉริยะ. (พฤศจิกายน 2560). **แนวคิดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ.** เข้าถึงได้จาก http://thailandsmartcities.blogspot.com/2017/11/

กรมควบคุมมลพิษ. (ม.ป.ป.). **ดัชนีคุณภาพอากาศ.** เข้าถึงได้จาก http://air4thai.pcd.go.th/webV2/aqi_info.php

นรากร นันทไตรภพ. (กันยายน 2561). **เมืองสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ.** เข้าถึงได้จาก https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2561/hi2561-063.pdf

บุษยมาส พิมพ์พรรณชาติ. (มกราคม-มิถุนายน 2554). **ดัชนีคุณภาพน้ำ.** วารสารวิทยาศาสตร์ลาดกระบังปีที่ 20 ฉบับที่ 1, 70-82.

ฤทัยชนก เมืองรัตน์. (ม.ป.ป.). **เมืองอัจฉริยะ : การพัฒนาเมืองยุค ๔.๐.** เข้าถึงได้จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=48566&filename=article_translate

สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. (30 กันยายน 2559). **หลักเกณฑ์การประเมินการออกแบบเมืองอัจฉริยะ.** เข้าถึงได้จาก http://www.tgbi.or.th/uploads/trees/00-1-1-%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%93%E0%B8%91%E0%B9%8C%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B

สุริยานนท์ พลสิม. (2561). **นิยาม องค์ประกอบ ดัชนีชี้วัด และผลลัพธ์แห่งการเป็นเมืองอัจฉริยะ.** เข้าถึงได้จาก https://www.researchgate.net/publication/331008437_niyam_xngkhprakxb_tawchiwad_laeaphllaphthkhxngmeuxngxacchriya_Understanding_Smart_City

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

Factors Affecting the Decision Making in Purchasing Drinking Water Production Systems for Community of Sub District Administration Organization in the Northeast of Thailand

ลัดดา วัจนะสาริกากุล*
Ladda Vatjanasaregagul*
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*
Department of Management Science SukhothaiThammathirat Open University*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย 2) ศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย 3) วิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะขององค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขององค์การ และปัจจัยส่วนประสมการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ประชากรของการวิจัยเป็นองค์การบริหารส่วนตำ บลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ ประเทศไทย จำนวน 2,052 แห่ง การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบโควตาจำนวน 338 ตัวอย่าง เครื่องมือในการเก็บ รวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.936 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบ เส้นตรงพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยภายในองค์การได้แก่วัตถุประสงค์ นโยบาย กระบวนการ โครงสร้างองค์การและปัจจัยส่วนประสมการตลาด ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านการจัดจำหน่าย และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด มีความสำคัญต่อการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนในระดับมาก 2) อบต.ส่วนใหญ่จัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนในช่วงเดือนเมษายนถึงมิถุนายน ราคาที่จัดซื้อเท่ากับ 50,001 ถึง 100,000 บาท ผู้ริเริ่มการตัดสินใจจัดซื้อและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจัดซื้อมากที่สุดคือนายก อบต. 3) ปัจจัยภายในองค์การมีอิทธิพลสูงสุดต่อระดับความสำคัญของขั้นตอนกำหนดคุณสมบัติของผลิตภัณฑในขณะที่ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลสูงสุดต่อระดับความสำคัญของขั้นตอนการกำ หนดรายละเอียดความต้องการผลิตภัณฑ์

คำสำคัญ : การตัดสินใจจัดซื้อ, ระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชน, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The purposes of this research were: (1) to study important level of factors affecting purchasing decision to drinking water production systems for community of subdistrict administration organization in the northeast of Thailand; (2) to investigate purchasing decisive behavior to drinking water production systems for community of subdistrict administration organization in the northeast of Thailand; and (3) to analyze major factors and marketing mix factors affecting

Received: 2020-04-21: Revised: 2020-06-01: Accepted: 2020-06-18

purchasing decision to drinking water production systems for community of subdistrict administration organization in northeast of Thailand.

The population was subdistrict administration organization in the northeast of Thailand. Sampling was done among 388 samples by quota sampling. A questionnaire was used as research tool with reliability coefficient as 0.936. Data collected were analyzed by percentage, mean, standard deviation, correlation and multiple linear regression analysis.

The results were as follow : (1) importance level of organizational factors as objective policy procedure organizational structure, product, price, place and promotion affecting purchasing decision to drinking water production systems for community were at the high level; (2) most of subdistrict administration organization purchase drinking water production systems in January to March, price was 50,001 to 100,000 baht, initiator and influencer of purchasing decision was chief executive of subdistrict administration organization; and (3) organizational factor was the most influence on importance level of product specification whereas product factor was the most influence on importance level of general need description.

Keywords: Purchasing decision, Drinking water production systems, Subdistrict administration organization

บทนำ

ปัจจุบันความเจริญด้านเทคโนโลยี อุตสาหกรรมและการผลิตได้นำมาซึ่งมลพิษต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีวิตของมนุษย์ น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติซึ่งเคยใช้ดื่มกินในอดีตถูกปนเปื้อนด้วยมลพิษจนไม่เหมาะที่จะใช้บริโภคโดยตรงอีกต่อไป ตัวอย่างเช่น น้ำฝนซึ่งมีการปนเปื้อนได้ทางอากาศและมีปัญหาในด้านปริมาณน้ำฝนที่ลดลงและไม่สม่ำเสมอ อีกทั้งการฆ่าเชื้อโรคแบบเดิม ๆ คือการต้มก็มีข้อจำกัดในเรื่องต้นทุนเชื้อเพลิง ความสะดวกสบาย หรือการสิ้นเปลืองเวลา ทำให้ผู้บริโภคหันมานิยมบริโภคน้ำที่ผ่านการปรับปรุงคุณภาพให้ได้มาตรฐานน้ำดื่มเพิ่มมากขึ้น ผลกระทบที่ตามมาคือค่าใช้จ่ายในการบริโภคน้ำที่สูงขึ้นซึ่งเป็นภาระแก่ผู้บริโภคโดยเฉพาะผู้บริโภคที่มีรายได้น้อย

ระบบผลิตน้ำดื่มที่ดำเนินการโดยชุมชนเป็นทางออกหนึ่งในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่มและลดภาระค่าใช้จ่ายการบริโภคน้ำ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการสนับสนุนด้านงบประมาณในการลงทุนเบื้องต้น ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานหนึ่งที่เหมาะกับภาระกิจการสนับสนุนระบบผลิตน้ำดื่มชุมชน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนการตลาดให้แก่ผู้ประกอบธุรกิจผลิต-จำหน่ายระบบผลิตน้ำดื่มให้เหมาะสม เพื่อเพิ่มยอดขาย และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่ม รวมทั้งลดภาระค่าใช้จ่ายการบริโภคน้ำต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1 ศึกษาระดับปัจจัยการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

1.2 ศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

1.3 วิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะขององค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขององค์การ และปัจจัยส่วนประสมการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

แนวคิดและทฤษฎี

1.ส่วนประสมทางการตลาด (Kotler & Keller, 2018) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด

2. พฤติกรรมการซื้อขององค์กรธุรกิจ (Hutt & Speh, 2017). ปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อขององค์กรธุรกิจ ได้แก่ ปัจจัยสิ่งแวดล้อม ปัจจัยภายในองค์กร ปัจจัยระหว่างบุคคล และ ปัจจัยเฉพาะบุคคล

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

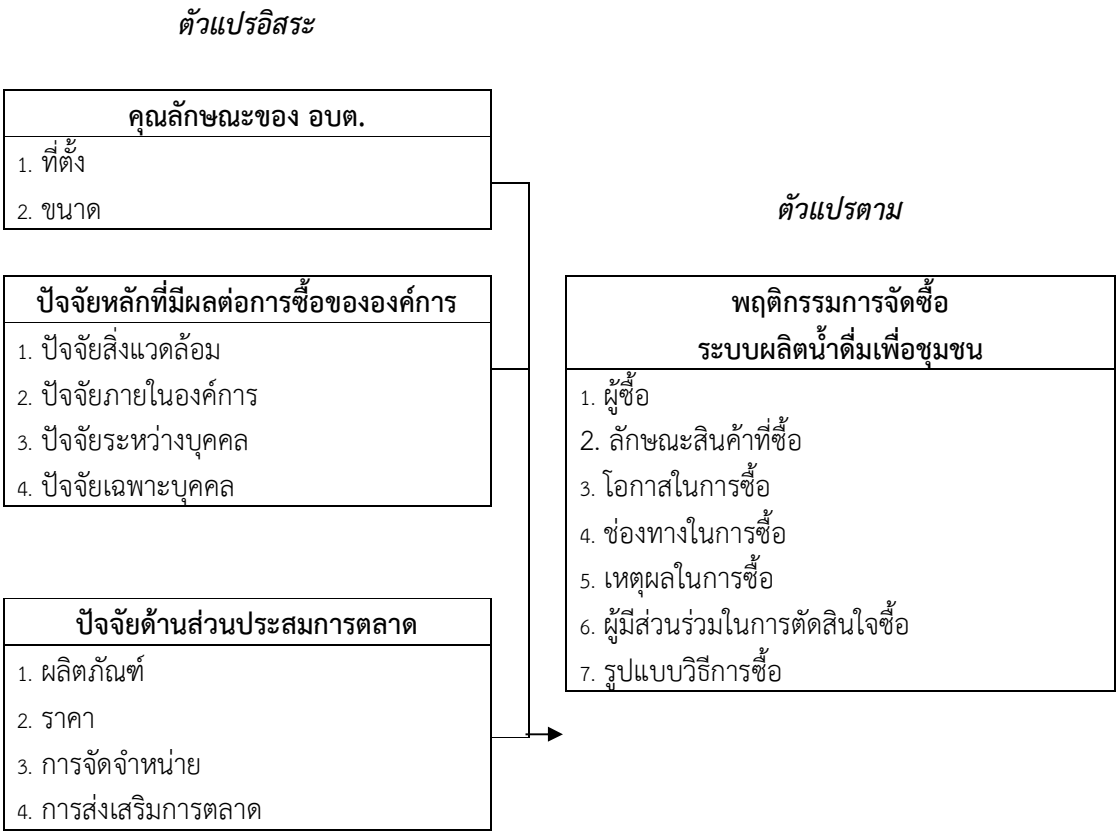

ภาพที่ 2. กรอบแนวคิดการศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมากที่สุดคือปัจจัยส่วนประสมการตลาด รองลงมาคือปัจจัยหลักที่มีผลที่มีผลต่อการซื้อขององค์การ และปัจจัยคุณลักษณะขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามลำดับ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2558 จำนวน 2,052 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จำนวน 338 แห่ง

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ตั้งแต่ มกราคม 2558 – มกราคม 2560 รวมระยะเวลาในการศึกษาทั้งสิ้น 2 ปี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. **ทราบปัจจัยด้านคุณสมบัติของ อบต.** ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อจัดระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

2. **ทราบปัจจัยหลักที่มีผลต่อการซื้อขององค์การ** ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อจัดระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

3. **ทราบปัจจัยส่วนประสมทางตลาด** ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อจัดระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

4. ทราบระดับปัจจัย ที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

5. นำผลการศึกษาไปใช้ วางแผนการตลาดให้แก่ผู้ประกอบธุรกิจผลิต-จำหน่ายระบบผลิตน้ำดื่ม เพื่อเพิ่มยอดขาย ส่งมอบสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่ม รวมทั้งลดค่าใช้จ่ายในการบริโภคน้ำของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา ประชากรคือองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยจำนวน 2,052 แห่ง โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 388 ตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา

เครื่องมือในการวิจัย ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยการออกแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนนำ	ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม
ส่วนที่ 1	คุณลักษณะขององค์การบริหารส่วนตำบล
ส่วนที่ 2	ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล
ส่วนที่ 3	ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล
ส่วนที่ 4	พฤติกรรมการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า Chi-Square (χ^2) ค่า Cramer's V ค่า Mann-Whitney U ค่า Kruskal Wallis ค่าสหสัมพันธ์ Correlation และการวิเคราะห์การถดถอยแบบเส้นตรงพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับปัจจัยการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดซื้อขององค์การกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ระดับความสำคัญของปัจจัยภายในองค์การในระดับมาก และให้ความสำคัญของปัจจัยสิ่งแวดล้อม ปัจจัยเฉพาะบุคคล และปัจจัยระหว่างบุคคล ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.81 3.29 3.29 และ 3.03 ตามลำดับ

1. ปัจจัยสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญมากที่สุดคือ ความรับผิดชอบต่อสังคม น้อยที่สุดคือการแข่งขันในธุรกิจน้ำดื่ม

2. ปัจจัยภายในองค์การ กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญมากที่สุดคือ วัตถุประสงค์และนโยบาย น้อยที่สุดคือกระบวนการจัดซื้อ

3. ปัจจัยระหว่างบุคคล กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญมากที่สุดคืออำนาจการตัดสินใจ น้อยที่สุดคือความเห็นอกเห็นใจระหว่างผู้ซื้อผู้ขาย

4. ปัจจัยเฉพาะบุคคล กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญมากที่สุดคือ ความสนใจในตัวสินค้า น้อยที่สุดคือการยอมรับและทัศนคติต่อผู้ขาย

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดซื้อ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมการตลาดทุกด้านคือด้านราคา ผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.12 3.98 3.97 และ 3.51 ตามลำดับ

1. ปัจจัยผลิตภัณฑ์ กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญมากที่สุดคือ คุณภาพน้ำที่ผลิตอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานและบริการหลังการขาย น้อยที่สุดคือตราสินค้า, บริษัทมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก

2. ปัจจัยราคา กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญมากที่สุดคือ ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย น้อยที่สุดคือราคาอะไหล่

3. ปัจจัยการจัดจำหน่าย กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญมากที่สุดคือการซ่อมบำรุงง่าย น้อยที่สุดคือวิธีการจัดซื้อจัดจ้างที่ขึ้นอยู่กับราคา

4. ปัจจัยการส่งเสริมการตลาด กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญมากที่สุดคือ การประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับน้ำดื่ม, ระบบผลิตน้ำดื่ม, ข้อมูลผู้จำหน่าย, ฯลฯ น้อยที่สุดคือการขายตรง เช่น การขายทางอินเทอร์เน็ต

2. ผลการศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ไม่เคยจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนคิดเป็นร้อยละ 86.9 ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า อบต.จัดซื้อ/อาจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มฯ เพื่อบรรเทาปัญหาขาดน้ำบริโภคร้อยละ 71.9

เหตุการณ์ที่มีอิทธิพลทำให้สนใจจัดซื้อฯ คือเกิดปัญหาขาดแคลนน้ำดื่มและคุณภาพน้ำไม่ได้มาตรฐานร้อยละ 89.0 ผู้มีบทบาทเป็นผู้ริเริ่มให้มีการจัดซื้อฯ คือนายก อบต.คิดเป็นร้อยละ 84.7 ผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจัดซื้อฯ คือผู้อนุมัติคิดเป็นร้อยละ 74.0 ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเตรียมการจัดซื้อคือ ม.ค.-มี.ค.คิดเป็นร้อยละ 50.7 ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดซื้อคือ เม.ย.-มิ.ย.คิดเป็นร้อยละ 50.5 ผู้ขายที่จัดซื้อ/เห็นควรจัดซื้อควรเป็นผู้ที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำโดยตรงโดยอาจจะเคยซื้อขายกับ อบต.คิดเป็นร้อยละ 55.6 หรือดำเนินกิจการเกี่ยวกับระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำโดยตรงแต่ไม่เคยเคยซื้อขายกับ อบต.คิดเป็นร้อยละ 55.6 ในขณะที่จัดซื้อ/เห็นควรจัดซื้อกับผู้ขายที่เคยซื้อขายกับ อบต.แต่ไม่จำเป็นต้องดำเนินกิจการเกี่ยวกับระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำโดยตรงร้อยละ 16.6 ที่ตั้งของผู้ขายคือที่ใดก็ได้ร้อยละ 40.7 ราคาของระบบผลิตน้ำดื่มฯ ที่จัดซื้อ/เห็นควรจัดซื้อคือ 50,001-100,000 บาทร้อยละ 41.8 ช่องทางที่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับระบบผลิตน้ำดื่ม/ผู้จำหน่ายระบบผลิตน้ำดื่มคืออินเทอร์เน็ตร้อยละ 50.7 ระดับความสำคัญของขั้นตอนการตัดสินใจซื้อมากที่สุดคือการรับรู้ปัญหาซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.27 ในขณะที่น้อยที่สุดคือการค้นหาผู้ขายที่มีมีค่าเฉลี่ย 3.64

3.วิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะขององค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขององค์การ และปัจจัยส่วนประสมการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

3.1ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะของ อบต.กับพฤติกรรมการตัดสินใจจัดซื้อ

ปัจจัยคุณลักษณะของ อบต. ส่วนใหญ่ไม่มีความสัมพันธ์หรือมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกับพฤติกรรมการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชน ยกเว้นที่มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางคือ จำนวนระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนกับประสบการณ์ในการจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่ม จำนวนประชากรกับผู้มีบทบาทเป็นผู้ริเริ่มให้มีการจัดซื้อฯ คือปลัด อบต. ราคาของระบบผลิตน้ำดื่มกับที่ตั้งตามพื้นที่ลุ่มน้ำ ที่ตั้งตามพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล จำนวนประชากรและจำนวนประปาหมู่บ้าน และพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาลกับช่องทางที่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับระบบผลิตน้ำดื่มฯ/ผู้จำหน่ายระบบผลิตน้ำดื่มคือแผ่นพับ/ใบปลิว/จดหมายแนะนำสินค้า

3.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยหลักที่มีผลต่อการจัดซื้อขององค์การกับพฤติกรรมการตัดสินใจจัดซื้อ

ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการจัดซื้อขององค์การที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนฯได้แก่ ปัจจัยเฉพาะบุคคลกับประสบการณ์ในการจัดซื้อ ปัจจัยสิ่งแวดล้อม ปัจจัยภายในองค์การและปัจจัยเฉพาะบุคคลกับวัตถุประสงค์ในการจัดซื้อ ปัจจัยสิ่งแวดล้อม ปัจจัยภายในองค์การ ปัจจัยระหว่างบุคคลและปัจจัยเฉพาะบุคคลกับอิทธิพลที่ทำให้สนใจจัดซื้อฯ ผู้มีบทบาทเป็นผู้ริเริ่มให้มีการจัดซื้อฯ ผู้มีบทบาทเป็นผู้อิทธิพลในการจัดซื้อฯ ปัจจัยสิ่งแวดล้อม ปัจจัยภายในองค์การและปัจจัยระหว่างบุคคลกับช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเตรียมการจัดซื้อ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมกับช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดซื้อ ปัจจัยสิ่งแวดล้อม ปัจจัยภายในองค์การกับลักษณะผู้ขายที่จัดซื้อ/เห็นควรจัดซื้อฯ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมและปัจจัยระหว่างบุคคลกับที่ตั้งของผู้ขายที่จัดซื้อ/เห็นควรจัดซื้อฯ ปัจจัยสิ่งแวดล้อม ปัจจัยภายในองค์การ ปัจจัยระหว่างบุคคลและปัจจัยเฉพาะบุคคลกับราคาของระบบผลิตน้ำดื่มฯที่จัดซื้อ/เห็นควรจัดซื้อฯ ช่องทางที่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับระบบผลิตน้ำดื่มฯและขั้นตอนการตัดสินใจจัดซื้อฯ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับขั้นตอนการจัดซื้อ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสังคมและวัตถุประสงค์และนโยบายกับขั้นตอนการรับรู้ปัญหา การกำหนดรายละเอียดความต้องการผลิตภัณฑ์ การกำหนดคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์และการกำหนดรายละเอียดผลิตภัณฑ์ที่สั่งซื้อ กฎหมายและระบบการบริหารงานกับขั้นตอนการค้นหา

ผู้ขาย ภาวะเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ความรับผิดชอบต่อสังคม ระบบการบริหารงานและการยอมรับและทัศนคติต่อผู้ขายกับขั้นตอนการพิจารณาข้อเสนอในการขาย ความรับผิดชอบต่อสังคม ระบบการบริหารงานและการยอมรับและทัศนคติต่อผู้ขายกับขั้นตอนการคัดเลือกผู้ขาย การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความรับผิดชอบต่อสังคมกับขั้นตอนการประเมินผล

3.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการจัดซื้อขององค์การกับพฤติกรรมการตัดสินใจจัดซื้อ

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการจัดซื้อขององค์การที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนฯได้แก่ ปัจจัยด้านราคากับประสบการณ์ในการจัดซื้อฯ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านการจัดจำหน่ายและปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดกับวัตถุประสงค์ในการจัดซื้อ เหตุการณ์ที่มีอิทธิพลทำให้สนใจจัดซื้อฯ ผู้มีบทบาทเป็นผู้ริเริ่มให้มีการจัดซื้อฯ ผู้มีบทบาทเป็นผู้อิทธิพลในการจัดซื้อฯ ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเตรียมการจัดซื้อ ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดซื้อ ผู้ขายที่จัดซื้อ/เห็นควรจัดซื้อฯ ราคาของระบบผลิตน้ำดื่มฯที่จัดซื้อ/เห็นควรจัดซื้อฯ ช่องทางที่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับระบบผลิตน้ำดื่มฯและขั้นตอนการตัดสินใจจัดซื้อฯ ปัจจัยด้านราคากับที่ตั้งของผู้ขายที่จัดซื้อ/เห็นควรจัดซื้อฯ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับขั้นตอนการจัดซื้อ ได้แก่ ต้นทุนการผลิตน้ำดื่มต่อหน่วย ระยะเวลาจัดส่งระบบฯและวิธีการจัดซื้อจัดจ้างที่ขึ้นอยู่กับราคากับขั้นตอนการรับรู้ปัญหา บริการหลังการขายและอะไหล่หาซื้อง่ายสะดวกกับขั้นตอนการกำหนดรายละเอียดความต้องการผลิตภัณฑ์ บริการหลังการขายและระยะเวลาติดตั้งระบบฯกับขั้นตอนการกำหนดคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ ตราสินค้า,บริษัทมีชื่อเสียง การติดต่อสะดวก วิธีการจัดซื้อจัดจ้างที่ขึ้นอยู่กับราคา การขายตรงกับขั้นตอนการค้นหาผู้ขาย คุณภาพน้ำที่ผลิตได้มาตรฐาน วิธีการจัดซื้อจัดจ้างที่ขึ้นอยู่กับราคากับขั้นตอนการพิจารณาข้อเสนอในการขาย อะไหล่หาซื้อง่ายสะดวก การติดต่อสะดวก ระยะเวลาการจัดส่งระบบฯ วิธีการจัดซื้อจัดจ้างที่ขึ้นอยู่กับราคา การขายโดยพนักงานกับขั้นตอนการคัดเลือกผู้ขาย การซ่อมบำรุงง่าย ราคาระบบผลิตน้ำดื่ม ค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุง ต้นทุนการผลิตน้ำดื่มต่อหน่วย ระยะเวลาการจัดส่งระบบฯ และวิธีการจัดซื้อจัดจ้างที่ขึ้นอยู่กับราคากับขั้นตอนการกำหนดรายละเอียดผลิตภัณฑ์ การรับประกันสินค้า ระยะเวลาการจัดส่งระบบฯ และวิธีการจัดซื้อจัดจ้างที่ขึ้นอยู่กับขั้นตอนการประเมินผล

อภิปรายผล

1.ข้อมูลด้านปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินในจัดซื้อขององค์การตามทฤษฎีของ Hutt & Speh (2017) จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับปัจจัยภายในองค์การในระดับมาก และให้ความสำคัญของปัจจัยสิ่งแวดล้อม ปัจจัยเฉพาะบุคคล และปัจจัยระหว่างบุคคล ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากองค์การแต่และแห่งย่อมมีวัตถุประสงค์ นโยบาย วิธีการดำเนินการและระบบการบริหารงานที่เป็นกรอบเป็นแนวทางที่สมาชิกในองค์การต้องดำเนินตาม อีกทั้งวัตถุประสงค์ นโยบาย วิธีการดำเนินการและระบบการบริหารงานดังกล่าวมักจะถูกกำหนดให้มีผลในระยะยาว

1.1 ปัจจัยสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุดคือความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นซึ่งในการวิจัยนี้คือพื้นที่ตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

1.2 ปัจจัยภายในองค์การ กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญมากที่สุดคือ วัตถุประสงค์และนโยบาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัตถุประสงค์และนโยบายเป็นกรอบเป็นแนวทางที่สมาชิกในองค์การต้องดำเนินตาม

1.3 ปัจจัยระหว่างบุคคล กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญมากที่สุดคืออำนาจการตัดสินใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้มีอำนาจในการตัดสินใจย่อมสามารถผลักดันสิ่งต่างๆ ได้ดี

1.4 ปัจจัยเฉพาะบุคคล กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญมากที่สุดคือ ความสนใจในตัวผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคคลเมื่อสนใจในสิ่งใดย่อมอยากที่จะผลักดันสิ่งนั้น

2. ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดซื้อฯ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมการตลาดทุกด้านคือ ด้านราคา ผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดในระดับมากซึ่งตรงกับงานวิจัยของ จันทิสา ศิริสุนทร (2559) โดยให้ระดับความสำคัญกับปัจจัยด้านราคามากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากราคามีผลกระทบต่อการตัดสินใจจัดซื้อขององค์การหลายประการ เช่น งบประมาณ การควบคุมของรัฐและสาธารณะชน วิธีการจัดซื้อจัดจ้างที่ขึ้นอยู่กับราคา เป็นต้น

2.1 ปัจจัยผลิตภัณฑ์ กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญมากที่สุดคือ คุณภาพน้ำทผลิตอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานและบริการหลังการขาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าคุณภาพน้ำฯ คือตัวแทนของคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์เชิงเทคนิคเฉพาะต้องการการดูแลจากผู้ชำนาญ การบริการหลังการขายจึงมีความสำคัญฯ เช่นกัน ในขณะที่ลักขณา ศิริรัตน์ (2559) สำรวจความคิดเห็นต่อการตัดสินใจซื้อในปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ของน้ำดื่มบรรจุขวดตราเนสท์เล่ เพียวไลฟ์แต่ละด้านแล้วพบว่ามีความคิดเห็นด้วยมากในด้านความมั่นใจในความสะอาดปลอดภัย การได้รับรองมาตรฐานด้านคุณภาพสากล ฉลากผลิตภัณฑ์แสดงข้อมูลผู้ผลิตชัดเจน ชื่อเสียงของน้ำดื่มตราเนสท์เล่เพียวไลฟ์ ฝาบรรจุภัณฑ์ปิดสนิทเปิดง่าย รสชาติของน้ำดื่ม รูปลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์สามารถจับถือ และพกพาได้สะดวก ฉลากผลิตภัณฑ์มีข้อมูลแสดงการร้องเรียนสำหรับผู้บริโภค ฉลากผลิตภัณฑ์มีความสวยงามและความดึงดูดให้ซื้อ การเข้าถึงข้อมูลด้วย QR Code บนฉลากผลิตภัณฑ์

2. 2 ปัจจัยราคา กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญมากที่สุดคือ ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าผลิตภัณฑ์นี้เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อบริการชุมชน หากให้บริการโดยการจำหน่ายผู้รับบริการควรได้รับบริการในราคาต่ำ หรือหากให้บริการฟรี ต้นทุนการผลิตก็ไม่ควรจะไม่เป็นภาระด้านงบประมาณแก่องค์การจนเกินไป

2.3 ปัจจัยการจัดจำหน่าย กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญมากที่สุดคือการซ่อบำรุงง่าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์เชิงเทคนิคเฉพาะต้องการการดูแลจากผู้ชำนาญ การเข้าถึงการบริการซ่อมบำรุงที่สะดวกรวดเร็วจึงมีความสำคัญ

2.4 ปัจจัยการส่งเสริมการตลาด กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญมากที่สุดคือ การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับน้ำดื่ม, ระบบผลิตน้ำดื่ม, ข้อมูลผู้จำหน่าย, ฯลฯ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์เฉพาะซึ่งไม่อาจหาข้อมูลรายละเอียดได้โดยทั่วไป จึงควรให้มีการประชาสัมพันธ์ดังกล่าวเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูล

3.ข้อมูลด้านพฤติกรรมการตัดสินใจจัดซื้อฯ

องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ไม่เคยจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชน และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า อบต.จัดซื้อ/อาจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มฯ เพื่อบรรเทาปัญหาขาดน้ำบริโภคและ เหตุการณ์ที่มีอิทธิพลทำให้สนใจจัดซื้อฯ คือเกิดปัญหาขาดแคลนน้ำดื่มและคุณภาพน้ำไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มสูงขึ้น ดังนั้นผู้ประกอบการควรหาแนวทางดำเนินงานเพื่อเสนอระบบน้ำดื่มผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนแก่องค์การฯ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าผู้มีบทบาทเป็นผู้ริเริ่มให้มีการจัดซื้อฯ มากที่สุดคือนายก อบต. ผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจัดซื้อฯ มากที่สุดคือผู้อนุมัติ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเสนอผลิตภัณฑ์ควรนำเสนอผ่านผู้มีอำนาจเป็นอันดับแรก

ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเตรียมการจัดซื้อมากที่สุดคือ ม.ค.-มี.ค.คิดเป็นร้อยละ 50.ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดซื้อมากที่สุดคือ เม.ย.-มิ.ย. ดังนั้นการนำเสนอผลิตภัณฑ์ระบบผลิตน้ำดื่มฯ ควรนำเสนอในช่วงเวลาดังกล่าว

ผู้ขายที่จัดซื้อ/เห็นควรจัดซื้อฯ มากที่สุดคือผู้ที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำโดยตรงโดยอาจจะเคยซื้อขายกับ อบต. หรือดำเนินกิจการเกี่ยวกับระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำโดยตรงแต่ไม่เคยเคยซื้อขายกับ ดังนั้นผู้ประกอบการที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำโดยตรงควรนำเสนอคุณสมบัติดังกล่าวของตนประกอบการนำเสนอผลิตภัณฑ์

ที่ตั้งของผู้ขายที่จัดซื้อ/เห็นควรจัดซื้อฯ คือที่ใดก็ได้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการทำสัญญากับภาครัฐมีการกำหนดเรื่องการรับประกันผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน

ราคาของระบบผลิตน้ำดื่มฯ ที่จัดซื้อ/เห็นควรจัดซื้อคือ 50,001-100,000 บาท ซึ่งอาจจะเกี่ยวเนื่องกับวิธีการจัดซื้อจัดจ้างที่ขึ้นอยู่กับราคา ดังนั้นผู้ประกอบการควรดำเนินการให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าในช่วงเวลาดังกล่าว หากราคาที่เหมาะสมมีมูลค่าสูงกว่าย่อมเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการที่จะนำเสนอข้อมูลและดำเนินการตามวิธีการจัดซื้อจัดจ้างที่เหมาะสมต่อไป

ช่องทางที่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับระบบผลิตน้ำดื่ม/ผู้จำหน่ายระบบผลิตน้ำดื่มมากที่สุดคืออินเทอร์เน็ต ระดับความสำคัญของขั้นตอนการตัดสินใจซื้อมากที่สุดคือการรับรู้ปัญหา ดังนั้นผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยอาจเน้นเรื่องปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่มที่มีคุณภาพ หรือคุณภาพน้ำที่ปลอดภัยต่อการบริโภค เป็นต้น

ในขณะที่ผลการวิจัยของพิษนุ อภิสมาจารโยธิน (2559) พบว่า 1) การประเมินบริบทแสดงให้เห็นว่าวัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเรื่องการกระตุ้นเศรษฐกิจและแก้ปัญหาน้ำดื่มที่ไม่สะอาดได้มาก 2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้นพบว่างบประมาณของโครงการมีความเหมาะสมมาก และสามารถจัดสรรเพียงพอ 3) การประเมินกระบวนการพบว่าโครงการได้ดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ ประสิทธิภาพของแผนการผลิต มีการวางแผนที่ใช้ต้นทุนต่ำ แต่ผลผลิตสูง มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง 4) การประเมินผลผลิตพบว่ามีประสิทธิผล ผลิตภัณฑ์น้ำดื่มมีสีสะอาดใส ปราศจากสิ่งเจือปน ไม่มีกลิ่นผิดปกติ บรรจุภัณฑ์สะอาด และอยู่ในสภาพดี ความพอใจต่อผลผลิตอยู่ในระดับมาก 5) การประเมินผลกระทบพบว่า ชุมชนได้รับประโยชน์ในเรื่องแหล่งน้ำดื่ม ทำให้ชุมชนหาซื้อน้ำดื่มได้ง่ายขึ้นในราคาประหยัด และเป็นปัจจัยหนึ่งในการเปลี่ยนค่านิยมการบริโภคน้ำดื่ม คือสามารถทดแทนการบริโภคน้ำดื่มที่ไม่สะอาดและไม่ได้มาตรฐาน ส่วนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อย

ข้อมูลด้านการเปรียบเทียบระดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะขององค์การ ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการจัดซื้อขององค์การ และปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการจัดซื้อขององค์การกับพฤติกรรมการตัดสินใจจัดซื้อฯปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดซื้อระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมากที่สุดคือปัจจัยส่วนประสมการตลาดรองลงมาคือปัจจัยหลักที่มีผลที่มีผลต่อการซื้อขององค์การและปัจจัยคุณลักษณะขององค์การบริหารส่วนตำบลตามลำดับซึ่งตรงตามสมมุติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องจากปัจจัยส่วนประสมการตลาดเป็นปัจจัยใจที่ผู้ประกอบการสามารถกระตุ้นให้องค์การเกิดความต้องการบริโภคได้ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ จันทิสา ศิริสุนทร (2559) ที่ว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อฐ้าดื่มบรรจุขวด โดยปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากการวิจัยนี้ผู้ประกอบการธุรกิจผลิต-จำหน่ายระบบผลิตน้ำดื่ม อาจนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยเพื่อนำเสนอสินค้าที่ตอบสนองความต้องการต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่ม รวมทั้งลดค่าใช้จ่ายในการบริโภคน้ำของชุมชน ดังนี้

1.1 ด้านปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดซื้อขององค์การ ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับปัจจัยระหว่างบุคคลและปัจจัยเฉพาะบุคคลที่ควรมุ่งเน้นนำเสนอให้ผู้มีอำนาจมีความสนใจในตัวผลิตภัณฑ์

1.2 ด้านปัจจัยผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบการควรจัดหาผลิตภัณฑ์และสร้างความมั่นใจว่ามีผลิตภัณฑ์ที่สามารถผลิตน้ำดื่มที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน และมีการบริการลังการขายที่ดี

1.3 ด้านปัจจัยราคา ผู้ประกอบการควรจัดหาผลิตภัณฑ์และสร้างความมั่นในว่ามีผลิตภัณฑ์ที่สามารถผลิตน้ำดื่มที่มีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยที่เหมาะสม

1.4 ด้านการจัดจำหน่าย ผู้ประกอบการควรดำเนินการให้มีและสร้างความมั่นในว่ามีช่องทางการเข้าถึงการบริการซ่อมบำรุงที่สะดวกรวดเร็ว

1.5 ด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้ประกอบการควรดำเนินการให้มีการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับน้ำดื่ม, ระบบผลิตน้ำดื่ม, ข้อมูลผู้จำหน่าย, ฯลฯ โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1กลุ่มตัวอย่าง ควรขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างเป็นทั่วประเทศหรือเปลี่ยนขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างเป็นภูมิภาคอื่นนอกเหนือจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อทำการวิจัยเปรียบเทียบ

2.2 ด้านปัจจัยผลิตภัณฑ์ ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่มีลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ที่บริการชุมชนเช่นกัน เช่น ระบบประปาหมู่บ้าน เป็นต้น

บรรณานุกรม

กระทรวงพาณิชย์ **การจัดซื้อน้ำดื่มประจำปีงบประมาณ 2561**

จันฑิสา ศิริสุนทร (2559) **ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี** มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

พิษนุ อภิสมาจารโยธิน (2559) **การวิเคราะห์และประเมินผลนโยบายสาธารณะด้านเศรษฐกิจและสุขภาพ: กรณีศึกษาโครงการน้ำดื่มสะอาดของ ตำบลหนองดินแดง จังหวัดนครปฐม**. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยสาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 36 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มีนาคม

ลักขณา ศิริรัตน์ (2559) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดตราเนสท์เล่เพียวไลฟ์ในจังหวัดนนทบุรี วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

Brennan, Ross; Baincs, Paul, Garneau, Paul and Vos, Lynn. (2017). **Contemporary Strategic Marketing**. U.S.A.: Palgrave Macmillan.

Hutt, Michael D. & Speh, Thomas W. (2017). **Business Marketing Management: B2B. U.S.A.: Thomson.**

Kotler, P & Keller, K.L. (2018). **Marketing Management**. United Kingdom: Pearson Education Limited.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์
PEOPLE'S PARTICIPATION IN THE PRESERVATION OFTHAI ARCHITECTURE IN RATANAKOSIN ISLANDs AREA

สมชัย ธรรมารัตน์* กมลพร กัลยาณมิตร*
Somchai Thammarat* Kamolporn Kalayanamitra*
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*
Faculty of Political Science, Bangkok Thonburi*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ (2) เพื่อศึกษาปัญหา/อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 คนที่คัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากผู้บริหารระดับนโยบาย ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร และการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยเป็นอย่างดี ผลการศึกษาพบว่า

วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ สรุปได้ว่า 1) **ประชาชนที่อยู่บริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ได้มีส่วนร่วมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย** โดยในปัจจุบันการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต เพราะประชาชนมีความรู้มากขึ้น และมีความตระหนักในคุณค่าความสำคัญของมรดกสถาปัตยกรรมไทย อีกส่วนหนึ่งเกิดจากการที่รัฐธรรมนูญแห่งชาติมีบทบัญญัติให้สิทธิแก่บุคคลและชุมชนในการจัดการดูแลรักษามรดกสถาปัตยกรรมโบราณสถานซึ่งเป็นมรดกวัฒนธรรมของชาติ **2) การส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย** คือ ทำให้เกิดโครงการอนุรักษ์ และการอนุมัติโครงการต่างๆ การสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนบุคลากร หรือสนับสนุนวิทยากร ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ ผ่านกิจกรรม โครงการ ทั้งยังผลักดันให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมมือกับรัฐเพื่อดูแลคุ้มครองมรดกวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมไทย **3) ภาคเอกชนมีส่วนร่วมและสนับสนุนการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย** โดยการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ ซึ่งหน่วยงานของรัฐบาลได้ใช้นโยบายการสร้างแรงจูงใจด้านมาตรการลดหย่อนภาษี เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เอกชนบริจาคเงิน หรือสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ **4) ความรู้ความเข้าใจของประชาชน มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย** เพราะหากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของงานอนุรักษ์ก็จะทำการอนุรักษ์ได้อย่างถูกต้อง หากไม่มีความรู้ที่เพียงพอก็อาจจะทำให้โบราณสถานเสียหายได้ ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะถ้าประชาชนเห็นคุณค่า เกิดความรักความผูกพัน และหวงแหน ก็จะนำไปสู่การปกป้องคุ้มครองมรดกสถาปัตยกรรมไทยนั้นๆ ไว้ เพื่อส่งต่อให้คนรุ่นหลังต่อไป **5) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย** เนื่องจากเป็นการให้ความรู้ และส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรู้สึกรัก หวงแหน และอยากดูแลรักษาสถาปัตยกรรมไทยบริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ให้คงคุณค่าไว้ **6) ความตระหนักและความรู้สึกของการเป็นเจ้าของ มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย** ทำให้ประชาชนเกิด

Received: 2019-06-25: Revised: 2019-07-06: Accepted: 2019-07-09

จิตสำนึก ความรัก ความรู้สึกหวงแหน และพร้อมจะร่วมกันปกป้อง อนุรักษ์ สมบัติทางศิลปะและวัฒนธรรมของชาติต่างๆ เหล่านี้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบต่อไป **7) การจัดกิจกรรมกระตุ้นจิตสำนึกของการอนุรักษ์ มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย** มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฯ มาก เพราะช่วยสร้างความรู้ ความสัมพันธ์ การสื่อสาร และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับประชาชน ทั้งยังทำให้ประชาชนเกิดความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐในการดำเนินการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ **8) การสร้างโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย** มีความสำคัญ เพราะการที่สถาปัตยกรรมไทยอันทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์จะคงอยู่ตลอดไปได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายร่วมกัน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมสำคัญในการอนุรักษ์ ช่วยกันดูแลรักษาให้คงสภาพเดิม ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม

วัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อศึกษาปัญหา / อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ **สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้** (1) ประชาชนขาดความรู้ในการอนุรักษ์ ขาดการทำความเข้าใจคุณค่าทางวัฒนธรรม (2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ยังน้อย (3) การขาดงบประมาณ (4) การคุกคามโดยมนุษย์และโดยธรรมชาติ ทำให้เกิดความเสียหาย (5) ขาดการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินการอนุรักษ์ และ (6) บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐยังไม่เพียงพอ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของประชาชน, การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์.

Abstract

The objectives of this study were twofold : (1) to investigate the people's participation in the preservation of Thai architecture in the Ratanakosin Island area, and (2) to determine the problems and obstacles relating to the people's participation in preserving Thai architecture in the Ratanakosin Island area. The study was qualitative in character. The sample consisted of 17 key informants; the key informants included people of high caliber. That was to say, they were topflight policy makers, high-ranking officers, and experts; and they all had deep knowledge and understanding as well as a lot of experience with the preservation of Thai architecture. The in-depth interviews were conducted with these key informants. The collected data were analyzed by dint of content analysis. The data analysis has brought to light the following facts :

1) On people's participation in the preservation of Thai architecture in the Ratanakosin Island area, it can be summarized as follows : (1) The number of people taking part in the preservation of Thai architecture in the Ratanakosin Island area was on the increase as compared with their participation in the past. It was so in large measure because they had better knowledge and understanding of the great value of Thai architecture. Furthermore, the Thai Constitution has an act that grants rights to Thai citizens and community members with respect to the management and surveillance of architectural objects or artifacts. This also enabled the people to take part in the preservation of Thai architecture to a much greater extent. (2) As

regards the promotion and support from the governmental agencies as far as the preservation of Thai architecture was concerned, in a nutshell, the following points could be made. Various governmental agencies provided support in various ways. For instance, they allocated budgets for use in the preservation of Thai architecture, and they provided personnel or experts with a view to helping the people learn how to preserve Thai architecture and how to organize activities relative to the Thai architecture preservation. More importantly, the governmental agencies concerned made great efforts to urge people to participate in surveillance and protection of Thai cultural and architectural heritages. (3) The private sector's participation and support concerning the preservation of Thai architecture, the private sector played an important part in the preservation of Thai architecture. This clearly indicated that the people in the private sector had social responsibilities to a certain degree. Realizing the important role played by business organizations, the Government adopted some incentive policy in such a way that the income tax reduction for business people was enforced. In other words, business people who made financial contribution to the preservation of Thai architecture were permitted to have income tax reduction. (4) With respect to the knowledge and understanding of people as to the preservation of Thai architecture, governmental agencies concerned made attempts to keep people constantly well-informed about the preservation of Thai architecture. Armed with deep knowledge and understanding of the Thai architecture preservation, the people came to realize the value of the preservation. Consequently, they were strongly committed to protect the architectural heritage for the benefit of posterity.

2) On problems and obstacles pertaining to the people's participation in the preservation of Thai architecture, the following facts have been discovered. (1) Some groups of people failed to appreciate the Thai architecture preservation (2) Comparatively speaking, people participation in the preservation were far from adequate. (3) The budgets from the Government were limited (4) The destruction of the Thai architecture by human beings and nature is now present. (5) Governmental agency authorities were somewhat negligent in paying attention to the people's opinions or ideas about the Thai architecture preservation. And (6) The Government's human resources responsible for the preservation of Thai architecture were inadequate.

Keywords: People's Participation, Preservation Thai Architecture.

บทนำ

นับเป็นเรื่องสำคัญของหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนชุมชนในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ในการช่วยกันรักษาคุณค่ามรดกวัฒนธรรมบริเวณเมืองเก่า ตลอดจนแนวคลองรอบกรุง เพื่อทำการอนุรักษ์และพัฒนาแต่ละพื้นที่ให้ครอบคลุม ทั้งด้านภูมิทัศน์ ด้านการจราจร การใช้ที่ดิน สาธารณูปโภค สาธารณูปการ การท่องเที่ยว วิถีชุมชน หรือแม้แต่สิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์

กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และมีวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่มีความหลากหลายซึ่งเกิดจากการผสมผสานทางด้านเผ่าพันธุ์จากชาติพันธุ์ต่างๆตั้งแต่ก่อนตั้งกรุงธนบุรี การตั้งถิ่นฐานของคนในชุมชนในอดีตมีความเชื่อมโยงกันระหว่าง วัง วัด และชุมชน เพราะบริเวณชั้นในเกาะรัตนโกสินทร์เป็นที่ตั้งของวัง สถานที่ราชการ ส่วนพื้นที่นอกเขตกำแพงเมือง ก็จะเป็นที่ตั้งของชุมชนต่างๆ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการยึดเหนี่ยวจิตใจ และชุมชนต่างๆ ได้มีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย กลายเป็นย่านการค้า ย่านศิลปะและวัฒนธรรมและเติบโตเป็นเขตเมืองใหญ่ที่มีผู้คนอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่อาศัยและประกอบอาชีพ และผู้คนเหล่านี้คือกำลังสำคัญในการก่อร่างสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ ทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองขึ้น พื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ยังเป็นมรดกทางสถาปัตยกรรมที่ใหญ่ที่สุดของกรุงเทพมหานคร และเป็นศูนย์กลาง แห่งการอนุรักษ์มรดกทางประวัติศาสตร์ศิลปะ และสถาปัตยกรรมที่สำคัญของประเทศจึงทำให้พื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นเขตการบริการเพื่อการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐได้เล็งเห็นคุณค่า และความสำคัญทางประวัติศาสตร์ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 – 2524) ได้มีการบรรจุโครงการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ไว้ด้วย และในปี พ.ศ. 2535 รัฐบาลได้จัดทำแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์พร้อมกำหนดโครงการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นและในปี

เนื่องจากการอนุรักษ์สถาปัยกรรมไทยอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมในประเทศไทยมีมาเป็นเวลานานไม่แพ้ชาติใดในโลก โดยได้เริ่มจากการบูรณปฏิสังขรณ์วัดดังที่ได้มีบันทึกไว้บนศิลาจารึกในสมัยกรุงสุโขทัยเมื่อประมาณ 700 ปีก่อน โดยมีความประสงค์ในการอนุรักษ์เพื่อการทำบุญกุศล (merit making) และมักดำเนินการโดย พระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ ขุนนางและคหบดีผู้มั่งคั่ง หลังจากถือปฏิบัติเป็นประเพณีมาประมาณ 500 ปี จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (AD 1836-1868) จากการเห็นคุณค่าทางศาสนาและจิตวิญญาณมาเป็นการตระหนักในเหตุและผลของคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี โดยทรงมี พระราชดำริให้การอนุรักษ์ในคุณค่านี้ถือปฏิบัติแผ่ขยายออกไปยังชาวไทยในวงกว้าง ต่อมาหน่วยงานของรัฐซึ่งมีหน้าที่สงวนรักษาบูรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถาน คือ กรมศิลปากรได้รับการจัดตั้งขึ้นในปีค.ศ. 1911 ปัจจุบันมีกฎหมายต่างๆ เกิดขึ้นและได้รับการปฏิบัติตามในหลายหน่วยงานเพื่อการคุ้มครองมรดกวัฒนธรรมและพื้นที่โดยรอบ แต่มักจะส่งผลทำให้ เกิดความซ้ำซ้อนและความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานเหล่านั้น (Pimonsathean, 1999) นอกจากนี้ข้อกำหนดกฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในแง่มุมต่างๆ เช่น ยังล้าหลังต่อความจำเป็นในการอนุรักษ์ (Kammeier, 2004) บ้างก็ว่าจำกัดสิทธิในการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินของประชาชน ซึ่งความแตกต่างในความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์และพัฒนามรดกวัฒนธรรมของกลุ่มต่างๆในสังคมไทย มีปรากฏให้เห็นในศูนย์กลางเมืองเก่าที่สำคัญของประเทศหลาย

การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยจึงเป็นเรื่องของผู้คนในสังคมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและไม่สามารถประสบความสำเร็จได้หากขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจากประชาชนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง จุดเปลี่ยนของการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมนั้น นอกจากวิธีการทางผังเมืองแล้วยังมีกระบวนการอื่นที่สำคัญคือ การวางแผนให้เกิดความร่วมมือ (collaborative planning process) ที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการสร้างนโยบายการอนุรักษ์ให้เป็นที่ยอมรับและจะนำไปสู่ความร่วมมือในการดำเนินงานอันจะทำให้เกิดการบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันในการรักษาสถาปัตยกรรมมรดกวัฒนธรรม, เอกลักษณ์เมือง และคุณภาพสิ่งแวดล้อมเมืองของที่ดีไว้ได้ ก่อให้เกิดการจ้างงานและรายได้ในท้องถิ่น รวมทั้งการเป็นชุมชนเข้มแข็งและน่าอยู่ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความรุ่งเรืองมั่งคั่งให้กับประเทศชาติ

เนื่องจากคุณค่าของหลักฐานทางประวัติศาสตร์อาทิ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ศิลปะสถาปัตยกรรม ฯลฯ ล้วนแต่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของประเทศชาติเป็นอย่างมาก โดยถือเป็นเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมประเภทหนึ่งที่มนุษย์ใช้สติปัญญาและความรู้ความสามารถสร้างขึ้น สิ่งเหล่านี้สามารถ

สะท้อนให้เห็นถึง ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเป็นมาและการดำเนินชีวิตในช่วงเวลาแต่ละยุคสมัย ที่มีลักษณะเฉพาะทางกายภาพของผู้คนในแต่ละชุมชน สังคม ที่ แตกต่างกันออกไป จึงก่อให้เกิดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ ต้องอนุรักษ์ไว้ ให้คงสภาพตามความ เป็นอยู่เดิมให้มากที่สุด เพื่อเป็นประโยชน์ ให้กับชนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้า เรียนรู้และนำไปถ่ายทอดให้กับคนในรุ่นต่อๆไปได้ จากเอกลักษณ์และความสำคัญของสถาปัตยกรรมไทยอันเป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น และย่านประวัติศาสตร์ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นเอกลักษณ์ที่หล่อหลอมขึ้นโดยผ่านการดำรงอยู่ของเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งบริบทต่างๆทั้งทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมทั้งหมดนี้หล่อหลอมให้เกิดมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural heritage) ขึ้นเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้ามาร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันในการดำเนินการต่างๆเพื่ออนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยนี้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่อยู่คู่กับประเทศไทยไปตลอดกาลนาน

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยมาเป็นระยะเวลายาวนานหลายสิบปี ทำให้มีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะกรุงรัตนโกสินทร์ และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะกรุงรัตนโกสินทร์ และเพื่อนำผลการศึกษาให้แก่หน่วยงานภาครัฐและพื้นที่ชุมชนได้ทราบและใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะกรุงรัตนโกสินทร์อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะกรุงรัตนโกสินทร์การมีส่วนร่วมของประชาชน
2. ทราบปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะกรุงรัตนโกสินทร์
3. ทราบข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะกรุงรัตนโกสินทร์
4. ผลการศึกษานำเสนอให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาเกาะรัตนโกสินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึก
2. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) คือ การกระทำกับข้อมูลที่ได้จากเอกสาร

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้ คือ

วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ โดยแยกผลการศึกษาในแต่ละด้าน สรุปได้ว่า

ประชาชนที่อยู่บริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ได้มีส่วนร่วมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย โดยในปัจจุบันการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต เพราะประชาชนมีความรู้มากขึ้น และมีความตระหนักในคุณค่าความสำคัญของมรดกสถาปัตยกรรมไทย อีกส่วนหนึ่งเกิดจากการที่รัฐธรรมนูญแห่งชาติมีบทบัญญัติให้สิทธิแก่บุคคลและชุมชนในการจัดการดูแลรักษามรดกสถาปัตยกรรมโบราณสถานซึ่งเป็นมรดกวัฒนธรรมของชาติ

การส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย คือ ทำให้เกิดโครงการอนุรักษ์ และการอนุมัติโครงการต่างๆ การสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนบุคลากร หรือสนับสนุนวิทยากร ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ ผ่านกิจกรรม โครงการ ทั้งยังผลักดันให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมมือกับรัฐเพื่อดูแลคุ้มครองมรดกวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมไทย

ภาคเอกชนมีส่วนร่วมและสนับสนุนการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย โดยการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ ซึ่งหน่วยงานของรัฐบาลได้ใช้นโยบายการสร้างแรงจูงใจด้านมาตรการลดหย่อนภาษี เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เอกชนบริจาคเงิน หรือสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ

ความรู้ความเข้าใจของประชาชน มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย เพราะหากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของงานอนุรักษ์ก็จะทำการอนุรักษ์ได้อย่างถูกต้อง หากไม่มีความรู้ที่เพียงพอก็อาจจะทำให้โบราณสถานเสียหายได้ ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะถ้าประชาชนเห็นคุณค่า เกิดความรักความผูกพัน และหวงแหน ก็จะนำไปสู่การปกป้องคุ้มครองมรดกสถาปัตยกรรมไทยนั้นๆ ไว้ เพื่อส่งต่อให้คนรุ่นหลังต่อไป

การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย เนื่องจากเป็นการให้ความรู้ และส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรู้สึกรัก หวงแหน และอยากดูแล*รักษา*สถาปัตยกรรมไทยบริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ให้คงคุณค่าไว้

ความตระหนักและความรู้สึกของการเป็นเจ้าของ มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย ทำให้ประชาชนเกิดจิตสำนึก ความรัก ความรู้สึกหวงแหน และพร้อมจะร่วมกันปกป้องอนุรักษ์ สมบัติทางศิลปะและวัฒนธรรมของชาติต่างๆ เหล่านี้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบต่อไป

การจัดกิจกรรมกระตุ้นจิตสำนึกของการอนุรักษ์ มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฯ มาก เพราะช่วยสร้างความรู้ ความสัมพันธ์ การสื่อสาร และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับประชาชน ทั้งยังทำให้ประชาชนเกิดความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐในการดำเนินการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์

การสร้างโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย มีความสำคัญ เพราะการที่สถาปัตยกรรมไทยอันทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์จะคงอยู่ตลอดไปได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายร่วมกัน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมสำคัญในการอนุรักษ์ ช่วยกันดูแลรักษาให้คงสภาพเดิม ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม

วัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์

ปัญหาและอุปสรรค ในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

(1) ประชาชนขาดความรู้ในการอนุรักษ์ ขาดการทำความเข้าใจคุณค่าทางวัฒนธรรม (2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ยังน้อย (3) การขาดงบประมาณ (4) การคุกคามโดยมนุษย์และโดยธรรมชาติ ทำให้เกิดความเสียหาย (6) ขาดการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินการอนุรักษ์ และ (7) บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐยังไม่เพียงพอ

การอภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ ผลการศึกษาพบว่า **ประชาชนที่อยู่บริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ได้มีส่วนร่วมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย** โดยปัจจุบันนี้ประชาชนที่อยู่บริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ได้มีส่วนร่วมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต เพราะประชาชนมีความรู้มากขึ้น และมีความตระหนักในคุณค่าความสำคัญของมรดกสถาปัตยกรรมไทย อีกส่วนหนึ่งเกิดจากการที่รัฐธรรมนูญแห่งชาติมีบทบัญญัติให้สิทธิแก่บุคคลและชุมชนในการจัดการดูแลรักษามรดกสถาปัตยกรรมโบราณสถานซึ่งเป็นมรดกวัฒนธรรมของชาติ สอดคล้องกับแนวคิดของ ช.กษิมา เพ็ชญไพศิษฎ์ (2555) ศึกษาเรื่องกฎหมายการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์ เนื่องจากกรุงรัตนโกสินทร์เป็นเมืองเก่าตั้งอยู่บริเวณสองฝั่งริมแม่น้ำเจ้าพระยาใน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่านั้น จะต้องมีการประกาศเขตอนุรักษ์เมือง เก่าครอบคลุมบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายให้เหมาะสมกับพื้นที่ ควร จะมีการขึ้นทะเบียนโบราณสถานกับอสังหาริมทรัพย์ที่หน่วยงานราชการและภาคเอกชนเป็น เจ้าของโดยพิจารณาจากคุณค่า ประวัติศาสตร์ และความสำคัญของโบราณสถานนั้นเพื่อให้การอนุรักษ์มีประสิทธิภาพ และจะต้องดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมภายในกรุงรัตนโกสินทร์โดยออกกฎหมายควบคุมการพัฒนาเมืองใหม่โดยควบคุมทั้งรูปแบบและการใช้ประโยชน์ของสิ่งปลูกสร้างให้ไม่บดบังภูมิทัศน์ของเมืองเก่า และจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในบริเวณกรุง รัตนโกสินทร์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และยังสอดคล้องกับแนวความคิดทางการบริหารของ Urwick and Gulick (กมลพร กัลยาณมิตร, 2559) ที่เสนอว่าการบริหารเป็นเรื่องของการประสานงานภายในองค์การ

การส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ คือ ทำให้เกิดโครงการอนุรักษ์ และการอนุมัติโครงการต่างๆ การสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนบุคลากร หรือสนับสนุนวิทยากร ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ ผ่านกิจกรรม โครงการ ทั้งยังผลักดันให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมมือกับรัฐเพื่อดูแลคุ้มครองมรดกวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมไทย สอดคล้องกับการศึกษาของไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2557) เสนอว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการพัฒนา หมายถึง กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชน ทั้งในส่วนบุคคล ชุมชน มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้โดยได้มีการกำหนดรูปแบบลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น ร่วมวางนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ/กิจกรรม เพื่อขจัดและแก้ไขปัญหาของชุมชน ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม. ร่วมลงทุนในกิจกรรมของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ภาคเอกชนมีส่วนร่วมสนับสนุนการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย บริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ โดยการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม ซึ่ง หน่วยงานของรัฐบาลเองก็ได้ขานรับนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจโดยใช้มาตรการในเรื่องของการสร้างแรงจูงใจ รวมไปถึงมาตรการด้านการลดหย่อนภาษี เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เอกชนบริจาคเข้าเงินกองทุน หรือสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกับการศึกษาของธราธร สุวรรณรักษ์ (2552) เรื่องโครงการพัฒนาตลาดวัฒนธรรมในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์: กรณีศึกษาชุมชนท่าเตียนโครงการพัฒนาตลาดวัฒนธรรมในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์: กรณีศึกษาชุมชนท่าเตียนเป็นโครงการที่ทำเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งและเป็นการวางแผนการดำเนินธุรกิจทางด้านการท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์หลักคือต้องการให้ “ตลาดวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร” เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและเป็นศูนย์รวมของศิลปวัฒนธรรมพร้อมผลักดันให้ “เกาะรัตนโกสินทร์” เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมประกอบด้วยเพื่อเป็นสถานที่สำคัญในการท่องเที่ยว (Tourism Spot) ของกรุงเทพมหานคร โดยใช้เงินทุนงบประมาณของภาครัฐบาลจำนวน 415,000,000 บาท, สมาคมสหมิตรจำนวน 13,000,000 บาท และภาคเอกชนจำนวน 20,000,000 บาทจัดสรรเพื่อลงทุนเบื้องต้น

การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย บริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ มีความสำคัญ เพราะเป็นการให้ความรู้ และส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรู้สึกรัก หวงแหน และอยากดูแลรักษาสถาปัตยกรรมไทย บริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ให้คงคุณค่าไว้ แต่ปัจจุบันการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ของภาครัฐกับประชาชนยังน้อยอยู่มาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2555) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้ที่มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่างๆของการบริหาร ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลการปฏิบัติงาน การร่วมแสดงทัศนะแสดงความคิดเห็น การร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น การร่วมคิดแนวทางแก้ไขปัญหา การร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินการ และการร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา

ความตระหนักและความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ เพราะหากประชาชนมีความตระหนักและความรู้สึกเป็นเจ้าของสถาปัตยกรรมไทยบริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ ประชาชนก็จะเกิดจิตสำนึก ความรัก ความรู้สึกหวงแหน และพร้อมจะร่วมกันปกป้อง อนุรักษ์ สมบัติทางศิลปะและวัฒนธรรมของชาติต่างๆ เหล่านี้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของ ช.กษิมา เพ็ชญไพศิษฎ์ (2555) ศึกษาเรื่อง : กฎหมายการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์ เนื่องจากกรุงรัตนโกสินทร์เป็นเมืองเก่าตั้งอยู่บริเวณสองฝั่งริมแม่น้ำเจ้าพระยาในกรุงเทพมหานคร รัตนโกสินทร์ การศึกษาพบว่าดำเนินการจัดการกรุงรัตนโกสินทร์จะต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์เมืองเก่าและ การพัฒนาเมืองใหม่ให้มีความสอดคล้องกัน จะต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ และประชาชนซึ่งอาศัยอยู่ในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า โดย ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ในการอนุรักษ์เมืองเก่าและส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมอนุรักษ์เมืองเก่โดยสมัครใจ เพื่อป้องกัน ไม่ให้เกิดการทำลายมรดกทางวัฒนธรรมของชาติและร่วมกันอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์โดยคง คุณค่าความเป็นเมืองเก่าให้ดำรงอยู่สืบต่อไป

การจัดกิจกรรมกระตุ้นจิตสำนึกของการอนุรักษ์ มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์มาก เพราะช่วยสร้างความรู้ ความสัมพันธ์ การสื่อสาร และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับประชาชน ทั้งยังทำให้ประชาชนเกิดความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐในการดำเนินการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพลอยภัทรา

ตระกูลทองเจริญ (2557) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา: หมู่บ้านศาลาแดงเหนือ เชียงรากน้อย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความตระหนักของชาวบ้านศาลาแดงเหนือถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนั้น มีผลมาจากช่วงอายุซึ่งอาจแบ่งได้เป็นกลุ่มคนรุ่นเก่า และกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่อาจจะให้คุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป จากการเก็บข้อมูลทำให้ได้ทราบถึงกระบวนการการมีส่วนร่วมของชาวบ้านศาลาแดงเหนือว่า อยู่ในระดับที่ผู้ออกแบบและชุมชนออกแบบร่วมกันในทุกขั้นตอนการออกแบบตั้งแต่ต้นจนจบโครงการ โดยเน้นไปทางชุมชนเป็นหลักในการตัดสินใน และลงมือปฏิบัติ โดยผู้ออกแบบทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมให้ราบรื่นเท่านั้น

การสร้างโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ เพราะสถาปัตยกรรมไทยนั้นจะคงอยู่ตลอดไปต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ไม่ใช่เพียงได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นเพราะความเข้มแข็งของชุมชนที่ร่วมกันอนุรักษ์ ช่วยกันดูแลรักษาให้คงสภาพเดิม ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอรทัย พระทัด (2558) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ กรณีศึกษา : ชุมชนป้อมมหากาฬแขวงสำราญราษฎร์เขตพระนครกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ผ่านมาปัญหาอุปสรรคที่ผ่านมาและการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ชุมชนป้อมมหากาฬ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหานโยบายการดำเนินโครงอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนป้อมมหากาฬส่งผลกระทบต่อที่อยู่อาศัยของประชาชนในชุมชนป้อมมหากาฬโดยการดำเนินนโยบายของทางกรุงเทพมหานครไม่มีการศึกษาผลกระทบต่อประชาชนอย่างชัดเจน จึงไม่ได้ความร่วมมือจากประชาชนอย่างเต็มที่ ดังนั้นข้อเสนอแนะในการศึกษา คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนป้อมมหากาฬควรเริ่มจากการกำหนดนโยบายจากล่างขึ้นบน ควรศึกษาจากความต้องการของประชาชนและมีการวางแผนบริหารจัดการดำเนินการอย่างเป็นระบบ หน่วยงานภาครัฐควรให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดแนวทางและวางแผนในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกันเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการรับฟังแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแสดงบทบาทของชุมชนพร้อมกับตัดสินใจร่วมกันในแนวทางการวางแผนการดำเนินโครงการต่อไป

วัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์

ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย พบว่า (1) ประชาชนขาดความรู้ในการอนุรักษ์และขาดความเข้าใจคุณค่าทางวัฒนธรรม (2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ยังน้อย (3) การขาดงบประมาณ (4) การคุกคามโดยมนุษย์และโดยธรรมชาติทำให้เกิดความเสียหาย (6) การขาดการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินการอนุรักษ์ และ (7) บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐมีไม่เพียงพอสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมของศรีศักร วัลลิโภดม (2552) เพื่อรักษาความงดงามของสถาปัตยกรรมไทยให้คงความสมบูรณ์อยู่ในสภาพเดิมนานที่สุด ได้เสนอไว้ว่า แนวทางการออกแบบและการบูรณะโบราณสถานเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์พบว่า มีการแบ่งระดับการอนุรักษ์ ออกเป็น 3 ระดับหลัก คือ 1) การป้องกันการเสื่อมสภาพ (Protection) 2) การรักษาให้คงสภาพ (Preservation) และ 3) การบูรณปฏิสังขรณ์ (Restoration) ซึ่งทั้ง 3 ระดับนี้ สามารถใช้ได้กับโบราณสถานที่ยังมีการใช้งานอยู่ในปัจจุบัน คือ ต้องมีการป้องกันและรักษาสิ่งที่มีคุณค่าอยู่อย่างเดิม และซ่อมแซม บูรณะปฏิสังขรณ์ส่วนที่เสียหายให้มีสภาพใช้งานได้ ซึ่งรายละเอียดของแต่ละระดับการอนุรักษ์ที่จะสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการบูรณะอาคารอนุรักษ์ให้ใช้งานต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

1. เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลมรดกวัฒนธรรมของชาติ
2. เปิดเวทีให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นในการอนุรักษ์มากขึ้น
3. ควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องที่อยู่อาศัยในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย
4. ควรจัดการท่องเที่ยวที่แนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ เพื่อปลูกฝัง ซึมซับ ให้ประชาชนเกิดความรักและเห็นคุณค่า
5. ควรมีการประกาศเขตอนุรักษ์ครอบคลุมบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อให้สามารถบังคับใช้พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504 และกฎหมายอื่นๆ
6. ควรมีการจัดการความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์เพื่อบรรเทาความเสียหายที่จะเกิดต่อโบราณสถานเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
7. ควรทำการซ่อมแซมสถาปัตยกรรมไทยโดยดำเนินการใน 3 แนวทาง คือ (1) รักษาความแท้ (2) คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ และ (3) ความกลมกลืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการนำนโยบายการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ไปปฏิบัติ
2. ศึกษาการกระตุ้นจิตสำนึกของประชาชนต่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์
3. ศึกษาแนวทางการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์
4. ศึกษาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์

เอกสารอ้างอิง

ชาย โพสิตา. (2550). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. มหาวิทยาลัยมหิดล.

พลอยภัทรา ตระกูลทองเจริญ. (2557**). การศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา: หมู่บ้านศาลาแดงเหนือ เชียงรากน้อย.** มหาวิทยาลัยกรุงเทพ : กรุงเทพฯ.

ถวิลวดีบุรีกุล (2548**). การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ**, กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ลลิดา บุญมี. (2555). **แนวทางการปรับปรุงสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ กลุ่มอาคารราชดำเนิน : กรณีศึกษาอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์.** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/กรุงเทพฯ.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2544). **โรงเรียนองค์การแห่งการเรียนรู้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทิพย์วิสุทธิ.

ฐานิศวร์ เจริญพงศ์ และปิ่นรัชฎ์ กาญจนัษฐิติ. (2554). **การอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมและชุมชน.** กรุงเทพ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธราธร สุวรรณรักษ์ (2552**) โครงการพัฒนาตลาดวัฒนธรรมในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์: กรณีศึกษาชุมชนท่าเตียนโครงการพัฒนาตลาดวัฒนธรรมในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์: กรณีศึกษาชุมชน ท่าเตียน.** วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อธิวัฒน์ สีดา. (2552**). แรงจูงใจในการอนุรักษ์อาคารประวัติศาสตร์ :กรณีศึกษาอาคารตึกแถวในกรุงรัตนโกสินทร์**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : กรุงเทพฯ.

Pimonsathean, Y.(1999). **Thailand. Built Environment**.Conservation Education as a Form of Community Service in Bangkok.

Thaitakoo, Pimonsathean. (1999). **Banks, and James A. 2001. Cultural Diversity and Education : Foundations, Curriculum, and Teaching**. Boston: Allyn and Bacon.

Kammeier, H.D. (2004). **Sustainable City Symposium of Bangkok**. หจก.เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.

United Nation. (1998). **Popular Participation In Decision Making For Development**, New York: United Notwess Publication.

การนำโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ไปปฏิบัติ
Implementation of the Eastern Economic Corridor (EEC) Development Project

พนิดา งามจรัสศรีวิชัย* กมลพร กัลยาณมิตร*
Panida Ngamjarussrivichai* Kamolporn Kalayanamitra*
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*
Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การนำโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ไปปฏิบัติ มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1. เพื่อศึกษาผลสำเร็จในการนำโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ไปปฏิบัติ และ 2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ไปปฏิบัติ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 22 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ที่ผู้บริหารระดับนโยบาย กระทรวง กรม สำนักงาน ผู้นำท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่ และผู้ประกอบการ ที่มีความรู้และเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาเป็นอย่างดี เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์แบบสรุปความ

ผลการศึกษาพบว่า

1.วัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) มีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกที่ต่อยอดมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก หรือ Eastern Seaboard และเป็นแผนยุทธ์ศาสตร์ที่ขับเคลื่อนประเทศสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน ตามยุทธศาสตร์ “ไทยแลนด์ 4.0” โดยรัฐลงทุนเพื่อยกระดับพื้นที่ภาคตะวันออก 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา ให้กลายเป็น “World-Class Economic Zone”

2. การมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญ เพราะการดำเนินโครงการให้ประสบผลสำเร็จได้ ต้องอาศัยกลไกความร่วมมือทุกมิติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐ คือ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ตลอดจนความร่วมมือระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ASEAN Economic Community (AEC) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในพื้นที่ และขับเคลื่อนโครงการ EEC ประเทศไทยให้ก้าวสู่การเป็น “ไทยแลนด์ 4.0”

3. บทบาทและการสนับสนุนของชุมชนและกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นมีความจำเป็น ถือเป็นหัวใจสำคัญในการผลักดันการพัฒนาพื้นที่ EEC เพราะชุมชนและกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นถือเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการ ซึ่งบทบาทและการสนับสนุนที่เห็นเป็นรูปธรรม เช่น การรวมกันเป็นกลุ่มศึกษาการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC Watch) เพื่อผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนในการดำเนินโครงการ EEC สร้างการสื่อสารจากชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไปสู่ภาครัฐ ทั้งยังช่วยสื่อสารเกี่ยวกับโครงการ EEC ระหว่างภาครัฐกับประชาชนอีกด้วย

4. มาตรการทางกฎหมายและสิทธิประโยชน์ทางภาษีมีความเกี่ยวข้องและสำคัญ ต่อการดำเนินโครงการ EEC เป็นอย่างมาก เพราะแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์และนโยบายของรัฐบาลโดยแท้จริงในการดำเนินโครงการดังกล่าว ทั้งยังสร้างความเชื่อมั่นต่อฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาคธุรกิจ ภาคประชาชนในพื้นที่ ซึ่งมาตรการทางกฎหมายและสิทธิประโยชน์ทางภาษี ถือเป็นกลไก/เครื่องมือสำคัญที่จะช่วยเพิ่มขีดความ

Received: 2019-06-25: Revised: 2019-07-04: Accepted: 2019-07-09

สามารถในการแข่งขันในพื้นที่ EEC และกระตุ้นให้เกิดการลงทุนจากต่างชาติ โดยเฉพาะนักลงทุนจากประเทศจีนและยุโรปที่ให้ความสำคัญเรื่องมาตรการทางกฎหมายและสิทธิประโยชน์ทางภาษีค่อนข้างมาก

5. สภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี มีความสำคัญ เนื่องจากช่วยผลักดันให้เกิดการค้า การลงทุน ตลอดจนอุตสาหกรรมใหม่ๆ และเกิดการจ้างงานในพื้นที่จำนวนมาก ในขณะที่การเมืองมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนของภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพราะนโยบายภาครัฐมีความสำคัญกับการลงทุนภาคเอกชน

6. ผลประโยชน์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำโครงการไปปฏิบัติ เนื่องจากเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่มีผลต่อเศรษฐกิจไทย สร้างการจ้างงาน สร้างฐานภาษีใหม่ เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างฐานรายได้เพิ่ม พัฒนาพื้นที่ต้นแบบด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ให้กับพื้นที่อื่นๆ ทั่วประเทศ ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดผลกระทบที่ตามมามากมาย อาทิ ความต้องการในการเดินทางและขนส่งสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น การปั่นราคาที่ดินให้สูงขึ้น กลุ่มคนรายได้ต่ำในพื้นที่ไม่มีที่ดินทำกิน น้ำแล้ง มลพิษทางอากาศ สัตว์ป่าอพยพออกจากถิ่นที่อาศัย เป็นต้น

คำสำคัญ : โครงการพัฒนา, ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก, ปฏิบัติ

Abstract

The study was aimed at 1) investigating the achievements of the EEC Policy and 2) ferreting out the problems and obstacles pertaining to the EEC Policy implementation. The study was qualitative in character.

The sample of the research was composed of 22 key informants; they were selected by means of purposive sampling technique. The key informants included the following persons : high-ranking policy makers, community leaders, rare local people, and entrepreneurs, all of whom were insightful about the ECC Policy. The study tool was a semi-structured interview guide. The collected data were analyzed by description.

The results of the data analysis were specified below :

1. On the objectives of the EEC Policy, it can be said that the EEC is a program designed to develop the areas along the Eastern seashore; it is an extension of the Eastern Seaboard; it is a strategy gearing up to drive Thailand toward becoming the country with “wealthiness, security, and sustainability” according to the “Thailand 4.0” Strategy. The Government is determined to make a great investment to upgrade the quality of life of people living in the these provinces, namely Chonburi, Rayong and Chachoengsao. These three provinces will be turned into the World-Class Economic Zone.

2. On the participation of agencies concerned, the following points can be made : the maximum achievements of the infrastructure in the EEC areas necessitate the corporation and collaboration of the public sector, the private sector and the civil society sector not to mention the cooperation of AEC. By so doing foreign investors would have strong confidence and would

be willing to come and invest in the EEC areas. Thus, it would help drive the EEC Program toward "Thailand 4.0".

3. On roles and support on the part of community members and the interest groups, in a nutshell, the roles and support of these groups are of importance in driving the development of the EEC areas. The roles and support should be concrete and practical in nature. For instance, they should form groups with an eye to gaining insight into ways or methods of developing the EEC areas. Great efforts must be exerted to urge local people to get involved in the activities of the EEC Program.

4. On local measure and tax benefits relevant to the EEC Program, laws concerning tax benefits should be enforced to create confidence of various groups concerned such as business persons and people in the locality. Legal measures and tax benefits are deemed highly helpful in enhancing the competitive capability in the EEC areas and in motivating foreign investors from China and European countries to come and invest in the EEC areas.

5. On the environmental, economic, social, political and technological conditions, these conditions have an important bearing on the EEC program due to the factor that the favorable conditions would bring about trade, investment, new industries and employment in, a great members, whereas the political condition would create investors' trust and confidence.

6. On problems and obstacles concerning the EEC policy implementation, in the past, pollution problems and their solutions especially environmental problems were a great hindrance to the driving of the strategy. In other words, the environmental problems were not favorable to construct infrastructures and public utilities or a continual and interrelated fashion; development in various area appeared to fall apart. As a consequence, a variety of problems arose such as transportation and traffic problems, criminal problems, foreign migrant problems, waste collection problems, electricity and water supply problems, rising cost of living, urban plan problems, and so on.

Keywords : Development project, the Eastern Economic Corridor, Implementing.

บทนำ

พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกหรืออีสเทิร์นซีบอร์ดถือเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์การลงทุนและเป็นฐานการผลิต อุตสาหกรรมชั้นนำของประเทศ อาทิ ปิโตรเคมีอุตสาหกรรมยานยนต์และพลังงาน ซึ่งมีผลิตภัณฑ์มวลรวมคิดเป็นสัดส่วน 1 ใน 5 ของประเทศจากปัจจัยและความสำคัญดังกล่าวนำมาซึ่งโครงการ "พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก" (Eastern Economic Corridor-EEC) เพื่อรองรับการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายตามซูเปอร์คลัสเตอร์ที่มีการส่งเสริมเพื่อสร้าง การเติบโตทางเศรษฐกิจประกอบด้วย 5 อุตสาหกรรมเดิมที่มีศักยภาพ (First S-curve)และ5 อุตสาหกรรมอนาคต (NewS-curve)ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มเป็นพิเศษ (High-High Value Added) ตามนโยบายของภาครัฐเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของอาเซียน โดยนำร่องในพื้นที่ 3 จังหวัดได้แก่ จังหวัด ระยอง ชลบุรีและฉะเชิงเทราประกอบ

กับปัจจัยสนับสนุนจากการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานจากภาครัฐรวมทั้งการพัฒนานิคม อุตสาหกรรมในพื้นที่ซึ่งมีมูลค่าประมาณ 3 แสนล้านบาท จะก่อให้เกิดการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและการลงทุนในธุรกิจ และอุตสาหกรรมต่อเนื่องหลากหลายประเภทซึ่งคาดว่าจะดึงดูดการลงทุนจากชาวไทยและต่างชาติได้มากกว่า 1.9 ล้านล้านบาท ทั้งนี้จากตัวเลขภาพรวมการขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ทั้งประเทศในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2559 (มกราคม-กรกฎาคม) มีโครงการที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนทั้งสิ้น 853 โครงการ เพิ่มขึ้นร้อยละ 77 และมีมูลค่าเงินลงทุน 320,720 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 218โดยพื้นที่ที่มีการขอรับสนับสนุนการลงุทนสูงที่สุดได้แก่ ภาคตะวันออกจำนวน 114,850 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีก่อนถึงร้อยละ 168 รองลงมาได้แก่ ภาคกลางและภาคเหนือ จำนวน 61,040 และ 13,370 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีก่อนร้อยละ 122 และ 129 ตามลำดับ ซึ่งมูลค่าโครงการที่ได้รับ อนุมัติส่งเสริมการลงทุนจาก BOI ใน ภาคตะวันออกส่วนใหญ่ในช่วง 7 เดือนแรก ปี 2559 มีการกระจุกตัวใน4 จังหวัดสำคัญ ได้แก่ ชลบุรี ระยอง ปราจีนบุรี และฉะเชิงเทรา (ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน : https://www.boi.go.th/th/index)

โดยโครงการลงทุนส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ รองลงมา ได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์และอุปกรณ์โทรคมนาคม ทั้งนี้ คาดว่าภายใน 5 ปีทั้งภาครัฐและเอกชนจะมีการลงทุนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตะวันออกอย่างน้อย 1.5 ล้านล้านบาทโดยเป็นการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมาย 5 แสนล้านบาทการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน 4 แสนล้านบาท การลงทุนเมืองใหม่ โรงพยาบาล โรงเรียน ที่อยู่อาศัย 4 แสนล้านบาท การลงทุนด้านการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพประมาณ 2 แสนล้านบาทจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นจากภาคเอกชนไทยและผู้ลงทุนจากต่างประเทศทั้งที่เข้ามาลงทุนและ ร่วมทุน และทำให้เกิดการลงทุนใหม่มากมาย รวมทั้งเกิดการย้ายถิ่นฐานเพื่อเข้ามาทำงานในพื้นที่มากขึ้น สังคมเมืองเกิดการเติบโตรายได้และกำลังซื้อของคนในพื้นที่ปรับตัวเพิ่มขึ้น และส่งผลให้เกิดการพัฒนาสิ่งก่อสร้างใหม่ๆ มากมายจากทั้งภาครัฐ และเอกชน (ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน : https://www.boi.go.th/th/index)

การก่อสร้างของภาคเอกชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษตะวันออก (สำนักงานคณะกรรมการ นโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก : https://www.eeco.or.th/) มีการเติบโตตามการพัฒนาสาธารณูปโภคด้านการคมนาคมและการขยายตัวของนิคมอุตสาหกรรม โดยส่วนใหญ่ ยังเป็นการพัฒนาที่อยู่อาศัยและคลังสินค้าเป็นสำคัญแต่สำหรับการก่อสร้างประเภทอื่นๆ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม โรงแรม ในช่วงครึ่งแรกปี 2559 ยังไม่มีการขยายตัวจากผลของการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากต้องใช้เวลาในการพัฒนาและตัดสินใจในการลงทุนสร้างโรงงาน แต่ในส่วนของธุรกิจโรงแรม อาจเนื่องมาจากอุปทานที่ยังมีอยู่สูงและยังคงมีการก่อสร้างเพิ่มขึ้นของที่พักแรมให้เช่าในพื้นที่ ส่งผลให้การแข่งขันมีความรุนแรง โดยเฉพาะด้านราคา ผู้ประกอบการรายใหญ่จึงมีการปรับตัวโดยเน้นทำการตลาดและ Renovate โรงแรมแทนการก่อสร้างเพิ่ม การเร่งขับเคลื่อนการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor-EEC) รวมทั้งการให้สิทธิพิเศษทางภาษีให้กับนิติบุคคลที่ขยายการลงทุนหรือลงทุนเพิ่มในธุรกิจ/อุตสาหกรรม ในพื้นที่ประกอบกับ การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐ ทั้งทางบก ทางราง ทางน้ำและอากาศรวมทั้งการจัดตั้งเขตนิคมอุสาหกรรม คาดว่าจะดึงดูดการลงทุนจากชาวไทยและต่างชาติได้มากกว่า 1.9 ล้านล้านบาทซึ่งจะส่งผลให้เกิดการลงทุนในธุรกิจและอุตสาหกรรมเกิดการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจทั้งในและต่างประเทศเกิดการย้ายถิ่นฐานของแรงงานเพื่อเข้ามาทำงานในพื้นที่ทำให้รายได้และกำลังซื้อของคนในพื้นที่ปรับตัวเพิ่มขึ้น สังคมเมืองเกิดการเติบโต เกิดความต้องการที่พักอาศัยตามมาซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะช่วยผลักดันให้อุตสาหกรรมก่อสร้างประเภทต่างๆ ทั้งโครงสร้างพื้นฐาน อสังหาริมทรัพย์รวมถึงนิคมอุตสาหกรรมของ ภูมิภาคขยายตัวได้เพิ่มขึ้น จึงถือเป็นโอกาสที่

ดีของธนาคารในการขยายสินเชื่อธุรกิจหรือบริการทางการเงินอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการในธุรกิจก่อสร้างดังกล่าวโดยผู้ประกอบการที่มีความน่าสนใจในการขยายฐานลูกค้า ดังนี้

ผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างรายใหญ่ : เป็นกลุ่มผู้ประกอบการที่มีแนวโน้มเติบโตได้ดีโดยเฉพาะผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างที่ได้รับงานจากการประมูลโครงการภาครัฐ หรือรับงานลงทุนก่อสร้างขนาดใหญ่จาก เอกชนเนื่องจากมีความพร้อมทั้งเรื่องแหล่งเงินลงทุน มีบุคลากรที่มีคุณภาพ มีเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานและ ทันสมัย แต่เนื่องจากผู้ประกอบการรายใหญ่มีธนาคารพาณิชย์ให้การสนับสนุนทางการเงินอยู่แล้วตลอดจนบริษัทจดทะเบียนขนาดใหญ่สามารถระดมทุนผ่านตลาดทุนซึ่งมีต้นทุนทางการเงินต่ำกว่าการกู้เงินจากสถาบันการเงินซึ่งอาจทำให้ธนาคารเข้าไปเสนอผลิตภัณฑ์และบริการได้ค่อนข้างยาก อย่างไรก็ตาม การรับงานโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐจำเป็นต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมากเนื่องจากโครงการลงทุนมีหลายโครงการทั้งโครงการขนาดใหญ่และขนาดเล็กประกอบกับการเบิกจ่ายของภาครัฐอาจล่าช้าจากข้อกำหนด ดังนั้นผู้ประกอบการอาจมีความจำเป็นต้องใช้เงินทุนจากหลายแหล่งนอกเหนือจากธนาคารพาณิชย์หรือตลาดทุนจึงเป็นโอกาสให้ธนาคารเข้าไปสร้างความสัมพันธ์และเข้าไปสนับสนุนทางการเงินในรูปแบบต่างๆอาทิ การให้เงินกู้ระยะยาว (LT) การให้สินเชื่อร่วมกับธนาคารอื่น(Syndicate Loan) ตั๋วสัญญาใช้เงิน(PN)หนังสือค้ำประกันต่างๆ เช่น Bid Bond/Tender Guarantee, Performance Bond หรือ Retention Guarantee ในด้านผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างขนาดกลางและขนาดเล็ก : มีแนวโน้มเติบโตได้ดีจากแนวโน้มการลงทุนในพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะผู้ประกอบการที่เป็น Sub-Contractor สำหรับโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐและเอกชน แต่ส่วนใหญ่ต้องเผชิญกับการแข่งขันและประสบปัญหาและข้อจำกัดต่างๆโดยเฉพาะข้อจำกัดด้านเงินทุนและสภาพคล่องเนื่องจากต้องใช้เงินลงทุนในเรื่องเครื่องมือและอุปกรณ์จำนวนมาก จึงถือเป็นโอกาสอันดีของธนาคารในการเข้าไปสนับสนุนทางการเงินให้กับผู้ประกอบการกลุ่มนี้ให้ครบวงจรธุรกิจ (Chain) ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมก่อนขอสินเชื่อจนได้รับการอนุมัติและดูแลให้คำปรึกษาทางการเงินอย่างต่อเนื่องโดยเน้นผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสมกับธุรกิจในทุกมิติเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถบริหารจัดการธุรกิจได้อย่างเข้มแข็งเจริญเติบโตและอยู่รอดได้อย่างยั่งยืน

ในขณะที่สภาพปัจจุบันของประเทศไทยนั้นมีการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบชะลอตัวและอยู่ในระดับต่ำโดยมีปัจจัยสำคัญจากการพึ่งพาต่างประเทศสูงทั้งด้านการค้า การลงทุน และเทคโนโลยี จึงทำให้ความผันผวนของเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าสำคัญ อาทิ สหรัฐอเมริกา ยุโรป และญี่ปุ่น ส่งผลกระทบต่อสภาวะเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนในไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในอีกด้านหนึ่งไทยต้องเผชิญคู่แข่งขัน จากประเทศที่มีต้นทุนแรงงานที่ต่ำกว่า อาทิ จีน รวมถึงประเทศในภูมิภาคอาเซียนด้วยกัน ได้แก่ อินโดนีเซีย และเวียดนาม ทำให้ไทยสูญเสียความได้เปรียบจากการใช้ปัจจัยการผลิตแบบแรงงานเข้มข้น (Labor Intensive) ในการแข่งขันไป ดังนั้น ไทยจึงจำเป็นต้องยกระดับประเทศไปสู่การผลิตและบริการในระดับที่ สูงขึ้น ขณะเดียวกันรายได้ประชากรของไทยถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มรายได้ปานกลางระดับสูง (Upper Middle Income) ตามเกณฑ์ของธนาคารโลกหรือมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (GNI per Capita) ตั้งแต่ 4,125 เหรียญ สหรัฐฯ แต่ไม่เกิน 12,736 เหรียญสหรัฐฯ และจากข้อมูลล่าสุดใน พ.ศ. 2559 ไทยมีรายได้เฉลี่ยประชากรต่อ คนต่อปี จำนวน 5,720 เหรียญสหรัฐฯ หรือประมาณ 1.7 แสนบาทต่อคนต่อปีและหากไทยต้องการเป็น ประเทศที่พัฒนาแล้วนั้น ต้องมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีมากกว่า 12,736 เหรียญสหรัฐฯ หรือ 4.5 แสนบาท โดยประมาณ ซึ่งหากประเทศยังคงใช้กระบวนการผลิต โครงสร้างพื้นฐาน และเทคโนโลยีในระดับเดียวกับที่ เป็นอยู่อย่างปัจจุบันนี้ คงต้องใช้ระยะเวลาอีกยาวนานในการหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) เพื่อยกระดับสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูง (High Income) ทั้งนี้ ทิศทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพื่อการก้าวพ้นจากประเทศรายได้ปานกลางสู่ประเทศรายได้สูงนั้นไม่สามารถใช้วิธีการผลิตในปริมาณมากด้วย

แรงงานต้นทุนต่ำแบบเดิมได้ แต่ต้องปรับสู่การยกระดับการผลิตสินค้าและบริการที่เน้นการใช้ทุนด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมและทุนมนุษย์มากขึ้น ดังนั้น ประเทศจึงต้องมีการลงทุนด้านนวัตกรรมและทุนมนุษย์ที่สูงขึ้นเพื่อสร้างคุณค่าให้แก่สินค้าและบริการตั้งแต่ระดับต้นทางถึงปลายทางเพื่อรองรับความต้องการที่หลากหลายทั้งแบบทั่วไปและแบบเฉพาะเจาะจง ปัจเจกบุคคลและองค์กร ครอบคลุมมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรองรับ ความต้องการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศได้เสมือนเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่มูลค่าของโลก (Global Value Chain) (ที่มา : แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564)

การดำเนินการข้างต้นจำเป็นต้องสร้างองค์ความรู้และพัฒนาบุคลากรทุกระดับที่เป็นฐานสำคัญในการสนับสนุน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย ได้แก่ ระบบอัตโนมัติ หุ่นยนต์ ยานยนต์สมัยใหม่ เทคโนโลยีชีวภาพ รวมถึงการยกระดับชุมชน รวมถึงกลุ่ม วิสาหกิจเริ่มต้น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และกำลังคนความรู้สูง จำเป็นต้องมีแผนการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพตั้งแต่ต้นทาง ผู้ผลิตวัตถุดิบ พัฒนาวัตถุดิบ กลางทาง การ แปรรูปเพิ่มมูลค่า และปลายทาง การพัฒนาคนสู่ธุรกิจ และอุตสาหกรรมแห่งอนาคต ให้เชื่อมโยงกันตามห่วง โซ่คุณค่า ต้นทาง กลางทาง ปลายทาง ตามแนวทางประชารัฐแบบบูรณาการและความต้องการของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะการดำเนินงานที่สนับสนุนการผลิตสมัยใหม่และอุตสาหกรรมใหม่ที่มีมูลค่าสูงด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals, SDGs) รัฐบาลได้พิจารณาถึงศักยภาพของพื้นที่ภาคตะวันออกในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของ ประเทศทั้งด้านการเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรรมและเป็นจุดเชื่อมโยงด้านโลจิสติกส์ของภูมิภาคอาเซียนจึงได้มีแนวคิดโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกขึ้น (Eastern Economic Corrior, EEC) ขึ้น ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง เพื่อยกระดับพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของเอเชีย พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับการเชื่อมโยงภูมิภาค การพัฒนาเมืองและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการยกระดับอุตสาหกรรมด้วยการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อเป็นส่วนสำคัญในการนำพาประเทศพ้นกับดักรายได้ปานกลาง (ที่มา : แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564)

โดยที่การพัฒนาประเทศชาติ พัฒนาเศรษฐกิจ และพัฒนาแรงงานในประเทศต้องอาศัยปัจจัยหลายๆ อย่างมาสนับสนุน โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ Eastern Economic Corridor : EEC (อีอีซี) จึงเกิดขึ้น และถือว่าเป็นเมกะโปรเจ็กต์ของประเทศไทย ซึ่งในโครงการดังกล่าวจะ พัฒนาพื้นที่ใน 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา เพื่อให้เกิดเป็นพื้นที่ใหม่ รองรับการลงทุนในกลุ่ม อุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศไทย อีอีซีนับเป็นจุดเริ่มต้นการผลักดันไทยแลนด์ 4.0 โดยใช้อุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีเทคโนโลยีขั้นสูง และการพัฒนาพื้นที่อย่างเต็มรูปแบบ สามารถเป็นตัวอย่างให้กับการพัฒนาพื้นที่อื่นๆ ได้ในอนาคต ภารกิจหลัก ของอีอีซี แบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ 1. ยกระดับความสำคัญของประเทศไทยในเอเชีย โดยตั้งเป้าหมายให้ไทยเป็นฐานเชื่อมโยงกลุ่ม ประเทศกัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม หรือที่เราเรียกว่า CLMV บวกกับประเทศในอาเซียนอย่างจีน อินเดีย รวมทั้งให้เป็นฐานการผลิตและบริการชั้นนำของเอเชียด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยสุดท้ายต้องทำให้ กรุงเทพฯ และอีอีซีเชื่อมต่อเป็นเขตเมืองที่อยู่อาศัยที่น่าอยู่ระดับแนวหน้าของเอเชีย 2. ผลักดันการปรับโครงสร้างประเทศสู่ไทยแลนด์ 4.0 โดยการทำให้ประเทศไทยพ้นจากกับดักอัตรารายได้ของประชากรขั้นกลาง ภายใน 15 ปี ด้วยการลงทุนอย่างเต็มประสิทธิภาพ เต็มรูปแบบนโยบายประชารัฐ ซึ่งต้องเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทุกกิจการ ทั้งเกษตร อุตสาหกรรม บริการ และท่องเที่ยว รวมถึงสร้างคนไทย 4.0 ด้วยการหลอมรวมการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ การผลิตใหม่ และธุรกิจแบบใหม่ ๆ (ที่มา : แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564) ในกลุ่มสุดท้าย กลุ่มที่ 3 คือสร้างประโยชน์ให้ประชาชนในพื้นที่ยกระดับรายได้ของครัวเรือนสู่กลุ่มรายได้ระดับสูง สร้างงานคุณภาพกว่า 100,000 ตำแหน่งต่อปี ให้มีโรงเรียน โรงพยาบาลระดับนานาชาติที่ประชาชนทั่วไปเข้าถึงได้ง่ายพร้อมกับดูแลสิ่งแวดล้อม

ระดับสากลด้วยการผลิตสมัยใหม่มีกองทุนพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน ดังนี้

ภารกิจหลักในอีอีซีมีการวางเป้าลงทุน 4 กลุ่ม 5 โครงการหลัก และ 15 โครงการสำคัญ แบ่งเป็น กลุ่มที่1 โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ สนามบินอู่ตะเภา และอุตสาหกรรมอากาศยาน, ท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ, ท่าเรือแหลมฉบัง เฟส 3, ท่าเรือมาบตาพุด เฟส 3, รถไฟความเร็วสูงสายตะวันออก, รถไฟทางคู่และทางหลวง สายใหม่ มอเตอร์เวย์ กลุ่มที่ 2 ได้แก่ อุตสาหกรรมเป้าหมาย แบ่งเป็นยานยนต์อัจฉริยะ อิเล็กทรอนิกส์ และหุ่นยนต์, ปิโตรเคมีขั้นสูง และอุตสาหกรรมชีวภาพ, เมดิคัลฮับ (รักษาพยาบาล ยา อุปกรณ์การแพทย์) และอาหารแห่งอนาคต กลุ่มที่ 3 ได้แก่ ท่องเที่ยว โดยจะสนับสนุนการท่องเที่ยว บางแสน พัทยา สัตหีบ และระยอง กลุ่มสุดท้ายกลุ่มที่ 4 คือ การตั้งเป้าสร้างเมืองใหม่ ได้แก่ Global Business Hub / Free Economic Zone, พัฒนาเมืองใหม่ ฉะเชิงเทรา-พัทยา-ระยอง และระบบสาธารณูปโภค น้ำ-พลังงาน-ขยะ เมื่อรวมทั้ง 4 กลุ่มแล้ว จะเป็น 15 โครงการหลักที่เป็นภารกิจต้องพัฒนาในพื้นที่อีอีซี

อย่างไรก็ตาม 5 โครงการหลัก คือ โครงการสำคัญที่ต้องเชื่อมโยงกัน จะขาดโครงการใดโครงการหนึ่งไม่ได้ ได้แก่ สนามบินอู่ตะเภา ท่าเรือแหลมฉบัง รถไฟความเร็วสูง อุตสาหกรรมไฮเทคสำหรับอนาคต เช่น รถยนต์ไฟฟ้า และ 3 เมืองใหม่ เพื่อรองรับประชากรจำนวนที่พอเหมาะ ทั้งนี้รัฐบาลได้วางกฎหมายสำคัญ 3 ฉบับ เพื่อสนับสนุนการลงทุนเอกชน ได้แก่ การแก้ไขพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ส่งเสริมการลงทุน โดยมอบ สิทธิพิเศษยกเว้นภาษีนิติบุคคล ไม่เกิน 13 ปี จากเดิม 8 ปี และ พ.ร.บ. กองทุนเพิ่มขีดความสามารถในการ แข่งขัน โดยยกเว้นภาษีนิติบุคคลไม่เกิน 15 ปี รวมทั้งมีกองทุนเพื่อเพิ่มสิทธิประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการ ช่วยเหลือดอกเบี้ยเงินกู้ และเงินทุนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาและ พ.ร.บ.พัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษภาค ตะวันออก โดยมีแผนการลงทุนที่ต้องดำเนินการ รัฐลงทุน รัฐร่วมเอกชน รัฐให้เอกชนลงทุน และมีสิทธิ ประโยชน์จูงใจการลงทุนตามที่สำนักส่งเสริมการลงทุน หรือ บีโอไอ ได้เต็มที่ตามกองทุนเพิ่มความสามารถ ในการแข่งขัน สิทธิประโยชน์การพัฒนาเมือง โรงพยาบาล โรงเรียนนานาชาติ ที่อยู่อาศัย เช่าที่ดินราชพัสดุ อนุมัติเข้าทำ งานได้ 5 ปี

นอกจากนี้อีอีซียังเป็นยุทธศาสตร์ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเทศและเป็นยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงโดยตรงกับยุทธศาสตร์ชาติสอดคล้องกับแนวทางไทยแลนด์ 4.0ที่ใช้แนวทางการดำเนินงานแบบประชารัฐ คาดหวังให้เป็นการยกระดับ (สปริงบอร์ด) ของการลงทุนเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยอย่างยั่งยืน โดยสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (อีอีซี) ได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อทำหน้าที่ชักจูงการลงทุนอุตสาหกรรมเป้าหมายจากทั้งนักลงทุนไทยและต่างประเทศเพื่อดึงการลงทุนเข้ามา ยังระเบียงเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก ในการขับเคลื่อนนโยบายอุตสาหกรรม 4.0 ที่เป้าหมายระยะยาวของรัฐบาลในการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจประเทศ ซึ่งเชื่อมั่นว่าอีอีซีจะเป็นกลไกสำคัญในการที่จะก่อให้เกิดการลงทุนครั้งใหญ่ของไทยอีกครั้ง ดังนั้น ในอนาคตอีอีซีจะเป็นส่วนขยายสำคัญของกรุงเทพมหานคร ทำให้กลายเป็น “มหานคร เต็มรูปแบบ” รองรับประชากรรวมกัน 25 ล้านคน เช่นเดียวกันมหานครของต่างประเทศ อาทิ โตเกียว เซี่ยงไฮ้ โซล และอินชอน เป็นต้น (ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการ นโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก : https://www.eeco.or.th)

ดังนั้น จากปัญหาของภาคอุตสาหกรรมและการผลิตไทยที่มีบทบาทเป็นเพียงผู้รับจ้างผลิตและประกอบ ขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้การวิจัยพัฒนาไม่สามารถนำไปสู่เชิงพาณิชย์ได้ ขาดกลไกในการ เชื่อมโยงระหว่างการวิจัยพัฒนาและผลิตในเชิงอุตสาหกรรม ตลอดจนปัญหาแรงงานที่มีไม่สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม รวมถึงการที่ประเทศไทยเริ่มก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างรวดเร็ว ซึ่งหากไทยยังคงอยู่ ในสภาวะแบบนี้ต่อไป สุดท้ายแล้วพื้นที่การแข่งขันของไทยจะถูกจำกัด และยังติดอยู่ในกับดับ

ประเทศรายได้ปานกลาง จึงจำเป็นที่ไทยจึงต้องปรับเปลี่ยนไปสู่ประเทศที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในระดับสูงขึ้น ดังที่ รัฐบาลริเริ่มโครงการโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor หรือ EEC) บน พื้นที่ 3 จังหวัดคือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง และได้กำหนด 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย เพื่อเป็นทิศทาง ในการนำพาประเทศไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง แต่หากจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องมีการเพิ่มขีดความสามารถทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งมิใช่เพียงแต่การพัฒนาเทคโนโลยีให้เท่าทันทิศทาง เทคโนโลยีโลกเท่านั้น แต่ไทยต้องมีเทคโนโลยีของตัวเองที่อยู่บนพื้นฐานศักยภาพของประเทศ เช่น เทคโนโลยี ทางด้านการเกษตร อาหาร และชีวภาพ หรือกล่าวได้ว่า อนาคตของการขับเคลื่อนประเทศต้องอยู่บนฐานนวัตกรรม (ความรู้และปัญญา) แทนที่การขับเคลื่อนด้วยการลงทุนเพื่อการผลิตจำนวนมาก โดยการนำนโยบายการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ไปปฏิบัติ ซึ่งต้องอาศัยทั้งภาครัฐและภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเจตจำนงค์ของรัฐบาลต่อไป (ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก : https://www.eeco.or.th)

ด้วยที่มาของปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การนำโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ไปปฏิบัติ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาผลสำเร็จในการนำโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ไปปฏิบัติ 2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ไปปฏิบัติ และเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสำเร็จในการนำโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ไปปฏิบัติ
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ไปปฏิบัติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบผลสำเร็จการนำโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ไปปฏิบัติ
2. ทราบปัญหาและอุปสรรคจากการนำโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ไปปฏิบัติ
3. นำผลการศึกษาเสนอให้แก่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการนำโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ไปปฏิบัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ที่มีความรู้ในเรื่องที่ศึกษานี้เป็นอย่างดี จำนวน 22 คน ทำให้ข้อมูลมีน้ำหนัก มีความน่าเชื่อถือ และถูกต้อง

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) มีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) เป็นโครงการพัฒนาพื้นที่

ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกที่ต่อยอดมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก หรือ Eastern Seaboard และเป็นแผนยุทธ์ศาสตร์ที่ขับเคลื่อนประเทศสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน ตามยุทธศาสตร์ “ไทยแลนด์ 4.0” โดยรัฐลงทุนเพื่อยกระดับพื้นที่ภาคตะวันออก 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา ให้กลายเป็น “World-Class Economic Zone” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ คือ ยกระดับพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของภูมิภาค อำนวยความสะดวกในการลงทุนแบบครบวงจร สนับสนุนอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูง ส่งเสริมการพัฒนาเมืองและสภาพแวดล้อมเมือง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญ เพราะการดำเนินโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ให้ประสบผลสำเร็จสูงสุดได้ ต้องอาศัยกลไกความร่วมมือทุกมิติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐ คือ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ตลอดจนความร่วมมือระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ASEAN Economic Community (AEC) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในพื้นที่ และขับเคลื่อนโครงการ EEC ประเทศไทยให้ก้าวสู่การเป็น “ไทยแลนด์ 4.0”

3. บทบาทและการสนับสนุนของชุมชนและกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นมีความจำเป็น ถือเป็นหัวใจสำคัญในการผลักดันการพัฒนาพื้นที่ EEC เพราะชุมชนและกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นถือเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการ ซึ่งบทบาทและการสนับสนุนที่เห็นเป็นรูปธรรม เช่น การรวมกันเป็นกลุ่มศึกษาการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC Watch) เพื่อผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนในการดำเนินโครงการ EEC สร้างการสื่อสารจากชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไปสู่ภาครัฐ ทั้งยังช่วยสื่อสารเกี่ยวกับโครงการ EEC ระหว่างภาครัฐกับประชาชนอีกด้วย

4. มาตรการทางกฎหมายและสิทธิประโยชน์ทางภาษีมีความเกี่ยวข้องและสำคัญ ต่อการดำเนินโครงการ EEC เป็นอย่างมาก เพราะแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์และนโยบายของรัฐบาลโดยแท้จริงในการดำเนินโครงการดังกล่าว ทั้งยังสร้างความเชื่อมั่นต่อฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาคธุรกิจ ภาคประชาชนในพื้นที่ ซึ่งมาตรการทางกฎหมายและสิทธิประโยชน์ทางภาษี ถือเป็นกลไก/เครื่องมือสำคัญที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในพื้นที่ EEC และกระตุ้นให้เกิดการลงทุนจากต่างชาติ โดยเฉพาะนักลงทุนจากประเทศจีนและยุโรปที่ให้ความสำคัญเรื่องมาตรการทางกฎหมายและสิทธิประโยชน์ทางภาษีค่อนข้างมาก

5. สภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี มีความสำคัญต่อโครงการ เนื่องจากสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี จะผลักดันให้เกิดการค้า การลงทุน ตลอดจนอุตสาหกรรมใหม่ๆ และเกิดการจ้างงานในพื้นที่จำนวนมาก ในขณะที่การเมืองมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนของภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพราะนโยบายภาครัฐมีความสำคัญกับการลงทุนภาคเอกชน

6. ผลประโยชน์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำโครงการไปปฏิบัติ คือ โครงการพัฒนาระเบียงเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) เป็นโครงการใหญ่ที่สำคัญในแง่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ เช่น ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของไทย สร้างการจ้างงาน สร้างฐานภาษีใหม่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ดึงดูดนักท่องเที่ยว และสร้างฐานรายได้เพิ่ม ทั้งยังเป็นการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ให้กับพื้นที่อื่นๆ ทั่วประเทศ ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดผลกระทบที่ตามมามากมาย อาทิ ความต้องการในการเดินทางและขนส่งสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น การปั่นราคาที่ดินให้สูงขึ้น กลุ่มคนรายได้ต่ำในพื้นที่ไม่มีที่ดินทำกิน น้ำแล้ง มลพิษทางอากาศ สัตว์ป่าอพยพออกจากถิ่นที่อาศัย เป็นต้น

7. ความสำเร็จจากการนำโครงการนี้ไปปฏิบัติ คือ ความสำเร็จของการดำเนินโครงการในปัจจุบันนี้มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาใน 3 มิติ คือ (1) Connectivity (ความมั่นคง) (2) Inclusivity (ความมั่งคั่ง) และ (3) Sustainability (ความยั่งยืน) การดำเนินการในโครงการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน

(PPP) สามารถดำเนินการได้ตามกรอบเวลาที่กำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นการเปิดให้บริการศูนย์ซ่อมอากาศยานและศูนย์ฝึกทางการบิน (MRO) ในพื้นที่อู่ตะเภา เปิดใช้ดิจิทัลพาร์ค เปิดให้บริการรถไฟฟ้าความเร็วสูงเชื่อม 3 สนามบิน และขยายสนามบินอู่ และเปิดใช้โครงการท่าเรือแหลมฉบังระยะที่ 3 และการขยายท่าเรือมาบตาพุด ส่วนความคืบหน้าด้านการลงทุนของภาคอุตสาหกรรมนั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังคงเดินหน้าชักจูงส่งเสริมการลงทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย และพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 (พ.ร.บ. EEC) ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2561

8. ปัญหาและอุปสรรคในการนำโครงการไปปฏิบัติ คือ การนำโครงการ EEC ไปปฏิบัติที่ผ่านมาประสบปัญหาและอุปสรรคในเรื่องปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม ตลอดจนแนวทางการป้องกันแก้ไขที่ดี กฎหมาย EEC ไม่ตอบโจทย์และเอื้ออำนวยต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ การจัดทำโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคขาดความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกัน การพัฒนาด้านต่างๆ เป็นไปอย่างแยกส่วนและกระจัดกระจายผลของการขาดการบูรณาการ ก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่างๆ ตามมา อาทิ ปัญหาการขนส่งและการจราจร การอพยพแรงงานต่างด้าว ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาขยะ ปัญหาเรื่องไฟฟ้าและน้ำประปา ปัญหาค่าครองชีพสูง ปัญหาผังเมือง ปัญหาระบบราชการและการปกครองท้องถิ่น ปัญหาการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินโครงการให้ประชาชนรับทราบของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนการก่อกวนของผู้ที่ไม่ประสงค์ดีในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

1. ควรเปิดรับฟังความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาพื้นที่
2. ควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. ควรส่งเสริมการศึกษาเพื่อผลิตบุคลากรให้มีความสามารถทางเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น
4. ควรสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ให้เกิดขึ้นกับภาคอุตสาหกรรมของไทย
5. ควรสร้างอาชีพเสริมและจัดตั้งกองทุนเพื่อดูแลประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ
6. ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ
7. ควรเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ EEC อย่างโปร่งใสและตรงไปตรงมา
8. ควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณในการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า
9. ดูแลรักษาอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการเกษตรซึ่งถือเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการประเมินผลการนำโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ไปปฏิบัติ
2. ศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการนำโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ไปปฏิบัติ
3. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ไปปฏิบัติ
4. ศึกษาความเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ที่อยู่โดยรอบระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก(EEC)

บรรณานุกรม

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก : https://www.eeco.or.th)

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน : https://www.boi.go.th/th/index

Jacop ,Charles E. (1966). **Policy and Bureaucracy**. Prince, N.J. : D. Van Nostrand Charles

Easton, David. (1953). **The Political System An Inquiry in to the State of Political Science**. New York : Alfred A. Knorf.

Greenwood, William T. (1965). **Management and Organizational Behavior Theories : An Interdisciplinary Approach**. Ohio : South Western.

Gunn, Lewis A. (1978). **Why is Implementation so Difficult, Management Service in Government.**

Van Meter and Van Horn. (1975). **The Policy Implementation Process : A Conceptual Framework. Administration and Society**. Vol. 6, No. 4, February.

Pressman, J. L. & Wildavsky, A. (1973). **Implementation.** (2 nd ed). California: University of California.

Sharkansky, Ira. (1970). **"The Political Scientist and Policy Analysis : An Introduction**," in Policy Analysis in Political Science, ed. Ira Sharkansky .Chicago : Markham Publishing Company.

การพัฒนารูปแบบการจัดการโซ่อุปทานของเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

The Development of Logistics Model of Farmers Producing Safe Farmers in Siprachan,Suphanburi Province

ปฏิพล หอมยามเย็น* จันทร์เพ็ญ วรรณารักษ์*พงษ์เทพ ภูเดช* ศิริอร สนองค์*
Patipol Homyamyen* Junphen Wannarak* Pongtep Phudeat* Sirion Sonong*
คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ*
Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi*

บทคัดย่อ

จังหวัดสุพรรณบุรีมุ่งเน้นการพัฒนาภาคการเกษตรโดยเสริมสร้างฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน ยกระดับการผลิตสินค้าเกษตร และอาหารเข้าสู่ระบบมาตรฐาน และความปลอดภัย สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ซึ่ง สอดคล้องกับแนวนโยบายประเทศไทย 4.0 ที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value - Based Economy” หรือ เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ต้องมีการเปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิม (Traditional Farming) ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ที่เน้นการบริหารจัดการ และเทคโนโลยี (Smart Farming) โดยเกษตรกรต้องร่ำรวยขึ้น และเป็นเกษตรกรแบบเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur)

จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นเขตพื้นที่ที่มีการขยายฐานการผลิตพื้นผักจากแหล่งผลิตเดิม ที่ประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น เกษตรกรที่ปลูกผักเป็นการค้าในเขต อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ทำให้เกษตรกรในเขตเหล่านั้นย้ายฐานการผลิตผัก มาปลูกในจังหวัดสุพรรณบุรีมากขึ้น กรอปกับเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรีมีการปลูกผักกันในหลายพื้นที่ ทั้งนี้เพราะมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยมีน้ำชลประทานที่เหมาะสม และใกล้ตลาด การขนส่งสะดวก ทำให้ผักจากจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นผักที่มีคุณภาพ ด้วยความสด ผักที่ปลูกกันมาก ในขณะเดียวกันการสุ่มตรวจสารเคมีตกค้างในผักสดตามท้องตลาด และซุปเปอร์มาร์เก็ตหลายแห่ง โดยกระทรวงเกษตร และสหกรณ์ พบว่า มีสารเคมีตกค้างในผักเกินขีดอันตรายหลายเท่า แม้กระทั่งในผักที่ได้รับการรับรองว่าเป็นผักปลอดภัยก็พบยาฆ่าแมลงจำนวนมาเช่นกัน

กลุ่มเกษตรกรได้เลือกรูปแบบ ความร่วมมือของสมาชิกเกษตรกรในโซ่อุปทานในการติดตามสินค้า (Directing) โดยความร่วมมือกับสมาชิกภายในโซ่อุปทานสินค้าเกษตรผักปลอดสารพิษ ในการติดตามสินค้า และการย้อนกลับสินค้าจากแหล่งผลิตที่ได้มาตรฐาน โดยการนำเทคโนโลยี QR Code , Bar Code มาปรับใช้ เพื่อควบคุม ติดตาม รักษาคุณภาพ ผักปลอดสารพิษ

ประโยชน์หลักของ QR Code คือ ความเก่งกาจของ รหัส QR สามารถใช้สำหรับการอะไรและทุกอย่าง กลุ่มเกษตรกรยังมีประโยชน์สำหรับลูกค้า และธุรกิจ จะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายเงิน และการโฆษณาโดยการกระจาย QR โค้ดไปยังเว็บไซต์หรือ URL ของเกษตรกร ลูกค้าสามารถสแกนโค้ด QR นี้ และช่วยให้พวกเขาในการจัดเก็บข้อมูลสำหรับการอ้างอิงในอนาคต ยังมีอะไรที่มากขึ้น QR Code เกี่ยวกับรหัส QR ที่เกษตรกรสามารถสร้างสะพานเชื่อมในรูปแบบที่แตกต่างกันของการตลาดเข้าด้วยกัน

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบการจัดการโซ่อุปทาน, สินค้าเกษตรปลอดภัย.

Received: 2020-07-14: Revised: 2020-08-09: Accepted: 2020-08-18

Abstract

SuphanBuri Province focuses on the development of the agricultural sector by strengthening and strengthening the agricultural production base. Raise the level of agricultural and food production to the standard and safety system. Able to meet the needs of the market to be accepted internationally Which is in line with the policy of Thailand 4.0 That wants to change the economy to a "Value-Based Economy" or economy that is driven by innovation Must change from traditional agriculture to modern agriculture that focuses on management and technology (Smart Farming), which farmers have to become richer. And being a farmer as an entrepreneur (Entrepreneur)

Suphanburi Province Is an area that has expanded production base of vegetables from the original production That encounter various problems such as farmers who grow vegetables in the trade area Bang Bua Thong District, Bang Yai District, Nonthaburi Province Causing farmers in those areas to relocate vegetable production bases To grow in Suphanburi province more With farmers in Suphanburi Province The vegetables are grown in many areas because of the appropriate environment. With appropriate irrigation water and near the market, convenient transportation Making vegetables from Suphanburi Province Is a quality vegetable with freshness, many vegetables are grown At the same time, random sampling of pesticide residues in fresh vegetables in the market and many supermarkets by the Ministry of Agriculture and Cooperatives, found that many pesticide residues in vegetables exceeded the limit Even in vegetables that have been certified as safe vegetables, many pesticides have been found as well.

Farmers have chosen the format Cooperation of farmers in the supply chain to track products (Directing) in collaboration with members within the organic vegetable supply chain. To track the product and returning products from standardized production sources By using QR Code and Bar Code technology to control, monitor and maintain the quality of non-toxic vegetables

The main advantage of QR Code is that the versatility of QR codes can be used for anything and everything. Farmers groups are also useful for customers and businesses. It saves money and advertising costs by distributing QR codes to farmer websites or URLs. Customers can scan this QR code and help them to store information for future reference. There is still more. QR Code regarding QR codes that farmers can bridge in different forms of marketing together.

Keywords : The Development of Logistics Model; Farmers Producing Safe Farmers

บทนำ

จังหวัดสุพรรณบุรีตั้งอยู่ในภาคกลางด้านตะวันตกของประเทศไทย มีแม่น้ำสุพรรณบุรี หรือ แม่น้ำท่าจีน ไหลผ่านตามแนวยาวของจังหวัดจากเหนือจรดใต้ จังหวัดสุพรรณบุรีมีพื้นที่ประมาณ 5,358 ตารางกิโลเมตร หรือ

3,348,755 ไร่ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ทางรถยนต์ 107 กิโลเมตร และทางรถไฟ 142 กิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม มีพื้นที่บางส่วนเป็นที่ราบสูงโดยมีความลาดเทระหว่าง 0 - 3 เปอร์เซ็นต์ อยู่ทางด้านตะวันออกของจังหวัด ตลอดแนวเหนือจรดใต้พื้นที่ต่ำสุดอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 3 เมตร ส่วนทางเหนือของหวังหวัด อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ยประมาณ 10 เมตร โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดสุพรรณบุรี ใช้ทำนาข้าว มีน้ำน้ำ ลำคลอง หนองบึงอยู่ทั่วไป แม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านจากเหนือสุดถึงใต้สุดได้แก่ แม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำสุพรรณบุรี การใช้ประโยชน์จากที่ดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม 2,488,066 ไร่ คิดเป็น 74.28 เปอร์เซ็นต์ของเนื้อที่ทั้งหมด จังหวัดสุพรรณบุรีได้กำหนดแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2561 - 2564 ได้กำหนดวิสัยทัศน์จังหวัดให้ “สุพรรณบุรีเป็นจังหวัดชั้นนำในด้านแหล่งผลิตอาหารและผลิตภัณฑ์คุณภาพมาตรฐานสู่สากล เป็นศูนย์กลางการศึกษา การกีฬา และการท่องเที่ยวโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง คุณภาพชีวิตดี ยึดการมีส่วนร่วม” มุ่งเน้นพัฒนาเชิงพื้นที่โดยส่งเสริมพืชเศรษฐกิจที่สำคัญสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร เพิ่มขีดความสามารถด้านการเกษตรเชื่อมโยงสู่เกษตรอุตสาหกรรม และพาณิชยกรรมเพื่อการบริการ และการส่งออก โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตร และเกษตรอุตสาหกรรม เพื่อการบริโภคและการส่งออก และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจจังหวัด ได้แก่ การยกระดับรายได้ของเกษตรกรด้วยสินค้าเกษตรปลอดภัย และการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการเกษตรโดยเสริมสร้างฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน ยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารเข้าสู่ระบบมาตรฐานและความปลอดภัย สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายประเทศไทย 4.0 ที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value - Based Economy” หรือ เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ต้องมีการเปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิม (Traditional Farming) ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ที่เน้นการบริหารจัดการ และเทคโนโลยี (Smart Farming) โดยเกษตรกรต้องร่ำรวยขึ้นและเป็นเกษตรกรแบบเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นเขตพื้นที่ที่มีการขยายฐานการผลิตพื้นผักจากแหล่งผลิตเดิม ที่ประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น เกษตรกรที่ปลูกผักเป็นการค้าในเขต อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ทำให้เกษตรกรในเขตเหล่านั้นย้ายฐานการผลิตผัก มาปลูกในจังหวัดสุพรรณบุรีมากขึ้น กรอปกับเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรี มีการปลูกผักกันในหลายพื้นที่ ทั้งนี้เพราะ มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยมีน้ำชลประทานที่เหมาะสม และใกล้ตลาด การขนส่งสะดวก ทำให้ผักจากจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นผักที่มีคุณภาพ ด้วยความสด ผักที่ปลูกกันมาก ได้แก่ พริก ถั่วฝักยาว คะน้า แตงกวา และข้าวโพดหวาน เป็นต้น โดยเฉพาะอำเภอศรีประจันต์ เช่น ผักบุ้ง ผักคะน้า คะน้ายอด ตำลึง ผักโขมเขียว ผักโขมแดง เป็นต้น ในขณะเดียวกันการสุ่มตรวจสารเคมีตกค้างในผักสดตามท้องตลาด และซุปเปอร์มาร์เก็ตหลายแห่งโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พบว่า มีสารเคมีตกค้างในผักเกินขีดอันตรายหลายเท่า แม้กระทั่งในผักที่ได้รับการรับรองว่าเป็นผักปลอดภัยก็พบยาฆ่าแมลงจำนวนมาเช่นกัน เมื่อนำตัวอย่างผักไปตรวจอย่างละเอียดพบมีสารเคมีพิษร้ายแรงที่ทั่วโลกห้ามใช้ตกค้างอยู่หลายชนิด ที่น่าเป็นห่วงคือผักที่วางขายใส่ถุง ประทับตราปลอดภัยด้วยมาตรฐานสินค้าเกษตรภายใต้สัญลักษณ์ตัวคิว “Q” หรือผักที่ได้รับรองคุณภาพ (Quality) ว่าเป็นอาหารเซฟตี้หรืออาหารปลอดภัย (Food Safety) นั้นกลับพบย่าฆ่าแมลงตกค้างเกินระดับที่กำหนดไว้ จากข้อมูลเบื้องต้น ผักร้อยละ 40 ที่วางขายในท้องตลาด มีสารเคมีพิษร้ายแรงตกค้างเกินกว่าที่มาตรฐานกำหนดโดยพื้นที่สุ่มตรวจทั้ง กทม. ฉะเชิงเทรา สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา กาญจนบุรี นครปฐม ระยอง ปราจีนบุรี ฯลฯ

ปัญหาในพื้นที่อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี กระทบถึงความไม่มั่นคงทางอาหาร ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้กระบวนการดังกล่าว ไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ปัญหาหลัก ๆ ได้แก่ 1) การขาดกระบวนการ และองค์ความรู้ในด้านการจัดการโลจิสติกส์สินค้าเกษตรปลอดภัย 2) การขาดกระบวนการ และ

องค์ความรู้ในด้านการผลิตที่มีคุณภาพสู่การรับรองระบบมาตรฐาน 3) ขาดฐานการเสริมหนุนการค้าเพื่อเพิ่มช่องทางการเกษตร 4) ขาดการมีส่วนร่วมระหว่างเกษตรกร ผู้ผลิต และภาคส่วนที่จะช่วยส่งเสริม และเชื่อมโยงให้เกิดกลไกลการจัดการร่วมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ รัฐไม่ได้อุดหนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชนอย่างแท้จริง ไม่มีการจัดการความรู้ร่วมกัน ซึ่งทำให้เกษตรกรไม่สามารถเข้าถึงแผนการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับการเรียนรู้ และการผลิตได้

ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ระดับ อำเภอศรีประจันต์ มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 10 แห่ง แบ่งเป็นเทศบาล 6 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 4 แห่ง พบว่าด้านพื้นที่ทำเกษตรกรรมเสื่อมโทรมด้วยสารเคมี ทำให้เกษตรกรได้รับผลจากการใช้สารเคมี ปัญหาด้านโลจิสติกส์สินค้าเกษตรเพื่อนำไปสู่ สินค้าเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ และสินค้าเกษตรขาดการส่งเสริมด้านการตลาด การกระจายผลผลิตทางการเกษตรโดยเฉพาะพืชใบที่มีการเพาะปลูกในพื้นที่ อำเภอศรีประจันต์ เช่น ผักบุ้ง ผักคะน้า คะน้ายอด ตำลึง ผักโขมเขียว ผักโขมแดง ซึ่งประชาชนในพื้นที่ต้องการการส่งเสริมเกษตรกรในการใช้นวัตกรรมการเกษตร เกษตรอินทรีย์ปลอดสารเคมี การพัฒนาระบบโลจิสติกส์สินค้าเกษตร การจัดหาตลาดเพื่อรองรับสินค้าเกษตร การสร้างมาตรฐานของสินค้าปลอดภัย มีการส่งเสริม และประชาสัมพันธ์สินค้า และผลิตภัณฑ์ สร้างสถานที่จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน ฝึกอบรมการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเห็นได้ว่าผู้ซื้อหรือผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มปลายน้ำของโซ่อุปทานสามารถที่จะผลักดันให้โซ่อุปทานของสินค้าผักปลอดสารพิษ มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับว่ากลุ่มปลายน้ำจะมีอำนาจในการต่อรองมากน้อยเพียงใด โดยที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจะทำหน้าที่ในการตรวจสอบสารตกค้าง มีผู้รับผิดชอบชัดเจน เช่น จากกระทรวงสาธารณสุข หรือกระทรวงเกษตร และสหกรณ์ เพื่อตรวจสอบ และผักดันสินค้าเกษตรปลอดภัยให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับจากกลุ่มปลายน้ำ

กลุ่มต้นน้ำ ได้แก่ ผู้จำหน่ายปัจจัยการผลิต ที่มีบทบาทสำคัญ คือ ผู้จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ และผู้จำหน่ายปุ๋ย โดยผู้ประกอบการเมล็ดพันธุ์ผักในเมืองไทยมีประมาณ 200 ราย เช่น บริษัท เจียไต๋ จำกัด บริษัทเพื่อนเกษตร จำกัด บริษัทโนวาตีส จำกัด (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2548) การซื้อเมล็ดพันธุ์ส่วนใหญ่ของเกษตรมักจะซื้อจากร้านค้าที่อยู่ในชุมชนใกล้เคียงกับแหล่งเพาะปลูก สำหรับผู้จำหน่ายปุ๋ยเคมีในเมืองไทยจะมีผู้ค้าน้อยราย เช่น บริษัท เจียไต๋ ผู้ผลิตปุ๋ยตรากระต่ายในเครือเจริญโภคภัณฑ์ จะเห็นได้ว่าปริมาณการใช้ปุ๋ยมีอัตราการเติบโตไม่มาก เนื่องจากเกษตรกรบางรายมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เกษตรกรมีการผลิตปุ๋ยใช้เอง เพื่อเป็นการประหยัดต้นทุนการดำเนินงาน รวมทั้งยังเป็นการคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภค ทั้งนี้เกษตรกรบางรายอาจซื้อปุ๋ยจากธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)

กลุ่มกลางน้ำได้แก่ เกษตรกรผู้ผลิต พ่อค้าคนกลาง รวมทั้งผู้แปรรูป ส่วนใหญ่เกษตรกรผู้ผลิตจะเป็นเกษตรกรรายย่อย กำลังการผลิตน้อย รูปแบบการผลิตจะเป็นการผลิตแบบครั้งเดียวเต็มพื้นที่ เกษตรกรอาจปลูกผักชนิดเดียวหรือหลายชนิด ขึ้นอยู่กับผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนด ส่วนใหญ่ผู้รับซื้อจะมีเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตหลายรายอาศัยการซื้อขายที่คุ้นเคยกันมานาน ทำให้ผลผลิตในรูปแบบนี้ไม่ความแน่นอน ระดับราคามีความผันผวนมาก เนื่องจากขึ้นอยู่กับราคาของตลาด การเก็บเกี่ยวผู้ซื้อจะนัดวันให้เกษตรกรเก็บผลผลิต ซึ่งส่วนใหญ่จะนำผลผลิตที่ได้บรรจุเข่งหรือถุงพลาสติกขนาดใหญ่ โดยการขนส่ง ผู้ซื้อจะนัดวันนำรถมารับสินค้า แต่ในกรณีที่เกษตรเป็นผู้นำไปส่งให้กับผู้ซื้อไม่ว่าจะเป็นพ่อค้าคนกลางหรือร้านค้าส่ง การชำระเงินส่วนใหญ่มักจะชำระเป็นเงินสดเมื่อผู้ซื้อได้รับสินค้า ทั้งนี้การขนส่งไปยังผู้แปรรูปมักจะใช้รถกระบะ หรือรถหกล้อที่มีการวางแผนเส้นทางการรับสินค้า เพื่อทำให้ลดต้นทุนการขนส่งต่อเที่ยวให้ต่ำที่สุด ซึ่งจะต่ำกว่าการที่เกษตรกรนำมาส่งเอง

กลุ่มปลายน้ำได้แก่ ร้านค้า ซุปเปอร์มาร์เก็ต โรงแรม ร้านอาหาร รีสอร์ท ผู้ส่งออก ซึ่งจะรับผลิต ผลิตจากพ่อค้าคนกลาง หรือผู้แปรรูป ที่มีความรู้ความเข้าใจ มีแบบแผนรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่ชัดเจนภายใน

เงื่อนไข ซึ่งขึ้นอยู่ผู้ซื้อแต่ละราย การชำระเงินมักจะชำระภายหลังจากผู้ซื้อได้รับสินค้า เช่นชำระภายหลังจากได้รับสินค้า 30 วัน

บทบาทสำคัญของโซ่อุปทานผักปลอดสารพิษ จะอยู่ที่เกษตรกรผู้ผลิตเป็นหลักเนื่องจากมาตรฐานการผลิต รูปแบบการจำหน่ายที่ตลาดเป็นของผู้ซื้อ ซึ่งแตกต่างจากการปลูกผักแบบธรรมดา ดังนั้น การที่จะสามารถส่งเสริมให้เกษตรกรดั้งเดิมหันมาปลูกผักปลอดสารพิษ นอกจากจะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวเกษตรกรแล้ว ยังเป็นการยกมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรกรรมอีกด้วย

ทั้งนี้จังหวัดสุพรรณบุรีมีเป้าหมายการพัฒนาจังหวัด “สุพรรณบุรีเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตร และอาหารปลอดภัยชั้นนำ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บ้านเมืองสะอาด ธรรมชาติสมบูรณ์ ศูนย์การศึกษา และการกีฬา ประชาชนคุณภาพชีวิตดี” ผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการโลจิสติกส์เกษตรปลอดภัย อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อแก้ปัญหาให้กับประชาชนในพื้นที่ และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาจังหวัด ประเด็นการพัฒนาที่ 1 การเพิ่มขีดความสามารถด้านเกษตรเชื่อมโยงสู่เกษตร อุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม เพื่อการบริโภค และการส่งออก

แนวทางการพัฒนาเกษตรปลอดภัย ควรให้ความสำคัญในเรื่องของการตลาดให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิต ซึ่งรวมถึงการลดความผันแปร หรือความเสี่ยงในเรื่องต้นทุน ราคา รายได้ และการปรับประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการใช้สารเคมี รวมทั้งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเกษตรปลอดภัย จากสารพิษ ตลอดจนพัฒนาห่วงโซ่อาหารสู่การบริโภคที่ปลอดภัย จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการโลจิสติกส์เกษตรปลอดภัย อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ให้เกิดตัวแบบการจัดการโลจิสติกส์ติกส์ สินค้าเกษตรปลอดภัย อย่างเหมาะสม สร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันอย่างยั่งยืน อันนำไปสู่มาตรฐานการบริหารจัดการสำหรับประชาชน และเกษตรกรในพื้นที่ อื่น ๆ ในระดับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาด้านการจัดการโลจิสติกส์ของเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดส่งสินค้าเกษตรปลอดภัยในจังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการนำรูปแบบการจัดส่งสินค้าเกษตรปลอดภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีไปประยุกต์ใช้

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา โครงการวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยโดยระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานกัน (Mixed Method) เพื่อยกระดับ กิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยเกษตรปลอดภัย วัฒนธรรมและวิถีชีวิต การมีส่วนร่วมของชุมชน ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการสินค้าเกษตรปลอดภัย ทั้งนี้จะใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งจะเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบร่วมกัน มุ่งให้ได้รับข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่าง จากการเข้าไปสัมผัสกับข้อมูลหรือปรากฏการณ์โดยตรง โดยมีการใช้เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participation Observation) การระดมสมอง (Brainstorming) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) อันมีเหตุผล และวิธีการศึกษาวิจัยเกษตรกรรมปลอดภัย และเกษตรกรรุ่นใหม่ การพัฒนาพื้นที่การเกษตรสู่การท่องเที่ยวเกษตรเชิงเกษตรปลอดภัย พื้นที่อำเภอศรีประจันต์

จังหวัดสุพรรณบุรี การคัดเลือกพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี เนื่องจากพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นพื้นที่เกษตรกรรมหลักในภูมิภาคตะวันตก และมีกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพสูง ด้วยความพร้อมทั้งในด้านพื้นที่ และทรัพยากรบุคคลจึงเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการดำเนินงานศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ (Mixed Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการค้นหากระบวนการมีส่วนร่วมที่จะทำให้เกิดการเพิ่มมูลค่าจากหลากหลายมิติ โดยมิได้ให้ความสำคัญกับจำนวนหรือความเป็นตัวแทนของกลุ่มเป้าหมาย (Representative of the Population) ที่จะศึกษาแต่อย่างไร โดยธรรมชาติของการศึกษาเชิงคุณภาพมุ่งหวังที่เนื้อหาเป็นสำคัญ ดังนั้นการกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นการกำหนดตามความเกี่ยวข้องกับเนื้อหา และความเป็นผู้รู้ในเรื่องที่กำหนด วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ การเลือกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกตัวอย่างที่มีการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือเจตนาในการเลือกตัวอย่างไว้อย่างเฉพาะเจาะจง ในกรณีนี้คือ เกษตรกรอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 20 ราย มีหลักเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

- อายุระหว่าง 20 – 40 ปี
- เป็นเกษตรกรในอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี (Smart Farmer) จำนวน ๒๐ คนของสำนักงานเกษตรจังหวัดสุพรรณบุรี
- มีความเป็นผู้นำและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- สามารถร่วมงานวิจัยในพื้นที่ได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการดำเนินการโครงการวิจัยนี้ คาดว่าจะก่อให้เกิดคุณประโยชน์สำคัญต่อภาคเครือข่าย ผู้เกี่ยวข้องในการวิจัย ดังนี้

1. เกษตรกร สามารถเลือกผู้ให้บริการจัดส่งสินค้าได้อย่างเหมาะสม เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์สินค้าการเกษตร และเกษตรอุตสาหกรรม
2. เกษตรกรมีมาตรฐานโดยการมีส่วนร่วม ระหว่างหน่วยงานรัฐ และชุมชน ที่เกิดจากการพัฒนาพื้นที่เกษตรปลอดภัย และการเกษตรอินทรีย์ นำรูปแบบการพัฒนาการเกษตรปลอดภัยไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น ๆ และในจังหวัดใกล้เคียง
3. การเชื่อมโยงเกษตร และเกษตรอุตสาหกรรมในจังหวัดสุพรรณบุรี
4. ผู้บริโภคได้รับสินค้าตรงตามมาตรฐานคุณภาพการบริการ สินค้าเกษตรปลอดภัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ การวิจัยครั้งนี้ออกแบบกระบวนการตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีการปรับกระบวนการวิจัยให้มีความสอดคล้อง เหมาะสมกับพื้นที่ และผักปลอดสารพิษ ซึ่งเป็นการดำเนินการวิจัยร่วมกันของคณะผู้วิจัย และกลุ่มเป้าหมายการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยผู้นำ และสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และภาคเครือข่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาแผนการพัฒนารูปแบบ การจัดการโลจิสติกส์ของเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณณบุรี มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เกษตรกรอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 20 ราย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้ การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโจทย์วิจัย บนฐานของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการรู้จักตนเอง ก่อตัวให้เกิดแรงจูงใจต่อการเปลี่ยนแปลง นำไปสู่การกระตุ้นให้คิด ลงมือปฏิบัติโดยการจัดเวทีสนทนากลุ่ม ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ทีมนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขตสุพรรณบุรี และคณะเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ และผู้นำสมาชิกกลุ่มเกษตรกร อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ขั้นตอนกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

สำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ ได้นำแนวทางของ Smith (1997) อ้างถึงใน วรรณดี สุทธินรากร (2557) มากำหนดเป็นขั้นตอนกระบวนการวิจัยเพื่อให้สามารถตอบคำถามการวิจัย และการบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นการศึกษา

การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มเป้าหมายหลัก และข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารต่าง ๆ ของกลุ่มเป้าหมายรอง เกี่ยวกับการเพาะปลูกผักอินทรีย์ ผักปลอดสารพิษ ในพื้นที่ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ในปีที่ผ่านมา และในปีการผลิต 2563 เกี่ยวกับการวางแผน การเตรียมการ การดำเนินงาน และผลการจัดจำหน่าย การจัดส่งสินค้า การเก็บสินค้าของเกษตรกรสมาชิกในกลุ่ม รวมไปถึงช่องทางการจัดจำหน่าย ตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ผักปลอดสารพิษ ที่มีการเพาะปลูกและวางจำหน่าย ในพื้นที่อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ขั้นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย

การร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ และปัจจัยต่าง ๆ ตลอดจนปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดเกี่ยวข้องการเพาะปลูกผักปลอดสารพิษ ผักอินทรีย์ ที่ดำเนินการในอดีต และในปีการผลิต ปี 2563 ตามแนวทางส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ และผักปลอดสารพิษ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางที่เป็นไปได้ในการดำเนินงาน ระบบการจัดจำหน่าย ระบบการแบ่งปันผลประโยชน์ ระบบการจัดส่ง การเก็บเกี่ยวผลผลิต การจัดการเมล็ดพันธ์ การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การใช้สารกำจัดโรคพืช ของสมาชิกในกลุ่มผักปลอดสารพิษ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมุ่งเน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูล กระบวนการด้านการจัดส่ง โซ่อุปทานผักปลอดสารพิษ และผักอินทรีย์ภายในกลุ่มสมาชิกเกษตรกร ระหว่างผู้นำและเกษตรกรสมาชิกกลุ่ม และกับองค์กรภายนอก เช่น โรงพยาบาลศรีประจันต์ สำนักงานส่งเสริมการเกษตรอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มผู้ปลูกผักอินทรีย์อำเภอศรีประจันต์ และระหว่างกลุ่มผู้ขาย ผู้ขนส่ง ผู้จัดส่ง ผัดปลอดสารพิษ ผักอินทรีย์

ขั้นการปฏิบัติการวิจัยร่วมกันของกลุ่มเป้าหมาย

การศึกษาข้อมูลเชิงลึก และเรียนรู้ร่วมกันในการประเมินบริบทในเชิงพื้นที่และองค์กร ในประเด็นของทรัพยากรที่ต้องใช้ และขั้นตอนกระบวนการที่ต้องปฏิบัติ ฯลฯ เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานระบบการจัดส่ง ระบบการจัดจำหน่าย รูปแบบการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้กับเกษตรกรผู้เพาะปลูกผักอินทรีย์ผักปลอดภัย อำเภอศรีประจันต์

ความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ความน่าเชื่อถือของงานวิจัย เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องเกี่ยวกับความจริงและการตีความของงานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการ 1. ด้านความเชื่อถือได้ (Credibility) ความถูกต้องโดย การให้ผู้ที่ให้ข้อมูลตรวจสอบขั้นตอนการวิจัย โดยการสอบถามกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลในแต่ละประเด็นว่าความคิดเห็นตรงกับข้อมูลเบื้องต้นหรือไม่ การตรวจสอบกับผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ และภายหลังการสัมภาษณ์ ผู้วิจัย

นำข้อมูลที่วิเคราะห์แล้ว กลับไปตรวจสอบ โดยผู้ให้ข้อมูลอีก 3 ราย พบว่า ทั้ง 3 รายเห็นด้วยกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษา 2.ด้านระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ครบถ้วน และครอบคลุม และตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ และที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ 3.การยืนยันผลการวิจัย (Confirm Ability) เป็นการยืนยันผลที่ได้จากข้อมูล ดังนี้ 1) การบันทึกข้อมูลขณะสัมภาษณ์ 2) การถอดเทปแบบคำต่อคำ 3)การอ้างอิงคำพูดของผู้ให้ข้อมูลในการเสนอผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้คือ นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์มาทำการถอดเทป แบบคำต่อคำ เพื่อจัดทำ Transcription ทำการอ่าน Transcription แบบบรรทัดต่อบรรทัดแล้วนำมาจัดหมวดหมู่ และตีความเพื่อจำแนกประเภทข้อมูลตามแนวคิด แล้วจึง สรุปข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

ต้นน้ำ เมล็ดพันธ์ผักอินทรีย์แม่โจ้ เกษตรกร อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ซื้อเมล็ดพันธ์ผักอินทรีย์แม่โจ้ ตั้งอยู่ที่ อำเภอหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ในศูนย์การเรียนรู้เมล็ดพันธ์ผักอินทรีย์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เกษตรกรจะคัดเลือกเมล็ดพันธ์พืชที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีความต้านทานต่อโรค และแมลง ทั้งนี้ยังไม่มีพันธ์พืชที่สร้างขึ้นมาเพื่อระบบเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะ เกษตรจำเป็นต้องใช้เมล็ดพันธ์พันธ์ผักอินทรีย์จากแม่โจ้ เนื่องจากไม่พบว่ามีบริษัทผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์จำหน่ายให้กับเกษตรกร

ขั้นกลางน้ำ คือ ขั้นของการแปรรูปผลผลิต บรรจุภัณฑ์ที่นำมาใส่บรรจุเพื่อง่ายต่อการขนส่ง คุณภาพของบรรจุภัณฑ์ยังคงใช้ถุงพลาสติกที่มีการห่อหุ้มผักเพื่อนำมาจัดเรียงบนรถเพื่อสะดวกในการขนส่ง รูปแบบการขนส่งกลุ่มเกษตรกรยังคงมีการขนส่งต่างคนต่างนำผักมารวมกันที่ตลาด หรือปลายทางส่งผลให้มีต้นทุนในการขนส่งที่สูงในแต่ละครัวเรือนของเกษตรกร ความสามารถในการผลิต ซึ่งด้านการผลิตเป็นปัจจัยที่มีปัญหาค่อนข้างสูงเนื่องจากความต้องการของตลาดมีสูงกว่าผู้ผลิต ระยะเวลาในการผลิตอัตราเฉลี่ยอยู่ที่ 35-45 วัน ในส่วนของการนำผลผลิตทั้งหมดที่ได้จากแปลงปลูก แปรรูปเป็นอาหารอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรของกลุ่ม เช่น การแปรรูปเป็นไอศกรีม อนาคตวางแผนในการแปรรูปผักปลอดสารเคมีของกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกผักในอำเภอศรีประจันต์ ให้มีรูปแบบของการแปรรูปที่แตกต่างกันออกไป การเพิ่มมูลค่า กลุ่มเกษตรกรสร้างมูลค่าด้วยการให้ทางกลุ่มมีการสุ่มตรวจผักในเรื่องของสารเคมีเพื่อยืนยันการไม่ใช้สารเคมีในการปลูกผัก ซึ่งถือว่าเป็นการเพิ่มมูลค่าได้อีกช่องทางหนึ่งเพื่อความมั่นใจกับผู้บริโภคที่ซื้อผลผลิตจากเกษตรกรกลุ่มนี้จะไม่มีสารเคมีอย่างแน่นอน

ปัญหาด้านโรคพืชโรคพืชต้องมีประสบการณ์ถึงจะสามารถกำจัดหนอน แมลง ศัตรูพืชเหล่านี้ได้ เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรมีการใช้จุลินทรีย์สังเคราะห์แสง น้ำส้มควันไม้ ยาสูบผสมเหล้าขาว โดยกลุ่มเกษตรกรหมั่นฉีดบริเวณใบ และต้นเพื่อลดอัตราการเกิดของศัตรูพืช

ปัญหาด้านการขาดความร่วมมือของกลุ่มเกษตร ในอำเภอศรีประจันต์กลุ่มเกษตรกรมีความหลากหลายในการทำอาชีพเกษตร ทั้งการปลูกแห้ว เผือก มัน อ้อย ข้าว ซึ่งจำนวนหลาย ๆ รายที่ยังพึ่งพาอาศัยการใช้เคมี เนื่องจากเกษตรกรมองในมุมของการที่ได้ผลตอบแทนที่สูงกว่า ง่ายกว่า กำจัดศัตรูพืชได้ง่ายกว่า ส่งผลให้ในกลุ่มยังมีความหลากหลายของการทำเกษตร

ปลายน้ำ : ซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายของผักปลอดสารพิษ ขั้นปลายน้ำเป็นขั้นตอนส่วนสุดท้ายของการทำการเกษตร เป็นขั้นของการนำผลผลิตนับตั้งแต่ ผัก ชนิดต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์แปรรูป มาสู่ผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งได้แก่ ร้านอาหารทางเลือกสำหรับคนรักสุขภาพ โรงพยาบาล โรงแรม รีสอร์ท ห้างสรรพสินค้า และผู้โภคทั่วไปที่รักสุขภาพโดยในปัจจุบันตลาดสีเขียวโรงพยาบาลศรีประจันต์ได้นำร่องมา 3 ปี ส่งผลให้ผู้บริโภคเริ่มรู้จักว่าต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษต้องมาบริโภคที่ตลาดสีเขียวของโรงพยาบาล โดยดูได้จากอัตรารายได้ของกลุ่มเกษตรกรที่มีรายได้เพิ่มเมื่อเปรียบเทียบปี 2561 กับปี 2562

จากกลุ่มประชากรมีการได้แบ่งผักปลอดภัยไว้รับประทานเองด้วยทำให้กลุ่มเกษตรกรในอำเภอศรีประจันต์ใช้ชีวิตแบบพอเพียงทำให้ไม่มีปัญหาทางด้านสภาพการทางด้านหนี้สิน

ต้นน้ำ	กลางน้ำ	ปลายน้ำ
1.เมล็ดพันธ์ผักอินทรีย์	1.บรรจุภัณฑ์ผักอินทรีย์	1.การแตกแยกย่อยของตลาด (Niche Market)
2.ปุ๋ยอินทรีย์	2.คุณภาพบรรจุภัณฑ์	2.ความหลากหลายของสินค้า
3.พื้นที่เพาะปลูก	3.รูปแบบการขนส่งสินค้า	3.การขยายตัวของ Modern Trade
4.ขั้นตอนการปลูก	4.ต้นทุนการขนส่ง	4.ราคาจำหน่ายต่อหน่วยที่สูง
5.สภาพแวดล้อม	5.ความสามารถในการรักษาอุณหภูมิ	5.ตราสินค้า
6.ขาดความร่วมมือกับกลุ่มเกษตรกร	6.ความสามารถในการผลิต	6.ช่องทางการจัดจำหน่าย
7.ประสิทธิภาพการขนส่งปัจจัยการผลิต	7.การแปรรูป	7.สินค้าเน่าเสีย และบอบช้ำง่าย
8.ขาดกำลังคน	8.การเพิ่มมูลค่า	8.รายได้เกษตรกรไม่แน่นอนไม่มั่นคง
	9.ความไม่แน่นอนของผลผลิต	9.ขาดความร่วมมือระหว่างคู่ค้า
	10.ปัญหาโรคพืช	10.ปริมาณความต้องการไม่แน่นอน
	11.ขาดความร่วมมือกับกลุ่มเกษตรกร	11.การรับรอง GAP
	12.ขาดกำลังคน	12.การรักษาความสดของสินค้า
	13.การจัดเก็บสินค้า	

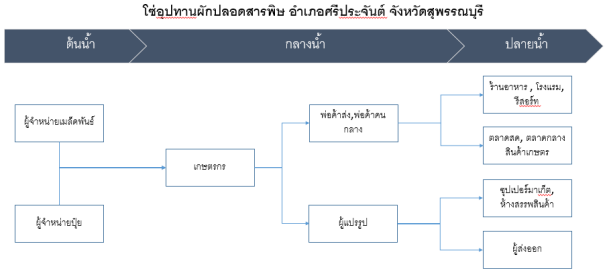

แสดงโซ่อุปทานผักปลอดสารพิษ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี
ตารางที่ 4.1 ผลของการบริหารจัดการด้านโลจิติกส์

รูปแบบการจัดการโซ่อุปทานของเกษตรกรผู้ผลิตสินค้า เกษตรปลอดภัย อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี คณะผู้วิจัยได้ทำการพัฒนา และนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมตามบริบทในพื้นที่ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อความเหมาะสมในการบริหารจัดการซึ่งจากกลุ่มประชากรที่จากการประชุมร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในงานด้านโลจิสติกส์ และห่วงโซ่อุปทาน จำนวน 3 ท่านซึ่งสรุปจำนวนรูปแบบได้ 5 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 Clustering รวมกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียง เป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตั้งแต่การส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษ ความร่วมมือกันในการจัดการพื้นที่ เพาะปลูก การคัดเลือกเมล็ดพันธ์ และการซื้อเมล็ดพันธ์ การกระจายเมล็ดพันธ์คุณภาพภายในกลุ่ม วิสาหกิจ

รูปแบบที่ 2 Connectivity ลดการสูญเสียจากการขนส่ง โดยการนำบรรจุภัณฑ์ที่รักษาอุณหภูมิ มาใช้ในการเคลื่อนย้ายสินค้าจากแหล่งผลิตไปยังแหล่งจำหน่าย เชื่อมโยงในเส้นทางของกลุ่มสมาชิกเกษตรกรภายในพื้นที่

รูปแบบที่ 3 Directing ความร่วมมือกับสมาชิกภายในโซ่อุปทานสินค้าเกษตรผักปลอดสารพิษ ในการติดตามสินค้า และการย้อนกลับสินค้าจากแหล่งผลิตที่ได้มาตรฐาน โดยการนำเทคโนโลยี QR Code , Bar Code มาปรับใช้ เพื่อควบคุม ติดตาม รักษาคุณภาพ ผักปลอดสารพิษ

รูปแบบที่ 4 Benefit Sharing การแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่ม ผู้เป็นตัวแทนในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตร เช่น เป็นผู้แทนในการจำหน่าย ผู้แทนการบันทึกข้อมูล การจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

รูปแบบที่ 5 Consolidating Center จัดทำศูนย์รวบรวม วัตถุดิบ ผลผลิต การเก็บรักษา การขนส่ง การจัดจำหน่าย เพื่อลดต้นทุน และการพัฒนาให้เกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคงยั่งยืน การใช้ข้อมูลที่มีประโยชน์ เพิ่มขีดความสามารถ และเพิ่มอำนาจการต่อรอง

จากทั้ง 5 รูปแบบคณะกรรมการได้พิจารณาร่วมกันเห็นว่ารูปแบบที่ 3 Directing มีความเหมาะสมกับกลุ่มผักปลอดภัยนี้ เพราะเกษตรกรสามารถดำเนินการวางแผนได้ด้วยตนเอง สามารถดำเนินการได้ทันที ดังนั้นจึงได้นำรูปแบบที่ 3 **Directing** นำมาทดลองกับกลุ่มตัวแทนเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกผักเองจำนวน 2 ราย

แนวทางการนำรูปแบบการจัดส่งสินค้าเกษตรปลอดภัยไปประยุกต์ใช้

รูปแบบการจัดส่งสินค้าเกษตรปลอดภัยในอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มเกษตรกรได้เลือกรูปแบบ ความร่วมมือของสมาชิกเกษตรกรในโซ่อุปทานในการติดตามสินค้า (Directing) โดยความร่วมมือกับสมาชิกภายในโซ่อุปทานสินค้าเกษตรผักปลอดสารพิษ ในการติดตามสินค้า และการย้อนกลับสินค้าจากแหล่ง

ผลิตที่ได้มาตรฐาน โดยการนำเทคโนโลยี QR Code , Bar Code มาปรับใช้ เพื่อควบคุม ติดตาม รักษาคุณภาพผักปลอดสารพิษ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้จากผลแนวทางการพัฒนาเกษตรปลอดภัย ควรให้ความสำคัญในเรื่องของการตลาดให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิต ซึ่งรวมถึงการลดความผันแปร หรือความเสี่ยงในเรื่องต้นทุน ราคา รายได้ และการปรับประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการใช้สารเคมี รวมทั้งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเกษตรปลอดภัย จากสารพิษ ตลอดจนพัฒนาห่วงโซ่อาหารสู่การบริโภคที่ปลอดภัย จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการโลจิสติกส์เกษตรปลอดภัย อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ให้เกิดตัวแบบการจัดการโลจิสติกส์ติกส์ สินค้าเกษตรปลอดภัย อย่างเหมาะสมสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันอย่างยั่งยืน อันนำไปสู่มาตรฐานการบริหารจัดการสำหรับประชาชน และเกษตรกรในพื้นที่อื่น ๆ ในระดับประเทศต่อไป

อภิปรายผล

พื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีมีพื้นที่ทั้งหมด 3,336,426 ไร่ โดยมีจำนวนพื้นที่เกษตรจำนวน 1,967,173 ไร่ คิดเป็น 58.96% ของพื้นที่ทั้งหมดในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวนครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรมีจำนวน 81,488 ครัวเรือนในอำเภอศรีประจันต์ มีจำนวน 6,638 ครัวเรือนมีอาชีพเกษตรกร หรือ คิดเป็นร้อยละ 8.145 อำเภอศรีประจันต์ คือ เป็นอีกอำเภอที่มีแหล่งเพาะปลูกที่น่าสนใจ อาชีพเกษตรกรทำนาทำไร่ นาแห้ว นาเผือก อำเภอศรีประจันต์มีพื้นที่ทั้งหมด 113,116 ไร่ โดยมีพื้นที่ทำเกษตร 96,979 ไร่ คิดเป็น 85.73% ของพื้นที่ทั้งหมดอำเภอศรีประจันต์ จำนวนครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรมีในอำเภอศรีประจันต์มีจำนวนตำบล 9 ตำบล ตำบลศรีประจันต์ มีพื้นที่ในตำบลศรีประจันต์ทั้งหมด 12,557 ไร่ คิดเป็น 11.10% ของอำเภอศรีประจันต์ โดยมีจำนวนพื้นที่การทำเกษตร 11,088 ไร่ในการทำเกษตรคิดเป็น 11.43% ของพื้นที่ในอำเภอศรีประจันต์ จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีจำนวน 832 ครัวเรือน คิดเป็น 12.53% ของอำเภอศรีประจันต์ ตำบลบ้านกร่าง มีพื้นที่ในตำบลบ้านกร่างทั้งหมด 10,731 ไร่ คิดเป็น 9.48% ของอำเภอศรีประจันต์ โดยมีจำนวนพื้นที่การทำเกษตร 9,067 ไร่ในการทำเกษตร คิดเป็น 9.34% ของพื้นที่ในอำเภอศรีประจันต์ที่ทำเกษตร จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรในตำบลบ้านกร่าง มีจำนวน 572 ครัวเรือน คิดเป็น 8.61% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในอำเภอศรีประจันต์ ตำบลมดแดง มีจำนวนพื้นที่ทั้งหมด 9,804 ไร่ คิดเป็น 7.78% ของพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอศรีประจันต์ โดยมีจำนวนพื้นที่การทำเกษตรของตำบลมดแดงมีทั้งหมด 9,500 ไร่ในการทำเกษตรคิดเป็น 9.79% ของพื้นที่ทั้งหมดในอำเภอศรีประจันต์ มีจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรในตำบลมดแดงมีจำนวน 714 ครัวเรือน คิดเป็น 10.79% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของอำเภอศรีประจันต์ ตำบลบางงาม มีจำนวนพื้นที่ทั้งหมด 12,075 ไร่ คิดเป็น 10.67% ของพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอศรีประจันต์ โดยมีจำนวนพื้นที่การทำเกษตรของตำบลบางงามมีทั้งหมด 10,864 ไร่ในการทำเกษตรคิดเป็น 11.20% ของพื้นที่ทั้งหมดในอำเภอศรีประจันต์ มีจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรในตำบลบางงาม มีจำนวน 523 ตำบลดอนปรู มีจำนวนพื้นที่ทั้งหมด 17,649 ไร่ คิดเป็น 15.60% ของพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอศรีประจันต์ โดยมีจำนวนพื้นที่การทำเกษตรของตำบลดอนปรูมีทั้งหมด 15,441 ไร่ในการทำเกษตรคิดเป็น 15.92% ของพื้นที่ทั้งหมดในอำเภอศรีประจันต์ ครัวเรือน คิดเป็น 7.87% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของอำเภอศรีประจันต์ ตำบลปลายนา มีจำนวนพื้นที่ทั้งหมด 17,657 ไร่ คิดเป็น 15.60% ของพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอศรีประจันต์ เพื่อเปรียบเทียบทุกตำบลใน

อำเภอศรีประจันต์โดยมีจำนวนพื้นที่การทำเกษตรของตำบลดอนปลายนามีทั้งหมด 15,335 ไร่ในการทำเกษตร คิดเป็น 15.81% ของพื้นที่ทั้งหมดในอำเภอศรีประจันต์ ตำบลวังหว้า มีจำนวนพื้นที่ทั้งหมด 9,252 ไร่ คิดเป็น 8.17% ของพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอศรีประจันต์ โดยมีจำนวนพื้นที่การทำเกษตรของตำบลดอนวังหว้ามีทั้งหมด 7,997 ไร่ในการทำเกษตรคิดเป็น 8.24% ของพื้นที่ทั้งหมดในอำเภอศรีประจันต์ ตำบลวังน้ำซับ มีจำนวนพื้นที่ทั้งหมด 9,311 ไร่ คิดเป็น 8.23% โดยมีจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรของตำบลวังน้ำซับมีทั้งหมด 6,309 ไร่ในการทำเกษตรคิดเป็น 6.50% มีจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีจำนวน 489 ครัวเรือน คิดเป็น 7.36% ตำบลวังยาง มีจำนวนพื้นที่ทั้งหมด 14,080 ไร่ คิดเป็น 12.44% โดยมีจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรของตำบลวังยางมีทั้งหมด 11,378ไร่ในการทำเกษตรคิดเป็น 11.7% ของพื้นที่ทำเกษตร มีจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีจำนวน 850 ครัวเรือน คิดเป็น 12.80% ของครัวเรือนทั้งหมด

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

กลุ่มเกษตรกรสามารถ นำวิธีการในการพัฒนารูปแบบการจัดส่ง และขนส่งสินค้าเกษตรปลอดภัย จากจุดเริ่มต้น ผักชนิดต่าง ๆ ตามฤดูกาล ให้นำไปปรับใช้กับพืชชนิดอื่น ๆ โดยนำเทคโนโลยีการเพาะปลูกที่สอดคล้องกับการงดใช้สารเคมี เช่นการปลูกในอาคารควบคุม อุณหภูมิ การผลิตปุ๋ยหมักสูตรธรรมชาติ การใช้พลังงานทดแทนในระบบควบคุมชลประทาน

บรรณานุกรม

กาญจน์สิตา โฆษิตธัญญสิทธิ์ และชนงกรณ์ กุณฑลบุตร. (2556). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตอาหาร และเครื่องดื่ม.** RMUTT Global Business and Economics Review, 11(1), 139-157.

ดุษฎี พรหมทัต. (2558). **พฤติกรรมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.** วารสารวิจัยสหวิทยาการไทย ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 พฤศจิกายน - ธันวาคม 2558.

นาวินทร์ แก้วดวง และคณะ. (2560). **การผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรในจังหวัดหนองคาย.** แก่นเกษตร 45 ฉบับพิเศษ 1.

พิชญดา ดอนสมจิตร. (2556). **การวัดคุณภาพบริการของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ประเทศกัมพูชาเปรียบเทียบกับประเทศไทยด้วยเครื่องมือวัดคุณภาพ SERVQUAL.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

มานิต ตันเจริญ. (2558). **พฤติกรรมการบริโภคผักปลอดภัยจากสารพิษของประชาชน: ศึกษากรณีตำบล ดอนเจดีย์ อำเภอสามพราน จังหวัดกาญจนบุรี.** หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

วิศิษฏ์ จิตภักดีรัตน์, ธนัญญา วสุศรี, ปภัศร ชัยวัฒน์, ทวีศักดิ์ กฤษเจริญ และจิรชัย พุทธกุลสมศิริ.(2557). **การศึกษาคุณภาพการบริการของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศอินโดนีเซีย.** วารสารวิจัยและพัฒนา มจธ. , 37(1), 77-88.

ศักดิ์ กองสุวรรณ และเชษฐ์ภณัฏ ลีลาศรีสิริ. (2556). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจจ้างผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์ของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดสมุทรปราการ.** วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย ราชภัฏพระนคร, 4(2), 1-7.

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด

The Study of the Efficiency of the Transportation Process: A Case Study of the Thailand Post Company Limited

ปาริชาติ ช้วนรักธรรม* ธนวัฒน์ สุดจิตร์สมโภชน์* ลลิดา จูมโสดา*
Parichat Chuanrakthum* Thanawat Sudjidsomphote* Lalida Joomsoda*
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ*
Lecturers in Management, Faculty of Business Administration*
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*
Rajamangala University of Technology Phra Nakhon*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาความล่าช้าในการขนส่ง เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ ศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด โดยวิเคราะห์หลักการลีน (Lean) ด้วยการลดความสูญเปล่า รวมทั้งการวิเคราะห์สถานการณ์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นหัวหน้าแผนก รองหัวหน้าแผนก ที่ทำการไปรษณีย์ที่รับผิดชอบ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์และการสังเกต

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ปัญหาความล่าช้าการขนส่งไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ของแผนกรับฝาก แผนกส่งต่อ และแผนกนำจ่ายในบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการทำงาน ด้านรถยนต์ขนส่ง และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ส่งผลให้เกิดความสูญเปล่าของการขนส่ง

2. ผลการวิเคราะห์สถานการณ์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ได้แก่ จุดแข็ง คือ ศักยภาพในการขนส่งในประเทศสำหรับให้บริการแก่ลูกค้า จุดอ่อน คือ คุณภาพสำหรับบางบริการยังมีมาตรฐานไม่สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า โอกาส คือ ลูกค้าธุรกิจมีความต้องการใช้บริการอย่างสม่ำเสมอตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และอุปสรรค คือ ลักษณะความต้องของลูกค้าเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามกระแสความนิยม

3. การวิเคราะห์หลักการลีนเป็นแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของการขนส่ง โดยนำหลักการลีน (Lean) การวิเคราะห์การไหลทั้ง 3 แผนก ได้แก่ แผนกรับฝาก แผนกส่งต่อ และแผนกนำจ่ายในบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พบว่า การไหลแบบต่อเนื่องของไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ด้วยความรวดเร็ว โดยใช้เครื่องมือแท็คไทม์ (Tact Time) เป็นเครื่องมือสร้างและจัดการความสมดุลของการไหล กำจัดความสูญเปล่าในการเคลื่อนย้ายไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ รวมทั้งการสร้างแผนผังสายธารคุณค่า (Value Stream Mapping) มีการปรับปรุงการไหลของทรัพยากรและสารสนเทศ ลดกิจกรรมหรือกระบวนการทำงานที่ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อน ซึ่งเป็นอุปสรรคและระยะทางระหว่างแผนกที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน มีผลทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ และการทำงานได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ : ไปรษณีย์ภัณฑ์ไทย, ประสิทธิภาพการขนส่ง, ลีน สวอต.

Received: 2020-05-14: Revised: 2020-06-01: Accepted: 2020-06-09

Abstract

The research aims to study the transport delay problem in order to analyze situation and search for enhancing the efficiency of transport particularly Thailand Post Company Limited. This study applies principle of Lean by reducing waste, and apply SWOT analysis. The research methodology applies qualitative method in which company's officers are responsible for interviewing and observing the sample of study.

The study found that

1. the transport delay problem came from Deposit department and the distribution department in the company. These include employee perspective, work process, vehicles for delivering, environment, causing the transport delay problem.

2. SWOT analysis revealed the potential of domestic transport to customers as a strength, whereas the weakness is the quality of some services are not suitable to customer's need. The opportunity, however, commercial customers always need company's service as economic growth. The threat is the characteristics of customer's desire have been rapidly changed according to new trend.

3. the lean analysis found that the flow of 3 departments, Deposit department Forwarding department and the distribution department in the company can utilize Tact Time machine for managing the balance of continuous flow with speed as well as reducing waste in moving postal and packaging. This also improves the flow of resource and information and reduces duplicating work process, which creates problem of related department distance. These generate customer satisfaction, faster and more effective work performance.

Keywords : Thailand Post, effective transport, principle of Lean. SWOT

บทนำ

การดำเนินธุรกิจในยุค 4.0 นักธุรกิจจะต้องดำเนินการปรับรูปแบบการดำเนินกิจการให้สอดคล้องกับสภาวะสังคม ในยุคโลกาภิวัฒน์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค ในยุคดิจิทัลที่นิยมซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่างๆ เช่น ลาซาด้า ช้อปปี้ รวมถึงการทำการตลาดผ่านทางโซเชียลมีเดียอย่างเช่น เฟสบุ๊ค ไลน์ และอินสตราแกรม รวมไปถึงเว็บไซต์ของทางร้านเอง ทำให้ผู้ประกอบการให้ความสนใจในการทำธุรกิจแบบออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลจากธุรกิจอีคอมเมิร์ซ ส่งผลให้ธุรกิจการขนส่ง หรือระบบโลจิสติกส์ ได้รับความสำคัญเพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นกระบวนการสำคัญที่ไม่สามารถมองข้ามได้ เพราะมีส่วนในการช่วยสนับสนุนธุรกิจในการสร้างความได้เปรียบจากคู่แข่งเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้เกิดการแข่งขันในภาคธุรกิจขนส่ง โดยการขนส่งนับเป็นโลจิสติกส์ที่มีการเปิดเสรีให้ต่างชาติเข้ามาดำเนินธุรกิจ โดยประมาณการมูลค่าการตลาดเฉพาะกลุ่มในปีที่ผ่านมามีมูลค่าถึง 32,000 ล้านบาทต่อปี และมีค่าเฉลี่ยการเติบโตที่มีค่าไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 10 ต่อปี และที่สำคัญมีผู้สนใจเข้ามาดำเนินธุรกิจในกลุ่มนี้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นที่น่าจับตามองว่าจะสามารถส่งผลกระทบต่อผู้ถือครองการตลาดเดิมอย่างบริษัทไปรษณีย์ไทย รัฐวิสาหกิจของไทยที่ครองพื้นที่ตลาดนี้มากกว่า 100 ปีได้หรือไม่ และหากกล่าวถึงกิจการขนส่งที่

เป็นตำนาน และอยู่คู่ประเทศไทยมาอย่างอย่างบริษัท ไปรษณีย์ไทย ได้มีการดำเนินงานในรูปแบบรัฐวิสาหกิจภายใต้ชื่อ “การสื่อสารแห่งประเทศไทย” ที่ยังคงสืบสานเจตนารมณ์ที่จะทำให้การติดต่อสื่อสารทั้งไปรษณีย์และโทรคมนาคมของไทย มีความเจริญพัฒนาก้าวไกล มีส่วนเสริมสร้างเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของคนไทย โดยที่ผ่านมาบริษัท ประสบปัญหาด้านต่างๆ เนื่องจากมีปริมาณงานที่สูงขึ้นจากการเติบโตของธุรกิจอีคอมเมิร์ซ (การสั่งซื้อสินค้าผ่านทางออนไลน์) มากถึงหลักล้านชิ้นต่อวัน อีกทั้งกระบวนการทำงานของไปรษณีย์ตั้งแต่รับฝาก – ส่งต่อ-นำจ่ายมีระบบลำเลียงซับซ้อน มีคนเข้ามาเกี่ยวข้องหลายคนหลายขั้นตอนกว่าพัสดุจะถึงมือผู้รับ จำนวนพนักงานก็ไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างชั่วคราวหรือเอาท์ซอส ความรับผิดชอบในหน้าที่และประสิทธิภาพในการทำงานจึงไม่เทียบเท่าพนักงานประจำที่มีประสบการณ์และความชำนาญมากกว่า ทั้งหมดนี้นำไปสู่ปัญหาด้านการบริการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งจากปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น ไปรษณีย์ไทยจำเป็นต้องยกระดับ การบริการเพื่อลดความผิดพลาดที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถแข่งขันกับบริษัทข้ามชาติที่พยายามเข้ามาถือครองส่วนแบ่งทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด โดยกรอบการศึกษามุ่งเฉพาะเรื่องกระบวนการในการขนส่ง โดยใช้เทคนิคลีนเข้ามาช่วยค้นหาความสูญเปล่าในกระบวนการและหาแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาความล่าช้าในการขนส่งไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์
2. เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)
3. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งโดยหลักการลีน (LEAN)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาปัญหากระบวนการขนส่งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพกระบวน การขนส่ง กรณีศึกษาบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (ปลายเปิด) จากหัวหน้าแผนก รองหัวหน้าแผนก ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่กระบวนการแรกจนถึงกระบวนการสุดท้าย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติงานในกระบวนการต่าง ๆ ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด

1. ผู้ให้ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูล คือ หัวหน้าแผนก รองหัวหน้าแผนก ที่ปฏิบัติงานในบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (ปลายเปิด) ที่สร้างขึ้น รวมทั้งเครื่องมือในการวิเคราะห์สถานการณ์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) และการวิเคราะห์หลักการลีน (LEAN) โดยการสัมภาษณ์จากหัวหน้าแผนก รองหัวหน้าแผนกที่ปฏิบัติงานของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) จากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 6 คน ประกอบด้วย หัวหน้าแผนก รองหัวหน้าแผนก ทั้ง 3 แผนก คือ แผนกรับฝาก แผนกส่งต่อ และแผนกนำจ่าย เนื่องจากผู้ที่เป็นหัวหน้าแผนก และรองหน้าแผนก เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญ ใน

สายงานและทราบถึงกระบวนการทุกขั้นตอนของแผนกตนเองเป็นอย่างดี โดยข้อมูลจากการสังเกตในกิจกรรมแต่ละแผนกของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลปัญหาการขนส่งไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ นำมาวิเคราะห์สถานการณ์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) รวมทั้งวิเคราะห์หลักการลีน (LEAN) เพื่อหาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาความล่าช้าการขนส่งไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด และสรุปเชิงพรรณนา ตามแบบสอบถามเชิงโครงสร้าง

4.2 การวิเคราะห์สถานการณ์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด

4.3 การวิเคราะห์หลักการลีน (Lean) ในการบริหารจัดการทางด้านโลจิสติกส์การขนส่ง โดยมุ่งการลดความสูญเปล่า การวิเคราะห์คุณค่าเชิงการไหล และเวลา

ผลการวิจัย

1) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาความล่าช้าการขนส่งไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ในแผนกรับฝาก แผนกส่งต่อ และแผนกนำจ่าย ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการทำงาน ด้านรถยนต์ขนส่ง และ สภาพแวดล้อมอื่น ๆ ส่งผลให้เกิดความสูญเปล่าของการขนส่ง ดังนี้

1.1 แผนกรับฝาก พบว่า ปัญหาความล่าช้าด้านบุคลากร ด้านกระบวนการทำงาน และด้านรถยนต์ขนส่ง คือ การเคลื่อนย้ายของไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ โดยเจ้าหน้าที่ใช้รถเข็นอเนกประสงค์มารับไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ตรงจุดเจ้าหน้าที่ดำเนินการคัดแยกประเภท เพื่อนำส่งต่อไปยังแผนกอื่น ซึ่งส่งผลทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการเคลื่อนย้าย เนื่องจากมีบริเวณพื้นที่ไม่กว้างมาก อาจเกิดอุบัติเหตุได้ และการจ่าข้อมูลหน้าซองไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ที่อยู่ไม่ถูกต้อง ซึ่งจะถูกตีกลับต้องเริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการทำงานใหม่ ดังนั้น ทำให้เกิดกระบวนการที่ทำแล้วไม่เกิดคุณค่า ดังแสดงขั้นตอนของแผนกรับฝากรูปที่ 1

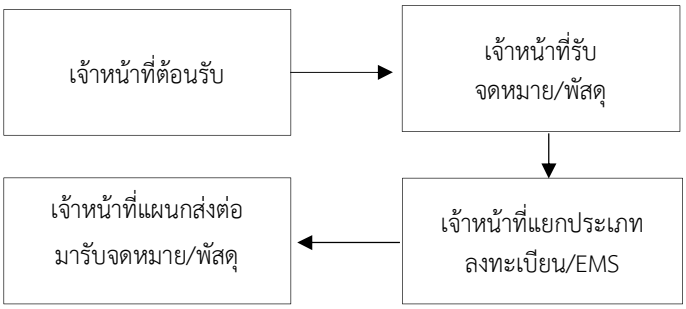

รูปที่ 1 แสดงขั้นตอนของแผนกรับฝาก

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หลักการลีนเป็นแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของการขนส่ง พบว่า การไหลแบบต่อเนื่องของไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ด้วยความรวดเร็ว โดยใช้เครื่องมือแท็คไทม์ (Tact Time) เป็นเครื่องมือสร้างและจัดการความสมดุลของการไหล กำจัดความสูญเปล่าในการเคลื่อนย้ายไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ และการสร้างแผนผังสายธารคุณค่า (Value Stream Mapping) มีการปรับปรุงการไหลของทรัพยากรและสารสนเทศ ด้วยสายพานในการเคลื่อนย้ายแทนการใช้เจ้าหน้าที่และรถเข็นอเนกประสงค์ เพื่อให้การไหล

ของไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์นำส่งต่อไปยังแผนกอื่นโดยตรงดังแสดงแสดงขั้นตอนหลักการลีนเป็นแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของการขนส่งแผนกรับฝาก รูปที่ 2

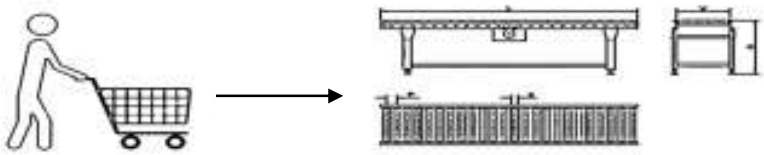

รูปที่ 2 แสดงขั้นตอนหลักการลีนเป็นแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของการขนส่งแผนกรับฝาก

1.2 แผนกส่งต่อ พบว่า ปัญหาความล่าช้าด้านบุคลากร ด้านกระบวนการทำงาน คือ ใบตรวจสอบของไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ไม่เข้าสู่ระบบ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ทำใบตรวจสอบตกหล่น จึงเริ่มขั้นตอนการค้นหาไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ใหม่ ส่งผลให้เกิดความสูญเสียจากการทำงานที่ไม่เกิดคุณค่า และไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ชำรุดเสียหายที่เกิดจากกระบวนการเคลื่อนย้าย และการคัดแยกพัสดุของเจ้าหน้าที่ ดังนั้น ทำให้ผู้รับบริการสามารถเรียกร้องสิทธิ์ได้ ดังแสดงขั้นตอนของแผนกส่งต่อ รูปที่ 3

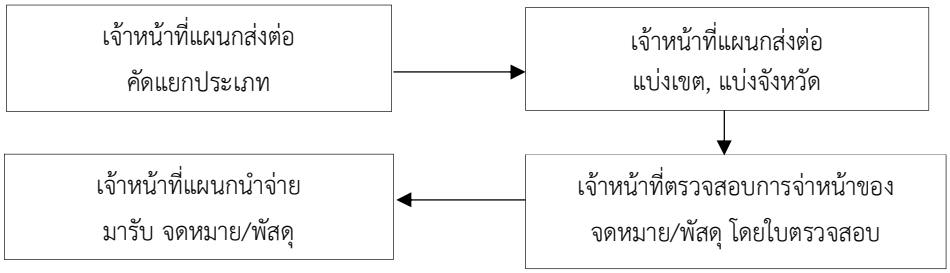

รูปที่ 3 แสดงขั้นตอนของแผนกส่งต่อ

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หลักการลีนเป็นแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของการขนส่ง พบว่า การสร้างแผนผังสายธารคุณค่า (Value Stream Mapping) มีการปรับปรุงการไหลของทรัพยากรและสารสนเทศด้วยเครื่องมือ Handheld Computer สามารถอ่านบาร์โค้ดสแกนเข้าสู่ระบบ และตรวจสอบย้อนกลับของไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ หากพบว่า ไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ชำรุดเสียหายที่เกิดจากกระบวนการเคลื่อนย้าย และการคัดแยกพัสดุของเจ้าหน้าที่ โดยใช้กล่องที่เป็นมาตรฐานของบริษัท ไปรษณีย์จำกัด ด้วยพลาสติกกันกระแทก (Bubble) ดังนั้นทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ

1.3 แผนกนำจ่าย พบว่า ปัญหาความล่าช้าด้านบุคลากร ด้านกระบวนการทำงาน และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ คือ ไม่สามารถติดต่อผู้รับบริการได้ ดังนั้น บุรุษไปรษณีย์จะนำไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์กลับมายังสาขาที่รับผิดชอบและรอนำจ่ายใหม่ในวันถัดไป หากไม่มีผู้รับภายใน 7 วัน ไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์จะถูกส่งกลับไปยังผู้ส่ง ส่งผลให้เกิดกระบวนการที่ทำแล้วไม่เกิดคุณค่า ดังแสดงขั้นตอนของแผนกนำจ่ายขาออกและขาเข้า รูปที่ 4 และ รูปที่ 5

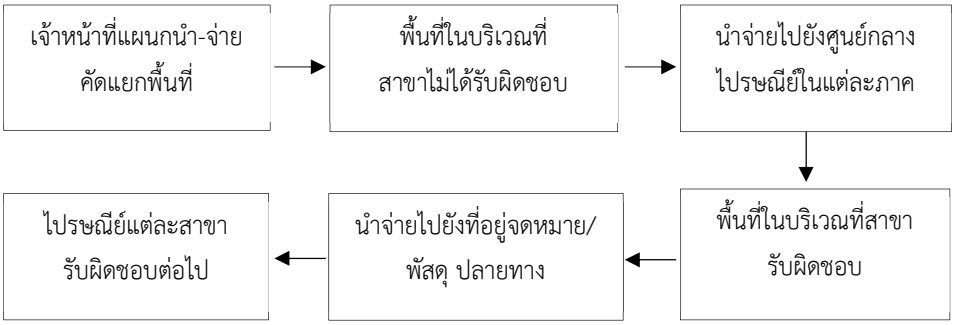

รูปที่ 4 แสดงขั้นตอนของแผนกนำจ่ายขาออก

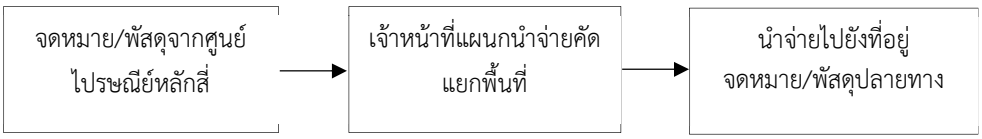

รูปที่ 5 แสดงขั้นตอนของแผนกนำจ่ายขาเข้า

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หลักการลีนเป็นแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของการขนส่ง พบว่า การสร้างแผนผังสายธารคุณค่า (Value Stream Mapping) มีการปรับปรุงการไหลการแก้ปัญหา การแปรสภาพของกิจกรรม ด้วยการตรวจสอบตั้งแต่การไหลของกระบวนการทำงานตั้งแต่ขั้นตอนไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ก่อนนำจ่ายผู้รับบริการ

2) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์แสดงวิเคราะห์สถานการณ์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงวิเคราะห์สถานการณ์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด

จุดแข็ง (Strengths)	**จุดอ่อน (Weaknesses)**
1. บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการให้บริการจดหมายและไปรษณียบัตรภายในประเทศ	1. คู่แข่งขันให้บริการรับและส่งสิ่งที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งทางบริษัทฯไม่มีสิทธิ์ขาด
2. มีเครือข่ายสำหรับให้บริการลูกค้าในการรับฝาก และนำจ่ายครอบคลุมทุกพื้นทั่วประเทศไทย	2. ขั้นตอนในการคัดแยกสินค้าหลายขั้นตอน
3. ลูกค้ามีความเชื่อมั่นในฐานะที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐ	3. รูปแบบและช่วงเวลาในการให้บริการบางพื้นที่ยังไม่ตอบสนองต่อลักษณะของธุรกิจลูกค้าความรวดเร็วและคุณภาพสำหรับบางบริการยังมีมาตรฐานไม่สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า

4. อัตราค่าบริการในการฝากและส่งมีความเหมาะสม	4. การบริการหลังการขายให้แก่ลูกค้ายังไม่ตรงกับความต้องการของลูกค้ามากนัก
5. มีศักยภาพในการขนส่งในประเทศสำหรับให้บริการแก่ลูกค้า	5. ปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีไม่สอดคล้องกับอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนรถยนต์ขนส่ง
6. พนักงานมีความชำนาญและรู้จักพื้นที่ให้บริการเป็นอย่างดี	6. ปัญหาการใช้งานรถยนต์ขนส่งของบริษัทฯ ไม่มีประสิทธิภาพ

โอกาส (Opportunities)	**อุปสรรค (Threats)**
1.ลูกค้าธุรกิจมีความต้องการใช้บริการอย่างสม่ำเสมอตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจ	1. รัฐมีแนวโน้มเปิดเสรีบริการไปรษณีย์ในอนาคต
2.ธุรกิจขายตรงและธุรกิจ E-commerce มีความต้องการใช้บริการไปรษณีย์เป็นสื่อในการทำตลาดมากขึ้น	2. มีคู่แข่งขันจำนวนมากและหลายหลายลักษณะให้บริการอยู่ในตลาดโดยมีความคล่องตัวในการให้บริการมากกว่า
3. ผู้ให้บริการมีแนวโน้มในการทำธุรกิจแบบร่วมเป็นพันธมิตรกันมากขึ้น	3. ลูกค้าธุรกิจมีอำนาจการต่อรองเรื่องราคาค่อนข้างสูง
4. มูลค่าตลาดโดยรวมมีขนาดใหญ่	4. ขาดความคล่องตัวในการพัฒนารูปแบบและผลิตสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาด
5. รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนธุรกิจ Logistics	5. ลักษณะความต้องของลูกค้าเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามกระแสความนิยม
	6. คู่แข่งขันมีเพิ่มมากขึ้นเป็นผลให้อำนาจต่อรองของผู้ประกอบการลดลงเป็นอย่างมาก
	7.การปรับตัวเพิ่มขึ้นของค่าน้ำมัน ส่งผลให้ต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าเพิ่มสูงขึ้น

สรุปผล

จากการศึกษาผลวิจัย พบว่า หลักการลีนเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ด้วยการลดความสูญเปล่า ลดขั้นตอนไม่เกิดประโยชน์ เพื่อแก้ปัญหาการขนส่ง และมีการนำ SWOT Analysis มาประยุกต์ใช้ เป็นเครื่องมือวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กร ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการขนส่ง กรณีศึกษา บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พบว่า กระบวนการทำงานใหม่สามารถทำงานได้รวดเร็วมากขึ้นและ มีประสิทธิภาพมากขึ้น เกิด

ความผิดพลาดน้อยลงในการทำงาน และเมื่อนำเครื่องมือลีน และ SWOT Analysis เข้าไปปรับปรุงทำให้ผู้รับบริการมีความพึงพอใจมากขึ้น อันเป็นผลต่อเนื่องมาจากการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานทำให้เจ้าหน้าที่ทำงานมีมาตรฐานมากขึ้น ลดความสูญเปล่าจากกระบวนการทำงานซ้ำซ้อน ลดความเสียหายของพัสดุ และลดการเคลื่อนย้ายพัสดุ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้ทราบปัญหาและเพื่อที่ จะดำเนินการแก้ไขต่อไป ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในทุกๆ ส่วนไม่ว่าจะเป็นแผนกรับฝาก แผนกส่งต่อ และแผนกนำจ่ายต่างให้การสนับสนุนถึงกระบวนการขนส่ง ทั้งนี้ประโยชน์สูงสุด ที่บริษัทได้รับคือกระบวนการขนส่งของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด มีจุดแข็งที่เพิ่มขึ้น จากการนำหลักการลีนเข้ามาประยุกต์ใช้ การปฏิบัติงานของพนักงานแผนกรับฝาก แผนกส่งต่อ และแผนกนำจ่าย มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้กระบวนการทำงานและขั้นตอนการดำเนินงานมีระบบมากยิ่งขึ้น และลดความสูญเปล่าในขั้นตอนการทำงานทำให้ผู้รับบริการ เกิดความพึงพอใจและมีความเชื่อมั่นต่อองค์กรมากขึ้นตามลำดับ

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด โดยการวิเคราะห์ปัญหาความล่าช้าการขนส่งไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ในแผนกรับฝาก แผนกส่งต่อ และแผนกนำจ่าย ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการทำงาน ด้านรถยนต์ขนส่ง และสภาพแวดล้อมอื่นๆ ส่งผลให้เกิดความสูญเปล่าของการขนส่ง พบว่า ปัญหาความล่าช้าด้านบุคลากร ด้านกระบวนการทำงาน และด้านรถยนต์ขนส่ง คือ การเคลื่อนย้ายของไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ โดยเจ้าหน้าที่ใช้รถเข็นอเนกประสงค์มารับไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ตรงจุดเจ้าหน้าที่ดำเนินการคัดแยกประเภท เพื่อนำส่งต่อไปยังแผนกอื่น ซึ่งส่งผลทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการเคลื่อนย้าย เนื่องจากมีบริเวณพื้นที่ไม่กว้างมาก อาจเกิดอุบัติเหตุได้ และการจ่าข้อมูลหน้าซองไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ที่อยู่ไม่ถูกต้อง ซึ่งจะถูกตีกลับต้องเริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการทำงานใหม่ ดังนั้น ทำให้เกิดกระบวนการที่ทำแล้ว ไม่เกิดคุณค่า สอดคล้องกับ ทิพาวดี เมฆสวรรค์ (2543) ให้ความหมายประสิทธิภาพว่าเป็นการเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยนำเข้ากับผลผลิต โดยการสร้างผลผลิตอยู่ในระดับที่สูงกว่าปัจจัยนำเข้าความมีประสิทธิภาพสามารถวัดได้โดยนำปัจจัยนำเข้าจริงหารด้วยผลผลิตจริง หากได้ค่าน้อยแสดงว่ามีผลผลิตเพิ่มขึ้นมากกว่าการเพิ่มขึ้นของปัจจัยนำเข้า หมายถึงองค์การมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Simon ที่มองว่า งานใดจะมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้นสามารถพิจารณาได้ จากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้ากับสิ่งที่ได้ออกมา ส่วนศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพ ในส่วนราชการกระทรวงมหาดไทยให้ความหมายว่า หมายถึงการปฏิบัติหรือการบริการที่ถูกต้อง รวดเร็ว ใช้เทคนิคที่สะดวก สบายกว่าเดิม คุ้มค่าและใช้ทรัพยากรน้อยที่สุดในขณะที่ต้องการผลรับมากที่สุด

การวิเคราะห์หลักการลีนเป็นแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของการขนส่ง โดยนำหลักการลีน การวิเคราะห์การไหลทั้ง 3 แผนก ได้แก่ แผนกรับฝาก แผนกส่งต่อ และแผนกนำจ่ายในบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พบว่า การไหลแบบต่อเนื่องของไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ด้วยความรวดเร็ว โดยใช้เครื่องมือแท็คไทม์ (Tact Time) เป็นเครื่องมือสร้างและจัดการความสมดุลของการไหล กำจัดความสูญเปล่าในการเคลื่อนย้ายไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ รวมทั้งการสร้างแผนผังสายธารคุณค่า (Value Stream Mapping) มีการปรับปรุงการไหลของทรัพยากรและสารสนเทศ ลดกิจกรรมหรือกระบวนการทำงานที่ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อน ซึ่งเป็นอุปสรรคและระยะทางระหว่างแผนกที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน มีผลทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ และการทำงานได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกลับ วิลาสินี พันธ์พวง (2554) ทำการศึกษาเรื่อง

การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยการใช้ LEAN MANAGEMENT SYSTEM ในอุตสาหกรรมแปรรูปท่อทองแดง กรณีศึกษา บริษัท ซาโต โคคิ (ประเทศไทย) จำกัด จากผลการศึกษาพบว่า จากกรณีศึกษาปัญหาของกระบวนการผลิตสินค้าที่มีปัญหาอยู่ 2 ประเด็นคือ 1) มีงานเสียที่แผนกตัดมาก และ 2) เสียเวลาในการหาชิ้นงานของแผนกเชื่อมมาก โดยมีเหตุปัจจัยมาจากวิธีการทำงานที่ไม่ถูกต้องและพนักงานส่วนใหญ่เป็นพนักงานใหม่ ซึ่งได้มีการแก้ไขปัญหาคือปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานของพนักงานและจัดซื้อชั้นวางวัตถุดิบ ซึ่งสามารถลดงานเสียได้ถึง 76% จากงานเสียทั้งหมดและถ้าเป็นปัญหาโดยตรงสามารถลดงานเสียได้ถึง 100% ต่อเดือนซึ่งการปรับปรุงวิธีการทำงานใหม่นี้จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ส่วนการลดเวลาในการหาชิ้นงานส่งแผนกเชื่อมก็สามารถลดเวลาของการผลิตได้จากเดิม 21.90 ชั่วโมงต่อเดือนเป็นศูนย์ หมายถึงไม่มีการศูนย์เวลาด้วยสาเหตุนี้อีกเลย ทำให้บริษัทสามารถผลิตงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีต้นทุนที่ต่ำกว่าเดิม และหากพิจารณาถึง KPI ของการผลิตหลังจากการปรับปรุงขบวนการทั้งหมดแล้ว พบว่า ทั้ง 2 ประเด็นมีเปอร์เซ็นต์ของความสำเร็จ 100 %

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการขนส่ง ไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรีษณีย์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของงานวิจัยในครั้งนี้ เป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้การวิจัยหรือแนวทางในการปฏิบัติงานในครั้งต่อไปมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ควรศึกษาโดยนำหลักการวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งสามารถทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานเพื่อที่จะดำเนินการแก้ไขต่อไป

2. บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ควรมีการปรับปรุงโครงสร้างในการทำงาน พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนผังองค์กรใหม่ โดยนำหลักการของ LEAN เพื่อลดขั้นตอนการทำงาน ลดความเสียหาย และลดการเคลื่อนย้าย รวมถึงการนำเอาเทคโนโลยีที่เป็นสายพานในการลำเลียงมาใช้ประโยชน์แก่การเคลื่อนย้ายไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรีษณีย์

3. บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด เพิ่มเจ้าหน้าที่หน้าจุดบริการลูกค้า เพื่อคอยแนะนำวิธีการขั้นตอนในการจัดส่งจดหมาย/พัสดุ และตรวจสอบการจ่าหน้าซอง ของลูกค้าให้ถูกต้องก่อนการดำเนินการจัดส่ง เพื่อลดปัญหาการถูกตีกลับของจดหมายพัสดุที่จะทำให้เกิดการเสียเวลาและคอยนาน

4. บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ควรเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบจดหมายและพัสดุเพื่อลดปัญหาที่จดหมายและพัสดุไม่เข้าสู่ระบบ

5. ในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการใช้บริการของลูกค้าที่มาใช้บริการบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

บรรณานุกรม

ฉมามาศ ประยงค์. (2555). **การปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งละกระจายสินค้า กรณีศึกษา บริษัทซี-โปร โลจีสติกส์ แอนด์ ดิสทริบิวชั่น จำกัด**. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

ชินภัทร อ่อนฉิม. (2555). **การเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าภายในเขตกรุงเทพ และปริมณฑล กรณีศึกษาบริษัท เซ็นทรัล มาร์เก็ตติ้ง กรุ๊ป**. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ทนงศักดิ์ สุทธิรักษ์. (2559). **ประสิทธิภาพการจัดการขนส่งน้ำมันดิบทางรถไฟ.** วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

บานเย็น มณียศ และชัยฤทธิ์ ทองรอด. (2560). **การจัดการลีน โลจิสติกส์ในงานผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลยันฮี (Lean Logistics Management for out-patient ward of Yanhee Hospital).** วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ภุชชงค์ ภู่ย้อย. (2557). **ประสิทธิภาพการให้บริการขนส่งพัสดุด่วนทางอากาศ กรณีศึกษา บริษัท เฟดเดอรัล เอ็กซ์เพรส ประเทศไทย จำกัด ภายในเขตปลอดอากร**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต,วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก.

ลลิดา ยิ่งสูง. (2551). **ผลการประยุกต์ใช้ระบบผลิตแบบลีนร่วมกับการบริหารโซ่อุปทาน กรณีศึกษากลุ่มตัวอย่างของอุตสาหกรรมการผลิต.** วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิลาสินี พันธ์พวง. (2554). **การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยการใช้ LEAN MANAGEMENT SYSTEM ในอุตสาหกรรมแปรรูปท่อทองแดง กรณีศึกษาบริษัท ซาโต โคคิ (ประเทศไทย) จำกัด**. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

ศุรนิตย์ สามารถ. (2559). **การนำแนวคิดลีนมาใช้ในการลดต้นทุนในการดำเนินงานกรณีศึกษา โรงงานฉีดพลาสติกชิ้นส่วนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์.** วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

อติชา วัชรานุรักษ์. (2552). **การประยุกต์ใช้ระบบลีนในกระบวนการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป กรณีศึกษา การผลิตเสื้อโปโลเชิ้ต.** วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

คุณค่าตราสินค้า ความไว้วางใจ และความพึงพอใจ ที่มีความสัมพันธ์ต่อความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส

Brand Equity, Trust, and Satisfaction Relating Brand Loyalty of TRUEMOVE H 3G+

ธนวัฒน์ ประสานธรรมคุณ* ลัดดา วัจนะสาริกากุล* ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย*
Ladda Vatjanasaregagul* Narongsakdi Thanavibulchai* Thanawat Prasanthammakhun*
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*
Sukhothai Thammathirat Open University*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ความสัมพันธ์ของคุณค่าตราสินค้า ด้านการตระหนักรู้ คุณภาพที่ถูกรับรู้ และความเชื่อมโยงกับตราสินค้า กับความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส (2) ความสัมพันธ์ของความไว้วางใจ กับความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส (3) ความสัมพันธ์ของความพึงพอใจ ด้านกระบวนการบริการ ลักษณะทางกายภาพของบริการ และพนักงานผู้ให้บริการ กับความภักดีต่อตราสินค้า ทรูมูฟเอช 3 จีพลัส

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรคือผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่เครือข่ายทรูมูฟเอช 3 จีพลัส ในเขตกรุงเทพมหานคร และกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนาและใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า (1) ความสัมพันธ์ของคุณค่าตราสินค้า ด้านการตระหนักรู้ คุณภาพที่ถูกรับรู้ และความเชื่อมโยงกับตราสินค้า มีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัสในระดับสูง และไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ (2) ความไว้วางใจมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัสในระดับสูงมาก และไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ (3) ความสัมพันธ์ของความพึงพอใจ ด้านกระบวนการบริการ ลักษณะทางกายภาพของบริการ และพนักงานผู้ให้บริการ มีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัสในระดับสูงมาก และไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ : คุณค่าตราสินค้า, ความไว้วางใจ, ความพึงพอใจ, ความภักดีต่อตราสินค้า, ทรูมูฟเอช 3 จีพลัส

Abstract

The objectives of this research were to study (1) the relationship between brand equity, brand awareness, perceived quality, brand associations and brand loyalty of TRUEMOVE H 3G+; (2) the relationship between trust and brand loyalty of TRUEMOVE H 3G+; and (3) the relationship between satisfaction, process, physical evidence, people and brand loyalty of TRUEMOVE H 3G+.

This study was a survey research. The population was customers using the TRUEMOVE H 3G+ service in Bangkok area. The sample size was 400 samples. Data were collected using

Received: 2020-05-23: Revised: 2020-06-18: Accepted: 2020-06-22

questionnaires and analyzed descriptively. Statistical analysis employed were percentage, means, standard deviation and correlation coefficient.

The results showed that (1) the relationship between brand equity, brand awareness, perceived quality, brand associations and brand loyalty of TRUEMOVE H 3G+ were at a high level and significantly correlated. (2) The relationship between trust and brand loyalty of TRUEMOVE H 3G+ were at a very high level, and significantly correlated. (3) The relationship between the satisfaction, process, physical evidence, people and brand loyalty of TRUEMOVE H 3G+ were at a very high level, and significantly correlated.

Keywords : Brand Equity, Trust, Satisfaction, Brand Loyalty, TRUEMOVE H 3G+

บทนำ

การสื่อสารถือว่าเป็นกระบวนการขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญของสังคม การสื่อสารเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการสร้างกลุ่มและการทำให้กลุ่มคงอยู่ต่อไป และการสื่อสารเป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน อีกทั้งการติดต่อสื่อสารยังเป็นหัวใจหลักในการทำธุรกิจและเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตประจำวันทำให้ประหยัดเวลาในการเดินทางและสามารถติดต่อถึงกันได้โดยที่ไม่จำเป็นต้องพบกัน โทรศัพท์มือถือเป็นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ทำให้สามารถติดต่อกันได้อย่างสะดวกรวดเร็วโดยไม่จำเป็นต้องอยู่กับที่ ทำให้ไม่พลาดเวลาและโอกาสในการทำงานและสามารถใช้งานได้ในขณะเดินทาง ส่งผลให้โทรศัพท์เคลื่อนที่หรือโทรศัพท์มือถือได้รับความนิยมอย่างมาก เนื่องจากสามารถใช้งานได้ทุกที่ทุกเวลาตลอดจนการเพิ่มขึ้นจำนวนผู้ใช้โทรศัพท์มือถือที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วส่งผลให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีมีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มมากขึ้น โทรศัพท์เคลื่อนที่หรือโทรศัพท์มือถือ โทรศัพท์พื้นฐาน วิทยุสื่อสาร และอุปกรณ์การสื่อสารประเภทอื่น ๆ นับว่าเป็นอุปกรณ์ที่มีความสำคัญและมีบทบาทต่อการดำรงชีวิต หรือการติดต่อเพื่อการดำเนินธุรกิจโทรศัพท์เคลื่อนที่จึงเป็นเครื่องมือสื่อสารที่ได้รับความนิยมอย่างสูงและมีอัตราการเจริญเติบโตมากที่สุด สำหรับประเทศไทยได้เริ่มเปิดให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2529 และได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีของโทรศัพท์เคลื่อนที่ให้มีความทันสมัยและมีความสามารถในการใช้งานเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนมีความสามารถในการให้บริการได้ทั้งในระบบเสียง ภาพ การบริการเสริมต่าง ๆ

จากสถิติจำนวนของผู้ใช้งานโทรศัพท์มือถือของประเทศไทย ปี 2560 พบว่า ผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่จากผู้ให้บริการหลักทั้ง 3 รายใหญ่ของประเทศไทย ได้แก่ AIS, Dtac และ TrueMove มีจำนวนผู้ใช้งานรวมทั้งสิ้น 90.7 ล้านราย โดยคิดสัดส่วนเป็นผู้ใช้บริการเครือข่าย AIS มากสุด ร้อยละ 46 รองลงมา เครือข่าย TrueMove ร้อยละ 27 และ เครือข่าย Dtac ร้อยละ 27

ปัจจุบันการดำเนินธุรกิจให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ภายใต้การให้บริการโดยทรูมูฟ เป็นธุรกิจที่มีจำนวนผู้ใช้บริการและทำรายได้มากที่สุดให้กับกลุ่มบริษัทและเป็นผู้ให้บริการโทรศัพท์พื้นฐานรายใหญ่ที่สุดในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเป็นผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่รายใหญ่อันดับสองของประเทศ โดยกลุ่มทรู คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) เป็นกลุ่มผู้ให้บริการสื่อสารที่ครบวงจรมากที่สุดของประเทศไทย มีผู้ใช้บริการรวมทั้งสิ้นกว่า 25.8 ล้านราย ซึ่งการดำเนินธุรกิจให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ภายใต้การให้บริการโดยทรูมูฟ เป็นธุรกิจที่มีจำนวนผู้ใช้บริการและทำรายได้มากที่สุดให้กับกลุ่มบริษัท โดยบริษัทให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ภายใต้

การได้รับสัมปทานในการให้บริการและจัดหาบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบดิจิตอล1800 โดยได้รับอนุญาตจากการสื่อสารแห่งประเทศไทย

ทรูมูฟ เป็นผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ด้วยโครงข่ายดิจิตอลระบบ Global System for Mobile Telecommunications หรือระบบ GSM ด้วยความถี่1800 MHz และให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ทั้งแบบเติมเงินและแบบรายเดือน เป็นผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่รายใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศ โดยครองส่วนแบ่งการตลาดประมาณร้อยละ 27 ในปี 2560 มีจำนวนผู้ใช้บริการ 25.8 ล้านเลขหมาย โดยเป็นกลุ่มผู้ใช้บริการ Postpaid 6,300,000 หมายเลขและ Prepaid 19,500,000 หมายเลข โดยบริษัทมีความแตกต่างจากผู้ประกอบการรายอื่นเนื่องจากความสามารถในการนำเสนอโปรโมชั่นไปด้วยกันกับผลิตภัณฑ์และบริการโทรคมนาคมที่ครบวงจรของกลุ่มทรูเพื่อให้บริการที่คุ้มค่า คุ้มราคา ตรงใจและหลากหลายแก่ลูกค้า

การดำเนินธุรกิจในกลุ่มทรูมูฟเอช บริษัทให้ความสำคัญกับกิจกรรมส่งเสริมการตลาดเพื่อเป็นการเพิ่มยอดจำนวนผู้ใช้บริการและเป็นการกระตุ้นให้เกิดการรับรู้และยอมรับในสินค้าและบริการ โดยเปิดโปรโมชั่น เช่น "รับฟรี แอร์การ์ด" มีระยะการทำกิจกรรมการตลาดนานถึง 4 เดือน โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่ม จำนวนผู้ใช้บริการแอร์การ์ดให้มากกว่า 2 แสนตัวเพื่อตอบสนองไลฟ์สไตล์คนรุ่นใหม่และความต้องการของตลาดเน็ตซิม และเป็นการเจาะกลุ่มเป้าหมายคนทำงาน นักศึกษา และผู้ทำงานนอกสถานที่โดยนำเสนอจุดเด่นในการดาวน์โหลดและฟังเพลงจาก ทรูมิวสิคได้ไม่จำกัดและไม่หักการใช้งานอินเทอร์เน็ตจากแพ็กเกจที่ใช้อยู่ พร้อมการดูแลค่าใช้จ่าย คือ ควบคุมค่าเน็ต เอสเอ็มเอสแจ้งเตือนการใช้งาน เอสเอ็มเอสแจ้งเตือนเน็ตใกล้หมด และบริการเปิด-ปิดอินเทอร์เน็ตด้วยตัวเอง เป็นต้น

นอกจากนี้ บริษัทได้วางยุทธศาสตร์การเป็นผู้นำ Convergence lifestyle ภายใต้แนวคิด “Better Together” หรือ “ยิ่งรวมกัน ชีวิตยิ่งดีขึ้น” คือเอกลักษณ์ที่ทำให้ทรูมีความโดดเด่นในตลาดสื่อสารโทรคมนาคมไทย ด้วยการผสานบริการสื่อสารครบวงจรเข้ากับคอนเทนต์ที่เน้นความหลากหลายและตรงใจ เติมเต็มทุกไลฟ์สไตล์ และบริษัทจะให้ความสำคัญกับการสร้างความจงรักภักดีต่อตราสินค้าเพราะยิ่งลูกค้ามีความภักดีต่อตราสินค้ามากเท่าใด มูลค่าโดยรวมของตราสินค้าจะมีค่าเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย และการที่ลูกค้ามีความภักดีสูงยังหมายถึงโอกาสในการสร้างความมั่นคงให้กับตราสินค้าทั้งในแง่ยอดขาย การบริหารต้นทุนในการทำธุรกิจที่ต่ำลง โอกาสในการทำกำไรที่มากขึ้น รวมถึงโอกาสในการขยายตลาดของตราสินค้าให้กว้างขวางมากขึ้น

รูปแบบการให้บริการด้านการสื่อสารของผู้ให้บริการในปัจจุบันนั้นมีความแตกต่างกันไม่มากนัก ลูกค้ามีทางเลือกในการใช้บริการเพิ่มมากขึ้น การแข่งขันทางการตลาดของผู้ให้บริการจึงเพิ่มสูงขึ้นดังนั้นผู้ให้บริการเครือข่ายมือถือจำเป็นต้องพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการของตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อการรักษาฐานลูกค้าปัจจุบันรวมถึงส่วนแบ่งทางการตลาดขององค์การไว้ และการดำเนินธุรกิจที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนในระยะยาวการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้านั้นขึ้นอยู่กับความพึงพอใจจากการได้รับประโยชน์ที่สูงที่สุด จึงให้ความสำคัญกับคุณภาพของบริการที่ได้รับ ผู้ให้บริการเครือข่ายมือถือในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการจัดส่วนประสมทางการตลาดบริการ เพื่อก่อให้เกิดคุณค่าตราสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น อันจะนำไปสู่ความพึงพอใจและความจงรักภักดีของลูกค้าในอนาคต (อัมพล ชูสนุก,2555)

จากสภาพการแข่งขันธุรกิจการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่มีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้บริษัทผู้ผลิตและจัดจำหน่ายบริษัทโทรศัพท์เคลื่อนและผู้ให้บริการต่างให้ความสำคัญกับการแข่งขันทางการตลาด การสร้างความภักดีต่อตราสินค้าผู้ให้บริการเครือข่ายและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในการให้บริการไม่ว่าจะเป็นคุณภาพและประสิทธิภาพของโทรศัพท์เคลื่อนที่ ความน่าเชื่อถือต่อตราสินค้าเพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้บริโภคเกิดพฤติกรรมการใช้บริการ ซึ่งจากความสำคัญในข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา คุณค่าตราสินค้า ความไว้วางใจ และความพึงพอใจ ที่มีความสัมพันธ์ต่อความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส ผล

การศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนและพัฒนากลยุทธ์การตลาดทรูมูฟเอช และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของคุณค่าตราสินค้า ด้านการตระหนักรู้ตราสินค้า คุณภาพที่ถูกรับรู้ และความเชื่อมโยงกับตราสินค้า กับความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความไว้วางใจ กับความภักดีต่อตราสินค้า ทรูมูฟเอช 3 จีพลัส
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความพึงพอใจ ด้านกระบวนการบริการ ลักษณะทางกายภาพของบริการ และพนักงานผู้ให้บริการ กับความภักดีต่อตราสินค้า ทรูมูฟเอช 3 จีพลัส

ขอบเขตงานวิจัย

1. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

   โดยการสุ่มตัวอย่างจากผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่เครือข่ายทรูมูฟเอช 3 จีพลัส ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

   ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาคุณค่าตราสินค้า ความไว้วางใจ ความพึงพอใจ และความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส
3. ระยะเวลาในการศึกษา

   ระหว่างเดือน สิงหาคม-ตุลาคม พ.ศ. 2561

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาคุณค่าตราสินค้า ความไว้วางใจ และความพึงพอใจ ที่มีความสัมพันธ์ต่อความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนาและใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล มีระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

1. ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดในการศึกษาแล้ว จึงทำการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามโดยตรวจสอบถึงความถูกต้องของเนื้อหา เป็นการตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแบบสอบถาม ว่าทุกข้อคำถามครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา แนวคิดทฤษฎี และกรอบแนวความคิดที่ใช้ในการศึกษา
2. ทดสอบความน่าเชื่อถือแบบสอบถาม (Pre-Test) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบความถูกต้องของคำถามและความเข้าใจของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุดเพื่อทดสอบความเชื่อมั่น
3. ทดสอบความเชื่อถือ (Test of Reliability) โดยวิธีการวัดน่าเชื่อถือของแบบสอบตามแนวคิดครอนบัค (Cronbach Alpha Formula) ทำการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม โดยถ้าแบบสอบถามมีค่าระหว่าง $0 \leq \alpha \leq 1$ ค่าใกล้เคียงกับ 1 มาก แสดงว่ามีความเชื่อถือระดับสูงและจะต้องมีค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามให้มากกว่า 0.7 จึงถือได้ว่าแบบสอบถาม มีความเชื่อถือได้ และสามารถนำไปใช้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

4. ผลการทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม พบว่า มีค่าความน่าเชื่อถือที่ 0.96 แสดงว่าเครื่องมือมีค่าความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ตอบโดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเลือกตัวอย่างที่ไม่ทราบความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) และทำสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างพิจารณาตามความสะดวก (Convenience Sampling) เป็นการเลือกตัวอย่างที่ไม่มีหลักเกณฑ์ใด ๆ เพียงแต่เลือกหน่วยตัวอย่างตามความสะดวกจนครบจำนวนตัว 400 ตัวอย่าง โดยจะเลือกศึกษากลุ่มประชากรผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่เครือข่ายทรูมูฟเอช 3 จีพลัส ด้วยการแจกแบบสอบถามออนไลน์ โดยจะให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำการตอบแบบสอบถามด้วยการกรอกด้วยตนเอง รวบรวมแบบสอบถามและนำมาลงรหัส หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อประมวลผลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติสำหรับงานวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 35-44 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท/องค์กรเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท

การวิเคราะห์คุณค่าตราสินค้าต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญจำแนกรายด้านดังต่อไปนี้

ด้านความตะหนักรู้ในตราสินค้าในระดับมาก พิจารณารายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับปานกลางถึงมากที่สุด โดยการตะหนักในตราสินค้าตราสินค้าได้ในระดับมากที่สุดได้แก่ การจดจำตราสินค้าได้

ด้านความเชื่อมโยงตราสินค้าในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับมากคือการรู้สึกว่าทรูมูฟเป็นองค์กรที่น่าเชื่อถือ

ด้านการรับรู้ถึงคุณภาพของตราสินค้า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับมากคือการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง การเป็นผู้นำในการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ และ คุณภาพสัญญาณที่คมชัด

คุณค่าตราสินค้าภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญต่อคุณค่าตราสินค้าต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญด้านความตระหนักรู้ในตราสินค้า เป็นอันดับที่ 1 รองลงมาได้แก่ การรับรู้ถึงคุณภาพของตราสินค้า และการเชื่อมโยงตราสินค้าของตราสินค้า ตามลำดับ

การวิเคราะห์ความไว้วางใจต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับมาก พิจารณารายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับมากได้แก่ความสามารถในการใช้งานได้ตลอด 24 ชั่วโมง การให้บริการได้ครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วไทย และการดูแลเอาใจใส่ลูกค้าเป็นอย่างดี

การวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญจำแนกรายด้านดังต่อไปนี้

ด้านกระบวนการบริการให้ความสำคัญในระดับปานกลาง พิจารณารายด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับมากได้แก่ การให้บริการเป็นไปตามที่ท่านต้องการ กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับปานกลางได้แก่ ความชัดเจนของเอกสารที่ประกอบการให้บริการ ระยะเวลาที่ให้บริการเหมาะสม ความยืดหยุ่นในการให้บริการ ความสะดวกในการติดต่อกับทาง ทรูมูฟ ขั้นตอนการให้บริการกระชับ และช่องทางการร้องเรียนกรณีไม่พึงพอใจ ตามลำดับ

ด้านลักษณะทางกายภาพของบริการให้ความสำคัญในระดับมาก พิจารณารายด้าน กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับมากได้แก่ความสะอาดเรียบร้อยของสถานที่ ทำเลที่ตั้งของสถานที่ ความสวยงามของสถานที่ ที่จอดรถ และที่นั่งรอรับบริการสะดวกสบายและเพียงพอ ตามลำดับ

ด้านพนักงานผู้ให้บริการให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในเรื่อง อัธยาศัย กิริยามารยาทของพนักงาน ความรอบรู้ในการให้บริการ สามารถให้บริการที่ตรงความต้องการ ความกระตือรือร้น ความสามารถในการแก้ปัญหา การติดตามข้อมูลที่ลูกค้าขอรับบริการ และความรวดเร็วในการให้บริการ ตามลำดับ

ความพึงพอใจต่อตราสินค้าในภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญต่อความพึงพอใจต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส อยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดได้แก่ความพึงพอใจด้านลักษณะทางกายภาพของบริการ ความพึงพอใจด้านพนักงานผู้ให้บริการ และความพึงพอใจแก่กระบวนการบริการ ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญได้แก่ การบริการของทรูมูฟเอช ตรงตามความต้องการ ความพึงพอใจต่อการให้บริการของพนักงานของทรูมูฟเอช 3 จีพลัส ความพึงพอใจต่อความเชี่ยวชาญของทรูมูฟเอช 3 จีพลัส ความพึงพอใจต่อการให้บริการของทรูมูฟเอช 3 จีพลัส และการพูดถึงทรูมูฟเอช 3 จีพลัส ในทางที่ดีกับผู้อื่นเสมอ ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าตราสินค้า ความไว้วางใจ ความพึงพอใจกับความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัสโดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Correlation Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว โดยใช้สถิติ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ในการวัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงปริมาณ 2 ตัวแปร กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การทดสอบความสัมพันธ์ด้านคุณค่าตราสินค้ากับความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส พบว่าคุณค่าตราสินค้าในภาพรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.796 ในรายด้านพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้านการตระหนักรู้ 0.689 และ ความเชื่อมโยงตราสินค้า 0.745 การรับรู้คุณภาพของตราสินค้า 0.746 ตามลำดับ หมายถึง คุณค่าตราสินค้ามีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ไปในทิศทางเดียวกันกับความภักดีต่อตราสินค้าอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดา วัจนะสาลิกากุล (Ladda Vatjanasaregagul 2007) ที่พบว่า ปัจจัยการตัดสินใจของผู้บริโภคที่มีปัจจัยด้านทัศนคติ ความเชื่อมั่น และการจำตราสินค้าได้ เป็นศูนย์กลางขับเคลื่อนนำไปสู่การสร้างภาพลักษณ์ตราสินค้าในใจผู้บริโภคนั้น มีความสัมพันธ์กับคุณค่าตราสินค้าที่ครอบคลุมถึงความภักดีต่อตราสินค้าด้วย นอกจากนี้ ผลสมมติฐานยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ คิม, มอร์ริส และสเวท (Kim, Morris and Swait. 2008) ที่พบว่า ความภักดีที่แท้จริงนั้นมีสาเหตุมาจาก 5 ปัจจัยด้วยกัน คือ ความน่าเชื่อถือในตราสินค้า ความรู้สึกเชื่อมั่นที่มีต่อตราสินค้า ความเชื่อมั่นในการตระหนักรู้ที่มีต่อตราสินค้า ความแข็งแกร่งของทัศนคติ และความผูกพันที่มีต่อตราสินค้า

ผลสมมติฐานยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มีนา อ่องบางน้อย (มีนา.2553) ความภักดีต่อตราสินค้า ได้มีความสัมพันธ์กับ เพศ การเชื่อมโยงกับตราสินค้า ด้านคุณสมบัติ และด้านทัศนคติ และ ความพึงพอใจ ด้านกระบวนการบริการ และพนักงานผู้ให้บริการ

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจกับความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส ความไว้วางใจในภาพรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.805 หมายถึง ความไว้วางใจกับความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการดูแลเอาใจใส่ลูกค้าเป็นอย่างดี ความซื่อสัตย์ในการคิดค่าบริการ การยอมรับฟังข้อเสนอแนะและความคิดเห็นใหม่ๆ ระบบรักษาความปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคล การให้บริการได้ครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วไทย และความสามารถในการใช้งานได้ตลอด 24 ชั่วโมง พบว่ามีความสัมพันธ์ในระดับสูงไปในทิศทางเดียวกัน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0714, 0.680, 0.677,0.663, 0.620 และ 0.608 ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของมีนา อ่องบางน้อย (มีนา.2553) ความไว้วางใจ มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ในทิศทางเดียวกันกับความภักดีต่อตรา สินค้า CAT CDMA (แคทซีดีเอ็มเอ) ด้านคิดว่าตราสินค้าสามารถตอบสนองความต้องการได้ โดยมี ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.570

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจกับความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส พบว่าการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจกับความภักดีต่อตราสินค้า ทรูมูฟเอช 3 จีพลัส ในภาพรวม ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.828 หมายถึงมีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ

สำหรับความพึงพอใจด้านกระบวนการ ความพึงพอใจด้านผู้ให้บริการ ความพึงพอใจด้านกายภาพ พบว่ามีความสัมพันธ์ระดับสูงไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.790, 0.760 และ 0.709 ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของมีนา อ่องบางน้อย (มีนา.2553) ความภักดีต่อตราสินค้า มีความสัมพันธ์กับ เพศ การตระหนักรู้ตราสินค้า ด้านการจดจำได้ คุณภาพที่ถูกรับรู้ ด้านความน่าเชื่อถือ และการตอบสนอง การเชื่อมโยงกับตราสินค้า ด้านคุณสมบัติ และความพึงพอใจ ด้าน กระบวนการบริการ ลักษณะทางกายภาพของบริการ และพนักงานผู้ให้บริการ

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าตราสินค้า ความไว้วางใจ และความพึงพอใจ กับความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส ในภาพรวม พบว่า ความพึงพอใจ และความไว้วางใจ มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก และไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.828, 0.805 ตามลำดับ สำหรับคุณค่าตราสินค้ากับความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับสูงและไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.796

ผลทดสอบสมมติฐานดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของโมเวน (Mowen. 1995) ที่แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ความภักดีต่อตราสินค้าประกอบไปด้วย ทัศนคติและพฤติกรรม ซึ่งทัศนคติดังกล่าวประกอบด้วย ความตั้งใจซื้อซ้ำ ความเต็มใจในการแนะนำผู้ผลิต ปฏิเสธที่จะเปลี่ยนไปใช้สินค้าและบริการของคู่แข่ง ส่วนพฤติกรรมคือการกลับมาซื้อซ้ำ ด้านงานวิจัยของ เกรมเลอร์ และ บราวน์ (Gremler and Brown. 1996) ก็ระบุว่า ความภักดีต่อการบริการ คือ ความเต็มใจของลูกค้าที่จะยังคงใช้บริการจากผู้ให้บริการเดิม แม้ว่าในสถานการณ์จริงนั้นอาจจะมีตัวเลือกมาก ซึ่งความภักดีดังกล่าวเกิดจากทัศนคติและพฤติกรรมที่เป็นบวกต่อผู้ให้บริการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ความสัมพันธ์ระหว่าง คุณค่าตราสินค้าในด้านการตะหนักรู้ มีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้า พบว่ามีสัมพันธ์ในระดับต่ำ - ปานกลาง ปัจจุบันการแข่งขันมีความรุนแรง ดังนั้น เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ดังกล่าว กิจกรรมต่าง ๆ ของทรูมูฟเอช 3 จีพลัส ควรเข้าถึงผู้บริโภคให้มากขึ้น โดยเน้นการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ (IMC- Integrated Marketing Communication) เพื่อให้ผู้บริโภคคุ้นเคย และจดจำตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส ได้มากกว่ายี่ห้ออื่น เมื่อผู้บริโภคผูกพันต่อตราสินค้าสูงขึ้น จะมีการซื้อซ้ำเพราะผูกพันกับตราสินค้า หรือยอมจ่ายถึงแม้ราคาค่าบริการสูงกว่าคู่แข่ง

ความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจกับความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช 3 จีพลัส รายด้าน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.608-0.714 ตามลำดับ ความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจกับความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอชในภาพรวม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.805 หมายถึงความไว้วางใจกับความภักดีต่อตราสินค้าทรูมูฟเอช มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก และมีความสัมพันธ์ที่แข็งแรงกว่า ดังนั้นการออกแบบและนำเสนอบริการที่ตอบสนองความไว้วางใจ ควรมีการให้บริการหลายๆวิธีผสมผสานกัน จะทำให้ความภักดีต่อตราสินค้ามีระดับที่สูงขึ้น

นอกจากนี้ปัจจุบันยังมีการโจรกรรมข้อมูลส่วนบุคคล เป็นสิ่งที่อันตรายเป็นอย่างยิ่ง การที่กิจการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจสูงเท่าไหร่ ยิ่งทำให้ความสัมพันธ์และหว่างความไว้วางใจและความภักดีต่อตราสินค้ามีค่าสูงมากขึ้น

กิจการควรทำการประเมิน คุณค่าตราสินค้า ความไว้วางใจ ความพึงพอใจ และความภักดี ของลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ แล้วจึงนำผลการประเมินที่ได้ มาออกแบบและนำเสนอบริการที่ตอบสนองความจำเป็นของลูกค้าเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความพึงพอใจ จากการทำวิจัยพบว่า ความพึงพอใจมีความสัมพันธ์ที่แข็งแรงที่สุดกับความภักดีต่อตราสินค้า ความพึงพอใจ จะมีผลต่อความภักดีต่อบริษัทยาวนาน ทำให้ลูกค้าอยู่กับกิจการยาวนานขึ้น ใช้บริการซ้ำ ไม่คำนึงถึงเรื่องราคา พูดถึงบริษัทในแง่บวก ชักชวนเพื่อนมาใช้บริการ มีความหวังดีต่อบริษัท นอกจากนี้ ต้นทุนในการดูแลลูกค้าเก่าน้อยกว่าลูกค้าใหม่ สำหรับการวัดความพึงพอใจจากจำนวนร้องเรียน ลูกค้าบางรายไม่ร้องเรียน แต่หยุดการซื้อและบริการ ทำให้สูญเสียลูกค้า

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องการใช้บริการในระบบออนไลน์ เนื่องจากเข้าข้อมูลถึงได้ง่าย และสะดวกกว่าปัจจุบันมีใช้บริการธุรกรรมผ่านระบบแอพลิเคชั่นมากขึ้น และกิจการสามารถเสนอภาพลักษณ์ตรา และคุณค่าตราผ่านทางเว็บไซต์และช่องทางออนไลน์อื่นด้วย

ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยทางการตลาดบริการอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อความภักดีของตราสินค้า

เนื่องจาการแข่งขันรุนแรง ควรมีการศึกษาความภักดีต่อตราสินค้าเพื่อเปรียบเทียบกับผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ ที่เป็นคู่แข่ง

บรรณานุกรม

กาญจนา อรุณสุขรุจี. (2546). **ความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์ต่อการดำเนินงานของ สหกรณ์การเกษตรไชยปราการจำกัด อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่.** (วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). **การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิตติ สิริพัลลภ. (2547). **การตลาดมืออาชีพ.** กรุงเทพฯ: บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน).

จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2539). **เจตคติและความพึงพอใจในการบริการ.** ใน จิตวิทยาการบริการ หน่วยที่ 8 -15. (พิมพ์ครั้งที่ 2). (น. 80 -95). นนทบุรี: มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.

จุไรวรรณ ไชยพงศ์. (2554). **ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการใช้โทรศัพท์มือถือกับความภักดีต่อตราสินค้าโทรศัพท์มือถือของประชากร อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

ฉัตยาพร เสมอใจ. (2550). **พฤติกรรมผู้บริโภค.** กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น

ชริณี เดชจินดา. (2535). **ความพึงพอใจของผู้ประกอบการต่อศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรม แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร.** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล)

ธนียา ปัญญาแก้ว. (2541). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในงานของข้าราชการครู ในจังหวัดเชียงใหม่.** (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการ ปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

เนตรนภา ชินะสกุลชัย. (2553). **พฤติกรรมการใช้กับการรับรู้คุณค่าตราสินค้าโทรศัพท์มือถือยี่ห้อ ไอโฟน ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.** (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย).

เบญจมาภรณ์ แก้วเลื่อนมา. (2551). **คุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ ผลิตภัณฑ์ GE ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร.** (สารนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการตลาด. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

มีนา อ่องบางน้อย. (2553). **คุณค่าตราสินค้า ความไว้วางใจ และความพึงพอใจที่มีผลต่อความภักดีต่อตราสินค้า CAT CDMA (แคท ซีดีเอ็มเอ).** (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการตลาด. คณะสังคมศาสตร์.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

ลัดดา วัจนะสาลิกากุล. (2550). **คุณภาพบริการทางด้านการตลาด.** วารสารการจัดการสมัยใหม่. 5(1), 100 – 111. (2552). Service Quality. วารสารการจัดการสมัยใหม่. 7(1), 100 – 108.

ศรีกัญญา มงคลศิริ. (2547). **Brand Management.** กรุงเทพฯ: แบรนด์เอจ.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2543). **หลักการตลาด.** กรุงเทพฯ : ไดมอน อิน บิสสิเน็ต เวิร์ล

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2546). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ.** กรุงเทพฯ : ไดมอน อิน บิสสิเน็ต เวิร์ล

ศุภชาติ เกตุแค. (2552). **ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าโทรศัพท์มือถือ.** (การค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ.บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และ ปณิศา มีจินดา. (2554). **การบริหารตราเชิงกลยุทธ์และการสร้างคุณค่าตรา.** กรุงเทพฯ: บริษัท ธรรมสาร จำกัด.

สาโรช ไสยสมบัติ. (2534). **ความพึงพอใจในการทำงานของครูอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ มหาสารคาม.

สมจิตร ล้วนจำเริญ. (2530) **พฤติกรรมผู้บริโภค.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เสรี วงษ์มณฑา. (2540). **ครบเครื่องเรื่องการสื่อสารการตลาด.** กรุงเทพฯ: วิสิทธิ์พัฒนา.

เสรี วงษ์มณฑา. (2542). **กลยุทธ์การตลาด: การวางแผนการตลาด.** กรุงเทพฯ: บริษัท ธีระฟิล์ม และไซเท็กซ์ จำกัด.

หมะหมูด หะยีหมัด. (2555**). ความภักดีต่อตราสินค้าในมิติเชิงทัศนคติและมิติเชิงพฤติกรรม.** วารสารคณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (1 ตุลาคม 2558)

อัมพล ชูสนุก. (2555). **อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดบริการต่อคุณค่าตราสินค้า ความพึงพอใจและความจงรักภักดีของลูกค้าบริษัท ทรูมูฟ จำกัด ในเขต กรุงเทพมหานคร.** RMUTT Global Business and Economics Review. 7(2), 10-27

Aaker, David A. (1991). **Managing brand equity: Capitalizing on the Value of a Brand Name.** New York: The free press.

Aaker, David A. (1992). **The value of brand equity.** Journal of Business Strategy, p.31, 27-32. Aaker, David A. (1996). Building Strong Brand. London: Simon & Schuster.

Baier. (1986). **Trust and Antitrust in Ethics.** Retrieved from http://www.praphansarn.co.th/forum_new/comment/6/5105.

Booms, B.H., & Bitner, M.J. (1981). **Marketing strategies and organization structure for service firms.** Chicago: American Marketing Associations.

Crotts, J., & Turner, G. (1999). **Determinants of intra-firm trust in Buyer-Seller Relationship in the International Travel Trade.** Retrieved from http://thaiejournal.com/journal/2556volumes2M/15.pdf.

Davis, K. (1967). **Human relation at Work.** New York: McGraw-Hill Co.

Dick, Alan S.; & Kuanl Basu. (1994). **Customer Loyalty: Toward an Integrated Conceptual Framework.** Journal of the Academy of Marketing Science. (49): 187-215

Gerson, R. F. (1993). **Measuring customer satisfaction.** California: Crisp Menlo Park.

Farquhar, P.H. (1989). **Managing brand equity.** Marketing Research. 1: 24-33

Freud, S. (1964). **Group Psychology and The Analysis of The Ego Sigmund Freud.** New York: Bantam Books.

Jacoby, J.; & D.B. Kyner. (1973). **Brand loyalty vs. repeat purchasing behavior.** Journal of Marketing Research. (10): 1-9.

Keller, K.L. (2003). **Strategic brand management: Building, measuring, and managing brand equity.** (2nd ed.) Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Kotler P. and Armstrong. (2002). **Principle of Marketing.** USA: Prentice-Hall

Kotler, P. (1997). **Marketing management: analysis, planning implementation and control.** (9nd ed). New Jersey: Asimmon &Schuster.

Kotler, P. (2009). **Marketing management.** New Jersey: Prentice-Hall.

Levinger, G; & J.D. Snoek. (1972). **Attraction in Relationship: A New Look at Interpersonal Attraction.** New York: General Learning Press.

Luhman, N. (1979). **Trust and power.** New York: John Wiley & Sons.

Marshall, E. M. (2000). **Building Trust at The Speed Change: The Power of the Relationship Based Corporation.** New York: AMACOM.

Maslow, A. H. (1970). **Motivation and Personality.** New York: Harper and Row.

Moorman, C., Deshpande, R., & Zaltman, G. (1992). **Relationships between Providers and user of Market Research.** Journal of Marketing, 29(3), 314-329.

Morgan. & Hunt. (1994). **The Commitment - Trust Theory of Relationship Marketing.** Journal of Marketing, 58 (July), 20-30.

Nyhan, R. C., & Marlowe, H. A. (1997). **Development and psychometric properties of the organisational trust inventory.** Evaluation Review, 21(5), 614–635.

Oliver, R. L. (1980). **A cognitive model of the antecedents and consequences of satisfaction decisions.** Journal of Marketing Research, 17, 460-469.

Oliver, R. L. (1999). **Whence consumer loyalty.** Journal of Marketing, 63, 33-44.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., and Berry, L. L. (1991). **"Refinement and Reassessment of the SERVQUAL Scale."** Journal of Retailing 67: 420-450

Sheth, J.N. Mittal, B., & Newman B. I. (1999). **Customer Behavior & beyond. Fort Worth, TX: Dryden Press.**

Stern, B. B. (1997). **Advertising intimacy: Relationship marketing and the services consumer.** Journal of Advertising, 26(4), 7-19.

Vroom, H Victor. (1964). **Work and Motivation.** New York: Wiley and Sons Inc.

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการกับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ของ MK Restaurant ในกรุงเทพมหานคร
The Relationship between Service Quality and Brand Equity of MK Restaurant in Bangkok Metropolis

ภารัชต์ พุทธรัตน์* ลัดดา วัจนะสาลิกากุล* กุญชร เจือตี๋*
Pharath Puttarat* Ladda Vatjanasaregagul* Kunchon Jeotee*
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*
Sukhothai Thammathirat Open University*

บทคัดย่อ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการกับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ของ MK Restaurantในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ถึงระดับของความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้บริโภค MK Restaurant ในกรุงเทพมหานคร (2) ถึงระดับของคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ในใจ ของผู้บริโภค MK Restaurant ที่เป็นธุรกิจบริการ ระหว่างเพศชายและหญิงในกรุงเทพมหานครและ (3) ถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการกับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ในใจของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริโภคที่ได้เข้ารับบริการที่ MK Restaurant ในกรุงเทพมหานคร ทั้งเพศชายและเพศหญิง สุ่มแบบเลือกตามสะดวก (Convenience Sampling) จำนวน 400 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์ผลการวิจัยพบว่า (1) ระดับของความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้บริโภค MK Restaurant ในกรุงเทพมหานคร มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (2) ระดับของคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ในใจของผู้บริโภค MK Restaurant ที่เป็นธุรกิจบริการ ระหว่างเพศชายและหญิงในกรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการกับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ในใจของผู้บริโภค ในกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : คุณภาพบริการ คุณค่าตราผลิตภัณฑ์ เอ็มเค เรสโตรองต์

Abstract

The Relationship between Service Quality and Brand Equity of MK Restaurant in Bangkok Metropolis. The objectives of this research were: (1) to measure consumer's expectations and perceptions toward service quality of MK Restaurant in Bangkok Metropolis; (2) to measure brand equity of consumer of MK Restaurant classified by gender in Bangkok Metropolis; and (3) to study the relationship between service quality and brand equity of MK Restaurant in Bangkok Metropolis.

The samples were 400 samples consumers who received services from MK Restaurant using convenience sampling. A questionnaire was used as an instrument to collect data. The

Received: 2020-06-15: Revised: 2020-07-08: Accepted: 2020-07-10

statistical analysis employed were percentage, mean, standard deviation, t-test and correlation coefficient.

Research findings showed that: (1) the consumer's expectations and perceptions toward service quality of MK Restaurant were different at 0.05 statistical levels by inferential statics. (2) The brand equity of consumer of MK Restaurant classified by gender were not different statically significant. (3) Correlation between service quality and brand quality of MK Restaurant in Bangkok Metropolis was at moderate level at 0.01 statistically significance level.

Keywords : Service quality, Brand Equity, MK Restaurant

บทนำ

ในปัจจุบันการรับประทานอาหารนอกบ้าน ถือเป็นเรื่องปกติที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตของคนไทยที่เน้นความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ซึ่งการเลือกร้านอาหารที่จะรับประทานนั้น นอกจากมีเมนูหลากหลาย รสชาติอาหารที่อร่อย บริการที่ดีและราคาที่สมเหตุสมผลแล้ว ผู้บริโภคยังพิถีพิถันและใส่ใจในการรับประทานอาหารมากขึ้น เช่น ต้องเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ มีขั้นตอนการเตรียมอาหารที่มีความสะอาด และมากด้วยคุณค่าทางโภชนาการที่ประกอบไปด้วย แคลลอรี่ โปรตีน ไขมัน แป้ง น้ำตาล และแร่ธาตุสารอาหารต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้น อาหารเพื่อสุขภาพจึงเข้ามามีบทบาทต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น เช่น เมนูจากเนื้อปลา เมนูผักปลอดสาร พิษ เมนูเห็ด และเมนูเต้าหู้ เป็นต้น ในบรรดาอาหารเพื่อสุขภาพนี้ สุกี้ เป็นอาหารประเภทหนึ่งที่ได้รับความนิยมมากในประเทศไทย ในวงการสุกี้ ถือว่าเอ็มเคเป็นแบรนด์หรือตราผลิตภัณฑ์ที่ทุกคนรู้จัก เนื่องจากเป็นสุกี้รายเดียวที่เปิดสาขามากที่สุดในประเทศ เอ็มเคจึงเป็นแบรนด์ที่ได้รับความนิยมเชื่อถือมากจากผู้บริโภค เป็นแบรนด์หรือตรผลิตภัณฑ์ที่มีความแข็งแกร่ง จนไม่มีผู้เข้าร่วมแข่งขัน เอ็มเคเป็นเจ้าตลาดสุกี้และเป็นแบรนด์ที่ผูกขาดในตลาดเพียงรายเดียวที่สามารถครองส่วนแบ่งตลาดสุกี้แบบเบ็ดเสร็จ ไร้คู่แข่งมาจนทุกวันนี้ เอ็มเคจดทะเบียนในชื่อบริษัท เอ็มเค เรสโตรองค์ จำกัด ดำเนินกิจการในด้านภัตตาคารอาหารประเภทสุกี้ เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2532 ด้วยทุน 410,362,700 บาท อีก 11 ปีต่อมา คือปี 2543 เอ็มเคฉลองเปิดสาขาครบ 100 สาขา 5 ปีต่อมาคือ ปี 2548 เอ็มเคฉลองเปิดสาขาครบ 200 สาขา และอีก 4 ปีต่อมาคือ ปี 2552 เอ็มเคฉลองเปิดสาขาครบ 300 สาขา นับเป็นบริษัทระดับแนวหน้าด้านธุรกิจอาหารที่สามารถเปิดสาขาได้อย่างรวดเร็วทั้งในกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และทั่วทุกภูมิภาคในประเทศ นับจากปี 2553 เป็นต้นมาเอ็มเคยังคงขยายกิจการได้อย่างต่อเนื่อง

ปี 2553 (2010) เอ็มเคมีร้านสุกี้ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 149 สาขา ต่างจังหวัด 141 สาขา ในปี 2554 (2011) เอ็มเคมีร้านสุกี้ ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 157 สาขา ต่างจังหวัด 157 สาขา ในปี 2555 (2012) เอ็มเคมีร้านสุกี้ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 172 สาขา ต่างจังหวัด 182 สาขา และปี 2556 (2013) ใน 3 ไตรมาสแรกของปี เอ็มเคมีร้านสุกี้ ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 172 สาขา ต่างจังหวัด 191 สาขา รวม 363 สาขา และปี 2556 เอ็มเคได้ฉลองเปิดสาขาครบ 400 สาขาทั่วประเทศ รวมทั้งเปลี่ยนฐานะของกิจการจาก บริษัทจำกัดเป็นบริษัทมหาชน ในชื่อ บริษัท เอ็มเค เรสโตรองต์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) และล่าสุดปี 2560 เอ็มเคมีร้านสุกี้ ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 206 สาขา ต่างจังหวัด 229 สาขา รวมทั้งหมด 435 สาขา

แม้เอ็มเคจะสร้างแบรนด์หรือตราผลิตภัณฑ์ได้แข็งแกร่งและมีผลการดำเนินงานที่ดีในช่วงที่ผ่านมา แต่การดำเนินธุรกิจก็ไม่ใช่จะไม่มีปัญหาและอุปสรรคเลย เพราะในการประกอบธุรกิจย่อมต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่างๆ เหมือน กับธุรกิจอื่นๆ เป็นความเสี่ยงที่หากเกิดขึ้นจะมีผลกระทบในเชิงลบต่อธุรกิจ ฐานะ การเงิน และผลการดำเนินงานของบริษัทฯ ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อธุรกิจของบริษัทฯได้ ไม่ว่าจะเป็น ภาวะเศรษฐกิจโลก และภาวะตลาดหุ้นผันผวน ปัจจัยลบภายนอกส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยและกระทบต่อจิตวิทยาของผู้บริโภคด้วย ทำให้ภาวะเศรษฐกิจไทย ซึ่งอยู่ในภาวะชะลอตัว ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคที่มีรายได้ระดับปานกลาง ซึ่งถือเป็นลูกค้ากลุ่มเป้าหมายหลักของเอ็มเคจากปัญหาเศรษฐกิจชะลอตัวทำให้กำลังซื้อลด

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่ง คือการแข่งขันที่รุนแรงในธุรกิจอาหาร เนื่องจากมีผู้ประกอบการร้านอาหารรายใหม่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีทั้งผู้ประกอบการกลุ่มร้านอาหารจากต่างประเทศ (International Restaurant Chains) กลุ่มร้านอาหารที่ดำเนินกิจการมานานในประเทศ (Well-Established Local Restaurant Chains) และผู้ประกอบการร้านอาหารรายเล็กอีกเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังมีผู้ประกอบการร้านอาหารรายใหม่ๆ ที่เข้ามาในธุรกิจร้านอาหารอย่างต่อเนื่อง ความเสี่ยงที่ไม่สามารถหาพื้นที่เช่าและไม่สามารถต่อสัญญาพื้นที่เช่าในเงื่อนไขตามที่บริษัทฯ เห็นว่าสมควร เนื่องจากปัจจุบันมีการแข่งขัน ผู้ประกอบการร้านอาหารประเภทอื่นๆ เพิ่มขึ้นมาโดยตลอด ทำให้พื้นที่เช่าเพื่อเปิดกิจการร้านอาหารหายาก แทบจะเหลือพื้นที่เพื่อการเปิดสาขาใหม่ของเอ็มเคในประเทศไทยไม่มากแล้ว ความเสี่ยงจากการเปิดสาขาใหม่ สาขาที่เปิดใหม่อาจไม่สามารถทำยอดขายได้ตามเป้าหมาย และไม่ให้ผลตอบแทนคุ้มค่าต่อเงินลงทุนที่เฉลี่ยใช้งบประมาณ 8-10 ล้านบาท/สาขา เพราะทำเลที่ตั้งสาขาใหม่อาจจะทับซ้อนกับสาขาเดิมที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน จนอาจส่งผลกระทบต่อยอดขาย และผลดำเนินงานในระยะยาว รวมทั้งการเปิดสาขาใหม่ต้องพึ่งพิงบุคลากรจำนวนมากเพื่อให้ได้มาซึ่งการบริการและความเป็นเลิศของผลิตภัณฑ์ ทำให้บริษัทต้องมีพนักงานจำนวนมาก เฉลี่ย 30-40 คนต่อสาขา จากการสำรวจ เอ็มเคมีจำนวนพนักงาน แบ่งเป็นพนักงานประจำ 72% และพนักงานชั่วคราว 28% และมีอัตราการหมุนเวียนของพนักงาน 10% ซึ่งหมายความว่าหากบริษัทไม่สามารถจัดหาพนักงานให้รองรับการเปิดสาขาใหม่ และทดแทนพนักงานที่ลาออกได้ทันเวลา อาจส่งผลกระทบต่อการบริการ และการดำเนินงานของบริษัทอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งการพึ่งพิงบุคลากรจำนานมากเพื่อให้ได้มาซึ่งการบริการ และความเป็นเลิศของผลิตภัณฑ์นั่นย่อมหมายถึงต้นทุนด้านบุคลากรของบริษัทต้องอยู่ในระดับที่สูง จากค่าจ้างรายวันและรายเดือนในระดับสูง รวมถึงสวัสดิการของพนักงานเพื่อช่วยรักษาบุคลากรของบริษัท ที่ถือเป็นกลไกสำคัญของการดำเนินธุรกิจ และที่ผ่านมา จากนโยบายประชานิยมของรัฐบาล โดยเฉพาะการปรับขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำเป็นวันละ 300 บาท และการปรับเงินเดือนวุฒิปริญญาตรีใหม่เป็น 1.5 หมื่นบาท/เดือน ซึ่งเป็นความเสี่ยงจากการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายพนักงาน นับเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อต้นทุนด้านบุคลากรของบริษัทอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้ที่ผ่านมาบริษัทจะมีการปรับเพิ่มราคาอาหาร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะต้นทุนที่เพิ่มขึ้น และเพื่อยังคงรักษาระดับความสามารถทำกำไรก็ตาม ความเสี่ยงจากระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริการลูกค้าบริษัทฯ จึงนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยใน ขั้นตอนการสั่งอาหารโดยระบบจะส่งคำสั่งตรงไปยังครัวทันที ซึ่งช่วยการลดระยะเวลาในการให้ บริการลูกค้าและลดการผิดพลาดในการทำงานให้น้อยที่สุด และยังอยู่ในส่วนการให้บริการของ Home Delivery ที่รับ order จากลูกค้าและส่งคำสั่งอาหารไปยังสาขาต่างๆ เพื่อเตรียมจัดส่งต่อไป รวมไปถึงการบริหารจัดการอื่นๆ ดังนั้น หากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีปัญหาขัดข้องหรือมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดที่ทำให้ระบบไม่สามารถใช้งานได้ อาจส่งผลให้มีผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ ของบริษัทฯ ได้ ความเสี่ยงจากการลงทุน ในต่างประเทศ ที่มีการลงทุนในต่างประเทศผ่านบริษัทร่วมทุน 2 แห่ง โดยถือหุ้นร้อยละ 12 ใน Plenus MK Co., Ltd. เพื่อดำเนินธุรกิจร้านเอ็มเค สุกี้ ในประเทศญี่ปุ่น และถือหุ้น ร้อยละ 50 ใน Plenus & MK Pte. Ltd ในประเทศสิงคโปร์ ซึ่งแต่ละประเทศมีความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้จากหลาย ปัจจัย

เช่น ภาวะเศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย ภาษี และอัตราแลกเปลี่ยน ดังนั้น หากมีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์ หนึ่งเกิดขึ้นที่ส่งผลกระทบอย่างมี นัยสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจในประเทศ นั้นๆ อาจส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัทฯ ได้ ความเสี่ยงจากการมีผู้ถือหุ้น รายใหญ่และเป็นผู้บริหาร ระดับสูงของบริษัทฯ ถือหุ้นรวมกันเกินกว่าร้อยละ 50 เป็น ผู้บริหารระดับสูงของบริษัทฯ ด้วยสามารถควบคุมมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นได้ในเกือบทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องที่กฎหมายหรือข้อบังคับของบริษัทฯ กำหนดให้ต้อง ได้รับคะแนนเสียง 3 ใน 4 ของที่ประชุมผู้ถือหุ้น ดังนั้น ผู้ถือหุ้นรายอื่นของบริษัทฯ จึงอาจมีความเสี่ยงที่ ไม่สามารถรวบรวมคะแนนเสียงเพื่อตรวจสอบและถ่วงดุลเรื่องที่ผู้ถือหุ้นรายใหญ่เสนอให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นพิจารณา

นอกจากนี้ บริษัทยังมีความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอกที่บริษัทไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและอุบัติเหตุ ซึ่งสร้างความเสียหายต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจของไทยอย่างมาก ความเสี่ยงจากโรคระบาด ความเสี่ยงจากความผันผวนของวัตถุดิบ ภาวะเศรษฐกิจไทยในปัจจุบัน โดยรวมแม้ธุรกิจเอ็มเคสุกี้ จะมีแนวโน้มการเติบโตที่ต่อเนื่องทุกปี แต่จากสภาวะเศรษฐกิจไทยในปัจจุบัน ก็ทำให้ธุรกิจหลีกหนีการชะลอตัวการใช้จ่ายของผู้บริโภคในประเทศไม่พ้น ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้ติดตามภาระหนี้ภาคครัวเรือนพบว่าภาระหนี้ต่อครัวเรือนของกลุ่มคนที่มีรายได้ปานกลางถึงบนไม่น่าเป็นห่วง แต่กลุ่มคนที่มีรายได้น้อยซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ของประเทศ มีภาระหนี้เริ่มตึงตัว ทำให้การบริโภคชะลอลงตามไปด้วย และอาจเป็นปัจจัยลบกระทบต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจในปีนี้ ซึ่งย่อมหมายถึงการเติบโตที่ชะลอตัวในทุกภาคธุรกิจ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แม้ขณะนี้แบรนด์เอ็มเคจะกำลังได้รับการอุดหนุนด้วยความชื่นชอบอย่างมากจากผู้บริโภคก็ตาม แต่ปัญหาจากภาวะเศรษฐกิจโลกที่มากระทบต่อเศรษฐกิจไทยและกระทบต่อจิตวิทยาผู้บริโภค รวมทั้งปัญหาการแข่งขันกันอย่างรุนแรงในวงการธุรกิจอาหาร ก็เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่เอ็มเคจะต้องทำให้ธุรกิจมีความได้เปรียบเชิงการแข่งขันระยะยาว คือ การสร้างคุณภาพบริการให้เป็นที่ ประทับใจ และได้รับการยอมรับจากผู้บริโภค สร้างความเข้มแข็งให้กับตราผลิตภัณฑ์ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้นและการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนต่อลูกค้าให้มากขึ้นและตลอดไปเพื่อแย่งชิงผู้บริโภค รวมทั้งที่จะต้องพร้อมฝ่าฟันปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ให้หมดไปเพื่อก้าวสู่แบรนด์อาเซียนต่อไปในอนาคต ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงคุณภาพการบริการที่มีความสัมพันธ์กับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ของธุรกิจเอ็มเคตามการรับรู้ของผู้บริโภคที่อาศัยหรือทำงานอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง และมีแนวโน้มการขยายตัวอย่างต่อเนื่องเพราะมีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก การศึกษาครั้งนี้จะสามารถสะท้อนได้ว่าคุณภาพการบริการและคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ตามการรับรู้ของผู้บริโภคมีมากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นแนวโน้มการเจริญเติบโตและการพัฒนาความสัมพันธ์ในระยะยาวระหว่างลูกค้ากับบริษัทให้เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ ต่อการนำเอาแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบของการบริการ ให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคสมัยใหม่ซึ่งกำลังอยู่ท่ามกลางการแข่งขันในธุรกิจอาหารอย่างรุนแรงได้ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยอย่างมีประสิทธิผลมากขึ้น รวมทั้งสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้บริษัทเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงระดับของความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้บริโภค MK Restaurant ในกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาถึงระดับของคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ในใจของผู้บริโภค MK Restaurant ที่เป็นธุรกิจบริการระหว่างเพศชายและหญิง ในกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการกับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ในใจของผู้บริโภค ในกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตของประชากร การศึกษาในครั้งนี้ ประชากรในการวิจัยเป็นกลุ่มคนที่เข้ารับการบริการและบริโภค MK Restaurant ด้วยตนเอง ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง คุณภาพการบริการ ความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการ การรับรู้ต่อคุณภาพการบริการ และคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคที่มีต่อ MK Restaurant

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องคุณภาพการบริการ (Service Quality) โดยเฉพาะในธุรกิจอาหาร สำหรับนักวิชาการ เจ้าของธุรกิจบริการและผู้ที่สนใจทั่วไป นำไปพัฒนา ปรับปรุง สร้างความพึงพอใจและตอบสนองความต้องการแก่ผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2. เป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ (Brand Equity) โดยเฉพาะในธุรกิจอาหาร สำหรับนักวิชาการ เจ้าของธุรกิจบริการและผู้ที่สนใจทั่วไป นำไปพัฒนา ปรับปรุง สร้างความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ ความได้เปรียบให้เหนือคู่แข่งขัน

3. เป็นประโยชน์สำหรับนักการตลาดในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างเหมาะสม และการบริหารตราผลิตภัณฑ์ของธุรกิจอาหารให้มีคุณค่าในสายตาของผู้บริโภค

4. ยกระดับมาตรฐานการประกอบธุรกิจอาหารในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการกับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ของ MK Restaurant ในกรุงเทพมหานคร” ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การสำรวจ (Survey) และใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มคนที่เป็นผู้บริโภคทั้งเพศชายและหญิงที่เข้ารับบริการและบริโภคจริงที่ MK Restaurant ด้วยตนเอง ในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากเป็นกรณีที่ไม่ทราบขนาดประชากรที่แน่นอน แต่มีขนาดใหญ่เมื่อเทียบกับจำนวนตัวอย่าง ใช้สูตรของ W.G.cochran (1953) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และสัดส่วนความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 5 % จากการคำนวณได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 385 ราย ผู้ทำวิจัย จึงกำหนดตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ให้เป็นจำนวนเต็ม 400 ราย คิดเป็น 100%

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบชนิดปลายปิด (Close- ended Question) ที่มีการกำหนดคำตอบไว้ล่วงหน้าแน่นอนแล้ว ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และเลือกเพียงคำตอบเดียว (Best answer)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการตามขั้นตอน โดยศึกษาแนวคิด หลักการ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร อ้างอิง บทความในวารสาร อินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อหาหลักเกณฑ์และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เตรียมแบบสอบถามที่มีเนื้อหาสมบูรณ์และให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบสอบถามซึ่งทำการทดสอบ Try-out ไปขอความร่วมมือจากกลุ่มผู้บริโภคที่เข้ารับบริการและบริโภคจริงที่ MK Restaurant ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 30 ราย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มผู้บริโภคตามการแบ่งเขตกรุงเทพมหานครทั้ง 6 กลุ่ม ชี้แจงให้เข้าใจวัตถุประสงค์และอธิบายขั้นตอนวิธีตอบแบบสอบถามก่อนให้ผู้ตอบดำเนินการตอบแบบสอบถาม จนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์ การเก็บรวบรวมแบบสอบถาม เก็บในวันธรรมดา ช่วงเวลาพักกลางวันและช่วงเวลาเย็นหลังเลิกงาน และวันหยุดสุดสัปดาห์ ช่วงพักกลางวันและช่วงเย็นเนื่องจากเป็นช่วงที่มีผู้บริโภคและผู้ที่เข้ามารับบริการที่ MK Restaurant เป็นจำนวนมาก โดยแจกแบบสอบถามจำนวน 400 ราย และรับกลับคืนมาครบทุกฉบับคิดเป็น 100% ไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของคุณภาพกับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ MK Restaurant ในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงระดับของความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้บริโภค MK Restaurant ในกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาถึงระดับของคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ในใจของผู้บริโภค MK Restaurant ที่เป็นธุรกิจบริการระหว่างเพศชายและหญิง ในกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการกับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ในใจของผู้บริโภค ในกรุงเทพมหานคร

จากวัตถุประสงค์การวิจัย และการศึกษาทำให้ทราบว่า

1. ระดับของความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้บริโภค MK Restaurant มีความแตกต่างกัน โดยผลการทดสอบระหว่างความคาดหวังคุณภาพบริการและการรับรู้คุณภาพบริการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทำให้ทราบว่า ผู้บริโภค MK Restaurant มีความรู้สึกต่อคุณภาพการบริการทั้ง 5 ด้านของ MK Restaurant ก่อนและหลังใช้บริการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ค่า Sig น้อยกว่า 0.05)

2. ระดับของคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ในใจของผู้บริโภค MK Restaurant ที่เป็นธุรกิจบริการ ระหว่างเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกัน โดยผลการทดสอบผู้บริโภคที่มีเพศต่างกัน ให้ความสำคัญกับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ในใจไม่แตกต่างกัน แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทำให้ทราบว่า

ผู้บริโภค MK Restaurant มีความรู้สึกต่อคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ ทั้ง 4 ด้านของ MK Restaurant ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ค่า Sig มากกว่า 0.05)

3. ระดับของคุณภาพการบริการมีความสัมพันธ์กับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ในใจของผู้บริโภค MK Restaurant โดยผลการทดสอบระหว่าง ตัวแปร 2 ตัว มีความ สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสัมพันธ์กันในระดับปานกลางในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอด คล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ค่า Sig น้อยกว่า 0.01)

อภิปรายผล

จากการศึกษาหา “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการกับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ของ MK Restaurant” โดยนำข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเฉพาะที่สำคัญและข้อค้นพบที่น่าสนใจ รวมทั้งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้มาอภิปราย โดยนำเสนอผ่านผลทดสอบสมมติฐานการวิจัย ให้เห็นถึงความแตกต่างหรือสอดคล้องเมื่อเทียบกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยอื่น ๆ ตลอดจนข้อจำกัดของการวิจัยครั้งนี้ดังต่อไปนี้

1. **ด้านความแตกต่างระหว่างความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพบริการ**

ความแตกต่างระหว่างความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพบริการ แต่ละมิติ ประกอบด้วย ความเป็นรูปธรรมของบริการ ความน่าเชื่อถือ การตอบสนองที่ดี การให้ความมั่นใจ และการดูแลเอาใจใส่ ใช้สถิติ (Paired-Samples t-test) ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพบริการจากผู้ตอบแบบสอบถามคนเดียวกัน พบว่า ความคาดหวังคุณภาพบริการ และการรับรู้คุณภาพบริการมีความแตกต่างกัน โดยปกติผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้ รับบริการย่อมมีความคาดหวังสูงต่อการบริการต่างๆ ที่คาดว่าจะได้รับ ซึ่งความคาดหวังคุณภาพบริการและการรับรู้คุณภาพบริการของ MK Restaurant โดยรวมแตกต่างกันไม่มากนัก เนื่องมาจากพนักงานมีความกระตือรือร้นที่จะให้บริการ มีพนักงานที่เพียงพอต่อความต้องการ พนักงานหมั่นดูแลให้ความเอาใจใส่ มีมนุษยสัมพันธ์ดี แต่งกายสะอาดเรียบร้อย ซึ่งผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mosahab. (2010) ได้วิจัยเรื่อง Service Quality, Customer Satisfaction and Loyalty: A Test of Mediation อธิบายว่า เกณฑ์ความคาดหวังของลูกค้าที่มีต่อการปฏิบัติงานสูงกว่าเกณฑ์การรับรู้ทุกด้าน แสดงถึงการนำเสนอคุณภาพบริการที่ไม่เป็นที่น่าพอใจ และยังสอด คล้องกับลัว, อัคบา (Lau, Akbar and Yong. 2005) ได้วิจัยเรื่อง Service Quality: A Study of The Luxury Hotels in Malaysia โดยนำเครื่องมือ SERVQUAL ที่ปรับปรุงแล้วมาใช้ เพื่อศึกษาความ สัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจโดยรวมของผู้ใช้บริการและปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพบริการทั้ง 5 ด้านของ SERVQUAL อธิบายว่า การรับรู้คุณภาพบริการของผู้ใช้บริการต่ำกว่าระดับความคาด หวังในคุณภาพบริการ และเกิดช่องว่างระหว่างความคาดหวังในคุณภาพบริการของกับการรับรู้คุณภาพบริการ ทำให้การส่งมอบคุณภาพบริการไม่เป็นที่พอใจ และควรต้องปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นเพื่อสร้างความประทับใจในการบริการ

2. ด้านความแตกต่างระหว่างคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ในใจของผู้บริโภค MK Restaurant ระหว่างเพศชายและเพศหญิง

ระดับของคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ ที่ได้วัดจากความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริโภค หรือผู้ที่มารับบริการจาก MK Restaurant โดยทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากร 2 กลุ่ม (t-test) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เปรียบเทียบระดับการรับรู้คุณค่าตราผลิตภัณฑ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิง ประเมินจากระดับการให้ความสำคัญในแต่ละด้านของคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้าน

ความรับรู้ในคุณภาพของตราผลิตภัณฑ์ (Perceived Quality) ด้านความตระหนักรู้ตราผลิตภัณฑ์ (Brand Awareness) ด้านความเชื่อมโยงตราผลิตภัณฑ์ (Brand Associations) และด้านความภักดีต่อตราผลิตภัณฑ์ (Brand Loyalty) พบว่า ระดับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ จำนงค์ จันทร์ทา (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวัดคุณค่าตราสินค้าเอไอเอส ตามการรับรู้ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาระดับการรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานีที่มีต่อผู้ให้บริการในด้านการตระหนักรู้ในตราสินค้า ความเชื่อมโยงกับตราสินค้า การรับรู้คุณภาพและความภักดีต่อตราสินค้า และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานีที่มีต่อผู้ให้บริการ พบว่า ระดับการรับรู้คุณค่าตราสินค้า ด้านการตระหนักรู้ในตราสินค้า ด้านความเชื่อมโยงกับตราสินค้า ด้านการรับรู้คุณภาพอยู่ในระดับมาก ด้านความภักดีต่อตราสินค้าอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภค โดยจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ย/เดือน พบว่ามีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน ส่วนระดับของคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ โดยรวมที่ได้วัดจากความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริโภค หรือผู้ที่มารับบริการจาก MK Restaurant มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวมเท่ากับ 0.81 และเมื่อพิจารณาเป็นรายมิติพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตราผลิตภัณฑ์ ในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านความตระหนักรู้ตราผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.36 เนื่องจาก MK Restaurant เป็นผู้นำด้านผลิตภัณฑ์ด้านสุกี้และด้านการบริการที่มีมานาน จึงทำให้ผู้บริโภคหรือผู้ที่มารับบริการคุ้นเคยและจดจำได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นยังมีตราผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น จำง่าย สีสันสะดุดตา ซึ่งตราผลิตภัณฑ์นั้นเป็นชื่อเดียวกับชื่อกิจการอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของเอเคอร์ (Aaker , 1991) กล่าวว่า ผู้บริโภคเลือกซื้อตราผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่รู้จักมากกว่าตราผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคไม่ค่อยรู้จัก และการจดจำตราผลิตภัณฑ์ (Brand Recognition) และการระลึกถึงตราผลิตภัณฑ์ (Brand recall) มีบทบาทสำคัญกับการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเป็นอย่างมาก และการที่ผู้บริโภคมีความเชื่อมโยงกับตราผลิตภัณฑ์ที่แข็งแกร่ง สามารถจูงใจให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจซื้อและใช้ตราผลิตภัณฑ์นั้น

3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการกับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์

จากการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการกับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ โดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Correlation Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว โดยใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ในการวัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงปริมาณ 2 ตัวแปร โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลทดสอบจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คุณภาพบริการมีความสัมพันธ์กับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ MK Restaurant สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mackay (2001) ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการวัดคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ในธุรกิจบริการ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการนำเอาวิธีการวัดคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ทางด้านความ สัมพันธ์กับผู้บริโภค (Customer-related Measurement) ต่างๆที่ได้รับความนิยมในธุรกิจผลิตภัณฑ์มาประยุกต์ใช้ในธุรกิจบริการ โดยนำเอาระดับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ที่ได้รับจากการวัดด้วยวิธีการต่างๆ เหล่านี้มาเปรียบเทียบกับระดับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ที่ได้จากวิธีการวัดทางด้าน การเงิน (Financial Measurement) ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาในธุรกิจบัตรเครดิตของประเทศออสเตรเลีย พบว่า วิธีการวัดที่นิยมใช้ในธุรกิจผลิตภัณฑ์เหล่านี้ โดยรวมแล้วสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับธุรกิจบริการได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mosahab. (2010) ได้วิจัยเรื่อง Service Quality, Customer Satisfaction and Loyalty: A Test of Mediation เพื่อทดสอบคุณภาพบริการของธนาคารแห่งรัฐอิหร่าน (Sepah Bank) รวมทั้งศึกษาความ สัมพันธ์ของการรับรู้คุณภาพบริการ ความพึงพอใจของลูกค้า และความภักดีของลูกค้า พบว่า เกณฑ์ความคาดหวังของลูกค้าที่มีต่อการปฏิบัติงานของธนาคารนั้นสูงกว่าเกณฑ์การ

รับรู้ของพวกเขาในทุกด้าน แสดงถึงการนำเสนอคุณภาพบริการที่ไม่เป็นที่น่าพอใจ และคุณภาพบริการมีอิทธิพลต่อความภักดีต่อการบริการ โดยมีความพึงพอใจของลูกค้าเป็นตัวแปร

ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้

จากการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ของคุณภาพบริการกับคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ของ MK Restaurant ในกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25-40 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 45,000 บาทขึ้นไป ดังนั้น ผู้ประกอบการควรกำหนดกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อที่จะนำไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้

2. คุณภาพบริการของ MK Restaurant หลังจากการรับรู้คุณภาพบริการ ยังไม่เป็นที่น่าพอใจในความรู้สึกของลูกค้า พบว่า ด้านการดูแลเอาใจใส่ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ต้องปรับปรุงคุณภาพการบริการ เริ่มจากให้พนักงานเป็นผู้มีจิตสาธารณะ รักในงานบริการ มีความสุภาพอ่อนโยน รู้จักสังเกต สนใจลูกค้า มีการจัดอบรมให้ความรู้และมีการประเมินคุณภาพการบริการเป็นระดับจากผู้บริโภคหลังการบริการ เพื่อให้ทราบถึงระดับคุณภาพการบริการที่สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าและทำให้เพิ่มคุณภาพบริการมากยิ่งขึ้น ด้านการตอบสนองที่ดี ผู้ประกอบการควรให้พนักงานมีความกระตือรือร้น ใส่ใจ และพร้อมที่จะให้บริการแก่ลูกค้าเสมอ เพื่อให้ลูกค้าเกิดความประทับใจ

3. คุณค่าตราผลิตภัณฑ์ของ MK Restaurant พบว่า ด้านความภักดีต่อตราผลิตภัณฑ์ ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้ประกอบการควรเรียนรู้ที่จะปรับปรุงให้ผลิตภัณฑ์ของตนเองมีมูลค่าที่เพิ่มมากขึ้น มีเอกลักษณ์และมีการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดเป็นระยะๆ เพื่อสร้างความสนใจ เป็นแรงดึงดูดและกระตุ้นให้เกิดการซื้อหรือใช้บริการซ้ำ สร้างความภักดีระยะยาว

ด้านความเชื่อมโยงตราผลิตภัณฑ์ ต้องทำให้ลูกค้ารู้สึกคุ้มค่ากับผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ได้รับ คุ้มค่ากับราคา คุณภาพและผลประโยชน์ที่ได้รับ จึงควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อตอกย้ำให้เห็นถึงคุณลักษณะ ผลประโยชน์ สิทธิพิเศษ ความสะดวก คุณภาพของสินค้าที่มีมาตรฐานและมีคุณค่าในแต่ละประเภทของสินค้าหรือบริการนั้นๆ เพื่อเพิ่มความทรงจำและกระตุ้นให้เกิดการระลึกถึงแก่ผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากข้อจำกัดด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริโภคหรือผู้ที่รับบริการ MK Restaurant ในกรุงเทพมหานครเท่านั้น ทำให้เกิดข้อเสนอแนะว่า ในการวิจัยครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตประชากรให้ครอบคลุมถึงผู้บริโภคหรือผู้ที่รับบริการ MK Restaurant ทั่วภูมิภาคหรือทั่วประเทศต่อไป เพื่อให้ได้รับรู้ความคิดเห็น ที่หลากหลาย และให้ได้ข้อมูลประกอบการวิจัยที่ครบถ้วนสมบูรณ์ อีกทั้งเพื่อให้ขั้นตอนการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมีความสะดวกคล่องตัวยิ่งขึ้น

2. จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเพื่อการวิจัยครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นเอกสารอ้างอิง บทความในวารสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการบริการยังไม่เป็นที่แพร่หลาย จึงมีข้อเสนอแนะว่าในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มการวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรดังกล่าว หรือนำข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ขยายผล เนื่องจากยังเป็นเรื่องที่สามารถแสดงความคิดเห็นริเริ่มไม่ซ้ำกับวิทยานิพนธ์ หรือตำราที่เคยมีผู้เสนอแล้ว

3. จากการเก็บข้อมูลคุณภาพบริการของ MK Restaurant ผู้ประกอบกิจการนักการตลาด หรือผู้ที่สนใจทั่วไปสามารถนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้กับการวัดคุณภาพบริการของผลิตภัณฑ์และบริการต่างๆ ได้ ช่วยให้ทราบ

ถึงการรับรู้และการตอบสนองของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบริการต่างๆ ทั้งที่เป็นผลิตภัณฑ์ของตนเองและคู่แข่ง ซึ่งเป็นประโยชน์ในการนำมาใช้เป็นแนวทางกำหนดกลยุทธ์เพื่อสร้างการบริหาร จัดการและรักษาคุณภาพการบริการให้มีประสิทธิภาพต่อไป

4. จากการเก็บข้อมูลคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ของ MK Restaurant เพื่อให้ผู้ประกอบกิจการ นักการตลาด หรือผู้ที่สนใจทั่วไปสามารถนำไปใช้ประกอบการวางกลยุทธ์ในทางปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด หรือประยุกต์ใช้กับการวัดคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์และบริการต่างๆ ได้ ควรมีการวัดคุณค่าตราผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงเป็นระยะ และสามารถออกแบบแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับสภาวการณ์ของตราผลิตภัณฑ์ในขณะนั้นที่สุด

บรรณานุกรม

กรุงเทพธุรกิจ (2556) **“เอ็มเค” หวังติดแบรนด์อาเซียน 5 ปี.** ค้นคืนวันที่ 31 กรกฎาคม 2556 จาก http://www.money.th.msn.com/Stock/stock.asps?cp-documentid=2533512582

ธานินทร์ ศิลป์จารุม ผศ. (2550). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS.** กรุงเทพมหานคร บริษัท วี อินเตอร์ พริ้นท์

นิตนา ฐานิตธนกร และธนกฤต เศรษฐ์ศิริโชค (2555) **“ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการอู่ซ่อมรถยนต์”.** วารสารวิชาการและวิจัย 6, 2(กันยายน) : 113

บุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ (2552 ก) **“กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์”.** ในประมวลสาระชุดวิชาการวิเคราะห์ วางแผนและควบคุมทางการตลาด หน่วยที่ 8 หน้า 165 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ

“เมื่อ MK ไม่ได้ขายแค่สุกี้”. ค้นคืนวันที่ 26 ตุลาคม 2561 จาก http://positioning.com/1154574

ยงยุทธ ฟูพงศ์ศิริขันธ์ (2554 ก) **“กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์”.** แนวการศึกษาชุดวิชาการจัดการตลาดขั้นสูงและการวิจัยตลาด หน่วยที่ 4 หน้า 7 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ

ยุพาวรรณ วรรณวาณิชย์ (2548) **“การตลาดบริการ”.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

“รายงานประจำปี 2560 บริษัทเอ็มเคเรสโตรองค์กรุ๊ป จำกัด (มหาชน)”. ค้นคืนวันที่ 8 พฤศจิกายน 2561 จาก http://investor-th.mkrestaurant.com/ar.html

ลัดดา วัจนะสาริกากุล (2550) **“คุณภาพบริการทางด้านการตลาด”.** วารสารการจัดการสมัยใหม่ 5, 1 (มกราคม - มิถุนายน) : 100 – 111

ศูนย์ข้อมูลกรุงเทพมหานคร (2543) **รูปแบบการบริหารกรุงเทพมหานคร.** ในหนังสืออนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ ว่าที่ร้อยตรี เสมอใจ พุ่มพวง หน้า 109-120 ค้นคืนวันที่ 5 พฤศจิกายน 2561 จาก http://203.155.220.230/m.info/bma_k/knw5.html.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2543). **นโยบายผลิตภัณฑ์และราคา.** กรุงเทพฯ : ธนรัชการพิมพ์.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ , (2552). **การบริหารการตลาดยุคใหม่ (Marketing Management).** กรุงเทพฯ: Diamond In Business World

เสรี วงษ์มณฑา. (2540) **ครบเครื่องเรื่องของการสื่อสารการตลาด.** กรุงเทพฯ : วิสิทธิ์พัฒนา

Aaker, D. A. (1991). **Managing Brand Equity : Capitalizing on the Value of a Brand Name.** New York, NY. : The Free Press

Artur Baldauf, Karen S. Cravens & Gudrun Binder (2003). **"Performance consequences of brand equity management: evidence from organizations in the value chain."** Journal of Product & Brand Management, 12(4), 220-236.

Bohrer F Monty (2007). **"Discriminant analysis of Aaker's brand equity model on top-ofmind awareness/brand preference congruence in prospective hospital patients."** Anderson University.

Carman, James M. (1990). **"Consumer Perceptions of Service Quality: An Assessment of The SERVQUAL Dimensions."** Journal of Retailing. 66 : 33-55.

Chris A. Myers (2003). **"Managing brand equity: a look at the impact of attributes."** Journal of Product & Brand Management, 12(1), 39-51

Caruana, Albert. (2002). **"Service Loyalty: The Effects of Service Quality and The Mediating Role of Customer Satisfaction."** European Journal of Marketing. 36 (7) : 811-828.

Crosby, P. B. (1988). **Quality is free.** New York: McGraw-Hill.

Gronroos, Christian. (1988). **"Service Quality: The Six Criteria of Good Perceived Service."** Review of Business. 9 (3) : 10-13.

Haywood-Farmer, J. and Stuart, F. Ian. (1990). **"An Instrument to Measure The Degree of Professionalism in A Professional Service."** Service Industries Journal. 10 (2) : 336-347.

Heskett, James L. (2002). **"Guru's View: Beyond Customer Loyalty."** Managing Service Quality. 12 (6) : 355-357.

James B. Wilcox, Debbie A. Laverie, Natalia Kolyesnikova, Dale F. Duhan & Tim H. Dodd(2008). **"Facets of brand equity and brand survival: a longitudinal examination."** International Journal of Wine Business Research, 20(3), 202-214

Keller, K. L . (2003). **Strategic Brand Management Building, Measuring, and Managing Brand Equity.** Englewood Cliffs, NJ. : Prentice Hall.

Kish, P., Riskey, D. R. & Kerin, R. A. (2001). **"Measurement and tracking of brand equity in the global marketplace – The PepsiCo Experience."** International Marketing Review, 18(1), 91-96.

Krishnan, B. C. & Hartline, M. D. (2001). **Brand equity: Is it more important in service Journal of Service Marketing.** 15(5), 328-342.

Kotler, Philip. (1994). **Marketing essential.** New Jersey: Prentice Hall.

Kotler, Philip. (2003). **Marketing Management.**11 th ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Ladda Vatjanasaregagul. (2007). **"The Relationship of Service Quality, Consumer Decision Factors and Brand Equity."** Dissertation. Nova Southeastern University.

Lau, Pei Mey., Akbar, Abdolali Khatibi and Yong, Gun Fie David. (2005). **"Service Quality: A Study of The Luxury Hotels in Malaysia."** The Journal of Amarican Academy of Business, Cambridge. 7 (2) : 46-55.

Lewis, Robert C. and Booms, Bernard H. (1983). **The Marketing Aspects of Service Quality.** Chicago: American Marketing Association.

Lovelock, Christopher H. and Wright, Lauren K. (2002). **Principle of Service Marketing and Management.** 2 nd ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Mosahab, Rahim. (2010). **"Service Quality, Customer Satisfaction and Loyalty: A Test of Mediation."** Dissertation. Universiti Sains Malaysia.

Parasuraman, A., Berry, Leonard L. and Zeithaml, Valarie A. (1990). **An Empirical Examination of Relationships in An Extended Service Quality Model.** Cambridge, MA: Marketing Science Institution.

Parasuraman, A., Zeithaml, Valarie A. and Berry, Leonard L. (1985). **"A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research."** Journal of Marketing. 49 (4) : 41-50.

Pyo, Sungsoo. (2001). **Benchmarks in Hospitality and Tourism.** New York: The Haworth Hospitality Press.

Ravi Pappu & Pascale G. Quester (2008). **"Does brand equity vary between department stores and clothing stores? Results of an empirical investigation."** Journal of Product & Brand Management 17(7): 425-435

Regan, W. J. (1954). **Management in the Public – Service.** New York: McGraw – Hill.

Rust, Roland T. and Oliver, Richard L. (1994). **Service Quality: New Directions in Theory and Practice.** USA: SAGE Publications.

Stan Glaser (2008). **"The role of branding in the value chain."** International Journal of Physical Distribution & Logistics Management 38(9): 726-736.

VanAuken, B. (2002). **The Brand Management Checklist.** London, Kogan Page Limited.

Zeithaml, Valarie A., Parasuraman, A. and Berry, Leonard L. (1990). **Delivering Quality Service: Balancing Customer Perceptions and Expectations.** New York:

การจัดอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์ ในโครงการคลินิกหมอครอบครัวของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง
Medical Personals Staffing in Primary Care Cluster of Lampang Provincial Health Office

ศรัญญา อินต๊ะเชื้อ*
Sarunya Intachua*
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง*
Plan and Policy Analyst, Professional Level, Lampang Provincial Health Office*

บทคัดย่อ

ภูมิหลัง: โครงการคลินิกหมอครอบครัวของบุคลากรทางการแพทย์ คือ การที่บุคลากรทางการแพทย์มีภาระงานเพิ่มขึ้น จากการขยายขอบเขตของงาน จึงต้องบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพ เพื่อวางแผนกำหนดอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์อย่างเหมาะสมเพียงพอสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจการทำงานตามโครงการคลินิกหมอครอบครัว และในภาระงานตามหน้าที่ปกติ สามารถให้บริการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนให้เข้าถึงบริการระบบสุขภาพของหน่วยงานสาธารณสุขได้อย่างง่าย สะดวก รวดเร็ว เป็นกันเอง ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง อีกทั้งได้รับการบริการที่เป็นองค์รวม

วิธีการศึกษา: การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง โดยใช้ข้อมูลการคิดคำนวณรายงานภาระงานจากโครงการคลินิกหมอครอบครัวของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปางจำนวน 60 แห่งในจังหวัดลำปางมีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนสกัดการจัดอัตรากำลังบุคคลากรทางการแพทย์โครงการคลินิกหมอครอบครัวของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง

ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปางเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลักดันนโยบายและสนับสนุนทรัพยากรในมิติต่างๆ ให้โครงการคลินิกหมอครอบครัวสำเร็จลุล่วง ประกอบกับการที่บุคคลากรมีความมุ่งมั่นและมีความรักความผูกพันต่อองค์กร ถึงแม้ว่าจุดอ่อนที่สำคัญ คือ บุคคลากรในทีมสหสาขาวิชาชีพที่ยังไม่เพียงพอต่อจำนวนโครงการคลินิกหมอครอบครัว เมื่อพิจารณาผลการศึกษาแล้วจึงได้มีแนวทางการจัดอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์โครงการคลินิกหมอครอบครัวของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง ได้แก่ (1) การจัดอัตรากำลังบุคลากรแบบ Seamless & Smart PCU-NPCU (2) 2 P Safety (Patient & Personal safety) แนวทางการพัฒนาระบบบริการ สุขภาพที่คำนึงถึงทั้งประชาชนผู้มารับบริการและบุคลากรสาธารณสุขที่ทุ่มเททำงาน เพื่อให้เกิดระบบบริการที่มีคุณค่าและผลลัพธ์สุขภาพที่ดีของประชาชนตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข (3) การจัดทำเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพเป็นแนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคคลากร และ (4) การมีทักษะในการสื่อสารที่ดี แสดงให้เห็นทักษะการทำงานเป็นทีมของสหสาขาวิชาชีพในทีมคลินิกหมอครอบครัว

บทสรุป: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปางได้มีแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากรในคลินิกหมอครอบครัวโดยการผลักดันบุคคลากรให้มีบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานอย่างยั่งยืน ภายใต้การสนับสนุนด้านทรัพยากรบุคคล ด้านงบประมาณ และทรัพยากรต่างๆ ในทุกมิติ

Received: 2020-05-19: Revised: 2020-06-05: Accepted: 2020-06-13

คำสำคัญ: การจัดอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์, โครงการคลินิกหมอครอบครัว

Abstracts

Background: The primary care cluster was established due to the increased workload of the medical personnel beyond their assigned duties, to effectively manage the limited resources. The project has been implemented on medical personnel staffing in order to plan and determine sufficient number of medical personnel to serve both the primary care cluster project and their regular duties. This is to provide the local residents with the efficient services and to respond to their needs regarding a comprehensive access to the health service system

Methodology: This study was a documentary Research which was content analysis research aiming to acquire the lesson learned from the medical personnel staffing in Primary Care Clusters of Lampang Provincial Public Health Office by using its secondary data regarding the workload of 60 Lampang Primary Care Clusters.

Result: The results revealed that the staffing guideline of Lampang Provincial Public Health Office Primary Care Clusters included (1) Seamless and smart PCU-NPCU staffing, (2) 2 P Safety or Patient & Personal safety which was the guideline to developing the health service system concerning both service recipients and devoting staff in order to develop valuable system and the residents' well-being according to the policy of the Ministry of Public Health, (3) arrangement of career path, and (4) good communicating skills reflecting the teamwork among interdisciplinary staff in the Primary Care Clusters.

Conclusion: Lampang Provincial Health Office solved the problem of personnel shortage in Primary Care Cluster by encouraging personnel to perform the duties in a sustainable manner under the support of human resources, budget and resources.

Keywords: Medical personnel staffing, Primary care cluster

บทนำ

กระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการโครงการคลินิกหมอครอบครัว (Primary Care Cluster; PCC) ตั้งแต่ปี 2559 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดรูปแบบบริการสาธารณสุขในระดับปฐมภูมิหรือระบบแรกของงานบริการสาธารณสุขที่เกิดขึ้นในระดับชุมชน ให้เกิดการรวมเป็นกลุ่มการบริการจากทีมสหวิชาชีพทางการแพทย์ อาทิเช่น แพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร พยาบาล นักกายภาพบำบัด นักวิชาการสาธารณสุขและวิชาชีพอื่น ๆ รวมเป็นทีมหมอครอบครัว ดูแลรับผิดชอบประชากรเป็นกลุ่ม ประมาณ 10,000 คนต่อ 1 ทีม ใช้หลักเวชศาสตร์ครอบครัว ยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง (Patient-Centered Care) เป็นแนวทางการให้บริการ โครงการตั้งเป้าให้ ครอบคลุมประชากรทั้งประเทศภายในระยะเวลา 10 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2559 จนถึง พ.ศ.2569

การปฏิบัติงานตามโครงการคลินิกหมอครอบครัวของบุคลากรทางการแพทย์ ส่งผลให้เกิดปัญหาหลักสำคัญต่อการขับเคลื่อนภารกิจ คือการที่บุคลากรทางการแพทย์มีภาระงานเพิ่มขึ้น จากการขยายขอบเขตหน้าที่ของสหสาขาวิชาชีพ การจัดการกับภาระงานเพิ่มขึ้นจึงเป็นโจทย์ปัญหาของผู้บริหารหรือนักทรัพยากรบุคคลของ

หน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ ต้องบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพ โดยหาวิธีปฏิบัติที่ดีต่อการวางแผนกำหนดอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์อย่างเหมาะสมเพียงพอสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจการทำงานตามโครงการคลินิกหมอครอบครัว และในภาระงานตามหน้าที่ปกติ เพื่อให้บุคลากรในองค์กรมีภาระงานตามหน้าที่ในปริมาณที่ไม่มากเกินไป สามารถให้บริการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่เข้าใช้บริการระบบสุขภาพของหน่วยงานสาธารณสุขได้อย่างครอบคลุม และเกิดความพึงพอใจทั้งประชาชนผู้รับบริการและผู้ปฏิบัติงานในโครงการคลินิกหมอครอบครัว

จากเหตุของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะใช้การวิเคราะห์ และตรวจสอบ ประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร ของการจัดอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์ ที่ดำเนินการในหน่วยสาธารณสุขระดับจังหวัด ได้แก่ สาธารณสุขจังหวัดลำปาง โดยใช้การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ SWOT Analysis ทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาถอดบทเรียนแนวทางการจัดอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์โครงการคลินิกหมอครอบครัวต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อถอดบทเรียนแนวทางการจัดอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์โครงการคลินิกหมอครอบครัวของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง เพื่อค้นหากลยุทธ์การบริหารอัตรากำลังบุคคลากรทางด้านการแพทย์ในการขับเคลื่อนโครงการคลินิกหมอครอบครัวตามเป้าหมายเพื่อให้บรรลุพันธกิจของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับโครงการคลินิกหมอครอบครัว

(ก) กฎหมายว่าด้วยระบบการแพทย์ปฐมภูมิและบริการสาธารณสุข

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 55 ได้ กำหนดหน้าที่ของรัฐด้านการสาธารณสุขว่า “รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มี ประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด” โดยมีรายละเอียดที่ลงลึกในประเด็นดังกล่าว ในหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 ช (ด้านอื่น ๆ) มีการระบุ ข้อ 4 ว่า “ให้ปรับระบบหลักประกันสุขภาพให้ประชาชนได้รับสิทธิและประโยชน์จากการบริหารจัดการ และ การเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพและสะดวกทัดเทียมกัน” และข้อ 5 “ให้มีระบบการแพทย์ปฐมภูมิที่มีแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวดูแลประชาชนในสัดส่วนที่เหมาะสม” ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารจัดการระบบการแพทย์ปฐมภูมิ และบริการสาธารณสุขมีประสิทธิภาพทั้งประเทศ และให้ประชาชนชาวไทยมีสิทธิได้รับบริการการแพทย์ปฐมภูมิและบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานด้วยกันทุกคน

(ข) บทบาทคลินิกหมอครอบครัว

ระบบบริการของคลินิกหมอครอบครัวคือ “บริการทุกคน ทุกอย่าง ทุกที่ ทุกเวลาด้วยเทคโนโลยี” แต่สามารถเทียบเคียงกับลักษณะการบริการได้ ดังนี้ (1) บริการทุกคนเป็นการดูแลคนทุกกลุ่มวัย ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาจนถึงลมหายใจสุดท้ายของชีวิต (2) บริการทุกอย่างเป็นการดูแลทุกเรื่อง ทุกมิติสุขภาพ ตั้งแต่ ส่งเสริมป้องกันรักษาและฟื้นฟู (3) บริการทุกที่เป็นการดูแลที่ต่อเนื่องไม่เลือกสถานที่ ทั้งภายในหน่วยบริการที่บ้าน หรือในชุมชน และ (4) บริการทุกเวลาด้วยเทคโนโลยี เป็นการดูแลที่ไม่จำกัดเวลา นั่นหมายถึงการจัดช่องทางให้

ผู้ดูแลและ ผู้รับบริการสามารถติดต่อกันได้โดยใช้เทคโนโลยี มีการประสานเชื่อมโยงกันได้ในระบบปัจจุบันที่มีสื่อออนไลน์เป็นช่องทางการติดต่อประสานกันได้ การสร้างให้เกิดบริการดังกล่าวนี้ ต้องการการจัดองค์ประกอบที่เหมาะสมกับการสร้างกระบวนการดำเนินงานให้ครอบคลุมทุกมิติ ทุกสถานที่ทั้งในและนอกชุมชน แต่ระบบดังกล่าวจะเกิดได้นั้นหัวใจหลักสำคัญอยู่ที่การคิดถึงผู้อื่นหรือการใช้ผู้ป่วยและครอบครัวเป็นศูนย์กลางนั่นเอง

(ค) บุคลากรในคลินิกหมอครอบครัว

บุคลากรในคลินิกหมอครอบครัว ทีมหมอครอบครัวหนึ่งทีมดูแลประชาชน 10,000 คน ในพื้นที่ที่รับผิดชอบชัดเจน ซึ่งประกอบด้วย แพทย์ผู้เชี่ยวชาญสาขาเวชศาสตร์ครอบครัว ทันตแพทย์ เภสัชกร พยาบาล นักวิชาการ สาธารณสุขและสหสาขาวิชาชีพ โดยทันตแพทย์และเภสัชกร หนึ่งคนดูแลประชากร 30,000 คน กำหนดให้เป็นการทำงานร่วมกันของทีมจากโรงพยาบาลและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีการบูรณาการร่วมกัน ยกเว้นเขตเทศบาลที่ตั้งของโรงพยาบาลที่ไม่มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลต้องจัดทีมทั้งหมดจากโรงพยาบาล

(ง) การดำเนินงานคลินิกหมอครอบครัวในพื้นที่จังหวัดลำปาง

ในส่วนการดำเนินการของสาธารณสุขจังหวัดลำปางนั้นได้มีการจัดตั้งคลินิกหมอครอบครัวตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา โดยได้มีแผนจัดตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิ (PCU) และเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ (NPCU) จังหวัดลำปางปีพ.ศ. 2560 – 2568 ตามพระราชบัญญัติระบบสุขภาพปฐมภูมิ พ.ศ. 2562

แนวคิดการจัดอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์ในโครงการคลินิกหมอครอบครัวของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง

(ก) การจัดอัตรากำลังและวัตถุประสงค์ของการจัดอัตรากำลัง

การจัดอัตรากำลังคนเป็นนโยบายสำคัญในการสร้างความเข้มแข็ง และประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการจัดอัตรากำลังคนด้านบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ต้องตระหนักถึงโครงสร้างของประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป สถานการณ์การอุบัติใหม่ของโรคที่เกิดขึ้นในแต่ละบริบททั้งนี้การจัดอัตรากำลังทางด้านสาธารณสุข เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการทางด้านสุขภาพของประชาชนจึงต้องมีการพัฒนาบุคคลากรอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังคนของกระทรวงสาธารณสุข

ในงานสาธารณสุขต้องการกำลังคนที่เหมาะสมเพื่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพที่ดีของคนไทย แต่อย่างไรก็ตามประเทศยังมีปัญหาด้านกำลังคนซึ่งเกิดจาก กำลังคนไม่เพียงพอ การกระจายกำลังคนที่ไม่เหมาะสม ปัญหาการผลิตกำลังคนที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการและระบบสุขภาพ ปัญหาด้านการบริหารจัดการกำลังคนด้านสุขภาพ (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2555) เพื่อการผลิตการกระจายบุคลากรให้เหมาะสมกับความต้องการและกับระบบสาธารณสุขที่เน้นชุมชนเป็นหลัก ในแผนยุทธศาสตร์ศตวรรษกำลังคนแห่งชาติ 2550-2559 ในยุทธศาสตร์ที่ 2 คือปรับเปลี่ยนระบบการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพเพื่อให้ได้กำลังคนที่เพียงพอสามารถตอบสนองต่อความต้องการด้านสุขภาพของประชาชน มีความสอดคล้องกับระบบบริการสุขภาพและระบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การสร้างความเสมอภาคในระบบสุขภาพ (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2555) ดังนั้นการปรับเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่ของกำลังคนอย่างเหมาะสมก็เป็นสิ่งที่ท้าทายยุทธศาสตร์เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ โดยเฉพาะการต้องการกำลังคนที่ รพ.สต. ที่เปลี่ยนจากสถานีอนามัยมาเป็นรพ.สต. ตั้งแต่ปี 2552 ซึ่งตามกรอบอัตรากำลังของกระทรวงสาธารณสุข รพ.สต. จะต้องมีบุคลากรประกอบด้วย พยาบาลวิชาชีพ แพทย์แผนไทย นักวิชาการสาธารณสุขซึ่งจบปริญญาตรี (สาธารณสุขศาสตร์)/เจ้าพนักงานสาธารณสุข เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข และเจ้าพนักงานเภสัชกรรม จะเห็นว่า รพ.สต. และโรงพยาบาลชุมชนที่ต้องมีเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสาธารณสุขเจ้าพนักงานเภสัชกรรม และเจ้าพนักงานทันตกรรมปฏิบัติงานอยู่ ซึ่ง

เป้าหมายใน 10 ปีข้างหน้าคือ บุคลากรด้านสาธารณสุข 3 คน ต่อประชากร 5,000 คน เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข 1 คน ต่อประชากร 10,000 คน อย่างไรก็ตามเพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริการและกำลังคนด้านสุขภาพช่องปาก และเป้าหมายการผลิตทันตสุขภาพ ในปี 2560 ประเทศต้องการเจ้าพนักงานทันตกรรมหรือทันตาภิบาลจำนวน 8,040 คน แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการเพิ่มผลิตทันตาภิบาลอย่างเร่งด่วนจากปีละ 300 คนต่อปี เป็นปีละ 800 คนต่อปี โดยค่อยๆ ปรับเพิ่มการผลิตหลักสูตรปริญญาตรีและหลักสูตร 2 ปีต่อเนื่อง และค่อยๆ ลดหลักสูตร 2 ปีลงในอนาคต (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2552)

ดังนั้นประเด็นเรื่องกำลังคนจึงเป็นความท้าทายของประเทศในการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลอย่างเป็นระบบกล่าวคือ นอกจากการพิจารณากำลังคนโดยรวมที่ต้องการควรมีการกำหนดนโยบายเรื่องกำลังคนที่เน้นในรายละเอียดทักษะ (skill mix) ที่เหมาะสม การจัดการข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับกำลังคนในภาครัฐ และระบบอภิบาลกำลังคนด้านสุขภาพ (health workforce governance) ที่มีประสิทธิภาพในทุกระดับ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการกระจายและการจัดการกำลังคนที่เหมาะสมซึ่งจะทำให้เกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างมีความสุข ซึ่งการศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับเรื่องกำลังคน พบว่าเป็นการวิจัยแบบสำรวจปัจจัย ความต้องการ และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานตามบทบาทของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน

(ข) บทบาทการจัดอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์ในโครงการคลินิกหมอครอบครัวของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพดำเนินงานและประสานงานเกี่ยวกับงานสาธารณสุข กำกับ ดูแล ประเมินผล และสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานสาธารณสุขในเขตพื้นที่จังหวัด เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามกฎหมาย มีการบริการสุขภาพที่มีคุณภาพและมีการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย การจัดแบ่งโครงสร้างภายใต้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ตามโครงสร้างหน่วยงานในราชการบริหารส่วนภูมิภาค ซึ่งแบ่งกลุ่มงานออกเป็น 13 กลุ่มงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาจากเอกสาร (documentary research) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ผล ได้แก่ ข้อมูลรายงานภาระงานบุคลากรจากโครงการคลินิกหมอครอบครัวของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง จำนวน 60 แห่ง นำมาสกัดเนื้อหาสำคัญที่เกี่ยวข้องต่อภาระงานบุคลากรตามแนวทางการปฏิบัติงานในของโครงการคลินิกหมอครอบครัว จังหวัดลำปาง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการ SWOT Analysis โดยเลือกใช้ 1) วิเคราะห์ปัจจัยภายในตามวิธีการ McKinsey 7S Model จำนวน 7 ปัจจัย และ 2) วิเคราะห์ปัจจัยภายนอกองค์กร ตามวิธีการ PESTEL Analysis จำนวน 6 ปัจจัย ทั้งนี้เพื่อเป็นการถอดบทเรียนแนวทางการจัดอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์โครงการคลินิกหมอครอบครัว ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง และได้หากลยุทธ์การดำเนินการใหม่ ๆ ตามสภาพแวดล้อมปัจจุบันขององค์กร

ผลการศึกษา

ในการถอดบทเรียนเพื่อหาแนวทางการจัดอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์ โครงการคลินิกหมอครอบครัวของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง ใช้กระบวนการวิเคราะห์ SWOT Analysis โดยใช้ McKinsey

7S Model วิเคราะห์ปัจจัยภายในโครงการคลินิกหมอครอบครัว ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง และวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก โดยใช้ PESTEL Analysis และทำการวิเคราะห์ SWOT Matrix Analysis เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่ใหม่ขึ้นมาตามสภาพแวดล้อมปัจจุบันขององค์กร ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) SWOT Analysis โครงการคลินิกหมอครอบครัวเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน โดยใช้ McKinsey 7S Model

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ SWOT Analysis ปัจจัยภายในโครงการคลินิกหมอครอบครัว สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง โดยใช้ McKinsey 7S Model

SWOT / 7S's	Strengths	Weaknesses
Strategy กลยุทธ์	- นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดกำหนดการดำเนินการโครงการคลินิกหมอครอบครัวเป็นนโยบายของจังหวัดอย่างชัดเจน และดูแลจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม ตามงบประมาณที่ได้รับ - มีการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กรและมีการมอบหมายผู้รับผิดชอบชัดเจนเพื่อจัดรูปแบบบริการ คลินิกหมอครอบครัวครอบคลุมทั้งจังหวัด (60 PCU/NPCU)	- การนำแผนกลยุทธ์สู่ action plan - ผู้รับผิดชอบหลักโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสหสาขาวิชาชีพ
Structure โครงสร้าง	มีโครงสร้างและรูปแบบของการจัดกลุ่มเครือข่ายบริการปฐมภูมิที่ชัดเจน - รูปแบบที่ 1 : เป็นลักษณะหน่วยบริการเดี่ยว(หน่วยบริการปฐมภูมิ : Primary Care Cluster/Unit) - รูปแบบที่ 2: เป็นลักษณะการจัดแบบรวมหน่วยบริการ (เครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ Network of Primary Care Cluster/Unit)	- สหสาขาวิชาชีพในส่วนที่นอกเหนือจากพยาบาล และนักวิชาการ มิได้มีเพียงสายบังคับบัญชาอย่างเดียวแต่ยังมีในรูปแบบคณะกรรมการ หรือการมอบหมายงานซึ่งในบางสถานการณ์อาจสร้างความสับสนของผู้ปฏิบัติงาน ที่มีผู้สั่งการมากกว่า 1 คน
System ระบบ	- มีการวางระบบการทำงานที่ดี ประกอบด้วยสหสาขาวิชาชีพ โดยมีคำสั่งสำนักงานสาธารณสุขเรื่องแต่งตั้งคณะทำงานพัฒนา กำกับติดตาม ประเมินผล การดำเนินงานคลินิกหมอครอบครัว ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และทีมหมอครอบครัวจังหวัดลำปาง - แพทย์ที่ปฏิบัติงานในลักษณะแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวมีการกำหนด PCU Weight และ Hospital Weight ตามศักยภาพ	- ระบบการบันทึกข้อมูลซ้ำซ้อน มีหลายโปรแกรม เช่น ต้องบันทึกในโปรแกรม Hospital Information System (HIS) ของหน่วยบริการ, โปรแกรมเฉพาะของกรม กอง ต่างๆ โปรแกรมอ้างอิงสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สำนักงานประกันสังคม กรมบัญชีกลาง เป็นต้น และมีขั้นตอนและเงื่อนไขในการบันทึกจำนวนมาก ทำให้หน่วยบริการลงข้อมูลล่าช้า 2. อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ทำหน้าที่เป็นคอมพิวเตอร์แม่ข่ายสำหรับโปรแกรม HIS ของหน่วยบริการระดับปฐมภูมิยังมีไม่ครบถ้วน ส่วนใหญ่จะใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีคุณลักษณะเฉพาะ สำหรับงานสำนักงาน ซึ่งไม่เหมาะสมสำหรับการทำหน้าที่เป็นเครื่องแม่ข่าย ทำให้ระบบการทำงานไม่เสถียรในช่วงขณะที่มีการทำงานให้บริการแก่เครื่องคอมพิวเตอร์ลูกข่ายที่เชื่อมโยงเข้ามาพร้อมกัน ได้แก่อาการเครื่องค้าง เครื่องแฮงก์หรือหยุดทำงาน

SWOT / 7S's	Strengths	Weaknesses
		3. ไม่มีเมนูหรือโปรแกรมการตรวจสอบข้อมูลที่เชื่อถือได้ ตัวโปรแกรม HIS เอง ต้องอาศัยผู้ที่มีความเชียวชาญหรือมีความรู้เกี่ยวกับภาษาคอมพิวเตอร์ ร่วมกับมีความรู้ด้านงานสาธารณสุขในการตรวจสอบข้อมูล
Shared values **ค่านิยมร่วม**	- ผู้บริหาร และบุคลากรใน รพ.สต.เห็นความสำคัญของการมีคลินิกหมอครอบครัว	- ความตระหนักของบุคลากรใน รพช.ในส่วนของสหสาขาวิชาชีพ
Skill **ทักษะ**	- บุคลากรส่วนใหญ่มีประสบการณ์และทักษะการปฏิบัติงานที่ดี มีศักยภาพในหน้าที่ที่รับผิดชอบทั้งในส่วนของงาน ส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟู	- กลุ่ม GP ที่มี PCU.Weight 0.8 - กลุ่ม Novice และพยาบาลที่ยังไม่ได้ผ่านหลักสูตรเวชปฏิบัติ
Style **รูปแบบ**	- ผู้บริหารเห็นความสำคัญของการพัฒนางาน และบุคลากรเพื่อให้ตอบสนองต่อการให้บริการที่มีคุณภาพและปลอดภัย - ผู้บริหารให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี ทั้ง คน เงิน ของ	- การจัดบริการที่เหมาะกับบริบทของพื้นที่
Staff **บุคคล**	- บุคลากรมีความรักความผูกพันต่อองค์กร - บุคลากรมีความมุ่งมั่น	- ขาดผู้มีความเชี่ยวชาญในบางด้านเนื่องจากข้อจำกัดการจ้างงานตามกรอบกระทรวงสาธารณสุข - จำนวนบุคคลากรในทีมสหสาขาวิชาชีพไม่เพียงพอต่อจำนวนโครงการคลินิกหมอครอบครัวโดยเฉพาะกลุ่มแพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาลและนักวิชาการสาธารณสุข

2) การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกโดยใช้ PESTEL Analysis

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ SWOT Analysis ปัจจัยภายนอก โครงการคลินิกหมอครอบครัว สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง โดยใช้ PESTEL Analysis

SWOT / PESTEL	Opportunities	Threats
Political **ปัจจัยทางนโยบายและการเมือง**	- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 258 (ช) ด้านอื่น ๆ (5) - ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี - รัฐบาลและกระทรวงสาธารณสุข มีแผนปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข :ระบบบริการปฐมภูมิ	- เกณฑ์มาตรฐานการรับรองคุณภาพสถาบันฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว - นโยบายการจ้างบุคคลนอกจากการกำหนดของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข - กรอบ FTE - การคำนวณต้นทุนของหน่วยบริการที่ยังขาดความชัดเจน
Economic **ปัจจัยทางเศรษฐกิจ**	- งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรเมื่อรวมกับ CFO และทีมงานที่ดี ทำให้ผู้บริหารสามารถบริหารงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ	- เงื่อนไขการจ่ายเงินของ 3 กองทุนมีผลต่อรายรับของหน่วยบริการที่อาจทำให้ลดน้อยลงเมื่อนำมาจัดทำ unit cost
Social **ปัจจัยทางสภาพสังคม**	- มาตรการ Social distancing - ประชาชนมีความรู้ และมีช่องทางการรับรู้ข่าวสารมากขึ้น - ทัศนคติของผู้ใช้บริการ (+)	- ทัศนคติของผู้ใช้บริการ (-) - เป็นลักษณะสังคมครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น

SWOT / PESTEL	Opportunities	Threats
	- ระบบดูแลสุขภาพคือ โรงพยาบาลเป็นฐานเน้นการดูแลโรคมีวิชาชีพเป็นศูนย์กลาง และชุมชนเป็นฐานเน้นการดูแลคนที่เป็น Matrix Team มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง	
Technology ปัจจัยทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ	- ผู้บริหารมีนโยบายพัฒนาโครงสร้างระบบ IT ในการปฏิบัติงานทั้งในหน่วยงานและเครือข่าย - การเข้าถึงเทคโนโลยี,อุปกรณ์ทางการแพทย์ และบริการแบบใหม่ๆ - ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึง IT ของหน่วยบริการในลักษณะของ Self service ได้ง่ายขึ้นผ่าน smart phone	- ระบบการจัดการสารสนเทศ PCC ส่วนกลางไม่มีระบบการบันทึกข้อมูลสำหรับหรับโครงการคลินิกหมอครอบครัวเป็นการเพิ่มภาระงานให้พื้นที่ในการจัดทำระบบเพื่อรองรับการปฏิบัติงานที่ต้องลงบันทึกในระบบ HIS ของหน่วย PCC และHIS ของโรงพยาบาลแม่ข่าย - การจัดหาเจ้าหน้าที่ด้าน IT มีข้อจำกัดในเรื่องของจำนวนและศักยภาพที่สอดคล้องกับภาระงาน
Environment ปัจจัยทางสภาพแวดล้อม	- โรคเกิดใหม่อุบัติใหม่ (Covid-19) - มาตรการลดแออัด ลดรอคอยในโรงพยาบาล ผู้มาใช้บริการมีจำนวนมากขึ้นจากการเข้าถึงบริการได้ง่าย - ช่องทางในการเข้าถึงบริการมีมาก	- ความเสถียรของระบบบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข - ผู้มาใช้บริการที่มีข้อจำกัดเรื่องการสื่อสารและไม่มีญาติหรือ care giver - โรคมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น
Legal ข้อกฎหมายต่างๆ	- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 258 (ช) ด้านอื่นๆ (5)ให้มีระบบแพทย์ปฐมภูมิที่มีแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวดูแลประชาชนในสัดส่วนที่เหมาะสม - พระราชบัญญัติระบบสุขภาพปฐมภูมิพ.ศ.2562 - กฎหมายลำดับรองตามพระราชบัญญัติระบบสุขภาพปฐมภูมิ พ.ศ. 2562 - ประกาศที่คณะกรรมการระบบสุขภาพปฐมภูมิเป็นผู้ออก - ประกาศที่รัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้ออกโดยคำแนะนำของคณะกรรมการระบบสุขภาพปฐมภูมิ - ประกาศที่รัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้ออกนโยบายปฏิรูประบบบริการสุขภาพด้านปฐมภูมิ โดยจัดทำโครงการคลินิกหมอครอบครัว	- การนำกฎหมายมาบังคับใช้โดยไม่มีการยกเว้นว่าเป็นส่วนราชการ - ระเบียบพัสดุ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง มีการปรับแผนการขึ้นทะเบียนเพื่อเป็นหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิครบ 60 ทีม จาก ปี 2560-2568 เป็น 2560-2564 เนื่องจากขณะนี้ขึ้นทะเบียนรวมแล้ว 32 ทีม ครอบคลุมประชากร 380,644 คน คิดเป็นร้อยละ 55.33 จึงมีแนวทางการจัดอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์ได้แก่

1. แต่งตั้งคณะทำงานพัฒนา กำกับติดตาม ประเมินผล การดำเนินงานคลินิกหมอครอบครัว ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และทีมคลินิกหมอครอบครัว จังหวัดลำปาง ปี 2563 โดย นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดลำปาง ซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหารระดับจังหวัด (นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเป็นประธาน) ผู้บริหารระดับอำเภอ (ผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชนเป็นประธาน และสาธารณสุขอำเภอเป็นรองประธาน) และทีม PCU-NPCU ทั้ง 60 ทีม ซึ่งมีแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว และแพทย์สาขาอื่นที่ได้ผ่านการอบรมด้านเวชศาสตร์

ครอบครัวตามประกาศคณะกรรมการระบบสุขภาพปฐมภูมิเรื่อง การกำหนดให้แพทย์อื่นทำหน้าที่ดูแลผู้รับบริการแทนแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวพ.ศ. 2562 และสหสาขาวิชาชีพเหมาะสมทั้งจำนวนและวิชาชีพตามบริบทของ PCU-NPCU แต่ละแห่งของจังหวัดลำปาง

2. แบ่ง PCU-NPCU ในจังหวัดลำปางเป็น 3 กลุ่มเพื่อวางแผนการจัดอัตรากำลัง และเพื่อการพัฒนา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 กลุ่มการแบ่ง Primary Care Unit - Network Primary Care Unit (PCU-NPCU) ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง

กลุ่ม	ประเภท	Hospital Weight	PCU Weight
A	แพทย์ FM วว./อว.	0.6	0.4
B	แพทย์ที่ผ่านการอบรมระยะสั้น (Short /Basic Course)	0.4	0.6
C	แพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป	0.2	0.8

ซึ่งในการแบ่งของจังหวัดลำปางเป็นไปตามแผนงานการจัดตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิ (Primary Care Unit; PCU) และเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ (Network Primary Care Unit; NPCU) จังหวัดลำปางปี 2560 – 2564 และในส่วนของการจัดโครงการคลินิกหมอครอบครัวของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง ดำเนินการแล้วเสร็จในช่วงปี 2563 ซึ่งบรรลุเป้าหมายก่อนกำหนดระยะเวลา จึงทำให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปางต้องมีการวางแผนการกำหนดอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์ในโครงการคลินิกหมอครอบครัวของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปางตามบริบทและภาระงาน

3. จัดให้มี Primary Care Coaching จำนวน 8 คน โดยมีพื้นที่การทำงานที่รับผิดชอบในลักษณะที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (Area based approach) ในอำเภอที่รับผิดชอบจำนวน 13 อำเภอครอบคลุมทั้งจังหวัดลำปาง ได้แก่ อำเภอห้างฉัตร/เมืองปาน อำเภองาว/วังเหนือ อำเภอเมืองลำปาง อำเภอแม่ทะ/แม่เมาะ อำเภอเกาะคา อำเภอ แจ้ห่ม อำเภอเสริมงาม/สบปราบ และอำเภอเถิน/แม่พริก

4. เพิ่มจำนวนโรงพยาบาลในเครือข่าย ของกลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลลำปาง ซึ่งเป็นสถาบันการฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว ตั้งแต่ปี 2555 ซึ่งปัจจุบันมี 2 โรงพยาบาล คือโรงพยาบาลงาว และโรงพยาบาลเกาะคาโดยโรงพยาบาลในเครือข่ายที่อยู่ในแผนอย่างน้อย 4 โรงพยาบาลคือ โรงพยาบาลเถิน โรงพยาบาลห้างฉัตร โรงพยาบาลแม่ทะ และโรงพยาบาลแจ้ห่ม

5. กรณีได้รับการจัดสรรบุคลากรจากกองบริหารทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข เพื่อเป็นการทดแทนการสูญเสียในรูปแบบต่างๆ (เสียชีวิต, ลาออก, ย้าย) ในประเภทข้าราชการดำเนินการขอใช้ตำแหน่งเพื่อทดแทน โดยวิเคราะห์ความจำเป็นตามสายวิชาชีพและหน่วยงาน และในประเภทพนักงานราชการ, พนักงานกระทรวงสาธารณสุข และลูกจ้างชั่วคราวรายเดือน นำมาปรับปรุงเป็นตำแหน่งให้กับทีมสหวิชาชีพ และบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการสนับสนุนงานภายในคลินิกหมอครอบครัวที่ไม่ใช่สายวิชาชีพตามแนวทางการดำเนินงานคลินิกหมอครอบครัวสำหรับหน่วยบริการ

อย่างไรก็ตามสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์โครงการคลินิกหมอครอบครัวของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง โดย

แบ่งออกเป็น 2 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดทำ Blue Print คลินิกหมอครอบครัวจังหวัดลำปาง และยุทธศาสตร์ที่ 2 การบริหารจัดการอัตรากำลังมีประสิทธิภาพและธรรมาภิบาล เพื่อก้าวสู่ความสำเร็จในการจัดอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์โครงการคลินิกหมอครอบครัวของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง โดย 1) การจัดอัตรากำลังบุคลากรแบบ Seamless & Smart PCU-NPCU 2) 2P Safety (Patient & Personal safety) กล่าวคือไม่เกิดผลไม่พึงประสงค์จากการจัดบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ป้องกันได้ 3) การจัดทำเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career Path) และ 4) การมีทักษะการสื่อสารที่ดี (Strong communication skill) เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินโครงการคลินิกหมอครอบครัวในจังหวัดลำปาง

อภิปรายผลการศึกษา

เมื่อพิจารณาผลการศึกษา จากตาราง SWOT Analysis จะพบว่า ผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการผลักดันโครงการคลินิกหมอครอบครัวในพื้นที่จังหวัดลำปาง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารที่กล่าวว่า คนเป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงาน หน่วยงานหรือองค์การต่างๆ ที่จะแสดงให้เห็นในรูปแบบของประสิทธิผลจากการทำงาน นอกจากนี้การเป็นผู้บริหารมีอำนาจสั่งการในการออกคำสั่งปฏิบัติงาน เป็นผู้กำหนดนโยบายตลอดจนออกแบบระบบการทำงานที่ดีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาจุดอ่อนของโครงการคลินิกหมอครอบครัวด้านบุคคลากร พบว่า ทีมสหสาขาวิชาชีพยังไม่เพียงพอต่อจำนวนโครงการคลินิกหมอครอบครัว อีกทั้งในบางพื้นที่ยังไม่สามารถปฏิบัติงานอย่างเต็มขีดความสามารถตามแนวปฏิบัติคลินิกหมอครอบครัว จึงทำให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปางได้ตระหนักถึงการจัดอัตรากำลังบุคลากรทางด้านการแพทย์ในโครงการคลินิกหมอครอบครัว ซึ่งการจัดอัตรากำลังบุคลากรแบบ Seamless & Smart PCU-NPCU สอดคล้องกับการศึกษาของระยอง บรรจงศิลป์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การจัดอัตรากำลังบุคลากรทางการพยาบาล ตามความต้องการการพยาบาลของงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” เนื่องจากการจัดบุคลากรแบบดังกล่าวเป็นการคำนวณปริมาณความต้องการบุคคลากรทางการแพทย์ของผู้ป่วยแต่ละประเภทโรคในแต่ละพื้นที่ ดังจะเห็นได้จากแนวทางการดำเนินงานของโครงการคลินิกหมอครอบครัวที่มีภารกิจในการดำเนินกิจกรรมเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนแต่ละพื้นที่

ในขณะที่โอกาสพัฒนาอีกประเด็นหนึ่งของโครงการคลินิกหมอครอบครัว คือ การมีค่านิยมร่วมกันของทีมสหสาขาวิชาชีพภายใต้กรอบแนวคิด 2 P Safety (Patient & Personal safety) กล่าวคือไม่เกิดผลไม่พึงประสงค์จากการจัดบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ป้องกันได้ ในส่วนนี้เป็นแนวทางการพัฒนาระบบบริการ สุขภาพ ที่คำนึงถึงทั้งประชาชนผู้มารับบริการและบุคลากรสาธารณสุขที่ทุ่มเททำงาน เพื่อให้เกิดระบบบริการที่มีคุณค่าและผลลัพธ์สุขภาพที่ดีของประชาชน ซึ่งการดำเนินกิจกรรมของคลินิกหมอครอบครัวนั้นจะเป็นการปฏิบัติงานนอกพื้นที่และเข้าประชิดกับผู้ป่วยในพื้นที่โดยตรง ดังนั้นการจัดอัตรากำลังบุคลากรจะต้องยกระดับการให้การดูแลเทียบเท่าสถานพยาบาลหรือหน่วยบริการของรัฐ เพื่อให้การปฏิบัติงานของคลินิกหมอครอบครัวสามารถมีบทบาทในการดูแลสุขภาพประชาชนอย่างสมบูรณ์แบบครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริม การป้องกัน การรักษาและการฟื้นฟูสุขภาพของประชาชน

นอกจากนี้การจัดทำเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career Path) ของบุคคลากรทางการแพทย์สอดคล้องกับการศึกษาของกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “เส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพและแผนพัฒนาความก้าวหน้าในสายอาชีพสายงานแพทย์และสายงานนักวิชาการสาธารณสุขกรมควบคุมโรค” พบว่า ตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ที่ 2 สายงาน คือ สายงานแพทย์ และนักวิชาการสาธารณสุข มีแนวโน้มการสูญเสียกำลังคนจากการเกษียณอายุราชการ ในอีก 5 ปีข้างหน้า ในอัตราที่สูงมาก ซึ่งควรจะต้องมี

การดำเนินการวางแผนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุ ดังนั้น องค์กรจะต้องมีการเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรเพื่อให้บุคลากรได้เห็นความก้าวหน้าในสายอาชีพ ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการสร้างขวัญ กำลังใจ และรักษาคนเก่งคนดีไว้ในองค์การ การจัดเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพจะเป็นเครื่องมือช่วยในการกำหนดความก้าวหน้าในการงาน ทำให้บุคลากรทำงานได้อย่างมีเป้าหมาย และ กำหนดหนทางไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายได้ภายใต้แนวคิดด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ที่ถือว่า คนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สุดขององค์กร บุคลากรจึงควรได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ ดังนั้น การจัดทำเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ จึงมีจุดมุ่งหมายไปยังบุคลากรให้มีความตระหนักต่อความสนใจ คุณค่า จุดอ่อน จุดแข็งของตนเองการได้รับสารสนเทศเกี่ยวกับความก้าวหน้าในหน่วยงาน การวิเคราะห์เป้าหมายในอาชีพ และการกำหนดแผนปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายในอาชีพและเป็นแนวทางความก้าวหน้าไปสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นผ่านการเลื่อนตำแหน่งเพื่อประโยชน์ในด้านการสร้างและเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานของผู้มีศักยภาพให้เกิดการสั่งสมประสบการณ์สูงและเพื่อประโยชน์ในการจัดเตรียมพัฒนาผู้มีศักยภาพให้พร้อมทดแทนตำแหน่งงานที่มีผู้เกษียณ

รวมถึงโอกาสของการดำเนินโครงการคลินิกหมอครอบครัว บุคคลากรในทีมสหสาขาวิชาชีพควรมีทักษะในการสื่อสารที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑามาศ ศิลป์ไพบูลย์พานิช ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการติดต่อสื่อสารของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3” พบว่า ทักษะการติดต่อสื่อสารของผู้บริหารกับประสิทธิภาพส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง เช่นเดียวกับการทำงานของคลินิกหมอครอบครัวที่เป็นการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพที่ต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูงสุด และเกิดความยั่งยืนในการดำเนินโครงการคลินิกหมอครอบครัวในจังหวัดลำปาง

บทสรุป

สำนักงานสาธารณสุขของจังหวัดลำปางได้ดำเนินการจัดตั้งคลินิกหมอครอบครัวครอบคลุมพื้นที่ในจังหวัดลำปางจำนวน 60 แห่งภายในปี 2563 ด้วยการผลักดันของนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดลำปางคนปัจจุบัน ที่ต้องการให้ประชาชนในจังหวัดลำปางเข้าถึงบริการแบบปฐมภูมิ เพื่อเป็นการลดความแออัดจากการใช้สถานพยาบาลของรัฐผ่านนโยบายการดำเนินการคลินิกหมอครอบครัว อีกทั้งในช่วงการดำเนินการจัดตั้งคลินิกเป็นช่วงการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ทำให้คลินิกหมอครอบครัวมีบทบาทในการดูแลสุขภาพพื้นฐาน และติดตามผู้ป่วยที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ที่แต่ละหน่วยรับผิดชอบ ส่งผลให้อัตรากำลังคนในทีมคลินิกหมอครอบครัวไม่ครบตามองค์ประกอบที่กำหนด สำนักงานสาธารณสุขลำปางจึงได้มีการจัดอัตรากำลังคนบุคคลากรทางการแพทย์ในโครงการคลินิกหมอครอบครัวในแบบของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดผ่านนโยบายการดำเนินการคลินิกหมอครอบครัว ได้แก่ (1) จัดตั้งคลินิกหมอครอบครัวครบ 60 ทีม ครอบคลุมพื้นที่ในเขตจังหวัดลำปางในปีงบประมาณ 2563 (2) ดำเนินการจัดขึ้นทะเบียนเป็นหน่วยบริการปฐมภูมิหรือเครือข่ายหน่วยปฐมภูมิครบ 100 เปอร์เซ็นต์ภายในปีงบประมาณ 2564 (3) ให้บริการทางการแพทย์โดยสหสาขาวิชาชีพแบบครบวงจร เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายทั้งเชิงรุกและตั้งรับ (4) จัดทำแผนงาน และแผนอัตรากำลังเพื่อเพิ่มจำนวนโรงพยาบาลในการเป็นเครือข่ายสถาบันฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว จากปัจจุบัน 2 แห่งเป็น 6 แห่ง เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิต (5) จัดให้มี Primary care coaching ในลักษณะอาจารย์พี่เลี้ยงครอบคลุมทุกอำเภอ (6) มีแผนฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (7) สนับสนุนกำลังคนให้มีอย่างเพียงพอเหมาะสมกับภาระงาน และพัฒนาสมรรถภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อให้พร้อมสำหรับการให้บริการระดับปฐมภูมิ และ 8) มีการบริหารจัดการทรัพยากร

ทุกมิติอย่างมีประสิทธิภาพ ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นนักทรัพยากรบุคคลของสำนักงานสาธารณสุขลำปางจึงต้องมีการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในขององค์กรเพื่อจัดสรรอัตรากำลังอย่างเหมาะสมให้กับทีมคลินิกหมอครอบครัว และถอดบทเรียนจากรายงานภาระงานจากโครงการคลินิกหมอครอบครัวของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปางจำนวน 60 แห่งในจังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญในการกำหนดแนวปฏิบัติต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมาย ภายใต้การสนับสนุนทางทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และทรัพยากรต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างไรก็ตามการศึกษาในครั้งนี้เป็นการถอดบทเรียนเพื่อหาแนวทางในการจัดอัตราบุคคลากรทางด้านสาธารณสุขในโครงการคลินิกหมอครอบครัว ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงสภาพปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังในทีมสหสาขาวิชาชีพในโครงการคลินิกหมอครอบครัว ทำให้มีการปรับปรุงอัตรากำลัง และรูปแบบการปฏิบัติงานที่เป็นทั้งเชิงรุกและตั้งรับ ถึงแม้ว่าสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปางจะได้มีการจัดตั้งทีมคลินิกหมอครอบครัวบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่การจัดทรัพยากรบุคคลในทีมมิใช่แต่จะคำนึงถึงทีมสหสาขาวิชาชีพเท่านั้น ยังต้องคำนึงถึงสายสนับสนุนบุคลากรทางการแพทย์ด้วย เพื่อให้เกิดการทำงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

กองการเจ้าหน้าที่ กรมควบคุมโรค. (2558). **เส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ และ แผนพัฒนาความก้าวหน้าในสายอาชีพสายงานแพทย์และสายงานนักวิชาการสาธารณสุข กรมควบคุมโรค.** นนทบุรี.

กฤษดา แสวงดี. (2558). **ศึกษาภาระงานและผลิตภาพของพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐ 12 แห่งในพื้นที่เครือข่ายบริการสุขภาพที่ 2.** วารสารวิชาการสาธารณสุข, 24(4): 741-750.

กฤษดา แสวงดี เบญจพร รัชตารมย์ อติญาณ์ ศรเกษตริน รุ่งนภา จันทรากมลนัทธ์ ม่วงยิ้ม ศุทธินีวัฒนกูล, ศรีจันทร์ พลับจั่น และ สุรศักดิ์ สุนทร. (2560). **การศึกษาทิศทางการผลิตกำลังคนสาขาสาธารณสุขชุมชน สาขาทันตสาธารณสุข และสาขาเทคนิคเภสัชกรรม ของสถาบันพระบรมราชชนก.** วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 4(3): 119-134.

จุฑามาศ ศิลป์ไพบูลย์พานิช. (2558). **ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการติดต่อสื่อสารของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3.** การค้นคว้าอิสระ; ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

ระยอง บรรจงศิลป์. (2561). **การจัดอัตรากำลังบุคลากรทางการพยาบาล ตามความต้องการการพยาบาลของงานผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม.** วารสารแพทย์เขต 4-5; 37(2): 136-146.

สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน). (2560**). ยุทธศาสตร์ความปลอดภัยของผู้ป่วยและบุคลากรสาธารณสุข Patient and Personnel Safety (2P Safety) ระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564). 2560. พิมพ์ครั้งที่ 1.** นนทบุรี: สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน).

สำนักสนับสนุนระบบสุขภาพปฐมภูมิสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. [ออนไลน์]. (2561). **คู่มือแนวทางการจัดตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิตามพระราชบัญญัติระบบสุขภาพ**

ปฐมภูมิ พ.ศ. 2562. สำหรับ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข เข้าถึงได้จาก: http://www.kkpho.go.th/i/index.php/component/attachments/download/7172. [31 พฤษภาคม 2563]. 2562.

สุวัฒน์ วิริยพงษ์สุกิจ. [ออนไลน์]. (2562). **ความคืบหน้าและการดำเนินงาน พระราชบัญญัติระบบสุขภาพปฐมภูมิ พ.ศ.2562.** เข้าถึงได้จาก: http://www.rh12.moph.go.th/wp-content/uploads/2019/10/6_1-1AA.pdf [31 พฤษภาคม 2563].

อนันต์ชัย อัศวเมฆิน. [ออนไลน์]. (2562). **นโยบายลดความแออัด ลดการรอคอย ในโรงพยาบาล แค่รับยาที่ร้านขายยาจริงหรือ?.** เข้าถึงได้จาก: : https://www.hfocus.org/content/2019/10/17865 [31 พฤษภาคม 2563].

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของบัณฑิตพยาบาลศาสตรวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี
The 21st Century Skills of Baccalaureate Nursing Graduates from Boromarajonani College of Nursing, Chon Buri

เอกพจน์ สืบญาติ*, ธัญญมล สุริยานิมิตรสุข*, สุนทรี รักความสุข*, ทุติยรัตน์ รื่นเริง*, กมลรัตน์ เทอร์เนอร์*
Ekkapoj Seubyart*, Thunyamol Suriyanimitsuk*, Suntharee Rukkwamsuk*,
Tutiyarat Reunreang*, Kamolrat Turner*
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี*
Boromarajonani College of Nursing, Chon Buri*

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่กมลรัตน์ เทอร์เนอร์และคณะสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดของ Trilling and Fadel ประกอบด้วย การเรียนรู้ 3Rs x 7Cs โดย 3Rs คือ การอ่าน การเขียน และคณิตศาสตร์ และ 7Cs ได้แก่ 1) ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา 2) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม 3) ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ 4) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ 5) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ 6) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 7) ทักษะด้านอาชีพและทักษะการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2557 จำนวน 226 คน เก็บข้อมูลโดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติบรรยาย

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x}$ = 4.01) และเมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ทักษะ 3 Rs อ่านออก เขียนได้ และคณิตศาสตร์ เป็นทักษะด้านที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำที่สุด ($\bar{x}$ = 3.17) ขณะที่ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.25) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทักษะ 3 Rs อ่านออก เขียนได้ และคณิตศาสตร์ ของบัณฑิต มีค่าเฉลี่ยรายข้ออยู่ในระดับปานกลางถึงดี ($\bar{x}$ = 2.99- 4.39) ทักษะที่เกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่นๆ ส่วนทักษะด้านอื่นๆ ได้แก่ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ ทักษะด้านการสื่อสาร การรู้เท่าทันสารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยคะแนนรายข้ออยู่ในระดับดีทุกข้อ ($\bar{x}$ = 3.81- 3.95, $\bar{x}$ = 3.61- 4.02, $\bar{x}$ = 4.08- 4.19, $\bar{x}$ = 3.89- 4.31, $\bar{x}$ = 3.90- 4.09, $\bar{x}$ = 4.06- 4.27, $\bar{x}$ = 4.11- 4.34 ตามลำดับ)

ผลการวิจัยไปใช้ในการศึกษาแนวทางทางการเตรียมความพร้อมของสถาบันการศึกษาและหลักสูตรการเรียนการสอนด้านการแพทย์และพยาบาลของไทยรองรับทางการเปิดเสรีทางการศึกษาและการบริการสุขภาพ

คำสำคัญ: ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21, บัณฑิตพยาบาล

Received: 2020-06-19: Revised: 2020-07-15: Accepted: 2020-07-18

Abstract

This descriptive study was conducted to investigate the 21st century skills of baccalaureate nursing graduates from Boromarajonani College of Nursing, Chon Buri. A self-administered questionnaire developed by Kamolrat Turner and others based on Trilling and Fadel's framework including 3Rs-Reading, (w)Riting, (a)Rithmetic) and 7Cs-1) Critical Thinking and Problem Solving; 2) Creativity and Innovation; 3) Cross-cultural Understanding; 4) Collaboration, Teamwork and Leadership; 5) Communications, Information, and Media Literacy; 6) Computing and Information Communication Technology (ICT) Literacy; and 7 Career and Learning Skills was used. The sample was composted of 226 nursing graduates of Academic Year BE. 2557. The data were analyzed using descriptive statistics.

The research findings revealed that total average mean score of 21st century skills of the sample was at a good level ($\bar{x}$ = 4.01). The category of 3Rs-Reading, (w)Riting, (a)Rithmetic) had lowest mean score ($\bar{x}$ = 3.17) while the category of Career and Learning Skills had highest mean score ($\bar{x}$ = 4.25). The analysis of each item found that the mean scores of the items under the 3Rs category were at moderate to good ($\bar{x}$ = 2.99- 4.39). The skills relating to English were lower than others. The mean scores of all items under other categories including) Critical Thinking and Problem Solving; Creativity and Innovation; Cross-cultural Understanding; Collaboration, Teamwork and Leadership; Communications, Information, and Media Literacy; Computing and Information Communication Technology (ICT) Literacy; and Career and Learning skills were at good level ($\bar{x}$ = 3.81- 3.95, $\bar{x}$ = 3.61- 4.02, $\bar{x}$ = 4.08- 4.19, $\bar{x}$ = 3.89- 4.31, $\bar{x}$ = 3.90- 4.09, $\bar{x}$ = 4.06- 4.27, $\bar{x}$ = 4.11- 4., respectively).

The results of this study can be used to develop the guidelines to prepare nursing education institutions and curricular to enhance the 21st century skills needed for current health services.

Keywords: Twenty first century skills, Baccalaureate nursing graduates

บทนำ

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี จัดตั้งขึ้นเพื่อผลิตบัณฑิตพยาบาลเพื่อตอบสนองปัญหาการขาดแคลนพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ตั้งแต่ พ.ศ. 2514 และได้มีการผลิตพยาบาลวิชาชีพออกสู่สังคมนับถึงปัจจุบัน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี ได้มีการจัดการเรียนการสอนภายใต้หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตที่มีการปรับปรุงหลักสูตรทุก 5 ปี เพื่อให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะ และคุณภาพบัณฑิตตอบสนองได้ตรงความต้องการของสังคมอย่างแท้จริง

การปรับปรุงหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง) พ.ศ. 2556 เป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิ สาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ. 2552 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัย เหมาะกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นผลักดันให้การผลิตบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์ ต้องมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีความรู้ และสมรรถนะที่สามารถ

ตอบสนองต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต อีกทั้งนโยบาย Thailand 4.0 ที่มุ่งเน้นให้มีการจัดการศึกษาที่สามารถพัฒนาให้นักศึกษาสามารถคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนางานในวิชาชีพได้บนพื้นฐานการคิดอย่างมีเหตุและผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการคิดวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ของกมลรัตน์ เทอร์เนอร์ และจุฬารัตน์ ห้าวหาญ (2559)[1] ที่พบว่า การคิดวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาพยาบาลมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้บัณฑิตมีทักษะศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์สอดคล้องกับความต้องการของสังคม จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรีจึงได้มีการสำรวจทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2557 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี และนำผลการสำรวจครั้งนี้ไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร และการเรียนการสอนของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี ต่อไป

วัตถุประสงค์

ศึกษาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Trilling& Fadel (2009)[2] ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ประกอบด้วย 8 ทักษะ คือ 1) ทักษะ 3R อ่านออกเขียนได้ และคณิตศาสตร์ 2) ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา 3) ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 4) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ 5) ทักษะด้านความร่วมมือ, การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ 6) ทักษะการสื่อสาร การรู้เท่าทันสารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อ 7) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ 8) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ โดยมีความเชื่อว่าบัณฑิตพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรีจะมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

ขอบเขตงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประชากรของการศึกษา คือ บัณฑิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552 ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2557 ตัวแปรที่ศึกษา คือ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของบัณฑิตพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการศึกษา คือ บัณฑิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552 ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2557 การศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาในประชากรทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถามทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้สำเร็จการศึกษา เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของบัณฑิตเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราช

ชนนี ชลบุรี ซึ่งสร้างโดย กมลรัตน์ เทอร์เนอร์ และคณะ (2557)[2] ตามแนวคิดของ Trilling& Fadel (2009)[3] ซึ่งได้รับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน และนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 - 4 ณ วิทยาลัยพยาบาลบรมบรมราชชนนี จักรีรัช จำนวน 50 คน ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแอลฟาของครอนบาค (Cronbach, s Alpha Coefficient) ของแบบสอบถามโดยรวม เท่ากับ 0.95 ข้อรายการมีลักษณะเป็นมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การให้คะแนนมีดังนี้ 1 หมายถึง มีทักษะในข้อนั้นในระดับต่ำมาก หรือไม่มีเลย และ 5 หมายถึง มีทักษะในข้อนั้นในระดับดีมาก การแปลความหมายค่าเฉลี่ยคะแนนเป็นระดับทักษะตามการรับรู้ของบัณฑิต ดังนี้ 1.00-1.50 เท่ากับ ระดับทักษะต่ำมาก, 1.51-2.50 เท่ากับ ระดับทักษะต่ำ, 2.51-3.50 เท่ากับ ระดับทักษะปานกลาง, 3.51-4.50 เท่ากับ ระดับทักษะดี และ 4.51-5.00เท่ากับ ระดับทักษะดีมาก

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ได้รับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี การดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างคณะผู้วิจัยเก็บไว้เป็นความลับและนำเสนอในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิที่จะบอกรับหรือปฏิเสธได้โดยไม่มีผลต่อการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย หรือข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้วิจัยตามที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์ที่ให้ไว้ในใบคำชี้แจง และเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างลงนามในใบยินยอมสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย และกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิที่จะหยุดหรือออกจากการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้รวบรวมข้อมูลวิจัยจากประชากร คือ บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2557 โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้บัณฑิตทางไปรษณีย์ทั้งสิ้น 226 ฉบับ แต่ได้รับแบบสอบถามคืนจากผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 98.23

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ เงินเดือน สถานที่ทำงาน โดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ
2. วิเคราะห์ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของบัณฑิต โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และตอนที่ 2 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของบัณฑิต

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้รวบรวมข้อมูลวิจัยจากประชากร คือ บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2557 โดยมีการส่งแบบสอบถามให้บัณฑิตทางไปรษณีย์ทั้งสิ้น 226 ฉบับ แต่ได้รับแบบสอบถามคืนจากผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 222คน คิดเป็นร้อยละ 98.23 เป็นเพศชาย จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 4.4 เพศหญิง จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 95.6 อายุอยู่ในช่วง 22-26 ปี เงินเดือน 15,960 บาท/ เดือน บัณฑิตปฏิบัติงานในสถานที่ทำงาน ดังนี้ คือโรงพยาบาลศูนย์ จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 39.6 โรงพยาบาลทั่วไป จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 9.4 โรงพยาบาลชุมชน จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 51.8 ปฏิบัติงานในแผนก / หอผู้ป่วยต่างๆ ดังนี้ คือ สูติกรรม จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 14.0 ผู้ป่วยหนัก จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 16.2 ศัลยกรรม จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 14.9 อายุรกรรม จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 34.2 กุมารเวชกรรม จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 อุบัติเหตุ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยรวมของบัณฑิตพยาบาลอยู่ในระดับดี และเมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงที่สุด จากผลการวิจัยอภิปรายได้ว่า วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี มีการพัฒนาทั้งทักษะทางปัญญาและทักษะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานในวิชาชีพการพยาบาลควบคู่กันไป โดยเฉพาะในชั้นปี 3 และปี 4 มีการเรียนจากประสบการณ์จริงและจากการฝึกปฏิบัติ จึงทำให้มีการเพิ่มทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ ส่วนทักษะด้านที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำที่สุด คือ ทักษะ 3 R อ่านออก เขียนได้ และคณิตศาสตร์ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการประเมินนักเรียนนานาชาติ (PISA) ในปี ค.ศ. 2012ของประเทศไทยที่พบว่า ทักษะการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ มีค่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาตรฐานกลาง โดยวิชาคณิตศาสตร์มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกว่าค่าเฉลี่ยมาตรฐานกลางมากที่สุด และรองลงมา คือวิชาวิทยาศาสตร์ และทักษะการอ่าน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) [4]

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นรายข้อ พบว่า ทักษะ 3 R อ่านออก เขียนได้ และคณิตศาสตร์ ของบัณฑิต อยู่ในระดับปานกลางถึงดีทุกข้อ ($\bar{x}$= 2.99- 4.39) ทักษะที่มีการประเมินสูงกว่าเรื่องอื่นๆ คือ อ่านภาษาไทยได้ถูกต้องตามอักขระ ($\bar{x}$= 4.39, S.D.= .582) และทักษะที่มีการประเมินต่ำกว่าเรื่องอื่นๆ คือ อ่านภาษาอังกฤษแล้วถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจได้สาระตรงตามสิ่งที่อ่าน ($\bar{x}$= 2.95, S.D.= .888) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุชาดา ธนะพงษ์พร (2553)[5] ซึ่งติดตามสมรรถนะของบัณฑิตพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา ปีการศึกษา 2551 พบว่า บัณฑิตพยาบาลศาสตร์ มีความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยอยู่ในระดับดี ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลาง จากผลการวิจัยอภิปรายได้ว่า บัณฑิตได้รับการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับเทคนิคการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษา อีกทั้งยังได้รับการฝึกฝนการสื่อสารกับผู้รับบริการในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล เช่น ซักประวัติ การให้สุขศึกษา ทำให้บัณฑิตพยาบาลมีความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยอยู่ในระดับดี สำหรับทักษะที่มีการประเมินต่ำกว่าเรื่องอื่นๆ คือ อ่านภาษาอังกฤษแล้วถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจได้สาระตรงตามสิ่งที่อ่าน ($\bar{x}$= 2.95, S.D.= .888) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยติดตามสมรรถนะของบัณฑิตพยาบาล ของสุภลักษณ์ ธานีรัตน์ กมลรัตน์ เทอร์เนอร์ และสุจิรา วิเชียรรัตน์ (2550)[6] พบว่า บัณฑิตพยาบาลผู้ซึ่งสำเร็จการศึกษาและผู้ร่วมงานของบัณฑิตมีความเห็นว่าสมรรถนะด้านการใช้ภาษาอังกฤษของบัณฑิตพยาบาลผู้จบการศึกษาใหม่อยู่ในระดับปานกลางถึงระดับต่ำ นอกจากนี้การศึกษาของ นพมาศ หงษาชาติ (2557)[7] ที่ศึกษาความสามารถด้านการอ่านของนักศึกษาที่เรียนเอกสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ของ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ พบว่า นักศึกษามีทักษะการจับรายละเอียดอยู่ในระดับสูง แต่ทักษะการจับความระดับประโยค ทักษะการจับใจความสำคัญ ทักษะการตีความ ทักษะการเดาความหมายจากบริบท และทักษะการอนุมานความอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งนักศึกษาได้เสนอความคิดเห็นว่าวิธีการสอนมีผลต่อความสามารถด้านการอ่านของนักศึกษา ซึ่งวิธีการสอนแบบแปลและไวยากรณ์นี้ไม่สามารถสร้างกระบวนการประมวลความให้เกิดขึ้นพร้อมกันไปในทุกๆ ระดับของการอ่านได้ ทั้งนี้หากกระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นพร้อมกันแล้ว ก็จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาในการตีความและสามารถเลือกตีความข้อมูลที่รับเข้ามาใหม่ได้อย่างถูกต้อง

ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา อยู่ในระดับดีทุกข้อ ($\bar{x}$= 3.81- 3.95) โดยทักษะที่มีการประเมินสูงกว่าเรื่องอื่นๆ คือ แสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและหลากหลาย($\bar{x}$=3.95, S.D.= .548) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงใจ วงษ์เศษ (2556)[8] ที่ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาและการใช้สารสนเทศของอาจารย์และนักศึกษาพยาบาล พบว่า อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่มี

พฤติกรรมการแสวงหา และการใช้สารสนเทศ ในการติดตามและเพิ่มพูนความรู้ที่กว้างขวางที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพการพยาบาลไปใช้ประกอบการเรียน แก้ไขปัญหาและทำรายงานที่ได้รับมอบหมายจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยอาจารย์และนักศึกษาคัดเลือก ประเมินความน่าเชื่อถือจากแหล่งที่มาของข้อมูลที่ระบุอ้างอิงเอกสารมากที่สุด เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของ Mishra, Ramesh, Nanda, Jena, & Khuntia (2015)[9] จากผลการวิจัยอภิปรายได้ว่าการเรียนการสอนของวิทยาลัยในปัจจุบันเน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการเรียนรู้ของตนเอง และสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง ดังนั้น นักศึกษาต้องมีการค้นคว้าหาความรู้โดยการสืบค้นจากแหล่งต่างๆ และประกอบกับในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และจำนวนสารสนเทศมีมากมายส่งผลให้นักศึกษาต้องมีความสามารถในการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและหลากหลายเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สำหรับทักษะที่มีการประเมินต่ำกว่าเรื่องอื่นๆ คือ บอกความสัมพันธ์เชื่อมโยง เหตุและผล ของสิ่งที่ศึกษา และประมวลผลกระทบที่มีความซับซ้อนได้ ($\bar{x}$=3.81, S.D.= .581) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จันทรา พรหมน้อย เนตรนภา พรหมเทพ และ ศมนนันท์ ทัศนีย์สุวรรณ (2555) [10]พบว่า ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อยู่ในระดับปานกลาง โดยที่องค์ประกอบด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การประเมินผลเป็นขั้นตอนของการตัดสินประเมินความถูกต้องของข้อสรุป วิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างรอบคอบถึงความสมเหตุผลเชิงตรรกะและหลักเกณฑ์จากข้อมูลที่มีอยู่ รวมถึงการนำไปใช้และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ ลัดดาวัลย์ ไวยสุระสิงห์ และสุภาวดี นพรุจจินดา (2554)[11] ผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้จากภาคทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลหรือการแก้ปัญหาได้นอกจากนี้ผลการทดสอบระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนพบว่าผลคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีคะแนนต่ำสุด คือ ด้านประเมินความสมเหตุสมผลโดยอยู่ในระดับควรปรับปรุง ซึ่งด้านประเมินความสมเหตุสมผลเป็นความสามารถในการคิดพิจารณาข้อความ ที่เป็นเหตุเป็นผลกัน โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่เป็นสาเหตุและความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลทั้งหมดเพื่อลงสรุปได้อย่างสมเหตุสมผล ความสามารถนี้มีความสำคัญเพราะทำให้สามารถลงความเห็นตามความจริงของหลักฐานหรือข้อมูลที่มีอยู่ จากผลการวิจัยอภิปรายได้ว่าส่วนใหญ่อาจารย์ยังคงใช้วิธีการสอนบรรยายประกอบการใช้สื่อต่างๆ เนื่องจากกลุ่มผู้เรียนมีขนาดใหญ่ ในขณะที่เนื้อหาของวิชาค่อนข้างมากและเวลาในการสอนน้อยทำให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นน้อยอีกทั้งยังไม่มีเวลาให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่และจากเวลาที่จำกัดทำให้การเรียนรู้จากสภาพการณ์จริงในภาคทฤษฎีค่อนข้างน้อยส่งผลให้ผู้เรียนไม่เข้าใจในสาระการเรียนรู้ และไม่สามารถนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีเหตุผล

ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมอยู่ในระดับดีทุกข้อ ($\bar{x}$= 3.61- 4.02) โดยทักษะที่มีการประเมินสูงกว่าเรื่องอื่นๆ คือ แสดงความเชื่อในผลสำเร็จของการทำงานร่วมกันเป็นทีม ($\bar{x}$= 4.02, S.D.= .665) เนื่องจากปัจจุบันการเรียนการสอนของวิทยาลัยเน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและส่งเสริมให้นักศึกษาทำงานเป็นทีมจึงทำให้นักศึกษามีโอกาสเรียนรู้ผ่านการทำงานเป็นทีมมากขึ้น สำหรับทักษะที่มีการประเมินต่ำกว่าเรื่องอื่นๆ คือ แสดงผลการสร้างสิ่งประดิษฐ์ หรือวิธีการ กระบวนการใหม่ในการพยาบาล ($\bar{x}$ =3.61, S.D.= .633) ซึ่งสอดคล้องกับจุฑารัตน์ บันดาลสิน (2557) [12] พบว่าการพัฒนานวัตกรรมการพยาบาลยังมีจำนวนไม่มากนัก และสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆของพยาบาล คือ การคิดสร้างสรรค์ เช่น คิดอะไรใหม่ๆไม่ค่อยออก คิดออกแต่ก็ไปซ้ำกับที่เคยทำแล้ว คิดนอกกรอบจากความเคยชินเดิมๆไม่ได้

ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์อยู่ในระดับดีทุกข้อ ($\bar{x}$= 4.08- 4.19) โดยทักษะที่มีการประเมินสูงกว่าเรื่องอื่นๆ คือ ยอมให้บุคคล/ผู้รับบริการที่เชื้อชาติแตกต่างกัน ได้แสดงความเชื่อและการปฏิบัติตามวัฒนธรรม ($\bar{x}$=4.19, S.D.= .668) ซึ่งเป็นผลจากการเปิดเสรีทางบริการสุขภาพและการเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติของไทยทำให้มีบุคลากรทางการแพทย์และพยาบาลมีโอกาสมากขึ้นในการให้บริการกับบุคคล/ผู้รับบริการต่างเชื้อชาติ (พัชราวลัย วงศ์บุญสิน, 2557) [13] นอกจากนี้วิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการดูแลแบบองค์รวมด้วยความเอื้ออาทรในทุกรายวิชาทางการพยาบาล โดยเฉพาะภาคปฏิบัติอาจารย์มอบหมายให้นักศึกษาพยาบาลได้มีโอกาสให้การพยาบาลโดยการปฏิบัติการพยาบาลด้วยความรู้สึกห่วงใย เมตตา ตระหนักในคุณค่าของบุคคล เข้าใจชีวิตมนุษย์ เคารพในสิทธิของผู้ป่วยและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สร้างเสริมพลังด้วยจิตวิญญาณตามความต้องการของผู้รับบริการ ทำให้นักศึกษาให้โอกาสผู้รับบริการที่มีความแตกต่างระหว่างเชื้อชาติได้ปฏิบัติตามความเชื่อและวัฒนธรรมโดยการปฏิบัตินั้นต้องไม่มีผลกระทบด้านลบต่อภาวะสุขภาพ แต่ทักษะที่มีการประเมินต่ำกว่าเรื่องอื่นๆ คือ แสดงความเข้าใจบุคคล/ผู้รับบริการที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ($\bar{x}$=4.08, S.D.= .683) สอดคล้องกับการศึกษาของอังคณา จิรโรจน์ (2558)[14] ศึกษาสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่านักศึกษาเข้าใจความแตกต่างระหว่างคนที่มีชาติพันธุ์ ภูมิหลังความคิด ความเชื่อแตกต่างกัน และมีความเต็มใจอย่างยิ่งที่จะดูแลผู้รับบริการที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลายในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเกิดจากปัจจุบันบุคลากรสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรทางการแพทย์และพยาบาลมีความขาดแคลนในภาพรวม บุคลากรทางการแพทย์และพยาบาลจึงมีพันธกิจหลักในการให้บริการสุขภาพเพื่อประชาชนคนไทยเป็นสำคัญ นอกจากนี้กลุ่มผู้จ้างงานต้องการบุคลากรทางการแพทย์และพยาบาลไทยที่มีทักษะและองค์ความรู้ใหม่ๆ ในการรักษาและบริการ มีทักษะด้านภาษาและการสื่อสารที่ดี (พัชราวลัย วงศ์บุญสิน, 2557) [13] ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยติดตามสมรรถนะของบัณฑิตพยาบาล ของสุภลักษณ์ ธานีรัตน์ กมลรัตน์ เทอร์เนอร์ และสุจิรา วิเชียรรัตน์ (2550)[7] ที่พบว่าสมรรถนะด้านการใช้ภาษาอังกฤษของบัณฑิตพยาบาลผู้จบการศึกษาใหม่อยู่ในระดับปานกลางถึงระดับต่ำทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำความเข้าใจบุคคล/ผู้รับบริการที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม

ทักษะด้านความร่วมมือ, การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำอยู่ในระดับดีทุกข้อ ($\bar{x}$= 3.89- 4.31) โดยทักษะที่มีการประเมินสูงกว่าเรื่องอื่นๆ คือ แสดงออกถึงความรับผิดชอบในการทำงานเมื่อเป็นสมาชิกทีม ($\bar{x}$=4.31, S.D.= .668) แต่ทักษะที่มีการประเมินต่ำกว่าเรื่องอื่นๆ คือ เป็นผู้นำทางความคิด การลงมือทำเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ($\bar{x}$=3.89, S.D.= .581) ทั้งนี้อาจจะอภิปรายได้เช่นเดียวกับทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม คือการเรียนการสอนของวิทยาลัยในปัจจุบันเน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและส่งเสริมให้นักศึกษาทำงานเป็นทีมจึงทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้การปฏิบัติตามบทบาท และความรับผิดชอบในการทำงานเป็นทีมมากขึ้น และถึงแม้ว่าวิทยาลัยได้จัดการเรียนการสอนที่เน้นการผลิตนวัตกรรมในรายวิชาการศึกษาอิสระแล้วแต่บางครั้งก็อาจมีสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เช่น คิดอะไรใหม่ๆไม่ค่อยออก คิดออกแต่ก็ไปซ้ำกับที่เคยทำแล้ว คิดนอกกรอบจากความเคยชินเดิมๆไม่ได้ จึงทำให้การเป็นผู้นำทางความคิด การลงมือทำเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่ำกว่าทักษะอื่น

ทักษะด้านการสื่อสาร การรู้เท่าทันสารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับดีทุกข้อ ($\bar{x}$= 3.90- 4.09) โดยทักษะที่มีการประเมินสูงกว่าเรื่องอื่นๆ คือ แสดงออกทั้งภาษาพูดและภาษากายได้ถูกต้องและชัดเจน ($\bar{x}$=4.09, S.D.= .638) ซึ่งอาจจะอภิปรายได้เช่นเดียวกับทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม คือการเรียนการสอนของวิทยาลัยในปัจจุบันเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักศึกษาทำงานเป็นทีมและนำเสนอผลการเรียนรู้จึงทำให้นักศึกษาได้โอกาสแสดงออกทั้งภาษาพูดและภาษากายได้ถูกต้องและชัดเจนมากขึ้น แต่ทักษะ

ที่มีการประเมินต่ำกว่าเรื่องอื่นๆ คือ สามารถใช้โสตทัศนูปกรณ์ในห้องเรียนได้ ($\bar{x}$=3.90, S.D.= .666) ทั้งนี้วิทยาลัยมีเจ้าหน้าที่โสตทัศนูปกรณ์ที่ช่วยดำเนินการเกี่ยวกับโสตทัศนูปกรณ์ในห้องเรียนจึงทำให้มีเพียงนักศึกษาบางคนที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ในการเตรียมอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ให้พร้อมใช้ในการเรียนเท่านั้น ทำให้ทักษะนี้ไม่ได้เกิดขึ้นกับนักศึกษาทุกคน

ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอยู่ในระดับดีทุกข้อ ($\bar{x}$= 4.06- 4.27) โดยทักษะที่มีการประเมินสูงกว่าเรื่องอื่นๆ คือ สามารถใช้งานอุปกรณ์ต่อพ่วง เช่น ปริ้นเตอร์ สแกนเนอร์ได้ ($\bar{x}$=4.27, S.D.= .623) ทั้งนี้อาจจะอภิปรายได้เช่นเดียวกับทักษะอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี คือการเรียนการสอนของวิทยาลัยในปัจจุบันเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักศึกษาทำงานเป็นทีมและนำเสนอผลการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศจึงทำให้นักศึกษามีโอกาสใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐานจึงทำให้คะแนนค่าเฉลี่ยสูง แต่ทักษะที่มีการประเมินต่ำกว่าเรื่องอื่นๆ คือ ใช้ ICT โดยคำนึงจริยธรรม กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และความปลอดภัย ($\bar{x}$=4.06, S.D.= .642) ทั้งนี้อาจจะเกิดจากการที่นักศึกษาเกิดมาในยุคแห่งการสื่อสารที่ทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นอินเทอร์เน็ตหรือโทรศัพท์ แต่ไม่ได้มีการเรียนรู้ในเรื่องของกฎหมาย และจรรยาบรรณในการใช้อินเทอร์เน็ตควบคู่กันไปอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับผลการสำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยในช่วงเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม 2559 ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (2559)[15] พบว่าคนไทยยังใส่ใจเรื่องความปลอดภัยน้อยเกินไป และสิ่งที่พบคือการให้ข้อมูลส่วนตัวกับคนแปลกหน้ามีมากและง่ายเกินไป

ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้อยู่ในระดับดีทุกข้อ ($\bar{x}$= 4.11- 4.34) โดยทักษะที่มีการประเมินสูงกว่าเรื่องอื่นๆ คือ ให้ความช่วยเหลือ เพื่อน อาจารย์ หรือผู้รับบริการด้วยความเต็มใจ ($\bar{x}$=4.34, S.D.= .609) ซึ่งสอดคล้องกับที่วิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการดูแลแบบองค์รวมด้วยความเอื้ออาทรในทุกรายวิชาทางการพยาบาล โดยเฉพาะภาคปฏิบัติที่นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติในการดูแลผู้รับบริการในทุกเพศและทุกวัยในสถานการณ์จริง จึงส่งเสริมให้นักศึกษาได้รับการปลูกฝังให้ช่วยเหลือ ดูแลและให้การพยาบาลแก่ผู้รับบริการด้วยความเต็มใจ อีกทั้งกิจกรรมนอกหลักสูตรยังมีการจัดกิจกรรมจิตอาสาต่างๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีลักษณะของการให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลต่างๆ ด้วยเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน แต่ทักษะที่มีการประเมินต่ำกว่าเรื่องอื่นๆ คือ มีนิสัยรักการอ่าน การค้นคว้าและคิดถึงแนวทางการพัฒนาตนเองภายใน 5 ปีข้างหน้า ($\bar{x}$=4.11, S.D.= .624) ทั้งนี้อาจจะอภิปรายได้ว่าบัณฑิตอยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นซึ่งเริ่มปฏิบัติงานในวิชาชีพ 1 ปี ทำให้บัณฑิตให้ความสนใจเฉพาะสิ่งที่ต้องทำในตอนนี้และต้องมีการปรับตัวหลายอย่างให้เหมาะสมกับงานอาชีพ ทำให้มีการคิดถึงแนวทางการพัฒนาตนเองภายใน 5 ปีข้างหน้าน้อย ส่วนนิสัยรักการอ่าน การค้นคว้าที่บัณฑิตประเมินอยู่ในระดับดีแต่ได้ค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเรื่องอื่นๆ สอดคล้องกับสุรีรัตน์ คล้ายสถาพร (2558)[16] ซึ่งศึกษานิสัยรักการอ่านของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่า ระดับนิสัยรักการอ่านของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมอยู่ในระดับมาก และส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการอ่านหนังสือ หรือบทความ ประเภทบันเทิง ดารา แฟชั่น การท่องเที่ยวซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทางวิชาการซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการศึกษาหาความรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา และสอดคล้องกับผลการสำรวจการอ่านของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน 2558 ปรากฏว่าคนไทย ร้อยละ 77.7 อ่านมากที่สุดคือหนังสือพิมพ์ และใช้เวลาในการอ่านเฉลี่ย 66 นาทีต่อวัน และสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของนายกุลธร เลิศสุริยะกุล ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เมื่อปี 2555 ระบุว่า คนไทยอ่านหนังสือเฉลี่ย คนละ 2-5 เล่ม/ปี เมื่อเทียบกับคนสิงคโปร์อ่าน 50-60 เล่ม/ปี และคนเวียดนามอ่าน 60 เล่ม/ปี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559)[17]

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่าทักษะ 3 R อ่านออก เขียนได้ และคณิตศาสตร์มีผลการประเมินในระดับดีแต่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าหมวดอื่นๆ โดยเฉพาะอ่านภาษาอังกฤษแล้วถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจได้สาระตรงตามสิ่งที่อ่านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด วิทยาลัยจึงควรจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะด้านนี้เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสมรองรับการเปิดเสรีการค้าบริการของอาเซียนและการเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติของไทย ซึ่งจำเป็นต้องเน้นที่การปรับปรุงหลักสูตรตามมาตรฐานสากล และการเป็น Thailand Nursing Education Hub

2. จากผลการวิจัย พบว่าทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยในระดับต่ำรองลงมาจากทักษะด้าน 3R อ่านออกเขียนได้ และคณิตศาสตร์ โดยข้อที่มีผลการประเมินต่ำสุดคือแสดงผลการสร้างสิ่งประดิษฐ์ หรือวิธีการ กระบวนการใหม่ในการพยาบาล ซึ่งไม่สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาในยุค Thailand 4.0 ที่เน้นการผลิตนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาประเทศ และแข่งขันกับนานาประเทศ ดังนั้น การศึกษาจึงต้องเร่งดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ให้กับเด็กไทย ได้ก้าวสู่ Thailand 4.0 อย่างเป็นรูปธรรมในหลายด้าน เช่น การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ การสร้างนวัตกรรมและรู้เท่าทันเทคโนโลยี

3. การนำผลการวิจัยไปใช้ในการศึกษาแนวทางทางการเตรียมความพร้อมของสถาบันการศึกษาและหลักสูตรการเรียนการสอนด้านการแพทย์และพยาบาลของไทยรองรับทางการเปิดเสรีทางการศึกษาและการบริการสุขภาพ เพื่อเสนอแนวทางเชิงนโยบายต่อการปรับตัวของสถาบันการศึกษาด้านการแพทย์และพยาบาลของไทยรองรับตลาดแรงงานทางวิชาชีพด้านบริการสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไปในบริบทการเปิดเสรีทางการศึกษาและการบริการสุขภาพของประชาคมอาเซียน

บรรณานุกรม

กมลรัตน์ เทอร์เนอร์ และจุฬารัตน์ ห้าวหาญ. (2559). **การคิดวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต: ระดับทักษะของนักศึกษาในแต่ละชั้นปี.** วารสารการพยาบาล การสาธารณสุขและการศึกษา, 17(1), 153-161.

Trilling, B. & Fadel, C. (2009). **Learning and innovation skills: 21st century skills learning for life in our times.** San Francisco: Jossey-Bass.

กมลรัตน์ เทอร์เนอร์ ลัดดา เหลืองรัตนมาศ สราญ นิรันรัตน์ จิราภรณ์ จันทร์อารักษ์ บุญเตือน วัฒนกุล และทุติยรัตน์ รื่นเริง. (2558**). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาพยาบาล ในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี.** วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 25(2), 178-193.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล พ.ศ. 2558.** กรุงเทพ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุชาดา ธนะพงษ์พร. (2553). **การศึกษาติดตามสมรรถนะทางการพยาบาลของบัณฑิตพยาบาลศาสตร์ที่จบการศึกษาจากคณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา ปีการศึกษา 2551 ตามการประเมินของผู้ใช้บัณฑิต.** วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา, 4(1), 11-18.

สุภลักษณ์ ธานีรัตน์ กมลรัตน์ เทอร์เนอฎ์ และสุจิรา วิเชียรรัตน์. (2550). **การติดตามสมรรถนะทางการพยาบาลของผู้สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2547 จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี.** รายงานการวิจัย. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี.

นพมาศ หงษาชาติ. (2557). **ความสามารถด้านการอ่านของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.** ว.มรม. (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 8(3), 127-138.

ดวงใจ วงษ์เศษ. (2556). **พฤติกรรมการแสวงหาและการใช้สารสนเทศของอาจารย์และนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์มิชชั่น มหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย – แปซิฟิก.** สุทธิปริทัศน์, 27(82) : 97-114.

Mishra, M., Ramesh, D. B., Nanda, S., Jena, S. & Khuntia, S. K. (2015). **Study on Information need and Seeking Behavior of the Health Science Students of an Indian Deemed University.** Library Philosophy and Practice (e-journal). Paper 1318.

จันทรา พรหมน้อย เนตรนภา พรหมเทพ และ ศมนนันท์ ทัศนีย์สุวรรณ. (2555). **ความสามารถในการคิด อย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.** วารสารสงขลานครินทร์, 32(3), 1-11.

ลัดดาวัลย์ ไวยสุระสิงห์ และสุภาวดี นพรุจจินดา. (2554). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ตามสภาพจริงเพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี.** วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 4(3), 64-77.

จุฑารัตน์ บันดาลสิน. (2557). **การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สู่นวัตกรรมการบริการพยาบาล.** วารสารพยาบาลทหารบก, 15(3), 9-17.

พัชราวลัย วงศ์บุญสิน. (2557**). แพทย์และพยาบาล: ความท้าทายในตลาดเสรีอาเซียนและศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก www.bangkokbiznews.com/blog/detail/625194

อังคณา จิรโรจน์. (2558). **การศึกษาสมรรถนะทางวัฒนธรรมของอาจารย์และนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.** วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 23(6) (ฉบับพิเศษ, 1006-1022.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2559). **วิเคราะห์การใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทย 2559 เรื่องที่แบรนด์ต่างๆ ต้องรู้.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก https://brandinside.asia/survey-internet-thailand-user-2559/

สุรีรัตน์ คล้ายสถาพร. (2558). **นิสัยรักการอ่านของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.** วารสารสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ, 3, 52-64.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). **การอ่านของประชากร.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก https://thaipublica.org/2016/04/print-10/

การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทย
The Reformation of Justice Process in Thailand

บุญส่ง วรสิงห์*
Boonsong Worasing*
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ*
Chaiyaphum Rajabhat University*

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้ มุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทยโดยเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมตามแนวคิดทฤษฎีแบบดั้งเดิมและปัจจุบัน เพื่อหาแนวทางแก้ไขและนำไปใช้ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทยให้มีความเหมาะสมตามที่ควรจะเป็น โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ คณาจารย์ในมหาวิทยาลัย และผู้ใช้บังคับกฎหมาย

ผลการวิจัยพบว่า การจะนำผู้กระทำผิดความผิดมาลงโทษ โดยนำคดีและข้อพิพาทเข้าสู่ระบบไม่ว่าจะเป็นคดีความผิดเล็กๆน้อยๆ คดีความผิดโดยประมาท หรือคดีอุกฉกรรจ์ มักมีเป้าหมายแต่เพียงว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยกระทำความผิดอะไร ตามบทบัญญัติของกฎหมายมาตราใด และจะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษอย่างไร โดยกระบวนการยุติธรรมของไทยถูกผูกขาดโดยรัฐมากเกินไป ไม่มีพื้นที่ให้ชุมชนและประชาชนในสังคมเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วม รัฐมีหน้าที่ ต้องนำผู้กระทำผิดมาลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติโทษไว้ หรือเป็นกระบวนการยุติธรรมเชิงแก้แค้นแทนผู้เสียหาย จนก่อให้เกิดปัญหาคือ ปัญหาคดีล้นศาล คนล้นคุก และเป็นปัญหาของสังคม ทำให้หน่วยงานของรัฐต้องมาแก้ไขปัญหาสังคมในลักษณะนี้อีกเรื่อยๆไม่รู้จบสิ้น และเห็นควรปรับปรุงกฎหมายอาญาที่คดีอาญายอมความไม่ได้ที่ความเสียหายส่งผลกระทบโดยตรงต่อตัวผู้เสียหาย ให้เป็นคดีอาญาที่ยอมความได้ ปรับปรุงการกำหนดโทษ และส่งเสริมการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย

คำสำคัญ : การปฏิรูป, กระบวนการยุติธรรม

Abstract

This study aims to study the reform of the Thai justice system. By comparing the judicial process based on traditional and current theories to find solutions and apply the reform of the justice system of Thailand to be appropriate as it should be using qualitative research methods and interviews. In-depth study by professional team Faculty members and subordinates.

The research found that to bring the suspect to punish by bring the case and the dispute. Whether it is a minor lawsuit. Lawsuit of negligence or felony lawsuit. There are always goals that what is accused did wrong. Thailand's justice system was over-regulated by the government. There is no space for community and people to play the role and participation. The government has the duty to bring the suspect to the punishment required by law. Or a justice process that solves the crime instead of the victim. The problem is overwhelmingly overturned, overturned, and a social problem. That made the government agencies have to solve this problem. Not to

Received: 2020-07-08: Revised: 2020-08-01: Accepted: 2020-08-03

finish. And agree to improve the criminal law. The Irreducible case. Damage directly affects the victim. To be a criminal case. Update penalty And promote disputes through mediation.

Keyword: Reformation, Justice Process

บทนำ

เมื่อประชาชนได้มาอยู่รวมกันเป็นสังคม การติดต่อสื่อสารสมาคมกันเพื่อแลกเปลี่ยนปัจจัยอันจำเป็นในการดำรงชีวิตก็เกิดมีขึ้น ในแต่ละสังคมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างกฎเกณฑ์ต่างๆขึ้น เพื่อควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคมให้เป็นไปในทำนองเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่าในแต่ละวันชีวิตของเราต้องผูกพันกับกฎหมายตลอดเวลา และรักษาความเป็นระเบียบตลอดจนความสงบเรียบร้อยของสังคมไว้ เพราะเมื่อใดก็ตามที่สังคมมนุษย์ขาดความเป็นระเบียบ ความวุ่นวาย และความเสียหายต่างๆก็จะเกิดขึ้น และเป็นเหตุนำไปสู่ความพินาศของสังคมนั้นในที่สุด กฎเกณฑ์และข้อบังคับเหล่านี้ได้วิวัฒนาการตามภาวะของสังคมจนกลายเป็นกฎหมาย ซึ่งจะวิวัฒนาการต่อไป ดังนั้นจึงไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่า ชีวิตของคนเรานี้มีความจำเป็นที่จะต้องใช้กฎหมายและเกี่ยวข้องกับกฎหมาย

กฎหมาย คือ สิ่งกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสังคม ในเรื่องนี้จะได้กล่าวถึงกฎหมายอาญากับการควบคุมอาชญากรรมเป็นการเฉพาะ กฎหมายอาญาได้บัญญัติพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ไว้ว่าทำอย่างไรที่ถือว่าเป็นความผิด และจะมีการบังคับใช้หรือนำผู้กระทำผิดมาลงโทษหากเกิดการกระทำผิดขึ้น ผู้ดำเนินการลงโทษก็คือรัฐ โดยผ่านสถาบันยุติธรรม ที่จริงแล้วกฎหมายอาญามีค่านิยมหรือเป้าหมายพื้นฐานแอบแฝงอยู่ ค่านิยมที่ว่านี้ อาทิ การปกป้องคุ้มครองชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน กฎหมายจัดเป็นสถาบันเก่าแก่อย่างหนึ่งของมวลมนุษย์ จากประวัติความเป็นมาของกฎหมายได้บ่งบอกให้เราทราบว่า แรกเริ่มเดิมทีนั่น คนเราใช้กฎหมายเพื่อพิทักษ์ความปลอดภัย ให้แก่ตนเองมากกว่าที่จะพิจารณาคุณค่า ทางศีลธรรมของกฎหมาย ที่เป็นดังนี้ก็น่าจะมีเหตุผลว่าคนเรามีความรักในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ รู้ว่าสิ่งไหนเป็นของตนและสิ่งไหนเป็นของคนอื่น ความรู้สึกเช่นนี้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ นับเป็นรากฐานของกฎหมายทั้งปวง

ปัจจุบันนี้กฎหมายได้กำหนดการที่จะลงโทษทางอาญาเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 โทษทางอาญานั้นมีด้วยกัน 5 สถาน ได้แก่ 1.โทษประหารชีวิต 2.โทษจำคุก 3.โทษกักขัง 4.โทษปรับ 5.โทษริบทรัพย์สิน ซึ่งหมายความว่าหากมีการกระทำความผิดทางอาญาขึ้นแล้วผู้ที่กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษ 5 สถานดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้เท่านั้นจะลงโทษในลักษณะอื่นๆอีกนอกเหนือจากที่กล่าวไม่ได้ และกระบวนการยุติธรรมก็เน้นการลงโทษจำคุกเสียเป็นส่วนมาก ไม่ว่าจะเป็นความผิดเล็กๆน้อยๆเช่นคดีกระทำความผิดโดยประมาท คดีลักทรัพย์ราคาไม่มากนัก หรือคดีลักทรัพย์ราคาสูงต่างก็เป็นความผิดฐานลักทรัพย์เหมือนกัน หรือ คดีอุกฉกรรจ์ที่นับว่ามีโทษรุนแรงก็ล้วนแต่ถูกจองจำอยู่ในเรือนจำเดียวกันทั้งสิ้น จำนวนประชากรเมื่อมีจำนวนมากยิ่งขึ้นผู้กระทำผิดย่อมมีมากขึ้นเป็นเงาตามตัวแทนที่รัฐหรือองค์กรของรัฐในกระบวนการยุติธรรมมีการวิวัฒนาการเจริญมากขึ้นความสมัครสมานสามัคคีจะมีมากขึ้นแต่หาได้เป็นดังนั้นไม่ กลับมีการสร้างปัญหาให้กับสังคมมากยิ่งขึ้นเช่นในขณะนี้ปัญหาการกระทำความผิดมีมากขึ้นจำนวนคดีก็ล้นศาลเนื่องจากคดีความมีมากเกินกว่าผู้พิพากษาจะทำการตัดสินพิพากษาได้ทันหรือที่เรียกว่า “คดีล้นศาล” เมื่อมีผู้กระทำผิดมากนักโทษย่อมมีจำนวนมากเกินกว่าเรือนจำจะรองรับจำนวนนักโทษได้หรือที่เรียกว่า”นักโทษล้นคุก” ปัญหาของกระบวนการยุติธรรมของเราจึงจะต้องมีการแก้ไขปัญหา “คดีล้นศาล” และต้องแก้ไขปัญหา

"คนล้นคุก" จึงเป็นที่มาที่ทำให้ข้าพเจ้าต้องทำการวิจัย "การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทย" เพื่อจะแก้ไขปัญหาคดีล้นศาล คนล้นคุก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทย
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและเปรียบเทียบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทยแบบดั้งเดิมกับปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาและแนวทางการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทยให้เหมาะสมตามที่ควรจะเป็น

ขอบเขตของการวิจัย

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยและแนวปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นตัวบทกฎหมาย หรือ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมยังมีแนวคิดในลักษณะแบบดั้งเดิมคือ การนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษตามทฤษฎีการแก้แค้นแทนผู้เสียหายหรือใช้ทฤษฎีการลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำผิด เกิดความเกรงกลัวหรือการแยกผู้กระทำผิดออกจากสังคม ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งในสังคม ไม่ได้ผล ดังนั้นจึงน่าจะมีการปรับกระบวนทัศน์กระบวนการยุติธรรมเสียใหม่หรือควรมีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม เช่นการแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและจากการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวจะเป็นการแก้ไขปัญหาคดีล้นศาล และแก้ไขปัญหาคนล้นคุก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทย
2. ทำให้ทราบถึงสภาพข้อเท็จจริงและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทยแบบดั้งเดิมกับปัจจุบัน
3. ทำให้ทราบถึงแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทยที่เหมาะสมตามที่ควรจะเป็น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ประเภท หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ งานวิจัยต่างๆ ตลอดจนรวบรวมแนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทยและสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะลึก โดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Opened form) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีความเหมาะสมภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ไปทำการสัมภาษณ์บุคคลผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมของไทย เช่น กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ คณาจารย์ในมหาวิทยาลัย และผู้ใช้บังคับกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร หลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ สร้างแบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบประชากรและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง นำแบบสัมภาษณ์ไปทำการทดลองพร้อมกับนำไปสัมภาษณ์จริงแล้วนำมาจัดหมวดหมู่และแบ่งแยกประเภทเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Tools for Data Collective) ประกอบด้วยข้อมูลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทย รวมทั้ง

ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาอุปสรรค ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทย และข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงทางกฎหมายต่อไป

สรุปผลการวิจัย

สังคมทุกสังคมต่างมีระเบียบแบบแผนธรรมเนียมปฏิบัติและบรรทัดฐานความประพฤติไว้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับสมาชิกของตนเอง ขณะเดียวกันสังคมได้กำหนดบทบังคับโทษรูปแบบต่างๆไว้ตอบโต้ต่อต้านหรือปฏิบัติต่อผู้กระทำการล่วงละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมเพื่อให้หลาบจำไม่กระทำผิดอีก ซึ่งกฎระเบียบนั้นก็คือกฎหมาย

กฎหมาย คือ กฎ ระเบียบที่ออกโดยรัฐฏาธิปัตย์ใช้ควบคุมความประพฤติของประชาชนผู้ใดฝ่าฝืนกฎหมายต้องถูกลงโทษ กลไกของสังคมที่รับผิดชอบต่อการบังคับใช้กฎหมายจึงเกิดขึ้นเพื่อทำหน้าที่ประสานเชื่อมโยงกันเป็นระบบเครือข่าย โดยเรียกว่า "กระบวนการยุติธรรม" หรือ "ระบบงานยุติธรรม" ในแง่ของสังคมวิทยาจะมองความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประสงค์จะศึกษากับสังคมในภาพรวมกว้างๆที่เป็นภาพครบวงจรทั้งระบบสังคม ดังนั้น ระบบงานยุติธรรมทางอาญาจึงมีองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการที่สัมพันธ์สอดคล้องกัน คือ

1) ผู้กระทำผิด (Offender)

2) เหยื่ออาชญากรรม (Victim)

3) หน่วยงานยุติธรรมทางอาญา ซึ่งประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ และหน่วยปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน (Community Based Program) และ

4) สังคม (Society) ซึ่งหมายถึง ประชาชนทั่วไป

วัตถุประสงค์ที่สำคัญในการลงโทษมีอยู่ 4 ประการ กล่าวคือ

1. ลงโทษเพื่อแก้แค้นให้แก่สังคม (Retribution) ทฤษฎีนี้มีเหตุผลว่า การลงโทษก็เพื่อก่อให้เกิดความเจ็บปวดแก่อาชญากร ซึ่งถือเป็นความสำคัญอันยิ่งยวดทำให้สังคมรู้สึกรังเกียจและไม่เห็นด้วยกับการกระทำของอาชญากร และการแสดงออกเช่นนี้เป็นการพิสูจน์ให้เห็นความสำคัญของกฎหมายอาญา ก่อให้เกิดความเห็นคล้อยตามและเกิดความสมานสามัคคีขึ้นในสังคมส่วนรวม เพื่อจะได้ร่วมมือกันต่อต้านอาชญากรรม ตามความเป็นจริงแล้ว การลงโทษเพื่อแก้แค้นนี้ก็เท่ากับเป็นการตีตราบาป หรือสร้างรอยมลทินให้แก่อาชญากร ทำให้กลายเป็นคนที่มีฐานะทางสังคมต่ำต้อยกว่าผู้อื่น

2. การลงโทษเพื่อป้องกันการเกิดอาชญากรรม (Deterrence) เหตุผลของการลงโทษเพื่อป้องกันนี้ได้พัฒนามาตั้งแต่สมัยเริ่มแรกของวิชาอาชญาวิทยา คือ ในราว ๆ คริสต์ศตวรรษที่ 18 และต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งมีทรรศนะว่าการลงโทษควรมีจุดประสงค์เพื่อให้คนจำนวนมากที่สุด มีความสุขมากที่สุด ถือว่าผู้กระทำความผิดเป็นพวกที่ต้องการหาความสำเริงสำราญ และพยายามหลบเลี่ยงการถูกลงโทษ ดังนั้น ถ้าได้รับการลงโทษเสียบ้างก็จะไม่กล้าทำความผิดอีก นอกจากนี้ยังเป็นการป้องกันมิให้สุจริตชนกล้าเอาเยี่ยงอย่าง เพราะถ้าเอาเยี่ยงอย่างก็จะถูกลงโทษ ในทำนองเดียวกันกับผู้ที่เคยกระทำความผิดมาแล้ว

3. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดนั้น มีทรรศนะว่าผู้กระทำความผิดแต่ละคนมีบุคลิกภาพไม่เหมือนกัน จึงต้องปฏิบัติให้เหมาะสมแก่อัตภาพของแต่ละคน โดยพยายามช่วยให้ผู้กระทำความผิดปรับตัวเป็นคนดี ด้วยความสมัครใจของตนเองเป็นการปรับปรุงตนเอง เพื่อจะไม่ต้องมาเป็นอาชญากรอีก หลังจากพ้นโทษไปแล้ว

4. การลงโทษแบบบูรณาการ (Integration) การลงโทษในทรรศนะนี้ก็คือ การรวมเอาวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้นทั้ง 3 ประการมาไว้ในที่เดียวกัน คือ เป็นการลงโทษเพื่อให้เกิดผลทั้งในการแก้แค้น การป้องกัน

และการแก้ไข พร้อมกันไปไม่ได้แบ่งแยกเป็นเรื่องเดี่ยว ดังได้กล่าวมาแล้ว คนที่มีความคิดในแนวทฤษฎีนี้ได้ให้ความเห็นว่า ความจริงแล้ว การลงโทษก็เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลาย ๆ อย่าง ไม่ใช่เพียงอย่างหนึ่งอย่างใด

นอกจากนี้ ยังมีทฤษฎีหลายทฤษฎีได้อธิบายให้ทราบว่ากฎหมายเกิดขึ้นในสังคมอย่างไร

ทฤษฎีที่หนึ่ง กล่าวไว้ว่า กฎหมายเกิดจากความผิดที่กระทำแก่บุคคล เมื่อความผิดเกิดขึ้นแล้วก็ต้องมีการชดใช้ความผิด ผู้ที่จะทำให้เกิดการชดใช้ความผิดก็คือ ฝ่ายที่ได้รับบาดเจ็บหรือได้รับอันตราย หมายความว่าเป็นหน้าที่เฉพาะของฝ่ายที่ได้รับการกระทำร้ายที่จะต้องจัดการแก้แค้นเพื่อชดเชยความเจ็บปวดหรือความเสียหายที่ได้รับ และความเสียหายนั้นเป็นไปได้ทั้งทางด้านร่างกายจิตใจ และทรัพย์สมบัติ นับเป็นการขัดขวางความเจริญเติบโตของบุคคล เมื่อความเสียหายเกิดขึ้น ความรู้สึกโกรธเคืองและความก้าวร้าวก็จะตามมา ความต้องการแก้แค้นก็เกิดขึ้น วิธีการแก้แค้นก็คือ การลงโทษบางคนซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นผู้กระทำความผิดโดยตรงก็ได้ ครั้งเวลาล่วงเลยมานานเข้า สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปแทนที่การแก้ไขปัญหาดังกล่าว จะเป็นภารกิจของผู้ได้รับความเสียหาย กลับเป็นภาระของกลุ่มหรือรัฐขึ้นมาแทน

ทฤษฎีที่สอง กล่าวไว้ว่า กฎหมายเกิดจากกระบวนการที่มีเหตุผลในสังคม เมื่อความผิดเกิดขึ้นสังคมจะเข้ามาดำเนินแก้ไขปัญหา และกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมา เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ กฎหมายอาญาจึงเปรียบเสมือนเจตนารมณ์ของปวงชน หรือเป็นมติมหาชนก็ว่าได้

ทฤษฎีที่สาม กล่าวไว้ว่า กฎหมายอาญาเกิดจากประเพณี ซึ่งได้พัฒนามาโดยปราศจากการวิเคราะห์หาเหตุผล หรือหากมีการวิเคราะห์ก็มีเพียงเล็กน้อย หลังจากประเพณีพัฒนามาระยะหนึ่งแล้วก็กลายเป็นรากฐานทางศีลธรรมไป ใครละเมิดประเพณีที่ตั้งขึ้น ก็จะเกิดปฏิกิริยาในทางมุ่งร้ายจากลุ่มที่ยึดถือ ก่อให้เกิดเป็นกฎหมายอาญาซึ่งมีการกำหนดโทษผู้กระทำความผิดไว้

ทฤษฎีที่สี่ กล่าวไว้ว่า กฎหมายอาญาเกิดขึ้นเพราะความขัดแย้งของกลุ่มผลประโยชน์ เมื่อกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดได้มีส่วนในการบัญญัติกฎหมายฉบับหนึ่งฉบับใดก็จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในกรณีที่เกิดการจัดแย้งกับกลุ่มที่เป็นปฏิปักษ์กัน กลุ่มที่เป็นปฏิปักษ์จึงกลายเป็นอาชญากรไป ตามทฤษฎีนี้ ชนทุกชั้นย่อมกระทำผิดได้คนฉลาดกระทำความผิดแต่แฝงความฉลาดเอาไว้ คนโง่จะทำผิดแบบตรงไปตรงมา คนฉลาดจะมีความสำคัญในทางการเมืองจะคอยขัดขวางคนที่ไม่มีอิทธิพลให้งดเว้นการกระทำความผิด กฎหมายที่ได้รับการบัญญัติขึ้นและนำมาบังคับใช้จะมีลักษณะไปในทำนองที่ว่า ความผิดหลายอย่างของคนฉลาดจะไม่ได้รับการกำหนดขึ้น

ทฤษฎีต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้ ในแต่ละทฤษฎีย่อมมีจุดอ่อนและข้อผิดพลาด อย่างไรก็ตามอาจสรุปได้ว่ากฎหมายเกิดขึ้นเพราะมีการละเมิดสิทธิของกันและกัน มีทั้งละเมิดสิทธิของบุคคล ของชุมชน และของสาธารณะ นอกจากนั้นยังมีการทำลายศีลธรรมและมีความขัดแย้งกันในเรื่องผลประโยชน์ ซึ่งผลประโยชน์ที่สำคัญก็คือ สิทธิดังกล่าวนั่นเอง ขอยกตัวอย่างสิทธิของบุคคล คนเราย่อมมีสิทธิในการแสวงหาความบันเทิง สมมติว่าเราต้องการไปดูหนังดูละคร ขณะเตรียมตัวจะไป ได้เอากระเป๋าเงินไปวางไว้บนโต๊ะใต้ต้นไม้ เพียงชั่วครู่เงินก็หายไป เราไม่มีเงินไปดูหนังดูละคร แสดงว่าเราถูกละเมิดสิทธิแล้วเครื่องมือสำคัญในการป้องกันพฤติกรรมเช่นนี้คือ พฤติกรรมการขโมยนั้น ก็คือกฎหมายนั่นเอง

กฎหมายอาญามีลักษณะพิเศษอยู่ 4 ประการ กล่าวคือ

1. มีสภาพของการเมือง การเมืองเป็นปัจจัยหนึ่งของกฎหมายอาญา อาชญากรรม คือ การละเมิดกฎหมายที่ออกโดยรัฐซึ่งดำรงอยู่โดยวิธีทางแห่งการเมือง

2. มีการกำหนดความผิดไว้เป็นการเฉพาะ บอกไว้ชัดเจนแน่นอนว่าพฤติกรรมอย่างไรที่ถือว่าเป็นอาชญากรรม ข้อบัญญัตินี้หากเกิดความคลุมเครือก็ให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้พิพากษาที่จะพิจารณาชี้ขาด และผู้พิพากษาย่อมพิจารณาในแง่ที่จะให้คุณแก่ผู้กระทำผิดหรือจำเลย

3. มีสภาพบังคับโทษ หมายความว่า ต้องมีการลงโทษผู้กระทำผิดให้รับทุกข์ทรมาน เพื่อจะได้สำนึกผิด และไม่กล้ากระทำผิดต่อไปอีก ทั้งยังป้องกันมิให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง ถ้ามีการเอาเยี่ยงอย่างในการกระทำความผิดก็จะถูกลงโทษทำนองเดียวกันผู้ทีเคยกระทำความผิดมาก่อน กฎหมายอาญาเป็นรูปแบบพิเศษรูปแบบหนึ่งของการควบคุมอาชญากรรม เป็นสิ่งที่คอยบังคับให้คนทุกคนควบคุมคนเองเพื่อช่วยกันจรรโลงสังคมให้มีอารยะธรรมและป้องกันมิให้มีความประพฤติไปในทางเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม แต่ให้มีการปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคม สังคมไม่มีกฎหมายก็คือ สังคมของคนป่าเถื่อนเป็นสังคมที่ไม่มีขื่อไม่มีแป อย่างไรก็ตาม ใคร่ขอเน้นว่า กฎหมายจะมีความหมายหรือมีความสำคัญก็ต่อเมื่อมีการบังคับใช้ คือ มีการลงโทษผู้กระทำผิดตามควรแก่โทษานุโทษ หากไม่มีการบังคับใช้หรือลงโทษแก่ผู้กระทำผิดตามความผิดที่ได้ประกอบขึ้น กฎหมายก็จะมีค่าเท่ากันศูนย์ และในการบังคับใช้กฎหมายจะต้องใช้ดุลยพินิจโดยคำนึงถึงแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานเจ้าสังกัด อุดมการณ์แห่งงานอาชีพ และความคาดหวังของชุมชน

การลงโทษอาจจะเกิดขึ้นได้ในที่ทุกแห่งที่คนมีความสัมพันธ์กัน และมีการละเมิดสิทธิหรือกฎที่กำหนดไว้ การที่พ่อแม่ดุด่าลูก ครูเฆี่ยนนักเรียน ก็จัดเป็นการลงโทษ การที่พ่อแม่หรือครูทำเช่นนั้นก็เพราะเกิดการละเมิดกฎของครอบครัวหรือโรงเรียนขึ้น โทษที่ทำกันในสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็เพื่อเป็นการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎและให้มีการเรียนรู้ในสิ่งผิดชอบชั่วดี หรือมิฉะนั้นก็เพื่อป้องกันพฤติกรรมก้าวร้าวของคน เป็นการลงโทษที่ไม่ค่อยสิ้นเปลืองกำลังคน งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์มากมายเท่าใดนัก นอกจากนั้นยังไม่จำเป็นต้องมีการบริหารกฎอีกด้วย การลงโทษที่มีระบบ มีกำลังคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดทั้งมีการจัดการ ก็คือการลงโทษโดยระบบงานยุติธรรม เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคล สิทธิของชุมชน และสิทธิของสาธารณชน

ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ 127 เมื่อปี พ.ศ 2451 หรือ เมื่อ ร้อยกว่าปีมาแล้วเป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกของไทยที่มีในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กฎหมายดังกล่าวได้มีการนำรูปแบบกฎหมายจากต่างประเทศมาเป็นแนวทางในการยกร่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญของกฎหมายฉบับนี้คือคุณค่าทางวิชาการที่เป็นรากฐานสำคัญของประมวลกฎหมายอาญาในยุคปัจจุบัน ที่ได้มีการประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ 2499 และหากย้อนดูทบทวนประวัติศาสตร์ทางกฎหมาย ที่เกิดขึ้นก็จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ ของกฎหมายที่นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 หรือประมวลกฎหมายฉบับ พ.ศ 2499 ได้ใช้มานานแล้วเห็นควรจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้มีความสอดคล้องกับสภาพของสังคมไทย

ปัจจุบันนี้ทางการเน้นที่จะนำผู้กระทำผิดความผิดมาลงโทษ โดยดึงคดีและข้อพิพาทเข้าสู่ระบบไม่ว่าจะเป็นคดีความผิดเล็กๆน้อยๆ คดีกระทำความผิดโดยประมาท หรือคดีอุกฉกรรจ์กระบวนการยุติธรรมของไทยนั้นถูกนั้นผูกขาดโดยรัฐมากเกินไปเป็นเรื่องที่รัฐเข้ามาจัดการทั้งหมดทั้งระบบโดยไม่มีพื้นที่ให้ชุมชนและประชาชนในสังคมเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วม[1] ทางการจะมองว่าปัญหาของอาชญากรรมเป็นการกระทบต่อความสงบเรียบร้อย ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ต้องนำผู้กระทำผิดมาลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติโทษไว้ หรือ เป็นกระบวนการยุติธรรมเชิงแก้แค้นแทนผู้เสียหาย และในความผิดทางอาญานั้นมีทั้งคดีที่เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ได้รับความเสียหาย ตัดสินใจด้วยตัวเองว่าจะยอมตกลงกันแล้วถอนแจ้งความซึ่งเมื่อถอนแจ้งความแล้ว จะทำให้คดีความนั้นยุติลง ซึ่งเรียกว่า “คดีที่ยอมความได้” และคดีความที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจยุติคดีแม้ถอนแจ้งความคดีก็ไม่ยุติเจ้าหน้าที่ก็ยังสามารถดำเนินคดีได้ต่อไป เรียกว่า “คดีที่ยอมความไม่ได้” กล่าวคือ

1) คดีความผิดอาญาที่เป็นคดีที่ยอมความได้

คดีความผิดอาญาที่ยอมความได้ หมายถึง คดีอาญาประเภทซึ่งก่อให้เกิดความ เสียหายต่อเอกชนคนหนึ่งคนใดเป็นส่วนตัว มิได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐหรือสังคมเป็น และความผิดใดจะเป็นความผิดอาญาอันยอมความได้นั้น กฎหมายได้ระบุไว้ชัดเจนว่าเป็น ความผิดอันยอมความได้ เช่น ความผิดฐานยักยอก ฉ้อโกง หมิ่นประมาท ทำให้เสียทรัพย์ อนาจาร ข่มขืนกระทำชำเรา ออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงิน เป็นต้น ความผิด อาญาอันยอมความได้นี้เจ้าพนักงานของรัฐจะดำเนินคดีได้ก็ต่อเมื่อผู้เสียหายร้องทุกข์ (แจ้งความ) ต่อเจ้าพนักงานตามกฎหมายเสียก่อน และต้องร้องทุกข์ภายในกำหนด 3 เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำผิด สำหรับคดีความผิดอันยอมความได้นี้ หากผู้เสียหายไม่ประสงค์จะ ดำเนินคดีกับผู้ต้องหาต่อไป ก็สามารถถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือยอมความได้ ซึ่งก็จะเป็น ผลให้คดีดังกล่าวระงับไป

2) คดีอาญาที่ยอมความไม่ได้

คดีอาญาที่ยอมความไม่ได้หมายถึง คดีอาญาประเภทที่นอกจากจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายโดยตรงแล้ว ยังก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐและสังคมโดยส่วนรวมอีกด้วย ความผิดอาญานอกจากที่กฎหมายระบุไว้ชัดเจนว่าเป็นความผิดอันยอมความได้แล้ว จะเป็นความ ผิดอาญาแผ่นดินทั้งสิ้น เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ฆ่าคนอื่น วางเพลิงเผาทรัพย์ ขับรถประมาท เป็นต้น ซึ่งความผิดอาญาแผ่นดินนี้ แม้ผู้ เสียหายไม่ติดใจดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด ก็ไม่ทำให้คดีระงับ เจ้าพนักงานของรัฐก็สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดต่อไปได้

เมื่อมาพิจารณาดูคดีที่ยอมความไม่ได้แล้วเหมือนกับรัฐยังคงผูกขาดการเป็นเจ้าของ ความยุติธรรมยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ได้รับความเสียหายตัดสินใจด้วยตัวของผู้เสียหายเองในการยุติคดี คดีที่ยอมความไม่ได้จึงไม่สามารถยุติคดีที่คู่กรณีที่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่อยู่ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือกระบวนการยุติธรรม และการกระทำในลักษณะเช่นนี้ยังอาจเป็นช่องทางที่อาจทำให้เจ้าหน้าทีตำรวจใช้เป็นช่องทางในการทุจริต เรียกเงินจากผู้ที่กระทำความผิดที่ยอมชดใช้เงินค่าเสียหายแล้วผู้เสียหายยอมถอนแจ้งความ ถ้าอยากให้คดียุติผู้กระทำความผิดจะต้องวิ่งเต้นคดีกับเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยอาจให้เงินกับตำรวจ เพื่อแลกกับอิสรภาพของตนเอง เพื่อที่ต้องการให้คดียุติลงในปัจจุบันนี้มีการกระทำเช่นนี้เป็นจำนวนมาก

สำหรับการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้นั้นจะต้องแก้ไขที่ตัวของกฎหมายโดยให้มีหลากหลายวิธีไม่จำกัดเหมือนเดิม กล่าวคือ

1) การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมโดยการแก้ไขกฎหมาย คือ แก้ไขคดีความผิดอาญาที่ยอมความไม่ได้ ให้เป็นคดีที่ยอมความได้ ซึ่งคดีอาญาที่ยอมความไม่ได้ถึงแม้ผู้เสียหายประนีประนอม ยอมความ ตกลงกับผู้กระทำความผิดแล้วถอนแจ้งความ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยังสามารถดำเนินคดีต่อไปเท่ากับว่าคดีอาญาที่ยอมความไม่ได้ไม่มีความยืดหยุ่น หรือไม่ส่งเสริมให้คู่กรณีประนีประนอม ยอมความ เจรจาตกลงกัน ซึ่งการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีต่อจนถึงที่สุดนี้ จะทำให้เป็นภาระหนักของศาลที่จะต้องมาพิจารณาพิพากษาคดีทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นคดีอุกฉกรรจ์ หรือคดีเล็กๆน้อยๆ การกระทำในลักษณะนี้ทำให้ศาลต้องแบกรับภาระเกินกว่ากำลังของศาลที่จะรับได้ จึงเป็นที่มาของคำว่าคดีล้นศาลหลังจากศาลพิจารณาพิพากษาคดีแล้วหากตัดสินว่าผู้กระทำความผิด กระทำผิดจริงก็เป็นภาระหน้าที่ของเรือนจำรับหน้าที่ต่อไปเมื่อมีผู้กระทำความผิดมากนักโทษหรือคนที่จะถูกจองจำก็ต้องมีมากจนเกินกว่ากำลังของเรือนจำจะรับไว้ได้

การแก้กฎหมายจากคดีที่ยอมความไม่ได้เป็นคดีที่ยอมความได้ จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาคดีล้นศาล คนล้นคุก เนื่องจากคดีอาญาที่ยอมความได้จะมีความยืดหยุ่นอยู่ในตัวเอง หมายความว่าคดีอาญาที่ยอมความได้นี้ หากผู้เสียหายทำการตกลงเจรจาหรือประนีประนอมยอมความกับผู้กระทำความผิดได้แล้ว เมื่อผู้เสียหายถอนแจ้งความซึ่งจะทำให้คดียุติลง ทั้งผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิดก็ไม่ต้องเสียเวลา เสียเงินทองใน

การต้องถูกดำเนินคดี หรือถูกจำคุก แต่ถ้าคดีอาญาในคดีที่ยอมความได้ คู่กรณีไม่สามารถเจรจาตกลงกันได้ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยังสามารถดำเนินคดีต่อไปได้ ไม่ทำให้คดีความเสียหายแต่ประการใด นี้คือข้อดีของคดีอาญาที่ยอมความได้ จะเห็นได้ว่าคดีอาญาที่ยอมความได้นี้เกิดประโยชน์มากกว่าเสีย เนื่องจากเป็นการเลือกของผู้เสียหายว่าจะเลือกการไกล่เกลี่ย ประนีประนอม ยอมความ แล้วยุติคดี หรือหากว่าตกลงกันไม่ได้ผู้เสียหายก็ยังสามารถดำเนินคดต่อไปได้อยู่แล้ว ดังนั้นการแก้กฎหมายจากคดีที่ยอมความไม่ได้เป็นคดีอาญาที่ยอมความได้ จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่จะแก้ปัญหาคดีล้นศาล และแก้ไขปัญหาคนล้นคุกได้

2) การแก้ไขอัตราการลงโทษ

กฎหมายได้กำหนดการที่จะลงโทษทางอาญาเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 โทษทางอาญานั้นมีด้วยกัน 5 สถานได้แก่ 1.โทษประหารชีวิต 2.โทษจำคุก 3.โทษกักขัง 4.โทษปรับ 5.โทษริบทรัพย์สิน ซึ่งหมายความว่าหากมีการกระทำความผิดทางอาญาขึ้นแล้วผู้ที่กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษ 5 สถานดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้เท่านั้นจะลงโทษในลักษณะอื่นๆอีกนอกเหนือจากที่กล่าวไม่ได้ และกระบวนการยุติธรรมก็เน้นการลงโทษจำคุกเสียเป็นส่วนมาก ไม่ว่าจะเป็นความผิดเล็กๆน้อยๆ เช่นคดีกระทำความผิดโดยประมาท คดีลักทรัพย์ราคาไม่มากนัก หรือคดีลักทรัพย์ราคาสูงต่างก็เป็นความผิดฐานลักทรัพย์เหมือนกัน หรือ คดีอุกฉกรรจ์ที่นับว่ามีโทษรุนแรงก็ล้วนแต่ถูกจองจำอยู่ในเรือนจำเดียวกัน ทั้งสิ้น จำนวนประชากรเมื่อมีจำนวนมากยิ่งขึ้นผู้กระทำผิดย่อมมีมากขึ้นเป็นเงาตามตัวแทนที่รัฐหรือองค์กรของรัฐในกระบวนการยุติธรรมมีการวิวัฒนาการเจริญมากขึ้นความสมัครสมานสามัคคีจะมีมากขึ้นแต่หาได้เป็นดังนั้นไม่ กลับมีการสร้างปัญหาให้กับสังคมมากยิ่งขึ้นเช่นในขณะนี้ปัญหาการกระทำความผิดมีมากขึ้นจำนวนคดีก็ล้นศาล เนื่องจากคดีความมีมากเกินกว่าผู้พิพากษาจะทำการตัดสินพิพากษาได้ทันหรือที่เรียกว่า คดีล้นศาล เมื่อมีผู้กระทำผิดมากนักโทษย่อมมีจำนวลมากเกินกว่าเรือนจำจะรองรับจำนวลนักโทษได้ หรือที่เรียกว่า นักโทษล้นคุก เรือนจำควรเป็นสถานที่ควบคุมบุคคลที่เป็นอันตรายต่อสังคมหรือผู้ที่มีความผิดอัตราโทษรุนแรง และต้องควบคุมตัวเพื่อมิให้ออกไปก่อความเดือดร้อนต่อสังคมภายนอก แต่เรือนจำไม่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำผิดครั้งแรกที่กระทำผิดในคดีไม่ร้ายแรงหรือกระทำโดยพลั้งพลาด หรือกระทำความผิดโดยประมาท ไม่มีสันดานเป็นผู้ร้าย ซึ่งบุคคลเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องใช้มาตรการจำคุก เพราะอาจทำให้เกิดการถ่ายทอดพฤติกรรมอาชญากร การถูกสังคมตราหน้าว่าเป็นคนขี้คุก จึงเท่ากับเป็นการสร้างอาชญากรขึ้นมาใหม่ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วการที่กฎหมายเน้นการลงโทษจำคุกโดยไม่สนใจว่าจะจำคุกนานเท่าใดก็ตามไม่ว่าจะจำคุก 6 เดือน 1 ปี 2 ปี จำคุกตลอดชีวิตก็ล้วนแต่ต้องจำคุกเหมือนกัน ทั้งที่อยากจะมีการลงโทษโดยวิธีอื่น แต่มาติดขัดอยู่ที่บทบัญญัติของกฎมายไม่เปิดช่องให้ลงโทษในลักษณะอื่นๆได้นั้นเอง และการลงโทษในลักษณะอื่น เช่นการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยให้ทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ เพราะการทำประโยชน์เพื่อสาธารณะก็ถือเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดอีกวิธีหนึ่ง ที่พูดเช่นนี้เพราะว่าประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดทำนั้นไม่ใช่ประโยชน์ของตัวผู้กระทำความผิด แต่เป็นประโยชน์สำหรับส่วนรวม ดังนั้นจึงถือได้ว่าการทำประโยชน์เพื่อสาธารณะเป็นการลงโทษอีกอย่างหนึ่งได้ จึงน่าจะมีการแก้ไขปรับปรุงหรือบัญญัติกฎหมายโดยการเพิ่มวิธีการลงโทษหรือโทษทางอาญาในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 จากเดิมโทษทางอาญามีด้วยกัน 5 สถานเป็น มาตรา 18 โทษทางอาญามีด้วยกัน 6 สถานได้แก่ 1.โทษประหารชีวิต 2.โทษจำคุก 3.โทษกักขัง 4.โทษปรับ 5.โทษริบทรัพย์สิน 6.โทษทำประโยชน์เพื่อสาธารณะ

3) การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมโดยยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมโดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หมายถึงกระบวนการที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายให้กลับคืนความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยใช้วิธีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมหลายฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายผู้กระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหายสังคม ชุมชน และเจ้าพนักงานใน

กระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวดำเนินการโดย วัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีแทนการลงโทษจำคุกหรือลงโทษอื่นตามที่กฎหมายกำหนดเป้าหมายที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้น คือ การชดใช้ความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทางทรัพย์สิน ทางกาย หรือจิตใจ รวมถึงเกียรติภูมิ อำนาจ สิทธิและความสามัคคี ดังนั้น ผลลัพธ์ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงไม่ใช่การค้นหาตัวผู้กระทำความผิดและการลงโทษตามที่กฎหมายกำหนด ในประการแรก เป็นการทำให้ผู้เสียหายพอใจและได้รับการเยียวยาจากผู้กระทำความผิด

สำหรับประโยชน์จากการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายจากคดีอาญาที่ยอมความไม่ได้เป็นคดีอาญาที่ยอมความได้ และแก้ไขวิธีการลงโทษจากเดิมมี 5 สถานเป็น 6 สถาน การนกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยการไกล่เกลี่ย เข้ามาใช้กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย นั้นเพื่อเป็นทางเลือกในกระบวนการยุติธรรมของไทย หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการกลั่นกรองเอาผู้ที่ไม่สมควรจะถูกจองจำออกจากกระบวนการยุติธรรมแบบเต็มรูปแบบ เท่ากับว่าเป็นการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมที่โดยการลดจำนวนคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเพราะคดีความสามารถตกลงประนีประนอมยอมความกันได้ที่ชุมชนคดีก็ยุติลงจึงอาจเรียกว่าการแก้ไขคดีที่ยอมความไม่ได้เป็นคดีอาญาที่ยอมความได้ เป็นการแก้ไขปัญหาคดีล้นศาลนั้นเอง

และการแก้ไขวิธีการลงโทษหรือแก้ไขอัตราโทษจากเดิม 5 สถานเป็น 6 สถานนั้นก็เพื่อให้เป็นการลงโทษที่มีหลากหลายวิธีไม่ได้จำกัดเพียง โทษประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สินเท่านั้น แต่ถ้าเราเห็นว่าการลงโทษจำคุกที่มีระยะเวลาสั้นๆนั้นเป็นการแก้ปัญหาของสังคมไม่ได้ และการจำคุกในระยะเวลาสั้นๆแก้ไขปัญหาคนล้นคุกไม่ได้ทำไมเราไม่หาวิธีการลงโทษแบบใหม่ หรือหารูปแบบหรือวิธีการลงโทษในรูปแบบอื่นๆดูบ้าง และผู้วิจัยก็เห็นว่าอาจมีรูปแบบการลงโทษในลักษณะอื่นๆแต่มาติดขัดที่ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 ได้บัญญัติโทษทางอาญามีด้วยกัน 5 สถานเท่ากับว่าเราจะลงโทษแบบอื่นๆนอกจากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นไม่ได้เลยดังนั้นถ้าเราอยากจะลงโทษในรูปแบบอื่นๆเราก็ต้องแก้ไขกฎหมายหรือการปฏิรูปกฎหมายเพื่อเป็นการลดจำนวนผู้ต้องขังโดยการแก้กฎหมายอาญาจากโทษทางอาญามี 5 สถานคือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน เป็นโทษทางอาญามี 6 สถานคือประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน ทำประโยชน์เพื่อสาธารณะ ซึ่งจากการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยดังกล่าวข้าต้นนั้นเป็นการแก้ไขปัญหาคนล้นคุกได้

จึงอาจสรุปได้ว่า บทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเป็นตัวกำหนดให้คดีความเข้าสู่ระบบมากเกินไปไม่มีการกลั่นกรองคดีว่าคดีอย่างใดควรให้สิทธิแก่ประชาชนแก้ปัญหากันได้เองและคดีอย่างใดรัฐควรเข้าไปจัดการปัญหาดังกล่าวเอง จึงต้องทำการปฏิรูปกฎหมายหรือการแก้ไขกฎหมายโดยนำยุติธรรมทางเลือกเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก เฉพาะอย่างยิ่งได้มีการนำหลักการของการหลีกเลี่ยงโทษจำคุกระยะเวลาสั้นๆและการแก้ไขกฎหมายอาญาจากคดีที่ยอมความไม่ได้ แก้ไขเป็น คดีที่ยอมความได้ ซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาคดีล้นศาล คนล้นคุกเนื่องจากคดีอาญาที่ยอมความได้จะมีความยืดหยุ่นอยู่ในตัวเองหมายความว่าคดีอาญาที่ยอมความได้นี้หากผู้เสียหายทำการตกลงเจรจาหรือประนีประนอมยอมความกับผู้กระทำความผิดได้แล้ว เมื่อผู้เสียหายถอนแจ้งความซึ่งจะทำให้คดียุติลงทั้งผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิดก็ไม่ต้องเสียเวลา เสียเงินทองในการต้องถูกดำเนินคดีหรือถูกจำคุก แต่ถ้าคดีอาญาในคดีที่ยอมความได้คู่กรณีไม่สามารถเจรจาตกลงกันได้ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยังสามารถดำเนินต่อไปได้ไม่ทำให้คดีความเสียหายแต่ประการใด นี่คือข้อดีของคดีอาญาที่ยอมความได้ จะเห็นได้ว่าคดีอาญาที่ยอมความได้นี้เกิดประโยชน์มากกว่าเสีย เนื่องจากเป็นการเลือกของผู้เสียหายว่าจะเลือกการประนีประนอมแล้วยุติคดี หรือหากว่าตกลงกันไม่ได้ผู้เสียหายก็ยังสามารถดำเนินคดีต่อไปได้อยู่แล้ว

ส่วนคดีอาญาที่ยอมความไม่ได้ถึงแม้ผู้เสียหายประนีประนอม ตกลงกับผู้กระทำความผิดแล้วถอนแจ้งความ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยังสามารถดำเนินคดีต่อไปเท่ากับว่าคดีอาญาที่ยอมความไม่ได้ไม่มีความยืดหยุ่น หรือไม่

ส่งเสริมให้คู่กรณีประนีประนอมเจรจาตกลงกัน ซึ่งการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีต่อจนถึงที่สุดนี้ จะทำให้เป็นภาระหนักของศาลที่จะต้องมาพิจารณาพิพากษาคดีทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นคดีอุกฉกรรจ์ หรือคดีเล็กๆน้อยๆ การกระทำในลักษณะนี้ทำให้ศาลต้องแบกรับภาระเกินกว่ากำลังของศาลที่จะรับได้จึงเป็นที่มาของคำว่าคดีล้นศาล หลังจากศาลพิจารณาพิพากษาคดีแล้วหากตัดสินว่าผู้กระทำความผิด กระทำผิดจริงก็เป็นภาระหน้าที่ของเรือนจำรับหน้าที่ต่อไปเมื่อมีผู้กระทำความผิดมากนักโทษหรือคนที่จะถูกจองจำก็ต้องมีมากจนเกินกว่ากำลังของเรือนจำจะรับไว้ได้

ข้อเสนอแนะ

กระบวนการยุติธรรมของไทยนั้นเน้นที่จะนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลมากเกินไปควรจะมีการกลั่นกรอง หรือการคัดแยกว่าคดีประเภทใดที่ควรให้ประชาชนตกลงกันเองแล้วให้คดียุติลง คดีใดควรให้ศาลเป็นผู้พิพากษาตัดสิน ซึ่งจะเป็นการลดปัญหาคดีล้นศาล คนล้นคุก และการที่จะทำเช่นนั้นได้ก็โดย การแก้กฎหมายหรือการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมนั่นเอง กล่าวคือ ต้องแก้ที่ตัวปัญหา ซึ่งได้แก่ กฎหมายอาญาที่บัญญัติว่าคดีอาญาที่ยอมความไม่ได้ทั้งๆที่มีความผิดเล็กๆน้อยๆ มีอัตราโทษไม่มากนัก หรือความผิดประมาท เป็นต้น ดังนั้น จึงเห็นควรแก้ให้เป็นคดีอาญาที่ยอมความได้และแก้ไขอัตราโทษคดีอาญาจากมี 5 สถาน คือ 1) โทษประหารชีวิต 2) โทษจำคุก 3) โทษกักขัง 4) โทษปรับ 5) โทษริบทรัพย์สิน เป็น 6 สถาน คือ 1) โทษประหารชีวิต 2) โทษจำคุก 3) โทษกักขัง 4) โทษปรับ 5) โทษริบทรัพย์สิน 6) โทษการทำประเพื่อสาธารณะ ตลอดจนนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาเป็นทางเลือกแก่ยุติธรรมกระแสหลักเพื่อลดความบาดหมางของสังคมและลดขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้สังคมไทยจะได้อยู่กันอย่างผาสุกตลอดไป

บรรณานุกรม

กิตติพงษ์ กิติยารักษ์. (2550).**กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์.**กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม.

กิตติพงษ์ กิติยารักษ์. (2550).**ระบบความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์แห่งอนาคต.**กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม.

คณิต ณ นคร. (2543). **กฎหมายอาญาภาคความผิด ภาค1.** กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คณิต ณ นคร.(2543). **กฎหมายอาญาภาคทั่วไป.** กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์วิญญูชน.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ. (2553). **รายงานวิจัยการพัฒนากรอบแนวทางการวิจัยชุดโครงการ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสังคมไทย.** กรุงเทพมหานคร:สำนักงานยุติธรรม.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2550).**กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกในการยุติข้อขัดแย้ง-ทางอาญาสำหรับสังคมไทย.**กรุงเทพมหานคร: กระทรวงยุติธรรม, สำนักงานยุติธรรม.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2551).**การเปิดพื้นที่ของชุมชนในการอำนวยความยุติธรรม.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

โชติช่วง ทัพวงศ์. (2550). **การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล.**กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาล-ยุติธรรม:สำนักงานระงับข้อพิพาท.

นพพร โพธิรังสิยากร. (2548). **ภาพรวมของการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยประนีประนอม ยอมความ.** กรุงเทพมหานคร:เอกสารประกอบการสอนไกล่เกลี่ยศูนย์สันติวิธี, สถาบันพระปกเกล้า

ปรีดี เกษมทรัพย์. (2). **คำอธิบายกฎหมายอาญา**. กรุงเทพมหานคร543,สำนักพิพมพ์วิญญูชน.

ปรัชญา อยู่ประเสริฐ. (2550). **ขั้นตอนกระบวนการไกล่เกลี่ย :ในเทคนิคจิตวิทยาและการสื่อสาร สำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.**กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ธนาเพรส.

พิชัยศักดิ์ หรยางกูร. (2545**).พจนานุกรมการอนุญาโตตุลาการ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สามย่านวิทยาพัฒนา.

ไพบูลย์ วัฒนธรรมศิริ. (2546). **สันติวัฒนธรรม.** กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพธุรกิจ.

มนตรี ศิลป์มหาบัณฑิต.(2552). **การนำวิธีการไกล่เกลี่ยคดีอาญามาใช้ในศาลยุติธรรม.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม,สำนักระงับข้อพิพาท.

มนตรี ศิลป์มหาบัณฑิต. (2550). **การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลยุติธรรม,สำนักระงับข้อพิพาท.

วันชัย รุจน์วงค์. (2545). **กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์.** กรุงเทพมหานคร : กระทรวงยุติธรรม. สำนักงานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.

สรวิศ ลิมปรังษี. (2550**). การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม, สำนักระงับข้อพิพาท.

สรวิศ ลิมปรังษี. (2552). **การไกล่เกลี่ยฟื้นความสัมพันธ์ในคดีอาญา.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:สำนักงานศาลยุติธรรม,สำนักระงับข้อพิพาท.

สรวิศ ลิมปรังษี.(2552). **กระบวนการสร้างความยุติธรรม.**(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม,สำนักระงับข้อพิพาท.

แนวทางการเตรียมและการส่งต้นฉบับ

****

1.หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับ

1.1 ต้นฉบับที่ส่งมาเพื่อการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน

1.2 ต้นฉบับที่ส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่อยู่ระหว่างเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น

1.3 เนื้อหาในต้นฉบับควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเองไม่ได้ลอกเลียนหรือตัดทอนมาจาก ผลงานวิจัยของผู้อื่น หรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม

1.4 ต้นฉบับต้องเป็นไปตามรูปแบบของต้นฉบับตามข้อกำหนดในระเบียบการส่งต้นฉบับ

1.5 ต้นฉบับต้องถูก ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิก่อนจึงจะได้ตีพิมพ์

1.6 ต้นฉบับที่ได้แก้ไขแล้ว ต้องผ่านตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

2. ระเบียบการส่งต้นฉบับ

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์บทความ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ส่งบทความใช้เป็นรูปแบบในการเขียนบทความได้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิค โดยมีระเบียบการดังนี้

2.1 การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 **ประเภทของเรื่องที่ส่งพิมพ์**

บทความวิจัย/บทความวิชาการ เป็นรายงานผลการ ศึกษาค้นคว้าวิจัย/รวบรวมงานวิจัยและวิชาการของผู้แต่ง ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารอื่น ควรประกอบด้วยหัวข้อเรื่องตามลำดับต่อไปนี้ ชื่อเรื่องภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ชื่อผู้แต่งภาษาไทย/ภาษาอังกฤษและบทคัดย่อภาษาไทย /ภาษาอังกฤษ คำสำคัญภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ หน่วยงานผู้แต่งภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ

ตัวอย่าง

คุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจในศตวรรษที่ 21

Characteristics of Graduates Business Administration in 21st Century

จิตติมา จันทกาศ*อัจฉรา วัฒนาณรงค์**

Jittima Janthangard* Achara Whattananarong

มหาวิทยาลัยพะเยา*

Phayao University*

บทคัดย่อ

.....

คำสำคัญ : คุณลักษณะของบัณฑิต, บริหารธุรกิจ, ศตวรรษที่ 21

สาขาบริหารการศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

Abstract

.....

บทคัดย่อ กำหนดให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้ย่อเนื้อหาสำคัญที่จำเป็นเท่านั้น ระบุตัวเลขสถิติที่สำคัญ ใช้ภาษารัดกุมเป็นประโยคสมบูรณ์ และเป็นร้อยแก้ว ไม่แบ่งเป็นข้อ ๆ ความยาว ไม่เกิน 15 บรรทัด และมีส่วนประกอบคือ วัตถุประสงค์ วัสดุและวิธีการ ผลและวิจารณ์ หรือข้อเสนอแนะ (อย่างย่อ) ไม่ต้องมีเชิงอรรถอ้างอิงถึงเอกสารอยู่ในบทคัดย่อ

คำสำคัญภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ เป็นคำที่ช่วยให้ผู้อ่านได้เข้าถึงงานวิจัยหรือบทความได้ง่ายซึ่งจะใช้ประมาณ 2-5 คำ

บทนำ อธิบายความเป็นมาที่เป็นปัญหาในการทำวิจัยเรื่องนี้อ้างทฤษฎีและผลการวิจัยสนับสนุน ชี้ให้เห็นความสำคัญที่ต้องทำเรื่องนี้ และบอกให้รู้ว่าปัญหาการวิจัยเรื่องนี้คืออะไร วัตถุประสงค์ของการศึกษาต้องสอดคล้องกับผลการวิจัยที่จะเสนอในหัวข้อต่อไป

สมมุติฐานของการวิจัย (ถ้ามี) ให้ระบุข้อสมมุติที่ใช้เป็นมูลฐานแห่งการหาเหตุผล เพื่อตอบปัญหาการวิจัย

กรอบแนวคิดของการวิจัย ให้ระบุภาพรวมของงานวิจัยว่ามีแนวคิดที่สำคัญอะไรบ้าง มีการเชื่อมโยง เกี่ยวข้องกันอย่างไร ซึ่งอาจแสดงเป็นแผนภูมิ

ข้อจำกัดของการวิจัย (ถ้ามี) ให้เขียนชี้แนะให้ผู้อ่านทราบว่าการวิจัยมีข้อจำกัดหรือความไม่สมบูรณ์ในเรื่อง หรือประเด็นอะไรบ้าง เหตุใดจึงไม่สามารถทำให้สมบูรณ์ได้

วิธีดำเนินการวิจัย/ศึกษา อธิบายวิธีการดำเนินการวิจัย โดยกล่าวถึงแหล่งที่มาของข้อมูล ประชากร กลุ่มตัวอย่าง วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง วิธีการ รวบรวมข้อมูล การใช้เครื่องมือในการวิจัยและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล หรือใช้หลักสถิติมาประยุกต์

ผลการศึกษา/วิจัย อธิบายสิ่งที่ได้พบจากการวิจัย โดยเสนอหลักฐานข้อมูลอย่างเป็นระเบียบพร้อมแปลความหมายของผลที่ค้นพบหรือวิเคราะห์ได้ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่วางไว้

อภิปรายผลการวิจัย ควรเขียนอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใดสอดคล้องกับผลการ วิจัยในอดีตอย่างไร ผลการวิจัยที่ได้มีนัย (implications) อย่างไร ระมัดระวังการเขียน รายละเอียดหรือแสดงความหมายของข้อมูลซ้ำกับส่วนของผล

ข้อเสนอแนะ เขียนบอกให้ทราบว่านำผลงานการวิจัยไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้อย่างไร หรือให้ข้อ เสนอแนะประเด็นปัญหาที่เป็นข้อจำกัด หรือที่สามารถปฏิบัติได้สำหรับการศึกษา/วิจัยต่อไป

3. รูปแบบการอ้างอิง

3.1. <u>การอ้างอิงในเนื้อหาใช้ระบบนาม-ปี (Name-year Reference)</u>

3.1.1 การอ้างอิงในเนื้อหาจากสื่อทุกประเภท ลงในรูปแบบ “ชื่อผู้เขียน ปีพิมพ์ : เลขหน้าที่ปรากฏ” อยู่ในเครื่องหมายวงเล็บเล็ก

3.1.2 ผู้เขียนคนไทยลงชื่อ-สกุล ส่วนผู้เขียนชาวต่างชาติลงเฉพาะนามสกุล ดังตัวอย่าง

- โสเกรติสย้ำว่าการอ่านสามารถจุดประกายได้จากสิ่งที่นักอ่านรู้อยู่แล้วเท่านั้นและความรู้ที่ได้รับมาไม่ได้มาจากตัวหนังสือ (แมนเกล 2546:127)

- สุมาลี วีระวงศ์ (2552:37) กล่าวว่า การที่ผู้หญิงจะไปสื่อชักผู้ชายมาบ้านเรือนของตัวเองทั้งๆที่เขายังไม่ได้มาสู่ขอนั้น เป็นเรื่องผิดขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี

หมายเหตุ: ทุกรายการที่อ้างอิงในเนื้อหา ต้องปรากฏในรายการบรรณานุกรมเสมอ

3.2. <u>บรรณานุกรม (Bibliography)</u>

- การเขียนบรรณานุกรมใช้รูปแบบของ APA (American Psychology Association) ดังตัวอย่างตามชนิดของเอกสารดังนี้

3.2.1 หนังสือ

ชื่อ-สกุลผู้แต่ง. \\ (ปีพิมพ์). \\ **ชื่อหนังสือ.** \\ ครั้งที่พิมพ์. \\ เมืองที่พิมพ์: \ สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

แมนเกล, อัลแบร์โต. (2546). **โลกในมือนักอ่าน.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: พิฆเณศ พริ้นติ้ง เซ็นเตอร์.

สุมาลี วีระวงศ์. (2552). **วิถีชีวิตไทยในลิลิตพระลอ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.

Tidd, J., Bessant, J. and Pavitt, K. (2001). **Managing innovation.** 2nd ed. Chichester: John Wiley and Sons.

3.2.2 บทความวารสาร

ชื่อ-สกุลผู้เขียน. \\ (ปี) \\ ชื่อบทความ. \\ **ชื่อวารสาร** \ ปีที่, \ (ฉบับที่) \ : \ หน้าที่ปรากฏบทความ.

ตัวอย่าง

ผ่อง เซ่งกิ่ง. (2528). **ศิลปกรรมอันเนื่องกับไตรภูมิ.** ปาจารยสาร 12 (2) : 113-122.

Shani, A., Sena, J. and Olin, T. (2003). Knowledge management and new product development: a study of two companies. **European Journal of Innovation Management** 6 (3) : 137-149.

3.2.3 วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์. \\ (ปีการศึกษา). \\ **ชื่อวิทยานิพนธ์.** \\ ระดับปริญญา \ สาขาวิชาหรือภาควิชา \ คณะ \ มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

ปณิธิ อมาตยกุล. (2547). **การย้ายถิ่นของชาวไทใหญ่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาคศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วันดี สนติวุฒิเมธี. (2545). **กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่ชายแดนไทย-พม่า กรณีศึกษา หมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ปริญญา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

3.2.4 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ

3.2.4.1 หนังสือออนไลน์ (online / e-Book)

ชื่อผู้เขียน. \\ (ปีที่พิมพ์) \\ **ชื่อเรื่อง**. \\ [ประเภทของสื่อที่เข้าถึง]. \\ สืบค้นเมื่อ \\ วัน \ เดือน \ ปี. \\ จาก \\ แหล่งข้อมูลหรือ URL

สรรัชต์ ห่อไพศาล. (2552). **นวัตกรรมและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในสหัสวรรษใหม่ : กรณี การจัดการเรียนการสอนผ่านเว็บ (Web-Based Instruction : WBI).** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2553. จาก http://ftp.spu.ac.th/hum111/main1_files.

Humm, M. (1997). **Feminism and film**. [Online]. Retrieved October 20, 2001, from http://www.netlibrary.com

3.2.4.2 บทความจากวารสารออนไลน์ (online / e-journal

Author, A. A., and Author, B. B. \\ (Date of publication). \\ Title of article. \\ **Title of Journal** volume (number) : pages. \\ [Online]. \\ Retrieved ...month date, year. \\ from....source or URL....

ตัวอย่าง

Kenneth, I. A. (2000). A Buddhist response to the nature of human rights. **Journal of Buddhist Ethics** 8(3):13-15. [Online]. Retrieved March 2, 2009, from http://www.cac.psu.edu/jbe/twocont.html.

Webb, S.L. (1998). Dealing with sexual harassment. **Small Business Reports** 17 (5):11-14. [Online]. Retrieved January 15, 2005, from BRS, File: ABI/INFORM Item: 00591201.

3.2.4.3 ฐานข้อมูล

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2550). **แรงงานต่างด้าวในภาคเหนือ.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2550. จาก http://www.Bot.or.th/BotHomepage/databank /RegionEcon/ northern /public/Econ/ch 7/42BOX04. HTM.

Beckenbach, F. and Daskalakis, M. (2009). **Invention and innovation as creative problem solving activities: A contribution to evolutionary microeconomics**. [Online]. Retrieved September 12, 2009, from http:www.wiwi.uni-augsburg.de/vwl/hanusch/emaee/ papers/Beckenbach_neu.pdf.